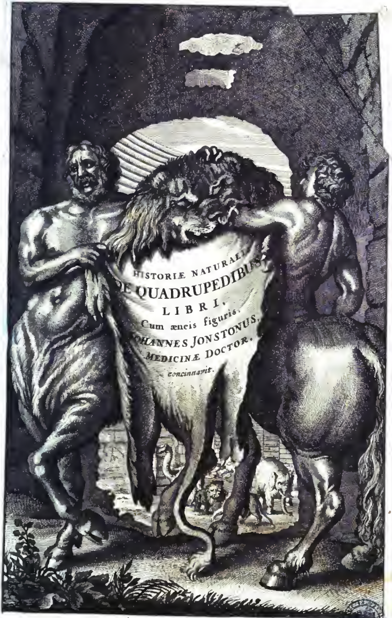

AMSTELODAMI,
Apud IOANNEM IACOBI FIL. SCHIPPER. MDCL

Digitized by Google

Digitized by Google

*ILLUSTRISSIMO ET EXCEL-
LENTISSIMO HEROI,*
DOMINO

BOGUSLAO,

COMITI IN LESZNO:

Supremo Regni Poloniæ Theſaurario, Majoris Poloniæ Generali, Samborienſi & Miedzyrzecenſi Præfecto, &c. &c. Domino & Patrono ſuo gratioſiſſimo:

Hanc Hiſtoriæ Naturalis de Quadrupedibus partem offert; utque ſe, & ſua ſtudia, ſibi commendata eſſe velit, obſervanter petit

Illuſtriſs. Excellent.

addictiſſimus

JOANNES JONSTONUS
Med. D.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LIBRUM
DE
QVADRVPEDIBVS.

PLacet & de Quadrupedibus in genere aliquid præfari, Benevole Lector, ſatis facturumque me confido, ſi aliquid *de Nomine, Partibus, Loco, Nutritione, Augmento, Generatione, Vita, Animalibus actionibus, Uſu, & Differentiis*, præmiſero. Horum verò nomine Animalia illa nobis veniunt, quæ mediæ inter

Nomen. aërea & aquea naturæ, pilis ut plurimum, teſtis quandoque, obducuntur, & quaternis pedibus incedunt. Græcè *τετράποδα, τετράσκελη, & τετραβάμονα*, dixero. In reliquis omnibus multiplex & incomprehenſa occurrit varietas, quæ tibi, ſi bene per-

Plin. H. N. l. 11. c. 39. penderis, ſtuporem injicere poterit. Partes mihi primò externas vide. *Pilos* habent quæ animal pariunt, quæ ova, teſtam. Equis ſunt in juba largi, in armis leoni: daſypodi &

Partes externæ. in buccis intus, & in pedibus. Villoſiſſimum animalium lepus. Omnibus ſenectute craſſeſcunt. In ſolo equo canitiem contrahunt. Setis ſues & hiſtrices teguntur, oves lana, capræ aruncum de mento demittunt. *Corium* Hippopotamo tam craſſum, ut inde tornentur haſtæ: elephantis etiam & rhinocerotibus ferè impenetrabile. Nullibi major naturæ la-

Plin. H. N. l. 11. c. 37. ſcivia, quam in *Cornibus. Sparſit hæc in ramos, ut Cervorum. Aliis ſimplicia tribuit, ut in eodem genere ſubulonibus ex argumento dictis. Aliorum fiuxit in palmas, digitoſque emiſit ex iis, unde platycerotas vocant. Dedit ramoſa capreis, ſed parva: nec fecit decidua. Convoluta in anfractum arietum generi, ceu caſtus daret: infeſta tauris. Rupicapris in dorſum adunca, damis in adverſum. Erecta, rugarumque ambitu contorta & in leve faſtigium exacuata, ſtrepſiceroti, quem addacem Africa appellat. Mobilia eadem ut aures, Phrygia armentis: Troglodytarum in terram directa: quâ de causâ obliquâ cervice paſcuntur. Aliis ſingula, & hæc medio capite, aut naribus. Iamque aliis ad incurſum robuſta, aliis ad ictum. Aliis adunca, aliis redunca; aliis ad jactum pluribus modis, ſupina, converſa, connexa: omnia in mucronem migrantia. Auricula* omnibus duntaxat animal generantibus, & quidem mobiles. Minores aliis vel majores. Cervis tantum ſciſſæ ac velut diviſæ; ſoricibus piloſæ. In equis & omnium jumentorum genere, indicia animi præferunt: feſſis emarcidæ: micantes pavidis: ſubrectæ furentibus: reſolutæ ægris. *Os* magno hiatu, cani, leoni, & venatu viventibus reſciſſum; mediocre, ſuum generi. *Promuſcis* ſoli elephanto. *Maxilla* longæ jumentis, rotundæ ſimiis. *Collum* leoni tantum, & lupo & hyenæ ex ſingulis oſſibus rigens. De *Mam-*

Plin. H. N. l. 11. c. 42. *mis* hoc obſervatum à Plinio. *Quibus ſolida ungula, nec ſuprà geminos fœtus, hæc omnia binas habent mammas, nec alicubi quàm in feminibus. Eodem loco biſulca & cornigera: boves quaternas, oves capræque binas. Quæ numeroſo fœcunda partu, & quibus digiti in pedibus, hæc plures habent toto ventre, duplici ordine, ut ſues: generoſæ duodenas, vulgares binis minus: ſimiliter canes. Alia ventre medio quaternas, ut Panthera: alia binas, ut leæna. Elephas tantum ſub armis duas: nec in pectore, ſed citra in alis occultas. Nulli in feminibus digitos*

Plin. H. N. l. 11. c. 43. *habentium. Digiti* quibus ex rapina victus, quini in prioribus pedibus, reliquis quaterni. Leones, lupi, canes, & pauca alia, in poſterioribus quoque quinos ungues habent, uno

Plin. H. N. l. 11. c. 45. & 46. juxta cruris articulum dependente: reliqua, quæ ſunt minora, digitos quinos. *Ungues* omnibus quibus & digiti. Sed ſimiæ imbricati: rapacibus unci: cæteris recti, ut canibus, præter eum qui à crure plærumque dependet. *Ungulas* ſolidas habent quæ non ſunt cornigera: cornigera ferè biſulca ſunt. Sues in Illyrico quibuſdam locis ſolidas habere dicuntur.

Plin H. N. l. 11. c. 51. Veterino tantum generi renaſcuntur. *Cauda* denique, omnibus præter ſimias, & ova gignentibus pro deſiderio corporum. *Nuda hirtis, ut apris: parva villoſis, ut urſis: prælongis ſetoſa ut equis. Amputata lacertis renaſcuntur. Boum longiſſimus caulis, atque in imâ parte hirtus. Idem aſinis longior quam equis, ſed ſetoſus veterinis. Leoni infima parte ut bubus & ſorici: pantheres non item: vulpibus & lupis villoſus, ut ovibus, quibus procerior.* Haud minor

Partes internæ. *internorum* diverſitas. *Dentes* exerti verri, apro: ſerrati, cani, leoni: continui, equo, bovi: acuti primores: plani interiores. Altero ordine carent cornigera. Nullis exerti, quibus ſerrati. Nulli exerti vel ſerrati, cui cornua: ſed omnibus concavi, cæteris ſolidi, ſimiæ ut homini. Ruminantibus, leoni & cani mutantur. Suibus deciduum unquam. *Lingua* Crocodilis tota adhæret: leonibus ac felibus imbricatæ eſt aſperitatis, ac limæ ſimilis: Elephanto præcipuè lata. *Coſta* ſuibus denæ, cornigeris tredecem. *Cor* omnibus in medio pectore eſt. In equorum boum & cervorum oſſa reperiuntur. Maximum proportione, muribus, lepori, aſino, cervo, hyænis, & omnibus propter metum maleficis. *Pulmo*, teſtudini ſine ſanguine:

guine: Chamæleoni portione maximus, & nihil aliud intus. *Venter* ſolidipedum aſper &
durus: terreſtrium aliis denticulatæ aſperitatis, aliis cancellatim mordacis. De ruminan-
tium ventribus libro ſecundo diximus. *Lien* rotundus biſulcis & cornigeris: prolixus mul-
tifidis: prælongus ſolidipedibus: minimus pecori in regione Aſiæ quæ Scepſis dicitur. *Re-
nes* omnia habent quæ animal generant: ova parientium, teſtudo ſola. *Veſica* nulli ova gi-
gnentium præter teſtudinem: nulli, niſi ſanguineum pulmonem habenti: nulli, pedibus ca-
rentium. De *Adipe* & *Sevo* obſervatum, *Cornigera unâ parte dentata, & quæ in pedibus talos* Plin. H. N.
habent, ſevo pingueſcere: biſulca ſciſſisve in digitos pedibus, & non cornigera, adipe. Concre- l. 11. c. 37.
*tus hic & cum refrixit fragilis: ſemperque in fine carnis. Contra pingue inter carnem cutemque
ſucco liquidum. Quædam non pingueſcunt ſteriliora cuncta pinguia.* Medulla *in juventa rubet
& ſenecta albeſcit. Nonniſi cavis hæc oſſibus nec cruribus jumentorum aut canum. Pinguis iis
quibus adeps: ſevoſa cornigeris: Urſis nulla· leoni in feminum & brachiorum oſſibus exigua.*
Et tantum de partibus. *Locum* plærisque terram natura deſignavit: paucis, ut Crocodilo, *Locus.*
hippopotamo, caſtori, teſtudini marinæ, & aquam. Ex his & illis quædam latibula habent:
quædam in arboribus degunt. In frigido climate nonnulla; in calido alia invenias. Negara Plin. H. N.
in eodem ſitu quædam aliquibus. In *Cilicia* (Lycia alii legunt) *dorcades non tranſeunt montes* l. 8. c. 58.
*Syris vicinos: onagri montem qui Cappadociam à Cilicia dividit. In Helleſponto in alios fines non
commeant cervi: & circa Arginuſſam elatum montem non excedunt. In Pordoſelene inſula viam
muſtelæ non tranſeunt: in Bœotia Lebadia illata, ſolum ipſum fugiunt, quæ juxta in Orchomeno
tota arva ſubruunt talpæ. In Ithaca lepores illati moriuntur, extremis quidem in littoribus: in
Ebuſo cuniculi non ſunt. Cyrenis mutæ fuere ranæ: illatis è continente vocalibus durat earum ge-
nus. In Olympo Macedoniæ monte non ſunt lupi, nec in Creta inſula. Mirobilius, cervos in ea-
dem inſula, præterquam in Cydoniadarum regione, non eſſe. In Africa nec apros, nec cervos,
nec capreas.* Fruſtrà & *in victu* uniformitatem quæris. Herbis & frugibus boves, cervi, e- *Victus.*
qui, ſues veſcuntur: humiliorem deprædantur oves, altiorem, ramos, & germina capræ.
Carnes lupis, leonibus & canibus in deliciis: piſces fibro & feli: muſcæ chamæleoni. Ru-
minant cibum quædam, quædam non item. Simiam & Cercopithecos inter pamphaga for-
tè rectè poſueris. Urſus hyeme in latebris, eo humore quem ex prioribus pedibus tum in-
tumeſcentibus exſugit, vivere creditur. De *Generatione* habe, concipere quædam citra *coi-* *Generatio.*
tum, ut poſt Niliâ terris receſſum in Ægypto mures. Congredientium plæraque autumno
æſtate vel vere coire: cùm ferocitate tauros & urſos: ſine ea canes. Vivos fœtu maximus
numerus profert: ova teſtudinis, Crocodili, lacertæ &c. Molam ex vento in Luſitania e-
quas concipere ex Reſendo diſco: boves gravidos dextro duntaxat vulvæ ſinu ferre, etiam Reſend.
cum geminos ferunt, aliunde. *Geſtationis* tempus mirè variat. Lupus menſem vel ad ſum- Antiq. Luſit. l. 1.
mum XL. dies *geſtatur: canis* novem ſeptimanis: ſus quatuor menſibus: capra quinque:
ovis circiter ſex; bos decem: equus undecem. Idem de *numero partus* intellige. Mula
nunquam parens creditur: lupus ſemel duntaxat in vita eniti: lepus etiam ſuperfætat. De
Augmento hoc dixiſſe ſufficiat, *μυοχολεῖ* & biſulca, digitatis majora, rhinocerotem, came- *Augmentum.*
lum, hippopotamum &c. ſi exceperis: differreque in eadem ſpecie propter loca magnitu-
dinem. In regione Camadu arietes aſinis non cedunt. Teſtudines ad Taprobanam tantæ ut
CIII. pondo pependerint: lacertæ in Æthiopia Cubitor. octo. *Vita* brevis quibuſdam, *Vita.*
diuturna aliis. Lepores & feles ſeptimum duntaxat annum attingunt: aries & caper rarò
decimum. Sus ad vigeſimum pervenit: Canis ad eundem aliquando: Bos decimum ſextum
vix excedit. Equi mares ad trigeſimum aliquando attingunt. Ad ſeptuageſimum quintum
pervenire, apud Plinium legimus. Mulum octoginta annis vixiſſe, ex Athenienſium moni- Plin. H. N.
mentis apparet: Cervos centum, in Hiſtoria invenies. Ad *Animales actiones ſenſus externi* l. 8. c. 42. & 44.
& *internus appetitus*, & *locomotiva*, pertinent. Dorcades & lynces *viſu* excellunt: hyenæ & *Animales actiones.*
feles de nocte vident: talpæ parum aut nihil. Acutè *audiunt* lepores: Cameli, cervi, &
equæ Lybicæ cantu tibiæ oblectantur. *Odoratu* canes valere nemo ignorat: ſues adeò ſunt
debili, ut ne fætore cæni moveantur. Simia nos *guſtu* vincit, ut vulgari verſiculo traditur.
Internos ſi attendamus, Inſignis ſunt amentiæ quædam, ut bubalus, qui capite abdito to-
tum ſe latere credit: Sagaciſſima quædam. Simiæ nihil non imitantur. Vulpes glaciem
tranſmiſſuræ, admota aure, ejuſdem craſſitiem explorant. Canes quamvis longa itinera
meminêre: nec ulli, præter hominem memoria major. Cervi audito canum latratu, ſecunda
fugiunt aura, quò pariter recedat veſtigiorum odor. Reliqua in capitibus de equis, ca-
preis, lupis, & aliis vide. Maximè verò mirandum quod tam multæ quadrupedes ſciant, Cicero de
quæ morbis ſuis medeantur. Panthera ſtercus humanum quærit. Teſtudo cunilæ quam Nat. Deor. l. 2.
bubulam vocant, paſtu, vires contra ſerpentes refovet: muſtela, rutæ, in murium venatu, Plin. H. N.
cum iis dimicatione conſerta. Bos in Cypro contra tormina, hominum excrementis ſibi mede l. 8. c. 27. Plin. H. N.
tur. In *Appetitu Amor & Libido*, præcipuè occurrit. Simiarum erga fætus tantus, ut *magna ex* l. 28. c. ult.
parte complectendo necent. Sues fœminæ libidine turgentes adeò efferantur, ut hominem la-
cerent. Tanti furoris & tauri, ut *vacca ænea Syracuſis, ab agreſti tauro, qui pecore aberraſſet,* Livius l. 41.
inita ſit, ac ſemine aſperſa. E contra Camelus coitum in propatulo refugit. Equum detracto Plin. H. N. l. 2. c. 42.

oculorum

oculorum operimento, & cognito eum matre coitu, prærupta petiiſſe, atque exanimatum, Plinius author eſt. Circa *Locomotivam* veloces quoſdam, tardos alios novimus. Nullum
Xenoph. l. de Venatione. animal curſu leporem æquare, credidit Xenophon: Horatius verò cum celerrimam curam dicere vellet, *ocyorem cervis* dixit. Alce tantum itineris uno die conficit, quantum equus triduo. Nil de Arabicis aſinis dicam: nam vulgares tardiſſimi ſunt, ut & Tigris, docente
Vox. nos Bontio. *Vocis* ferè obliti fuiſſemus: cujus tamen inſignis in iſto animalium genere eſt varietas. Equus namque hinnit: Taurus mugit: Aſellus uncat: Aries blaterat: Ovis balat: Sus grunnit: Verres quiritat: Cervus onager glocitat: Caper circus mutit: Aper frendet. Leo rugit: Tygris raucat: Panthera caurit: Pardus felit. Lupus ululat: Barrus barrit: Canis latrat. Vulpecula gannit: Catulus glaucitat: Lepus vagit. Mus mintrat: Muſtela den-
Uſus. trit: Sorex diſticat: Rana coaxat. Sed ad *Uſum* deveniamus. Bono enim noſtro à Deo condita, nemo negaverit. Hinc nobis, *Alimonia*, *Medicamenta*, *Veſtitus*, & *talia*. *Alimonia*. Lac namque nobis ſuppeditant pilis prædita, ex quo butyrum & caſeus conficitur. Carnes jumenta, & quæ in deſertis vivunt cervi, apri, damæ, alce & alia. Nec tantum ad neceſſitatem proviſum eſt, deliciarum etiam oblivíſci noluit Natura. Leporis carnem, *primam mattyam* Maſtialis vocat. Caro verò etiam domeſticæ ſuis quinquaginta modis ita condiri poteſt, ut totidem ferinæ carnis ſpecies videantur. *Medicamenta*. Docuere enim quædam: nec unum eſt, quod ſuppeditet. Cunilam & rutam contra venena valere à muſtela & teſtudine accepimus. Venas ſecandi artem Hippopotamus docuit. Ductu cervorum dictamnum ſagittas extrahere ſcimus. De remediis contra morbos, Hiſtoria conſulatur. *Veſtitum*. Magna pecori gratia in uſu vellerum: corporum tutela ipſi debetur. Caſpiorum ditiſſimi veſtimenta ex pilis camelorum conficiebant. Ex lanis etiam illa fiunt, quæ Cæſar *ſubcoacta*, Helmoldus Presbyter *feltra* & *filtra*. Græci πιλητὰ & πιλωτὰ vocant. Ex his, aut ex centonibus, aut ex coriis, tunicas aut tegmenta milites faciebant, quibus tela vitarent. Mortua pelles ſuppeditant. Primæ tunicæ quas Deus fecerat, ex iſtis. Pelle leonis induebatur Hercules. Ex agninis Rhenones Germanorum erant. Perones ex corio conficiebantur: nobiliorum calcei ex aluta. Friſii denique, juſſu Druſii, coria boum in uſus militares pendebant. De *aliis uſibus* hoc duntaxat dicam. Canes ad cuſtodiam face-
Ariſt. H. A. l. 5. c. 2. re. Feles alimenta à muribus defendere. Equum, aſinum, mulam, Camelum, ad vecturam adhiberi. Ex nervis fiunt fides. Camelorum veretro optimè arcus intenduntur. Fu-
Dionyſ. Halicarn. l. 2. nes, quibus brachia catapultarum continentur, torquentur è nervo. Dentibus aprorum lævigatur charta. Plebejos miniſtros apud Romanos quidam bovillis cornibus inſonantes, ad cætus cogebant. *Per cornu fluentia in fauces hominum vina decurrere*, dixit Ambroſius.
Plin. H. N. l. 28. c. 7. Plin. Urorum certè barbari ſeptentrionales potabant. Delii Apollinis ex cornibus ara, inter ſeptem orbis miracula recenſetur. *Taurino felle præcipua potentia, etiam in ære, pellibuſque aureo colore ducendis.* Quid de *Fimo* dicam, de cujus diſcrimine ita Plinius: *Humanas dapes ad hoc inprimis advocant. Alii præferunt hominum potus, in coriariorum officinis, pilo madefacto. Proximè ſpurcitias ſuum laudant: Columella ſolus damnat. Varro præceptis adjicit, equino, quod ſit leviſſimum, ſegetes alendas: prata verò graviore, & quod ex hordeo fiat, multaſque*
Differentia. *gignat herbas. Quidam etiam bubulo jumentorum præferunt, ovillumque caprino: omnibus verò aſininum, quoniam lentiſſimè mandant.* De *Differentiis* in infinitum agi poſſet. Quomodo verò in ſuos ordines, totum Quadrupedum exercitum digeſſerimus. Hiſtoria docebit. Occurrent primò Solidipeda: mox biſulca, tam ruminantia, quæ vel cornuta vel non, quàm non ruminantia: digitata tandem, tam vivipara, quæ vel terreſtria vel aquatica: quam ovipara, quæ vel teguntur teſtâ, vel non. Sed nolo in hanc rem plura. Tu, *Benevole Lector*, laborem boni conſule, & proximis nundinis, Hiſtoriam Serpentum & inſectorum, quam Sublimium, Subterraneorum, & Hominis Hiſtoria, ſi DEUS voluerit, excipiet, expecta.

HISTO-

S Y L L A B U S

In Hiſtoriam Naturalem de Animalibus Quadrupedibus JOHANNIS JONSTONI, priore numero hiſtoricæ deſcriptionis paginam exprimente; altero verò tabulam Iconiſmi deſignante.

	P.	T.
A.		
AGnus	39.	22
Aguti vel Acuti Braſ.		
Cunic.		63
Alce	65.30.31.	35
Ameiva	136.	
Americima Braſ.	136.	77
Auimal fœtidum	150.	
Animal Zibethi	109.	
Aper	74. 47.	48
Aries	39.	22
Guineenſis		46
Armatillo Cluſii		74
Aſinus	12.	6
Cornutus.	22.	11
B		
Biſon.	36. 16.	17
Jubatus		17
Magnus		17
Scoticus	37.	
Biſulca aquatica	76.	
Terreſtria	25.	
Bonaſus	37. 18.	19
Bos domeſticus	26.13.14.	15
Scythicus	35.	21
Strepſiceros	38.	24
Boves feri	36.	
Bubalis	54.	
Bubalus veterum	37. 18.	20
Africanus	37.	18
Indicus		16
Bubali Juvenci		21
Buffelus	38.	20
Bufo	131.	75
caudatus		75
ſine dentibus		75
Butrones	36.	
C.		
Cabim	149.	
Cagni Braſil.	99.	60
Caxaja	100.	60
Camelopardus ſeu Giraffa	69.	39
Camelopardalis	69.39.	45
Camelus	67.	
Bactrianus	169.	43
Dromedarius	169.41.42.	44
Indicus		40
Verſicolor		40
Canis	122. 69.	70
Leporarius	122.	69
Indicus		71
Venatorius		71
Vertagus dictus	122.	69
Caoch	150.	
Cappa		149
Caper Hiſpanicus		26
ſylveſtris		26
Capra Bezoartica	56.	
Capra auribus demiſſis	37.	
Capra canis		46
domeſtica	46.	26
Indica	57.	
Lybica		25
Mambriana	51.	28
Moſchi	55.	29
Capræ ſylveſtres	51.79.	
Capreæ Braſil.	55.	
Caprea Plinii	54.	31.33
Strepſiceros	54.	24
Capricornus marinus		10
Carapopeba	136.	
Carigueibeja	104.	60
Caryguéja	94.	
Caſtor	101.158.	68
Catus Hiſpaniæ	109.	
Catus Zibethicus Scalig.	109.	
Caudiverbera	139.	79
Cavis cobaya cunic. ſpec.		63
Chamæleon	104.	78
cinereus verus		79
Varius		78
Cercopithecus	97. 59.	61
barbat. Braſ.		50
Cluſii		73
Barbat. Cluſ.		73
major ſeu Manticora		62
Cervus	58.	35
burgundicus		35
palmatus	63.	37
Cerva		32
Cervo camelus		29
Civetta	151.	
Coati	95.	
Cordylus quadrupes	139.	78
Crocodilus	142.	79
Cuniculus	111.	65
Indus Geſneri		63
Cuitlamitzli	81.	
Cynocephalus	100.	59
Bertrandi		59
D.		
Dama	52.	27
vulgaris	54.	
Danta	149.	
Daſypus pinuum		73
Digitata ſemifera	92.	
E.		
Echinus terreſtris	119.	68
Braſilian.	120.	
Ejulator	150.	
Elephantus	17.	7.8.9
Equus	1.	1.2
Æthiopicus	9.	3
Friſicus	9.	2
Hirſutus		5
Hungaricus	10.	2
Indicus	10.	5
F.		
Felis	226.	71
domeſtica		72
ſylveſtris		72
Zibethi lud. Rom.	119.	
Zibethi		72
Fkirus	23.	
G.		
Gazella	54.	29
Genetta	108.	72
Genethocatus	119.	
Glis	114.	66
Aldrovandi		67
Graffa	150.	
Gulo Vielfraß	91.	57
H.		
Hinnuli & hinni apud Plinium	15.	
Hippelaphus fœmina		34
mas		35
Hippopotamus	78.	49
Hircus	46.	27
Bezoarticus	54.	
Hœdus	46.	
Hyæna	151.	56.57
veterum Bellonii	109.	
Hyſtrix	119.	68
I.		
Jaboti	146.	
Ibex	53.	25.28
Ichneumon	105.	67
Ignavus	101.	62
Cluſii		73
Igvana	135.	
L.		
Lacertorum genera	133.	76
Lacertus biceps		76
Braſilienſ.	135.	76
Chalcidicus		76
Cyprius ſcincoides		76
Indicus Cordylo ſimilis	135.	78
Tarantula quibusdam		77
Vulgaris	133.	76
Viridis cauda bifurc.	134.	76
Viridis exiccatus cauda bifida		76
Viridis	134.	76
Leæna		51
Leo	77.	50.51
minor.		52
Leopardus	81.	53
Lepus	109.	65
cornutus		65
Leucrocuta		52
Lonx, Lonza		68
Lupus	89.	56.
marinus Geſneri & Bellonii		57
Scythicus		58
Lutaria		146.
Lutra	104.	68
Lynx	83.	54.78
M.		
Macamitzli	81.	
Mambriana Syriaca	60.	
Manticora	85.	52.61
Mapach		74
Maripetum animal	150.	
Martes	107.	64
Meles ſeu Taxus caninus		72
Mitzl Peruan.	81.	
Monoceros	22.	10.11.
Mulus	15.	6
Mula	15.	
Mures domeſtici	115.	
Aquatici	116.	
Mus Alpinus	117.	67
Aquaticus	117.	
Araneus	116.	66
Avellanarum	116.	66
Coyopollin ſeu Indicus	118.	69
Muſcatulus	116.	67
Pharaonis	105.	67
Muſmone	40.	27.28
Muſtela ſylveſtris	107.	
vulgaris	105.	64
Zibellina	107.	
N.		
Noerza	107	
O.		
Onager	84.	13.12
Oryx	57.	35
Ovis	38.	
Arabica		23
Cretenſis		45
Moſcovitica	45.	
Peregrina		22
Peruana		23

Pan-

S Y L L A B U S.

P.	P.	T.
Panthera minor Oppiani	109.	
Pardus	81.	53
Pardalis	151.	
Papio Pavian	100.	61
Peva	150.	
Porcus Guineenſis		46
Purcellus Indicus ſic dictus	112.	65
Puma Peruan.	81.	
Putorius	107.	64
Pygargos	54.	34
Pyradus	61.	
Pyrandus	63.	
Q.		
Quadrup. ſolidiped.	1.	
biſulca	25.	
digitat. vivip.	77.	
digitat. ovip.	130.	
domeſtic.	121.	
non ruminantia	70.	
Quamitzli	81.	
R.		
Rana	131.	75
Ranæ aquaticæ	130.	
terreſtres	131.	
Rana temporaria	133.	
Rangifer	64.	37
Ranunculus viridis	133.	
Rehenſchier	63.	
Rhinoceros	66.	38
Ruminantia cornigera in genere	25.	
in ſpecie	26.	
Ruminantia non cornigera	67.	
Rupicapra	52.	27.32

S.	P.	T.
Salamandra	137.	77
aquatica		77
terreſtris vera nigra maculis luteis diſtincta		77
Scincus	138.	78
Sciurus	113.	66
Senembi ſeu Ignava	135.	77
Simia	94.	59
Stellio	138.	77
Stelliones ex Matth.		77
Strepſiceros	38.	
Su	150.	
Suhak Scytharum	57.	
Sus	70.	47.48
Cornuta		48
domeſticus	73.	
Guineenſis	73.	46
Sylveſtris	73.	47
Tapierete Braſ.	73.	
T.		
Tajacu Caaigera	3.	
Tajibi	94.	
Talpa	118.	66
Tamandua-guacu	95.	62
Tamandua-i	95.	62
Tapirouſſu	146.	
Taraguira	136.	
Taraguiycu Ayeuraba	136.	
Tarandus	63.	37
Tatus ſeu Echinus Braſ.	120. 62. 63.	80
Taurus	26.	15.30
caſtratus		24
Pœonius		30
Taxus	101.	63
ſuillus	102.	48.64

	P.	T.
Tejuguacu	136.	77
Tejunhana	136.	77
Temapara	136.	77
Teſtudo	143.	80
aquatica	146.	80
marina	147.	80
terreſtris	144.	
Tigris	84.	59
Geſneri		54
Tlacaxolotl	149.	
Tlacuatzin	132.	73
Tlalmiztli.	81.	
Tragelaphus	63.	34
Tupinambis	136.	77
V.		
Vacca	26.	13
Indica		16
Verres Eber		47
Vervex		22.23
Æthiopicus		58
Alius		23
alius peregrinus		23
Vitulus	87.	25
marinus		68
Upalim fera	100.	
Urſus	86.	55
Urus	36.	19
jubatus		19
Lybicus		19.20
Vulpes	92.	56
Indica	93.	
Vulpi congeneres	194.	
Z.		
Zainus	65.	46
Zebra Indica	15.	5
Zibeth	159.	

I N D E X

Tabularum: quo quævis loco ſit inferenda.

Tabula	pag.
I. II. III. IV.	pag. 1.
V.	16
VI.	12
VII. VIII. IX.	17
X. XI.	36
XII.	15
XIII. XIV. XV.	25
XVI. XVII. XVIII. XIX.	37
XX. XXI.	37
XXII. XXIII.	39
XXIV.	55
XXV. XXVI. XXVII. XXVIII.	53
XXIX.	55
XXX. XXXI.	65
XXXII.	52
XXXIII.	54
XXXIV.	64
XXXV. XXXVI.	55
XXXVII.	64
XXXVIII.	66
XXXIX.	68
XL.	69
XLI. XLII. XLIII. VLIV.	67
XLV. XLVI.	76
XLVII. XLVIII.	74
XLIX.	76
L. LI.	77
LII.	85
LIII.	82
LIV.	83
LV.	86
LVI. LVII. LVIII.	89
LIX. LX. LXI.	195
LXII.	100
LXIII.	101
LXIV.	107
LXV.	109
LXVI.	115
LXVII.	105
LXVIII.	102
LXIX. LXX. LXXI.	122
LXXII.	109
LXIII.	154
LXXIV.	97
LXXV.	131
LXXVI.	134
LXXVII.	136
LXVIII.	140
LXXIX.	141
LXXX.	143

F I N I S.

HISTORIÆ NATURALIS
DE
QUADRUPEDIBUS
LIBER I.
De Quadrupedibus Solidipedibus.

CAPUT I.
De Equo.

Aldrov. de Solidiped. c. 1. BRutis animantibus, quæ ſanguinem habent, aliis binos, aliis quatuor pedes, largita eſt natura. Quæ tot habent, Latinis Quadrupedes, Græcis τετράποδα, Ariſtoteli πέζα dicuntur, & ſub tribus ſummis generibus continentur. *Unum eſt* ἀσχιδὲς, μονώνυχον, ſeu μώνυχον, aut μονώνυξ ſeu μώνυξ, Euripidi μονόχηλον, quaſi unâ tantum præditum ungulâ, dicitur. Plinius Solidipedem, Gaza Solipedem vocavit. *Alterum* eſt, quorum pedes binis fiſſuris utrinque, hoc eſt, à parte priore & poſteriore deducuntur. Unde *biſulca* Latini, δίχηλα Græci vocaverunt; eaque chelas ſeu forcipes pro ungulis habere, Ariſtot. H. A. l. 2. c. 1. Ariſtoteles dixit. *Tertium* πολυσχιδὲς & πολυδάκτυλον, multifidum, & multipliciter digitatum, quod pedes manuum noſtrarum inſtar, multifidos habeat. Omnibus pedes ad ingreſſum dati ſunt: ſed digitata prioribus præterea ad manuum officia uti nituntur, quod ſolidipedes poſterioribus facere, Ariſtoteles annotavit. Ex *Solidipedibus*, ſunt, *Equus*, *Aſinus*, *Onager*, *Mulus*, *Monoceros*, & *Elephas*, de quibus ordine hoc primo libro agemus. Ab *Equo* autem incipimus, quòd ejus ſingularis ſit, inter *jumenta*, quæ à juvando noſtras operas Latinis ita dicuntur, præſtantia. Demoſthenes eum inter urbis muniriones recenſet. Romani in ejus emptione denis æris millia è publico perſolvebant, adimebantque bello inutilibus. Dionyſ. Halycarn. l. 10. Antiq. Rom. Conſulis aut cujusvis Imperatoris equus, phaleris exornatus, ornamentum, ut apud Halycarnaſſæum legimus. In multis regionibus cautum, ne quis equos extra provinciam emittat. Circaſſi equos plebeis permittere nolunt. M. Antonius in civitatibus ſedere in equis prohibuit. Atheas Scytharum Rex ipſe equum ſuum ſtrigili purgabat, ut Plutarchus meminit. Andromache Hectoris conjunx, manibus ſuis avenam & fænum Equis mariti præbuit, quod eum hiſce delectari ſciret. Theophylactus Lacapeni Imperatoris F. Patriarcha Conſtantinopolitanus ultra duo millia equorum habuit, & in eis alendis adeò fuit intentus, ut piſtachia, pineas, palmulas, uvas paſſas, caricas, eaque omnia lectiſſima, vino fragranriſſimo temperata, admixtis etiam, croco, cinnamomo, aliiſque precioſiſſimis aromatibus, iis apponeret, in hoc luxu, Verum Imperatorem ſuperans; qui, ut ait Capitolinus, equo ſuo nomine volucri, uvas paſſas, & nucleos, in vicem hordei in præſepe ponebat. Moxii Tartariæ populi, conſtituto & ſolemni quotannis die equum poſt aliquot ceremonias corio exuebant, carneque in menſa abſumta, paleâ implebant, & mox erectæ aræ impoſitum, ut propitium numen adorabanr, pelleſque precioſiores offerebant, ut Joſephus Barbarus in ſuo itinerario reliquit. Vixit Petrarchæ tempore in Italia quidam, qui ægrotanti equo quem amabat, aureum pulvinar, ac ſericum cubile ſubſtravit: Cumque ipſe interim podagrâ vinctus atque immobilis medicorum legibus regeretur, nihilominus tamen, aut ſervorum vectus manibus, aut equo altero vix injectus, & ſuos medicos ſecum ducens, equum ægrum ſuum bis terque quotidiè viſitabat, illi ſuſpirans atque anxius aſſidebat, illum leniter manu tractans, blando murmure ſolabatur. Tradit denique Ludovicus Romanus, Narſingæ Lib. 4. Navig. c. 11. Regis potentiſſimi equum tanti pretii eſſe credi, propter incredibilem margaritarum quibus oneratus eſt copiam, quanti eſt quæpiam ex noſtris urbibus. In tanto apud plæraſque gentes æſtimio equus habetur, ut pluribus Aldrovandus oſtendit. Cæterum, ut ad *Nomen* ipſum accedamus, varia tam apud Græcos, quàm apud Latinos ſortitus eſt. *Nomen.* Græcis dicitur ἵππος, πῶλος, quod de pullo propriè ſumendum eſt; ἄλλα Caribus, unde Allabando cuidam nomen; κάλπις Heſychio & Varino, quod tamen equo gradario duntaxat competere videtur; δάμνος Liguribus, ἴκκος & Ethymologo, καβάλλος & καβάλλης, ὁ ἀπὸ κάπης ἄλις ἐσθίων, quod ex præſepi abundè comedat; quo tamen

vocabulo ἐργάτης ἵππος, ſeu operarius equus tantum venit, ut apud Latinos vilitatis ſignificationem habet; ἴννος hinnus, & γίννος, quorum illud equum, qui equum habet patrem, matrem aſinam: hoc matrem equam, patrem mulum, ſignificat: ab Ariſtotele tamen, pro pumilo equo, ut & Suida, cui ἴννοι, οἱ κόλοβοι τῶν ἵππων, ſumitur; κέλης non ſimpliciter equus eſt, ſed qui ab uno ſeſſore agitatur, Varino ἄζευκτος & ἄζυξ. Ariſtophanis interpres equum generoſum intelligit: alii ſellarem, ſellarium, & nudum interpretantur; quidam, ſed malè, deſultorium. χρυσάμπυξ epitheton potius eſt quàm ſynonimum. Siquidem ſic dicitur, quòd ἄμπυξ, teſte Euſtathio, dicatur, σειρὰ καταχρυσος τις περὶ τὸ μέτωπον τρίχας τῶν ἵππων συνδέουσα: id eſt, catena ſeu funiculus auratus, quo comæ in equorum frontibus ſparſæ colligantur. A Latinis vocatur *Equus*, ſeu ab æqualitate, quod pares antiquitus jungebantur; ſeu quòd quando quadrigæ jungebantur, æquabantur, pareſque forma & curſu jungebantur, ut Iſidoro placet; *Eniochus*, apud Firmicum, ut Scaliger notat; *Canterius*, ſeu quaſi carenterius, quòd caſtratus ſit & ſemine quòd careat Varroni viſum; ſeu quod ipſi cauterium inuſtum ſit. Ab aliis tamen pro viliore ſumitur. *Veredus* eſt equus viatorius, qui neque rhedam neque ciſium trahit, vice rhedæ tamen eſt, ut Turnebus voluit. Iſidorus tamen & Feſtus rhedarium eſſe vult, Procopius curſus publici. *Mannus*, parvus equus dicitur Acroni & Porphyrio apud Horatium, quòd manſuetudine manuum ductus familiarius ſequatur, ſolutos *tollutares* cognominat Seneca. Dicuntur & Burdones, Burichi, burdi, buridi, & burici apud Vegetium, fortè ἀπὸ τῶν φόρτων ab oneribus, ut Geſnerus reliquit. Strabo Gygenios appellat. *Muſimones* fortè dicentur, quòd iiſdem ex locis habeantur. Et tantum de Nominibus.

Iſidor. Orig. l. 12. c. 43.

Partes Equi.

Equum *Deſcribere*, utpote animal omnibus notiſſimum, non eſt opus. Itaque de *partibus* tantum agemus, & vocabula quæ apud authores occurrunt, explicabimus. *Vngula* ὁπλαὶ Græcis, quaſi ἄπλαι, quod nec bifidæ, nec multifidæ ſint. *Chelidon*, ſeu hirundo, eſt ungularum concavitas à nido hirundinis dicta. *Batrachos* ſive Rana, eſt ea pars quæ clavis ſolearum ſæpe malè adactis læditur; ſeu teneritas oſſium referens formam ungulæ, quam nutrit etiam, ejuſque radices in ſe continet. Barbari Tuellum vocant, Germani einen Kern / nucleum. Si ungulæ pleniores fuerint carnoſæque; citra civitatem, Xenophon teſte Cælio, χαμήλας vocat. Commiſſuram ungulæ cum pede, ſeu ungulæ exortum, Græci στεφάνην, Hippocrates τῆς ὄνυχος ἁρμονίαν dicit. κυνὸς Heſychio & Varino ſunt ungularum pars; alii vicinam iis eſſe volunt, ideoque κυνόπλαν vocari. Geſnerus putat à Ruſſio appellari *Falcem*. Dicit enim (inquit) locum eſſe delicatum & nervoſum, parumque carnoſum, quod forſan erit μεσοκυνίον. *Talos* nulli ſolidipedum eſſe ſcribit Ariſtoteles, Aſino Indico excepto. *Suffrago*, id eſt in poſterioribus pedibus quadrupedum, quod in prioribus genu, vel, eſt nodus aut articulus ſub crure quo pedis verſura conſtat, tibiæque ita annectitur pes, ut verti poſſit. Barbari *garrectum* nominant. *Baſis* ſunt oſſa quædam ſub tibiis Vegetio, Calcaneos fortè intelligit. περόνη eſt os tibiæ, quod radius vocatur. *Cirri* & ſubcirri, equorum ſunt ornamenta. Crura equi Vegetius vocat *gambas* quaſi campas: Hippiatri Græci βραχίονας & χήλη vocare videntur. Vegetius etiam Latinè *brachiola* in equis dixit. *Coxendices* maximas & validiſſimas habet, iiſque ut plurimum valet. Inde fieri putat Ambroſius Nolanus, quòd ſeſſorem ephippiumve juxta humeros amet, contra ac aſini & muli. Ἕδρα Xenophonti eſt dorſi ea pars qua inſidetur. κόκκυγα vocant veterinarii partem quandam inter armos, ſeu ἐν συνωμίᾳ interſcalpio: Abſyrtus κόκκυγα appellat. Hinc Ætogenes equi, quòd genitivam quandam notam ἐν τοῖς ὤμοις καὶ τῷ κόκκυγι habeant. Geſnero verò, Coccyx, eſt pars in medio dorſo, juxta ſpinam eminens. *Armus* idem quòd humerus. *Dorſum* Garreſum barbari vocant. *Mammas*, tam mares in hoc genere, quam fœminæ habent; & fœminæ quidem omnes binas inter femora, mares, illi tantum, qui matri ſimiles prodiere, ut Ariſtoteles teſtatur. *Caudam* habet bovillæ contrariam, tenorem videlicet brevem, quem Plinius cauſem appellat, pilos prolixos. Illam Vegetius *muſcerium*, à muſcarii flabelli ſimilitudine; hos Plinius *ſetas*, & longiones quibus muſcas abigunt, Græci σόβας vocant. Duriores ſunt in equis quam equabus, quod harum caudæ urinâ madefactæ, ſetas invalidas habeant. Quæ de Sertorio ſetas vellere jubente dicuntur apud Plutarchum vide. Qui ex collo dependent crines, *Iuba* Latinis, Xenophonti χαίτη, Ariſtoteli λοφία, ſeu criſta, dicuntur: qui à vertice juxta oculos & tempora propendent, capronas Latini, Protocomium, Vegetius, προκόμιον Xenophontes dixit. *Palpebra* inferior pilis caret: ideò reprehenſus pictor, (Apelles is Epheſius an Nicon, Micon, vel Polygnoſtus fuerit, ambiguum) quòd eos addidiſſet. Soli præter hominem caneſcere, præter Ariſtotelem, Plinius prodidit, quod os in quo cerebrum, tenuius quàm cætera pro magnitudine habeat, ſed falſò. Nam & canes caneſcunt, ſub ephippiis etiam in cicatrice ſemper albi proveniunt, ſeu quòd cum ea pars ſit debilis, nutrimentum non ut antea digeritur, ſed quodammodo corrumpitur, ut Ariſtoteli placuit; ſeu aliam ob cauſam

Plutarch. de ſolert. animal. in Sertorio.

Uni-

Unicolores tamen evadunt, ſi hordeum toſtum & in pulverem redactum, quod vim diſcutiendi, detergendiq́ue obtinet, inſperſeris. De Coloribus in Differentiis agemus. *Dentes* utraque oris parte habere continuos, tradit Plinius & Ariſtoteles inter ἀντιπίλλαντα recenſet. Habet autem præter agnatos qui lupini & ſylveſtres aliis & proximâ maxillæ parte, pullis præſertim adnaſcuntur, (ὀδὸντας τ͂ προσφυῶν) quadraginta. Ante cæteros, dentes parvi, magnitudine fabæ, in cibo capiendo impediunt, unde jumentum ſtrigoſius evadit. Ariſtoteles maribus quàm fœminis plures eſſe notavit. Eos pro ætatis ratione equus mutat, ut & alia veterina. Anteriores qui prius mutantur, Græcè ἐμπροσθίους & τόμεις vocant, quaſi ſectores, aut inciſores, Latini medios, Vegetius lactentes, Plinius fortè pullinos. Sunt autem numero duodecim, ſex nempe in ſuperiore, totidem in inferiore maxilla. Xenophon γνώμονες ut & alii Græci nominârunt, quaſi ætatis indices Equus enim triginta menſium, primum dentes medios dicitur amittere, duos ſuperiores, totidem inferiores. Incipientes quartum agere annum, itidem ejiciunt & totidem, proximos eorum quos amiſerunt, & incipiunt naſci quos vocant Columellares, Quinto anno, incipiunt iterum eodem modo amittere binos, quos caninos habent, tum renaſcentes eis ſexto anno impleri. Septimo omnes habere ſolent renatos & completos, ut Varro, expoſuit. *A complemento, inquit Abſyrtus, cum reliquum trimatum agunt, dens rumpitur & rotundatur, & in triangularem figuram exit, quo tempore præcipue defluxio in ora equorum decumbit.* Fiunt nonnunquam à ſeptimo anno prominuli, quos προπτλανόντες Abſyrtus, Varro brochos vocavit. Columella quoque & Palladius, ſeptimo anno omnes expleri æqualiter, aſſerunt, & ex eo cavatos gerere, poſtea verò quot annorum ſit comprehendi non poſſe: decimo tamen anno, tempora cavari, & ſupercilia caneſcere, & dentes prominere. Duodecimo anno nigredinem in medio dentium apparere, Vegetius adjecit: at Ariſtoteles & Varro, niteſcere in ſenecta ſcribunt. Plinius rubeſcere legit. Ab hac dentium varietate ſunt & aliquot equorum cognomina; λιθογνώμων Heſychio & Varino dicitur, qui nullum ex dentibus reliquum ætatis habet indicium, qui προβαλογνώμων & ἀγνώμων dicitur. Ἄβολος & ἀβολήτωρ qui eos dentes non amiſit. δευτερόβολος qui ſecundum eos dentes projicit. πρωτόβολος, qui primum. Petrus Creſcentienſis præter indices iſtos, habere ſcaliones & molares, ait: fierique poſſe, ut nonnulli plures habeant: ſed tunc dentes eſſe duplices. Dentibus autem ad ſenectutem firmis utitur, quamvis duriſſimis cibis veſcatur, quod à calidis abſtineat, ſi Cardano credendum. γνάθος & in homine

Ariſt. H.A. l. 6. c. 22.

maxillam denotat, dicitur tamen de equis potiſſimum. Eandem vel ſaltem proximam partem ψάλιον Hippiatri appellare videntur. Maximæ illis maxillæ, & à maximis moventur muſculis, quia proni erant ſumpturi cibum. In *Corde* os aliquando reperiri, præter Ariſtotelem, Plinius prodidit. *Fel* quidam habere dicunt, habere, ſuperius citati & cum iis Abſyrtus negant. Hic tamen de fellis veſica in hepate intelligendus eſt, quam non habere ait; ſed quendam inhærere ſolutiorem nervulum, in quem ſe genus hoc humoris inſinuet. Ruinus verò, qui Anatomen equi edidit, iſtiusmodi bilis receptaculum, à dextris hepatis eſſe ait, in ipſa cavitate, plurimiſque in ipſius viſceris ſubſtantiam, ramulis inſeri, atque adeò facillimè ab omni bilioſo onere jecur exonerare; deponere verò etiam in duodenum inteſtinum: addit-q́ue etiam, naturam in hoc animante, folliculo, ut in homine, & aliis animantibus, recludi bilem noluiſſe, quod cum animum habeat ſemper in patinis, voracitatiſque modum nullum, ventrem quoque exonerare multo quàm alia cogatur frequentius, ideoque bilis ſtimulus ſemper in promptu adeſſe debeat. In *figura* hoc obſervandum tradit Ariſtoteles, quod pulli paulò ſubmiſſiores ſuis parentibus ſint, atque adulti caput attingere non poſſint, quod novelli facilè faciunt. Proditur iis innaſci amoris veneficium, *hippomanes* appellatum, in fronte, caricæ magnitudine, colore nigro, quod ſtatim edito partu devorat fœta, aut partum ad ubera non admittit. Id apud Ariſtotelem, Plinium, Theocriti ſcholiaſten, & alios invenies. Eſt & alterum quod ex genitali equæ manat, cujus & Ariſtoteles, cum de immoderata equarum libidine agit, meminit. Plinius, qui hoc equarum virus à coitu vocat, tantas habere vires, ait, in veneficiis, ut affuſum æris miſturæ, in effigiem equæ Olympiæ, admotos mares equos ad rabiem coitus egerit, quod etiam apud Pauſaniam & Ælianum invenies. Ælianus confundit cum hippomane pulium ſeu *pullium*, quod Ariſtoteli eſt πώλιον Plinio, teſte Hermolao Barbaro, polea, eſtq́ue illud quod equa prius emittit quàm pullum. Plinius eo nomine alicubi pulli aſinini fimum, quem primum edidit, intelligit. *Locum* ſi ſpectes, ubique ferè locorum hoc animal invenitur. Paludibus & riguis gaudet, gaudet & ipſa planicie: nec montes, modò rigui ſint, aſpernatur. Quin Columella, equorum gregibus, inquit, ſpatioſa & paluſtria, nec non montana paſcua eligenda ſunt; rigua, nec unquam ſiccanea, vacuave magis quàm ſtirpibus impedita, frequenter mollibus potiùs quàm proceris herbis abundantia. Locum paſcendis idoneum ἱπποφόρβιον vocant. Pompicus & bellator ſtabulo continetur. Id equile alii, Varro

Plin. H. N. l. 8. c. 42. Ariſtot. H. A. l. 2. c. 15. Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Theophraſt. de animal. invident.

Plin. H. N. l. 8. c. 42. & l. 24. c. 11.

Ariſt. Hiſt. An. l. 6. c. 15.

Ælian. H. A. l. 3. c. 17. & 14 c. 18.

Columella R. R. lib 6. c. 27.

Equarium, Grapaldus propriè præſepe dixit. Græcis ἱππών, ἱππόστασις, σταθμὸς, φάτνη, ut Pollux annotavit. Heſychius & Varinus apud Lacones ἱππαίων dici tradunt. Lignum ad quod capiſtris alligantur, vacerra nominatur. Plura de loco in Differentiis vide. Quantum ad *Cibum*, frugibus victitare, ideo inter ſapientiſſima animalia cenſeri inquit Plinius. Inter has præcipua ſunt, Hordeum, quod minus quam avena vel triticum inflat; & tum equus ἀκοστήσας dicitur; quod hordeum Nicandro acoſte vocetur; Avena, cujus uſus apud nos ſuetus. Triticum, quòd tamen Serapio reprehendit: Panis denique, qui in Anglia & alibi ex fabis & Piſis in hunc uſum conficitur. Victitant tamen frequentius gramine & aliis, propriumque hoc equorum alimentum. Melilotus ideò in Italia Trifolium Caballinum dicitur. Medicam herbam, quæ in Media creſcit, præcipuè equos nutrire, apud Strabonem habemus. Prima falx, teſte Ariſtotele, vitio datur, & cum fœtida aqua rigatur, incommoda eſt. Quater autem rectè, interdum ſexies demetitur per annum, ut Columella prodit. Ad maciem equorum nulla res tantum quantum illa

Plin. H. N. l. 13. c. 24.

prodeſt. De *Cytiſo* hæc Plinius. Datur animalibus poſt biduum ſemper, hyeme verò quod inaruit, madidum. Satiant equos denæ libræ, pauciores, minora animalia. Multis in locis vicia manipulatim collecta apponitur. Damaſci ervilia & ervum, ut Bellonius prodidit. Neceſſitas ut & alia apponerentur, coegit. Equi Cæſaris à Scipionis exer-

Hirtius de bello Africano.

citu in Africa obſeſſi, referente Hirtio, algâ è littore collecta, & aqua dulci elota nutriebantur. Pompejani ad Dyrrhachium obſeſſi, foliis ex arboribus ſtrictis, & arundinum radicibus. In regno Senegæ, ob aridam tellurem, phaſeolorum laceramentis & milio utuntur. Thraces, qui ad Strymona amnem habitabant, tribulifoliis. Parthi Hippace herbâ. Tartari arborum ramis & corticibus, herbarumque radicibus, ungulis è terra excuſſis. In provincia Aden piſcibus, quorum ibi ingens copia, ut apud Paulum Venetum legimus. Iidem ſiccati in

Scalig. Ex. 206. 5. Ælian. HA. l. 14. c. 25.

Golcondâ provincia Perſiæ apponuntur: quod & de Gedroſiis, Celtis, Macedonibus, Lydis, Pæonibus qui Praſiadem paludem habitant, Ælianus & Herodotus prodidere. Arabes camelino lacte bis de die nutriunt. Vere tantum teneris herbis paſci ſinunt. *Potum* amant aquam, ſeu turbidam, ut Ariſtoteles voluit; ſeu limpidam ac frigidam, perennem ac profluentem, ut Vegetius: ſeu leniter fluentem & parum turbidam, ut Creſcentienſis, ſeu paluſtres, ut Baccius. Sunt qui vinum præbuere, cum animoſos vellent. Sed & ſanis, verum macilentis, Columella propinat. Ceretiſiam quoque & olim præbitam, ex Varino colligi poteſt, cui βόρταχος eſt avena, & ſecundum alios frumentacea equorum potio. *Ætatem*

Ætas. Plin. H. N. l. 4. c. 42.

ſi attendamus. In hujuſce animalis genere ætas longior maribus: legimus ſanè equum ad usque ſeptuaginta annos vixiſſe. Jam illud non venit in ambiguum, quod in annum tertium & triceſimum generet, utpote qui etiam poſt viceſimum mittatur ad ſobolem reparandam. Notatum etiam advertimus, Opuntem nomine equum ad gregariam venerem duraſſe annis quadraginta. Annoſitatis proditum à veteribus indicium, ſi contracta armorum pellis lentè explicetur: in juvenibus ad ſuum ſtatim locum redit. Sunt qui ex juncturis caudæ judicent, ubi ex dentibus non amplius dignoſcitur Quinquiennio equas finem creſcendi capere; mares anno addito, à Plinio habemus. Addit Ariſtoteles, poſt, annis ſequentibus totidem creſcere in corpulentiam, & ad viginti uſque annos pergere proficiendo: verum celerius

Generatio. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 12.

fœminas quàm mares perfici Salaciſſimum omnium animalium equum eſſe, Ariſtoteles prodidit. Hinc ἱππομάχλος, ἱππόπορνος, ἱππεραστὴς & ἵππαργος, ille inter homines dicitur, qui plus æquo veneri addictus eſt; & ἱππομανεῖν ille, qui more equini generis, furiis ad eandem agitur. Famoſior tamen equarum quàm equorum ſalacitas. Ideo Poëtæ Cupidinem inter equarum armenta natum fingunt: mulieresque libidine prurientes caballæ, meretrices vero πῶλοι dicuntur. Has ſocietate conjunctas, olfactu mares dignoſcunt, etſi paucis admodum diebus unà fuerint: quòd ſi fœminæ diverſæ permiſceantur, mares alienas morſu expellunt, ſuasque ſinguli ſeorſim habentes, paſcuntur. Gravidas coitum pati apud Ariſto-

Ariſtot. l. 4. de gener. animal. c. 5.

telem legimus: Abſyrtus negat. An ſint homine ſalaciores, Gryllus apud Plutarchum in dubium vocat, quòd capros, porcas, equas, iniverint viri, & fœminæ inſano beſtiarum amore exarſerint: ad coitum verò nullum à beſtia ſollicitatum. Fuit tamen Athenis locus qui diceretur ad equum & puellam, quod quidam Codridarum Hippomanes nomine, qui & poſtremus imperavit, filiam in loco quodam cum equo furibundo incluſit, quod clandeſtino concubitu virginitatem læſiſſet, & equus puellæ vim intulit. De *Ætate* coitui apta diverſa pro-

Ariſtot. H. A. l. 5. c. 14. & l. 6. c. 21.

duntur. Coire incipere bimum, tam marem quàm fœminam, prodidit Ariſtoteles. Sed hoc in paucis fieri, & pullos imbecilliores eſſe: ut plurimum trimatu ſeu triceſimo menſe incipere, & proficere ſubinde ad prolis præſtantiam in viceſimum usque annum: dignè procreare poſſe, cum dentibus mittendis ceſſavere: ſed idoneum maximè tempus cum annum & ſex menſes complevere: juniorum, aliquando pabuli bonitate & copia contin-

Plin. H. N. l. 10. c. 63.

gere. Plinius verò equas poſt tertium annum aut poſt unum ab enixu utiliter admitti pu-

tari

tari ait, cogiq́ue invitas: domitas autem ſexaginta diebus equire, ante quam gregales dici. In Hispaniola, ſi Petro Martyri credimus, decimo poſtquam natæ ſunt menſe concipiunt, & geminos ſæpe unico partu excludunt. Columellæ equa bima rectè concipere poteſt; equus mas non trimo minor. Illa poſt decennium inutilis, quod ex annoſa iners proles prodeat. Sic ad vicesſimum durat. Anatolius vult, ut admiſſarius (ſic latinis vocatur, qui ad prolem diligenter ſervatur, Græcis ὀχεῖον, ὀχευτὴς, ἀναβάτης, κήλων Hippiatricis, ut opus ipſum ὄχεια, & Proriga ille qui admittit) ſit quinquennis, decimum quartum verò ingreſſus annum, ut conquieſcat. Prurire agnoſces, cum ſeſe colligere, caudam frequentius jactare, humorem è genitalibus genituræ ſimilem emittere, pluries etiam mingere, videris. Mas aliquando uno, aliquando duobus tribusve, aliquando pluribus diebus impler. Equa intermiſſo tempore, & melius quarto aut quinto anno interpoſito procreat. Omninò ſi nihil plus detur, unum tamen interponere annum, & quaſi novale fecere neceſſe eſt. *Feturæ* initium ab æquinoctio verno ad ſolſtitium, locis calidis menſe Aprili, frigidioribus Majo. Sic, quia menſe duodecimo partum edit, circa herbeſcentem & temperatiſſimam anni conſtitutionem pariet. Elei finibus ſuis eductas iniri faciebant, quod ſexcentis experimentis cognitum haberent, miræ felicitatis prolem ſic provenire. Mares matutinum tempus appetunt, fœminæ poſt meridiem blandiuntur. Dantur & ſalacitatis irritamenta. Abſyrtus, uſtam cervi caudam cum vino terere, & genitalia illinire jubet. Alii cicer exhibent; nonnulli urticam oti indunt; pulverem teſticulorum equi in potu exhibent; deterſa fœminæ ſpongia loca naribus admovent: ſcillâ cùm aqua ad mellis craſſitudinem contrita, naturam equarum cum menſes ferunt, tangunt: urtica vulvam perfricant: quidam denique fimo gallinaceo cum Terebinthina trito partes oblinunt. Lybicæ & Myſiæ equæ, tibiæ cantu excitantur, & gravidæ fiunt, ut apud Ælianum legimus. Genus tibiæ Hippophorbum Pollux vocat: materia, laurus detracto cortice. Non omnes tamen concipiunt; nec omnes poſtquam concepêre, edunt. Cujus rei indicium ajunt, quòd fœtus circum renes alia quædam, ſpecie propemodum renum, ita continet, ut reſciſſus, quatuor renes habere videatur. Si, quot equæ uni equo ſufficiant quæras, Columella, nec minus quàm quindecem, nec rurſus plures quàm viginti, unum implere debere inquit. Ariſtoteles tricenas fœminas & paulò plures ſingulis maribus tribuit. Palladius æſtimatis unius cujusque admiſſarii viribus, pauca vel numeroſa conjugia ſubmitti conſulit: juveni equo & viribus & forma conſtanti, duodecem vel quindecem adſcribit. *Concepiſſe* comperies, ſecundum Ariſtotelem, cum menſes ceſſàrunt; ſecundum Abſyrtum, ſi marem reſpuat; ſecundum Plinium, quod colorem illicò rubriore pilo, aut quocunque pleniore mutent. *Marem edituram* ajunt, ſi tertio ante plenilunium die admittatur; ſi tertio poſt, fœminam. Illum ſeminatum colligunt, ſi dextra admiſſarius deſiluerit; hanc, ſi ſiniſtra. Juſta equa in Pharſalia dicebatur, quæ ſemper ſimilem equo cui conjuncta erat, produxit. Vento in Luſitania concipere, Columellæ, Varroni, Plinio, Solino, Alberto, Avicennæ viſum; in Cappadocia idem fieri Auguſtinus prodidit; at Juſtinus in fabulis id recenſet. Ariſtoteles fieri poſſe negat. Circa prægnantem quænam facienda ſint, Oeconomi docebunt. Abortiunt ſi fumigantis lucernæ odorem perſenſerint, vel cum prægnantibus aſini coiverint. Annum, ſecundum plærosque, uterum ferunt, ſecundum Abſyrtum, undecem menſes & decem dies. Uteri durities in cauſa, ſi Ariſtotelem ſequimur. Facillimè omnium quadrupedum partus edunt, & quidem erectæ. Eumelus author eſt, cum tardius pullitium enititur, continuò parituram, ſi comprehenſas leniter nares conſtrinxeris. Pariunt magna ex parte ſingulos, aliquando gemellos. Vacat admodum à purgamentis in partu, minimumque emittit ſanguinis profluvium, pro corporis magnitudine. Cum peperit, ſtatim ſecundinas devorat, illudq́ue fronti annatum hippomanes. Viſum produiſſe & hermaphroditos. Nero tales equas ex agro Treverico, carpento ſuo ſubjuges oſtentabat, ceu planè viſenda res eſſet, principem terrarum inſidere portentis. De *androgyno* Princivalli Vicecomitis ita Cardanus. Unum habebat tantum teſtem proprio loco, cum mammis tumidis, ut equæ habent. Inde vulvam proprio loco, & ex vulva penis emittebatur, non major palmo cum eum exereret. *Vocem* equi cum exprimere Græci volunt χρεμετίζειν, & ἐπιχρεμετίζειν, φρυμάττεσθαι, vel potius φρυάττεσθαι, ut Ammonius monet, dicunt; Latini fremere & hinnire. Vox ipſa, χρεμετισμὸς, βρέχαλος, μιμιγμὸς vocatur. De ejus mutatione ita Ariſtoteles. Equorum etiam voces, differre palam eſt. Fœminæ enim ſimul ac natæ ſunt, vocem exiguam mittunt ac tenuem: Mares exiguam quidem & ipſi, ſed pleniorem tamen & graviorem quàm fœminæ & indies majorem reddunt. Bimus cum eſt, atque inire incipit, vocem magnam gravemq́ue mas mittit: fœmina majorem quàm ante & clariorem, usque ad vigeſimum ætatis annum, magna ex parte: ſed ab hoc tempore imbecilliorem tam mares quàm fœminæ reddunt. Qui nunquam in aliorum equorum turba hinnit, hunc mutum eſſe ſcribit Mizaldus. Cum incedunt, ſoni-

Columella R. R. l. 6 c. 28.

Ælian. H. A. l. 12. c. 44.

Columella R. R. l. 6. c. 27.

Columella l. c. Varro R. R. l. 2. Plin. H. N. l. 8. c. 42. Solin Polyhiſt. c. 36. Auguſt. de Civit. Dei l. 21. c. 5.

Plin. H. N. l. 11. c. 47.

Cardan. de rer. var. l. 7. c. 33.

Vox.

Motus.

ſonitum edunt, pedibus terram pulſantes. Inde Latinis ſonipedes, Homero ὑψήχεες, quaſi altiſoni dicuntur. Quoniam poplites non adeò flectere poſſunt, aſcendendo magis fatigantur, & lapſi, majore cum impetu ruunt: deſcendendo, quòd quatuor habeant crura, magis contra pondus obnituntur. Agilitatem & epitheta quæ apud authores occurrunt, & exempla teſtantur. Homero ὠκύποδες, ἀερσίποδες, ἀελλόποδες, ταχύποδες, ἐλαφρόποδες &c. vocantur. Oppianus, tantæ Iberos ſcripſit eſſe celeritatis, ut ſolæ cum eis Aquilæ, aut Circi accipitres comparari poſſint. Perſei Pegaſus alatus fingitur. Sarmatas longinqua facturos itinera, etiamſi nihil offerrent pabuli, per centena & quinquaginta milliaria inſediſſe, non nemo prodidit. In Arabia, ſi Vartomanno credimus, citatiſſimo curſu diem ac noctem integram nunquam ceſſant. In Alanico bello captum à Probo Principe memorant, qui unius diei ſpacio centum obiret milliaria, vel in decimum haud interpellato labore. Cæterum *an equi equabus, aut vice-verſa velociores ſint*, diſquiritur. Homerus equabus Pheretiadis palmam tribuit. Menelai Ætha perniciſſima erat. Horatius quoque equum quàm equam quadrigis aptiorem dicere maluit. Equas inter currendum urinam emittere Plinius dixit. Crauxidæ equa octava Olympiade omnes vicit deſultorios. Hecratitis Theſſali (Echecratidem Plinius vocat) prægnantem equam Olympia viciſſe invenimus. At Oppianus mares ad venationis uſum præſtare tradit; fœminas minus celeres ad longos per nemora decurſus. *Quid equus admiſſus* Ciceroni ſit, in Aldrovando vide. Imminuitur, imò deperditur celeritas, ſi ocio domi marceſcat. Quamobrem Antigonus Rex cum ſuo equitatu obſeſſus, cum exercere equos propter loci anguſtiam non poſſet, eorum capita loco ſubſtrinxit altius, quàm ut prioribus pedibus terram poſſent attingere: deinde cogebat ipſum equitatum poſterioribus exultare ac calces emittere, qui motus non minus ſudorem excitabat, quàm ſi terræ ſpacium decurriſſent. Ex putreſcentium medullis evolare veſpas, notiſſimum. *Naturam* ſi ſpectes, φορβάδες quoque ſunt, ſeu ἀγελαῖοι: bibunt ſorbendo, & os profundius aquæ immergunt, quod audaciæ inſcribitur: animum & os ſemper in patinis habent, & faciliùs ſitim quàm famem tolerant: equæ crebrius mingunt, & per menſes purgantur: plus excrementi ſicci quàm humidi, quòd ſiccis magis veſcantur, egerunt: Spumant ſi curſu defatigentur, cujus cauſam Galenus exactè prodidit; ſomniant de iis quibus aſſuevere: dormiunt plærumque ſtantes, canterii magis, qui quod caſtrati ſint, ſomniculoſiores videntur. Cum iraſcuntur, canum modo dentes denudant mordentque:

Cardan de Var. Rer. l. 13. c. 3.

Horat. l. 2. Car. od. 16.

Plin. H. N. l. 15. c. 21.

Aldrov. p. 40.

Natura.

Galen. in Aphoriſ. ſ. 2. 45.

blanditiis maximè deliniuntur: pullos vehementer amant: Hinc factum ut Darius equâ conſcenſâ, quæ domi pullum habebat, ex prelio ad Iſſum rebus ſuis inclinatis evaderet: & Tartari, prædæ gratia regionem quandam, in qua multo per annum tempore ſol non apparet ingreſſuri, pullos in limitibus relinquunt. Sic enim equæ nocturno itinere diligentius obſervato, rectà ad ſuos pullos in reditu contendunt. Rara denique, ſed nota equarum rabies eſt, ut cum in aqua ſuam viderint imaginem, amore inani capiantur, & per hunc oblitæ pabuli, tabe cupidinis intereant. Mentis error diſcutitur, ſi deducas ad aquam detonsâ jubâ: tum demum ſpeculatæ deformitatem, priſtinæ imaginis aboletur memoria. Lycoſpadas equos maximè dare operam, ut aurigis ſuis formoſi videantur, Ælianus prodidit. Ad *ſenſus internos*, ingenium, docilitas, memoria, amor & fides erga dominum, pudicitia, & magnanimitas pertinent. *Ingenio* debentur, quod inimicos partis ſuæ norunt, adeò ut inter prælia hoſtes morſu petant: quòd rectoribus perditis quos diligebant, mortem fame accerſant: quòd auribus quæ audivere indicent: & quòd equitationis peritum agnoſcant. Bucephalus Alexandri, accepto regio ſtratu, *neminem unquam alium præter dominum vehere dignatus eſt; & vulneribus altis in prælio acceptis, non prius concidit, quàm dominum extra periculum depoſuiſſet. Equum Caii Julii Cæſaris nullum præter Cæſarem dorſo recepiſſe Solinus & Suetonius author eſt. Cujuſdam medici Pannonici præ foribus ſolutus, etiam per integrum diem, donec ab ægris rediſſet, expectabat; adventanti gratulabundus occurrebat. Choreas tripudiaque *edocere* Sybaritarum exemplo notiſſimum, qui eo devenerant dementiæ, ut in ſympoſiis equos ad tibiam ſaltare docerent. De illo verò quem Scaliger vidit, ita idem. Equum puſillum deformem circumducebat agyrta quidam, cujus juſſu atque etiam loco interdum ille omnia faceret; ambulare, ſuccuſſim properare, currere, ſaltare, vel quadrupes, vel bipes. Vinum bibere vidimus, in clunibus ſedentem; anteriores pedes ad pateram ferri: pelvim ſive malluvium cruribus ſuſtinere, quaſi à tonſore lavaretur; qualem pictum videmus aſellum cucullatum: humo ſe ſternere; porrectum atque projectum jacere: ciliorum compreſſione annuere: caput ad heri nutum attollere: in terga vertere: ſupinus oſtendere, quo corporis ſitu mulier ineuntem admittat virum. Stabulum agnoſcere, & ſponte domum reverti, notum. Ideò Galba cum de equi poſſeſſione disputaretur, velatum duci ad flumen præcepit, & ubi bibiſſet, amoveri velum oculis, ut ſtabulum petere poſſet. Deuxippi equus, ita

Paulus Venetus l. 9. c. 47.

Ælian. H. A. l. 16. c. 24.

Senſus interni.

Sueton. in Cæſare.

Scaliger Exercit. 209. ſ. 1.

Suid. in ita ⊕.

ita erat edoctus, ut & ſine habenis ocyſſimè ferretur, & illo pedetentim procedente, placidiſſimè ſtaret. Nigritarum quoque equos non aliter dominos ac canes ſequi, Strabo author eſt. In ventre cubare edoctos à Jarcis, apud Herodotum legimus. Nervam in Parthia equus adorabat. Lutetiæ alter Reginam Ludovici XII. conjugem, genibus flexis ſalutabat. Circulos ligneos tranſiliiſſe, more canum, ſaltuatimque vivaciſſima pernicitate ſeſe gyrando revolviſſe, Venetiis anno 1636. vidimus. *Memoriâ* valere inprimis tubæ ſonus indicat, quo audito, aures arrigit, nares inflat, hinnit, frena cum ſtrepitu rodit: pedibus terram quatit, loco manere difficulter poteſt. Paraſitus etiam quidam apud Tzetzem, cum equo veheretur curili, prandio fruſtratus eſt, quòd equus, cum in columnam metæ forma incidiſſet, circum eſſe putans, uſque ad veſperam circum eam ſe flexiſſet, cum impetu ſemper currens. Taceo quod Tholoſſanus de equo cujuſdam Epiſcopi ſcribit, quem frater ejus ita adſueverat, ut quoties verba, Deus in adjutorium meum intende, audiret, ſaltibus crebris ſe extolleret. De *Amore, gratitudine & fide erga Dominum*, quorundam exempla teſtantur. Antiochi equus, occiſo in prælio domino, ſe & ſuum ſeſſorem Centeretrium Gallum præcipitem dedit. Scytharum reguli, hoſtem cum victor ad ſpoliandum veniſſet, ictibus & morſu confecit. Dionyſii, ab eodem in cœno relictus, ut apud Plinium ex Philiſto legimus, ut ſeſe exemiſſet, veſtigia Domini ſecutus eſt, etſi apum examen tergo hæreret. Homerus Patrocli equos fleviſſe dicit, Virgilius Pallantis, Cæſaris Suetonius, ſuum Aſturconem Cardanus. Plinius quoque, eo effectu plæroſque equorum in dominos eſſe ut affectos lugeant, lachrymasque interdum deſiderio fundant, tradidit. Interfecto Nicomede Rege, equus ejus vitam inediâ finiit. Idem de Soclis juvenis Athenienſis equo, poſtquàm ab eo venditus fuiſſet, dicitur. De *Pudicitia* apud Ælianum, Varronem & alios invenies. Plinius ita breviſſimè. Alium, inquit, equum, detracto oculorum operimento, & cognito cum matre coitu, petiiſſe prærupta atque examinatum. Equam eadem ex cauſa in Reatino agro; laceratumque pariter aurigam invenimus. Namque & cognationum intellectus in iis eſt: itaque in grege prioris anni ſorore, libentius etiam quàm matre, equa cœmitatur. De pulli ex inceſto domini concubitu nati zelotypiâ, vide Aldrovandum. De *Magnanimitate* idem prolixè agit, ſufficiat dixiſſe, quod Plinius habet, nempe, Equorum jubas tonderi præcipere, ut aſinorum in coitu patiantur humilitatem; comantes enim gloriâ ſuperbire. Inventi quoque qui

Pl. l. 8.

Pl.

ſine auriga certamen viciſſent. In Circo, inquit Plinius, ad currus juncti, non dubiè intellectum adhortationis & gloriæ fatentur. Claudii Cæſaris ſecularibus Circenſibus, excuſſo in carceribus aurigâ, albatos equos palmam occupaſſe, oppoſita effundentes omnia, quæ contra æmulos debuiſſent, perito auriga inſiſtente, facientes: cum puderet hominum artes ab equis vinci, & peracto demum legitimo curſu ad metam ſtitiſſe. moxque ſubjungit. Majus augurium apud priſcos, plebeis Circenſibus excuſſo auriga, ita ut ſtaret, in Capitolium cucurriſſe equos ſedemque ter luſtraſſe: maximum verò, eodem perveniſſe ab Vejis, cum palma & coronis, effuſo Ratumena, qui ibi vicerat: unde poſtea nomen portæ eſt. Phidoti Corinthii etiam equa, cui Auræ nomen, apud Pauſaniam, ab ipſis ſtatim carceribus ſeſſore ſuo collapſo, & curſum priſtinum æquè ac ſi rectorem haberet retinuit, & circa metam ſe convertit: audito verò ſono tubæ ad curſum concitata eſt vehementius: cumque ad ludorum præfectos antevertiſſet, jam quaſi victoriæ ſe compotem intelligens, conſtitit. *Sympathiam & Antipathiam* ſi attendas, ſingularis equo cum gallinis & otide amicitia: cum *camelo, elephante, lupo, urſo, leone, ſue, ovibus, aſino, ſerpentibus, trachuro piſce, phoca, pomis & ficubus, hordeo quodam, gentiana, colore atro,* & cadaveribus, inimicitias exercent. *Camelos* cum Cyrus equitatui Crœſi oppoſuiſſet, in fugam equos conjecere. Xerxes Arabes camelis uſos, ultimos in exercitu locavit, ne equi conſternarentur. In bello Tarentino elephantorum tum magnitudine tum deformitate, & novo colore ſimul ac ſtridore conſternati equi, cum incognitas ſibi belluas ampliusquàm erant, ſuſpicarentur, fugam ſtragemque latè dederunt. Cæſar ingentem fluvium in Britannia trajecturus, conſcenſo elephante, equos Britannorum terruit. Ne tympana quidem ferre poſſe, ſi ex pellibus vel elephantis, vel cameli, vel lupi facta fuerint, à Porta author eſt. Rumpi eos traditum eſt, teſte Plinio, qui veſtigia *luporum* ſub equite ſequuntur, ſi calcaneum equi quadrigam trahentis conculcent, ſiſti, tanquam cum quadriga conglàciati eſſent, apud Ælianum legimus. Nunquam tranſituros equos, ubi lupi inteſtina ſint defoſſa, Pierius Valerianus prodidit. Dentes verò maximos, infatigabilem curſum præſtare equis dici, ſi eis alligentur, Plinius author eſt. De Lycoſpadis & Lycophoris equis in Differentiis agemus. *Urſos* in ſolitudine tympano ex equi pelle confecto, terreri Portæ quoque debemus. Caſtrati *leonem* nulla ratione accedunt, dextrarii ſeu non caſtrati adoriuntur. *Oves* ſi ſtabulo in quo mulæ, equi, aut aſini ſteterunt, facilè in ſcabiem incidunt. Rudentes *aſini*, in Darii

contra

Plin. H. N. l. 8. c. 42.

Pauſan. in Corinthiacis.

Sympathia & Antipathia.

Herodot. Hiſt. l. 1. p. 15.

Plin. H. N. l. 10. c. 10

Plin. H. N. l. 28. c. 19

Columella R. R. l. 6. c. 30.

Digitized by Google

contra Scythos expeditione, equos perturbarunt. De *ſerpentibus* Silius Italicus prodidit. Cauda *trachuri* ventri equæ appenſa, abortum procurat, ſi Æliano credimus. *Phocæ* aſpectum ferre nequeunt. Animo linquuntur, ſi aut mala aut ficus dorſo comportarint; exanimati, panis objectu revocantur. Hordeo illo abſtinent, quod in quodam, circa Scytharum & Medorum dictam Thraciæ regionem, loco, provenit. In rabiem, aguntur, ſi laſere nares illiveris. Gentianam abortus equabus cauſam eſſe, Geſnerus ex quodam ſene audivit. Securidacam ſi calcaverint, ſoleas exuunt. Si equi ex Sybari fluvio biberint, ſternutamentis exagitantur: ſi ex Coſſinire Thraciæ, quod in agrum Abderitarum defluit, in rabiem aguntur. Idem de puteo haud procul à Potnus Bœotiæ urbe dicitur. Equum Catonis in Maurum aterrimum, aterrimis armis indutum, calcaribus adactus, ſeſe inferre recuſaſſe, Silius Italicus reliquit. A cadaveribus abhorrere apud Homerum habemus.

Ælian. H. A. l. 13. c. 17.
Plutarch. Symp. l. 6. q. 8.

Vſus.

Maximus quidem equorum in Cibis, medicina, bello, venatione, itineribus, triumphis, & aliis uſus eſt; nos tamen, quo loco duntaxat in *Cibis* & *Medicina* habendi ſint, videbimus. *Carnibus* uſos non tantum obſeſſos, quod in Veronenſi ſub Maximiliano I. Novarienſi, ſub Ludovico Aureliano; Rupellenſi, ſub Ludovico XIII. Gallorum Rege Chriſtianiſſimo, ut alia taceam, factum, ſed & gentes, apud authores habemus. Notum eſt, Nomadum, Scytharum, Sarmatarum, & Tartarorum modernorum nomen. His volupe, vulnerare incidereque equos, carnibusque etiam ſemicrudis veſci: caballos pridiè tum ſpontè tum morbo abſumptos, exciſo loco apoſtemato comedere; eorundemque reges, ſi quando commeatum ſuis diſtribuerent, quadraginta hominibus equum unum dare ſolebant. Sed & apud Perſas, in conviviis die cujusque natalis, aſſi toti apponebantur: à Germanis verò tam agreſtes quàm domeſtici caballi, tam diu comedebantur, donec à Gregorio III. abrogaretur. Ab Alpinis populis pullos edi, Brujerinus ſe audiviſſe refert. Fuit & *Sanguis* in deliciis. Plinius ſanè Sauromatas è milio, maximè pulte, & cruda etiam farina ſanguine è cruris venis admixto vivere, prodit. Miechovius verò & Paulus Venetus, equitantes ſi fames invaſerit, ſitisque moleſta fuerit, venas aperire, hauſtoque eorum ſanguine, famem ſitimque pellere, reliquerunt. Gaviſos eodem Cancanos, qui ſecundum quosdam Virgilio Biſaltæ, ſecundum Acronem & Porphyrium Hiſpaniæ gentes, apud Horatium habemus. De *Lacte* nullum dubium. Scythæ namque liberis ſtatim atque nati ſunt, lac equinum porrigunt. Inde Hippomulgorum, & Galactophagorum nomen. Iidem Soli exponunt, ut craſſior

Bruyer. l. 13. c. 40.
Plin. H. N. l. 18. c. 10.
Horat. l. 3. Carmin.

pars ſubſideat, mox fervefaciunt. Evadere produnt, ut vinum album eſſe putetur. Moſchi verò olim Tartarorum ſervi, potum lactis equini illis tributum petentibus per ducem ſuum in itinere offerre conſueverant. De Hippace quid ſit, inter ſcriptores non conſtat. Hippocrates, Dioſcorides, & Plinius, caſeum eſſe ſcribunt, quem ille virus redolere, & bubulo proportione reſpondere, adjicit. Alii equinum coagulum eſſe credunt. Theopompus ſcythicum ex lacte equino, edulium eſſe ſcribit. Ut ut ſit, hâc & glycyrrhizâ, undecim & duodecim dies vitam tolerari apud Theophraſtum legimus: plurimam temporis partem caſeo equino uſos Hippocratis teſtimonium eſt. Nec eſt quod quisquam illud miretur; cum Zoroaſtrem interdum ſolo lacte ſex menſes transegiſſe, quod de quodam alio Athenæus narrat, referant. *Medicinam* quòd ſpectat, habet in ea locum, *lac, ſerum, ſanguis, axungia, coagulum, dentes, lingua, os de corde, jecur, teſtes, fel, pili, ungula, ſudor, ſpuma, ſaliva, urina, & ſtercus.* *Lac* maximè perpurgat, ut purgare Dioſcorides tradat. *Serum* ad ulcera renum perpurganda, conducit, ſi Ætio credimus; illud nempe, quod per decoctionem ex lacte ſeparatur. Rhaſis mulierem quæ non concipit, ſi lac equinum ignorans biberit, & mox cum viro congreſſa fuerit, concepturam ſcribit. Invenio & apud Plinium, vulvas collutas juvari eodem lacte. *Sanguis* ſepticus eſt: Equarumne quæ admiſſuram expertæ ſunt, an verò marium ἰχθύων quod Hermolao Barbaro placet, vel equorum utriusque ſexus, quod Plinio, experientia dirimere poteſt. Eundem Plinius regio morbo prodeſſe ſcribit: & hippiatri eodem ad diverſos morbos utuntur. Phragmaticum de matrice detractum, cum oleo vinoque tepefactum, & toti jumento contra pilos inunctum, curat. *Fel*, maleficæ naturæ eſt, ſi Plinio credimus, qui tantum inter venena damnari tradit, ut ideò flamini ſacro equum tangere non liceret. *Axungia* ſuffumigata, partum mortuum, ſi Sexto credimus, foràs ejicit, & ſecunda ſequitur. Medulla unguentis ad ſpaſmum miſcetur. *Coagulum* inter dyſenteriacorum & cœliacorum remedia cenſeri, Dioſcorides, Galenus, Avicenna, & Haly authores ſunt. *Dentium* farina verendorum vitiis inſperſa medetur. Qui primi equo cadunt, infantibus adalligati, dentitionem facilem præſtant, idque efficacius, ſi terram non attigêre, ut Plinius prodidit. Sextus eos, ſi dentem qui doluerit, tetigerint, remedio eſſe ſcribit. Nam & infans, addit, ſi equi roſtrum baſiaverit, dentium dolorem non ſentit, & nec equus mordebit infantem. *Lingua*, ex vino inveterata, ad lienem præſentaneo remediò ſedandum datur, ſi Cæcilio Bioni apud

Cromerus Hiſtor. Polon. l. 29.
Hippocrat. l. 4 de morbo.
Plin. H. N. l. 28. c. 9.
Theophr. H. P. l. 9 c. 13.
Vſus in Medicina.
Dioſcor. M. M. l. 2. c. 75.
Veger. l. 2. c. 17.

Plinium

Plinium fides. *Os de corde*, dentibus caninis maximè ſimile eſt. Hoc Scarificari dolorem, aut exemto dente demortui equi maxillis ad humerum ejus qui doleat, demonſtrari, Plinius author eſt. *Iecur* thecâ cedrinâ repoſitum, dein vino Chio & aqua dilutum, ne jecur amplius exedatur, efficit. *Lien* ex aqua dulci potus, mortuum partum ejicit, apud Plinium. *Teſticuli* aridi hauſti Venerem ſtimulant. *Lichenes* in genibus, & ſuper ungulas inflexu harum partium indurati *calli*, triti & in aceto exhibiti, comitialibus proſunt, ut Dioſcorides, Galenus, & Plinius, ſcribunt. *Pilus* ad oſtium domus alligatus, ne culices, aut Cniphes per oſtium involent prohibet. Id Rhaſis & Albertus prodidere. In inguinum ulceribus equi ſetæ tres, totidem nodis alligatæ intra ulcus, remedio ſunt. Eorundem ex capite & ſemine cinis, ſanguinis profluvium ſiſtit. Pilo circumligato verrucæ tolluntur, quod propter adſtrictionem alimento privatæ areſcant. *Vngularum* cinis cum oleo & aqua illitus, panos & apoſtemata, in quacunque parte diſcutit: ſed & ſtrumas, ſi urina calefacta admiſceatur. Ex vino & aqua potus adverſus calculos prodeſt. Suffitus partum deturbat. Ramenta per nares equo infuſa, urinam ejuſdem promovere, Hierocles ſcribit. *Sudor* cum urina in balneo bibitus, tineas & ſerpentes è ventre hominis exigit, ſi promiſſis quorundam credendum. Miſtus cum vino & à gravida potus, abortum facit. Si cultelli vel gladii calefacti eum imbiberint, inficiuntur adeò, Alberto prodente, ut locus ab eis vulneratus, ſangnine, ante mortem animantis, manare non deſinat. *Spuma* equi recens detracta, & cum oleo roſaceo infuſa, auricularum quamvis vehementes dolores reſolvit. Eâdem, Marcellus, ſi ab equitando vexata fuerint inguina, aut intertrigines doluerint, fricari tanquam præſentaneo remedio, jubet. Ex *Saliva* commendat Geſnerus, in fervido faucium malo, quod æſtate nonnunquam, peſtilenti lue, in milites inprimis graſſatur, remedium. *Saliva*, inquit *equi, avenam aut hordeum paſti, os ægroti diligenter colluitur: deinde ex cancris vivis contuſis, humorem exprimes, eodemque rurſus lavabis. Quos ſi vivos haberè non potes, pollinem de cancris aridis in clibano toſtis inſperge: poſtquam equi ſaliva ablueris.* Phthiſicis jam deſperatis, ſalivam vel ſpumam cum aqua calida per triduum dabis. Æger ſine cunctatione ſanabitur; ſed equus morietur. Id à Plinio, Marcello, & Sexto proditum habemus. De *Vrina* & *Stercore* hoc dixiſſe ſufficiat: illam aquæ ferrariæ ex officinis contra comitialem morbum miſceri: hoc, ad colicam in vino albo decoctum, contra ſcorpionum ictus; & fluentem ventrem in aqua, Dioſcoridi, Plinio & Sexto adhiberi. Recens naribus admotum, ſanguinem reprimit,

Galen. de Euporiſt. l. 2. c. 38.

Geſnerus de Equo.

inprimis ſi cum creta & aceto acerrimo agitetur. Cum putaminibus ovorum in cinerem redactum miſtum, ne ex vulnere immodicè fluat, prohibet. *Anhelitum* præſervare à peſte quorundam commentum eſt. *Differentiæ ſeu Genera* equorum varia ſunt: præcipua, à *Locis, partibus, & quibusdam accidentibus* ſumuntur. A *Locis* equi ſunt, *Acarnanici*, qui maximi fuiſſe dicuntur. Unde in proverbium de re maxima ceſſere. *Æthiopici*, quos, feros credò, & pennatos, cornibus ornatos ferunt: malè à calore habentur. *Agrigentini*, qui olim ad agones Græciæ mittebantur, & victores recedebant. *Alanici*, qui veloces & robuſtiſſimi. Probi tanta celeritate fuiſſe perhibetur, ut diurnis ſpaciis centum obiret milliaria, vel in decimum diem haud interpellato labore ut diximus. *Angli*, quorum bona pars non ſuccuſſat, ut Polydorus Virgilius prodit. *Apamienſes* in Syria, ubi ſupra triginta millia alebantur equæ, & emiſſarii trecenti. *Apuli*, quos Varro laudat, & Volaterranus bello aptiſſimos facit. *Arabes*, celeritatis, equæ inprimis, tantæ, ut per diem noctemque circiter, centena milliaria itineris conficiant, ſi Vartomanno credendum. *Arcades*, à quibus ideò Arcadia ἱππόβοτος. Equis & aſinis admiſſariis ad mulos procreandos clara erat. *Armenii*, qui à Parthis genus ducunt, niſi quòd capite ſint graviores, ideò βαρυκέφαλοι Abſyrto. *Aſtures*, ſeu *Aſturcones*, quibus forma minori præditis, mollis eſt alterno crurum explicatu glomeratio, fuere olim in precio: ſed bellis apti non ſunt. *Attici*, qui Sophocli præſtantiſſimi. *Barbari*, qui ex regno Tunetano, & Numidia habentur, ſunt perniciſſimi. *Bengalenſes*, qui tam duras ungulas habent, ut ferreis ſoleis non indigeant, utcunque per ſaxa & montes currant. In Biſnagar quadringentis aut quingentis nummis aureis venduntur, octingentis quandoque, quòd aliunde advehantur. *Britones*, qui cruribus & auribus ſunt mutili. *Burgundiones*, qui injuriæ tolerantes. *Calabri*, qui itineri peragendo aptiſſimi. *Cappadoces* omnium ferè optimi Solebant incolæ Perſis mille quingentos annuatim perſolvere. *Carajani*, qui à mercatoribus in Indiam ducuntur, & quibus incolæ auferre de oſſe caudæ nodos duos vel tres ſolent, ne ſeſſorem feriant. *Celtiberi* ὑπόψαροι ſubalbidi: in exteriorem Hiſpaniam traducti, colorem mutant. *Cilices*, quorum trecenti ſexaginta albi Dario pendebantur. *Corſici*, qui breves admodum, ſed generoſi. Procopius tradit, paulò ſupra oves magnitudine eſſe. Alii, niſi clauſis obequitari oculis, addunt. *Cretenſes*, elatioris animi, & qui acceſſum ægrè ferunt. *Cyrenaici*, ilibus ſubſtrictis & parvis, pedibus bonis, longiore inter equitandum animæ ductu, magnitudine pollent. *Daci* perniciſſimi, quibus juba ab armis ad terram uſque, cauda prolixa, caput parvum.

Polydor H.Angl.l. 21 Strabo Geogr. l. 16.

Martial. Epigr.

Dani ſpecioſi, & viribus clari. *Oclandi* ex Gothici maris inſula, totius orbis minimi, ſed perdociles. *Elei*, qui à pernicitate laudabantur. Incolæ equas finibus ſuis eductas iniri faciebant, quod eſſet experimento cognitum, miræ felicitatis prolem inde provenire. *Epirotici*, qui mordaces & perverſi. Apud Elidem palmas merebantur. Nunc *Albanos* vocant. *Frigiſci*, quos non minus velocitate quàm continuatione curſus, invictos commendat Vegetius. *Germani*, qui plærumque ſuccuſſatores. *Tranſylvani*, qui docilitate ab aliis vincuntur: curſu verò jugi & longo nulli cedunt. *Gracanici*, quos Abſyrtus ſcribit, pedibus bonis fultos eſſe, vaſto corpore, capite venuſto, ardua antica parte ſtatura, concinoque corpore, ſed clunium compago incommoda, nec reſpondente; pernices & animoſos. *Hetruſci*, arguto capite, & densâ juba. *Hiſpani*, qui teſte Abſyrto, magno ſunt corporis habitu, concinno & erecto, eleganti capite, compage corporis luculenter dividuâ; ſed adſtrictis clunibus, itineribus obeundis pares & robuſti; corpore nec gracili, nec ad maciem opportuno; cæterum ad curſum habiles, qui in equitatione calcaribus non incitantur. Quin & ab ortu ad integram usque ætatem morati & obſequentes: deinde improbi & mordaces fiunt. Tantam eorum fidem, Rodericus Santius ait, ut cum ſe percuſſos in bello ſentiunt, ſeſſores ſuos incolumes extra prelium reponant. *Ianettos* vulgò vocant. *Hollandi* auſtrales inprimis, lacertoſi ſunt. In Friſia generoſi, toroſi, & panopliæ ferendæ idonei. *Hunniſcis* eſt ſecundum Vegetium, grande & aduncum caput, extantes oculi, anguſtæ nares, latæ maxillæ, robuſta & rigida cervix, jubæ ultra genua pendentes, majores coſtæ, incurva ſpina, cauda ſylvoſa, tibiæ validiſſimæ, parvæ baſes, plenæ & diffuſæ ungulæ, ilia cavata, totumque corpus anguloſum, nulla in clunibus arvinâ, nulli in muſculis tori, in longitudine magis quàm altitudine ſtatura, propenſior venter exhauſtus, oſſa grandia, macies gratâ, & quibus pulchritudinem præſtet ipſa deformitas. Animus moderatus & prudens, vulnerum patiens. Hunnicos aliàs vocant: fortè ſunt Ungarici, ſeu Pannonii, quibus Camerarius dentes cadere negati ait. *Iberi* Oppiano ſunt celeres, ſed curſus celeritatem pauca emenſi ſtadia amittunt, corpore venuſto, ſed ungulâ minus ſolidâ. Fortè ſunt diverſi ab Hiſpanis, & ex Iberia inter Armeniam & Colchidem ſita oriundi. Oppianus tamen eosdem facit. De *Indicis* dicit Ælianus, difficulter currentes coërceri, niſi ab iis, qui à prima ætate in equeſtri ſcientia inſtituti ſunt. Hi currum in orbem verſare planè norunt. *Inſubres*, ſunt arduâ præ cæteris cervice, & micantibus oculis. *Iſtri*, proceri, individuâ ſpinâ cavâque. *Lybies*, corpore oblongo, coſtis & lateribus craſſioribus, & ampliore ad rectum impetum pectore. Solis æſtum & ſitim meridianam facilè tolerant. *Maſſæſyli* ſunt parvi & celerrimi, & ſolâ virga reguntur, quod & de Mauris dicitur. *Menapii* ſeu Geldri, Germanicorum equorum ſoli bellatores, & ideò in precio. Eosdem & *Sicambros* dici volunt. *Moſci* ſoleis carent, ut Herberſteinius prodidit. *Murcibus*, vix ora tenacia ferro concedunt. *Neapolitani*, ſunt animoſi, ſpecioſi, & robuſti. *Nigritis* ob æſtum nimium ferè nulli. Idem facit, ut eorum inguina intumeſcant, ne mejere poſſint. Pro fæno utuntur faſelorum laceramentis, ſole exſiccatis: loco avenæ, milio. Pro equo phaleris & reliquo ornatu inſtrato, dant mancipia novem, ad ſummum quatuordecem. *Niſai*, quos maximi Oppianus facit omnium pulcherrimos, greſſu molli, & freno faciles, capite parvo, jubâ longa & multa, comis utrinque demiſſis, ſubflavis. Medicos fuiſſe Stephanus & Ammianus Marcellinus teſtantur, qui & Neſeos vocant. Viginti millia quotannis ad Regem Perſarum mitti fuiſſe ſolita, ſub tempus quo feſtum Mithræ celebrabatur, Strabo author eſt. *Norvegia* medioctis magnitudinis alit, ſed admirandæ fortitudinis & pernicitatis, in ſaxoſis viis, eosdem. *Numidici*, neque hordeum, neque triticum guſtant, ſolo gramine & fæno contenti. *Parthi*, teſte Abſyrto, magno & amplo ſunt corpore, Oppiano *βαθυπλόκαμοι* id eſt comam geſtantes denſis cincinnis nexam. De *Perſicis* ita Vegetius. Perſis & ſtatura & poſitio à cæteris equorum generibus non plurimum differt, ſed ſolius ambulaturæ quadam gratia diſcernuntur à cæteris. Gradus eſt minutus & creber, & qui ſedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, ſed naturæ velut jure præſtetur. Inter tollutarios enim & eos quos totonarios vulgus appellat, ambulatura eorum media eſt, & cum neutri ſint ſimiles, habere creduntur ab utrisque commune. In brevi amplius gratiæ, in prolixo itinere ſævior patientia, animus ſuperbus & niſi labore ſubjugatus, aſſiduè adverſus equitem contumax, tumens, prudens: & quod mirum eſt, in tanto fervore, cautiſſimè decoris eſt obſervator: incurvata in arcum cervix, ut recumbere videatur in pectore. Inter *Pharſalicos* equam fuiſſe aſſerit Ariſtoteles, nomine juſtam, quæ pullos pareret omnes admiſſariis equis ſimiles. Unde fortè ei nomen factum. *Poloni*, ut ſcribit Crometus, partim ob pernicitatem & laboris incommodorumque tolerantiam, partim propter molliorem inceſſum, à remotioribus expetuntur. Apud *Pſyllos* arietibus non majores eſſe Ælianus nugatur. Qui ſint *Sapharens* quorum ſimul cum Armeniis Vegetius meminit, poſtquam Perſicos laudaſſet, apud neminem reperitur. Ego à Saphara Arabiæ fœlicis] oppido

Santius Hiſt. Hiſp. p. 1. c. 2.

Oppianus Cyneget. l. 1.

Ælian. H. A. l. 13. c. 9.

Oppian. l. c.

Ariſtot. H. A. l. 7. c. 5.

Ælian. H. H. l. 16. c. 37.

Veget. in Veterinaria.

pido

pido in mediterraneis, cujus apud Plinium mentio, quodque Ptolomæo σιφαίοι, dictos puto. *Sardi* laudatiſſimi ſunt, caudâ procera atque lata, juba brevi, ungulis aſininis; lacertoſo corpore, arrectis auribus, ſi benè Stradanus expreſſit. *Sarmatici*, genus equorum eſt, teſte Abſyrto, non inelegans, & in ſuo genere concinnum, ad curſum idoneum; ſimplex, grandi corporis habitu, valido capite, cervice decora. Caſtrantur, ne aut fœminarum viſu exagitati rapientur, aut ſubſidiis ferocientes, prodant hinnitu denſiore vectores. Plinius hoſce populos cum longinqua acturi ſunt itinera, inediâ pridie præparare equos ait; exiguum tantum potum impartientes, atque ita per centena millia, & quinquaginta continuò curſu euntibus inſidere. *Scenita*, tantæ habent pernicitatis, Evagrio teſte, ut propter velocitatem eorum vinci nequeant. *Suecia* & *Gothia* magnos & ad cataphractorum prælia aptiſſimos, teſte Olao Magno, producit, qui, regio edicto extra regnum educi prohibentur. *Tartarorum* plærique ſunt albi. Venetus magnum Chamum numerum X M. alere prodidit. Tantæ velocitatis ſunt Miechovio, ut uno die XX. milliaria Germanica magna equitent. Sunt depreſſâ cervice, & pedibus aquam & pabulum ſub nivibus quærunt. Perniciores ſub Tartaris quàm aliis eſſe, Moſci affirmant. *Theſſalis* nota bovilli capitis inuri ſolebat. *Thraces* Abſyrtus turpes eſſe ſcribit, deformi ſpecie, rigido corpore, prægrandibus armis, ſpinâ curvâ, varos, ideoque ingreſſu vacillante, curſuque. Delphicum tamen oraculum & Virgilius laudat. *Toringos* quoque Vegetius commendat, & proximos Hunniſcis facit. *Tyrrheni maris* inſularum præſertim Sardiniæ & Corſicæ equos, breves admodum, ſed animo generoſo, & ingreſſu irrequieto, Volaterranus facit. Et tantum de generibus à locis deſumptis. A *Partium* conſtitutione haud paucæ quoque occurrunt differentiæ: præcipuæ *Elaphopodes* ſunt à corvino pede ſunt qui ſuffraginum articulo oſſa continent, & ideò peſſimo greſſu nituntur, vectoremque contundendo fatigant. *Cynobatæ*; qui iiſdem in locis brevia condunt oſſa & humilia, ob idque ungulas ad internam calcium partem adferunt, ac pedes tractim agunt, in eiſque claudicant. ἐπιρρεπεῖς & ἐπιρρόπους dicit Abſyrtus illos qui in alteram partem vergunt ſeu inclinant. ὑψαύχην Homero ἐριαύχην, eſt ille qui cervicem attollit. ἑτερόγναθος, qui diſpares maxillas, unam nempe duriorem, alteram molliorem habet. Ex *accidentibus* color nobis aliquot præbet differentias, alia prætermittimus. Hujus ratione ſunt, *maculati*, *trabeati*, *tranſtrabeati*, *unicolores*, *albi*, *nigri*, *ſpadices*, *baliardæ*, *cærulei*, *parvi*, *heterophtalmi*, *aetogenes*, & *alphorynchi*. *Maculati* ψάρυγγες Oppiano inprimis maximis nigris maculis & zonis, ſeu per crura extenſis, ſeu per dorſum, ſeu in collo diſtincti, nobiliſſimi habentur, eoque præſtantiores fore creduntur, quo natura in his ordinem quendam ſervaſſe videbitur, ſeu numeri ſeu paritatis ac loci, ſeu rectitudinis: poſt hos ſunt qui maculas rubras aut rubiginoſas habent. Ad hos ſpectant *Scutulati*, qui oblongis tæniis ornantur: *Guttati* στικτοὶ qui rotundis faſciantur, ut pantheræ: & *Variegati*, ποικιλοδέρμους, *pica* nonnullis, aliis Homeri αἰολόπωλοι, qui picæ inſtar albo & nigro variant. *Trabeati*, dextros ambos aut ſiniſtros pedes albos habent, & peſſimi eſſe cenſentur. *Tranſtrabeati*, alternatim pedes habent candidos, & omnium deterrimi ſunt. Cauſa utriusque quod illorum pedes in utero materno juncti fuerint, ob id ſimul contraxiſſe maculant. *Unicolores* Palladius admiſſarios legi jubet. *Albi* Claudiano ſunt veloces, Platoni laudatiſſimi. Cæſios habent oculos; quòd cum hi triplici ratione diſtinguantur, nigro, caprino, & cæſio, corporis totius colorem, oculi quoque color conſequatur. *Nigricantes* laudibus efferuntur, maximè ſi in fronte, vel aſteriſcum, vel lineam albicantem, vel denique altero pede, candoris aliquid habeant. Αἴθωνας Homeri quidam interpretantur, id eſt nigros & quaſi igne exuſtos quales αἴθωνας & πυρλαμπέας in aprorum venatione commendat Oppianus. *Spadices*, ſunt ſanguinei fulgoris, à colore palmei ſurculi: Alii palmatos vocant, Varro badios, Caſſius Medicus balios, nonnulli Caſtanei coloris, & baliardas. *Cæruleos* Becanus celeres facit. περσικὰς equos τὸ χρῶμα πυῤῥὰς, Heſychius & Varinus vocant. *Heterophthalmi* oculos habent, aut non æquè magnos, aut alterum altero humiliorem. Lacuna malè monoculos vocat. Parthi eos fortè probabant, quòd pavidi & fugæ aptiſſimi eſſent. Ἀετογενεῖς à genitiva quadam macula quam in armis & cocco referunt, Abſyrtus dici putat, Sarmatæ eos ut probos adſciſcunt: illos verò, qui aquilinam notam ponè ferunt circa coxas & caudam, (iidem hi cum ſuperioribus nam ἀετὸς aquila eſt) rejiciunt. Ἀλφορύγχοι denique, tardius ſeneſcere dicuntur.

Paul. Venet. l. 1. c. 65. Michov. l. 1. c. 6.

CAPUT II.

De Aſino.

EQuum excipit Aſinus, deſpectum quidem, ſed non minus utile jumentum. Incredibili ſanè lucro dominis fuiſſe memoratur, compertumque tradunt, fuiſſe aſinam quæ omnium prædiorum fertilitatem ſuperarit: ſiquidem in Celtiberia viſum eſt, ſingulas aſinas quadringentis millibus nummorum fuiſſe enixas, ut apud Plinium legimus. Non eſt ergo mirum à Q. Axio Senatore quadringentis nummis aſinum emptum: & Heliogabalum eoſdem tanquam magnifica dona P. R. diſtribuiſſe. *Nomen* apud Latinos ſortitus eſt, non ab a & ſinos, ut eſſet quaſi ſine ſenſu animal, ut Bartholomæus Anglicus nugatur: ſed à ſedendo, ut Iſidorus ſcribit, quaſi aſſedum dicas: vel potius ab Ebraico Aſon, quod ipſum aſinum ſignificat. Græcis eſt ὄνος, παρὰ τὸ ὀνῆσαι, quod noſtra opera juvet; niſi melius à livido colore ita dicatur, à quo & aſello piſci, nomen inditum arbitrantur. Dicitur Cyrenenſibus βερικὸς ab improbitate; Ariſtophani βάπελος, quaſi bovis inſtar ſtupidus. Nicandro βρωμήτης ruditor; & à nimia vocis abſurditate μεγάμυκος; Euſtathio & Suidæ κάνθων, à clitellis, & κανθήλιος; Heſychio κιλλὸς, quomodo & Dores eundem appellant. Aliis κιλλὸς, λεπαργος, quod ei ilia albicent; μεμμέμνων, μονιὸς Cyrillo, μυχλὸς, quod tamen vocabulum Phocenſes, nonniſi τῷ ἐπὶ ὀχείαν πεμπομένῳ tribuunt, qui & κήλων vocatur; ὀκρίβας, agreſlis nempe, ὀγκηστὴς à ruditu; dicitur. *Deſcriptionem* ſi ſpectes, *aures* ipſi pro proportione totius longiſſimæ & latæ; labia craſſa: *caput* magnum: in collo & pedibus, nigræ quædam lineæ, quas Heſychius μυκλας vel μύκλως vocat: In *tergoris* exordio, crucis effigiem gerit, quo etiam loco quàm juxta renes, onera difficilius portat, quod oſſa ſint minus robuſta. *Pilus* corporis duriuſculus & lanificio ineptus. *Ilia* alba. *Membrum genitale* præ cæteris quadrupedibus grande. Nicander κορύνην, quæ propriè eſt ῥάβδος κεφαλωτή, vocavit. *Dentes* priores menſe trigeſimo tum mas tum fœmina amittit: ſecundos ſexto: quòd ſi non prius peperere quàm decidant poſtremi, ſterilitas certa. *Cutis* ei duriſſima & ſolidiſſima ut vix fuſtim ſentiat. *Cor* portione maximum ut omnibus timidis, aut propter metum maleficis, ut ait Plinius. *Sanguis*, craſſiſſimus, pinguiſſimus, & nigerrimus. Quantum ad *locum*, Nomades aſinis carere propter regionis frigus ſcribit: itaque in Septentrione paucos invenias. In Italia, Gallia, Germania, Græcia, haud pauci, ut in Differentiis dicemus, habentur. *Cibus* ipſi viliſſimus. Nam & eo rure quòd paſcuo caret contineri poteſt, exiguo & qualicunque pabulo contentus. Quippe vel foliis ſpiniſque, vel perticis ſalignis alitur: vel objecto faſce ſarmentorum. Paleis verò quibus ferè omnes regiones abundant, gliſcit. Ideò Tzetzes maximum urbis excidium indicaturus, vereri ſe, acutè dixit, ne aſinus eam depaſcat. Delectatur & ferula, quæ aliis animalibus venenum eſt; & ficubus, quas cum devoraſſet, & verò puer ut vinum aſello daretur poſtulaſſet, in tantum cachinnum Polemon, vel Chryſippus reſolutus eſt, ut eodem perierit. At in Chriſtiani Moguntini Epiſcopi, teſte Krantzio, aſinos, tantæ impenſæ factæ, quantæ in potentiſſimi Principis familiam alendam impendi poſſent. Ajunt etiam potu aquæ pingueſcere, & ex cibo eo magis proficere, quo plus biberint. *Maximè* libidine pruriunt, id & Ambraciotarum æneus aſinus, quem Delphis dedicavere, poſtquam victoriam de Moloſſis, pugnâ nocturnâ, reportaſſent, oſtendit. Segnes tamen eſſe & infœcundos, ob tantam veretri enormitatem, pro comperto habetur. Ideò Ægyptiis exoſos Ælianus prodidit: De generatione ita Plinius: Partus à trigeſimo menſe ocyſſimus, ſed à trimatu legitimus, totidem quot equæ & eiſdem menſibus & ſimili modo. Parit duodecimo menſe; ſingulatim magna ex parte procreat prolem: eâ namque naturâ eſt, ut unum pariat, ſed nonnunquam gemellos etiam edit, rariſſimè tamen. A partu die ſeptimo mari jungitur, eodemque die juncta, maximè recipit initum, ſed poſtmodum etiam patitur. Solet hæc, niſi priusquam gnomonem amittat pepererit, nunquàm poſtea initum recipere: ſin antea pepererit, parere tota ſua ætate poteſt. Gignit totâ vitâ, quæ ei eſt ad trigeſimum annum. Prægnantes opere levant. Venter enim labore nationem reddit deteriorem. Marem non disjungunt ab opere, quòd remiſſione laboris fit deterior. Admittuntur antè ſolſtitium, ut eodem tempore alternis annis pariant: duodecimo enim menſe conceptum ſemen reddunt. *Huc uſque Plinius.* Dolent eis à fœtu mammæ; ideò ſexto menſe arcent partus, cum equæ anno propè toto præbeant. Lac gravidæ habent menſe decimo; vel ut Plinius, prægnantes continuò lacteſcunt. Pullis ubi pingue pabulum, biduo à partu maternum lac guſtaſſe lethale eſt. Genus mali vocatur *Coloſtratio.* Hana ſocer Eſau primus equis aſinos copulavit: ſicque iſti ſe gerunt, ut ſi aſinas, quas equi inivere, ſupervenerint, ſemen, propter ejusdem ſine dubio frigiditatem, pervertant. Quòd facile implent, membri, ut Cardano viſum, productio in cauſa; quâ ad intima uterique penetratur. Obſervatione dignum, quod tradit Plinius, ad mularum maximè partus, aurium referre in his & palpebrarum pilos dici. Quamvis enim unicolor

Marginalia: Plin. H. N. l. 8. c. 43. — *Deſcriptio.* — *Locus.* — *Cibus.* — Columella R. R. l. 7. c. 1. — Krantzius Sax. l. 6. — *Generatio.* — Ælian. H. A. l. 10. c. 28. — Plin. H. N. l. 16. c. 10. — Geneſ. c. 36.

toto

roto corpore, totidem tamen colores quot ibi fuere, reddere. *Inimicitia.* *Inimicitias* cum Ægitho, & Spino avibus, ex plantis, cum cicuta, gerunt. Spinetis ſe ſcabendi cauſa atterens, nidos ægithi diſſipat: quod adeo pavet, ut voce omninò rudentis auditâ, ova ejiciat, pulli ipſi metu cadant. Igitur advolans ulcera ejus roſtro excavat. Spinus ideò eos odit, quòd flores ſpinæ devorent, is in ſpinis degat. Cicutam ſi in Hetruria depaſcantur, profundiſſimo ſomno & torpore corripiuntur, ut planè mortui videantur. *Scalig. Ex. 152.* Scaliger teſtatur, multos ex ejus eſu oſcitantes, deinde in anfractuoſos gyros circumactos concidiſſe. Quæ de corvo, lupo, ſorice, & equo dicuntur, manifeſtam rationem habent. *Amicitia.* *Amicitiam* verò cum ſcorpio, & vitis palmite colit. De illo ita Merula. Si percuſſus à Scorpio, ſuper aſino rectus deſideat ad caudam, pro ipſo dolorem ſenſiturum aſinum: ejusque rei ſignum eſſe, quòd pedendo moritur. Vel ſi is, quem Scorpio pupugerit, in aurem dicat aſino, Scorpius me pupugit; non amplius doliturum dolore in aſinum tranſeunte. Abraſo verò ab aſino vitis palmite, vindemiam inde ferociorem proveniſſe, obſervatum eſt: idque cum multa ſecuti diligentia mortales, lætiorem ſibi proventum quotannis comparârunt. Stygis aquam nonniſi ungula aſini pati; & Empedoclem utribus ex coriis aſinorum flatus Eteſiarum validos compeſcuiſſe, neſcio an inter ſympathiæ exempla recenſeri debeat. *Vita.* *Vitam* ad trigeſimum producunt annum, niſi nimis laboribus exhauriantur. Fœmina vivacior mare eſt. *Vox* ipſorum ruditus & oncatio, ut Scaliger voluit. Sed & βρωμάομαι, *Morbi.* & μυκάομαι de aſinis prolata invenies. Soli inter animalia piloſa, non à pediculo tantum, ſed etiam à reduvio immunes eſſe dicuntur. Laborant & catarrho & bulimo; & hoc maximè, ſi caricas & mala geſtaverint. Illum *Malida* vocant, quod vitium in capite oritur, facitque ut per nares pituita multa ruſſaque effluat, quæ ſi ad pulmonem deſcenderit, mori feruntur. *Ælian. H. A. l. 14. c. 10.* Ælianus author eſt Mauruſios aſinos primum ut ſe in viam dederunt, incredibiliter incitata celeritate iter conficere, ut evolare non excurrere videantur. Deinde eos citò feſſos de via, & pedes & ſpiritum deficere, ac pedum tarditate ad currendum conſtrictos inſiſtere, & acerrimas lachrymas profundere. Claudicationis remedium vide apud Aldrovandum. *Natura.* Quòd ab aqua ſibi, ut Plinius, prodidit caveant; ita omninò, ut pedes tingere metuant: quod mirum dictu ſitiant, & ſi immutentur aquæ, ut bibant cogendi exonerandive ſint: quòd rictu labiisque latè diductis & dentibus deformiter denudatis irridere videantur: quòd mingant ubi alii prius minxerunt, aut ſuper fimum: quod menſibus multò ex proportione minus purgentur: quòd cum bibunt parcè admodum os mergant, propter aurium ſine dubio umbram: quòd denique tam exquiſiti ſint auditus, ut præter ſolos mures cæteris animantibus eo præſtare dicantur, ad *Naturam* eorum pertinet. *Ingenium.* Singulari *ſtupiditatis* privilegio damnatos eſſe, omnes norunt, ita ut hujus vitii homines nomen aſinorum meruerint, de quo prolixè Aldrovandus. Doceri tamen poſſe, aliquot exempla comprobant. Scribit quippe Cardanus ex Leone Africano, *Johannes Leo in deſcript. Africæ.* aſinos ad tibiam ſaltare, & voce in aurem inſuſurrata ſpontè ſupinos concidere: clauſis oculis inflari quaſi venenum bibiſſent, nec minis interim, nec precibus, nec verberibus adduci poſſe ut ſurgant. Cæterum blanditiis adulationibusque ac ſpe potiſſimum vehendi formoſas mulieres propoſita, ſubitò alacres exſurgere: ubi verò audierint vehendos eſſe anus, demiſſis auribus ſe claudos ſimulare. Interrogati etiam an formoſæ juvenculæ illis placeant, capite annuere: demum etiam formoſiſſimum in cœtu adſtantium, deligere. Similia ferè de circulatoris Johannis à Grua aſina, oculatus teſtis Geſnerus prodit. *Geſnerus Hiſt. Quadruped. de Aſino.* Aſina, inquit, ter primum pro ſoni diverſitate tripudium immutabat: tripudiabat autem anterioribus pedibus erectis ſumma cum alacritate: mox velut gaudio in maximum converſo mœrorem, in terram ſe proſternebat, ac velut apoplectica immobilis jacebat, & ſi pedibus calcaretur, ut ſe moveret, adduci non poterat: dein juſſa ut ſpectatores omnes ſalutaret, oculos caputque erga omnes humano velut more convertebat, flexisque anterioribus pedibus ſalutabat: & quod maximè mirum erat, cum adſtantium omnium ſtupore, ad nutum heri, per ligneum circulum trajecto corpore ſaltabat, ad canis imitationem: poſtremò more canis ſagacis, projectum in terram vel ſudarium vel chirothecam colligebat, & domino referebat. Tantus in iisdem fœtus ſui amor eſt, ut per ignes etiam ad eos accedant; tantus erga genus ſuum, ut ſi viderint mori, animo deficiant: obſervatumque eſt, aſinam impendio cavere, ne vel in conſpectu hominum, vel in luce pariat. Ponderis magnitudini imparem ſe eſſe, oſtendit, aures demittendo. Fuiſſe carnis aſininæ *in Cibis* uſum Galenus teſtatur: *Uſus in Cibis. Galen. l. 3. de Aliment. facult.* ſed & hiſtoria Caroli V. ab Hiſpanis aliquando comeſtam. Novimus etiam in obſidione Veronæ Anno M. D. XVI. cum vix lentem & fabam in quotidiano uſu haberent, in deliciis fuiſſe. In feſto quoque Natalitiorum integer apud Perſas aſſabatur, inter regias epulas cenſitus. Mecœnas verò, referente Plinio, primus pullos aſinarum epulari inſtituit, *Plin. H. N. l. 8. c. 43.* eo tempore onagris prælatos: poſt eum interiiſſe authoritatem ſaporis. Peſſimi eſſe ſaporis; & concoctu difficillimas, ſtomachumque lædere, ii qui veſcuntur, teſtari

Uſus in Medicina. poterunt. Medici *Lac, Sanguinem, Carnem, Iecur, Renes, Lienem, penem, teſtes, ungulas, lichenem, urinam, & ſtercus*, in uſum traxere. *Lac* Galeno tenuiſſimum; ſi ad jumen- Galen. l. 6. de tuenda ſanit. torum quæ apud nos mulgeri ſolent lac comparetur: craſſum, ſi cum camelino & equino conferas. Niſi ita diſtinguas, contradicere ſibi dicendus eſt: cum & Plinius tenuiſſimum lac camelis eſſe ſcribat, mox equabus, craſſiſſimum aſinæ, ut coaguli vice utantur. Optimum verò erit, ſi aſina ſana ſit, bene nutrita, juvenis, nec longè à partu. Tabidis, à quibuſdam Medicis ita exhibetur, ut ipſimet id exugant, ne quid à nativo Plin H. N. l. 23. c. 5. 28. c. 12. tepore remittat. Galenus melle mixtum, juveni cuidam, qui ferè contabuerat, à balneo ſtatim exhibuit. Idem ſtomachum exulceratum per ſe potum reficit: & ad tuſſim, extenuationem & ſputum ſanguinis commendatur. Si doleant ubera, lactis ejuſdem potu Plin. H. N. l. 11. c. 41. mulcentur, ut Plinius tradit; ſi verò addito melle ſumatur, purgationes mulierum adjuvat. Capiti tamen infirmo, & vertigine laboranti non convenit. Privatim contra gypſum, & ceruſſam, & ſulphur, & argentum vivum prodeſt. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis utiliſſimè. Sunt inter exempla, qui lac aſininum bibendo, podagrâ, chiragrâve liberati ſunt. Alii verò ſeri aſini- Plin. H. N. l. 11. c. 41. ni potu, eoſdem cruciatus evaſere. Conferre aliquid & candori in mulierum cute exiſtimatur. Poppæa certè Domitii Neronis conjux, quingentas ſecum per omnia trahens fœtas, balnearum etiam ſolio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoque cutem credens. *Sanguine* fluxum ſanguinis ex ce- Plin. H. N. l. 28. c. 16. rebro ſedari, ſunt qui dicant. Plinio verò, eſt genus febrium quod amphemerinum vocant, hoc liberari tradunt, ſi quis è vena auris aſini, tres guttas ſanguinis in duabus heminis aquæ hauſerit. Eundem poſt aures Hartmann. in Praxi chymiatr. captum, Hartmannus in mania vehementer commendat. Linteola munda, nulli uſui ante expoſita, in eo macerantur & exſiccantur. Ex his portio in hauſtu aquæ fontanæ maceratur, & aqua ebibitur. Idem de *Carne* Ælianus teſtatur. Tradit enim Bathylin Cretenſem rabie periclitantem, ab hoc graviſſimo malo aſininæ carnis imperato uſu, reſtituiſſe. Phthiſicis eaſdem me- Plin. H. N. l. 28. c. 16. deri Plinius prodidit; hocque genere maximè in Achaja curari id malum: quod & apud Avicennam legitur. Sed & contra comitialem morbum bibendam dari, idem author eſt. *Iecur* etiam comitialibus eſu prodeſt, ſed jejunis edendum præcipitur. Ali admixtâ modicè panace, ori inſtillandum docent. *Lien* ad lienis vitium tam efficaciter datur, ut triduo ſentiatur utilitas. Idem contritus, & ex aqua impoſitus, mamillis lac provocat, ſi Sexto credimus. Inveteratas vulvas ſuffitu corrigit, ut Plinio placet. *Renes* triti & in vino mero dati, veſicæ medentur, & urinæ incontinentiam prohibent. Cinere *genitalis* ſpiſſari capillum putant, inquit Plinius, & à canitie vindicari, ſi raſis illinatur, plumboque tritis cum oleo. *teſtis* dexter in vino potus, vel brachio adalligatus, ad coitum ſtimulat. Uterque contra faſcina valet. *Pellis* injecta impavidos infantes facit. An- Plin. H. N. l. 10. c. 19. nulus ex *Ungula*, in qua nihil ſit nigri, ab epileptico geſtatus, prohibet ne concidat. Cinis per dies multos potus eoſdem adjuvat, & oleo ſubactus ſtrumas diſcutit. Tarentinus illis ad multos piſces capiendos pro eſca utitur. *Lichen* combuſtus, tritus, & ex oleo vetere impoſitus, tam validus eſt in producendis capillis, ut ſi mulieri inde maxillam unxeris, barba ei naſcatur. Ex aceto illitus lethargicos excitat. *Urina* cum ſuo Plin. H. N. l. 36 c. 16. & 28. c. 15. luto illita, & clavos abolet, & callis medetur, ut Marcellus prodidit. Savanorola in narium fœtore utilem eſſe ſcripſit. Dioſcorides nephriticis mederi in potu. Ideò ab ea minimè ſibi temperavere antiqui. De *Stercore* ita Plinius. Fimum aſinini pulli, Plin H. N. l. 28. c. 16 quod primum edidit à partu, poleam vocant. Syri dant in aceto mulſo contra lienis vitium. Idem cæliacis & dyſentericis confert: in ſapa decoctum, colo magnopere prodeſt: datum fabæ magnitudine è vino, medetur morbo regio intra diem tertium. Eadem & ex equino pullo ſimiliterque vis eſt. Idem ad ſanguinem fluentem adhibetur. Tarentinus in Coriandri ſucco madefactum, & cum ſimilagine in maſſas redactum, ad trachuros melanuroſque capiendos ſummoperè commendat. De uſu in oneribus ferendis, in mola, & bello ad aratrum &c. taceo. Hoc addi poteſt, tibias ex oſſibus aſininis fieri, & argutiores cæteris eſſe: ex corio cretato palimpſeſtos, ex pilis pannos apud Arabes; parari. *Differentias & Gene-* *Differentiæ.* *ra* aliquot ſortiti ſunt. Dantur *Myſii* à Myſiæ regione ita dicti, quibus perrarò recta ſunt ilia. *Varii*, qualem Turcarum Rex Ferdinando Regi Neapolitano miſiſſe, Pontanus author eſt. Miraculoſo erat pilo, virgato corpore, diverſicoloribus ac paribus lineis. *Parvi*, quales Illyria, Thracia, & Epirus proferunt. *Magni*, quales Antron Theſſaliæ urbs producebat. *Veloces*, quales apud Euphratem Xenophon inventos fuiſſe ait, qui equos curſu facilè ſuperarent. In Ægypto verò eam eſſe aſinorum tollu- Scalig. Exercit. 117. tariorum tum patientiam tum velocitatem, Scaliger ſcribit, ut XL. M. paſſuum diei unius opera expediant abſque ulla noxa.

CAPUT III.

De Onagro,

ONager, aſini ſylveſtris nomen eſt. Græci *ὄναγρον* dixere, quaſi *ὄνον ἄγρου* ſeu *ἄγριον*.

De-

Niceph. H. Eccl. l. 9.

Deſcribere eum videtur Nicephorus Calliſtus agens de India, cum dicit. Hac eadem regio, & aſinos feros, magnitudine ingentes fert, pelle mitificè præter morem verſicolores, albo ſcilicet & nigro colore admodum inter ſe varietatis. Et zonæ quædam à ſumma dorſi ſpina ad latera & ventrem demiſſæ, atque ibi diviſæ, & converſionibus quibusdam inter ſe implicatæ, mirificam & novam efficiunt plicaturam & varietatem.

Oppian. Cyneg. l. 3.

Oppianus argenteum colorem illi adſcribit, quod Geſnerus de cinereo ſplendido ſumit, eodem ὀρεινὸς pertinere exiſtimat. Quod totus albus non ſit exinde patet, quod Oppianus addat, nigram lineam per mediam ſpinam decurrere, hinc atque hinc niveis pulchrè diſtinctam corollis. Pelles ipſorum ζέαι dicuntur, teſte Suida. *Degunt* in ſolitudinibus, locis inprimis petroſis & præaltis, in Africa, Lycaonia, Narſinga. In Lycia montem qui Cappadociam ab ea dividit tranſire negant. Garamantes eos maximè venantur, ſi Luciano credimus. In Pſara Ægæi maris inſula, ſpecies habetur, quæ alio translata nôn vivit. Apud Scythas non haberi quidam volunt. At Strabo apud Mæotidis paludes incolas venationem eorum inſtitui reliquit. *Aluntur* herbis, virentibus, inprimis, in quas ſi inciderint, præ gaudio rudiunt, nec ab iis, etiamſi inſidiis ſe peti viderint, avelluntur. Unde fortè Strozzæ ſegnes dicti. Oleribus maximè delectari, miraculum ab Hieronymo in vita Hilarionis oſtendit.

Natura & Mores.

Naturam & mores quod concernit. Iſidorus & Bartholomæus Anglicus æquinoctio verno, per ſingulas noctis & diei horas ſemel rugire, inde æqinoctium cognoſci ſcribunt: quod potius Cynocephalo competit. Homine conſpecto in iisdem ſtare veſtigiis; mox rudentes immotis anterioribus pedibus, poſterioribus calcitrare, Scaliger prodidit. Ubi tam propè venator acceſſit, ut manu queat contingere, fugâ ſe ſubtrahit.

Plin. H. N. l. 8. c. 44

De eorum zelotypia ita Plinius & Solinus. In hoc genere ſinguli imperitant gregibus fœminarum. Æmulos libidinis ſuæ metuunt. Inde eſt quòd gravidas ſuas ſervant, ut in editis maribus, ſi qua facultas fuerit, generandi ſpem morſu detruncent; quod caventes fœminæ, in ſeceſſibus partus occulunt, & furto parere gaudent. Sitis impatientes, ex ſacris literis colligimus. Nonnulli pro mulorum procreatione, onagros prius manſuefactos eligunt. Manſueſcit hoc animal facillimè, nec, cicuratum, ad priſtinam ſolitudinem redit.

Vſus

Carnem Ongrorum amaram Ælianus voluit; Galenus, bono habitu præditorum ac juvenum, cervinæ & bubulæ propinquam.

Scalig. Exerc. 206. ſ. 4.

Scaliger, dum calet, fætere; refrigeratam neque olere neque benè ſapere. Plinius verò ſcribit Mœcenatem pullos aſinorum epulari inſtituiſſe, multumque eo tempore fuiſſe onagris prælatos, poſt eum tamen, interiiſſe authoritatem ſaporis. Medici *fella* ſuper abſceſſuum veſtigia utiliter illinunt, admiſcentque emplaſtris contra ignes ſacros, ſi Avicennæ credimus. *Adeps* cum oleo coſtino ad lumborum & renum flatulentiam commendatur. *Caro* dorſi cum oleis articulis dolentibus utiliter applicatur. *Vrina*, teſte Avicenna, calculum in veſica frangit. *Medulla* inuncta podagras curat, & dolorem extinguit. Fimus cum vitello ovi permixtus fronti illinitur, ut ſanguis erumpens ſiſtatur. Idem cum felle bublo inunctus, capillos criſpat.

Genera. Scalig. l. c.

Scaliger duo nobis *Genera* deſcribere videtur, dum ait. In monte qui Narſingæ regnum dividit à Malabaris, multæ feræ habitant. Alit idem onagros equi facie, colore cinereo, agiles adeò ut capi haud facile queant. Africanis quoque ea eſt celeritas, ut curſu illi uni cedent feræ, quam Lant, vocant.

CAPUT IV.

De Mulo, & Zebra Indica.

Nomen.

MUli nomen quatuor animalibus commune eſt. Mula enim non ſolùm ex equa & aſino, ſed ex aſina & equo, itemque onagro & equa, Columella prodente, generatur. Ex aſina & tauro Gratianopoli in Gallia, ſub nomine Jumar, habentur.

Columella R. R. lib. 6. c. 36.

Qui ex equo & aſina naſcuntur, mares, *Hinnulos & hinnos* ſecundum Plinium antiqui vocabant: contraque mulas, quos aſini & equæ generent.

Plin. H. N. l. 8 c. 44.

Varro tamen ex equa & mulis tales dici putat, ſi Nonio credimus. Fortè ſunt Martialis pumilii. Hinnus enim (verba ſunt Varronis) ex equo & aſina procreatus, minor eſt quam mulus corpore, plærumque rubicundior, auribus ut equi, jubam & caudam ſimilem aſini habet.

Varro R. R. l. 2. c. 8.

Cæterum Muli nomen, ex Græco tractum exiſtimat Iſidorus, ex eo ſcilicet, quod jugo piſtorum ſabactus, tardas molendo ducat in gyrum molas. Melius vel à μόλος labor, vel ab Ebraico Maal, quod prævaricationem ſignificat, deduxeris. Laborioſum quippe eſt animal; & per quandam ordinis naturæ transgreſſionem, quod Græcis eſt μολωύειν, naſcitur. Apud Græcos plurima ſortitum eſt nomina. Dicitur namque ἡμίονος, quod ex aſino & equa originem ducat. ἀστράβη, à robore corporis; ἀγονομιχθος à ſterilitate; ἑτερόγονον ζῶον, quod ex diverſo ſemine naſcatur; θρὴς, ζεῦγος ἡμιονωνιθὴς, ὄλκας, quod tamen mulæ duntaxat competit, ut οὐρεὺς mulo; ἀσδάρος, quòd ἐν ὄρεσιν laborare magis poſſit, quam cætera jumenta; οὐρεὺς παρὰ τὸ ὀρύειν, ἐργαστικὸν ὄντα, ἢ ἐπεὶ οὐρεῖ τὸ ζῶον, ἄον ὄγονον. Ὀρεια denique σίνος, & σίρος, de quibus conſulantur Lexicographi.

Deſcriptio.

Cum equam habeat matrem, aſinum patrem, partim matri, partim etiam patri ſimilis eſt; magis tamen patri quàm matri, cujus quoque

que

que vocem refert. In Hinno omnia contra ſe habent. *Auricula* ipſi aſini inſtar longæ, easdemque procomii loco ad oculos defendendos, ut ait Xenophon, accepit; crux in humeris, *pedes* exigui, & *corpus* macilentum, reliqua ſunt equi, niſi quòd cervix erecta non ſit. *Dentes* triginta ſex uterque habet, καὶ τὰς προσφυὰς, ſeu agnatos & annexos, ut Ruellius vertit. Mutari eos ex Ariſtotele notum eſt. In quorundam *corde* os inventum eſſe tradidit Hierocles. *Felle* caret, ut ſolidipeda omnia.

Locus. *Locum* ſi ſpectes, lædi calidis & obſcuris ajunt, & quodammodo amentes reddi: gaudere verò ſtabulari ſub dio, tectique, vel tantum illis ſufficere, ſi caput ſolummodò operiatur: cætera ab aëre non offendi. Nulli ſunt in Arabia Felice, Anglia, Scotia, Polonia, finitimisque regionibus. In Eleo agro ex imprecatione quadam gigni non potuiſſe, Herodotus prodidit. Carebant illis & Orientales Indi, ut refert Franciſcus Lopoz. In Scythia nec incipientem quidem hyemem ferre. Inſula quædam, Diodoro Siculo, nutrit quidem aliquos, ſed eos magna & ſonora voce. Abundat eis Themiſita, teſte Strabone. (Strabo Geogr. l. 11. & 12.) Cappadoces duo millia Perſis quotannis ſolvebant. Perſiam, Meſopotamiam, & Babyloniam iisdem refertam, vel exinde patet, quòd Alexander M. Suſis captis, ad tria millia àbduci curaverit, qui & doſſuales & jugales eſſent.

Cibus. *Veſcuntur* frugibus & herbâ, potu maximè pingueſcunt: ad maciem depellendam nihil Medicâ nobilius: ex frequentiore Hordei uſu hinniunt. Vigent à dentium ortu, & ad multos annos vitam producunt. Quendam octogeſimum annum egiſſe cum templum Athenis ædificaretur, quidam authores produnt.

Generatio. An ſteriles ſint, diſputatur inter authores. Ariſtoteles ita de Mulo: (Ariſtot. l. 2. de Generat. c. ult.) Mulus mas ſeptennis duntaxat generat, ut ajunt: fœmina improlis omninò eſt, quia perducere ad finem, quod conceperit, nequeat: ſed mas generare interdum poteſt, quoniam & calidioris naturæ quam fœmina mas eſt, & nihil corporis per coitum confert ad generationem: quod autem facit, *ginnus* eſt, quod mulus oblæſus & pumilus eſt, ut in porcis *metacharum*. Idem de Mula apud Juvenalem invenies. Prodiderunt tamen non diſſimulandi (Varro l. c.) Authores M. Varro, & ante eum Dionyſius & Mago, mularum fœtus regionibus Africæ adeò non prodigioſos haberi, ut tàm familiares ſint incolis partus earum, quam ſint nobis equarum. Cauſam ſterilitatis in libris de Natura explicabimus.

Odoratus. *Odorandi* ſenſu præcellere, atque ejus beneficio derelictos alicubi vel odore ſolo in ſemitam redire, proditum à quibusdam. Hinc fit ut facilius vim tabidam aëris concipiant, & peſte inficiantur, quod & canibus accidit. *De Morbis* vide Aldrovandum.

Sympathia & Antipathia. *Symphatia* ipſis cum nantibus avibus, ſive hæ anſeres ſive ànates, ſingularis, eorundemque cònſpectu ſanari dicuntur. Contra Rhododaphnes flores & folia homini ſaluberrima, venena ipſis ſunt. Ipſis verò mulis neſcio quid ineſt muribus exitiale. Si enim muli ungula ſiniſtra domus ſuffiatur, fugantur. Semper cicures ſunt. Fœminas vivaciores eſſe compertum quàm mares, easdemque ſerius ſeneſcere. Eædem urinæ profluvio purgantur: mares olfactu urinæ prius ſeneſcunt. Volutationi indulgent, ut à laſſitudine recreentur. A patre patientiam laboris, à matre celeritatem accepere. Ab illo & audaciam mutuàrunt. Scio, inquit Varro, (Varro R. R. l. 2. c. 8.) mulorum gregem dum paſceretur, eoque veniſſet lupus, ultro mulos circumfluxiſſe, & ungulis cædendo occidiſſe. Expaveſcunt tamen rerum inſolitarum viſu, & quidem ita ut in diſcrimen adferant. Calcitrant contumaciſſimè. Viſus qui uno domino excepto, cæteros non admitteret. Pertinaciæ ſunt infamis. Vidi, cum Romam Neapoli tenderem, quæ nulla ratione ut præiret cogi poterat Ab aliis deſtituta, procubuit, nec quidem ſine noſtrûm omnium riſu, & inſidentis ſacerdotis indignatione De aſtutia exemplum apud Plutarchum in mulo Thaletis habes: (Plutarch. l. Utr. animal) de beneficii memoria apud Plinium. (Plin. H. N. l. 8 c. 44. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 24.) Mulum, inquit, octuaginta annis vixiſſe, Athenienſium monumentis apparet: Eo gaviſi cum templum in arce facerent, quod derelictus ſenecta, cadentia jumenta comitatu niſuque exhortaretur, decretum fecere, quo caveretur, ne frumentarii negociatores ab incerniculis eum arcerent. Non calcitrare cum vinum biberint, quidam ſcripſerunt. De veritate rei alibi agemus.

Uſus. Magnæ ſunt contra venena efficaciæ. Inſutus recenter occiſi ventri, qui veneno infectus eſt, evadit, ſi tam diu manſerit, donec calor animantis omninò evanuerit. Eò tutius evaſurum, ſi pluribus uſus fuerit, fuiſſeque Principes qui triginta & quadraginta impendio, mortem cenſerint, Maranta author eſt. Pulverem in quo ſe (Plin. H. N. l. 8 c. 45.) mula volutaverit, corpori inſperſam ardores amoris mitigare à quibusdam apud Plinium proditum. Cor, teſtes, renes, caro, ſordes aurium, ſterilitatem inferre dicuntur. Cogunt concipere invitas, inquit Plinius, ſetæ ex cauda mulæ, ſi junctis evellantur inter ſe colligatæ in coitu. Stercus combuſtum, tuſum, ac cribratum, vino dilutum, in fluxu uterino Hippocrates bibere jubet.

Genera. Genera quod attinet, duplex genus Ariſtoteli fuit notum. (Ariſtot. H. A. l. 6. c. 35.) *Sterile* nempe, de quo jam egimus, & *fœcundum*, de quo ipſe ita. Sunt in Syria quos mulos appellant, genus diverſum ab eo quod coitu equæ & aſini procreatur, ſed ſimile facie: quomodo aſini ſylveſtres, ſimilitudine quadam nomen urbanorum acceperunt. Et quidem, ut aſini ipſi feri, ſic muli præſtant celeritate.

Pro-

Digitized by Google

Procreant ejusmodi mulæ ſuo in genere, cujus rei argumento illæ ſunt, quæ tempore Pharnacis patris Pharnabazis in terram Phrygiam venerunt, quæ adhuc extant: tres tamen ex novem, quot numero olim fuiſſe ajunt, ſervantur hoc tempore. Theophraſtus vulgò parere in Cappadocia tradit, ſed eſſe id animal ibi ſui generis. Mulo per omnia ſimilis eſt *Zebra*, niſi quod fœcunda ſit. Fimbriatis autem lineatiſque pilis miro aſpectu videri. Etenim à dorſi ſpina ad ventrem usque, pictas habet lineas triplici colore, nigras nempe, candidas, ac fulvas, juſtâ proportione diſpoſitis fimbriis, ac tres ferè digitos latis. Sylveſtris eſt gregalis, & pernici curſu inclyta: poſſetque, cicurata, in equi locum ſuccedere. Mulam fœcundam Ariſtotelis quidam eſſe opinantur. Ita de ea Pigafeta. Naſcitur quoque in hoc tractu, (Congo) ut & in aliis Barbariæ & Africæ locis, animal aliud Zebra dictum: quod cum mulæ quoad formam & ſtaturam ſit ſimile; mula tamen, (parit enim) non eſt, & colore non tantum à mula, ſed etiam ab omnibus aliis animalibus differt. Tribus enim diverſis coloribus, nigro, albo & ſpadiceo, qui per lineas tres digitos latas, corpus à dorſo verſus ventrem hemicycli in modum ambiunt, per totum corpus diſtinctum eſt, caudâ colore rubicundo & lucente. Pes & ungulæ ut mulæ, inceſſu alioqui levi & alacri ſimiles equo, quem rurſus velocitate multum ſuperat, ita ut Luſitanorum proverbio anſam præbuerit, qui, cum celerem aliquem dicere volunt, Zebra velociorem dicunt. Parit quotannis, unde & maxima habetur copia; ſed incolis, qui eâ uti neſciunt, eſt innutilis: equorum enim loco ipſis tam pace quam bello eſſe poſſent, naturâ eas equorum loco, quibus hoc regnum deſtituitur, ſubminiſtrante. Incolæ vero ignari, cùm equos non habeant, & boves jugo ſubdere neſciant, zebras inſuper domare & frænare non valeant, variiſque aliis animalibus uti non poſſint, hominum ad hæc omnia operâ uti coguntur. Atque ita ut omnia hominum ſuperimponuntur humeris, ita quoque ipſi ab hominibus vel in lecticis, aut ſedibus portatilibus à Sole coopertis circumferuntur, ad manus ſemper ſervos aut alios ad id conductos habentes. Et ſi magnum aliquod iter brevi tempore eſt abſolvendum multos tales quaſi ἀνθρωποφόρους circumducunt, ut prioribus defeſſis, alii atque deinceps alii poſſint ſubſtitui; qui etiam ita alternatim ſubinde mutati, tantæ ſunt celeritatis ut equos curſores antevertant. Tantum Pigafeta.

Aldrovand. Hiſt. Quadrup. l. 1. c. 8.
Purchaſ. Navig. l. 7. c. 13. l. 7.
Pigafeta in deſcript. reg. Congo.

CAPUT V.

De Elephanto.

Aldrovandi Hiſt. Quadrup. l. 4. c. 9.

DAtur & Elephanti inter μονόχηλα locus. Etſi enim ungula ejus in digitos videatur efformari, quia tamen indiviſi hi, neſcio quomodo à ſolidipedibus excludi poſſit. *Nomen* ſortitus eſt, non tam à magnitudine, quòd formam montis præferat, ut Iſidoro apud Vincentium Bellunenſem placet: quam vel ab Ebræo Alaph diſcere, quòd docilitate reliqua animalia ſuperet: vel ab Eleph bos, quia magnum eſt animal, & βȣ augendi vocabulum: vel quaſi ἑλίβοας, ab ἕλος palus, & βαίνω, quòd ob gravitatem ibi faciat τὰς μίξεις: vel ab ἐλεφαίρω lædo: vel ab ἑλίσσω involvo, quod involutam habeat proboſcidem: vel denique ab ἀλφὸς, albus, quod ebur de colore triumphet. Heſychio & Varrino περίοσας dicitur: Alii ſimpliciter θηρία, quod Plinio belluæ, vocant. Romani, qui elephantes primùm Pyrrhi Regis bello videre, Lucas boves, appellarunt; ſeu à Lucania, ubi primò viſi; ſeu à luce, quòd longè propter inauratos regios clypeos, quibus eorum turres erant ornatæ, à longe relucerent. Indis *Barrum*, à voce dici, Iſidorus author eſt: alii tamen linguâ Sabinâ ita appellari volunt: unde & Ebur vocatum Servius putat. Magnitudo Elephantis diverſa eſt, ut in Differentiis exponemus. Gillius menſus eſt Conſtantinopoli quendam, cui erant ab oculo ad extremum tergum pedes undecim, ab oculo ad extremam promuſcidem octo. In proceritate alii ad duodecimum, alii ad decimum, tertium, alii ad decimum quintum dodrantem, accedunt. Aloyſius Cadamuſtus vidiſſe ſe ſcribit, plus habentem carnis, quàm tauri noſtrates quinque. Nigri ſunt omnes præter Æthiopicos: Narſingæ tamen Regem album habuiſſe, Indicarum navigationum ſcriptores prodidere. *Cutem* habent cancellatam, ſeu ut Caſſiodorus loquitur, ulceroſis vallibus exaratam: in tantamque duritiem ſolidatur, ut putes eſſe oſſeam. Ideo Mauri eadem pro clypeo utuntur, & Peguani loco armorum geſtant. Durior tamen in dorſo quàm in ventre, ut Solinus verè dicat. Duriſſimum dorſo tergus, ventres molles. Piloſane ſit an glabra, nec Plinio quidem conſtat. Alibi enim, ſetarum nullum tegumentum, ne in cauda quidem præſidium abigendo tædio muſcarum, eſſe dicit: alibi verò elephantorum corpora impenetrabiles ſetas habere (niſi fortè cetras ſit legendum) ſcribit. Cardanus quoque non ſolum nudam ait, ſed & cur talis eſſe debuit rationem reddit. At Cadamuſtus ſeſe pilos qui nigricabant, & quaſi duorum palmorum menſuram excedebant, evulſiſſe teſtatur. Gillius quoque author eſt, ad duorum palmorum magnitudinem acceſſiſſe. Vartomannus denique, caudam habere ſimilem bubulis, trium fortè dodrantum longitudine, paucis in extremitate pilis prodit & invenitur in deſcriptione Guineæ iſtiuſmodi caudis muſcas ab idolis mulieres arcere.

Nomen.
Martin. in Lexico.
Deſcriptio.
Plin. H. N. l. 8, c. 9.
Plin. H. N. l. 11. c. 39.

Ipſe denique Plinius, quaſi ſui oblitus, ſic ſcribit. Indi mirè gaudent longitudine eorum, (ſmragdorum) ſolosque gemmarum eſſe prædicant, qui carere auro malint; ob id, perforatos elephantorum ſetis religant.

Plin. H. N. l. 35. c. 5.

Caput quoque deforme habent: ſecundum tempora ſpiramentum quoddam, per quod mas pingue quoddam tempore congreſſus emittit, idque & fœminæ tum patens, ſi Straboni credimus.

Strabo Geogr. l. 15. Oppian. Cyneg. l. 2. v. 519.

Aures pro corporis ratione, ſecundum Oppianum, exiguæ ſunt; quaqua verſum gemini palmi magnitudine, ſubque illis locus, cui ſcalpro ictu mallei adacto interficiuntur. Livius Haſdrubalis inventum eſſe credidit.

Solin. Polyhiſt. c. 43. Plin. H. N. l. 6. c. 30.

Apud Sambros Æthiopiæ populos, auribus carere ex Solino & Plinio habemus. *Oculi* quoque magni, ſed pro tanti corporis magnitudine exigui apparent; illique graviter ſe moventes. *Os* in pectore, ut Cadamuſtus prodidit, atque hoc, non proboſcide ſugunt, teſte Æliano & Ariſtotele; qui & *linguam* eis eſſe ſcribit perquam exiguam, atque interius poſitam, quàm ſit in cæteris, ita ut vix eam videre poſſis.

Ariſtot. H. A. l. 2. c. 6.
Ariſtot. H. A. l. 2. c. 5.

Dentes ipſis intus ad mandendum quatuor: præterque eos qui prominent, maſculis reflexi, fœminis recti atque proni. Quam primum naſcuntur, habent: ſed grandes illos, non tam perſpicuos. His cibos conficiunt, atque in farinæ ſpeciem molunt. Siti ſunt in ſuperiore mandibula, & quidem ſtupenda aliquando magnitudine. Vidit Vartomannus in Sumatra duos, qui appenſi, libras trecentas & triginta ſex pendebant. Vidit & Cadamuſtus occiſum, cujus dentium amplitudo palmos ternos excedebat, eminebant ad duos palmos. De eorundem magnitudine ita Plinius.

Plin. H. N. l. 8. c. 10.

Magnitudo dentium videtur quidem in templis præcipua. Sed tamen in extremis Africæ, qua confinis Æthiopiæ eſt, poſtium vicem in domiciliis præbere, ſepesque in iis & pecorum ſtabulis pro palis, elephantorum dentibus fieri Polybius tradit, authore Guluſſa regulo. Gillius ſæpe ad longitudinem decem pedum augeſcere, memorat. Venetus verò mercator, unum aureis triginta ſex emiſſe dicitur, longitudine dodrantum ipſius quatuordecem, craſſitudine dodrantum quatuor; tanto pondere, ut humo tollere non potuerit. Sed & Sabellicum authorem habemus, fuiſſe Firmo, duos elephantinos dentes, tam enormi magnitudine, ut Aurelianus Firmi victor, eos pro miraculo Romam deportandos curaret, longitudinem horum duorum pedum fuiſſe dicunt. Dentes hos alii cornua dicunt; an rectè, Aldrovandus & Cardanus explicant, nos alibi dicemus: hoc duntaxat hic addere placet, mandibulam inferiorem, edendo ſolum moveri, ſuperiorem ſemper quieſcere.

Ariſtot. H. A. l. 1. c. 11.

Quo loco aliis animantibus naſus eſt, elephantes habeant partem quandam pendentem, anguſtam ac longam, adeo ut ad terram pertingat, in fine perforatam, cortilem, flexilem, lubricam, volubilem, ſerpentis in morem. Latinis dicitur *Proboſcis, tuba, manus*, quod apud Plinium & Ciceronem invenies, manus naſuta, quod apud Caſſiodorum, promuſcis, quod apud Vitruvium.

Cicero l. 2. de Nat. Deor. Caſſiodor. l. 10. Variorum.

Græci vocant *προβοσκίδα, μυκτῆρα μυκαστρὸν*, & *προνομαίαν*. Is ipſius uſus quæ manus. Eâ namque cibos tam ſiccos quàm humidos colligunt, capiunt & ad os admovent. Eadem ſpirant, bibunt, odorantur. Lucretius ideò *Anguimanos* vocavit. *Malleolos* poſterioribus imis cruribus, teſte Ariſtotele, poſſident: ſed de *Crurum* flexu aliter alii tradunt.

Ariſtot. H. A. l. 2. c. 1.

Alii enim crura ſine nodis articulisque habere, oſſa ſolida & inarticulata, ideò crura tibiasque flectere non poſſe, &, ſi cadant, nec ſurgere, ſcribunt: alii, ut Plinius, in poſterioribus articulos breves obtinuiſſe, & poplites intus hominis modo flectere, prodidere, quod & experientia docuit.

Plin. H. N. l. 8. à c. 1. ad 12.

Pedes ejuſdem cum equinis ſunt rotunditatis, ſed ampliores, ut planta, quoquo verſum ad binos dodrantes accedat. Vartomannus rotunditatem orbi menſario aſſimilat. Ex callo nigerrimo & ampliſſimo conſtant. Digiti in pedibus informes, numero quidem quinque, ſed indiviſi, ac leviter diſcreti, ungulisque non unguibus ſimiles.

Plin. H. N. l. 11. c. 46. Ariſtot. l. c.

Mammas habent ſub armis duas; nec in pectore, ſed citra in alis occultas. *Genitale* equo ſimile, ſed parvum, nec pro corporis magnitudine. Plinius averſa dicit, averſosque coire, fœminæ inter femora. *Teſtes* non foris conſpicui, ſed intus circa renes conditi, quo circa initum celerius agunt. Cteſias nugatur, ſemen adeò indurari ſicceſcens, ut electro ſimile efficiatur. *Ventres* ipſis quatuor Plinius tradit: Ariſtoteles verò ita ſinuoſum inteſtinum, ut quatuor ventres habere videatur; inque hoc etiam cibum reperiri.

Plin. H. N. l. 11. c. 37. Ariſtot. H. A. l. 2. c. 17.

Galenus idem latiſſimum & equo ſimillimum facit; exta ſuillis proxima. *Iecur* quadruplo majus eſt bubulo, & reſiqua pari ratione excepto liene; hic enim ex proportione minor. *Pulmonem* Plinius bubulo quadruplo majorem facit. *Fel* in jecore adeſſe negat Ariſtoteles: inciſâ tamen parte, qua adhærere ſolet, humorem felleum plus minus effluere. Galenus etiam *χοληδόχον* veſiculam habere affirmat. Idem ex diſſecti *corde* magnum os exemit; illud verò duos tantum ventriculos, non tres ut apud Ariſtotelem, habere obſervavit. De eodem ita Ælianus.

Ælian. H. A. l. 4. c. 31.

Duplici tum corde tum ſenſu animi elephantus eſſe dicitur, & altero quidem ira incendi, altero mitigari & leniri, Maurorum ſermonibus pervagatum. Duorum deſcriptionem apud Aldrovandum vide.

Locus.

Inveniuntur, in Africa, Aſia, & vicinis hiſce inſulis. Et in Africa quidem in ſaltu poſt Syrtes; ſolitudinibus Salæ Mauritaniæ oppido vicinis,

vicinis, Lybia, Getulia, proximis Atlanti monti ſaltibus &c. Symbari inter Arabiæ montes & Nilum, ipſorum venatibus vivunt.

Plin. H. N. l. 6 c. 30.

Sunt & in Æthiopia Ophiophagorum eorundem venatus à Ptolomæo Philadelpho Ægyptiorum Rege inſtituti.

Plin. H. N l. 6. c. 20. 21.

Quantum ad Aſiam, Rex Parthalis, prodente Plinio, DCC. aluit, Audatæ mille, Palibrotorum IX. M. Chryſæi, Paraſangæ, Aſangæ, CCC. armabant. In Taprobana, Oneſicrito Alexandri M. præfecto prodente, majores & bellicoſiores quàm in India habebantur. In Zeilana hodie maximos & ſummi ingenii eſſe, Johannes Metellus prodidit. Siamenſis Rex XII. M. habere dicitur, è quibus quatuor millia ſemper ad ſubitos caſus armata ſunt. Sub imperio magni Mogul L. M. habentur. In Moſambique quoque inſula, armenta eorum offendit Vartomannus, & in Benomorapa Johannes de Baros. At inſulam quoque Zanzibar multos mercatores eboris emendi cauſa veniſſe M. Paulus Venetus prodidit.

Cibus & Potus.

Roſcidis autem & paluſtribus locis maximè delectanrur, amnesque amant, in calidioribus inprimis regionibus. Frigoris ſunt impatientiſſimi. *Victum* Elephantorum quod ſpectat, veſcuntur herbis paluſtribus, arborum foliis, truncis, fructibus Muſæ, & ficus Indicæ radicibus.

Plin. H. N. l. 8. c. 10.

Devorant aliquando & terram & lapides. Eam tamen ediſſe, iis tabificum eſt, inquit Plinius, niſi prius mandant. Cicures hordeo veſcuntur, ejusdemque novem interdum Macedonicos modios abſumunt. Antuerpiæ oſtentatus, quatuor modios pomorum in diem abſumſit. Luſitani melonibus vehementer delectari ſcribunt. Potus ipſis aqua, ſed nonniſi turbida, vinum ex oryza & aliis frumentis factitium, nec non noſtras. Antuerpienſis ille, unà vice plures quàm ſedecem libras bibebat, idque

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 8.

toties iterabat, ut menſuram potus ab Ariſtotele proditam, facilè æquaturus videretur. Sitis tamen ſunt patientiſſimi, & ſine

Generatio. Plin. l. c.

potione octo dies peragunt. De *Coitus* tempore & modo diverſa ab authoribus produntur. Plinius marem coire quinquennem,

Ariſt. H. A. l. 5. c. 14.

decennem fœminam, ex Ariſtotele prodit. Ariſtoteles modo vigiſimum annum utrique aſſignat, modo fœminæ duodecimum, cum celerrimè, decimum quintum, cum lentiſ-

Ariſtot. H. A. l. 5. c. 2.

ſimè congrediuntur. Aversè coire apud Solinum ex Plinio invenies, cui & Horatius de Canida ſuccinit: fœminam in coitu ſedere, marem ſupervenire Albertus M. ſeu ut Ariſtoteles, clunibus ſubmiſſis inſiſtere pedibus ac inniti, marem ſupervenientem comprimere. In aqua autem præcipuè iniri deſiderant: indeque tam fœminæ quàm mari commoditas accedere creditur, quoniam is & coiturus per aquam facilius tollitur, & poſt congreſſum facilius deſcendit. Nunquam autem niſi in abdito coëunt, & mas coitum triennio interpoſito repetit, eandem præterea nunquam patitur. Biennio coire quinis, nec amplius in anno diebus Solinus ex Plinio ſcribit: nec prius ad gregarium numerum reverti, quàm vivis àquis abluantur. Tempore verò coitus, maximè efferantur, & ſtabula Indorum ſternunt. Quamdiu uterum gerunt, in dubio quoque. Alii annum & ſex menſes, alii triennium, quidam decennium ſtatuunt.

Ariſtot. H. A. l. 6 c. 27. Strabo l. c.

Ariſtoteles biennium aſſignat; Strabo menſes ut minimum ſexdecem, ut plurimum octodecem, cui Diodorus Siculus & Ælianus accedunt. Sunt qui octavo à coitu anno parere pronunciant. Pariunt enitentes poſterioribus cruribus & ſubſidentes cum dolore.

Ælian. H. A. l. 4. c. 31.

Partus annotante Æliano, in caput procedit in lucem. Unicum edere, apud Ariſtotelem & Diodorum Siculum legimus: quaternos uno

Scalig. Exercit. 204.

partu, apud Cadamuſtum & Scaligerum. Magnitudo fœtus inſtar porci integræ ætatis ſecundum Ælianum, vituli trimeſtris ſecundum Plinium. Statim ac natus eſt, cernit & ambulat, & ore ſugit, non promuſcide. Lactant usque ad annum octavum.

Antipathia.

Inimicitias gerunt cum *Rhinocerote*, *Leonibus*, *Tigridibus*, *arietibus*, *porcis*, *ſerpentibus & Draconibus*, *quibusdam coloribus & igne*.

Plin. H. N. l. 8. c. 20. Ælian H. A. l. 16. c. 44.

De *Rhinocerote* ita Plinius. In ludis Pompeii Magni viſus eſt Rhinoceros. Alter hic genitus hoſtis elephanto, cornu ad ſaxa limato, præparat ſe pugnæ, in dimicatione alvum maximè petens, quam ſcit eſſe molliorem. Longitudo ei par, crura longè breviora. Apud Heſperios Æthiopas leones elephantorum pullos aggrediuntur, quos cum vulneraverint, matribus ſupervenientibus fugiunt. Tigridem in caput Elephanti inſilire, facileque eundem ſuffocare, Arrianus author eſt. Si feritate effertur, ad arietis conſpectum ſtatim manſueſcit.

Ælian. H. A. l. 16. c. 36.

Grunnitum porci exhorrere apud Ælianum, Strabonem, & Senecam invenies.

Plin. H. N. l. 8. c. 11. & 12.

De Draconum & Elephantorum pugna ita Plinius. India fert elephantes, bellantesque cum eis perpetua diſcordia dracones tantæ magnitudinis, ut & ipſos circumflexu facili ambiant, nexuque nodi præſtringant. Commoritur ea dimicatio: victusque corruens complexum elidit pondere. Mira animalium pro ſe cuique præcipua ſolertia eſt, ut iis (draconibus) una ſcandendi in tantum altitudinem difficultas. Draco itaque ad pabula ſpeculatus, excelſa ſe arbore injicit. Scit ille imparem ſibi luctatum contra nexus: itaque arborum aut rupium attritum quærit. Cavent hoc Dracones, ob idque greſſus alligant cauda. Reſolvunt illi nodos manu. At hi in ipſa nare caput condunt, pariterque ſpiritus præcludunt, & molliſſimas lancinant partes. Iidem obvii deprehenſi erigunt ſe in adverſos,

oculosque maximè petunt. Ita ſit, ut plærumque cæci ac fame ac mœroris tabe confecti reperiantur. Inter colores puniceum inprimis & candidum refugiunt, cujus cauſa alibi explicabitur. Terreri igne, Elephantorum Hannibalis exemplo docuit Livius, qui per ignem in Capuana obſidione exacti ſunt. In tantum autem conſternantur, ut nulla ratione, ut gradum rovocent, adduci poſſint. [*Ætas.*] De *Ætate* haud eadem traduntur. Alii enim ducentos, alii trecentos, quidam centum & viginti annos vivere ajunt. Oneſicritus apud Strabonem ad trecenteſimum annum vivere, raros ad quingenteſimum prodit: circiter ducenteſimum robuſtiſſimos eſſe. [Philoſtr. l. 2. c. 6.] Philoſtratus quendam ex illis qui contra Alexandrum M. pugnaverant, quinquaginta ſupra trecentos poſt Alexandrum annos ſuperfuiſſe tradit, ut de Elephanto Jubæ, Ptolomæi Philadelphi, & Seleuci Nicanoris taceam. A ſexageſimo juventam incipere, apud Plinium ex Ariſtotele habemus: ex quantitate dentium ætatem futuram cognoſci, apud Cadamuſtum. [*Morbi.*] Frigoris impatientes ſunt: maximum hoc malum, inflationemque & profluvium alvi, nec alia morborum genera ſentiunt. Huic potione aquæ calidæ, & cibo ſæni melle imburi ſuccurritur. Ælianus tamen oculorum affectionum quarundam mentionem facit. Vulnera captorum primò aquâ tepidâ eluuntur: mox, ſi luculenter ſunt alta, butyro inunguntur, poſtea, ſuillæ carnis recentis & ſanguine madentis admotu, inflammatio lenitur. Quotannis etiam in furorem agi reperio, tuncque nulli obvio parcere. Indicium inſtantis, oleoſa materia, quæ ex illorum auribus effluit. Medela ab objurgatione. Rationibus rectores demonſtrant, vilis & degeneris eſſe animi, ob amorem ita in furias agi. Catarrho laborare, eumque in lapidem aliquando abiviſſe, cujus & iconem exhibemus, proditum. Gradatim ambulant, propter corporis gravitatem. Neminem tamen ajunt tantæ eſſe pernicitatis, quem ſuo inceſſu non comprehendat. Poplites intus flectit, hominis modo, ut Plinius loquitur. Et quia articulos crurum non tam ſublimes habet, ut aliæ animantes, ſed humiliores terram verſus, ideò inſidendi inſuetis, nauſeam commovet. Quod tamen de provectioribus intelligi debet. Siquidem, Vartomanno & Gyllio atteſtantibus, ex adoleſcentium molli gradu, ſeſſor tantopere delectatur, ac ſi mula gradaria veheretur. [*Natura & Ingenium.*] *Naturam & ingenium* ſingulare multa teſtantur, ut non mirum dixiſſe Plinium, omnium quadrupedum ſubtilitatem animi præcipuam perhiberi illis. Ab aquis ſibi metuere ſuperius diximus. Ideò difficulter ab Hannibale, Polybio & Livio teſtibus, perducti ſunt: [Polyb. Hiſt. l. 5. Livius Hiſt. l. 21.] & apud Plinium, Puteolis averſis veſtigiis, earundem metu, è navi abiviſſe, legimus. Attamen L. Cælius Metellus junctis doliis per mare Siculum eos tranſmiſit, cum naves deeſſent: & aliquando interdiu flumina transmittunt. Fœmina mare multò eſt robuſtior, easque in hoc genere planè viriles, Vartomannus teſtatur. Ariſtoteles tamen timidiores aſſeverat. Fagos, oleaſtros, & palmas dentibus ſubvertere Oppianus author eſt: [Oppian. Ixeut. l. 2. v. 513.] ædificia evertere Ariſtoteles. Ab uno arboris truncum proſtratum tantæ vaſtitatis, ut vix à viginti quatuor movere potuerit, Varthomannus prodidit, [Vartoman. l. 4. c. 10.] & addit, à tribus maximam Liburnicam in ſiccum pertractam. *Pugnant* inter ſe vehementer, ut tradit Ariſtoteles, & alter alterum dente ferit. Victus vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigens. Herbam victori à victo porrigi, vel proverbio conſtat, quod tamen vix cum Voſſio conceſſero. *Injuriam* ulciſci apud Acoſtam habes. Nucis putamine à milite in fronte quidam petitus, ſervatum, in eundem in platea deambulantem, aliquot poſt diebus conjecit. Singulari & *rectores amore* proſequuntur, injuriarum quoque ipſis illararum memores, ut optimè Seneca ſcripſerit, Elephantorum feritatem usque in ſervile obſequium demereri cibum. Sanè à quibusdam aurigas ſuos, qui in certamine ceciderant, ex prælio, exemtos, alios ab aliis ſervatos, Strabo author eſt. [Strabo Geog. l. 15.] Caſſiodorus verò ſcribit, cum magiſtri compendia ſua putet alimenta, motu corporis à diverſis poſtulare, quod ei porrigat. [Caſſiodor. l. 10. Varior.] Quod ſi, inquit, aliquis præbere contemſerit poſtulata, veſicæ collectaculo patefacto, tantam dicitur alluvionem egerere, ut in ejus penatibus quidam fluvius videatur intraſſe, contemtum vindicans de fœtore. Quidam Cochini, militem magiſtro ſuo de via cedere renuentem, aliquoties flumine merſit, ſi Chriſtophoro Acoſtæ credimus. Plutarchus denique refert, [Plutarch. de ſolert. animal.] Poro Indorum Rege vulneribus confecto, elephantum ſenſim ac leniter multa ſpicula promuſcide retraxiſſe, & ipſum jam malè affectum, non prius tamen procubuiſſe, quàm ſentiret Regem exſanguem delabi: tum demum, ne corrueret, paulatim ſe demiſiſſe, ut Rex commodius ſe ad ſolum inclinare poſſet. *Timere* naturaliter hominem, Plinius ſcripſit. [Plin. H. N. l. 8. c. 10.] Elephas, inquit, veſtigio hominis animadverſo priusquam homine, intremiſcere inſidiarum metu, ſudſiſtere ac olfactu circumſpectare, iras proflare, nec calcare, ſed erutum proximo tradere, illum ſequenti, nuncio ſimili usque ad extremum, & tunc agmen circumagi & reverti, aciemque dirigi. Adeò omnium odori durare virus illud majore ex parte, ne nudorum quidem pedum. *Amicos* homini Cicero innuit, [Cicero l. 3. de Nat. Deor.] dum dicit, opinionem ejusmodi eſſe, quandam illi belluæ cum genere humano ſocietatem. Innuit & Philoſtratus, dum ſcribit, [Philoſtrat. de vita Apollonii l. 2.]

ubi

ubi ſemel ad hominem adſueſcit, ab eo omnia pati, ex eoque morum ſimilitudinem in ſe transferre, neque aliter quàm parvos canes, ex hominis manu gaudere cibum ſumere, atque ad ſe accedentem promuſcide complecti, eumque caput intra fauces immittere facilè tam diu pati, quoad homini libitum fuerit. Quæ de cujusdam elephantis erga infantem amore produntur, apud Athenæum & Ælianum vide. Traditur

Plin. H. N. quoque unus amaſſe quandam in Ægypto corollas vendentem; ac ne quis vulgariter electam putet, mirè tum gratam Ariſtophani celeberrimo in arte Grammatica. *Docilitatis*, eſſe ſingularis multa ſunt argumento.

Plin. H. N. l. 8. c. 3. Plinius enim per auras arma jacere non auferentibus ventis, inter ſe gladiatorios congreſſus edere, aut laſciviente pyrrhiche colludere, ſcribit. Ubi, ut idem ait, mirum maximè, adverſis quidem funibus ſubire; ſed regredi magis utique pronis. Sic ſe rem habere, præter Plinium, Seneca & Suetonius, ne de Xiphilino dicam, innuunt. Romæ quidam gyros facere explicatu difficiles doctus, increpatus, noctu ſua ſponte ſe ad lunam exercere deprehenſus eſt. Ille quem Emanuel Luſitaniæ Rex Leoni X. Pontifici dono miſerat, eundem de feneſtra proſpectantem ter genibus flexis, & demiſſo corporis habitu, venerabundus ſalutavit, Oſorio prodente. Augerius ſimiliter Busbequius in epiſtolis Turcicis ſcribit, viſum ſibi elephantum juvenem, qui ad cantum tripudiantium more alternos moveret pedes. Eundem & pilà luſitaſſe quam palmæ vice feriret proboſcide. Linguas, intelligere Zeilanenſes, apud Metellum habemus; quendam literarum ductus Græcarum didiciſſe, ſolitumque perſcribere ejus linguæ verbis.

Seneca Epiſt. 86. Sueton. in Nerone & Gilba. Plutarch. l. de ſolertia Animal.

Plin. H. N. l. 8. c. 5. Ipſe ego hæc ſcripſi, & ſpolia Celtica dicavi, apud Plinium. Humano more convivatos aliquando apud Ælianum invenies: neque ex iis viſus eſt quiſpiam vorax, neque majoris partis capax.

Ælian. H. A. l. 8. c. 32. Cum eſſet bibendum, unicuique crater exhibebatur, & hi quidem promuſcidibus potionem haurientes, moderatè bibebant: deinde circumſtantes leviter & feſtivè adſpergebant. Mimi magiſtrive officium exhibere, & aliis ſalientibus choreaſque ducentibus præcinere, Arrianus ſe vidiſſe jactat.

Ælian. l. 8. H. A. c. 10. Inter cætera ſolertiæ documenta, eſt & hoc, quòd cum profundas & ſuperatu difficiles foſſas tranſeunt, major ſtans medius tanquam pons omnes transmittit: alii ingerentes foſſæ ſarmenta, eundem ſervant. Sed & pabuli conſueti quantitatem agnoſcere, Plutarchus prodidit, permiſtamque eidem farinam artificioſiſſimè ſecernere poſſe Ælianus. At

Acoſta Hiſt. Arom. c. 7. quod Acoſta de qnodam lebetem utrum pertuſus eſſet, aquæ hauſta probante, ſcribit, ſtupendum eſt.

Ælian H. A. l. 8. c. 17. Solem & Lunam novam venerari; homini erranti viam monſtrare; humana adulteria & homicidia obſervare, ac detegere; ſed &, patrium intelligere ſermonem, loqui, vel ſcribere, inter fabuloſa repono. De *Uſu* elephantum, in bello, ſpectaculis, triumphis, & aliis, alibi dicetur. In *Cibis* fuiſſe quibusdam certum. Unde & Elephantophagorum nomen, qui circa Drabam, in montibus Aſachæis, & contra Meroën habitabant. Adiabaras, ſeu Magabaros authores vocant. Quin & Plinius, Troglodytas ſolo elephantorum venatu ali tradit. *Uſus.* Plin. H. N. l. 8. c. 8.

Caro ponderoſa, frigida & abominabilis Rhaſi. Ælianus præter promuſcidem, labrum, & cornuum medullam, nihil eſculentum in iis eſſe ait. Ælian. H. A. l. 10. c. 12. Æthiopes, teſte Gyllio, poſteriores partes appetunt. Renes tamen maximè in deliciis, & regum epulis, ſi Vartomannus vera prodidit. *Medicinam* quòd ſpectat, Ælianus adipem contra omnia genera ferarum remedio eſſe, reliquit, eoque inunctum, etiam nudum inter ferociſſimas illæſum verſari poſſe fabulatur. Proboſcidis tactu, capitis dolor levatur; efficacius, ſi & ſternutat. Dextra ejuſdem pars, cum Lemnia rubrica adalligata, impetus libidinum ſtimulat. Jecur, comitialibus morbis prodeſt. Fimo, ſi illinatur, pediculi fugantur. *Eboris*, cujus nomine Plinius illam præcipuè partem dignatur, quæ circa os eſt, quodque alibi elephantis, & dentis indici appellationem ſortitum eſt, ſingularis eſt & natura & uſus. *Ebur.* Gaudet humido & ſiccitate offenditur, cariemque ſentit. Emolliri poſſe Democritus oſtendit; emolliturque potionis genere, quod zythum vocatur, ut apud Plutarchum extat. Plutarch. l. An ad infelicit. &c. Emollitum, conformatur, & in varia tornatur. Parabantur quippe ex eo menſæ, lecti, capuli cultrorum, enſes, vaginæ, pharetræ, ſceptra, ſellæ curules, portæ, & alia, de quibus Aldrovandum conſule. Aldrovand. Hiſt. Quadrup. l. 1. c. 10. Politur ut ligna, ac potiſſimum ſquatina, ut teſtatur Plinius: nitor verò, hebetatur menſibus muliebribus. Vis ipſi adſtringens, quæ tamen guſtu non percipitur. Conceptum juvare, & ventriculo humido prodeſſe, Practici prodiderunt. Ramentis cum melle illitis, nubeculæ in facie tolluntur. Scobe, paronychia ſanantur. Contra lumbricos cum cornu cervi miſcetur. Si uratur, ut decet, Spodium vocatur, pro quo tamen aliorum animalium oſſa obtruduntur. Frequentior hujus quàm eboris uſus. Præparationem vide apud Aldrovandum loco citato. *Differentiæ* & *Genera*, à locis inprimis ſumuntur, ſeu Philoſtratum, Ælianum, & Plinium ſpectes, ſeu recentiores. *Differentiæ.* Sunt enim alii paluſtres, alii montani, alii campeſtres, alii ſylveſtres, alii Lybici, alii Indici. Solinus Praſiorum, & Taxilarum meminit. *Paluſtribus* dentes ſunt lividi, rari, tractuque difficiles, & in plærisque partibus foramina; in aliis verò quaſi grandinis grana tumores quidam inſurgunt, & arti minimè obtem-

temperant. Dementes leveſque eſſe, Philoſtratus addit. *Montani* perverſi ſunt; & inſidioſi, & niſi alicujus rei indigeant, erga homines minimè fidi. Dentes habent minores, ſufficienter albos, & in quibus nihil eſt difficile reperire. *Campeſtres* benigni habentur, manſueti, & imitationis amatores. Dentes habent omnium maximos, albiſſimos, & ſectu faciles, ut nullo labore in quamcunque manus voluerit partem deducantur. *Sylveſtres*, in regno Senegæ, ad fluvium inprimis Gambram invenies. Ibi enim gregatim, ut apud nos apri, incedunt. *Lybici*, ſeu Mauri

Polybius Hiſt. l. 5.

Indicis ſunt minores, & nec vocem, nec odorem horum ferre poſſunt, ut apud Polybium habes; imò nec contueri quidem eos audent, ut apud Solinum legitur. *Indici*, ſunt quidem maximi; non ejuſdem tamen omnes magnitudinis. Ideò Solinus duo eorum genera tradit; nobiliores indicari magnitudine, minores nothos dici. *Praſii* appel-

Scalig. Exercit. 204.

lantur qui maximi ſunt, quales fortè jam Madagaſcar, teſte Scaligero, producit. *Taxilas* vocant, qui ſecundi ab his magnitudine exiſtimantur. Illos & in Sumatra invenies, animi robore, & virtutis indole iis, qui in con-

Ælian. H. A l. 16. c. 15.

tinenti ſunt præſtantes. Ideò magnis navibus in continentem transportati, Calingarum Regi vendebantur, ut Ælianus prodidit.

CAPUT VI.

De Monocerote, & Aſinis Cornutis.

Aldrovand. Hiſt. Quadrup. l. 1. c. 6.

MOnocerotis vocabulum, quod Latinis unius cornu animal ſonat, pluribus animalibus competit: ſtrictè tamen ſoli illi, quod ἀπὸ τοῦ μόνου κέρατος, à ſolo cornu dictum eſt, & ideò Unicornis, & Unicornu. Brachmanorum Dialecto καρτάζωνον, vocatur. An in rerum natura ſit vel fuerit, alibi, poſt Baccium, & Bartholinum, magni patris magnum filium, disquiretur; nunc breviter fidè authorum, qui de eo ſcripſere, de

Strabo Geogr. l. 15.

eodem agemus. *Deſcriptionem* itaque quòd attinet, Strabo, ex Oneſicrito equos unicorne toto fere corpore referre ſcribit. Phi-

Philes in Jambis.

les caudâ aprum, Leonem rictu præferre ait. Plinius, reliquo corpore equo ſimilem, capiti cervo, pedibus elephanto, cauda apro, facit; & uno cornu nigro, mediâ fronte cu-

Plin. H. N. l. 8. c. 21.

bitorum duum eminente, inſtrui. Plinium Solinus ſequitur. Iſidorus cum Rhinocerote confundit, & cornu ita acutum & validum eſſe, ut quicquid impetierit, aut ventilet, aut perforet, addit. M. Paulus Venetus,

M. Paulus Venetus l. 3. c. 15.

Magno Cham Tartariæ à ſervitiis, in regno Lambri conſpici ait, Elephante minores, depreſſum caput gerentes aprino ſimile, ſpinoſâ linguâ, quâ obvia petunt, nigricantibusque oculis, Rhinocerotis formam ad

Vartom. l. 1. c. 18.

unguem æmulantur. Ludovicus de Varthema Bononienſis de Monocerotibus à ſe viſis, ita ſcribit. Ex altera templi Meccani parte clauſtra ſunt, quibus bini Monocerotes vivi includuntur, qui pro re ſingulari, ut ſunt, monſtrantur. Eorum hæc forma erat. Major equinum pullum xxx. menſium imitatur, unumque in fronte cornu præfert, trium circiter ulnarum. Alter Monoceros, unius anni ſimilis, cornu quatuor palmarum habet. Color feræ, ut equi ſagmari obſcurior. capite cervino, collo brevi, rariſque circa illud pilis, & brevi juba ab altero tantum latere dependente. Crus ſubtile habet, gracile hinnuli inſtar: Pes anteriori parte parum fiſſus, ungula verò caprina, pedeſque dextrum latus piloſum. Enim verò feritatem præ ſe fert, & naturam ſolitudinis amantem. Quæ Garzias ab Horto habet, non appono. Reperiri dicuntur in Arabiæ ſolitudinibus, ibique à mercatoribus viſos, Thomas Bar-

Bartholin. de Unicornu cap. 24. Garzias H. Arom. l. 1. c. 14.

tholinus accepit. Garzias ſuos inter promontorium Bonæ Spei, & illud quod vulgò de Currentes nuncupatur, inveniri ſcribit. Paulus Venetus ſuos in regno Boſma & Lambri locat. Æneas Sylvius, in extremis Aſiæ partibus, in quadam provincia nomine Macino, inter montes Indiæ & Catajum, ubi vulgò creditur habitaſſe Sericos. Aloyſius Cadamuſtus in novo orbe. Cornu in pluribus exhibetur locis. Decantatiſſima ſunt, S. Dionyſianum in Gallia, Venetum, Hiſpanicum, Ultrajectenſe, Helvetorum, Danicum, Mercatorum Venetorum, & Gedanenſis Empirici. *S. Dionyſianum*, inter pri-

Baccius l. a. c. ult.

ma melioris notæ reponit Baccius; quia rudiori forma, non politum, ad nigrorem vergens inſtar cervini, quam proximè ad veterum unicornu accedere videtur. In aſſignanda longitudine variant authores. Re-

Renod. l. 3. Pharm. c. 21.

nodæus hominis proceritatem æquare tradit, ea fide qua & nobis patuit: Baccius & Marinus ad ſex cubitos extendunt: Gölnitzius ad ſex & ſemis pedes metitur: Bellonius ſemiſſem complens ad ſeptimum auget. Nec de pondere conſentiunt. Cardano libras decem & ſeptem pendere viſum, cum tertia parte. Gölnitzius ad vigeſimum quintum pondus aſcendit. Ego ſublatum, ad decem & octo libras, cum Bellonio extenderem. *Veneta* unicornua inter vera cenſet Baccius, inter diverſa ab antiquorum unicornibus Andreas Marinus, quod antiquorum unicornibus longiora ſint, nec ſtrias habeant Monocerotis Æliani, adeòque ſubtilia, ut pocula inde nulla conficiantur. Colore ſunt cornu cervini politi, & pallidi non nigri. Feruntur occupato Byzantio in Venetorum Rempublicam tranſcripta, cum XII. pectoralibus ſatellitum Imperatorianorum. *Hiſpanicum*, cujus fruſtulum Philippus IV. Franciſco Barberino Cardinali eminentiſſimo, & in peregrinos Heroas humaniſſimo, donavit, nihil ſingulare habet. *Ultrajectenſe*,

lon-

longitudine Pariſienſi par eſt, ſufficienti amplitudine. Gyri frequentiores ad extremum apicem circumducti, recto tractu obliterantur. Cruſtæ color cineritio ſimilis, medullâ candidiore. In magno precio habetur, & pro vero venditatur, ut infinitam auri vim, repetundarum damnata Colonia Aprippina, contra licitaretur. *Helvetiorum*, ad oram fluvii Arulæ propè Brugiam, anno M. D. XX. inventum eſt. Interiori facie eſt album, flaveſcens exteriori, ſine ſtriis, duorum cubitorum longum, ſed, ut moſchus, odore præſtans, præſertim igni vicinum. *Danicum*, in caſtello Friderici Burgi aſſervatur, longitudine ſeptem pedes Romanos excedens, ſi partem alveo excipiamus incluſam: cujus menſuram pedis unius cum menſuris duabus Bartholinus deprehendit. Ambitus ſeptem minimum digitos complectitur, æquali gyrorum flexu in acumen deſinens. Color ex candido mixtus & cinericio; quem per intervalla, nigriores ſtriæ, lineæque obſcuriores diſtinguunt. *Venetorum mercatorum* unicornu ex Germania allatum eſt, coloris ſplendore & varietate veri cornu ſpeciem promittens, eoque magis, quòd abraſæ particulæ, non dentium inſtar in ramenta, quæ fricari poſſunt, concidant; ſed inde quisquiliarum ſquamæ eidem planè viſciditate & lentore reſultent, quo ſecta quævis animalium cornua. De *Gedanenſi* nihil occurrit, Empiricus Conſtantinopoli redux, magno illud non ita pridem vendirabat. De reliquis quæ huc ſpectant, ita Ælianus. Dicunt omnium maximè animalium abſonam vocem & cententam emittere; & ad alias quidem beſtias ad ſe accedentes manſueſcere, cum gregalibus verò ſuis pugnare. Neque modo mares naturali inter ſe quadam contentione diſſidere, ſed contra etiam fœminas certare, pugnamque usque ad mortem victi ingraveſcere. Nam & reliqui corporis robore maximò præditus eſt, & cornu inprimis inexpugnabili armatur. Deſertiſſimas regiones perſequitur, ſimul & ſolitarius errat. *Coitus* tempore ad fœminam manſuetè manſuecit, & pariter paſcuntur. Cum hoc tempus tranſierit, & ventrem ferre fœmina cœperit, rurſus efferatur, & ſolus vagatur. Praſiorum Regi illius pullos etiamnum teneros ajunt deportari, eosdemque feſtis & panegyricis diebus ad pugnam committi, ad robur oſtendendum. Nam integræ ætatis & perfectæ, nullum unquam meminit captum fuiſſe. Tantum Ælianus. Alii addunt, adeò animal hoc puellas virgines venerari, ut ſi ſinus venienti aperiant, in illum, ferociâ depoſitâ, caput ponat, ſicque ſoporatum velut inerme capiatur. De *Uſu* inter omnes notum, ad venena maximè commendari. Eo verò præſente ſudare, & in humore ebullire, ſicque verum dignoſci, nonnullorum eſt ſententia. Aloyſius Mundella adverſus morſum canis rabidi, aliorumque animalium maleficorum, nec non vermes eorumque ſymptomata commendat. Antiqui Indorum Reges, ad quorum notitiam primum hoc cornu pervenit, pocula ex eo ſibi fabricabant, ut dum ex iis bibebant contra venena, ebrietatem, ſpaſmum, epilepſiam, & alios malignos morbos munirentur. Narrat Jordanus Judæum quendam Venetiis, in menſa cornu circulum delineaſſe, poſtmodum ſcorpium & araneum injeciſſe, qui nunquam tranſilire potuerunt ambitum cornu circumſcriptum: deinde palmi altitudine quovis raptantes beſtias, umbrane aut vi emanante, intra quadrantis horæ ſpacium ambas necaſſe. Non eſt ergo mirum tanti eſſe pretii, ut Germani mercatores teſte Baccio, pro uno X C. M. coronatorum poſcerent; & Pontifex Romanus, erectâ in Vaticano pharmacopæa, fruſtum XII. M. aureorum à mercatoribus Epidauriis redemerit, quo non ſemel Auguſtinus Ricchus Pontificius tunc temporis Archiater, feliciſſimè, modo ſcrupuli, modo decem granorum pondere, ex vino, vel aliquâ cordiali aquâ utebatur. Et hæc de Unicornu nunc ſufficiant, pluribus alibi agemus. Quantum ad *Aſinos Cornutos*, tribus in locis eos celebrari invenio, in India nempe, Scythia, & Africa. De *Afris* Herodotum authorem habemus. De *Scythis* apud Ælianum habetur, & addit, Cornua aquam fluminis Stygis continere, quæ tranſmittit vaſa omnia etiam ex ferro, miſſaque ab Alexandro Delphos ut Pythiæ dedicarentur. De *Indicis* ita idem Ælianus. Sylveſtres aſinos equis magnitudine non inferiores apud Indos naſci accepi, eosque reliquo corpore albos, capite verò purpureo, oculisque cyaneis eſſe: cornuque in fronte gerere ſeſqui cubiti longitudine: cujus ſuperius puniceum, inferius autem album, medium verò planè nigrum ſit: atque non omnes quidem Indos, ſed potentiores, quum tanquam armillis quibusdam brachia, ſic cornua auro ornarunt, ex his ipſis bibere ſolere. Ex hoc cornu bibentem ab inſanabilibus morbis tutum fieri, neque eum ipſum convulſionibus corripi, neque ſacro morbo tentari, neque venenis ullis ferunt. Quin etiam ſi quid prius peſtilens biberit, tum id evomere, tumque ad ſanitatem redire. Quum autem cæteri aſini, quibuscunque in terris ſint, tam domeſtici, quam ſylveſtres, tum cætera ſolipeda animalia, talos non habeant, neque fel in jecore, ut fertur: aſinos Indicos ronigeros, Cteſias inquit, talis primum iisque nigris præditos eſſe: eosdemque ſi quis confregerit, interiora quoque nigra de prehenſurum eſſe: neque felle eos carere: neque modò corporis velocitate longè multumque cæteros aſinos ſuperare, ſed & velocitate eadem multò equis & elephantis præſtare. Quum autem in viam ſe dederunt,

Bartholin. de unicor. c. 27.

Ælian. H. A. l. 16. c. 20.

Albert. H. A. l. 22.

Iordan. l. de pelle.

Herodot. l. 4.

Ælian. H. A. l. 10. c. 40.

Ælian. H. A. l. 4 c. 52.

derunt, tardius primò ingrediuntur, deinde paulatim tantum confirmantur ad contendendum iter, eos quidem ut aſſequi nemo poſſit. Poſtea autem quàm fœminæ pepererunt, patres circa pullos à partu recentes, ſummâ cuſtodiâ verſantur, eorumque commorationes locis Indiæ deſertiſſimis ſunt. Quum à venatoribus Indis invaduntur, pullos ſuos adhuc ætate infirmos, à tergo ſuo paſcentes habent, atque, pro eis pugnant: contra equites audent venire, eosque cornibus ferire. Tanto ſanè hi robore exiſtunt, nihil eis ut obſiſtere queat, quin ſtatim concedat, vel, ſi non ceſſerit, frangatur, aut aliter atteratur, & evadat inutile, & perdatur. Equorum etiam incurſu latera diſcerpunt ac lacerant, ut viſcera effundantur: ex quo fit, ut ad eos equites appropinquare valdè metuant; appropinquatio enim capitalem ipſis pariter & equis mulctam miſerabiliter infert. Pergraviter calcibus pugnant. Eorum morſus eatenus acerbiores exiſtunt, ut quicquid comprehenderint, funditus diripiant. Ex his qui ſunt confirmata ætate, vivos non ceperis, jaculis & ſagittis perimuntur. Carnes eorum, quòd amariſſimæ ſint, haudquaquam eſculentæ. Eadem ferè Philoſtratus ſcribit. Icon quem adjicimus, feræ quidem eſt corpore auribusque aſininis, binis armatæ cornibus, quorum alterum è narium, alterum ex oculorum regione exit: ſed quia nec ſolipes eſt, nec unicornis, Aſinus Indicus cornutus eſſe nequit.

Philoſtr. in vita Apollonii. l. 9.

HISTO-

HISTORIÆ NATURALIS
DE
QUADRUPEDIBUS
LIBER II.
De Quadrupedibus biſculcis.

TITULUS PRIMUS
De Biſulcis terreſtribus.

CAPUT I
De Ruminantibus Cornigeris in genere.

Aldrovand. de Biſulcis l. 1. c. 1.

HActenus Solipedum hiſtoriam perſecuti ſumus: ſequuntur *Biſulca:* Græcis διχηλῆ & διχαδῆ quæ ungulam dividere in ſacris legimus, quod multifida, quamvis pedes in digitos ſciſſos habeant, facere non dicuntur. Duo talium invenio genera, *Terreſtre* nempe & *Aquaticum*. Ex terreſtribus alia *ruminant*, alia *non*. Ex illis quæ ruminant, quædam ſunt *Cornigera*, quædam *non cornuta*. Illa in *genere* & in *ſpecie* conſiderabimus. *Ruminantia* autem illa vocamus, quæ pabulum ſemel deglutitum, mox ad os regurgitans, revolvunt. Unde Ruminationis actum, Apulejus rumigare, Quintilianus & Plinius, remandere, Græci μηρυκάζειν μηρυκᾶν παρὰ τὸ μηρύειν quod eſt revolvere, dixerunt. Latinorum quidam à loco ad quem ſurſum ad os repellitur, id eſt, à rumine, quod, ut ait Feſtus, locus eſt in ventre quo cibus demittitur, & unde redditur deduxerunt. At Servius à ruma, quæ rumis, & frumen aliis, quam ait eminentiorem colli partem eſſe, ad quam demiſſus cibus, à talibus animantibus revocatur: Mercurialis verò ab erumnis, quòd Arnobius ſcribat, erumnas eſſe prima in gurgulionibus capita. *Neceſſariam* autem hiſce animantibus ruminationem eſſe, tum exinde colligas, quòd duriore pabulo veſcantur; tum ex eo, quòd ſuperioris mandibulæ dentibus careant, & inferiores minimè habeant ſerratos. Inde factum, ut dentium defectum *ventrium multitudine* natura penſaret. Sunt enim talibus quatuor, κοιλία nempe, κεκρύφαλος, ἐχῖνος, ἤνυστρον, ſeu venter, reticulum, omaſum, abomaſum. Gula ab ore incipiens ad pulmonem ſeptemque transverſum deorſum tendit: hinc ſe ad *ventrem* applicat *majorem*, qui parte interiore aſper interceptusque eſt, ac propè gulæ commiſſuram, ſinum ſibi adnexum habet, quem ex argumento *reticulum* appellant. Eſt enim ventri ſimilis extrinſecus, intus reticulis mulierum implexis, magnitudine multò quam venter major. Hunc excipit *omaſum* parte interiore aſperum, cancellatum, cruſtatum, magnitudine reticuli. *Abomaſum* venter ab eo alius jungitur, magnitudine amplior omaſo, formâ oblongior, cancellis intus & cruſtis multis, magnis, & levibus innormatus, mox inteſtinum conſequitur. In prima alvi cavitate rudis adhuc eſca cernitur, quin & feſtucæ & vix lacerati ſurculi. In ſecundo amplius conficitur cibus, & magis adhuc in tertio elaboratur, ut in noviſſimo tandem concoctio abſolvatur, ubi in cremorem lacteum abit. Nec tamen ſola illa quæ ſuperiore dentium ordine carent, ruminant. Ruminat namque inter piſces Scarus, quòd obtuſos dentes habeat; inter animalia, mus vulgaris, & Ponticus, lepus & cuniculus, ut in Levitico habetur. Modum & viam ruminationis ſi inquiras, cibum remanſum ex uno ventre in alium mitti, quousque à poſtremo in inteſtina labatur, reſpondet Ariſtoteles. Galenus ait, primò ex ventriculo revomi in os: deinde ab ore in reticulum, inde in omaſum, tandem in abomaſum mitti. Poſt lactationem ruminare incipiunt, & ſeptenis menſibus, cicures intellige, ruminant. Gregales levius minusque tempus, quia foris paſcuntur. Hyeme tamen magis, quàm cæteris anni temporibus, videnturque non minus ruminando quàm edendo delectari. Quietem tum poſcere, vel exinde liquet, quòd in mandris plærumque id muneris obeant, jacentia. *Lac* eorum ſolùm coire, ipſaque coagulum in omaſo habere, & lacte abundare, ab Ariſtotele proditum. Cauſas omnium alibi exponemus. *Cornua* ruminantibus Camelum ſi excipias data ſunt, defenſionis & offenſionis gratiâ. Nutrimentum quod ad ſuperiores dentes quibus carent, abire debebat, in cornua abit, ſuntque multiplicis differentiæ. Nec alibi major laſcivia naturæ luſit animalium armis. Sparſit hæc, inquit Plinius, in ramos, ut cervorum: aliis ſimplicia tribuit, ut in eodem genere ſubulonibus ex argumento dictis,

Feſtus de verbor. ſignificat.

Varro L. L. l. 2.

Arnob. l. 7. contra gentes.

Ariſtot. H. A. l. 2. c. ult.

Ariſtot. H. A. l. 9. c. ult.

Galen. l. de adm. inſtr. anatom. c. 3.

Plin. H. N. l. 10 c. 73.

Ariſtot. H. A. l. 3. c. 21. Item de partib. l. 3. c. 15.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

aliorum finxit in palmas, digitosque emiſit ex eis, unde platycerotas appellant. Dedit ramoſa capreis, ſed parva, nec fecit decidua: convoluta in anfractum arietum generi, ceu cæſtus daret, infeſta tauris. In hoc quidem genere & fœminis tribuit: in multis tantùm maribus. Rupicapris in dorſum adunca; Damis in adverſum. Erecta autem rugarumque ambitu contorta, & in leve faſtigium exacuta, ut lyras diceres, Strepſiceroti, quem audacem Africa appellat. Mobilia eadem, ut aures, Phrygiæ armentis. Troglodytarum in terram directa, quà de cauſa, obliquà cervice paſcuntur. Aliis ſingula, & hæc medio capite aut naribus: Jam quòd aliis ad incurſum robuſta, aliis ad ictum: Aliis adunca, aliis adjactum plurimis modis, ſupina, converſa, convexa. Omnia in mucronem migrantia. Hæc Plinius, qui differentias à colore omiſit. At is quoque variat. Nonnullis eſt ſimplex, albus, nigricans, cinereus, flaveſcens: aliis varius, ut in ſingulis ſpeciebus oſtendetur. Habent & proprias quaſdam corporis *partes* cornigera, ut talum & ſevum: habent & communes ſed ſitu differentes, ut uterus, lien, mammæ. *Lien* pleriſque rotundus: *Inteſtina* ampliora: *Mammæ* exque binæ inter femora. *Uterus*, acetabula habet dum partum gerunt. *Talo* quoque permulta inſtructa ſunt, eundemque cruribus poſterioribus continent. Sed de his in ſpeciebus plura.

CAPUT II.

De Ruminantibus Cornigeris in ſpecie.

ARTICULUS I.

De Bove domeſtico.

Aldrovand. Hiſt. Quadrup. l. 2. c. 1.

ET tantum de animalibus quadrupedibus biſulcis ruminantibus & cornigeris in genere. Species ſi attendas, ſunt interea, *Bos*, tam domeſticus quam ſylveſtris, *Ovis*, *Capra* & *Hircus*, tam domeſticus quam ſylveſtris, *Cervus*, *Tarandus*, *Alce*, *Rhinoceros*. A Bove autem merito incipimus, animali, quæ ſibi omnia ferè quæ ad victum nos & reliqua repoſcimus, vendicat. Cuncta certè legumina frumentaque, ut verbis Vegetii utar, bobus meritò aratriſque debentur. (Veget. in prologo l. 2. Veterinariæ.) Vinearum ipſarum uſus periret, niſi eorum adminiculis carpenta ſudarent. Quid de diverſorum munerum comparatione referamus, dum inter mobilia, & quicquid gravius eſt, abſque vehiculis pene reddatur immobile? Reliqua omnia animalia, ipſæque cohortales aves, ex eorum capiunt labore ſubſtantiam. Unde enim equis hordeum, unde cibum canibus, unde porcis pabulum dominorum ſolertia ſubminiſtraret, ni parentur boum labore frumenta? Et ne longum faciam bobus debent alimenta, quicquid alii poteſt. Apud alios genus mularum, apud alios camelorum, apud paucos elephantorum, etſi exiguus uſus eſt, nulla poteſt ratio eſſe ſine bobus. Non eſt itaque mirum tali olim boves in precio, ut Germani junctos uxori ducendæ dotis nomine mitterent, quo venire ſe laborum periculorumque ſociam his incipientis matrimonii auſpiciis admoneretur: (Tacit. de morib. German. Rhodig. Antiq. lect. l. 19. c. 27.) Athenienſes nullum longo tempore, cujus opera aratro vel curru utebantur, immolarent: Pythagoras, ne quis iſtiusmodi operoſa animalia interimeret, inſtitueret: (Ælian. H. A. l. 12. c. 34.) Phryges, qui bovem aratorem interfeciſſet morte mulctarent: Imperator Valens lege caveret, ne quis per Orientem vitulinâ veſceretur: & Conſtantinus, ob civilia debita boves aratorios pignori capi vetaret. Quin & virtutis premium boves dati; & Decius Mus tribunus militum, cum Romanum exercitum ab hoſtibus Sabinis circumventum, circuitione montis conſervaſſet, auream coronam, & centum boves accepit; Lelius poſt expugnatam urbem, triginta. Tacco tributi nomine à Bohemis Carolo Magno quotannis centum & triginta boves miſſos: (Dubrav. in Hiſtor Bohemica.) furto ſubreptos belli cauſam, prodente Homero, & Pauſania fuiſſe: (Pauſan. in Meſſeniacis.) & Batavos, qui ex caſeo & butyro, quæ in extrema loca exportantur, in ſingulos annos ducenties ſeſtertium, id eſt, decies centena Caroleorum millia, præter ea quæ in quotidianum alimentum cedunt, cogere, ut Adrianus Junius prodidit. Diverſa pro ætate & ſexu *Nomina* ſortitur. (*Nomen.*) Præcipua ſunt, *Bos*, *Taurus*, *Vacca*, *Iuvencus*, *Iunix*, & *Vitulus*. *Bovis* nomen propriè caſtrato impoſitum eſt: taurum tamen quoque & vaccam ſignificat; ut & apud Græcos *βοῦς* nomen eſt genericum, & teſte Tzetze aliquando vitulum ſignificat. *Taurus* eſt bos antequam caſtretur, dux & maritus vaccarum. Oppianus tamen hoc nomine tanquam digniore, totum bubulum pecus complectitur. Dictus eſt Ethymologo quaſi *τανύουρος*, à caudæ extenſione, ἀπὸ τοῦ τείνειν τὴν οὐρὰν; vel quaſi *γαῦρος*, id eſt, ſuperbus: vel à Syriaco Tor & Taur, ut Scaligero placet. *Vacca* fœmina tauri eſt, & apud Græcos à bove mare per articulum diſtinguitur. Florentinus *βουθήλειαν* aut *δάμαλιν* reddit, quod nomen omni animali in juventa Phocion tribuit, juvencæ alii. *Iuvenci* & vituli nomen non diſtinguunt ſatis authores, nec Varro ſibi conſtat; quin & Poëtæ juvencos & juvencas vocant boves & vaccas, nec non vitulos, quibus nondum erupere cornua: cum tamen Iſidoro juvencus dicatur, quod incipiat hominum uſus in excolenda terra juvare, quod ex Varrone habet; juvenci nomen bovem nobis indicabit, qui jam non amplius vitulus. *Iunix* eadem videtur quæ juvenca.

Ideo Cornutus ad Perſium, junices teneræ ætatis boves, quæ nondum ad ſummam ætatem pervenerunt, eſſe dixit. *Vitulus* & *vitula*, primæ ætatis nomen eſt. Iſidorus à viridi ætate; alii à vitulando, id eſt, laſciviendo, alii à vita derivant. Apud Græcos varia obtinuit nomina. Dicitur namque πίταλος, μόσχος, μόσχαρι, πόρλις, πόρις, ἰερινὰς, μογιλαῖος, ἦνις, πόρω & πτηνὸν, κωρόνιος, ῥώς, πίλλης, κνώδαλος, quorum tamen quinque poſteriora tauro & bovi potius competunt. πίταλοι dicuntur vituli apud Athenæum, ἀπὸ τῶν κεράτων, ὅταν αὐτὰ ἐκπίταλα ἔχοντες, id eſt, à cornibus patulis ſeu exilibus, ut Cælius Rhodiginus interpretatur; patulis potius, planis, & in latitudinem extenſis, ut alii. Μόσχος quod utrique ſexui commune eſt, dicitur, vel quod μῶ vocem edat: aut παρὰ τὸ ὀσμᾶσθαι τῇ μητρί; aut παρὰ τὸ μῶ τὸ ζητῶ, καὶ διὰ τὴν σχέσιν ἣν ἔχουσι πρὸς τὰς μητέρας: id eſt, aut quòd matrem olfaciant; aut quòd μῶ voce quærant; aut propter affectionem, quam habent verſus matrem. Μόσχαρι Græci noſtri temporis nominant. Πόρτις Heſychio eſt νεογνὸς βοῦς, à quo πορτάκιον. Πόρις apud Henricum Stephanum eſt vitulus & vitula, παρὰ τὴν πορείαν ab itinere, ita ut ſit μικρὰ βοῦς, ut Suidæ verbis utar, ἡ ἀρξαμένη νῦν τῆς κατὰ νομὴν πορείας. Ἐρινὰς Heſychio & Varino νεαὶ βοῦς. Μογιλαῖος itidem. Ἧνιν Græci vocant, τὴν ἐνιαυσιαίαν καὶ μόνον ἑνὸς βοῦς, bovem anniculam. Reliqua bovi vel tauro magis competere dixi. Πόρω namque Varino & Heſychio eſt taurus. κίλλιξ bos aut agnus qui alterum cornu perverſum habet. Κωρόνιος bos cui cornua ſunt lunata, ut κόρωνος taurus ὀρθόκερως iiſdem. Ῥώς apud Tzetzen taurorum Scythicorum genus eſt. Πίλλης vocatur bos coloris nigri. κνώδαλα quoque Æſchylus boves vocat. In *Deſcriptione* ſingularia duntaxat adſcribam. Notiſſimum namque animal eſt; de cornuum verò Differentiis poſt agemus. *Pilum* itaque hoc animal gerit, qui quotannis, teſte Ariſtotele decidit, tenuiorem & denſiorem quàm ſuum: in dorſo tamen & cervice denſior eſt, & peculiari nomine κόλλοψ appellatur, quòd ex ipſo ἀναβραστομένου, id eſt, fervefacto, ἡ κόλλα ſeu gluten fiat, ſeu ut Varinus, quòd ex eo κόλλαβοι id eſt, claviculi, quibus remittuntur & intruduntur in cithara fides, parentur. Quæ in collo conſpicitur reduplicatio, μύκλος appellatur, ut idem ait. *Labiorum* prominentiam habet craſſam: craſſam item & obtuſam ſupernam maxillam, ideò breves herbas decerpere non poteſt. *Frontem* imagine V figurari Cælius notavit: Democritus & Ælianus exectos latiorem tauris habere obſervarunt. Inter utrumque cornu maxima oſſium eſt durities, injuriis valdè reſiſtens & fractu contumax. *Linguam* avulſam per totam diem palpitare, Cardanus ſcripſit. *Pelles* illæ quæ ex gutture

Deſcriptio.

dependent, palear ſeu palearia dicuntur. Varino forte λωγάλιον, nam τῶν βοῶν ὑπὸ τὸν τράχηλον χάλασμα, explicat. *Dentes* ſunt continui, & bis mutantur. Mutant autem bimi, Plin. H. N.
ut ait Plinius. Superiori dentium ordine ca- l. 11. c. 37.
rent: id eſt, primoribus quatuor, ideò, ut diximus, ruminant. *Penis* tentigo tanta, ut ſi initurus à loco aberret, vaccam vulneret.
Vaccæ *Mammas* habent inter femora, binas, Plin. H. N.
ut habet Ariſtoteles; quatuor, ut Plinius, l. 8. c. 45.
ſingulis papillis, quas habet quatuor, teſte etiam Ariſtotele, mammam, ut apparet, tribuens. *Podicem* hiare innuit Horatius. *Cauda* tenor longus eſt, pili breves. Plinius caulem vocat. *Caro* ſicca eſt & atrabilaria. *Nervi* duri & robuſti; tauris tamen duriores. *Sanguis*, fibris refertus, ideò omnium celerrimè coit & dureſcit. *Articulum femoris*, laxum magis bos habet quàm alia animalia: ob id magis quàm alia pedem trahit, maximè cum macilentus eſt & ſenex. *Lapillum* feruntur in capite geſtare, eumque ſi necem expectent, expuere. Auguſtinus in jecore quoque & renibus habere ſcribit. In corde *Os* gerere, Plinius author eſt, ex Ariſtotele
ſine dubio. *Lienis* figura oblonga eſt; ipſe Ariſtot. H.
nigrior quàm in ſue præſertim ubi conſenue- A. l. 2. c. 15.
runt. *Renes*, humanis, teſte Plinio, ſimiles, velut è multis renibus compoſiti. *Tali* à cameli talis differunt, quòd paulò majores ſunt. In ſecundo juvencarum ventre, nigricantem pilæ rotunditate tophum reperire, nullo pondere. Plinius author eſt. Aldrovandus duas in muſæo habuit; unam colore ruffo, alteram atro, quòd ille ex ruffi coloris bove, hæc ex nigro eſſet eruta: cum ſit earum ortus ex pilis, quos in ipſa ruminatione lambendo, ut fit nonnunquam, exteriores corporis partes deglutiendo colligunt, admiſtaque pituita paulatim in ovalem figuram fere cogunt. De *Loco* non eſt quòd multis agamus. *Cibum* ſi ſpectes, omnivori quidem ſunt boves: maximè tamen gramine Cytiſo, ervo, medicâ herbâ, loto, carice, ſalice, quercu, oleâ, arundine, alno nigra, vite, hordeo, olyra, arinca, milio, panico, cicera, lupino, glandibus, nucleis dactylorum, olearum, & viſco, delectantur. De gramine omnibus notum eſt, cui hyeme fænum ſuc-
cedit. In Narbonenſi provincia in fonte Plin. H. N.
Orge, quoddam naſcitur in tantum bobus l. 18. c. 22.
expeditum, ut id merſis totis capitibus quærant. Idem in Ligeri amne, quæ per velaunios fluit faciunt, & in Sebuſianorum piſcinis. In eorundem quoque lacunis, ſtagnis, & pigris aquis, gramen naſcitur longiſſimis
foliis, ſubrubris, innatantibus aquæ, quo- Dalechamp
rum etiam tam avidi ſunt boves, ut dum ea ad l. c.
perſequuntur, ad ventrem uſque ſe immergant, & toto capite ſub aquam dejecto ea depaſcantur: quo pabulo eximiè ſaginantur; vaccæ autem plus lactis, quàm quæ in vici-
nia præbent. Ex cytiſo copioſum & dulce lac Plin. H. N.
l. 13. c. 24.

pro-

provenit: ſed dum floret incommodus eſt, quòd tantiſper urat & extinguat. Ervum commendatur, ſed non menſe Martio ſatum, quòd cerebroſos reddat. Plinius non ſolum menſe Majo ſatum, noxium bobus dici aſſerit: ſed & autumno gravedinoſum. Madefactum, pluribus diebus miteſcere. Ideo Democritus tale, ne boves fiant debiles, ſingulis menſibus in potu exhibet. Singulis boum jugis, quini modii ſufficiunt. Ex medica omne emaciatum jumentum pingueſit, ægrotantique pecori remedio eſt, ut Theophraſtus prodidit. Ideò ſylveſtris in plærisque Hiſpaniæ locis, præſertim Valentino, diligenter, teſte Dalechampio, ſeritur. Parcius tamen dandum, quòd Ariſtoteles, lactis copiam extinguere, quod univerſum pabulum in ſanguinem, adipem & carnes, faceſſat. *Lotus* alimentum plurimum optimumque præbet, quia ſubdulcis eſt, & ſemel ſata herba reſtibili, per aliquot

Columella R.R. l.5.c.6. annos fœcunditate germinat. *Ulmi* Attiniæ inprimis frondes apud Romanos olim in precio. Si eâ aſſiduè pecus alueris, & poſtea generis alterius frondem dare inſtitue-

Virgil. Georg. 3 Lucret. l. 2. ris, faſtidium bobus afferet. *Salicis* fit apud Virgilium mentio; nec Lucretius ejus oblitus eſt. *Ficulnea* folia bubus probè dari poſ-

Columella R. R. l. 6. c. 3. ſe, ſi ſit eorum copia, ſcribit Columella. Idem quernam ceu meliorem & oleagineam præfert, ſed ejus generis quæ ſpinas non habet. *Alni* nigræ folia lactis copiam generant. *Hordeum*, & reliqua ex frumentis de paleis intellige. *Milium* tamen in Italia

Colum R. R. l.2. c.11. boum pabulum ſeri, Porta ſcribit. *Cicera* ervi loco freſa datur in Hiſpania Bætica, quæ cum ſuſpenſa mola diviſa eſt, paulum aquâ maceratur, dum leneſcat. *Lupini* modii ſinguli bovem unum ſatiare validumque præſtare, apud Plinium legimus. Maceratus in aqua fluviatili & marina triduo, dulceſcit, & ita ſiccatus ad uſum reconditur. *Glandes* Cato poſt ſementem colligi præcipit, & in aquam conjici, ut inde ſemodius patrata ſementi, verno modius bobus ſingulis detur. De iiſdem Plinius. Bobus glandem circa brumam aſpergi convenit, in ſingula juga modios 24. Largior valetudinem infeſtat: & quocunque tempore detur, ſi minus triginta diebus continuis data ſit, narrant vernâ ſcabie pœnitere. *Nucleos dactylorum* in aqua maceratos apud Babylonios bobus ovibusque in pabulum exhiberi, Strabo author eſt: viſco ali, indeque pingueſcere,

Theophr. l.2. de cauſ. plant. c.23. Theophraſtus. Aluntur & *piſce*, apud Pæonas, qui Praſiadem paludem accolunt. Nec *cicuta* abſtinent, ſeu viridi, ſeu arida: nec à

Potus. ranunculis læduntur. De *Potu* non eſt quod multa dicam. Aquâ eâque clarâ delectantur. Vegetius tamen nec ſordida quidem lædi teſtatur. De ratione cibandi conſule Aldrovandum, & agriculturæ ſcriptores. De *ætate* ita breviter Plinius. Vita fœminis

XV. annis longiſſima, maribus XX, robur in quimatu. Cognoſcitur, inquit, Creſcentienſis, quando mutant dentes. Mutant enim anteriores anno evoluto, & decem vel octo menſibus: deinde poſt ſex menſes paulatim amittunt proximos, donec intra triennium omnes mutaverint. Quo quidem tempore optimè habiti ſunt, & in vigore ad decem usque vel quindecem annos perſeverant. In ſtatu dentes habent pulchros, longos, & æquales: qui per ſenectutem eis imminuuntur, nigreſcunt, & corroduntur. Geſnerus ait, Helvetios ex circulis quibusdam qui circa vaccarum cornua naſcuntur supernè ferè, de ætate judicare: illos autem in quimatu fermè ternos eſſe; poſtea plures. Eſſe etiam, qui quoties fœta fuerit, toties ſingulos adnaſci circulos putent. Circa *Generationem*, *libido*, *coitus*, & *partus* occurrunt. *Illam* ſi ſpectes, coitus tantum tempore cum fœminis paſcuntur: bis de die annoſiores, ſæpius juniores & quidem eandem ineunt: & tanto motu genitalem nervum admovent, ut ſemen ſine motu emittant. Exectum vaccam impleviſſe Ariſtoteles tradit: Columellæ verò judicio, unus mas quindecim vaccis abundè ſufficit. Varro tamen multo plures tribuit, inquiens, habere ſe tauros totidem, quot Atticus, ad matrices ſeptuaginta, duos, unum anniculum, alterum bimum. A gravidis abſtinet, & ſponte, à conceptu, divortio quaſi facto ſecubat, ac ut in Epiro maximè videre eſt, trium plærumque menſium ſpacio non apparet, ſed ſeorſim à vaccarum conſortio convictuque paſcitur. Haud minus famoſa vaccarum ſalacitas. Teſtatur Ariſtoteles, libidine adeò accendi, ut bubulci eas tenere & capere nequeant, indiciumque ſuæ libidinis indicare, genitalis ſpeciem prominentiorem. Crebrius mingere, more equarum: Tauros etiam ſupervenire, & ſequi ſedulo, & aſſiſtere: Turgere ad coitum plus minores quàm majores. Mugitum dum prurit edere, Ælianus prodidit, à triginta etiam ſtadiis diſſitam. Libidinem augent, ſalſa bovis caro juglandis magnitudine ori indita: Orobanche comeſta, & alia, quæ Columella præcipit. *Coitus* laborioſior eſt quàm equis, tuncque potiſſimum tempus, cum fœmina à menſibus purgatur, quæ ſua ſponte marem patitur. *Concepiſſe* cognoſcitur, ſi Ariſtoteli credimus, cum menſes ceſſarunt, ſpatio temporis trimeſtri, bimeſtri, quadrimeſtri, ſemeſtri. Ferunt ventrem menſes decem: decimo pariunt, teſte Varrone: quicquid antea genitum eſt, vitale eſſe Plinius negat; ſuntque authores, qui ipſo complente menſem decimum menſe parere ajunt. Vituli in utero ſitus icone exprimitur: ut & ſecundina uteri interna qua fœtus contineri ſolet, cum ſuis cotyledonibus, externaque oſtenditur. Quamvis autem ſingulos pariant, raroque binos:

[Margin notes: *Ætas.* Ariſtot. H. A. l. 6. c. 21. Creſcent. l. 9. c. 64. — *Generatio.* — Ariſtot. H. A. l. 5. c. 2. — Varro R.R. l. 2. c. 5. — Ariſtot. H. A. l. 6. c. 18. — Ælian. H. A. l. 10. c. 27. — Columella R. R. l. 6. c. 24. — (Membrana uteri interna &c. n. 8. Membrana fœtum continens. m. 7.)]

binos: ætate tamen Ptolomæi junioris, vacca quædam, teſte Diogeniano, eodem partu ſex edidit vitulos: miraque eſt harum animantium in Hiſpaniola fœcunditas. Plærumque binos pariunt, undecimo menſe taurum admittunt. Etiamſi verò geminos ferant, negant tamen boves gravidas, præterquàm dextro vulvæ ſinu ferre. Marem an fœminam conceperit, ex deſultu poſt congreſſum hariolantur. Si namque dextra parte deſiluit, marem ſeminaſſe dicunt, ſi læva, fœminam. *Amicitiam* colunt cum apibus, inimicitias cum crabronibus, tabanis, muſcis, ricinis, urſis, ſue, corvo, plantarum aliquot, & coloribus quibusdam gerunt. *Sympathia & Antipathia.* De apibus innuit Plinius dum ſcribit, circumliniri alveos apum fimo bubulo utiliſſimum. Cognatum hoc iis innaſcentes beſtiolas necat, araneos, papiliones, teredines, apesque ipſas excitat: & alibi: In totum reparari ventribus bubulis, recentibus cum fimo obrutis: Virgilius juvencorum corpore exanimato, ſicut equorum veſpas, papiliones, teredines: apesque ipſas excitat. Crabronum aculeo icti, ceu immaniſſimo quodam dolore affecti, ad curſum incitantur. *Cælius Rhodig. Antiq. lect. l. 23. c. 30.* Muſcæ adeò eos vexant, ut in Leucade panegyri muſcis bovem immolare, conſuetudo fuerit, quæ illius diſtentæ cruore confeſtim evaneſcere credebantur. A ricino divexati minus pingueſcunt, & ad labores ſunt lentiores. Urſi tauros ex ore cornibusque eorum pedibus omnibus ſuſpenſi, pondere fatigant. Nec alteri animalium in maleficio ſtultitia ſolertior. Suis fimus bobus noxius eſt. Corvi advolantes oculos eorum lacerant. Sevo, ſiumne an aliud ignoro, ſi lingua tauri perungatur, morituros citius quàm comeſturos, niſi ſale & aceto abſtergatur, quidam venditant. Quantum ad plantas, ſi nares tauri oleo roſaceo illinantur, vertiginoſus evadit. Laſer naribus inditum eundem inflammat. Nigro helleboro necantur. Chamæleontis ſucco juvencas necari anginæ modo, Plinius ſcribit. Caprificus carnes teneras reddit. Folia fraxini jumentis mortifera, cæteris ruminantium innocua, ſi Plinium ſequimur; quod de taxo verum eſt. Circa Scytharum & Medorum dictam Thraciæ regionem, locum eſſe ajunt, viginti ferè ſtadiorum ſpacio, qui hordeum producit, quo homines quidem veſcuntur, equi verò & boves, cæteraque animalia abſtinent. Tragus quandam herbam inter vitia frugum deſcribit, cujus folia ab initio planè milium referunt, longis, aſperis ariſtis, armatam, quæ lapparum inſtar veſtibus hæreant, in arvis milio & hordeo conſitis frequentem, bubus valdè noxiam, ab iisque evitari. Aconiti cærulei ſpecies à bubus, teſte Geſnero, non attingitur. De bona herba, Caltha Alpina, Perſonata, vide Geſnerum & Tragum. Perſonata, Germanicè Blaſſen, cum rore madida à bobus depaſcitur, adeò eos inflat, ut aliquando rumpantur, niſi curſu agitati, incaleſcant, & per alvum rejiciant. Ex coloribus, rubro & qui ad illum accedunt, irritantur. *Seneca de Ira.* Admirandum verò eſt, boves deinde non araturos, qui aliquem ad ſupplicium devexerint: vel ſi arent, terram non eſſe laturam fructum. Geoponici verò tradunt, quod oporteat obſervare ſeminantem, ne ſemina boum cornibus incidant: hæc enim *κερασβόλα* intractabilia, nominari, & ſterilia eſſe. Plinius ait, in incendiis ſi fimi aliquid egeratur è ſtabulis, facilius extrahi, nec recurrere boves ovesque ferri, quod quis etiam non miretur. De *Motu* & *Voce* paucula ſufficient. Ille lentus eſt, ne dicam, piger. Unde bove leporem venari dicimus. *Vox* pro ætate & ſexu variat. *Vox.* Vitulis graviorem eſſe quàm adultis, bubus fœminis quàm maribus Ariſtoteles & Plinius aſſetunt; è contrario mutari, ſi caſtrentur. Propriè autem horum animantium eſt boare, & ut Varro bovare, ut Pacuvius boire. Vulgaris autem boum vox *μύκημα*, *μύκησις*, & *μυκηθμὸς ἀπὸ τοῦ μυκᾶσθαι* dicitur. In *Cibis* nobis boves multa præbent, carnes *Vſus in Cibis.* nempe, cerebrum, linguam, cor, jecur, lienem, renes, omaſum, inteſtina, pedes & medullam, præterque iſta, lac, ex quo caſeus & butyrum paratur. *Carnis* præcipuus uſus eſt: & quamvis Ægyptii vaccinâ abſtinerent, taurinâ veſcerentur: Romani tamen, ne amplius taurina caro venderetur prohibuerunt, quod ex ejus eſu, peſtilentia in gravidos mulieres regnante Tarquinio Superbo incidiſſet. Appoſita eſt apud Homerum Heroibus, quod & Athenæus notavit. *Athen. Dipnoſ. l. 1.* Lyſandro in Joniam proficiſcenti bos & placenta dono miſſa ſunt. In regno Senega non aliâ carne incolæ veſcuntur. Prometheus, *Plin. H. N. l. 7. c. 56.* teſte Plinio, primus bovem occidit. Veteres in conviviis lautis integros aſſos appoſuiſſe Ariſtophanes teſtatur. Turcæ quoque in *Bellon. obſ. l. 1. c. 60.* Aſia minore ſeu Natolia, cum puer aliquis, cujus parentes in re mediocriter lauta ſunt, circumciditur, integrum bovem, immiſſo in ejus alvum integro vervece, qui gallinam, cui ovum inſertum ſit, etiam in alvo contineat, craſſa ſude infigere ſolent, & luculento igne aſſare, qui à pueri ſanguine junctis abſumatur. Qualitaten bubulæ ſi ſpectes Celſus ex domeſticis plurimi alimenti & ſtomacho aptiſſimi decit, interque ea quæ minimè corrumpuntur. Hippocrates validam *Hippocr. de rat. vict. l. 2.* eſſe teſtatur, ſiſtereque, ſed difficulter concoqui. Galeno minimè quidem eſt humida pituitoſa ac lenta, nocet tamen admodum ob duritiem & in alterando difficultatem: & quamvis alimentum corpori ſuggerat, non mediocre, neque diſſipatu facile: ſanguinem tamen generat craſſiorem. Quod ſi quis temperamento naturali melancholicus magis fuerit, affectu aliquo melancholico pre-

hendetur, ſi largius eâ veſcatur. Lien etiam à tali ſucco quibusdam intumuit, quam mox cachexia ſubſecuta eſt. Pejoris verò boves ſunt ſucci vere primo & medio dum teneriores herbas paſcuntur, & graciles: melioris, cum herbæ denſeſcunt, & ad ſemen producendum feſtinant. Sale condita, & fumo indurata, Belgæ, Scoti, Angli & alii Septentrionales veſcuntur. Medio potiſſimum Octobri & Novembri ſale maceratur: ubi ſuſpenſa eſt, accenſis, à quibusdam, juniperi ramis mox extinctis, ſuffitur. Nonnulli carnis colorem commendari putant, & rubeſcere magis, ſi aridis urticæ faſcibus ſuffiatur. Parcius verò & iſta attingenda eſt: quippe parum aut nihil alit, vivitque diutiſſimè in ſtomacho, ac difficillimè perficitur, confecta, peſſimum ſuccum præbet. Cenſetur mediæ ætatis, & quæ laboribus fracta non eſt, utilior: vetulorum tamen ſa-

Brujer. l. 13. c. 8. ginæ promptior, viditque Brujerinus, quos Averni miſerant, tam inſigni obeſitate graves, ut nonniſi plauſtro impoſitos, qui emerant, alio transferre poſſent. Morboſos mactare, lege, præcipuis in urbibus cautum eſt: deprehenſi, mulcta gravi mulctantur. Scilicet, vitiata caro vitiatos humores ſpiritusque generat, ipſa etiam per ſe ſat gravis. Vitulina, tanquam temperata, optimi ſucci, grata guſtui, facilis concoctionis & bonum generans ſanguinem, ab omnibus laudatur, & multi hædinâ laudabiliorem ſentiunt. Sed Creſcentienſis, quindecem à partu diebus elapſis, occidendos eſſe monet: alii vix ante trigeſimum ætatis diem matribus eripiunt: in multis Galliæ tractibus, teſte Brujerino, menſem unum, aliquando eo minus natos, nonnunquam ſesquimenſem, laniis traduntur. Romæ ſæpe integro anno lactare permittuntur, & ab herbis & alio pabulo depellunt, Cupediæque exinde lautiſſimæ, & Franciſco I. Galliarum Regi in uſu. Donatus Antonius Ferrus illorum carnes maximè laudat, qui à partu tribus aut quatuor menſibus remoti ſunt, atque annum unum non diu tranſiere. Quantum ad *juvencos*, commodiores quidem ſunt adultioribus, ſed inferiores vitulinis. Lugdunenſibus anniculæ, ſemeſtres, bimæ aut trimæ juvencæ placent. Brujerinus quæ venerem expertæ non ſunt, laudabiliores exiſtimat. De *partibus* jam videbimus. *Vituli caput* elixari, & calidum edi, notum. *Cerebrum* capiti exemptum ſeorſim modicè in aqua coctum, mox tunicis liberatum, in vino coquitur, & aromatibus aſpergitur. De *Maxilla*, Cratinus teſte Athenæo, ubi de foro cupediarum agit, mentionem facit in Plutis. Ob bovinam maxillam pugnans. *Lingua* in Germania & Belgio in precio habetur. Sacris non erat olim adhibita, quod ſacerdotes ſub ſpecie religionis eam ſibi reſervarent. Quidam condimentis farctam in veru aſſant. *Ubera*, elixari ſolent, & mox additâ pinguedine, aut butyro, frigi in fartagine, aromatibusque aſperſa inferri, *Ventres* inter cibos olim ab antiquis celebratos. *Omaſum* inter gulæ cupedias olim, ſaltem apud Romanos, ex his Plinii verbis innoteſ- Plin. H. N. l. 8. c. 45. cit: Hoc animal tantæ apud priores curæ, ut ſit inter exempla damnatus à populo Romano, qui concubino procaci rure omaſum ſe ediſſe negante, occiderat bovem, actusque in exilium tanquam colono ſuo interemto. *Lactes* magnatum menſas cohoneſtant, & ab antiquis celebrantur. Τῶν χορδῶν enim, ut Dalechampius exponit lactium, ut Natalis Comes inteſtinorum, meminit Epicharmus. Sed ἀκροκώλια iisdem in uſu. Nec *Pedes* rejiciuntur. Diogenes Cynicus quod crudum devoraſſet, mortuus eſt. *Uſus in Medicina* quòd ſpectat, *Caro* bubula tu- Uſus in Medicina. morem ſanat; & calida impoſita panos & apoſtemata diſcutit, ſi Plinio fides eſt. Vaccinam veretro impoſitam ulcera ejus & epiphoras mirè ſanare, Marcellus Empiricus prodidit. *Ius carnis* bubulæ ventris fluxus bilioſos, teſte Simeone Sethi, compeſcit: vaccinæ ulcera oris & rimas ſanat; vituli, inter cœliacorum & dyſentericorum auxilia recenſetur. Caro vitulina, recens cum aceto cocta, madidaque alis impoſita, fœtorem hirci tererrimum tollit: ſi cum ariſtolochia inaſſata à mulieribus edatur, circa conceptum, ut mares pariant, facit. Sorbitionem ex pedibus Brudi Luſitani, apud Aldrovandum vide. *Iecur bovis* uſtum potumque ventris & ſanguinis profluvium prohibet, ut Haly prodidit. Ex vituli maſculi & tantundem foliorum ſalviæ minutatim pariter conciſis, collectus ſtillatitius liquor, contra durum in tranſverſum in imo ventre ſupra pudenda tumorem prodeſt. *Splenis* bo- Hartmann. in Chymatria. vis extractum in menſium ſuppreſſione opitulatur. Superſtitioſa ſunt & magica quæ Plinius prodidit. *Omaſi* quoque jure poto, Plin. H. N. l. 28. c 13. venena expurgari putant: privatim verò aconita & cicutas. A recentibus adhuc & Geſner. in Bove. calidis vituli *extis* minutatim conciſis, liquor cum æqualibus partibus ſalviæ & meliſſophylli extrahitur, quo membra frigida, tabida, & reſoluta, perfricantur. *Genitale* in aceto maceratum & illitum, ſplendidam, teſte Sexto, reddit faciem. Tauri rubri aridum tritum & aurei pondere propinatum, faſtidium coitus adfert: recentiores venerem in viris excitare, affirmant. *Medulla*, vituli inprimis, inter emollientia cenſetur. Vaccineam cum farina tenui ſubactam, & inſtar excocti panis in cibo datam, mirè dyſenteriam ſanare Marcellus Empiricus ſcribit, maxime ſi & caſeus bubulus recens manducetur. Taurina ſiccior eſt, & in vino trita potataque torminoſos emendat. Liquata & cum quarta parte myrrhæ rubentis & olei laurini

tanto

tanto miſta, nervorum contracturas ſolvit, ſi ea pedes manusque diluculò & veſperi inungantur. Plinius bubulam ex dextro crure priore tritam cum fuligine, pilis ac palpebrarum vitiis angulorumque occurrere ait. Quantum ad *ſevum*, de taurini præparatione ita Plinius. Quæ ratio adipis, eadem in his quæ ruminant ſevi eſt, aliis modis non minoris potentiæ. Perficitur omne, exemtis venis, aquâ marinâ vel ſalsâ lotum, mox in pila tuſum, aſperſum marinâ. Crebrò poſtea coquitur, donec odor omnis aboleatur. Mox aſſiduo ſale ad candorem reducitur. A renibus autem, omne laudatiſſimum eſt. Si verò vetus revocetur ad curam, liquefieri prius jubent, mox frigidâ aquâ lavari ſæpius, dein liquefacere affuſo vino quàm odoratiſſimo. Eodemque modo ac ſæpius coquunt, donec virus evaneſcat. Quomodo odoramentis imbui debeat, Dioſcorides docuit. Suillo eſt multò calidius & ſiccius, leonino temperatius, ad ſcirrhos & phlegmonas accommodum. Cum reſina & creta Cimolia omnem duritiem diſcutit: Æſculapius cum cera imponi jubet, & fortè melius cum ad Galeni tetrapharmacum accedat. Vincit maculas in facie, cum ſemine cunilæ, ac cinere è cornu cervino, ſi canicula exoriente comburatur: Cum arborum reſinis & melle panos & ſimilia ſanat: cum adipe urſina & cera permixtum, pari pondere, parotidas miro remedio comprimit: vitiligines cum ſtrychno & ruta, nec non verrucas, ſtrumas, & ſimilia emendat. *Vitulinus* adeps ex fœmine ſublatus, cum aquæ cotylis tribus, decoctus, & ſorbitionis more ſumptus, cœliaco prodeſt. Cum ſale tritus phthiriaſi, & capitis ulceribus utiliſſimus eſt. Cum nitro modico permixtus, & ceroti inſtar teſticulis impoſitus, tumores omnes & dolores perſanare dicitur. Eundem contra venena quæ exulceratione enecant, valere Plinius alicubi ſcripſit. De eodem ita Marcellus. *Sevum vituli cum adipe anſerino impoſitum, rimas ſciſſuraſque oris optimè jungit.* Rigores cervicum bubulo ſevo optimè perfricantur, nam continuò molleſcunt, & dolor omnis abſcedit. Efficax eſt vitiis ſedis. Clavos ſanat cum thuris polline: lepras, furunculos, lichenes, & pſoras ſal emendat cum paſſa uva exemta ejus ligno, & ſevo bubulo atque origano ac fermento, vel pane. In furunculis illinitur ſevum bubulum, cum ſale, ſimiliter & caprinum. Sole aduſta ſevo bubulo cum roſaceo aptiſſimè curantur &c. De Felle hæc habentur. Ulcera capitis, teſte Marcello, ſubitò ſanari, ſi cum ſtercoris aſinini ſucco, & ſcillæ contuſæ pauxillo, fel taurinum miſceatur: vel cum nitro, vino, & oleo quantum ſatis miſtum, adhibeatur. Cum terra Cimolia, & nitro, lepras furfureſque exterere, Dioſcorides teſtis eſt. Phagedænis & fiſtulis immitti cum ſucco porri, aut lacte mulierum, Plinius. Idem cum lana umbilico illitum, lumbricos egerit: cum melle anginis inungitur: ſedis vitia ad cicatricem perducit: occluſas hæmorrhoides aperit: in lana collectum, & alvo ſuppoſitum ventrem ſolvit: cum butyro, medullâ cervinâ, & oleo laurino perfricta genua ſanat: Contra genitalium & ſcroti dolores, cum melle utiliter inungitur: pterygia digitorum aquâ calidâ diſſolutum levat. Mulierum purgationes lana ſuccida appoſitum juvat. *Bubulum*, melli admixtum, teſte Rhaſi, ferrum infixum vel ſpinam extrahit. Idem ad craſſitudinem mellis ſubactum, & illitum, permixto alumine & myrrha, ea quæ veretris ſerpunt, mira celeritate perſanare dicitur. De eodem ita Plinius. Panos & apoſtemata in quacunque parte fel bubulum diſcutit, ut ſanguis etiam & caro bovis calida impoſita. Cum oleo cicino, & roſaceo æquis portionibus, aurium dolori & vitiis medetur: tinitum eorundem, cum goſſypio impoſitum, diſpellit. Sunt qui regium morbum pelli credant faſcia lintea, in bubulo felle calido tincta, & corpori ſub coſtis incincta: quod triduo faciendum ajunt, ita ut quotidiè renovetur medicamentum. Hippocrates, ſi mulier non concepit, menſibus apparentibus, tertiâ aut quarta die alumen tritum unguento dilutum, lanâ exceptum apponere, & per tres dies appoſitum haberi: Tertiâ verò die, fel bovis radi, & ramentum oleo dilutum, linteo exceptum appoſi & tres dies appoſitum haberi, poſt cum viro concumbere, jubet. Mirum denique eſt quod Proſper Alpinus ſcribit, nonnullas mulieres in Ægypto, ut pingueſcant, in balneis accipere novem diebus, fellis vaccini chirat, in aqua vaccina diſſoluti. Alpin. de Medicina Ægypt. l. 3. c. 3. De *Felle vitulino* ſcito, lendes cum aceto calefacto tollere: cicatrices oculorum extenuare, cum melle inprimis myrrha & croco tritum; auriculæ inſertum cum felle vitulino & aceto, & exuviis ſerpentis, maximæ utilitatis eſſe: Cimices fugantur, ſi amurcæ coctæ mixtum cum oleo, eis inſperſeris. *Lapis* in felle bovis, figurâ annuli, Philoſophis Alcheron, tritus & naribus attractus, aciem oculorum promovet, & prohibet, ne quis humor deſcendens in oculis colligatur: comitialibus prodeſt, ſi magnitudine lentis inde capiatur cum ſucco betæ, & hauriatur naribus. Eſt & *Corio* & *Glutini* ſuus in Medicina uſus. Combuſto illo ſanantur teſte Plinio, perniones, ex veteri inprimis calceamento: cum melle phagedænas in ulcerum genere abrodit: veteris verò ſoleæ crematæ cinis attritus calceamentorum ſanat. *Glutinum* ex coriis boum excoquitur, taurorumque præcipuum. Præſtantiſſimum fit ex auribus taurorum, & genitalibus. Nec quicquam efficacius prodeſt ambuſtis. Sed adulteratur nihil æquè, qui-

Digitized by Google

quibusvis pellibus inveteratis, calceamentisque etiam decoctis. Rhodiacum olim fidiſſimum, coque pictores & medici utebantur. Hodie præſtantius, colore fere ſpadiceo, quàm maximè durum, & vitri inſtar fragile, Germanicum cognominatur, & duplo carius vulgari, quod ſubnigrum eſt, venditur. Dioſcorides xylocollan, quòd in lignis ferruminandis ejus ſit uſus; alii taurocollan vocant. Inventionem ejus Dædalo teſte Plinio debemus, quo tenaci nexu hærerent ſimul, quæ conjungi aptius non poterant. Scabiem abolet in aceto liquefactum additâ calce, ſi profunda non fuerit. Aceto remiſſum, adjecto ſulphure, leni igne decoctum, ita ut ad mellis craſſitudinem perducatur, ſurculoque ficulneo dum coquitur agitatum, ac bis per diem impoſitum, impetigines agrias, id eſt feras, ſanat. Liquefactum, & tertio die ſolutum, recentes plagas ferro illatas, ad cicatricem perducit. Cum aceto & melle mixtum, lendes tollit. Medetur & dentibus aquâ decoctum illitumque, & mox paulò detractum ut confeſtim colluantur vino, in quo decocti ſunt cortices mali punici dulcis. Bibitur etiam cum tribus obolis, cum calida aqua, in vetere ſanguinis excreatione. Cœliaci quoque ventris inflationi cum eadem feliciter imponitur. *Cornu* mucro exuſtus, duorum cochlearium pondere, addito melle, in pillulis devoratus, Phthiſicis prodeſt, ſi Plinio credimus. Combuſtum & in pulverem tenuiſſimum redactum, duorum cochlearium pondere, cum aquæ calidæ cyathis tribus, & paululo aceti, ſplenetico jejuno per triduum, bibendum rectè datur. Habet & *Ungula* ſuum uſum. Elixæ & cùm ſinapi comeſtæ, veneno reſiſtunt. Uſtæ & à mulieribus quibus lac defecit, in juſculo, vino, vel alio liquore potæ, idem reſtituunt. Carbonibus impoſitæ mures ſuffitu enecant, vel aliò abigunt. Scobs tali cum melle pota, lumbricos educit, cum aceto mulſo ſplenem minuit: vino excepta, & dentibus mobilibus appoſita, eos confirmat. Frivolum, non tamen omittendum, inquit Plinius, propter deſideria mulierum, Talum candidi juvenci, quadraginta diebus noctibusque, donec reſolvatur in liquorem decoctum, & linteolo illitum, candorem cutisque erugationem præſtare. *Coxa* uruntur bibunturque, ut Rhaſis ſcribit, ut ſanguinem fluenten & menſes cohibeant. *Membrana* è partu madida faciei ulcera ſanat. *Lapis* qui in capite invenitur, ex eadem aqua quam bos bibit, potus, dolorem capitis efficaciter tollit. *Lac*, utpote craſſum & pingue minus per alvum ſecedit: Plinius tamen eo maxime alvum ſolvi ſcribit: ideoque per ver purgandi cauſa bibi, quod tum omnibus herbis & multum paſcantur, Dioſcorides addit. Venena, illa inprimis quæ roſiones & uſtiones adferunt, expurgat: privatim verò contra dorycnium, colchicum, cicutam, & leporem marinum facit. Calefactum & gargarizatum tonſillarum dolores & tumores citò ſedat. Tepidum incoctum ſubinde ſumptum exulceratum quoque ſtomachum ſanat. Cyathi unius menſura, cum pari ſevi cervini remiſſi doſi, & pice præcoqua, quam viſcoſam vocant, rubricaque Scythica, quæ piſſaſphaltus dicitur, periclitanti phthiſico mirè ſubvenit. Vaccæ nigræ, ut Hippocrates prodit, cum ſeſamo trito ad quadraginta dies, ex partu ſanguinem vomenti bibendum, donec probè habeat. Idem decoctum, ſecundum Marcellum & Dioſcoridem, exulceratos alvi fluores & teneſmum mitigat & tollit, recens mulctum, aut ad ignem decoctum, aſſidueque agitatum, donec ad tertias ſit reductum. In dyſentericis addi mellis exiguum præcipiunt, ut Plinius notavit: & ſi tormina ſunt, cornus cervi cinerem, aut fel taurinum cumino mixtum, & cucurbitæ carnes umbilico imponere. Nec hoc tantum Aetij, Galeni, & Plinii præceptum. Noſtri enim temporis Medici idem faciunt, & in eo ſtomoma ſive ferri aciem optimam novies candefactam extinguunt, idque calidum ægro vel per clyſterem exhibent. Propinabatur olim ab Hippocrate & alii liquorii immiſtum. Is namque, cum vulnerato inteſtino reſpiratio prodit infernè in conſpicua juxta vulnus, & evacuantur pectora, lac & vinum pari aquæ menſurâ admixtâ, dari jubet. Sed & Geſnerus teſtatur, aliquos adverſus quartanas remedium prædicare, ſi ex ulno & lacte confuſis, liquor in balneo Mariæ extractus per aliquot dies bibatur. *Butyrum* etſi gentium duntaxat barbararum laudatiſſimum cibum, quique divites à plebe diſcerneret Plinius dicat; magnarum tamen & hoc apud Galenum, Dioſcoridem, & alios virtutum. Vitalis de Furno Cardinalis & medicus eximius, ſic de eo ſcripſit. *Butyrum naturaliter calidum eſt*, & humidum, cum dominio caliditatis, viſcoſum, & unctuoſum. Idem ſæpè comeſtum, ſtomachum humectat, ventrem ſolvit, pectus lenit; ulcera pectoris & inteſtinorum ſanat: maximè valet, quando recens humanæ complexioni proximum. Valet etiam ad leniendum pectus & pulmonem, curandumque maxime ſi ibi fuerit apoſtema; quia propria ejus vis maturare, humores & ſuperfluitates omnes pectoris diſſipare & mundificare, maximè ſi cum melle & ſaccharo comedatur. Butyrum repugnat venenis, membra humectat, aſperitatem oculorum ejus litura mollificat & emendat, apoſtema diſſolvit & maturat; vulnera pectoris, pulmonis, inteſtinorum morſus mitigat, nervos contractos emollit & laxat. Contra venena interna ſingulare eſt remedium, ſi is qui venenum potavit, in lacte calido ſolutum bibat abunde: nam ſuâ pinguedine meatus obſtruit, ne

vene-

venenum ſubitò ad cor ſurrepat. Recens autem eſt laudabile, vetuſtum minus &c. Tantum Cardinalis. *Caſeus* dyſentericis & cœliacis prodeſt. Hippocrates eodem in tertia tabis ſpecie utitur. Donatus ab Alto mari caſei Siculi glandem melle illitam, puero aſcaridibus laboranti contuliſſe ſcribit. *Serum* calidum an frigidum ſit, alibi diſputabimus: certum eſt craſſitiem humorum extenuare, abſtergere, & alvum ſubducere.
Galen. l. 3. de aliment. facult. c. 15. Ideò veteres ad alvi ſubductionem frequentiſſimè uſi ſunt, in iis inprimis, quos ſine acrimonia purgare volebant, quales ſunt, atrâbile laborantes, comitiales, lepræ, ele-
Dioſcor. M. M. l. 2. c. 26. phantiaſes, & toto corpore papularum eruptiones. Ante omnia orthopnoicis prodeſſe,
Plin. H. N. l. 31. c. 38. cum naſturtio, apud Plinium habemus. *Vrina* bovis caſtrati, ſuccino uſto & in eâ extincto caſtigata, impotentiam tollit. Hippocrates eâdem uterum muliebrem purgat, ut conceptus ſequatur. Tauri urina lepras ac furfures tollit: capitis manantia ulcera ſanat: & aurium dolores cum myrrha inſtillata, lenit. Denique, ſi major ſit gravitas aurium, ut Plinius inquit, urina capri vel tauri, vel fullonia (id eſt humana) vetus calefacta prodeſt, vapore per lagenæ collum ſubeunte: admiſcent & aceti tertiam, & aliquid urinæ vituli, qui nondum herbam deguſtaverit. De *Sanguine bubulo* ſcribitur, cum aceto & modicè ſumptum, contra ſanguinis rejectionem facere: canum rabiem recentem ſanare, & abſceſſus, ſi cum ſevo ad ignem emplaſtrum fiat, concoquere. *Taurinus*, teſte Dioſcoride, duritias, cum polenta illitus mollit: apoſtemata, in quacunque parte, aridus diſcutit: ſerpentes necat: & illitus maculas omnes de facie tollit: Peſtiferum potu eſſe, quod celerrimè coëat ac dureſcat, Midas Phrygiæ Rex, Pſammenitus Ægyptiorum, Themiſtocles & alii, qui hauſto periêre, exemplo eſſe poſſunt.
Plin. H. N. l. 20. c. 13. & l. 19. c. 13. Excipitur à Plinio Ægyra, urbs ſine dubio Achajæ, ab Homero Hypereſia dicta. Ibi enim ſacerdos Terræ, vaticinatura, ſanguinem tauri bibit, priuſquam deſcendat in ſpecus. Symptomata, quæ ab illius hauſtu afficiunt, ſunt, ſpirandi difficultas & ſtrangulatus, faucium tonſillarumque præclusio, linguæ rubor, dentium infectio, & alia. Occurrere ei ſolent, amaranthо, braſſica, Caprifico, Calamintho, laſere, nitro, pipere, petroleo, ſoncho nigro, rubo, & thymo. De *Fimo* non eſt quòd multa adjiciam. *Taurinus*, tumores & duritias ſolvit. *Bubulus* & ad chiradas & ad tumores omnes ſcirrhoſos, ex aceto in cataplaſmatis forman compoſitus, imponebatur. Cum melanthio carbonibus impoſitus, ſi naribus hauriatur, hemicraniæ medetur. Ad coli dolorem recens, expreſſum, & cum vino dilutum, vehementer laudatur. Ex eodem tuſo & cribrato, ſterilium purgatorium paratur. *Vituli* vires non multum à bubulo diſcedunt. Marcellus ſtatim ſubveniri ſcribit, ſi recens articulis laborantibus illinatur. Præbent verò & *ad alia*, quædam partes *uſum*; ne de agricultura, frumentorum excuſſione, vecturâ, geſtatione, bello, vel ſpectaculis quiquam dicam. Ex cornibus, præter pocula, Gutti, Cucurbitulæ, Lucernæ, litui, buccinæ, & arcus fiebant: ex corio, ſcuta, loricæ, galeæ, parmæ, tentoria, navigia, ſcalæ, balthea, nummi, burſæ, utres, folles, ſcuticæ, calcei & cætera formantur. Eſitata Pyræi in Græcia, Rupellæ in Gallia obſidiones teſtantur. Ex extremitatibus gluten fit. Ex *nervis*, flagella fiunt fractu contumaciſſima, & quàm maximè flexibilia. *Dentibus* politur charta. Cleanthes philoſophus, *oſſibus* bubulis & teſtis fictilibus perſcribebat, quæ à Zenone audiverat, cum pecunia non ſuppeteret ad chartas emendas. Ex iiſdem pulvis contra catarrhum & podagram paratur. *Sanguis* malthis faciendis, quòd quam cæterorum animalium craſſior ſit, & cito coëat, dureturque, perquam accommodus eſt. Vituli verò cum carnibus valdè conciſis in vaſe fictili per decem dies detentus, ineſcationis piſcium aptiſſima materia. Ex *Sevo* laudatiſſimæ candelæ, juvencæ inprimis & circa trimatum. *Felle* bubulo ſemina macerari Apulejus jubet, antequam ſpargantur, adverſus mures agreſtes. Nec accedent ad arborem formicæ, ſi radici, vaccinum illinatur. Eodem & amurcâ Lycium adulteratur: & aureus ducitur color. Setis bubulis veteres ad ſcopas veſtiarias, utebantur: & pictores ſuos exinde habebant penicillos. Troglodytæ ſenio confecti, Diodoro teſte, gutture bovis cauda adſtricto finiebant vitam. *Fimo* Chinenſes piſces alunt, ut pingues evadant. In hoc vaccarum fimo caſæ adverſus pulices inunguntur, ut Linſchotanus prodidit. *Vngulis* beſtiolæ à vitibus arcentur. *Differentiæ* boum plurimæ dantur, à magnitudine, cornium varietate, variarum partium à naturali conſtitutione deflexu, loco, & aliis. Aden inſulæ, quæ fortè Madoce & Ocellis veteribus, vaccæ camelum magnitudine æquant, nivis inſtar candidæ, ſine cornibus, auribus proceris, ac pendulis, ſi Franciſco Alvarezio credimus. Ægyptios boves Græcis majores Ariſtoteles pronunciavit. Æthiopici in Prete Gani regnis tantorum cornuum ut ex iis vaſa quæ quinque ſexve metretas ſingula capiunt, formentur. Africanæ ſunt tam parvæ vaccæ, ut vitulorum noſtratium magnitudinem vix æquent: ſed multi roboris & laboris patientiſſimæ. Idem de Alpinis ſeu potius Altinis (Altinum urbs olim in Littore Venetiæ florentiſſima juxta Aquilejam) Plinius reliquit. Anglici boves cornibus & miro carnium ſapore ſuperbiunt. Americani

Differentiæ.

Alvarez. de Æthiop. c. 119.

in partibus ſeptentrionalibus, carent palearibus & gibboſi conſpiciuntur. In Darienа, teſte Lopezio, ungulis ſunt minimè bifidis, mulis non abſimiles, magnis auribus, promuſcide elephantis, colore cinereo, carne delicatâ. Ex Hiſpania in Hiſpaniolam devectæ vaccæ, in tantam fœcunditatem excrevere, ut una vacca proletaria, in viginti ſex annis, octingentos fœtus ediderit, dum ex filiis filiu rurſum procreantur. Aoniorum boum variis coloribus diſtinctorum perpetuæ indiviſæque ſunt ungulæ, & unum ex ore egrediens cornu, quod Ælianus prodidit. In Arabia vidit Vartomannus Sultano donatas vaccas, quibus erant cornua cervinis ſimilia, colore nigro: quibusdam & unicornu in fronte.

Ariſtot. H. A. l. 2. c. 1.

Apud Arachatas, boves ſunt ſylveſtres, teſte Ariſtotele, colore atro, rictu leviter adunco, cornua reſimatiora gerentes. Armeniis duplex cornu, ſic erratis flexiónibus ſi Æliano fides, tanquam hedera retorqueretur, & ſi mucrone petitur, ob corneam duritiem, ferrum retunditur. In Bengala provincia, M. Paulo Veneto authore, craſſitudine elephantos æquant. In Hollandia vere, plæræque quæ maculoſæ, plurimum lactis habent. Aliquibus partibus diebus æſtivis, quatuor & quadraginta lactis heminas ſingulæ in mulctralia refundunt. In Noſocomio Amſtelodamenſi, quod Leproſorum domus dicitur, viginti duæ tenentur vaccæ, ex quibus aureos circiter quingentos in lacte & caſeis, præter quod in uſum quotidianum cedit, quotannis confici, à fide dignis ſe audiviſſe Pontanus prodit.

Pontanus Amſtelod. l. 2. c. 23.

Non eſt ergo mirum, ex caſeo & butyro ibidem, quæ in extera loca exportantur, in ſingulas annos ducentis ſeſtertium, id eſt, decies centena Caroleorum millia cogi, quod apud Hadrianum Junium legimus. In Scotia boves ſunt ſylveſtres colore candidiſſimo, juba denſa ac demiſſa, truculenti & feri, adeoque ab humano genere abhorrentes, ut ab iis quæ homines vel manibus contrectarint, vel halitu perflaverint; permultos dies abſtineant, dolo capti, moriantur. Carnes cartilaginoſas habent.

Scalig. Exercit. 206. 6.

In agro Camanduano, (verba ſunt Scaligeri,) boves ajunt eſſe maximos, brevibus tamen cornibus & hebetibus. Nulla macula candor vitiatur. Cameli gibbus eis & robur par. Onera ſuſcepturi, camelorum more ad agaſonis juſſum genua flectunt. Haud ſcio, an eosdem intelligat

Plin. H. N. l. 8. c. 45.

Plinius dum ſcribit: Carici boves, in parte Aſiæ fœdi viſu, tubere ſuper armos à cervicibus eminente, luxatis cornibus, excellentes in opere narrantur: cæteri nigri coloris candidive, ad laborem damnantur. Cyprii boves ſtercore humano paſcuntur. In urbe Diu, citante Majolo, boves ſunt exigui, prægrandibus & rectis cornibus, ſed præter oneris ferendi induſtriam, & ſub freno currere & equitare doci les, equorum gradariorum more.

Ariſt. H. A. l. 3. c. 21.

Epirroticæ vaccæ, ſcribente Ariſtotele, amphoras ſingulas ſingulæ implent lacte. Erigitur qui mulget, aut paululum ſe inclinat: quoniam ſedendo ubera contingere nequit. De bobus ibidem, quos incolæ Pyrrhicos vocant, ita Plinius:

Plin. H. N. l. 8. c. 45.

In noſtro orbe Epiroticis laus magna, à Pyrrhi, (ut ferunt) jam inde regis cura. Id conſecutus eſt, non ante quadrimatum ad partus vocando. Prægrandes itaque fuere: & hodieque reliquiæ ſtirpium durant. At nunc anniculæ ad fœcunditatem poſcuntur: tolerantius tamen bimæ.

Ælian. H. N. l. 12. c. 36.

In Eubœa boves ferè omnes albos Odoardus Barboſa affirmat; quam & argyroboœon Eubœam Poët dixere. In *Galata* Africæ monte boves Italicis octimeſtribus vix pares, cum ſenuerint, Leonius teſtatur. In regione *Garamantum* aut vicinia quadam, præpoſterè paſcuntur, ſi Herodoto fides.

Herodot. l. 4.

Nam ſi rejecta (vel potius recta) ad paſtum ora dirigant, officiunt prona in humum cornua & obnixa. *Helvetii* à teneritudine carnis, cum alibi, tum maximè juxta Zofingam oppidum agri Bernenſis commendantur. In *India* ſunt unicornes & tricornes, ſolidis ungulis, nec bifides. Iisdem Plinius altitudinem camelorum tradi ait, cornua in latitudinem quaternorum pedum.

Ælian. H. A. l. 3. c. 34.

Allatum ab inde Ptolomæo II. cornu, quod tres amphoras capiebat. Ibidem pares equis currunt. De iis fortè Plinius dum ita ſcribit:

Plin. H. N. l. 8. c. 21.

Atrociſſimos habet (ſcilicet India) tauros ſylveſtres, majores agreſtibus, velocitare ante omnes, colore fulvos, oculis cœruleis, pilo in contrarium verſo, rictu ad aures dehiſcente, juxta cornua mobilia, tergori duritia ſilicis omne reſpuens vulnus. Feras omnes venantur: ipſi non aliter quàm foveis capti feritate ſemper intereunt.

Bellon. obſ. l. 2. c. 92.

An ſint illi, quorum caudas tenues admodum & tenuis pili, tantique pretii, ut ſingulæ quatuor vel quinque ducatis æſtimentur, Sangiaci & Baſſæ Damaſci adhibent, ignoro. Legimus etiam dari in India bovem, & indigete voce Ignaragnam nuncupari, dicique habitare juxta caſtrum S. Spiritus, aliisque quibusdam locis ubi frigus remiſſius eſt. Animal eſſe immenſæ molis, veſcique herbis duntaxat, quæ rubri ſint coloris. Corporis mole noſtrates boves ſuperare, pellem habere ſimilem elephanto, bina juxta pectus brachia, ſub quibus mammæ lateant, quibus fœtus ſuos enutrit. Capite atque ore boves noſtrates referre. Carne eſſe ſuaviſſima, Indisque præcipuè expetitâ. Ex pinguedine liquamen parari butyro ſimile, quo in condiendis cibis utuntur. Oſſa ejus duricia ebori vix cedere. *Umbri* præcipue circa Clitumnum amnem ſunt quoque celeberrimi. Plinius ſcribit, eam oram gignere omnium Italiæ maximos, in quibus plurimi ſint albi. *Sabinis* quoque ſpectati ſunt: & legimus apud Livium, bovem olim in Sabinis cuidam patri-

trifamilias miranda magnitudine ac ſpecie eſſe natum, cui monumentum miraculo fuerint Romæ in veſtibulo templi Dianæ, fixa per multas ætates cornua. *Leutricerum* boum cornua atque aures ex una ſtirpe cognata, atque ſimul contexta eſſe teſtatur Ariſtoteles, ut citat Ælianus. In *Cathaja* provincia quædam ſunt albi & nigri, equina cauda, ſed piloſiore, ad pedes uſque protenſa: pilos habent ſubtiliſſimos in modum plumæ volatilis, magno pretio, quos equites in cacumine lancearum ſuſpendentes, egregiæ nobilitatis inſigne ducunt. Cornua ab occipite in ſpinam tanta longitudine extenduntur, ut elevato capite cornibus attingant caudam. Sunt autem grandia cornua, ut incolæ amphorarum locoeis utantur. Ælian. H. A. l. 2. c. 51. Apud *Myſios* nulla boves habent cornua, teſte Æliano. Apud *Nigros*, nullæ vaccæ ruffæ, omnibus color niger vel albus, vel ex utroque mixtus. In Nomadibus qui ad Mæoticas paludes hyemant, & dies æſtivos in camporum æquoribus vivunt, ex bobus pars ſine cornibus naſcitur, pars ſerrulà abſcinditur. Tauri Pæonii, ut ſcribit Pauſanias, hirto ſunt corpore; cum omni ex parte tum præcipuè pectoribus & mentis. Theopompus verò referente Mizaldo apud *Pæonas*, tradit boves tam magna geſtare cornua, ut tribus vel quatuor vini ſextariis vix adimplerentur; ex iisque reges ac proceres pocula conficere labris ebore aut argento obductis. *Hungaria* tam eorundem abundans, ut Sigiſmundus Baro Herberſteinius reliquerit, per ſolam viam Viennenſem uno anno pluſquàm octoginta millia boum in Germaniam acta eſſe. Paulus Venet. l. 1. c. 22. Regio Comandu ab ejusdem urbe apellata in Perſia, boves habet maximos & in univerſum candidos, cornua brevia & minimè acuta in capite geſtantes, camelino gibbo dorſo eorum imminente, teſte Paulo Veneto. Unde tam robuſti, inquit, redduntur, ut ad magna onera geſtanda facilè aſſuefiant. Habentur tales & in Quivira. Nieremb. H. E. l. 9. c. 51. Tauri ibi (inquit Nierembergius) quoddam genus ſylveſtre, fulva ſpecie, humili corpore, incurvo dorſo, frequentibus jubis, & laciniis promiſſis, eduli carne, ſalubri, nec injucunda. Cauda veſcuntur incolæ, epotato cruore: pellibus proteguntur. *Phœnicum* vaccæ ejus ſunt magnitudinis, ut Phœnicum libri apud Ælian. H. A. l. 16. c. 33. Ælianum habent, ut vel proceriſſimi paſtores cùm mulgent ſtent, minus proceri ſcabellum aſcendere cogantur. In *Phrygia*, prodente Ariſtotele, boves cornua ut aures movent, quod & de Erythræis Ælianus prodidit. In *Norvegia* Iſlandia, Gothia, Feronia, ſunt quidam ſylveſtres, nec homini nec aliis quadrupedibus parentes, quibus cornua vulgaribus minora, ſub mento barba prolixa dependet. Venatores inter arbores ſe abſcondunt: ipſi verò ab iis vulnerati vel injuriam ulciſcuntur, vel ſeipſos interimunt.

Facit & Vaccæ marinæ Olaus Magnus mentionem, atque de ea ſic ſcribit. Vacca marina monſtrum eſt magnum, robuſtum, iracundum, & injurioſum, edens partum ſibi ſimilem, ſed non ſupra geminum, unum tamen ſæpiùs, quem plurimum diligens, ſecum ſollicite ducit, quocunque tandem ſe per mare tranſmittit, aut in terra greſſus dirigit; decem menſibus imprægnatur. Demum hoc animal aliquando C X X X. annis, per caudæ ipſius amputationem vixiſſe probatum eſt. In aquilonaribus quibusdam novi orbis provinciis, exertos elephantum modo dentes habent, ſi Carterio apud Rhamuſium credendum. In *Carict a* Scotiæ provincia ſupra Gallovidiam boves ſunt, quorum caro tenera ſuaviſque eſui eſt, cæterum pingue nunquam concreſcit, olei liquidi modo ferè ſemper fluens. Varro denique tradit, boves juxta Toronam, paucis ante partum diebus, lacte carere: reliquo tempore habere perpetuo. Ventrem ferre decem menſes. De bobus Tartaricis in Ergimul, qui ſunt elephantum proceritate pilo perenni, levi, ac prorſus albo aut proſus nigro, qui in humeris more leonum prælongus eſt, non minus pedes tres, mira mollicie, perinde ac ſericum, ſuperius dictum. Ut & de gibboſis, quales Tartaricos Scaliger, Syriacos, qui palearia non habent, Plinius eſſe ait. Et tantum de Differentiis promiſcuè. Nieremb. H. E. l. 9. c. 19. Huc pertinet animal, quod in Congo *Empalanga* vocitant, figurâ & magnitudine bovem referens, niſi quod & caput & cervicem gerat erectam cervorum more, cornua quoque habeat in capite recta & longa, nodoſa in ſummitate, interius parum inflexa: quod quamvis etiam ſit ſilveſtre, nemini tamen eſt moleſtum; neque adeò etiam eſt ferum, quia facili negotio aratro, ſi adeſſet incolarum aliquod ingenium, accommodari poſſet. Quantum ad Monſtra, viſus eſt Mediolani & Saturæ vitulus biceps: viſus in Thuringiæ vico Sextipes, illeque gemino capite & uno podice: viſus & ſeptipes, maſſam carnis è latere dependentem geſtans. Viſus oculis, naribus & auribus humanis: biceps duplici facie: quodammodo bicorporeus: duobus tantum poſterioribus pedibus & agninâ facie. Viſus Baſileæ Rauracorum an. 1551. bos quinque pedibus, qualem nos olim Londini in Anglia vidimus, alibi alius cervice cornu gerens: & cruribus brevibus inſtar nani. Monſtrum bicorporeum erectum quinque auribus, ut & caput vituli hic etiam expreſſum habebis.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De Bobus feris.

PUNCTUM I.

De Vro.

BOves feri, Græcis ἄγριοι qui ab agreſtibus ἀγραύλοις in eo differunt, quòd hi quanquam manſueti ſint & ex manſuetis orti, liberi tamen ſolutique in montium, ſylvarum & agrorum paſcuis relinquantur; illi verò non tam natura loci quàm naturâ propriâ & genio ferè ſint, ſunt *Urus*, *Biſon*, *Bonaſus*, *Bubalus Africanus*, *Buffelus*, *& Bos Strepſiceros*. *Uri* nomen Gallicum Macrobius facit, Geſnerus & Aldrovandus Germanicum potius. Ur enim vel ſylveſtrem, vel magnum, vaſtum, & maximarum virium Germanis antiquis ſignificabat. Servius tamen Græcum eſſe vult, & ab ὀρῶν id eſt, montibus deducit. Polonis ſaltem in Maſovia & Samogitia *Tur* vocatur, quem Geſnerus veterum Tarandum eſſe judicat. Lithuanis *Zumbronem* dici, Scaliger ſe inveniſſe tradit. An Rhezes Iphicratis ſit, alibi diſquiretur. D. Hieronymus *Bubalum* appellat, quod & Martialis, & imperitum Romanorum vulgus, teſte Plinio, faciebat. Cromerus *miſontem* appellat. In *Deſcriptione* diſcrepant aliquantulum authores, niſi forte diverſa eorum ſint genera. Cæſar & Plinius nullam villorum mentionem faciunt: Eraſmus Stella, tempora villoſa, & mentum barbatum, ipſis adſcribit; quod & apud Albertum Magnum invenies, qui urum cum bonaſo confundit. De cætero magnitudine ſunt paulo infra elephantos, ut Cæſar prodidit, ſpecie & colore & figura tauri. Albertus longitudine aliquando quindecem cubitorum facit. Magnitudinis illius hoc etiam eſt argumentum, quod in capite inter cornua tres homines conſidere poſſunt. Hiſpidum habet & villoſum corium, & ſub mento palearia. *Cornua* denſa, nigra, brevia; *Oculi* verſus exteriorem canthum rubicundi. *Caput* craſſum. Facies lata. *Color* ferè niger, ſed maximè in temporibus, mento, collo. In facie, lateribus, cruribus, cauda, ad puniceum vergit. Reperitur in ſylva Hercynia, Podolia, Samogitia, Mazovia, & Hungaria. Adſueſcere ad homines, & manſueſieri, ne parvuli quidem excepti, poſſunt. Excellentium eſt virium & velocitatis. Cornibus equum cum ſeſſore correptum, in ſublime identidem jactat; & arbores mediocri craſſitudine evertit. Caro ejus condita in deliciis eſt magnatibus. Cornibus Barbari Septentrionales potant, unaſque binas capitis unius cornua implent. Aliis præfixa his pila cuſpidant. Apud nos addit Plinius, in laminas ſecta tranſlucent: atque etiam lumen latius incluſum fundunt, multaſque ad delitias conferuntur, nunc tincta, nunc ſublita, nunc quæ ceroſtrata picturæ genere dicuntur. Fortè & taurus ille ſylveſtris, qui Macedoniam vaſtabat, ad pedem Orbeli montis Macedoniæ à Philippo Rege confoſſus, cujus pellem & cornua ὀργυιαῖα vel τεσσαρα-καιδεκάδωρα id eſt, quatuordecim palmorum, in veſtibulo templi Herculis conſecravit, urus erat. De capiendi ratione, vide Aldrovandum.

Hieron. l. 3. Com. in Amos. c. 3.
P in. H. N. l. 8. c. 15.
Solin. Polyhiſt. c. 25.
Albert. H. A. l. 22.
Plin. H. N. l. c.
Aldrov. de Biſulcis l. 1. c. 2.

PUNCTUM II.

De Biſonte.

BIſontis vocabulum ab Germanico Viſent dictum eſt. Oppiani codices βίστων habent, à Biſtonia fortè Thraciæ ſylva, ſed malè. Dion βίσωνες vocat. Plinius & ex eo Solinus, boves feris ſimiles eſſe dicit, ſetoſos, colla jubis horridos. Oppianus, jubam circa armos terribilem in craſſâ cervice quatere ait, nec non circa maxillas aut mentum. Cornuum mucronibus eſſe hamatis & adumcis, non inter ſe reflexis, ſed ſurſum verſus ſurgentibus, ut Gyllius vertit. Seu ut Geſnerus, non eſſe patula vel extenſa, ut in cæteris bubus, nec è regione in diverſum ad latera abire vel extendi, (epicarſion enim tranſverſum eſt) ſed rectà ſurgere, ita tamen ut ὕπτια ſint, id eſt, dorſum verſus inclinent, & circa finem hami inſtar tum recurva tum acuta ſint, unde κέντρα ab acumine vocantur. Surrio jubati ſunt & villoſi circa collum, & in armos barba à mento propendente, pilis moſchum redolentibus, capite brevi, oculis grandioribus, & torvis, quaſi ardentibus, fronte lata, cornibus plærumque adeò diductis & porrectis, ut in iis tres benè corpulenti homines inſidere queant. In tergo extat gibbus elatior priore, & poſteriore corporis parte humiliore. Cornu Geſnerus apud aurifabrum argento includendum vidit, nigredine ſplendens, duos dodrantes longum, aduncum inſtar unguium in rapacium avium genere. *Linguam* Oppianus aſperam habere ait, ut cum lingit, ſanguinem eliciat. De uſu in Medicina hoc duntaxat habet Plinius. *Uros & biſontes Græci in experimentis non habuerunt, quanquam bove fero refertis India ſylvis: portione tamen eadem efficaciora omnia* (quam ex domeſticis ſcilicet bubus) *ex his credi par eſt, videlicet quoad medendi vim.* Hujus generis fuerint Tauri Floridæ novi orbis inſulæ, quos *Butrones* barbari ſuâ linguâ nuncupant, prodente Ambroſio Pareo. Cornua gerunt pedalia, gibbum in dorſo, Camelino ſimilem. Pilo ſunt prolixo & fulvo, cauda leonina. Nunquam cicurantur. Ex pellibus fiunt tegmina, quibus barbari adverſus hyemis vehementiam utuntur. Cornibus verò quibus

Aldrov. Hiſtor. Biſulc. l. 1. c. 3.
Plin. l. c.
Oppian. l. 2. de venatione.

alexi-

alexiteriam vim ineſſe ſibi perſuadent, adverſus venena ſe muniunt. Huc pertinet & *Biſon Scoticus*. Candidiſſimum eſſe ajunt, in formam leonis jubam ferre, cætera manſuetis ſimillimum, verum adeò ferum & indomitum, humanique conſortii hoſtem, ut quas herbas aut frutices humana contrectatas manu ſenſerit, plurimos deinceps fugiat: captum autem arte quadam, mox præ mœſtitia mori. Cum verò ſe peti ſenſerit, in obvium quemcunque magno impetu irruere.

PUNCTUM III.

De Bonaſo.

Aldrov. de Biſulcis l. 1. c. 4.

BOnaſus, Ariſtoteli βόνασος, & βόλινθος, Pæonibus μόναπος, ſive ut alii ſcribunt μόνωπος incerta origine dicitur. Auguſtinus Niphus ab Alberto Magno qui Bonaſum & Urum confundit deceptus, vaccam Indicam à recentioribus vocari ſcribit. Ita verò eum Ariſtoteles deſcribit. Bonaſus naſcitur in Pæoniæ monte Meſtapio, qui ſeparat Pæoniam à Media regione. Vocant eum Pæones Monapum. Tauri eſt magnitudine: ſed bove craſſior. Neque enim longus eſt. Ejus corium diſtentum capit quantum eſt ſeptem convivis. Cæterum ſpecies bovis eſt, niſi quòd habet jubam ad ſummos uſque armos, ſicut equus, verum pilus ejus mollior quàm equinus, & demiſſior: color pili flavus. Longus etiam crinis ad oculos uſque pertinens. Color ejus inter cinereum & ruffum: non qualis equarum quas Paroas vocant: ſed ſqualidior atque ſubtus lanaceus. Atri aut gilvi vehementer, nulli ſunt. Vocem ſimilem bovi habet. Cornua autem curva & adverſo inter ſe flexu curva, atque inutilia ad pugnam: magnitudine palmi aut non multo longiora: craſſitudine ſingulis, quanta capi poſſit, non multò minus ſemiſextario. Nigredo autem pulchra & nitida cornu eſt. Antiæ verò ad oculos uſque pertinent, ita ut in latus potius, quàm antrorſum propendere videantur. Superioribus caret dentibus, ſicut bos & alia cornigera omnia. Crura autem hirta, & eſt biſulcus. Caudam habet minorem quàm pro ſua magnitudine: majorem tamen bubulâ. Spargit pulverem & terram fodit, tauri more. Corium eſt adverſus ictum validum. Carne eſt ſuavi: idcircò eum venantur. Percuſſus fugit: delaſſatus ſubſiſtit. Tuetur ſeſe calcibus, & ſtercore, quod ab ſeſe quaternis paſſibus (peſſimè Plinius trium jugerum longitudine poſuit) ejaculatur. Cujus uſus perfacilis eſt. Sæpe verò etiam comburit, adeò ut deglabrentur canes. Perturbato verò atque perterrefacto poteſt hoc efficere ſtercus: pacato non comburit. Feræ facies ac natura talis eſt. Imminente autem tempore pariendi, univerſi in montibus pariunt: ac priuſquam ſobolem edant, circum locum alvum exonerant: tanquam ponentes munimentum. Emittit hæc fera largam quandam copiam excrementi hujus. Huc uſque Ariſtoteles, ex quo ſine dubio, quæ de hoc animali, apud Plinium, Solinum & Ælianum habentur, deſumpta ſunt. An cornua, vertebra, omoplata, & coſta, prout eas Caimus ad Geſnerum deſcribit, hujus animalis fuerint, incertum eſt. Cornuum longitudo pedum duorum erat, palmorum trium & digiti ſemiſſis: in ambitu ubi capiti jungebantur, pedis unius & palmi ſemiſſis. Spacium frontis inter cornua palmorum Romanorum trium cum ſemiſſe. Vertebra erat tantæ magnitudinis, ut niſi longitudine trium pedum Romanorum, & duorum palmorum cum ſemiſſe circumdari potuerit. Coſta longitudinis ſex pedum erat. De omoplata taceo. Iconem Capitis & oſſium, appoſuimus.

Ariſtot. H. A l. 4. c. 71. ed. Scalig.

Plin. H. N. l. 8. c. 15.

PUNCTUM IV.

De Bubalo veterum.

BUbali nomen confuſum quidem non ſolum hodie ſed & Plinii ævo fuiſſe videtur: nec peculiare aliquod apud Græcos nomen habet; & multi diverſos ſylveſtres boves, præſertim in illis regionib. ad quas aliunde adducuntur, bubalos appellant: quidam bubali, inter capreas relato, commune nomen eſſe volunt: nos tamen ab iſto diſtinguimus: cumque ſylveſtrem bovem intelligimus, quem Ariſtoteles timidum eſſe, & ſanguinem fibris carentem habere ſcribit, & qui cum Bove Africano idem eſt. De eo ita Scaliger, Bubalin, cujus ſanguis & inſtrumentum pugnæ cornua ab Ariſtotele deſcripta ſunt, Plinius ait eſſe vitulo ſimiliorem (cervove:) Quid igitur ea ſit? An Gazella? non ſanè. Quare quod ex Africanis hiſtoriis percipere potui, tibi libenter impertitum curabimus. Africanorum boum parvitas tanta eſt, ut noſtratium vitulorum vix æquent magnitudinem. Multi tamen roboris, ac doloris patientiſſimi ſunt. Dant autem & Lant, & Elant invenio appellatum. Facie bubula eſt, ſed ut minor, ita multò agilior & expeditior. Ejuſmodi fertur eſſe celeritate, ut curſu feras omnes anteverat. Corium adeò firmum, ut cuivis telorum ferreo generi ſit impenetrabile. Sclopi tamen globulo pervium. Pilus eis albet. Æſtate capiuntur, quod aranearum fervore ungulæ moveantur ac vacillent. Tantum Scaliger. Bellonius alium Bovem Africanum ita deſcribit: Jam ætate, inquit, grandis erat, corpore minor cervo, ſed habitiore & majore quàm caprea, tam quadrato & benè formato corpore, ut oculis gratus eſſet ejus aſpectus. Nam ejus pilus flavus, adeò ſplendens & lævis

Aldrov. Hiſt. de Quadrup. l. 1. c. 5.

Ariſt. H. A. l. 3. c. 6.

Scalig. Exercit. 206. ſ. 5.

Bellon. obſerv. l. 2. c. 50.

Digitized by Google

lævis erat, ut expolitus videretur. Alvum magis rugis ruſſam ad flavum colorem tendentem habet quàm dorſum, quod ad fuſcum accedit. Bubuli pedes, breviaque & firma illi ſunt crura: Collum craſſum & breve, exiguis præditum palearibus: Caput bubulo ſimile: cujus vertici inſident cornua nigra, & admodum incurva, ut Gazellæ, lunæque creſcentis in modum inflexa, quibus haud multum ſe tueri poteſt, cum in ſeſe ſint recurva. Bubulis auribus præditus eſt, armos ſublevatos & plenos habet: caudam ut Camelopardalis uſque ad poplites promiſſam, nigris pilis fultam, duplo quàm equini craſſioribus. Bovis mugitum habet, ſed non adeò ſonorum. Diverſus eſt ab hoc ille, cujus iconem Horatius Fontana ad Aldrovandum miſit. Capite enim erat colloque longè procerioribus atque exilioribus: cornibus item retro inflexis, & ut in rupicapra incurvis. Aures pro capitis proportione habebat majuſculas, juxta colli initium: faciem cervinam, aut capreolum potius quàm bovem referentem. Quare à quibusdam inter Africanos capreolos referebatur. Totum animal excepto roſtro & cornibus quæ nigricabant, flaveſcebat. Pilo erat longiuſculo.

PUNCTUM V.

De Buffelo, & Strepſicerote.

Aldr. Hiſt. Quadrup. l. 2. c. 6.

BUffelum ſeu Bubalum vulgarem diverſum à Bubalo Ariſtotelis eſſe, vel ex collatione hiſtoriæ utriuſque patebit. Videtur autem eum inter boves ſylveſtres nullo expreſſo nomine repoſuiſſe, dum ſcribit apud Arachotos (Indiæ civitatem) boves ſylveſtres eſſe, qui differunt ab urbanis, quantum inter ſues urbanos & ſylveſtres intereſt: colore atro, corpore robuſto, rictu leviter adunco, cornua gerunt reſupinatiora. Fueritque fortè etiam iſte noſter buffelus, bos ille ſylveſtris niger, ex quo ſi ſanguine ricini lumbi perungantur, mulieri tædium veneris fieri dicit Oſthanes apud Plinium. *Deſcriptio* noſtri ſic habet. Animal eſt bovi ſimile, ſed majus altiusque corpore valdè craſſo, cute duriſſima, membris macilentis. *Pilos* habet nigros, paucos, & parvos, in cauda ferè nullos. *Frons* eſt aſpera, criſpa, & intricata pilis. *Caput* ut plurimum pronum ad terram, parvum pro proportione totius corporis. *Cornua* longa intorta & nigra. Albertus aliquando interius juxta collum dependere verſus internam pectoris partem ait, aliquando erecta eſſe: *Collum* eſt craſſum longumque. Inferior *dorſi* pars caudam verſus declivis. *Cauda* ipſa brevis, parva, & nullis ferè pilis. *Crura* craſſa, robuſta, & reliqui corporis reſpectu brevia. Frequentiſſimè in Aſia, Græcia, Ægypto, inſula Borneo, Siam, Italiæ urbibus reperiuntur. Circa Fundi quam plurimos vidimus. In aquis morari gaudet. Mugitus eis terribilis. Lac buffela habet, & tempore coitus, & in principio partus, ut Niphus annotavit. Intuiti manſuetudinem præ ſe ferunt: irritati, (irritantur rubro colore) indomiti evadunt. Perſequendo recta fertur, neque declinat. Creſcentienſis tradit, ubi iraſcitur aquam ingredi, & ſe mergere ad os uſque ut ſanguis æſtuans reſtinguatur. In hoc genere vacca alterius generis vaccæ vitulum non admittit, ſed odore agnitum rejicit: ſin autem vitulus vaccino ſtercore illinatur, decepta odore, lactat & pro ſuo educat. Laboris eſt patiens. Ferreus aut æneus circulus per nares ei trajicitur, cui alligato fune, vel habena, ducitur ac regitur. Tradunt ſi nimium ſit onus decumbere, nec vel verberibus poſſe ad ſurgendum cogi, niſi levato prius onere. Carnes ipſorum Romæ venales proſtant, & Iudæis ſapore ſuo blandiuntur: verum tanto lentore præditæ ſunt, ut in parietem adactæ tenaciſſimè adhæreant. Caſei, quos Piſtorienſis ager copioſè ſubminiſtrat, Marzolinorum nomine, figurà ferè ovali, bubulis longè præferuntur, utpotè palato gratiores. Ex ungulis vel cornibus annuli fiunt, qui ſi in digitis vel manuū vel pedum ſubinde geſtentur, mirificè adverſus ſpaſmos laudantur. Sunt qui iisdem quaterna fila ex totidem metallis, auro, argento, ære, & ferro fabricata innectunt, ſic efficaciora futura credentes. Ex corio fiunt veſtes ac præcipuè thoraces. In Narſinga equorum ornamenta eo teguntur. Siamenſes ex cornibus arcus conficiunt. *Bôs Strepſiceros* à turbinata cornuum conſtitutione ita dicitur. Facie capreolo potius quàm bovi ſimilis eſt. Caudā tamen bubulam habet, quamvis breviuſculam. Totum animal colore cervo ferè ſimile. Aldr. Hiſt. Quadrup. l. 2. c. 7.

ARTICULUS III.

De Ove.

A Bovis hiſtoria ad Ovis deſcriptionem tranſimus, Ægyptiis olim ſacræ, & apud Athenienſes tanti æſtimii, ut & actio contra eum inſtitui juberetur, qui vivum excoriaſſet arietem, ut Plutarchus teſtatur; & antiquà lege ſtatutum eſſet, ne quis ex grege centum capita habente, pecudem intonſam aut quæ non peperiſſet, jugularet; quod apud Athenæum habemus; qui etiam addit, ſuo tempore in Palladis ſacrificiis, neque agnam mactatam, nec caſeum guſtatum fuiſſe. Adde, apud Romannos; olim nonniſi ovium boumque impendio mulctam dictam, prodente id Agellio: ibidem homicidii noxium, pœnam arietis damno luiſſe, ut in legibus Regum, ſcribente Servio, extat; oves denique olim apud Perſas, & Medos inter tributa numeratas fuiſſe. Cappadoces enim Perſis L M. Medi duplum pendebant. Et ne longius abeamus, ſcribit Ambroſ. Nolanus, à Stabiis quotannis magnum & album agnum, cum cornibus auratis, Nolam ad Præſulem tributi honoriſque nomine mitti. Nil interim de eo dicam, quod agnina

Plut. de eſu. carn.

Athen. Dipn. l. 9.

Agell. l. 11. c. 1.

caro

caro iis qui gryphos enodabant, nec non poëtis, præmium erat. Unde Ἀρνῳδοὶ dicebantur, qui agni præmia canebant. Inter *Nomina* Ovis apud Latinos eſt, Ovis, Aries, Agnus, Adaſia, Minæ, Apicæ, Lanata, Bidens, Pecus. Ovis nomen eſt fœmellæ. Feſtus tamen ab antiquis maſculino genere, cum de mulcta ſcil. agebatur, uſurpatum ſcribit. Ab iſto vocabulo eſt *Oviaria* ovium multitudo, à qua & oviarium pecus dicitur. *Aries* vocabulum eſt maris: *Agnus* illius quæ nondum annum exceſſit. *Adaſia* vocatur, teſte Feſto, vetula recentis partus: *Matrices*, quæ agnos nutriunt Palladio, quas Florentinus τοκάδες dixit, paſcales, quæ paſſim paſcuntur. *Minæ* quæ ventre ſunt glabro. *Apicæ* quæ non amplo ſunt corpore, nec multam lanam circa totum corpus habent. *Lanata*, epithetum ovis eſt, ſed ſæpè pro ove ponitur. *Bidentes* ſunt oves duos dentes longiores cæteris habentes, quales in hoſtia eſſe debebant. Dicuntur & *Ambidentes*, & *Duidentes*: quamvis & apud Feſtum ambidens & bidens, quæ ſuperioribus & inferioribus eſt dentibus, vocetur. *Pecorum* nomen iis quidem animalibus accommodari ſolet, quæ ſunt aut ad veſcendum apta; aut uſui hominum accommodata: Plinius tamen pecudem ſæpiſſimè pro ove ponit. Apud Græcos haud pauciora & Ovis & Aries habent nomina. Dicitur namque illa, ἀμνέα, ἀμνὸς, βάρυξ Lacombus, βηκίους apud Hippocratem interpretatur Varinus προβάτοις. Ethymologus βόνα exponit πρόβατα. γοῖνα Hesychio & Suidæ ovis eſt; δίδονς bidens, δίκυμα oves quæ gemellos peperere; ἔγγαλον ovis lac habens, ἄωτον eſt ovis mollis lanæ, ἱερεῖον ovis immolanda, μέθαραι oves agnos ſub uberibus habentes, ſeu τὰ ὑπομήρια πρόβατα, μεσήλικες mediæ ætatis inter agnos, & jam majores natu oves. Κὰρ κάρος, καρὸς, ὄϊς, ὄξ, σκῶν, ῥῆνες, nomina ſunt ovis ſimplicia. Aries vocatur ἄρχα, κρεὸς, δρυεὶς, διδυμάων, ἐθεὶς, quod nomen exſecto ſed verveci propriè competit, κτίλος gregis dux, μοσχίας, ἐκρίβοας, quod tamen nonniſi de ſylveſtri accipitur, παρὰ τὸ τὰς ἄκρας βαίνειν, quod per vertices montium eat. Ad vervecum differentiam, qui arietes non caſtrati, Nefrendes dicuntur illi, qui caſtrati non ſunt. Ἄρς, ἀμνὸς, ἄρνες, καθήλος, κίλλιξ, ὄρζος, πρωτόγονον, πρηλῆνες, σκαλίτης, τρανὸν, Φάγιλον, agnorum ſunt apud Græcos nomina. *Deſcriptioni*, non eſt quod immoremur. Notiſſimum namque animal eſt. Memorabiliſſima tamen apponemus, quorum & authores mentionem fecere. *Caput* itaque ipſi infirmiſſimum natura tribuit. *Cerebrum* αὐχμηρὸν hoc eſt, ut Theodorus vertit, ſqalidiuſculum, ſeu minus pingue. *Cornua* tenuiora fœminis plærumque, multis nulla, agnis aliquando ab ipſo partu connata, arietum generi in anfractum, ceu caſtus, convoluta, aliquando plura quàm bina.

Nomen.

Deſcriptio.

Çardanus verveces quatuor cornibus inſignes ſe vidiſſe ſcribit. Hic tricornis & ſexcornis iconem exhibemus. Evirati cornuum ſitum mutant, eaque è contrario gerunt. *Oculos* habent in latera deſpicientes, maximè inter ſe diſtantes, fuſcos aut ſubnigros, & patulos. *Labra*, in ſuo genere, tenuia, contra ac in bobus. *Dentes*, continuos, quorum ovi pauciores quàm arieti. Petrus Creſcentienſis ſcribit mutari poſt annum unum & dimidium, nempe duos anteriores, & poſtea per ſex menſes duos proximos, deinde cæteros, ita ut tribus annis vel ad ſummum quatuor ejiciantur omnes. Junioribus eſſe dentes inæquales, in ſtatu æquales, ætate provectis diſcalceatos, hoc eſt, à carne denudari, minui, & corrumpi. *Ventres* ipſis, ut in ruminantibus plures. Apertos agni exhibemus, ubi, A. ventriculum, B. Reticulum, C. Omaſum, D. Abomaſum denotare ſcito. *Teſtes* ad crura deciduos. *Mammæ* fœminæ binæ, totidemque papillæ. *Fel* apud Chalcidem Euboicam parte quadam nullum; in Nexo adeò copioſum, ut exuperantia prodigii loco habeatur. Ælianus hic duplex eſſe ait, in Ponto etiam nullum. Addit, in regionibus perfrigidis, cum nive & hyeme vehementi anni tempus infeſtum eſt, fellis expertes eſſe, intraque ovilia compulſum, novo pabulo non uti: ineunte vere, cum ad paſtiones proficiſcitur, felle impleri, quod ipſum Scythicis ovibus uſu maximè evenire ſolet. In Scepſi regione *Lienem* habent minimum; ubique rotundum. *Renes* æquabiles, & denſius circa ipſos ſevum, ſi pingui undique obducantur, intereunt, idque pubertate pabuli, ut in Sicilia, agro Leontino. Unde ſero diei agere oves ad paſcua, paſtores loci illius ſolent, quo minus capiant pabuli. Bellunenſis teſtatur in arietibus caſtratis, in Syria, adipem inter cutem & carnem abundare, ut in porcis. *Pedibus* anterioribus ac poſterioribus, concretio quædam inhæret, parte quà terram calcant, (verba ſunt Lemnii) vermiculi ſubrotundâ formâ, lanuginoſa intus, ac crinitâ congerie, qualis eſt in roſarum ſpongiolis, ac calicibus, quibus ſemen includitur, molli tenuique lanugine implicitum: Eximi autem tale quiddam ſæpius ex decoctis ejus pecudis pedibus teredini, qui vermicoloſo ac carioſo ligno ineſſe ſolet, aut nucibus avellanis planè adſimile. Opiliones autem paſtoreſque ovium eâ ſunt opinione imbuti, nullum hoc animante in curſu fore velocius, niſi tale quiddam articulis quibus fulciuntur, ſubeſſet. Caulis *cauda* villoſus eſt. *Pellem* à Borea penetrari Heſiodus negat, quod tamen pilis ſeu lanæ potius tribuendum eſt. *Locum* ſi ſpectes nullibi ferè non inveniuntur: in quibuſdam tamen majore copiâ, minore in quibuſdam. Quomodò verò ratione locorum differant, in Differentiis dicemus. Quantum

Ariſtot. de generat. animal. l. 5. c. 1.

Ariſt. H. A. l. 2. c. 3.

(Ventres agni aperti. T. b. n. 3.)

Ariſtot de partib. l. 4. c. 2

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Ælian. H. A. l. 17. c. 26.

Lemnius de Naturæ miracul. l. 3. c. 5.

Locus.

Cibus.

tum ad *Cibum*, ſunt animalia ποιηφάγα, ſeu herbivora, quamvis & frondibus paſcantur. Ex herbis ſunt jucundiſſimæ, quæ aratro proſciſſis arvis naſcuntur; deinde quæ pratis uligine carentibus. Faſtidium præbito ſale occurritur, quod velut ad pabuli condimentum per æſtatem canalibus ligneis impoſitum, cum è paſtu redierint, lambunt. Hyeme frondibus ulmeis, fraxineis, & betulinis, & fœno autumnali, quod Cordum vocatur, commodiſſimè veſcuntur. Cytiſo quoque & ſativa vicia, & ſi neceſſitas urget, ex leguminibus paleis. Vinacea & furfures alicubi modicè objiciuntur. Quæ in locis maritimis aut ſalſuginoſis compaſcunt, largiore lacte, & caſeo gratiore abundant, multoque fœcundiores evadunt, & teneriores ac ſuaviores carnes proferunt; quales oves præpingues in Oſtienſi agro, eique finitimo Portuenſi, decimo ab urbe lapide, qui Tiberi fluvio interfluente, multis hinc inde paludibus, atque etiam ſalinis ſunt circumfuſi, ſeſe reperiſſe & guſtaſſe tradit Gomeſius. Unde & Ariſtoteles author eſt, oves quæ ſalſiuſculam aquam bibunt, maturius coire, & à partu ſale fruentes, ubera magis diſtenta lacte demittere. Albertus etiam ſcribit, in quibusdam terris marinis, in quibus ſicca & ſalſa habentur paſcua, oves per 20. annos vivere, atque etiam parere. In Scotia veſcuntur per inculta loca cytiſo. In India & maximè Praſſiorum regione herbis liquida pluviâ rorantibus. In Ponto amariſſimo abſynthio pingueſcunt, quod Alexander Myndius Æliano authore prodidit. De Laſerpitio ita Plinius. Laſerpitio veſci ſolita pecora, primoque purgari, mox pingueſcere, carne mirabilem in modum jucunda. & alibi. Si quando incidit pecus in ſpem naſcentis, hoc deprehenditur ſigno, ove, cum comederit dormiente protinus, capram ſternutante. Apud Iudæos nuclei palmarum illis apponebantur, qui etiam fabris ferrariis apud Babylonios pro carbonibus erant. Delectantur etiam, coluthea, aphace, herba lanaria, gemmis vitium, adiantho, galli criſtâ, thymo, ericâ, apud Brabantos inprimis, hœdera, apiaſtro, ut Theocritus prodidit, Eryngio denique. Apud Ichtyophagos, & circa Calamos vicum Indiæ, ſi Philoſtrato fides, in provincia Aden, ſi Paulo Veneto, piſcibus aluntur. In Lydia & Macedonia ex iisdem pingueſcunt. Quantum ad *Potum*. Albertus turbulenta & multâ aquâ pingueſcere ait. Plutarchus aquam imbris ubi ſtatim à vento immittitur, laudat. Vitalis de Furno, æſtate ſeptentrionalem frigidam, hyeme meridionalem tepidam deprædicat. Varro aquæ mutationem huic pecori nocere, ſaltem eo tempore, quo fit admiſſura, ſcribit. Oves aniculæ coëunt & uterum ferunt, teſte Ariſtotele, præſtantior tamen proles quam ſeneſcentes mares & fœminæ procrearunt.

Columella R. R. l. 7. c. 2. 3.

Gomeſ. l. 1. de Sale.

Plin. H. N. l. 19. c. 3.

Strabo Geog. l. 15.

Plutarch. qu. 2.

Varro R. R. l. 2. c. 2.

Coitus & Partus.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 14.

At Columella vult fœminam bimam ſubmitti, & uſque ad quinquennium featuræ neceſſariam eſſe, ſeptimo deficere. Florentinus in tertio anno matrices probat. Ariſtot. autem ad octavum uſque parere ait, imò, ſi benè curentur, vel in undecimum, quod & apud Palladium invenies. Notandum verò etiam, arieti naturale eſſe agnas faſtidire, ſenectam ovium conſectari, ut ait Plinius. Additque, & ipſum ſenectâ meliorem eſſe, illiſque utiliorem. Coitus verò omnibus ab Arcturi occaſu, quod eſt à tertio Idus Majas, ad Aquilæ occaſum, id eſt, ad decimum tertium Calend. Auguſti, ut Plinius prodidit; idque ideo, quòd quæ poſtea concipiunt, fiunt vægrandes & imbecillæ. Columellæ tamen primum admiſſuræ tempus vernum Parilibus, ſi ſit ovis matura, ſi verò fœta, circa Julium menſem. Ferunt quinque menſibus, & pariunt, maximâ ex parte ſingulos, ſed aliquando etiam binos, ternos, & quaternos. Alicubi pariunt geminos, tum pabuli beneficio, tum ſi pater aut mater vim eam geminandi per naturam obtineant. Sunt & loca, ubi bis terve pariunt, ut in Differentiis dicemus. Terno ſæpius aut quaterno coitu implentur, & aliquando toti gregi unus aries ſufficit. Pariunt nonnunquam & monſtra. Albertus, Cinirum vocari ſcribit, qui ex ove & hirco naſcitur. Apud Helvetios, teſte Geſnero, naſcuntur capræ poſteriore parte, anteriore oves vel arietes, ſed vivere non poſſunt, & paulò poſt moriuntur. Albertus *Muſimonem* ex capra & ariete naſci, refert. Apud Columellam verò refertur, ex ovibus & arietum ferorum coitu fœtum conceptum paternum colorem retuliſſe, eumque ſimiliter duraſſe per ſobolem & nepotes: lanam verò, in primo quidem fœtu hirtam: ſed in nepotibus & deinceps molliorem fuiſſe. Ejus autem coloris fœtus erit, cujus venæ linguæ in prægnante ſunt. Mares aut fœminæ vi tum aquarum tum admiſſariorum generantur. Ariſtot. verò docet, auſtrinos flatus captandos eſſe, ſi fœminæ generari debent: ſeptenrionales, ſi mares. Idem efficies, præeunte Plinio, ſi arieti lævum vel dextrum teſtem ligaveris. Quod de aqua ex Ariſtotele dictum, probat Pauſanias, dum ait, ex Charadro fluvio bibentia pecora ut plurimum mares parere. Ut verò coitum arietum, ſale, vel genitalium ſale & nitro perfrictione excitant: ſic & conceptio à quibusdam, pinguedine nempe nimiâ, impeditur. Ex congreſſu de anni felicitate præſagium ſumitur. Nam ſi majores natu tempeſtivè libidine incitantur, annum eſſe felicem gregi paſtores confirmant: ſi minores, infelicem. Poſt ordinarium coëundi tempus concepti, Cordi antiquis vocantur. Inter Oves & Capras occulta quædam amicitia viget, ideò ſimul libenter paſcuntur. Ex arietinis cornibus tuſis & defoſſis, aſparagos

Plin. H. N. l. 8. c. 48.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 14.

Columella R. R. l. 7. c. 3.

Sympathia & Antipathia.

Digitized by Google

ragos naſci, quidam ſcripſere, negat Dioſcorides. Si eadem ſepeliantur ad radicem fici arboris, fructus ejus citius matureſcere, ſcribit Albertus Magnus. Quæ de veſpertilione produntur, inter magicæ vanitatis ſpecimina reponit Plinius. Inimicitias creduntur fovere, cum lupo, urſo, tigri, elephanto, lupo inprimis, corvo, aquila, ſerpentibus, apibus, eruca. Stirpes verò iiſdem noxiæ ſunt, Aconitum, Nerion, Evonymus, Sabina Sanguinaria, Polygonum, Numularia, Calamogroſtis, Anagallis, Ervum, Glans, Duva & Thapſia. Quæ de lupi inteſtinis, tympano, & aliis dicuntur, alibi examinabimus. Sanguinariam ſi comederint, toto ventre diſtrahuntur, & ſpumam quandam tenuem tetri odoris exſpuunt. Calamogroſtis comeſta ſitim, maciem, & tabem invehit, & ſanguinem in ventriculum elicit. Duvam (herba eſt apud Gallos, ſic iiſdem vernaculè dicta) ſi guſtaverint, innaſcuntur in jecore parva quædam animalia nigra, quæ ſimiliter Duvæ vocantur. Ervum noxium eſt, quod menſe Martio ſeritur. Si glandem copioſius comederint, abortum faciunt. In Attica Thapſiæ radicem non tangunt, peregrinæ depaſcunt, & aut alvus ſolvitur, aut intereunt. Tonitru conſternatis, ſi aliqua non concurrerit, abortit. In Thra-
Bellon. obſer. l. 3. c. 51. cia verò, ut Bellonius prodidit, binas Turcæ putant eſſe ſtellas, Julio & Auguſto noctu apparentes, ſibi planè verticales, quarum ſplendorem ſi oves caput attollentes conſpiciant, intereant. Ideò tum ſub tectis ha-
Ætas. bentur. Vitam ad denos annos, ſed magnâ ex parte pauciores vivunt. Facit tamen & loci diverſitas ad longævitatem. Albertus namque in quibuſdam locis ſiccis & marinis ad viginti annos vivere ſcribit. Ariſtoteles, duces pecoris ad quindenos. Oves Æthiopicæ ad duodecem & tredecem annos
Vox. vitam agunt. *Vox* ipſis propria balare. Græcis βληχᾶσθαι. Homerus tamen μηκάδας dixit agnos, & apud Claudianum, agnos
Ariſt. H. A. l. 4. c. 4. grundiſſe, leges. Peculiarem in coitu habere, Ariſtoteles author eſt. Quantum ad Na-
Natura, Ingenium, Mores. turam, Ingenium & Mores ovium, adeò ſunt ſtolidæ & amentes, & homo προβατώδης & ἀμνοκῶν, pro ſtolido & fatuo nominetur, & in proverbium abiverit, nullam ovium utilitatem eſſe, ſi paſtor abſit. Manſuetæ ſunt eædem, & cum cætera animalia in partu vel à partu ſævire ſoleant, hæ, teſte Ariſtotele, non ſæviunt. Quamvis autem quacunque occaſione perhorreſcere Quintus Calaber innuere videatur: agnos tamen audaces Horatius dixit. Præter paſtorem & canem itineris ducem arietem habent, quem tamen paſtor primò inſtituit, videreſque è ſtabulo egreſſas militari quaſi ordine incedere, præſertim ſi à paſtore, cujus vel ſibilum intelligunt, depoſitæ fuerint. Arietes pugnaciſſimos eſſe, ſimul ac ipſi cornua increſcere incipiunt, notum. Non modò ſui generis ſimiles, ſed & alias, hominem adeò ipſum, inceſſunt. Sævitia repellitur, ſi, menſuræ pedalis, aculeis confixam tabulam, adverſam fronti cornibus religaveris, vel cornua ſecundum auriculas quâ curvantur inflexu terebrâ perforaveris; vel etiam caſtraveris. Eoſdem per ſex menſes hybernales ſiniſtro incubare lateri, ab æquinoctio verno ſupra dextrum latus, quomodo ſcil. ſol ab eodem tempore dextrum hemiſphærium, reliquo ambit ſiniſtrum, quod Macrobius & Ælianus prodidere, experientia falſum eſt. De cætero, amat hoc pecus frigidos fontes: radicitus herbas carpit, & arbores deſtruit: lac per octo menſes habet: antecedente hyeme copioſius avidiuſque pabulum ventri ingerit, quaſi de viatico pro futura indigentia ſollicitum, frigoris eſt impatiens, quamvis veſtitiſſimum: illæ tamen minus perhorreſcunt, quibus cauda amplior. Eum ſequi ſolere, qui vellere aures ipſarum obturaverit, Mizaldus prodidit. Agreſtes cum conſenuerunt, à propriis fœtibus aluntur. Agnos odore poſteriorum noſcere, apud Albertum legimus. Cubant difficilius quàm capræ. Fœminæ urinam craſſiorem reddunt quàm mares. Menſes ipſis & capris tempore coëundi indicari, idemque poſt coitum etiam fieri ad tempus, mox deſiſtere, donec parturiant: tum denuò indicari: itaque paſtores proximum eſſe partum intelligere: à partu autem purgationem ſequi abundè, primum leviter cruentam, poſtea valdè, Ariſtoteles author eſt. Agninam veteribus deſpicatui fuiſſe, quidam, & inter eos Turnebus, *Vſus in Cibo.*
credunt: Plautus tamen coram fuiſſe Romæ, tradit: & Horatius in deliciis reponit, ut exta agnina jam memoratus Comicus: Athenis quondam interdictum fuiſſe ne quis intonſum agnum in cibo ſumeret, Athenæus author eſt. Modicè verò eſt calida, cum ſuperflua humiditate, quæ quò agnus junior, copioſior. Ideò etſi robuſtis utilis, infirmis tamen ventriculo, quòd viſcoſo humore adhæreat noxia: quanquam Creſcentienſis anniculos commendat. Columella autumnalem verno præfert. Capita inter delicatiores cujuſdam convivii cibos numerantur. Agnus Syringatus, Terpianus, Paſticus, diverſi apparatus ſunt nomina. *Arietina* caro minus eſt humida, & ſi benè concoquatur, ſanguinem laudabilem generat, maximè caſtratorum. Donatus Antonius Ferrus, vervecinam omni ætati, regioni & tempori ſi ſit juvenis, bimula, mediocriter pinguis, & in optimo aëre ſicco, optimiſque herbis educata, convenire ait; taleſque eſſe aſſerit verveces, qui in ſublimi Trivicano monte nutriuntur: ſecus

autem eſſe, qui humidis aluntur in locis, & propterea in Campania nullo ferè precio haberi.

Bellon. obſerv. l. 2. c. 60.

Bellonius longè ſapidiores eſſe judicat, ſi integri, quod paſtoribus in Thracia ſupra Neſſum fluvium ſuetum, aſſentur.

Athen. l. 4.

Teſtes apud Athenæum inter delicatiores cibos cenſentur. Medullam inter venena, cui phaſiani caro obſiſtat, repoſuit Arnoldus: at Homerus,

Homer. Iliade 20.

Aſtyanacta ea veſci fuiſſe ſolitum, author eſt. *Ovilla* ſaporis eſt ingrati, nimis humidi, & mali ſucci. Quia æſtate minus quam verno tempore convenit, ideò in quibusdam locis, magiſtratus poſt Divi Jacobi feſtum, id eſt, viceſimum quintum Julii, mactari prohibet. Pedes non exempto vermiculo, ut ſup. monuimus, nauſeam ſtomacho inferunt. *Armus* elixus & refrigeratus ſæpè editur. Ex *pulmone* minutal fit. Ex *jecore* apud Helvetios Tigurinos, Geſnero referente, tomi quadrati, qui omento circumvoluti, & herbis odoratis aliquando, verubus ligneis transfixi, in craticula aſſantur. Sunt qui integrum diligenter cum medulla panis contundunt, & per linteum vel cilicium transmittunt, deinde aromatibus ad ſaporem coloremque commendandum, modicè inſperſis, fervefaciunt, & turdos in jure carnium elixos, ac modicè butyro frixos imponunt. *Lac* eſt tanto melius quanto recentius, idem de Caſeo ſentiendum. Improbatur etiam nimis ſalſus.

Uſus in Medicina.

Medicinam quod ſpectat, agni morſui venenato, calentes, poſt cucurbitulas impoſiti, venenum extrahere, Ætius prodidit: ius in quartanis utiliſſimum eſſe Brunus: *Cerebrum* maniæ conferre, ex quodam manuſcripto Geſnerus. Decoctum *pedum* doloribus veſicæ Plinius. *Teſticulos* arietis tritos & cum aqua potos, comitialibus. *Pulmones* arietum excreſcentes in ulceribus carnes ad æqualitatem reducunt: aſſus præſumptus ebrietatem arcet: Livores & ſugillationes minutatim conciſus & impoſitus ſtatim ſanat, & nigras cicatrices ad candorem perducit. Eſt ejusdem & in purgatione uterorum uſus. *Iecur*, oculis cruore ſuffuſis, eximiè prodeſt, ſi pariens inſletur, idem meracius præbendum in cibo, ſuadet Hippocrates. *Lien* toſtus & in vino tritus potusque ileo reſiſtit, ſi Plinio credimus, qui alibi hoc ſuperſtitioſum recenſet. Pecudis lien recens, magicis præceptis ſuper dolentem lienem extenditur, dicente eo qui medeatur, lieni ſe remedium facere. Poſtea jubent eum in parte dormitorii ejus tectove includi, & obſignari annulo, terque novies carmen dici. *Veſicam* ovillam uſtam bibendam jubet præbere Galenus his, qui ſe in ſomno permingunt, idemque remedium Mizaldus repetit. *Fel* pecudis cum melle aures purgare prodidit Plinius. Eodem tolluntur porrigines, cum terra Cimolia illito capite, ut inareſcat. Cum ſuo ſevo lenit podagras. *Lac* laudatur contra omnia venena, præterquam bupreſtin & aconitum. Contra quartanas quidam, referente Plinio, tres cyathos ante acceſſionem, cum fimi hirundinum drachma unâ, ſumi jubent. Sextario ſi quis adjiciat Cnici purgati denarios quatuor, & decoctum ita bibat, molliet ventrem. Alvi exulcerati fluores & teneſmi, eodem ignitis calculis decocto ſiſti, Dioſcorides tradit. *Serum* ventrem movet, & bilem expurgat. De *Butyro* hæc apud Plinium reperiuntur.

Plin. H. N. l. 29. c. 2.

Reduvias & quæ in digitis naſcuntur pterygia, tollunt canini capitis cinis, aut vulva decocta in oleo, ſuperillito butyro ovillo, cum melle. *Caſeus* vetus dyſentericos recreat, & in cibo ſumptus, vel raſus & cum vino potus, cæliaco medetur. *Cornu* arietis uſtum & cum oleo contritum, atque inde deraſum, à quibuſdam ad criſpandum capillum adhibetur. *Ungulæ* cinis cum melle muris aranei morſum ſanat. *Coagulum* contra paſtinacam & omnium marinorum ictus vel morſus, drachmæ pondere ex vino ſumi, ſcripſit Plinius. Infantibus etiam, qui lacte concreto vexantur, præſidio eſt, ex aqua potum: aut ſi vitium coagulato lacte acciderit, diſcutitur coagulo ex aceto dato. Siſtit itidem ſanguinem ex naribus ſubditum vel infuſum, ſi alia non proſint. De *ſevo* notandum eſt, aliquando ſimpliciter, aliquando ex renibus, vel omento privatim nominari. Quidam innominatus, eo ad ignem liquato linteum intingi, & parti aduſtæ imponi jubet, atque ita curari aſſerit. Pernionibus cum alumine, teſte Plinio, imponitur. Vetus cum cinere è mulierum capillis, furunculis medetur. Ex omento, præcipuè à renibus, admixto cinere pumicis, & ſale cæteris verendorum vitiis medetur. *Medulla* agni ad ignem liquefacta, cum oleo nucum & ſaccharo albo & epota, calculum veſicæ diſſolvere dicitur, ſi Alberto credimus. *Urinam* ovis rubræ aut nigræ, idem, hydropi perutilem eſſe ſcribit, ſed præcipuè, ſi cum melle fuerit mixta. Quantum ad *ſtercus* & *fimum*. Medicus quidam in Myſia, teſte Galeno, ovium utebatur ſtercore ad acrochordonas, & myrmecias, & thymos, & furunculos duros, quos clavos nominant, aceto videlicet diluens; quin & ulcerum ambuſta ad cicatricem illo ducebat, nempe, ſtercus hoc cerato roſaceo commiſcens. Fimus ex aceto illitus apud Dioſcoridem, epinyctidas, clavos, penſiles verrucas, thymos, & ambuſta igni, roſaceo cerato exceptus. Galenus ex oleo tritum, inſtar cataplaſmatis imponi jubet, ad vulnera recentia gladio aut ligno illata. Magna vis & in cinere fimi, inquit Plinius, ad carcinomata, addito nitro, aut cinere ex oſſibus feminum agninorum, præcipuè in his ulceribus quæ cicatricem non trahunt. Fimo quoque ipſo ovium, ſub teſta calefacto & ſubacto, tumor vulnerum ſedatur. Ad dolorem

coli-

colicum hoc eſt Marcelli. Stercus ovis montanæ menſe Septembri, deficiente luna pridiè incluſæ, manè excipies, & ſole durabis, atque in pulverem rediges, & habebis in vaſe vitreo ſive ſtanneo, cum uſus exegerit. Cochleare plenum, colico ex aqua calida, ſi febricitaverit, ſin minus, cum vino per triduum dabis. *Vellera* pura aut per ſe impoſita, cæcis doloribus, aut accepto ſulfure mederi, teſtatur Plinius, tantumque pollere, ut medicamentis quoque ſuperponantur. Pugnacis arietis è medio cornuum lanas ſuffitas, Nicolaus Mirepſus imponi jubet, loco dolenti in hemicrania, doloremque ſedari promittit. Cinis crematarum ex Dioſcoridis ſententia, cruſtas obducit, excreſcentias in carne cohibet, & ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem & carptæ, in fictili crudo, cæterorum more uruntur. Quidam detonſam eam, alii evulsam deciſis ſummis partibus ſiccant, carpuntque, & in fictili crudo componunt, ac melle perfundunt utrumque. Alii haſtulis tædo ſubjectis & ſubinde interſtratis, oleo aſperſam accendunt, cineremque in labellis aquâ additâ, confricant manibus, & conſidere patiuntur, idque ſæpius mutantes aquam donec linguam adſtringat leviter, nec mordeat, tum cinerem reponunt. Vis ejus ſeptica eſt, efficaciſſimeque genas purgat. Lana ſuccida, quæ colligitur ex ovibus tonſis inter æquinoctium vernum & ſolſtitium, quo tempore ſudare cœperunt, laudatiſſima quæ de collo demitur. Subveniunt tales lanæ teſte Dioſcoride, inter initia vulneribus percuſſis, deſquamatis, lividis, oſſibus fractis, aceto, oleo, aut vino imbutæ: ſiquidem facilè ſuccos combibunt, quibus immerguntur, & ob pecudum ſordem (ſic Oeſypum vocant) emolliunt. Canis rabioſi morſibus inculcata poſt diem ſeptimum ſolvitur, teſte Plinio, reduviasque ſanat ex aqua frigida, ex oleo calido humidis appoſita medetur, ut ait Marcellus. Refert Herodotus, Pænos paſtorales in filiis quadrimis, venas verticis lana ſuccida inurere, nonnullos venas temporum, ne unquam ſcilicet pituita è capita defluens, officiat. Quod ſi pueris inurendis ſpaſmus contingat, urina hirci aſperſa eos liberari. Si talum aut ungulam bovis vomer læſerit, picem duram & axungiam cum ſulfure & lana ſuccida involutam, candente ferro ſuper vulnus inuri jubet Columella. Plinius ſanguinem è naribus lanâ ſuccidâ, ait ſiſti, cum oleo roſaceo, & alio modo auribus ſæpius obturatis indita: ſed & alibi ſiſtit, ſi articulos extremitatum præligaveris. *Oeſypo* ſeu ſordibus lanis inhærentibus, Galenus concoquendi vim tribuit, cum aliqua digerente facultate. Dioſcorides cum Ætio, excalefacere, ulcera explere, & emollire ait. Apud Plinium, vulvæ inflammationibus & ſedis rhagadiis, & condylomatis, cum butyro & meliloto, medetur. Secundum eundem vulneribus medetur cum hordei cinere & ærugine æquis partibus, ad carcinomata quoque ac ſerpentia valet. Erodit & ulcerum margines carneſque excreſcentes, ad æqualitatem redigit. Igni ſacro medetur cum pompholyge & roſaceo. Somnos allicit cum myrrhæ momento, in vini cyathis duobus dilutum. Maculas in facie cum melle Corſico, quod aſperrimum habetur, extenuat. Quomodo & colligatur & paretur, vide apud Aldrovandum. Sylvius denique, neſcio quo authore, cutim pedum & roſtrorum bovis & ovis lento igne diu coqui tradit, donec veluti coagulum remittat, idque exemptum, ſiccatumque, in aëre perflatili ad hernias commendari. Et tantum quidem de uſu in Medicina. Dantur & in externis *Uſus in externis* quidam. Lana enim veſtitus eſt materia: ſed & pelles humani corporis ſunt operimentum. Bedevini ex Arabum genere Vitriaco teſte, plærumque iis veſtiuntur. Zeno etiam Citicus apud Laërtium, Cratem Theba- *Laërt. l. 6.* num ovis pellem pallio ſuo inſuiſſe ſcribit. Vulſtanus quoque Vigarnienſis in Anglia Epiſcopus veſtitu ex pellibus ovinis uſus eſt, quòd non lynces Dei, ſed agnus in templis cantaretur. In tragœdiis etiam earum uſus, unde qui geſtabant *διφθερίας* dicebantur. Cavendum tamen eſt, ne ovium quæ peſte periere pelles adhibeantur. Pauci enim ex talibus, non phthiriaſin modò, ſed & ſacrum ignem gignunt. Mirum verò quod *Ælian. H. A. l. 1. c. 8.* ſcribit Ælianus; ex ovis à lupo demorſæ lana veſtis, pruritum in corpore ejus excitat qui ea veſtietur. Ex eadem lana cingula fiebant, quibus novæ nuptæ apud Romanos præcingebantur. Peſcia, in Saliari carmine capucia ex pellibus agninis fuere. Molloſtans vocat Feſtus pelles ovillas quibus galeæ tegebantur. Earundem pellium uſus loco chartæ fuit. Ventre Diophanes ad necanda animalcula noxia utitur. Ex teſticulis arietinis crumenas olim factas, Cicero ad Herennium innuere videtur. Suffiſcus etiam folliculus eſt teſtium arietinorum Feſto, quo pro marſupio utebantur. Inteſtina minora ad fides & arcuum nervos adhibentur. Menſe Majo caſeum coagulabimus ſyncero lacte, coagulis agni vel hædi. Urina nitri factitii materia eſt. Oſſa manubriis cultellorum inſerviunt. Stercus agris utile. Candelam ex ſyncero arietis ſevo, ſcriniis tenui linteolo inſertam, veſtiariam ſupellectilem à tineis inoffenſam cuſtodire, Mizaldus tradit. *Differentias* à pilo ſeu lana, & loco ſumemus, *Differentiæ.* eaſque promiſcuè trademus. Ariſtoteles Scythicas pilo molli eſſe ait, Sauromaticas duro. Horatius Tarentinas pellitas cognominat, quod mollioris ſint velleris. Colonicæ dicebantur, hirſutæ, quod quæ agris colebantur. Cujus iconem hic damus. Eædem &

 Mon-

Montanæ dicuntur, unde *ἐρεοῦν ἱμάτιον* ex ſquallida & non pectinata lana. Sunt & *feræ oves*, non quidem multò noſtris domeſticis, ut Gillius ex Oppiano tradit, majores, ſed certè ad currendum velociores, & ad pugnandum fortiores, tum retortis cornibus, tum infeſtis, & robuſtis frontibus armatæ. Sæpè in ſylvis apros impetuoſos ad terram abjiciunt, interdum impetu facto inter ſe pugnant. Julius Capitolinus teſtatur, ſuo tempore extitiſſe Gordiani ſylvam memorabilem, in quâ picta tum continerentur, tum alia diverſa animalia, tum oves feræ centum. In Adimain Lybiæ ſolitudinibus, animal eſt formâ arietinâ, aſelli magnitudine, aurium oblongarum & pendularum, lanam curtam gerens; & ſeſſoris patiens, tametſi non ad eum uſum, ſed ad lac habeatur. Contra quam noſtratibus fœminis cornua, maribus nulla. In deſertis Lybiæ frequenter reperiuntur, alioquin rari, licet plærumque in agris Numidiæ videantur, quod prodigii loco habent. In Ægypto lana ovium, pilo propior quam lanæ, teſte Plinio, ex qua veſtis detrita uſu tingitur, rurſusque ævo durat. Ibidem oves majores quàm in Græcia; Circa Damiatem, verveces rotundis & tam amplis caudis ſpectantur, ut vix eas ſuſtineant. Leo Africanus ſe, quæ pondere libras quinquaginta, aliquando centum viginti æquarent, vidiſſe ſcribit. In Æthiopia non habent lanam, ſed camelorum pilis hirſutæ ſunt, quod Diodorus Siculus, Ælianus & Strabo prodidere. Johannes Bohemus verò parvas eſſe addit, & incolas caudâ hujus pecudis pudenda ſua obtegere. In Nubia arietes cornuti naſcuntur, nec modò mares, ſed & fœminæ cornua gerunt, cui miraculo æquandum eſt, quod ibidem oves, teſte Plinio, quarto nonniſi die bibant. Tuneti etiam prout in Ægypto reperiuntur, adeò craſſas caudas habentes, ut ſe loco dimovere non poſſent: verum qui eorum curam gerunt, caudam exiguis vehiculis alligantes, gradum promovere faciunt. In Anglia præter rorem cœleſtem nullum bibunt potum, & de induſtria à fontibus arcentur, quòd experientia docuerit, bibere ipſis exitiale. In Arabia quædam tricubitales trahunt caudas prodente Herodoto, quædam cubitum latas ut apud Ælianum legimus. Tales vel his ſimiles in Arabia Petræa & Felice inveniuntur. Cauda aliquando viginti ſex, aliquando quadraginta quatuor libras pendit. Ibidem arietes ſunt uſque in terram criniti. Hic, qui ſub nomine Indici datur, ſed revera Arabs, cornibus omninò caret, lanam habet promiſſam, cauda terram contingit. Arietis ſpecies eſt aries Moromorus, ut eum Nierenbergicus vocat, Raſus eſt, & ſtupiditatis quodam geſtu ſolet conſiſtere, & ſerene attendere obvios, aliquando territus aufugit cum ſarcinâ. Aries verò Guineenſis ſeu Angolenſis ita à Marcgravio deſcribitur. Magnitudine arietis noſtratis. Caput habet craſſum arietinum, occipitio tamen magis prominente quam in noſtratibus: aures pendulas: caudam usque ad ſuffragines pendulam: ſcrotum magnum, & penem in medio ventre: cornua parva deorſum usque ad oculos incurvata & quaſi torta: ad collum inferius, jubam habent pendulam longis pilis conſtantem, in reliquo corpore breves pilos hircinos: nullam lanam. Caput & aures ſunt nigræ; caudæ quoque dimidia pars ab exortu, reliqua pars alba: ad occipitium pili ſunt albi; crura anteriora usque ad genua alba, inferior medietas nigra; poſteriora crura tota nigra & circa anum corpus & dorſum album; in lateribus autem nigras habet maculas. Crura & pedes habet, altos hircinos, duabus ungulis nigris. Variant tamen hæ oves colore uti noſtrates; & quædam ſpecies caudam habet tibiam humanam craſſam ad ſuffraginem uſque pendulam & pinguem; caret illa ſpecies juba illa ad inferius collum. Lanam quoque non habet, ſed pilos caprinos. Grandiores ſunt noſtratibus & ingluvie pendula inſtar bovis. In Aſia rubram quædam habent lanam. Regio Camandu, ſi M. Paulo Veneto credimus, non minores aſinis alit, illasque pulcherrimas & pingues, quarum cauda octoginta libras aliquando pendat. Canuſinis lana eſt ruffa, ſeu fulva. In Chio ſunt parvæ ſtaturæ inopiâ pabuli, ſed caſeum ex iis laudatiſſimum fieri, Ælianus author eſt. In Clazomeniorum agris, teſte Hermolao, pecora procreari ajunt, aliis locis leucophæa, aliis pulla, aliis coracino colore. Coraxinorum lanitium omnium pulcherrimum, teſte Strabone; Ideò admiſſarii arietes talento emuntur. Apud Cretenſis in Ida monte, ſunt, oves paſtoribus Striphoceri dictæ, cornibus erectis, ut unicornu, in ambitu canaliculatis, & cochleæ in modum contortis. Arietem noſtratem magnitudine non ſuperant. In Erythræa inſula, quæ fortè Gades, ovium lac, ſerum propter pinguedinem non habet; quin & intra triginta dies ſuffocantur, niſi aliquid ſanguinis detractum fuerit. In quadam Scotiæ regione, ſi Hectori Boëtio fides, flavæ habentur oves, dentium aurei planè coloris, carnes habentes croceas, & lanas. In Gortynide, Oppianus, referente Æliano, tradit oves eſſe ruffas & quadricornes. In Gothlandia, ſi nos Olaus M. non fallit, arietes ſunt, quibus quaterna vel octona cornua creſcunt, à quibus tantum ferociæ mutuantur, ut ſibi & aliis animalibus niſi ferrâ demantur, incommodent. Lanam habent mollem & longam. Hirta ex Hebridibus una, fert oves vel maximos hircos altitudine ſuperantes, cornua bubulis craſſitudine æquâ, ſed longitudine aliquantum

etiam

Scalig. Ex. 217. n. 8. John. Leo Africæ l. 7.

Diodor. Sicul. Bibliothec. l. 4. Ælian. H. A. l. 17. c. 10. Strabo l. 7.

Bellon. obſ. l. 3. c. 60. Herodot. l. 3. Ælian. H. A. l. 10. c. 4.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 52.

Marcgr. Hiſt. Braſil. l. 4. c. 10.

Strabo. l. 3.

Oppian. de venat. l. 2.

Olaus l. 17. c. 1.

Boet in deſcript. Scotiæ.

etiam ſuperantia, præter caudas in terram uſque prominentes. In Hiſpania, tempore Marinei, tanta erat ovium copia, ut multos ſe ibi noſſe ſcribat paſtores, quorum unusquisque ovium XXX. M. poſſediſſet. In eadem agnos melius quam alibi nutrire Julius Alexandrinus author eſt. (Ariſtot. in l. Mirabilium.) Apud Illyrios ferunt pecora bis anno parere, & quidem plærumque geminos, multa verò etiam ternos, & quaternos, quandoque quinos. Lactis quoque ſesquicongium ab eis emulgeri. Indorum oves, apud Ælianum, ad maximorum aſinorum magnitudinem accedunt, quatuor fætus cum plærumque pariunt, tres cum minimum. Caudæ longitudo ad pedes uſque pertingit, quæ etiam matricibus, tum ut facilius ineantur, tum ut ex adipe earum oleum exprimatur, abſcinduntur. Arietum quòque diſſecantur, & adipe exemto, iterum conſuuntur, & quidem tam exactè, ut ne veſtigium quidem cicatricis appareat. Quorum icones arietum hic damus, unus erat ſine cornibus & cauda, loco ejus neſcio quid habens extuberans, & ſub mento veluti palearia, totus candicabat, præter caput & extremas ungulas, quæ erant nigra. Alter erat inſigniter mutonatus, reflexis & convolutis cornibus, quæ, ut & totum caput, coloris erat cornei: rorſtrum autem, pedes, & teſtes caudæque pars inferior candicabant, cætera ruffus. Iſtriæ ſeu potius Liburniæ ovium lana, pilo propior quam lanæ, ut ait Plinius. In Italia genus quoddam ovium eſſe, Geſnerus ex amici relatione ſcribit, quod naturâ, quaterna aut ſena cornua aliquando gerat, ſed imbecilles easdem, & lanâ inutili. Laodiceæ in Aſia breves oves, villo ſummam nobilitatem habent, teſte Plinio. Inter Luſitaniæ fertilitatem, quam Athenæus ex Polybio deſcribit, agnis trium vel quatuor obulorum precium eſſe conſuevisse ait, ſuem, quæ ad centum librarum pondus accedat, quinque drach- (Athen. l. 8) mis in cœnam emi, ovem duabus. In Lybia citò apparent cornua in capitibus arietum. In Macedonia qui candida ſibi naſci pecora volunt, ad Aliacmonem ducere: qui nigra aut fuſca ad Axium, Theophraſtus tradit. In Madagaſcar reperiuntur oves caudis maximi ponderis. In Magneſia & Meſopotamia bis pariunt. Mileſiæ tertium bonitatis locum obtinent. Apud Moſcos, in deſertis campis circa Boryſthenem Tanain & Rha, ovis eſt ſylveſtris, quam ipſi Seigios vocant, narrante Barone Herberſteinio magnitudine capreolæ, brevioribus tamen pedibus, cornibus in altum porrectis, & quibusdam circulis notatis (ex quibus Moſci manubria cultellorum transparentia faciunt) velociſſimi curſus, & altiſſimorum ſaltuum. Nabathæi, referente Strabone oves habent albas. In Naxo duplici ſunt felle. Apud Panchæam plurimum ab aliis mollitie differunt. In Peru oves ad aſellorum magnitudinem creſcunt, longis cruribus, craſſo corpore, capite longo, collo & effigie quaſi cameli, carne optimâ, agnorum maximè. Caſtratos aratum duci, & dorſo ferre ligna: non clamare, colore eſſe albo, nigro, & cinereo. Quinquaginta onerum pondo ſuſtinent, & tergo ſublatum, ad aliquot paſſuum millia vehunt: veſci tamen ſi urgeantur, ſedentes, ore converſo ringentes, fœdo odore conſpurcant, ſi onuſtæ ſint; tum humi ſe acclinant, nec inde ullâ verberum vehementia, niſi penitus clitellis exonerentur, propelli poſſunt. Lanæ tenuitate, longitudine & copiâ noſtras ſuperant. Frumento veſcuntur, ſed adeò pauci ſunt & cibi & potus, ut triduo imò quatriduo abſtineant. Mathiolus nobis eius exactam deſcriptionem dedit, dum ait: Refert hoc animal partim camelum, partim cervum, adeò ut rectè quidem Græco idiomate ἐλαφοκάμηλον appellari poſſe crediderim. Longitudo totius corporis à cervice ad caudam ſex pedum eſt. altitudo verò à dorſo ad pedis plantam, quatuor tantum, & colli longitudo à ſcapulis ad cervicem, duûm. *Capite, collo, ore*, ſuperioris præſertim labii ſciſſurâ, ac genitali Camelum ferè refert. At *caput* oblongius eſt: aures habet cervinas, oculos bubulos. Anterioribus *dentibus* in ſuperiori mandibulâ caret, ſed molares utrinque habet, ut biſulca ferè omnia, & ut illa etiam ruminat. *Dorſo* eſt ſenſim prominente, quod per injuriam à pictore neglectum eſt. *Scapulis* propè collum depreſſis, *lateribus* tumidis, *ventre* lato, *clunibus* altioribus: & *cauda* brevi ſpithamæ ferè longitudine: quibus omnibus cervum ferè refert, quemadmodum etiam *cruribus*, præſertim poſterioribus. *Pedes* illi biſulci ſunt, diducta anteriori parte diviſura. *Ungues* habet acuminatos, qui circa pedis ambitum in cutum craſſam abeunt. Nam pedis planta non ungue, ſed cute ut in multifidis & in ipſo Camelo contegitur. *Retromingit* ut camelus, & *teſtes* ſubſtrictos habet. *Pectore* eſt amplo, ſub quo ubi thorax ventri connectitur, extuberat globus, ut in Camelo, vomicæ ſimilis, è quo neſcio quid excrementi ſenſim manare videtur. *Color* colli, cervicis, pectoris & anteriorum crurum eſt illi albus, reliqui vero corporis ſubruber, vel ex nigro rufeſcens. Roſtro tamen eſt nigro & anterioribus cruribus à genu albicantibus. Cicur ac manſuetum eſt animal, ſed frigoris impatiens, ut alia quæ ad nos è calidis regionibus afferuntur. Neminem offendit: ſed miro admodum ingenio ab illata ſe vindicat injuria. Nam ubi aliquis illud vexet, vel circa clunes opprimat, non calcibus aut morſibus ſe defendit, ſed vomitu vel cibi vel humoris in vexantem retroſum cum impetu ejaculato, ad protenſam colli longitudinem. Salaciſſi-

mum hoc eſſe animal, id mihi conjecturam facit, quod cum ſui generis fœmellis ſit deſtitutum, magnâ cum prurigine capris ſe commiſceat, non tamen erectis, ut aliàs capræ hirco aſcendente ſolent, ſed humi ventre accubantibus, ita cogente animali anterioribus cruribus. Itaque ſuperaſcendens coit, non autem, ut falſo de retromingentibus animalibus affirmat Ariſtoteles, averſis clunibus. Adeò venere vernali autumnaliq́ue tempore ſtimulatur hoc animal, ut illud viderim humile quoddam præſepium avenâ refertum conſcendiſſe, genitaleque illi magno cum murmure tamdiu confricaſſe, quousq́ue ſemen redderet, plurimis una hora replicatis vicibus. Non tamen concepere capræ hujuſce animalis ſemine refertæ, tùm, quod, ut puto, vi coactæ illi proſtiterint continuò balantes; tùm quod cum hoc animali earum non conveniat ſpecies. Indicam ovem appellabat hoc animal, qui illud ad nos advexit, atqui à noſtris ovibus quantum diſtet, tu ipſe judicare poteris. Hactenus Mathiolus. Ab his plurimum differunt, oves illæ Chilenſes, quarum iconem iſtam Belgæ attulerunt. Satis omnia quadrant, inquit *de Laetius*, quoad corporis compoſitionem, præterquam quòd poſtici pedes ungulas biſulcas habeant, priores autem in quatuor diviſos ungues, & quod prolixis admodum villis lanæ veſtiatur, quam inprimis commendant. Cæterum natura bene convenit cum præcedentibus, ita ut haud dubium ſit unius generis animal eſſe, tantum ratione cœli ſub quo degit variare: niſi forte inter utrumque ſit diſtinctio illa, quam obſervavimus in deſcriptione Ind. Occidentalis, ut omnino exiſtimo. Sputum ejaculatur in vexantes; & ſcribit P. Alonſo d' Ovaglie in Hiſtorica Relatione Regni Chili, vulgo credi in parte corporis humani quam ſputum illud contigerit, ſcabiem generari. Pollentia juxta Alpes, oves habet cani velleris, apud Martialem extat. Martial. l. 14. Epigr. 157. Apud Rhætos, arietes ſex vel ſeptem annorum ad priora cornua alia veluti adnata, parva, bina, vel terna producunt, illaq́ue non ante quintum aut ſextum annum adnaſcuntur, primis robore & craſſitie proficientibus. Sauromaticæ dùro ſunt pilo. Syriæ cubitales ovium caudæ, plurimumq́ue in ea parte lanitii. Circa Tarnaſari urbem Indiæ, oves conſpici, cornua damis haud abſimilia habentes, noſtris longè majores, Ariſtoteles author eſt. Viſi & Monſtroſi agni, quorum etiam hic Icones damus. Unus erat capite ſuillo; alter duobus capitibus & quinque pedibus. Tertius pedibus equinis & capite ſimiæ. Quartus triceps. Quintus, dorſo duplici conjuncto, pedibus octo.

ARTICULUS IV.

De Capra & Hirco domeſticis.

IN hiſtoria hac, de Capræ primo, mox Hirci, tandem Hædi nomine, in principio agendum eſt. Capras à carpendis virgultis dictos eſſe ſcribit, Varro, Cicero, & Nonnius. Aldrovand. de Biſulcis c. 9. Feſtus tanquam crepas vult dici, quòd cruribus crepent. Martinius à κάπτω voro, quòd ſit animal πανλίφαγον, deducit. Pro ætate & ſexu variant nomina. Græcis dicitur αἴξ ab ἀΐσσειν ruere, & cum impetu ferri. Dicuntur verò αἶγες tam ἐρίφοι recens natæ capræ, quàm χιμάροι, quæ ſunt anniculæ, vel mediæ ætatis, & adultæ quæ τράγοι, licet hoc nomen maribus duntaxat competere videatur. Synonima occurrunt plurima. Modernis Græcis vocatur γίδα, Tyrrheniis κάπρα, Cretenſibus καραγώ. Heſychius μηκάδας & αἰσίγονας vertit capras; κεράδες ſunt capræ fœmellæ quæ cornua ut plurimum habent. κηλάδες capræ in fronte ſignum habentes inſtar calli. μυκάδες, quæ mulgentur: ὑννὰς agreſtis: χιμαίρα hyeme nata. Grammatici tamen χίμαρον, pro omni caprario genere, omni ætate & utroque ſexu interpretantur. Sed & μνίεα & μηκάδες capræ ſunt. *Hircus*, qui Sabinis fircus, vel ab hirſuto, quod ab Ebræo חר adurere, quòd animal ſit libidinoſum, dicitur Græcis eſt τράγος, vel à τρώγειν & τραγεῖν edere, quòd vorax ſit: vel παρὰ τὸ τραχὺ δέρμα ἔχειν, à pellis aſperitate: vel ὑπὸ τοῦ τρέχειν, currendo. *Capri* nomen obtinuit, qui caſtratus eſt: Ægyptiis Mendes. *Hædus* eſt id quod ex capra & hirco naſcitur. Ab Ebraico potius גד quàm quaſi fœdus dicitur. Martialis fœtum quærulæ rudem capellæ appellat. Heſychio & Ethymologo dicitur ἔριφος, Varino ad tres vel quatuor menſes, poſtea χίμαρον dici, donec patiat & mulgeatur. Rhodiis audit κάπρανος, aliàs etiam κεκρύφαλος, aut κρήδεμνος. Διακαλαμάστριες in quadam lege dicuntur, quòd frugum calamos depaſcerent. Biſulcas eſſe capras, & cornigeras, haud uno loco Ariſtoteli proditum. *Deſcriptio.* Colorem mutant, & interdum variè generantur. *Pilus* differt ſexu. Craſſus eſt hircis, mollis & tenuior capris. Et quia hoc genus apprimè hirſutum eſt, ideò Feſtus, denſorum pilorum homines hircipilos vocavit. *Cornua* omnibus eſſe negat Plinius; verum in his quibus ſunt, indicia annorum per incrementa eſſe affirmat. Sunt autem ea longa & acuta. In Delo inſula, prodente Varino, viſum eſt hirci bicubitale cum dodrante; ponderis librarum viginti ſex. *Oculos*, quos in angulorum anguſtias contrudit, habet aliquando diſſimiles; In tenebris ſplendere lucemq́ue jaculari Plinius prodidit. *Naſo* ſunt ſimæ. *Dentes* capræ ſuperiores non ſunt præter primores geminos, ut idem ait, & pauciores alii quàm hircis, quod prodidit Ariſtoteles. Plin. H. N. l. 28. c. 12.

De-

Dependet mento omnium *villus*, qui aruncus, ſpirillus, Græcis ἤρυγγος, ſecundem quoſdam κρυγκος dicitur. Noneolas vocari tradit Feſtus papillas quæ ex faucibus caprarum dependent. Varro mammillilas nuncupat, lacinias Plinius, verruculas alii. Binas in feminibus mammas habent: pedes macilentos. Per aures & nares ſpirare, præter Alcmæonem vel potius Archelaum, Ægypti ſapientes quoque credidere. Philes ſignum addit, quòd naſo obſtructo nihil offendantur. Oppianus id de ſylveſtribus credidiſſe videtur, dum eis meatum quendam à medo inter cornua loco ad pulmones pervenire, cui cerâ infuſâ ſuffocentur, ſcribit. Bartholomæus quoque Euſtathius, huic ſententiæ accedere videtur, dum ſe aliquid

Ariſtot. H. A. l. 2. c. 11.

ſimile in homine inveniſſe prodit. Ariſtoteles tamen in contrarium nititur. *Iecur* extractum diu moveri ajunt. *Ventres* ſunt plures. *Lien* rotundus. *Aſpera arteria* talis qualis in homine.

Locus.

Quantum ad *Locum*, in aquilonaribus terris abundant. In Creta magna ipſarum copia, quòd lupis careat.

Iſidor. l. 14. c. 6

Ithacem Telemachus apud Homerum αἰγίβοτον vocat. In Rhetia Helvetica præſtantes caſeoli caprini fiunt, præcipuè iis in locis, qui circa thermas Fabarianas montani ſunt. Reperiuntur quoque in Achaja, Africa, Nubia, Sardinia, Cephalonia, Mileto, Damaſco, India, novo orbe, Hiſpania, Corſica & cæteris locis, de quibus in Differentiis agemus. Terram paſcendis aptam, Græci αἰγίβοτον, αἰγονόμον & αἰγίβοτον vocant.

Cibus & potus.

Cibum & potum ſi attendas, παμφάγοι ſunt. Inprimis verò frutetis, arbuto, alaterno, cytiſo agreſti, iligneis & quernis frondibus, maximè gaudent. Ex glande, ſi circâ ſatietatem data eſt, abortum facere, Columella author eſt. In deliciis quoque habent oleam, ideò Minervæ inimicæ; vitis tenellos palmites, ideò Libero patri immolabantur; ficus & farinam, teſte Æliano, fraxinum, tamariſcum, barbam hircinam, & roſam caninam. Fabæ largius datæ, copiam lactis efficiunt: ut & pentaphyllon, ſi priusquam bibant, quinque dierum ſpacio ipſis vorandum detur. Ejusdem rei gratia, & dictamnum ventribus alligatur. Vorant alicubi ſcammoneam, veratrum, clematidem, & teſte Lucretio, cicutam.

Plin. H. N. l. 12. c. 17.

De Ladano libet Plinii verbis uti. Arabia, inquit, Ladano gloriatur, fortè caſuque hoc, & injuria fieri odoris, plures tradidere. Capras maleficum alias frondibus animal, odoratorum verò fruticum appetentius, tanquam intelligant pretia, carpere germinum caules prædulci liquore turgentes, deſtillantemque ab his (caſus miſtura) ſuccum, improbo barbarum villo abſtergere. Hunc glomerari pulvere, incoqui ſole. Et ideò in ladano caprarum pilos eſſe. Recentiores tradunt ſylvas Arabum paſtu caprarum refringi, atque ita ſuccum villis inhæreſcere. Verum autem ladanum Cypri inſulæ eſſe, ſimiliterque & ibi fieri tradunt, & œſypum hircorum barbis genibusque inhærens, ſed ederæ flore deroſo, paſtibus matutinis cum eſt rorulenta Cyprus. Deinde nebula ſole diſcuſſa, pulverem madentibus villis adhæreſcere, atque ita ladanum depecti, &c. Vulgatiſſimum porro pabulum gramen eſt, aculeatis inprimis foliis, capriola Ruellio, quod præ cæteris grata ſit. Salſedine delectari, nec tortoribus ignotum. Dracula Tranſalpinæ Hungariæ præfectus, ſæpenumero captivis Turcis pedes excoriatos contuſo ſale perfricuit mox capras adhibuit, quæ linctu cruciatum augerent. In *potu*, aquæ ſtagnantes & mortuæ, quæque diu in vaſis ſtetere, improbantur. Albertus, cum moventur, poſt meridiem, plus aquæ potaturas dicit. Prodigioſum, quod in Zacintho Antigonus notat, nempe, quo tempore ſpirant Eteſiæ, capras hiantes ſtare verſus boream, eoque contentos, aquam non requirere, neque bibere.

Generatio. Plin. H. N. l. 8. c. 5.

Capræ ſunt admodum venereæ, teſte Plinio. Ideo menſe ſeptimo & adhuc lactantes incipiunt coire: idemque tradit, animam ipſis quàm ovibus ardentiorem, calidioreſque concubitus.

Varro R R. l. 2. c. 3.

Anniculæ etiam coëunt, & terno aut quaterno concubitu implentur: quod ſi à coitu imber acceſſerit, abortum infert.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 14. & l. 6 c. 19.

Quinque menſibus uterum ferunt. Pariunt maxima ex parte ſingulos, ſed aliquando & binos, & ternos, & quaternos. Si clementia aëris & pabuli acceſſerit bis pariunt. Fertilitas ad octo annos durat. Ariſtoteles tamen tota vita coire aſſerit, & gemellos parere, ſi pater aut mater vim eam geminandi à natura obtineat. In trimatu ſunt inutiles. Pinguedine ſterileſcunt; Commodiſſimum tempus coeundi hybernum ſolſtitium. Unde Plinius. Concipiunt Novembri menſe, ut Martio pariant turgeſcentibus virgultis. Quidam ad denas capras ſingulos adhibent hircos, alii ad quindecem: nonnulli ad viginti. Quomodo educari debeant, ad Oeconomicam pertinet. Vehementiorem coitum ſi excitare volueris, genitalia, delibutis multo ſale & nitro manibus perfrica: vel eadem pipere, aut urticæ fructu perunge. Seminalem humorem capris ante coitum & partum deſtillare, Ariſtoteles author eſt.

Ariſtot. H. A. l. 6. c. 18. Ariſtot. H. A. l. 3. c. 20.

Idem, ubera illarum quæ coitum non patiuntur, à paſtoribus montis Oetæ urtica vehementer perfricari, ut dolorum infligant, prodidit. Inde primò cruentus humor elicitur, mox purulentus, poſtremò lac non minus quàm ex iis quæ venerem paſſæ ſunt. Idem de mulieribus tam viduis quàm virginibus Albertus ſcribſit.

Sympathia & Antipathia.

Amicitiam colunt, cum ovibus, tigri, ſargo, pulegio, & eryngio. De ovibus non eſt quòd quicquam dicatur. Tigri, ſi hædus porrigatur, abſtinet eibo per biduum:

duum: tertio die eſuriens aliud poſcit, niſi porrigatur, caveam convellit, hædo verò, tanquam contubernali ſuo parcit, quod Plutarchus prodidit. Sargus piſcis umbra quoque ipſarum delectatur, & ſtantes in littore, attingere geſtit, ad ſaliendum per naturam inhabilis. Pulegium à capris guſtatum, ſi Plinio fides, balatum concitat, indeque Græci quidam literas mutantes blechon vocavere. Si verò eryngii caulem capella morſu defectum ore ſuſtulerit; totus ſtatim ſubſiſtit grex, relictoque paſcendi ſtudio, novó veluti ſpectaculo attonitus, non prius mirari rem deſinit, quàm paſtor caulem illum abſtulerit. *Inimicitia* ipſis cum lupo, pardali, elephanto, caprimulgo ave, ſaliva humana, melle, evonymo, vite, & conyza. Lupus capras devorat. Pardalis eaſdem invadit. Elephas exhorret. Caprimulgus avis ubera fugit. Unde uber emoritur, capriſque cæcitas, quas ita mulsêre, oboritur. Humanam ſalivam vitare, Ælianus reliquit. Hauſto melle debilitantur, ſi Alberto fides. Evonymi folium & fructus capras interimit guſtatus, niſi purgentur: purgantur autem anocho, quod quid ſit, vide Aldrovandum. Aquam ſi biberint in qua folia rhododendri maduere, pereunt. Iisdem & Sabina venenum. Oleam ſi lambendo linguâ contigerit, primo germinata ſterileſcit. Pulmo aſſus ebritatem prohibet. Conyzam edentes moriuntur ſiti enectæ. Ægolethrum herba in Lycia, eiſdem exitium. Inde nomen ſortita. *Vox* ipſis eſt apud Græcos μηκᾶσθαι, id eſt mutire, ut Hoſpinianus vertit. Unde Homero μηκάδες vocantur. Apud Latinos, & balare, quod commune cum ovibus & fremere. Inde φριμάσσειν de hirco. Varinus ἰνὰ hircinæ vocis imitationem eſſe aſſerit. Mobiles ſunt & celeres. Unde Varro in Soracti Fiſcelio capras feras, è ſaxo, pedes pluſquam ſexagenas ſalire ſcribit. Frigores potius quam æſtus ſunt impatientes: fœtæ inprimis, quæ gelicidio hyemis conceptum fecere. Amant potius dumeta quàm prata, & campeſtrem ſitum: aſperiſque etiam montoſis ac ſylveſtribus optimè paſcuntur. Ita autem inhærent rupibus, ut infra eas intuentibus videantur pendere. Unde caprarum & hircorum grex, αἰπόλιον, quaſi αἰπυπόλιον, ſublimium converſatio dicitur: ipſæ verò *petra* αἰγίβατοι. Proximè etiam ripas vago paſſu laſciviunt, comam fluvii tondentes. De *Carnium* caprinarum qualitate non convenit inter authores. Hippocrati ſunt cruditatis, flatulentiæ & ructuum generatrices. Minus tamen æſtivo tempore, quo melius pabulum habent noxiæ. Autumno deterrimas Galenus fecit; hyeme, meliorem ſanguinis conſequi habitum, & naturalem intemperiem à temperatura temporis contractum corrigere. At Athenæus, ſi conficiatur, etſi olida ſit, plurimum alere, plurimumque corpori robur addere, reliquit: Clitomachumque Carthaginenſem novæ Academiæ ſectatorem ſolitum ferri dicere, quendam athletam Thebanum, omnes ſuæ ætatis viros ſuperaſſe, quod caprinis carnibus veſceretur, tenacibus illis, & concoctu difficillimis, quarum eſu olidus è corpore ſudor, manaret. Militarem cibum eſſe, Homerus in Achille legatos Agamemnonis excipiente, oſtendit. *Lac*, inter cætera lactis genera moderatè ſe habet; etſi minus quàm humanum temperatum. Eſt tamen & in eo, ſi ætatem, paſtiones, anni tempus, & ſpacium quo à partu edito diſtant, diſcrimen. Sine melle periculosè ſumi, author Galenus, quòd in ventriculo coaguletur. Minus idem alvum tentat, niſi ſcammonio & aliis veſcantur. In quibuſdam Orientis locis, tertio menſe ablactati infenſos, eodem ali ſolent. Lactis naturam *Caſeus* ſequitur. At *hircorum* caro, tum ad coquendum, tum ad bonum ſuccum generandum, deterrima eſt: libidiniſque inprimis tempore vitiatur & fætet. Apud Antiphanem tamen τράγος ὑλιβάτης in convivio apponitur. Teſtes quoque & jecora damnantur. De *Hædina* non eſt una authorum ſententia. Sanctis in V. T. olim in deliciis: Aſcræus Poëta ἄχυμον καὶ ἁπαλὸν vocat. Platina poſt Galenum, domeſticorum animalium laudabiliſſimam eſſe, quòd parum recrementi haberet, facilè concoqueretur, benè aleret, ſanguinem calido & frigido temperatum generaret, ſcripſit. At Brujerinus eas vituperat, quòd capræ febre nunquam carerant: nec poſſit ſanum temperamentum à matre morbida fætus ſortiri. Julius Alexandrinus verò calidas quidem eſſe aſſerit; ſed naturalem quæ in adultis eſt ſiccitatem, teneritudinem ætatis emendare, & ad temperamentum quoddam ducere: ſimul lactentes, minimè quidem ætatis ratione, verum alimenti beneficio, de nativa caliditate aliquid remittere, & humectiores teneprioreſque fieri. Olim etiam apud Ethnicos, in conviviis circumferebantur, laſere & aliis conditæ. Sanguis in cibum formatus, ſanguiculus, teſte Plinio, dicitur. Formabatur & in cibum: Unde μέλας ζωμὸς apud Lacones: & Pollux αἱματίαν, obſonii genus exponit. Jecinora & pulmones quomodo coqui debeant, vide apud Apicium. Magni & in Medicina uſus. Ideo Plinius, millia remediorum ex capra demonſtrari dixit. Democritus etiam effectus ejus auget, qui ſingularis natus ſit. Carnes caprinæ comitialibus in rogo hominis toſtæ exhibentur, ut volunt apud Plinium Magi. Hircorum in aqua decoctis panos & apoſtemata diſcutiunt. Jure caprino cantharides expugnantur. Druſus Tribunus plebis *caprinum ſanguinem* bibiſſe dicitur, cum pallore & invidiâ veneni ſibi dati inſimulare Q. Cepionem

Marginal notes: Plin. H. N. l. 20. c. 14. — Plin. H. N. l. 9 c. 3. Theophr. de animalib. quæ invident — Plin. H. N. l. 10. c. 40. Ælian. H. A. l. 7. c. 26. — Aldrovand. de Biſulcis p. 270. — *Natura, mores, ingenium.* — Varro R. R. l. 2. c. 3. — Columella R. R. l. 7. c. 6. — *Uſus in Cibis.* — Galen. de alim. facult. l. 3 c. 1. — Athen. Dipnoſ. l. 9. — Galen de boni & mali ſucci cibis c. 6. — Ludovic. Roman. l 5. c. 20. — Brujer. de re cibaria l. 14. c. 17. — Jul. Alex. Salubr. l. 11. c. 7. — *Uſus in Medicina.* — Plin. H. N. l. 28. c. 10. — Plin. H. N. l. 28. c. 9.

nen inimicum vellet. Eodem maculas contractas ablui Marcellus ſcribit. Tormina inteſtinorum & alvi fluores ſiſtere in ſartagine frixum, apud Galenum, & Dioſcoridem habemus. *Hircinus* abſceſſus calidos citò maturat: in cerato quodam podagrico apud Ætium admiſcetur: luſcioſos ſanat: herbis diureticis nutriti, aridus & tritus inque vino cum petroſelino ſumptus, calculoſis vehementer prodeſt. Quomodo & quando colligi debeat, apud Aldrovandum vide. Medicamentum hoc manus Dei vocatur. Paria ibidem ex Marcello, Fuchſio, & aliis invenies. Adamantem eo ſolvi & emolliri magni authores, inter quos Scaliger & Joubertus prodidere. Si in ſanguine eodem & ſucco ſenecionis vitrum efferbuerit, aut maceratum fuerit, reddetur tam molle, quàm eſt cera vel argilla, ut quidvis ex eo fingi poſſit: priſtinæ naturæ reſtitues, ſi aquæ immerſeris. Hoc eſt Geberi, Alberti, & ingenioſi cujusdam Bituricenſis vitrarii ſecretum, quod ille moriturus Antonio Mizaldo, ut ipſe memorat, ultrò donavit. Idem cum aceto miſtus ſanguinis vomitui & exſcreationi prodeſt. *Serum* commodè illis, qui mordicatione patiuntur, aut in recto inteſtino, aut in colo, injicitur, quod ob craſſitiem citius concreſcat, ut Galenus docuit. Secundum Avicennam magis reſolvit quàm cætera, cum melanthio, ſulfure, & iride, lentigineſque & maculas tollit. Cum adipe anſerino, Plinio teſte, ac medulla cervina, reſinaque & calce, labiorum fiſſuris efficax eſt. Cervix boum ſi intumuit, comperimus, inquit Columella, aureum eſſe medicamentum, ex pice liquida, & bubula medulla, & hircino ſevo, & vetere oleo, æquis ponderibus compoſitum atque incoctum. Cum calce ſtrumas diſcutit, teſte Plinio & Marcello; cum cera, ulcera ſerpentia ſiſtit; addita pice & ſulfure percurat; manantia item verendorum cum melle rubique ſucco. Per ſe datus adeps, teſte Dioſcoride, cantharidum venenum obtundit. Magi ut citat Plinius, commendant comitialibus cum felle taurino pari pondere decoctum, & in folliculos fellis reconditum, ita ne terram attingat bibendum ſub limine ex aqua. Marcellus ptiſanam cum eodem coctam torminoſis in declinatione convenire vult; & apud Dioſcoridem habemus, caprinum adipem decoctum cum polenta, rhoë, & caſeo, dyſentericis dari, & cum ſucco ptiſanæ infundi. Plinius denique in ſorbitione aliquâ inteſtinorum vitiis magnoperè prodeſſe aſſerit, ita uti protinus frigida aquâ hauriatur. Idem remedium hydropicis Sextus Empiricus commendat. Canarii, ut refert Cadamuſtus, ſævo hircino conjuncto quorundam herbarum ſucco carnem inungunt, ut cutis facta inde denſior algorem ferat facilius. Nudi enim incedunt. Adhibetur & podagricis cum fimo capræ & croco, ſinapive, cum caulibus hederæ tritis, vel flore cucumeris ſylveſtris. Idem, pomatum ingreditur, ad fiſſuras labiorum commodiſſimum. *Medulla* poſt cervinam & vitulinam laudatur. *Iecur* aſſum cæliacis convenit, magiſque quam hirci, cum vino auſtero decoctum potumque, vel ex oleo myrrheo umbilico impoſitum. Idem ad nyctalopias facit, & illos qui comitiali morbo ſunt obnoxii deprehendit, convulſionemque iiſdem infert. Quin & ad canis rabidi morſum laudatur, quo impoſito, ne tentari quidem aquæ metu affirmant. Hippocrates, ſi pariens inflata fuerit, hepar ovillum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum præcipit meracius ad dies quatuor, & vinum bibi vetus. Ex *felle* multa quoque apud Plinium inprimis ſunt remedia. Veneficiis ex muſtela ruſticâ factis, contrarium eſt: cum cinere aluminis, ſcabiem abolet: ad porriginem cum cretâ cimoliâ & aceto facit, ita uti capilli paululum inareſcant. Idem lentigines tollit admixto caſeo & vivo ſulfure, ſpongiæque cinere, ut mellis ſit craſſitudo: Strumas etiam diſcutit, ſi ſæpius incipientes ea tangantur. Superciliis impoſitum pilos abolet, nihil de angina & aurium vitiis dicam. Invenitur denique apud Dydimum, non fore in lecto cimices, ſi fel hirci aut tauri, aceto acri diluatur, indeque lectus aut parietes illinantur. De *Liene* hoc habemus. Calidum, id eſt, ut è pecude exemtus eſt, & ſuper lienem hominis impoſitum, mirè intra paucos dies dolorem auferre, ſi poſtea ad fumum ſuſpendatur, ut illic areſcat. *Caput* cum pilis ſuis decoctum, & contritum inciſa inteſtina ſolidat. *Cerebrum* Magi per annulum trajectum aureum, priuſquam lac detur infantibus inſtillant contra comitiales, cæteroſque infantium morbos. Æſculapius cum melle carbunculos ſanare vult. Sextii verò aquam, quæ è capræ palato effunditur, & quicquid comedit, ſi miſceatur cum melle & ſale: ex eo caput & corpus ſi ſerò fricetur, pediculos extinguere promittit, atque idem remedium eſſe ad ventris dolorem. *Cornu* cinis ex oleo illitus perniones mirè abolet: ramenta cum pumice trita, acetoque permiſta, exanthematis proſunt. Siſtitur nimia in fœmina ex naribus hæmorrhagia, ſi mammillæ ejus corrigio caprino vinciantur. *Pili* uſti fluxus omnes ſanant: combuſti adjecta pice & aceto, naribuſque inſerti, ſanguinem ſubitò reprimunt. Accenſi ſerpentes fugant. *Cornu* combuſtum & mixta farina impoſitum, furfures ſcabiemque in capite emendat. In flamma uſtulati, cruſtæ cum aceto ſcillitico tritæ, com-

Mizald. Memorab. cent. 8. aphoriſ. 18.

Columella R. R. l. 6 c. 14.

Dioſcorid. M. M. l. 2. c. 94.

Cadamuſtus Navig. c. 8.

Hippocrat. de natura muliebri.

modè igni ſacro adhibentur. Capiti infirmi ſuppoſitum, vigilias in ſomnum convertit. Alarum fætorem, raſum vel exuſtum, & cum felle hirci, myrrhaque mistum, tollit, ſi eo perfricentur. Comitialem morbum deprehendit. Nidore ſuo lethargicos excitat, & uſtum ad albedinem dentes detergit. *Ungulas* ad ſerpentes prohibendos Palladius uri jubet: ſi cinis earundem ex aceto illinatur, alopecias ſanat. Eſt & *Lac Caprinum* in multis contra morbos remediis. Scio,
Plin. H. N. l. 24 c. 7. inquit Plinius, Damocratem in valetudine Conſidiæ M. Servilii conſularis filiæ, omnem curationem auſteram recuſantis, diu efficaciter uſum lacte caprarum, quæ lentiſco paſcebat. Vis ei inprimis alexiteria. Hauſtus cum uva taminia, contra ictus ſerpentum juvat. Quod primum mulgetur, leviores facere in quartanis acceſſiones, ſive eſum ſive potum, Sextus Empiricus author eſt. Magorum verò quidam fimi hirundinum drachmam unam è lactis caprini vel ovilli vel paſſi, cyathis tribus adverſus quartanas ante acceſſiones dare ſolent. Eodem perunctæ gingivæ faciles dentitiones faciunt. Potum cum ſale & melle alvum ſolvit. Schiſtum, datur comitialibus, paralyticis, melancholicis, leproſis, elephantiacis, &c. Fervens adjecto polentæ quantum ſatis, ut pulticulæ inſtar fiat, dyſenterico bibendum datur. Sanantur eodem & *Lienes*, poſt bidui inediam, tertiâ die hederâ paſtis capris, per triduum poto ſine alio cibo. *Caſeus* recens morſibus animalium imponitur: ſiccus ex aceto & melle purgat ulcera: mollis cum melle ſubactus & impoſitus, pannoque aut linteo deſuper tectus, ſugillationes livoreſque celeriter abſtergit. Recens coagulatus ſuper oculos poſitus, dolores citò lenit, ſi mulier cibos adverſans utero doleat, & febris ipſam ac
Hippocrat. de morbis muliebr. rigor corripiat, Hippocrates pepli albi quintam, dimidiæ chœnicis partem, & ſeminis urticæ tantundem, & caſei caprini raſi dimidiam chœnicem, ſimul cum vino vetere miſcet, & ſorbenda propinat. Et alibi, ſi quid in utero computruerit, vel ſi ſanguis aut pus exeant, caſeum caprinum aſſatum vel raſum, vel ſimpliciter cum æquali parte polentæ miſcet, & in vino jejuno propinat. Quantum ad *Coagulum*, Hædi contra paſtinacam & marinorum morſus, drachmæ pondere ex vino ſumebatur. In profluvio ſanguinis bibebatur, & contra concretum lac aſſumebatur. Idem tertia parte ex aceto potum, ſanguinis excretiones reficit: magnitudine fabæ, in vino myrtheo remiſſum, & jejuno cœliaco datum, efficaciter prodeſt. Hippocrates quoque hædi coagulum adverſus alvi profluvium laudat. *Urinam* quòd concernit, ea cum aceto ſcyllitico hauſta, contra ictus ſerpentum valet: apoſtemata, in quacunque parte diſcutit: opiſthotonon, auribus infuſa levat. Pæni paſtorales in filiis quadrimis, ut refert Herodotus, venas verti- Herodot. l. 4
cis lanâ ſuccidâ inurunt; nonnulli venas temporum, ne, ſcilicet, unquam pituita defluens ex capite officiat. Quòd ſi pueris inurendis ſpaſmus contingat, urina hirci aſperſâ eos liberant. Dioſcorides, eandem ad aquam quæ cutim ſubiit, cum nardi ſpica, quotidie, binis cyathis, cum aqua bibi ſcribit, urinamque per alvum extrahi. Sextus, mulieri menſtrua provocare, ſi bibatur, credit. Omnium creberrimus uſus *Fimi*, Græci σπυράθους propriè nominant, dige- Galen. ſimpl. l. 10. c. 22.
rentis & acris facultatis adeò, ut induratis ſcirrhorum in modum tumoribus, congruat, non tantum lienis, ſed & aliarum partium. Uſtusque tenuioris quidem ſubſtantiæ, verum haud manifeſtè redditur acrior. Datus aliquando ex aceto ad viperarum morſus, ex vino ad auruginem, cum thure ad profluvium muliebre. Inquietos infantes, fimo iſto alligato panno, cohiberi tradit Plinius, maximè puellas. Luxatis cum melle illinitur. Ex aceto decoctus, ſtrumas diſcutit. Ex eodem ſubfervefactus, & illitus, ulcera quæ ſerpunt, ſanat. Cum melle paratus & appoſitus cancroſos, & carbunculo ventris laborantes, ſanat, & eoſdem diſcutit. Ambuſta ſine cicatrice ſanat. Tritus & cum aceto ſcyllitico miſtus, frontique applicitus, hemicraniam tollit. Cum eodem ſubactus ad craſſitudinem mellis articulorum contractiones relaxat, & tremulis prodeſt. Cum farina hordei & aceto impoſitus, maximè in duris & ruſticorum corporibus, remedium eſt iſchiadicis. Pillulæ inter remedia menſium & ſecundinarum pellendarum apud Hippocratem. Hiſce adjicere libet, quòd ipſemet hircus peſtilentiæ tempore domi alatur, quaſi ædium vaſtitas, viroſo vapore, quem hircus exſpirat repleta, aditu auram venenatam repellat. Præter hæc, Vſus varii.
fiunt ex caprillis villis cilicia: ex pellibus indumenta, calcei, ſtragulæ, utres, lagenæ, rates, folles, vela, charta denique & ſcuticæ: cornua hircina Pyrrhus criſtæ loco capiti impoſuit. Locrenſes, quos Ozolos vocant, τραγέας καὶ κώδια id eſt, ovium & hircorum pelles geſtabant, & plærumque inter caprarum greges verſabantur. Sardos quoque & Getulos caprarum pellibus amiciri conſueviſſe, author eſt Varro. In Cypro Varro R.R. l. 2. c. 3.
etiam Zambellotum è pilis caprarum conficitur, & Joſephus Barbarus teſtatur, in Armenia minore propè Betolin & Iſſan fluvios, vel ideò magnam caprarum copiam ali, & quotannis tonderi. Afferit & Bellonius, ſelectiores Turcarum pannos, un- Bellon obſerv. l. 3. c. 13.
dulatos, ex pilis caprarum Ancyræ Cappadociæ metropoli confici: ſed & tapetes, ex iiſdem conſtare. De chartis quod dixi, illæ, Pergami Troadis primum inventæ fuere,

fuere, & exinde nomen ſortitæ ſunt. De *Differentiis* pauca occurrunt. Differentiæ. Ægyptiæ fætus quinos pariunt, quòd fæcundiſſimas Nili aquas bibant. In Phrygia hirci ſunt quadricornes, referente Scaligero, pilo admodum prolixo, æquante candorem nivis, quem vellunt ad textrinam, non autem tondent. Ægyptii apud Plutarchum, affirmant, capras ſuas, quoties cum ſole, eodem planè loco Syrius oritur, in ortum omnes converſas, eò reſpicere, atque hoc ſyderis hujus revolutionum argumentum certiſſimum eſſe. In *Aquilonaribus* terris, ſi Olao Magno credimus, hirci ſunt magno corpore, craſſis cruribus, plenâ & brevi cervice, auribus flexis, & depreſſis, capite parvo, ſpiſſo, longo, ac nitido collo, cornibus altis & latis. Ferè omnes colore ſunt albo. Hyeme paſcuntur pinorum corticibus, muſco, & populeis virgis. Pelles maximis navigiis, quæſtus & lucri cauſa, in Germaniam exportantur. *Caſpiæ* capræ, Ælian. H. A. l. 17. c. 34. ut Ælianus exponit, & albiſſimæ ſunt & cornibus mutilæ, & ad maximorum equorum magnitudinem accedunt. Eorum villi adeò molles, ut cum Mileſiis lanis compararentur, ex iiſque Caſpiorum ſacerdotes, & ditiſſimi, veſtes confectas gerant. In *Cephalenia* Ariſtot. in Mirabilib. capræ non bibunt quotidiè, ſed adverſum ſibi ventum ore hiantes excipiunt. Ælian. H. A. l. 3. c. 32. Ideò Theophraſtus ſex menſibus non bibere dixit. In Cilicia, referente Plinio, circaque Syrtes, villo tonſili reperiuntur. *Damaſceno*, ſupra palmum longas habent auriculas, ubera multiplicia, ſuntque admodum fœcunda: Circumducuntur quadraginta vel quinquaginta ab eis quibus lac eſt venale, & ubi lac emere volueris, in ſuperius devehuntur cænaculum, etiamſi triplex foret contignatio, ubi coram in vaſa ſtannea, lac emulgent. *Narbonenſes* auriculas latiores ſuis habere, Geſnerus audivit, ut quæ ad dodrantem longitudinis accedant. *Illyricæ*, ſi Alexandro Myndio credimus, ungulas quidem habent, ſed non bifidas. Aliquando ternos, quaternos aut quinos fætus edunt, & lactis ſeſquicongium. Idem *Indicis* propè urbem Tarnaſſuri, & Africanis ad promontorium capitis viridis contingit. Hircum ad Amboinam lacte ſuo parvos alentem hædos, ſe vidiſſe, Franciſcus Xaverius Jeſuita, Xaverius Epiſt. 23. corruptæ illius de Chriſto & Petro hiſtoriæ, quam Perſicè conſcripſit author, teſtatur. Ubere enim quod propè genitalia unicum habebat, tantum lactis reddebat quotidiè, quantum ſcutella capere poteſt. *Mambrina* capra in regione Damiata, fert equitantem, ſellam, frenum, & cætera quibus equi inſtrui ſolent: auriculas uſque ad terram demiſſas habet, cornua deorſum revoluta ſub ore. Pharos inſula Ægæi maris, gignit capras cervis colore ſimiles, magnitudine majores. Eſt autem eis cornu longum ad duodecem palmos, rectum, & quod unum ſolum habet porrectum ſtipitem, ſi Surio credimus. In Sardinia ſcribit Nymphodorus, pelles caprarum tam mirificâ vi eſſe, ut hyberno tempore calefaciant, æſtivo refrigerent. Eædem fortè ſunt, quæ Muſmones. In eadem hirci quidam celeritate omnes beſtias ſuperant. Ex Monſtris, tricornis capræ imaginem hic exhibemus.

ARTICULUS V.

De Capris ſylveſtribus in genere.

DE Capris ſylveſtribus in genere & in ſpecie agendum eſt. Aldrovand. Hiſt. biſulc. c. 10. Illarum plurima apud Græcos occurrunt nomina. Αἲξ ἄγριος, nempe, αἰγόκερως, δόρξ, δορκὰς, δορκαλὶς, δορκάδιον, πρὸξ, πλὼξ, βύβαλος, ἴξαλος, νεβρὸς, κεμὰς, κόλος, τραγέλαφος. Αἲξ ἄγριος, capra fera Latinis eſt. Solinus tamen ſagittas dictamno herbâ extrahendi morem, qui ab Ariſtotele, Theophraſto, Cicerone, Virgilio, αἰξὶ ἀγρίοις ſimpliciter ita dictis tribuitur, ad illas adſtringere videtur, quæ Cretam & Idam montem potiſſimum incolunt. Et, ſi Virgilio eſſet, fera capra quæ Ariſtoteli αἲξ ἄγριος, manifeſtiſſima inter utrumque contradictio eſſet. Cum hic feras capras in Africa eſſe neget, ille haberi oſtendat. Ideò per capras feras Virgilii, capreas exponit Servius, & Aldrovando videtur, ubi pro ſpecie ſumenda eſt, illam intelligi debere, quæ domeſticæ eſt ſimilior. Sanè Varro, capras, quas alimus, à capris feris ortas dicit, ipſoque capræ feræ nomine, privatim uti videtur. Varino αἲξ ἄγριος, αἴγαγρος, & Heſychio dicitur: quam tamen vocem Oppianus peculiari ſpeciei, Oppian. Cyneg. l. 2. v. 343. illi ſcilicet, quæ Tridentinis & circumvicinis populis Camozza vocatur, tribuit. Αἰγόκερως, capricornus eſt Latinis, quam vocem barbari, teſte Scaligero, capræ ſylveſtri impoſuere, & ſoli Suidæ, genus eſt animalis. Δόρξ & δορκὰς ſolo nomine differunt, etſi quidam apud Hermolaum animal diverſum eſſe opinentur. Alibi pro eo ζόρξ legitur, interpres Strabonis Damam, Nicandri, Capream vertit. Damas etiam traducunt apud Oppianum Gillius & Bodinus ἴορκας, qui ἴορκες Heſychio. Dioſcorides tamen à Dorcade manifeſtè diſtinguit. Cornarius rupicapram intelligit, quæ cornua in dorſum adunca habet. *Dorcadis* nomine Plinius ita utitur, tanquam ei nullum apud Latinos vocabulum reſpondeat, ſentitque capream, capreolum & dorcadem, tria animalia, unum duntaxat animal denotare. Aldrovando ea vox nomine generis uſurpari poſſe videtur. Aliis, ut Ethymologo & Varino, cer-

cervinus pullus eſſe creditur, ſed malè. Cordus à dorco ſexu differre exiſtimat. Scaliger per dorcadem capreolum, per dorcum capream intelligit. Utut ſit, παρὰ τὸ ὀξέως δέρκειν, venit, quòd acutiùs videat. Aſſerunt namque hi; (Origenis apud Aldrovandum verba ſunt) quibus medicinæ peritia eſt, ineſſe huic animali intra viſcera humorem quendam, qui caliginem oculorum depellat, & obtuſiores quoque viſus exacuat. Ideò Ethymologo ζῶον ὀξυδερκὲς καὶ διόμματον dicitur. Invenitur & δόρκων in Canticis Canticorum; quæ tamen vox, authore Myrtilo apud Athenæum, parum uſitata eſt. Videtur omnem capram ſylveſtrem ſignificare. Δορκαλίδες apud Oppianum brevem habent caudam. Gillius cervos tranſtulit, ſed perperam. Ab iſtis namque apud eundem diſtinguitur. Πρόκες Varino ſunt ἔκγονα ἐλάφων, ἢ δορκαδῶν εἶδος. At Ariſtoteles, dum dicit, fel nec cervum, nec πρόκας habere; & ſanguinem ubi effluxerit concreſcere omnium, præterquam ἐλάφου καὶ προκὸς; ab invicem diſtinguit. Gaza Damam vertit. Nomen à celeritate, ἀπὸ τοῦ προΐξεσθαι, Grammatici ſumunt. Πτὼξ à quibuſdam & lepus & dorcas exponitur, cervus item & νεβρὸς quæ omnia animalia ſunt timidiſſima. Sed & πτὼξ idem eſt quod πτῶξ timidus, ſeu pavidus, quo ſenſu Homerus πτῶκα λαγωὸν, dixit. Κεμὰς apud Heſychium exponitur, vel hinnulus, vel cervus, vel dorcas. Ex caprearum genere eſſe, negat Scaliger. Sunt, inquit, in cervis, ut in bobus junix & juvencus. Æliano ſpecie à cervo differunt. *Turbinis*, inquit, *inſtar celerrimè fertur, flavis pilis ſpectatur. Caudâ eſt albiſſimâ, tum ex albenti ejus oculi cyaneo colore tincti videntur, aures per altis pilis refertæ, neque modò in terra pedum celeritatem oſtendit, ſed etiam cum in fluvii confluentem inciderit, Ungulis pedum remigans, fluctus perrumpit, & verò in lacubus natare gaudet, unde ſibi paſtum comparat. Virides juncos & Cyperum depaſcitur.* Νεβρὸν hinnulum interpretantur, Cordus, Marcellus, & alii. Aldrovandus peculiarem quandam capræ ſpeciem hoc nomine indigitari, apud Dioſcoridem, ſcribit. Nam Varinus & Ethymologus προκανεβρὸν quoque dici produnt. Marius Grapaldus damam reddidit: Solinus etiam Damam eſſe oſtendit, dum ſcribit. *Nebrodi damarum copia nomen dedit, quem damæ & hinnuli gregatim pervagantur, inde Nebrodes dicti.* Κόλος ex Scythicæ & Sarmaticæ gentis capris ſylveſtribus cenſetur. Magnitudine eſt inter cervum & arietem, albicante corpore, eximiæ ſuper hos levitatis ad curſum: naribus potans trahit ad caput. Hinc poſtmodum complures dies ſervans adeò, ut per carentes aquis agros facile pabulum carpat. *Capreæ* vox apud Latinos, ſæpè pro omni capra ſumi videtur. *Rupicapra*, etſi in ſylveſtribus ſpecies eſt Plinio, ratio tamen nominis poſtulat, ut generis etiam vicem ſubeat, quandoquidem per ſummas verſari rupes, non illi tantum cui cornua in dorſum adunca, convenit. Delectantur in univerſum excelſis montibus, & tam in ſublimi habitant, ut vix humanis obtutibus pateant. Quod ſi aliquando ferarum vel hominum adverſitatem perſenſere, de altiſſimis ſaxorum cacuminibus ſeſe præcipitantes, in ſuis ſe cornibus illæſas ſuſcipiunt. Plurima inter mares diſcordia propter fœminas, tempore libidinis. Domeſticis, omnium cenſenſu, ſaporis alimentique bonitate, conſtitutionis tenuitate, concoctionis facilitate, excrementorumque paucitate præferuntur. Sicciores tamen paulò carnes habent. Ideò inventum Arabum oleo eas incoquere, ut inde humeſcant. Diocles tamen, Archidamus & Galenus, quod in oleo coquitur ſiccum evadere, & glutinis vinculo amiſſo, ſolutile fieri cenſent, ψαθυρὸν nempe & καῦρον. *Uſum in Medicina* quod ſpectat, Capreæ in cibo ſumptæ dyſentericis proſunt. *Iecur* ſeu inaſſatum, ſeu tritum cœliacis opitulatur: Vapor in aqua calidà ſalſa cocti, oculis exceptus, nyctalopas juvat. Combuſtum & aſperſum ſanguinem ſiſtit, maximè ſi contritum naribus indatur. Sanguis cum palma marina teſte Plinio pilos detrahit: ſecundum Marcellum, abſceſſus maturat. *Fel* theriaca eſt morſibus venenoſis. Idem contra ſuffuſiones incipientes, oculorum caligines, genarum & palpebrarum ſcabricias, facit. Cum roſaceo aut ſucco porri tritum, & tepidum naribus inſtillatum, tinnitum tollit. Cum melle Attico faucium dolores levat, & veretri exulcerationem ſanat. *Fimus* aridus, tritus & cribratus, ex vino odorifero cyathi menſurâ ſumptus, auruginem tollit, ſi Galeno credimus.

Ælian. H. A. l. 14. c. 14.

Strabo. Geogr. l. 7.

ARTICULUS VI.

De Capris ſylveſtribus in ſpecie.

PUNCTUM I.

De Rupicapra & Dama.

CAprarum ſylveſtrium ſpecies ſunt, *Rupicapra, Dama, Ibex, Bubalis, Pygargus, Capra ſtrepſiceros, Dama vulgaris, Capra Moſchi, Capra Bezoardica, Suhak Scytharum, Oryx, & Capra auribus demiſſis. Rupicapra* Dioſcoridi Dorcos, Oppiano αἴγαγρος ſeu αἴγαγρος Varroni Caprea, niſi fallor, dicitur. Aldrovand. Hiſt. Biſulc. c. 31.
Magnitudo ei quæ capræ villaticæ, paulò tantum altior, & corporis forma feris altis ſimilior. Bellonius minorem damâ facit. *Colore* eſt inter fuſcum & ruffum, qui æſtate magis ad ruffum, hyeme magis ad fuſcum vergit. At Scaliger æſtate pilo fulvo, hyeme cine- Scalig. Exercit. 207.

nereo eſſe dixit. Geſnerus partim albam partim nigram, diſtinctis coloribus vidit, ſed & albæ totæ interdum, quamvis rariſſimè, conſpiciuntur. (Bellon. obſ. l. 1. c. 54.) *Oculos* habet rubros, *aures* arietinis longiores, colore gilvo, atramque lineam utrinque rectà à cornuum radice ſupra oculos ad extremum os ductam, & in labra ſuperiora deſinentem. *Frontem* veluti ſtella inſignit. *Caudæ* ſuperior pars piloſa, nigra, & rotunda; ut dorcadis longa: *Cornua* ei nigricanr, novem aut decem digitos longa, multis nodoſis circulis exaſperata, minoribus paulatim, in unco nullis, quin levis & acutus eſt hami inſtar. Paralella ferè, id eſt, æquis undique intervallis ſurgunt; ſolida, ab initio tantum pollicis circiter menſurà cava, & teretia magis quàm domeſticis. Ajunt, inquit loco citato Scaliger, mucronibus cornuum, id quod capras quoque facere videmus, tergum ſcabere. Ex ea ſcalpturitione, quæ pernicies evenerit, operæ pretium eſt congnoſcere. Creditum eſt tanta illas illo in pruritu perfundi voluptate, ut extremum cornus faſtigium, in corium eo usque adigatur, unde retrahi nequeat. Quo circa ex altiſſimis ruere locis, atque affligari, aut à venatoribus fortè deprehenſas, proculve obſervatas capi, aut fame interire. Rupes montium colunt, non ſummas tamen, ut ibex; neque tam altè & longè ſalinnt: deſcendunt aliquando ad inferiora Alpium juga. Conveniunt ſæpe circa petras quasdam arenoſas, & inde arenam, ut capræ ſal, lingunt, quo linguæ inertem pituitam defricent, & appetitum excitent. Cum in venatione urgentur, altius ſemper aſcendunt, donec nullus ad eas canibus pateat acceſſus: deinde cum venatores per ſaxa manibus pedibusque ſequi vident, de ſaxo in ſaxum tranſiliunt, ac montium cacumina petunt, donec nulla ſcandendi reliqua ſit facultas. Illic ſe cornibus retinent, & quaſi ſuſpendunt. Sic vel bombardis feriuntur, vel in præceps pelluntur, vel fame pereunt. Mox à Divi Jocobi die frigidiores montium clivos petunt, ut paulatim frigori aſſueſcant. Captæ, aliquando cicurantur. Ex pellibus fiunt chirotecæ equitantibus. Ubi errabundæ quærunt novas ſedes, aut paſcua perſpectà proximà rupe, projecto pede, ſæpe periclitantur ejus fidem, nempe, mobilis ne ſit, an lubrica. Illud feſtivum, addit Scaliger, In aula patrui Bonifacii, vidimus cicures aſſilire ad aulæa pendentia, in quibus ſimiles eſſent intextæ feræ. Quantum ad *Vſum*, caro eſt ſiccior, & melancholici humoris parens, odoris ſylvatici. Venatores ex recenti ſanguine ſcaturientem, tanquam inſigne vertiginis remedium ſorbent. Apud Plinium legimus, ſevi cyatho, & lactis pari menſurà deploratum phthiſicum convaluiſſe. Iconem duplicem hic exhibemus; Rupicapræ nempe, & Capri montani. *Dama* duplex eſt, Una veterum, de qua hic; altera vulgaris ſive recentiorum, Græcis πλατύκερως dicta, quam Gaza fortè intelligit, cum πρόκα apud Ariſtotelem damam vertit. Plinius caprarum ſylveſtrium generibus, quæ transmarini ſitus mittunt, annumerat. Forte Dioſcoridi & Nicandro, de coagulo agentibus νεβρὸς appellatur: Grapaldus etiam νεβρὸν damam reddidit. Animal eſt capræ magnitudine & colore dorcadis. Ovidius fulvo tergore damas vertit. Famoſa eſt inprimis earum timiditas. Ideò raró manſueſcere Plinius tradit. Cornibus tanquam unco prominentes rupes apprehendunt, neque aliter inacceſſas montium verrucas ſuperant.

PUNCTUM II.

De Ibice.

Dioſcorides in capite de coagulo, hujus capræ non meminit, & vix fortè aliquis (Aldrovand. Hiſt. biſulc. c. 13.) eſt ex veteribus, qui meminerit, Homero excepto, qui ἴξαλον αἶγα vocat. Eſſe verò eam quam Germani *Steinbock* vocant, omnes docti uno ore teſtantur. Plinius totam hiſtoriam breviſſimè complexus eſt, dum (Plin. H. N. l. 8. c. 53.) inquit. Ex caprarum ſylveſtrium genere ſunt etiam ibices in Alpibus, pernicitatis mirandæ, quanquam onerato capite vaſtis cornibus, gladiorumque vaginis, in hæc ſe librant, ut tormento aliquo rotati in petras, potiſſimumque è monte aliquo in alium tranſilire quærentes, atque receſſu pernicius quò libuerint, exultant. Egregium eſt animal & corpulentum, ſpecie ferè cervinà, minus tamen: cruribus quidem gracilibus, & capite parvo cervum exprimit. Color *pellis* fuſcus eſt. Senectute caneſcunt, & ſecundum dorſi longitudinem nigram lineam excurrentem habent. *Oculi* ſplendidi & pulchri. *Ungulæ* biſulcæ & acutæ. Fœmina in hoc genere mare minor eſt minusque fuſca, major caprà villatica, rupicapræ non adeò diſſimilis. Mares prolixam nigricantem bar- (Bellon. obſ. l. 1. c. 13.) bam geſtant, quod nulli, ut Bellonius tradit, alteri animali cervinis pilis prædito accidit, præterquam fortè hippelapho. Magni ponderis cornua ei reclinantur ad dorſum, aſpera & nodoſa, eoque magis quo grandior ætas proceſſerit. Augentur enim quotannis, donec jam vetulis tandem, nodi circiter viginti increverint. Bina cornua ultimi incrementi ad pondus ſexdecem aut octodecem librarum accedunt. Bellonius quaternos cubitos longa vidit. Tot autem transverſos nodos ſeu radios habent, quot annis animal natum eſt. De pernicitate aliquid ex Plinio diximus. Nulla certe montium rupes tàm alta, edita aut præceps eſt, quam non ſaltibus aliquot ſuperet, ſi modò aſpera ſit, & ſpacia tanta promineant, quanta ſalientis ungulas excipere poſſit. Bello-

nius ex ſcopulo uno in alium ſex etiam paſſuum intervallo diſtantem, deſilire ſolere ſcripſit. Dum cadit ex alto, totum corpus inter cornua à colliſione protegit, & ictus lapidum magnorum, cornibus excipit. De Venatione Aldrovandum conſule. Duo earum genera Bellonius dari prodit, in Creta: id ſe ex earum cornibus inde & Cypro delatis didiciſſe, addens. Deprenſæ libero capacique curſus loco, in venatorem irruunt, eosque de rupe dejiciunt. Cum impetendi locus non eſt, deſpondent animum & facilè cedunt. Ejusdem generis eſt illa fera Lybica, quam Ælianus ita deſcribit. Capræ feræ ad ſummos Lybicorum montium vertices commorantur: ad boum magnitudinem accedunt: ipſarum armi & crura luxurioſus pilis fluunt: tibiis parvis, fronribus rotundis, oculis raris & concavis, non valdè projectis ſunt: Cornibus poſt primum exortum utriusque ab alteris longè diverſis, & aberrantibus & incurvis. Non enim ſimpliciter ac aliarum caprarum recta exiſtunt, ſed eatenus retorquentur, ut ad armos pertingant. Ex capris longè maximè ad ſaliendum habilitate ſunr. Nam ex cacumine, in aliud longè diſtans cacumen tranſiliunt: & tamerſi ſæpe earum quæpiam, dum ex uno vertice in alterum ſaltatare contendit, ob nimiam intervallorum diſtantiam, per prærupta ſaxa præceps agitur, nihil tamen læditur. Sic eſt adverſus ſaxorum duritiem, membrorum reſiſtente firmitate, ut nec cornua frangat, nec caput diminuat. In ſummis montibus plurimas ſolertia quadam captandi caprarii generis, nimirum, vel jaculis, vel retibus, vel laqueis, à doctrina arti venaticæ inſtructi comprehendunt. Jam in patentium camporum æquoribus, quilibet vel tardus pedibus eas quòd ibidem non valeant capere poſſit. Earum pellis & cornua aliquot commoditates habent. Nam in frigidis tempeſtatibus ad frigorum vim, atque hyemen excipiendam, paſtoribus & fabris materiariis pelles mirificè proſunt. Cornua ad hauriendum de præterfluentium rivorum confluentibus, aut è fontibus potionem, ad depellendam ſitim, non minori uſui habentur, quàm vel calices ipſi. Tanta enim capacitate ſunt, ut in bibendo reſpirare ſit neceſſe. Ab homine expoliendi benè perito cornu politum, tres menſuras capere poteſt. Habet *in Medicina uſum.* Coagulum easdem cum leporino vires habet, ut tradit Serapio. Sanguis, ad calculum in vino apiato apud Geſnerum commendatur. Iſchiadicis & arthriticis unicem remedium, ſic Marcellus Empiricus componit. Fimum ibi cum lunâ decimâ ſeptimâ colliges; quanquam & alia vetere lunâ collectum, ſires urgebit, ſimili efficaciâ proſit, dummodo medicamentum decimâ ſeptimâ lunâ conponatur. Ex eo ergò fimo quantum unius manus pugno pleno potueris conprehendere, dummodò impar ſir numerus pillularum, in mortarium mittes, atque adjicies piperis grana viginti quinque diligentiſſimè trita: tunc addes mellis optimi heminam, & vini veterrimi optimi ſextarios duos, & conrritis prius pillulis univerſa miſcebis, & repones in vaſculo vitreo. Sed ut major ſit medicaminis efficacia, luna decima ſeprima id facere debebis, & cùm daturus fueris remedium, à die Jovis incipe, & per dies ſeptem continuos dato, ita ut qui remediandus eſt, ſtans, in ſcabello contra Orientem bibat. Hæc Marcellus, quæ merè ſunr nugatia.

Ælian. H. A. l. 14. c. 16.

PUNCTUM III.

De Bubalo ſive Bubalide, & Pygargo.

Aldrovand. Hiſt. Biſulc. c. 14.

DE Bubalide hæc Aldrovandus habet. Arbitrabar, inquit, aliàs, bubalum ſpecie differre à Bubalide, deceptus nimirum &c. Vide Aldrov. pag. 303. uſque ad finem, quam bobus eſſe ibi etiam judicabam. Quantum ad *Naturam*, domeſticam ſedem mirificè amplectitur. In alienum deductus locum, & ad paſcua demiſſus, veterem repetit. In metu, occulto capite, latere ſe putat, ut ſtruthiocamelus. Belluas feroces pugnacesque fugit. Sanguis aliquantulo magis ſpiſſatur quàm leporis & cervi: quippe, qui proximè ovillo, aut paulò minus conſiſtat. Placet & de *Pygargo* Aldrovandi verbis agere. Pygargon, (verba ejus ſunt) Plinius, in præcitatis verbis &c. p. 304. a. uſque ad finem frequenter ſylvoſa & deſerta.

Aldrovan. Hiſt. Biſulc. c. 15.

PUNCTUM IV.

De Caprea Plinii, Capra Strepſicerote, & Dama vulgari.

Adrov. H. Biſulc. c. 16.

C*Aprea* Plinii, Capreolus noſter eſt, quem Germani Reh vocant. Cervis eſt colore non diſſimilis, ſed mole corporis longè inferior, qui vix capram æquat. Mas cornua in capite gerit ſenis plærumque ramis diſtincta. Fuit qui decem & ſeptem haberet cornua, cujus icon Aldrovando à Duce Bavariæ miſſus erat. Plinius de iis ita: Dedit ramoſa capreis, ſed parva, & fecit decidua. Viſu eſt acuto, voce exili, dentes non mutat. Virgilius maculis diſtinctum oſtendit. Servius ſparſos albo exponit, qui habent adhuc maculas à prima ætate venientes. Acceſſu enim temporis, inquit, mutant colorem, & eorum macula gratiæ minoris eſſe incipiunt. Multæ in regionibus Helvetiorum Alpinis capiuntur. Humiliora tamen loca amant quàm Ibex vel rupicapra. Fœmina ſi maritus capiatur, alium

Virgil. Eclog. 2.

alium quærit, eumque ſecum ad priſtinæ habitationis locum adducit. Fœmina verò captâ, maritus aliò diſcedit, & aliam ſequitur conjugem. Cornibus vel uti neſciunt, vel non audent. Cum perdicibus amicitiam colunt, & in iiſdem locis paſcuntur. Flantem ventum petere currendo Belliſarius ait, ut refrigerari ſpiritus curſu laborantes poſſint. Parem illis & apris alimenti bonitatem Julius Alexandrinus poſuit, niſi quod illius caro ſit concoqui facilior, & citius fugiens. Huc pertinent Capreæ Braſilienſes, quæ duplices *Cagua cuete* nempe, & *Cagua-cuapara*. Illæ ſunt noſtris capreis ferè ſimiles. *Caput* ſeptem digitos circiter longum, *oculis* magnis, & nigris: *naribus* longis & patentibus; *ore* nigro, *cute* ſplendente, *auribus* quatuor digitos longis, duos & ſemislatis, *venis* conſpicuis; *collo* rotundo & magis glabro pilis, quam in reliquo corpore: eſtque longitudo colli circiter quinque digitorum & ſemis. Corporis longitudo à colli exortu ad initium caudæ duorum pedum. *Cauda* brevis ut capreis eſſe ſolet. *Crura* quatuor, priora pedem, poſteriora ſeſquipedem longa: *pes* quilibet duas habet ungulas nigras; & ſupra has duas minores ſupra ſe invicem poſitas. Pilis veſtitur glabris, qui in toto corpore, cruribus & pedibus rufeſcunt, in collo & capite fuſci, ſub gutture & inferiori collo albi. *Cauda* quoque inferius eſt alba. *Aures* interius albeſcunt, exterius ſunt fuſci & ferè carent pilis. *Os* inferius longius paulò quam ſuperius? Ruminat cibum. Manſueſcit facilè. Quando unius aut duorum menſium ætatem habet totum corpus maculis albis elegantur eſt variegatum quæ ſucceſſu temporis evaneſcunt. *Cuguacu-apara* Braſilienſibus, caprea eſt cum cornibus, paulò major ſuperiore, at ejuſdem coloris. Cornua tria brachia ſeu digitos habent, nimirum infernum brachium quod longum, & apicem bifidum. Thyrſus ſeu ſcapus pollicem humanum eſt craſſus, & octo vel novem digitos Rhynlandicos longus. De *Capra Strepſicerote* ita Aldrovandus. Plinius inter ſylveſtres capreas, quas transmarini ſitus mittunt, Strepſicerotes &c. pag. 305. uſque ad finem. Cretenſis imaginem ex Bellonio. *Dama vulgaris*, deſcribente Bellonio, corpore quidem cervum refert, & capreolo major eſt, ſed colore differt. Dama minus caput habet cervo. Cornua etiam illi omni anno decidua ut cervo, quæ antrorſum protenſa habet præter aliorum conſuetudinem. Gilvam habet dorſi ſpinam, atramque lineam, ſecundum dorſi longitudinem excurrentem, Cauda longa eſt ad proplites uſque dependens, uti vitulo. Sæpè accidit ut ejus latera candidis maculis aſperſa ſint, quæ vetuſtate pereunt. Accidit etiam ſæpe numero, ut fœminæ omninò albæ ſint, ſic ut capræ exiſtimari poſſint, niſi pilum ad modum brevem haberent. Oſtenduntur ejus cornua ingentis magnitudinis variis in locis, qualia ſunt, ea quæ in gradibus & aſcenſu Amboſianæ arcis conſpiciuntur. Caro cum capreolis ferè in qualitatibus convenit, ſanguinem tamen ad atram bilem tendentem aliquo modo efficit. Aliquando vervecis in morem pinguis eſt. Fimus cum oleo myrtino præparatus, capillos augere dicitur.

Mareg. Hiſt. Braſ. l. 6. c. 10.

Aldro. H. Biſ. c. 17.

Bellon. obſer. l. 1. c. 54.

PUNCTUM V.

De Capra moſchi.

Aldrov. Hiſt. Biſulc. c. 19.

DE Capra Moſchi ex veteribus ſoli Arabes ſcripſere. Recentiores Græci, ut Aëtius & Paulus Ægineta, ſi quid habent, ex iiſdem ſumſere. Sive autem hanc feram, dorcadem capreamve, aut gazellam Indicam, peregrinam aut orientalem appelles, aut dorcadem moſchi, vel ſimpliciter, animam moſchi, parum, inquit Geſnerus, intereſt. Aldrovandus Capram moſchi vocat. Iſidorus & Albertus, forte à moſcho, qui vulgo muſcus, musquelibet. Volaterrano eſt mus muſcus, quem ex Arabia & Æthiopia venire tradit. A Divo Hieronymo ad Demetriadem, peregrini muris pellicula inter odoramenta quibus delicatiores diffluunt, numeratur. Alii moſchum ſignificari arbitrantur: Hermolaus animal ex quo Zibethum: Geſnerus folliculum animalis moſchi, in quo hoc odoramentum colligitur. In deſcriptione variant authores, etſi non deſint, qui ex authopſia delineent. Conveniunt tamen quòd ex caprarum ſive gazellarum genere eſſe ſtatuant &c. Vide p. 307. a. uſque, alioqui recta ſunt. Ferunt odoratis paſci, ac potiſſimum nardo; unde etiam moſcho, id eſt, ſanguini circa umbilicum collecto, odor concilietur. Propter inſignium velocitatem rarò vivæ capiuntur. Morſu in perſequentes ſævire, Alexander Benedictus prodidit, qui etiam manſueſcere exemptis dentibus longioribus, addit. In provincia Thebet eas canibus venantur. In China, etiam Perſia, Africa, & Ægypto reperiri, quidam prodidere. Cæterum odoramentum illud quod hæc gazella fert, barbaris *muſcus* Latinis *moſchus* dicitur. Appellationis inde fortè ſumpta ratio, quòd plantarum muſci, quarundam præcipuè arborum, ut cedri & populi albæ, ad varia odoramenta & conſpiſſanda unguenta, apud antiquos uſus eſſet. Alcitatus muſcum Arabem vocavit. Græcis dicitur μόσχος, vel quod illi, μόσχους, μοσχίδια & μοσχεύματα, novos teneriores que in plantis ſtolones vocent; quorum ſimilitudine in animalibus, quæ moſchum ferunt, novi, odoramento illo pleni naſcuntur folliculi: vel quòd animalia illa, mediâ inter capream & vitulam naturâ & magnitudine, fulvoque vitularum colore

lore

lore videntur, quas Græci etiam μόσχυς & μοσχάρια appellent: vel quòd moſchi folliculus, à vaſculis cæparum ſemen in ſummo caule ſervantibus, quæ Græcis μόσχα, figurâ non longè abſit: vel denique, ut Ethymologo placet, quòd è medio, umbilico ſcilicet animalis, fundatur, quod Græcis eſt, ἐκ μέσου χεῖσθαι. Taceo poſſe derivari, vel à verbo μῶ, quòd ab omnibus requiratur: vel ab ὄζω oleo, præpoſita μ litera; vel à privatione fœtoris κατὰ στέρησιν τῆς δυσοσδίας. ὄζειν enim & benè & malè olere ſignificat. De *ortu* ipſius non omnes eodem modo referunt. Simeon Sethi, (utor Aldrovandi verbis) moſchum omnem fundi aſſerit, &c. Vide pag. 307. b. uſque, ſic Fuchſius. In *Electione* haud etiam conſona ſcribunt authores. Plateario omnino niger non probatur, laudatur, qui ad ſpicæ nardi colorem accedit. Braſavolo odoratiſſimus eſt ſubniger, ex Cathaja allatus. Sunt qui Tumbaſcinum propter pabuli copiam anteponunt, qui in folliculo matureſcit, præſtantior eo, qui in aëre ſuſpenditur. Teſtis enim Braſavolus, immaturum, etſi animali adhærentem, grave olere. Abenſinnæ, moſchus melior Antebius vel Aſtiltios, deinde Jurgius, poſtea Indus marinus. Elluchaſim in Tacuinis folliculos continentes moſchum Cubit eſſe ſcribit, ſubtili ex veſicula & moſcho: Gergeri eſſe folliculos his contrarios, qui moſchus minus eſt ſubtilis, & minus aromaticus: Moſchus Cbarum medio inter hos loco: Salmindi verò deterior. De probatione ita Aldrovandus. An moſchus legitimus &c. Vide p. 308. b. uſque, adulterati notam eſſe. Adulteratur multis modis: præcipuè niger, & ad ſubruffum colorem tendens, admixto pauco ſanguine hircino modicè aſſo, ita ut tres vel quatuor partes, ex iſtis contritis, ad unam moſchi admiſceantur. Sed panis aſſus friabilem reddit; ſanguis hircinus cum frangitur, lucidus eſt & clarus interius. Saraceni ſæpe cum folliculis vendunt, quos adulterato inſerſere. Alexander Benedictus jecore hœdino arefacto, & avis cujusdam fimo vitiari ſcribit. Radice Angelicæ à quibusdam, prodente Geſnero augetur; qui etiam factitium deſcribit. Odorem, ſi aliquid aromaticum addideris, amittet. At ſi in vaſe vitreo denſo & cerâ oblito aſſerves, retinebit. Recuperabit amiſſum, ſi in olla aperta in cloaca ſuſpenderis. Quantum *ad Vſum*, in aſſignatione temperamenti, authores variant. Averroës calefacere & ſiccare in fine ſecundi ſcribit, Setbi in tertio. Tenuiſſimarum eſſe partium apud omnes in confeſſo. Mercurialis naribus appoſitum ſanguinem prolicere tradit; & ne idem aſſumtus faciat, metuit, quod vaſa aperire videatur. De cætero, in reſtauratione virium, tremore, ſyncope, flatibus, caputpurgiis, pilis odoriferis, ſuffumigiis, ſmegmate, tragematis oris, & unguentis moſcatis, vehementer adhibetur. Quibuſdam tamen mulieribus uteri ſuffocationem adfert; quod Venetis & Septentrionalioribus ſi Olao Magno credimus, contingere ſolet.

(Margin notes: Aldrovan. Hiſt. Biſulc. c. 20. — *Vſus.* — Olaus Magnus l. 16. c. 13. 14.)

PUNCTUM VI.

De Capra ſive Hirco Bezoartico, vel potius Pazahartico, & aliis.

Diverſi diverſa circa deſcriptionem Capræ Bezoarticæ proferunt. Bellunenſis negare illam videtur, dum lapidem Bezoar nuncupatum, in ſuis erui venis, ex Thiphaſi Arabe prodit. Arabes in cervis eum naſci credidere. Monardes teſtimonio eorum, qui ex illa regione, ubi Bezoarticum animal reperitur, rediere, conſtare ait, cervi eſſe magnitudine, ejuſdemque quodammodo forma &c. Vide Aldrovand. pag. 311. b. uſque. in Arabia ex capris quibuſdam hunc lapidem extraxiſſe. At *Bontio* capræ iſtæ non valdè abſimiles ſunt capris Europæis, niſi quod habeant erecta ac longiora cornua, ac quædam ex iis verſicolore ſint pelle, ut tygrides, pulchro aſpectu, quales duas, inquit, hic in arce Batavia quotidie videmus. Prout magnum aut parvum lapidem gerunt, eò moleſtius vel citius incedunt, quòd aſtutiſſimis Armeniis & Perſis benè notum eſt. Idem addit, herba quadam croco ac hermodactylis perſimili veſci, ex ejuſque eſu lapides in ventriculis concreſcere. Inde factum, Teixera prodente, ut cum inſula quædam, inter continentem Chormandel & Ceylon inſulam, à Luſitanis Iſle de vaccas vocata, horribili inundatione ſubmerſa eſſet, ut capræ ſervatæ neceſſariò aliò transferri debuerint, herbâ illa deſtitutæ, nullos protulerint lapides; inſula verò falſugine liberata, reductæ, eoſdem produxerint iterum. Tam verò capris hi moleſti ſunt, quàm hominibus calculi veſicæ & renum. Unde colligere licet, vana illa eſſe, quæ ſeu Monardes, qui in inteſtinis, ſeu Fragoſius, qui in renibus, ſeu Moſes Ægyptius, qui in veſicula fellea naſci produnt, ſcripſere, de quibus Aldrovandum ſi placet, conſule. Nam iſtius lapidis quidam Paſan eſſe volunt, alii Balſaar: ac Bontius Pazaher, id eſt, contra venena, quaſi Antidotum, vocari tradit. Naſcitur præcipuè in Perſia, in loco quodam Stabanon dicto, trium dierum itinere ſupra Laram, ubi Reges Perſarum vigiles locare ſolent, ut omnes lapides qui certum pondus excedunt, ſibi vindicent. De *formarum diverſitate*, ita Aldrovandus. Obſervandum itidem magnam eſſe horum nativorum lapidum diverſitatem, &c. Vide Aldrovand. pag. 312. b. uſque. alii tamen pretioſiores

atque

(Margin notes: Aldrovan. Hiſt. Biſulc. c. 21. — Bontius Med. Indor. p. 46.)

atque efficaciores habentur Confici ex maſſa quadam adulterinos, Monardes ex relatione Guidonis de Lavaretis prodit; genuinos, qui ex laminis ſeu corticibus ſe invicem amplectentibus conſtant, illisque adeò ſplendentibus, ut politæ videantur; intus pulverem habere. Garcias paleam vocat. At Bontius genuinum eſſe credit, qui, ſi pauca calce fricetur, colorem puniceum oſtendit; ſi in pelvim aquâ repletam conjectus, & ibidem per duas aut tres horas relictus, idem prout antehac pondus retinet, adulterinum, qui calce fricatus rimam ducit, aut aquâ exemptus, pondus vel remittit, vel auget. De *Viribus*, plurima à Serapione, Monarde, & Garzia ab Horto ſcribuntur; nempe, nudæ parti corporis applicatum, facere, ne à veneno offendaris: pulverem morſibus animantium inſperſum, eosdem ſanare; ipſis feris injectum, torpidas reddere: viperas, injectum cum aliquo liquore, enecare. Omnem denique in venenis ſopiendis & febribus malignis expugnandis inanem curam, niſi & hunc adhibueris; recitatque Monardes aliquot eorem exempla, qui ipſius beneficio ex faucibus Orci erepti ſunt. Iuvat & melancholicos, quartanarios, ſyncopticos, epilepticos, vertiginoſos, calculoſos, lumbricis laborantes, & alios. Sed magis mulieribus quàm viris prodeſſe obſervatum. Sunt in India, qui ſe ejus uſu rejuveneſcere poſſe, ſomniant. De quibus Monardem in peculiari tractatu conſule. At Bontius, non tantas in eo vires, ſe mille experimentis inveniſſe ſcribit. Corollarii loco ex eodem addo, lapides Pa-zahar in ventriculis ſimior natos, qui teretes ſunt, & longitudinem digiti aliquando excedunt, inter præſtantiſſimos haberi. Ad Hircum Pazaarticum referri poteſt *Vicuna*, *& Taruga*, de quibus ita Nierem bergius. Sunt apud Peruanos quædam perniciſſima animalia quæ *Vicunas* vocant. Quidam putavêre, ab Ariſtotele & Plinio capras dici, ſed ignotas priſcis Vicunas cenſeo cum Acoſtâ. Cornutum illi animal ſic vocarunt, vicuna cornu exermis, cætera licet ſimilis ſilveſtri capræ, cujus & fortaſſe genus eſt. Nec obeſt inopia cornuum; namque & canes cornuti alicubi feruntur, cum communes excornes ſint. Gaudet montanis & rupibus, frigus & deſerta amat, gelu & nive videtur recreari, ſocietate & grege delectatur. Ad obvios quoque fugax. In fuga præmittit ſobolem, cujus parca eſt. Capitur celebri venatione. Coeunt uſque ad tria millia barbarorum, circumdant montem, ſic paulatim cogunt in unam ſedem feras, aliquando pluſquam trecentas: dimittunt ad prolem feminas. Aliter capiuntur cum ad conveniens intervallum accedunt, conjectis ad pedem funibus plumbo innexo extremitati quibus impeditur curſus. Tondent illas ad ſtragula.

Monard. de lapide Bezoar.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 59.

Lana earum ſubtilis & delicata inſtar ſericorum. Pertinacis coloris eſt, quippe nativi, nulla tincturâ opus habet; In æſtu recrear, juvat renum inflammationes: quamobrem culcitras ex eâ inferciunt. Dicitur mitigare etiam podagra. Caro haud jucunda, nihilominus Indis edulis. De ſalubritate Joſephus Acoſta narrat, acerrimum dolorem oculorum pænè ſubito placaſſe ſibi impoſito fruſtulo carnis recenter occiſæ Vicunæ. Generant in viſcere bezoar, ſecundum poſt Orientalem. Proximum Vicunæ genus *Taruga*, pernicior, grandior, rorridior colore, mollib. & decidentibus auribus: non gaudet ſocietate & grege, rupes ſola peragrat. Repertus in his Bezaar major virture & mole.

Nieremb. H. E. l. 19. c. 64

PUNCTUM VII.

De Suhak Scytharum, & Capra auribus demiſſis.

DE *Suhak Scytharum* ira Aldrovandus. In Scythia latiſſimis &c. Vide pag. 313. uſque ad finem. *Capras auribus demiſſis*, Ariſtoteli debemus. Menſurâ hæ palmari, & dodrantali, & nonnullæ ita demiſſæ, ut ſpectenr ad terram. Fortè ex his iſta, cujus Icon hic ponitur, & quam *Capram Indicam*, & *Mambrinam Syriacam* vocant. Lanâ pilis facieque & cornibus ovem potius quàm capram referre videtur. Color albus eſt.

Aldrovan. H. Biſul. c. 23

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 28.

PUNCTUM VIII.

De Oryge.

TRia animantium genera Orygis nomine apud Græcos celebrantur. Unum aquaticum, duo terreſtria. Illius apud Strabonem mentio, ubi de Turdetania agit, quod, teſte Hermolao, quidam, Orcas marinas eſſe opinantur. Horum, duo eſſe genera, ex Plinio & Oppiano colligere licet. De Oppiani Oryge in ſequentibus agemus. Hic Græcis παρὰ τὸ ὀρύττειν, ſeu ὀρύσσειν, fodere dicitur; qnòd ad ortum, ut poſthac dicemus, accedente lunâ, prioribus pedibus terram effodere dicatur. Plinius, ſi *Formam* ſpectes unicornem & biſulcum facit, & quidem ex Ariſtotele. Ex caprarum ſylveſtrium eosdem genere. Contrario pilo veſtiri, & ad capur verſo; quod & tauro Æthiopico, competit. Eundem perpetuò ſitientia Africæ generare, & natura loci potu carentem, & mirabili modo ad remedia ſitientium; apud eundem legimus. Namque Getuli larrones, eo durant auxilio, repertis in corpore ipſorum ſaluberrimi liquoris hauſtu veſicis. Albertus magnitudine hirci eſſe, barbatum ſub mento, in eremo verſari, & facilè laqueo decipi ſcribit. Herodotus magnitudine bovi comparat. Nec nos quicquam certi de ipſius forma habemus. Cornua in omnium ferè muſæis oſtenduntur atra, in extremo mucro-

Strabo, Geogr. l. 3.

Aldrov. Hiſt. Biſulc. c. 14.

Forma.

Plin. H. N. l. 11. c. 46.

Ariſt. H. A. l. 2. c. 1.

Plin. H. N. l. 10. c. 73.

Digitized by Google

natâ, pro ætate animantium, longitudine, craſſitie, & numero nodorum variantia. Icones duorum hic damus. An ejus ſint, an Aſini Indici, ne Aldrovandus quidem definire audet. At quia Æthiopes qui Sili vocantur, iis tanquam armis contra Struthiophagos utuntur; & hæc duriſſima ſint, mucronata, longa & cava, videntur ejuſdem eſſe. Ægyptii multa de eo commenti ſunt. Syrii nempe ortum ſentire, atque etiam clamore edito ſignificare: contueri ſtellam, ac veluti numen adeſſe ſentiat, procumbere adorabundum: ſeu ſingulari quadam ſympathiâ, ſeu, quod apud Albertum legitur, imbrem & frigus præteriiſſe, frigoris nimium impatiens, percipiat. Quomodo ſe erga Lunam & Solem gerat, Aldrovandi verbis exponam. Iidem, inquit, Ægyptii impurum, ut inquit Orus &c. Aldrov. p. 315. b. D. *uſque.* ingratus & impius in eam Oryx videri debeat. Addunt, ad ortum ſolis converſum alvum dejicere; & perpetuam ſitim perferre. Meminit Orygis Columella & Martialis: ſed vix ejuſdem credo. Hic eum ſævum vocat: Ille inter ea quæ ad cultrum in leporariis reponuntur, enumerat. *Oppiani Orygem*
Aldr. Hiſt. Biſul. c. 25. ita Aldrovandus, interprete Gyllio, deſcribit. Oryx, inquit, in ſylvis verſatur feris infeſtiſſimus: colore eſt lacteo &c. Aldr. p. 316. a. D. uſque. Hactenus Oppianus. Diverſum à ſuperiori eſſe, vel exinde non malè colligas, quòd ille inter capras, quæ timidæ referatur: hic verò, ferox ſit. De cornu quidem nihil adjecit; at adjeciſſet, ſi unum habuiſſe ſciviſſet. Ælianus quadricornes in
Ælian. H. A. l. 14. c. 14. Paræus Tomo 1. l. 5. c. 5. India reperiri ſcribit. Ambroſius Paræus, cujuſdam feræ, in quadam maris rubri inſulâ Cademotha Arabibus dictâ, incolis Pyrraſoupi dictæ, ex Coſmographia Theveti meminit. Magnitudine eſt mulo par, capite non abſimili, urſinis veluti pilis veſtita, ſed haud adeò obſcuris, verum ad flavum inclinantibus, biſulcis, ut cervus, pedibus. Duo procera ſed minimè arborea capite geſtat cornua, unicornium cornibus affinia. Indigenæ, beſtiæ aut piſcis venenati morſu læſi, aquâ, in qua aliquot dies ejuſmodi cornua infuſa fuere, hauſtâ, ſtatim convaleſcunt.

ARTICULUS VII.

De Cervo.

Aldrovan. Hiſt. Biſulc. c. 27. *Nomen.* CErvi nomen, à cornibus quæ gerit, (ea Græcis κέρατα) apud Latinos ſumtum eſt. Apud Græcos plurima obtinuit hoc animal nomina. Dicitur namque ἔλαφος, vel quaſi ἐλαφρὸς, id eſt, levis; vel quaſi ἔλοφος, διὰ τὸ ἐλαύνειν καὶ ἀναιρεῖν διὰ τῶν μυκτήρων τοὺς ὄφεις, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τοὺς ὄφεις, ἢ ἀπὸ τοῦ ἕλος, nimirum quòd circa lacus & aquas libenter verſetur; aut quòd cornu ejus ſuffitum ſerpentes fuget; aut quòd ipſe cervus cornu ad ſaxum attrito nidorem excitet, quo ſerpentes è cavernis pellit. Dicitur & λάφος ἀκέραος, βαιρὰξ, βίρκιος, βρίδος, Laconibus inprimis, κνῆκις, Nicandro, νεβρέλικος, πιχαρις, σεργὸς, πυχίνης. Varinus τὰς ἐλάφους τὰς πρῶτον τικτούσας, cervas primum parientes, *Procas* vocat, φυράκας, πλώκας. Hinnulus cervi, dicitur, ἐλλὸς, λάδας, ναυθρὸς, νεβρὸς, κεμὰς, quaſi κοίμας, quòd in ſpelunca adhuc jacent, κεμμὰς, & κελμας. Animal eſt *Deſcriptio.* biſulcum, forcipem pro ungue habens; pilo molli, & ſi Junio credendum, intus cavo, ideò commodè natat. *Colorem* ipſi Pollux tribuit, ὀπῆξανθον, qui ſit ὀπίστικτος λευκοῖς γράμμασι, fœmina præcipuè, & hinnulus. Euripides βαλίας vocat, ſeu ſpadicei coloris, Euripidi σπαδίνας, à colore τοῦ σπάδικος, ſeu phæniceo dicuntur. Dantur tamen & albi: qualis erat Sertorii cerva, quam eſſe fatidicam Hiſpaniæ gentibus perſuaſit. Cornua Plin. H. N. l. 8. c. 32. ipſi inter reliqua animalia maxima: Cervæ nullæ; repertæ tamen cornigeræ, quos Maximilianus Cæſar obſervavit, & Scaliger vidit. Anniculis nondum cornua naſcuntur, niſi quoad indicium, ſit initium quoddam protuberans, quod breve hirtumque eſt. Bimis primum cornua oriuntur ſimplicia, & recta ad ſubulonum ſimilitudinem, quamobrem πασσάλιας, ſubulones, eos per id temporis vocant. Trimis bifida exeunt, quadrimis trifida, atque deinceps ad hunc modum procedit numerus, uſque ad annum ſextum. Conſtat tamen in multo plures ramos illud diſtribui. Habuit Guilhelmus Bavariæ Dux bina, quorum utrumque, unum & viginti ramos fundebat. Albertus teſtatur eadem in Germania ad undecimum dividi. Vidit Æmilianus in penu Æmilian. de Ruminantibus. Ferrariæ Ducis, cervum interfectum, magnitudine equo paulò inferiorem, cujus cornua adeò erant ramis referta, ut ne illis Germanicis cederent. Sed & Antverpiæ in pharmacopolio viſa, quorum ſingula ramos circiter quindecem oſtentabant, Geſnerus prodidit. Differunt verò hæc cervorum cornua ab aliis, quòd cum omnibus ſint cava & in Ariſtot. H. A. l. 2. c. 1. & l. 3. c. 9. Plin. H. N. l. 11. c. 37. mucrone demum concreta, cervis tantum ſolida ſint; & cùm cæterorum oſſibus adhæreant, cervorum tantum cutibus enaſcuntur. Nec ullum animal præter cervum eadem mutat. Fiunt adeò ſolida & dura, ut ſoliditate ad lapidum naturam accedant. Inveteratum perquam leve redolitur, præſertim ſi ſub dio fuerit, ita ut nunc humeat, nunc ſicceſcat. Geſnerus obſervavit in conſummati cornibus mucrones, ſive ramulos ſupremos, qui bini alioqui aut terni ſubinde ſpectantur, ſeptenos, & in eodem loco ſtipitis latitudinem ſex digitorum, inferius autem fuiſſe alios binos ramos & adminicula. Obſervavit item inter cranium cervi & cornua, officula ſive tubera gemina oſſea protuberantia, lævia; duos circiter digitos longa, eò breviora quo cervus natu major eſt.

eſt. Horum ſingulis ſingula, ait, adnaſci cornua, per ſymphyſin quandam & quaſi coarticulationem. Addit denique, ſubulonis cervi cornua ſe vidiſſe, dodrantis circiter longitudine: *furcarii* verò vulgo dicti, qui trimus eſt, duorum & amplius dodrantum. Quæ hic expreſſimus, lævia erant, albicantia, & minimè rugoſa. Singulis annis

Ariſt. H. A. l. 4. c. 5.

ſtato veris tempore ea amittere, Ariſtoteles prodidit; qui etiam tradit, captum fuiſſe, cujus cornibus viridis hedera innata fuiſſet; quod & apud Plinium habetur. Caſtratis de-

Oppin. Cyneg.

fluere Oppianus author eſt. Et hæc de Cornibus. Quantum ad alias partes, *Facies* ipſis eſt carnoſa, *naſus* ſimus, *collum* oblongum, *nares* apud Oppianum quaternæ, totidemque meatus. Muſculi temporales & exiles & debiles; *aures* ſciſſæ ac velut diviſæ, ſed

Ariſt. H. A. l. 6. c. 10.

præcipitanter, quales peculiariter iis Ariſtoteles adſcripſit, qui circa Arginuſam in Elapſo monte verſantur. *Dentes* habent quatuor utrinque, tum infra, ut annotat Albertus, quibus molit cibum, & inſuper duos alios magnos, qui mari quàm fœminæ majores ſunt; vergunt autem omnes deorſum, ut re-

Ariſtot. H. A. l. 2. c 15. Plin H. N. l. 13. c. 17.

pandi videantur. Vermes continent omnes ſuo in capite vivos, qui naſci ſolent, prodente Ariſtotele ſub lingua, in concavo, circiter vertebram quà cervici caput innectitur, vermibus qui in carnibus enaſci ſolent, haud minores, continuos, numero viginti. At fuere qui plures videre, & quidem diſcretos: fuere & alii, qui nullos. Dicunt itidem in-

Ariſtot H. A. l. 3. c. 6.

tra oculi os veſpas enaſci & provolare. *Sanguis*, aquæ ſimilis eſt, & nullas continet fibras, ſi Ariſtoteli & Plutarcho credimus: Baldus Angelus Abbatius, coagulatum ſe obſervaſſe ſcribit, idemque aliorum obſer-

Plin. l. c.

vatione conſtare. *Oculos* habet magnos. *Cor* item proportione magnum, quantum omnibus timidis eſſe ſolet. De *Lapide* in oculi cantho varii varia. Agricola lapidem Belza-

Scalig. Exercit. 112,

hart: Bellunenſis Bezaar. Scaliger lapidem eſſe negat. Ante centeſimum, inquit, annum in cervo nulla eſt. Poſt eam ætatem accreſcit ad oculi canthum; ipſis oſſibus atque in os protuberans concreſcit, eâ duritie quâ cornu ſuperet. Quâ parte prominet, rotunda eſt, inſigni nitore, coloris fulvi, non ſine veſtigiis atriorum venularum. Tanta levitate ut penè tactum effugiat. Ita enim ſeſe ſubtrahit, ut ſeipſam propemodum movere videatur, &c. Scribonius, oculi ſordes vocat. *Oſſa* in corde omnibus propè cervis reperiuntur: annoſioribus tamen majora, minora junioribus, crucis in-

Iordan. de phænomenis peſtis tr. 3.

terdum formâ, decuſſatim mutuò interſecta, inquit Iordanus. Vidi, inquit idem, exectos propè columbini ovi magnitudine, laminis conflatos, & quod jucundum fuit aſpectu, poſtquam comminutus fuit, repertum eſt os in meditullio, ſimile cæteris oſſibus corde prognatis, circa, quod putamina hæc ſeſe aggregando amplificaverant, & in hanc molem atque duritiem calore cordis extorrente lapillum produxerant. Geſnerus à medio Auguſti duntaxat ad idu uſque Septembris inveniri ſcribit. Renodæus in junioribus, non os, ſed cartilaginem eſſe. Nervum ſeu cartilaginem nerveam Braſavolus vocat. Andernacus, ſiniſtro detecto ſinu, maximeque arteriæ totâ baſi apertâ, ſi radices illius & membranarum ſequaris, inveniri tradit. Nam arteriæ aortæ, venæque arterioſæ & membranarum earundem radix, ex oſſea illa catilagine cordis procedit. *Cauda* ipſi exigua eſt, vituli marini modo. *Crura* perquam gracilia. *Ventres* plures. *Genitale* nervoſum more Cameli.

Ariſtot H. A. l. 2. c. 1.

Inteſtinum tam tenue imbecilleque, ut etiam leviter percuſſeris, poſſit rumpi cute adhuc

Plin. H. N. l. 11. c 37.

integrâ. *Fell.* vacare ajunt, ſed inteſtinum adeo amarum, ut ne à canibus quidam attingatur, niſi cervus præpinguis ſit. Achaini in cauda id gerere creduntur; eſſeque quod ibi contineri ajunt, colore quidem ſimile felli, ſed non ita ut fel humidum, ſed lieni parte anteriore ſimile. *Cerva* cervo minor eſt: animal aliàs aſpectu egregium, mutilum cornibus, viſu acuto, miræ velocitatis. Qua-

Ariſtot. H. A. l.6 c.29.

terna habet ubera, ut vacca. Galenus de fætus tunicis agens, ac de venis & arteriis, quæ ex utero in ipſum inſeruntur, aſſerit, quòd in omnibus animalibus, quæ ſuapte natura ad ſaliendum ſunt proclivia, ut cervis & capris, vaſorum productiones matricibus ſunt connexæ, non per tenues modò membranas, ſed cum eis etiam per carnes viſcoſas, velut pinguedinem quandam, ſpecimen eſſe mirabilis providentiæ. *Dorſum* dum pingue eſſe

Locus. Plin. H N. l 8. c. 33

Oppianus dicit, de utroque ſine dubio ſexu intelligit. In Africa non reperiri Ariſtoteles & Plinius prodidit, contradicente Virgilio & recentioribus. In Apulia ſæpè exercitus ſpeciem præbent, & Ferdinandum Regem Neapolitanum eo deceptum, nec non Jacobum Caldoram ſolertiſſimum ſuæ ætatis Im-

Pontan. l. 2. de bello Neapolitano.

peratorem, prodidere ſcriptores. In Cathaiæ provincia Bargu & copioſi ſunt, & ſæpè tam cicures, ut eis inſideant. In Batavia,

Iunius Batav. l. 1 c. 64.

referente Hadriano Junio, toto illo collium arenariorum tractu, cum interjectis convallibus, qui Egimondam uſque ab Hagienſi nemore in longum porrigitur, magna eorundem copia. In Britannia palmatorum Capitolinus meminit: albos & nigros dari quidam affirmant. In regione Chicorariorum in orbe novo, teſte Petro Hiſpalenſi, adeò cicures ſunt, ut perinde ac apud nos capræ, alantur. Cretenſem agrum cervo egere Solinus ſcribit, Cydoniatarum regionem ſi exceperis. At Varinus Achæinarum cervarum meminit, quæ & ἀχαϊναι dicuntur, ab Achæa inſulæ illius civitate. Bellonius quoque non paucos ibi reperiri reliquit, quod inſula noxiis animalibus careat. In Cyprum

è Syria ideò tranſnare, quòd paſtionum quæ illic ampliſſimæ dicuntur, deſiderio teneantur, apud Ælianum habemus.

Ælian. H. A. l. 5. c. 56.
Ariſt. H. A. l 6. c. 29.

In monte Aſiæ Elapho apud Arginuſſum ſciſſis ſunt auribus, quod & Helleſponti cervis, modò citatus author adſcribit. M. Aurelius Imperator, cicures ibi naſci, addidit. Apud Scotos grandes ſunt, & tam frequentes, ut ſolemni plærumque venatione, nunc quingenti, nunc octingenti, nunc mille proſternantur. Sunt ex his nonnunquam qui adipem decem pollices latam habent. Dantur & numeroſi, in Hebridum inſularum monte, cui à Cervo nomen eſt. Xapita novi orbis regio, referente Petro Martyre, cervorum armenta habet, ut nos boum.

Martyr Decad. Ocean. 7. c. 2.

Domi pariunt, domi nutriunt, ſoluti per nemora paſtum quærendo, luce durante vagantur, ad veſperam pullos domi relictos reviſunt, & intra cortes claudi ſe; ac natis ſuis depaſtis mulgeri ſinunt. In Gallia quoque circa Fontem bellaqueum ſunt numeroſi: In Florida ſunt partim domeſtici, quales fortè in Xapato; partim ſylveſtres, quorum quidam bovem adæquant, quidam minores ſunt. In multis Germaniæ locis cicures in foſſis circa mœnia aluntur. In Helvetia minus hodie abundant, quòd ſylvæ propter frequentiam incolarum, indies minuantur. In Hercynia, colore nigricantes reperiri, à quibuſdam accepit Geſnerus. In Dikilapporum denique regione, ſunt eorundam greges, & Norvegis Rhen dicuntur, noſtratibus cervis aliquantò majores. Lappi vice jumentorum utuntur. Vehiculo, inquit Sigiſmundus Herberſteinius, in ſcaphæ piſcatoriæ formam facto, cervos jungunt, in quo homo, ne cervorum citato curſu excidat, pedibus alligatur; lorum, quo cervorum curſum moderatur ſiniſtra, dexterâ vero manu baculum tenet, quo vehiculi, ſi fortè in aliquam partem plus æquo vergeret, caſum ſuſtineat. Atque eo vehendi genere viginti milliaria ſe unâ die confeciſſe, cervumque tandem dimiſiſſe, eumque ad Dominum ſuum ſtabulaque conſueta rediiſſe, dicebat.

Generatio.

Tanta amoris libidine flagrant, ut totâ die ad venerem ferantur. Ad menſem ita agitari, mox deſævientes alterum paulò minus menſem abſumere, Budæus prodidit. Certant tum pro fœminis, & victori, ut domino, obedit victus, ſequiturque ut herum, ſi Alberto fides. Impletis fœminis, ſeparari per ſeipſos mares, & propter libidinis graveolentiam, quemque ſolitarium ſcrobes fodere, more hircorum fœtere, facies quoque nigreſcere aſpergine, & ita degere, quouſque imber accedat, tum paſcua repetere, Ariſtoteles author eſt.

Ariſtot. H A. l. 6. c. 29.

Coire incipit menſe Auguſto & Septembris ab Arcturo, implenturque paucis diebus & multæ. Cerva plærumque ſubſidens coit, quòd marem ob contentiſſimum impetum ſuſtinere nequeat: aliquando tamen more ovium ſuſtinet, & ſocias declinat, cum turgente jam venere, còitum appetit. Oppianus magnâ celeritate currentes fœminas iniri reliquit: mares verò duobus pedibus quantum poſſunt, curſimque ſequentes coitum abſolvere. Tranſeunt in coitu ad alias udem, redeuntque ad priores. Plinius, cicures non concipere, niſi ab infantia fuerint educatæ ait.

Plin. H. N. l. 10. c. 63.

Ferunt uterum octo menſes: pariunt magnâ ex parte unum. Incrementum hinnulorum velox.

Ariſt. l. c.

Cerva cum parit, pituitoſo humore purgatur, aliàs nunquam. Dum lactat, ſeſe dimittere Pollux prodidit, Geſnerus refellit. De longævitate cervorum quædam apud authores occurrunt.

Ælian.

Heſiodus in verſibus qui tamen in operibus non extant, cornici novem noſtras ætates tribuit, quadruplum ejus cervis. Sic ferè 3600. annos viveret. Plinius, poſt centum annos aliquos captos cum torquibus aureis quos Alander Magnus addiderat, adopertis jam cute, in magnâ obeſitate. Tempore Caroli Gallorum Regis, qui tempore ſchiſmatis inter Clementem & Vrbanum VI. vixit, captus eſt ad Sylvanectum cervus, in cujus torque latinis literis ſcriptum erat, Hoc me Cæſar donavit. De Cajo Julio Cæſare etſi id capi vix poſſit: poteſt tamen ad Carolovingorum aliquem referri. Theophraſtus etſi octogenario major obiverit, conqueſtus nihilominus eſt de naturâ, quòd cervis longiorem quàm homini vitam dederit. Taceo ſacram Dominæ cervam apud Pauſaniam, quæ tempore Agapenoris hinnulus erat: nec non Diomedis cervum, qui tempore Agathoclis, poſt aliquot nempe ſecula, captus eſt. Cæſaris Auguſti cerva, cum inſcriptione torquis, *Noli me tangere, quia Cæſaris ſum*, innumeris propemodum luſtris ab ipſius imperio, deprehenſa fuiſſe dicitur. Quidam ætatem ex ramorum multitudine colligunt, quod Ariſtoteli non placet.

Vox.

Author Philomelæ eos glocitare ſcripſit, Virgilius graviter rudere. Mutant vocem pro ſexu. Brevis fœminis, maribus productior.

Sympathia & Antipathia.

Amicitia ipſis cum attagene: at cum aquilâ, vulture, ſerpente, canibus, tigride, belluis, ariete, vulpium gannitu, cacto, aſpalatho, rubris pennis, hoſtilitatem gerunt. Attagenes ſæpiſſimè dorſo ipſorum inſident, & pilos vellicant. Aquila inſidens cornibus multum pulverem volutatu collectum excutit in cervi oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes.

Plin. H N. l. 10. c. 3.

Cum ſerpente ipſis pugna. Inveſtigant cavernas, nariumque ſpiritu extrahunt renitentes.

Plin. H. N. l. 8. c. 32.

Ideò ſingulare abigendis ſerpentibus; odor aduſto cornu cervino. In Libycis finibus ab iiſdem jacentes impeti, apud Oppianum legimus. Cactum ſi cervus calcet & ſaucietur, oſſa ejus nullum ſonum edere poſſunt. Aſpalatho tactus emoritur.

Ingenium.

In-

genium

b Genium.

genium ſequentia oſtendunt. Gaudent τοῖς ἐρήμοις, ſeu locis incultis, ſylvoſis, & nemoroſis, ubi ſolum bonum & pingue eſt. Sylvas quoque, vinea & loca aprica amant. Mas relictis paſcuis ad ſylvam ſe celeriter recipit, ſed eandem non ingreditur: fœmina denſiora ejus loca ſequitur. Meliora quandoque paſcua nacti, ſemper tamen ad priſtina ubi educati ſunt, redire ſolent. Eminens, uno minore cervo comitatus incedit, quem *armigerum* venatores vocant. Paſcuntur tota penè die: & ſub meridiem ubi ſol maximè fervet, in umbra deliteſcunt. Adeò ſunt timidi, ut in proverbium abiverint: & Cantharion Arcas ab oraculo cervus ſit dictus. Saltu valere, vel locus non procul Francofurto, à cervino ſaltu nomen mutuatus oſtendit. Duo ibi lapides erecti, prodente Geſnero, cernuntur, interſtitio pedum hominis mediocris quaſi ſexagintà. Tanto enim ſpacio ſaliiſſe illic cervum, idque etiam ſupra plauſtrum oneratum, cum venatores inſtarent. Requieſcunt in fuga, dum qui inſequitur, appropinquet, & tum iterum fugiunt. Ubi animum deſpondere, relictis ſylvarum opacis, in campeſtria ſe conjiciunt, & interdum ad vicos & villas propius accedunt. Secundo vento plærumque feruntur. De *ſolertia* in eludendis canibus, ita Budæus Solere cervos ajunt, ſimul ut ſenſerint rem ſibi eſſe cum aſſeclis infeſtis, ſimul & ſagacibus, primum alios aliosque fugæ lapſos, & gyros conglomerare; deinde ſi porrò urgeantur, ſtabula cervarum popularium, cervorumque diverſoria petere, ibique inter turbam promiſcuam, quaſi intra nebulas erroris canini ſeſe condere, interdum gregarios aliquot inde abigere, atque ad aliquantum ſpacii permixtim veſtigia facere, ad negocium canibus exhibendum. Cum autem aliquantiſper hac ratione contechnati ſunt, ab illorum comitatu ſubitò ſe ſubducentes, per tramitem devium longiuſculè abſcedunt, deinde interſiſtunt, ut interim canes veſtigia cervulorum aut cervarum excipientes, diverſi ab eis auferantur. Cumque hæc ſtropharum commenta canum experientiſſimorum odorandi vis vicerit, ad alia denuo ſe vertunt ſubſidia; cujuſmodi ſunt, per ſua quadantenus veſtigia recurrere: deinde ſpiras fugæ intorquere multipliciter & variè, & quàm fieri poteſt perplexiſſimè, tum raptim longius procurrere. &c. Viſus quidam in armentum bubulum irrumpere, in bovemque primoribus cruribus inſiliens armisque complexus ad longiuſculum ſpacium velut equo vectus, poſtremis pedibus terram ſtringere; ut odorem ſui, quoad fieri poſſet incertum, canibus relinqueret. Viſus, referente eodem Budæo, qui in arborem in denſo & opaco ſitam inſiliverit, in eademque ſublimis, ramis fruticis ipſo ſaltu divaricatis ſteterit, ſic interceptus, ut inde deſilire non poſſet. Contra noxia gramina cinaram edunt: contra phalangiorum morſum, cancros. Sollicitè etiam cavent, ne quando in vulnera recentia ſolis radius incumbens, carnem priuſquam cicatrice obducatur, putrefaciat. Dictamnum herbam extrahendis ſagittis monſtravere percuſſi eo telo, paſtuque ejus herbæ ejecto; quod Dioſcorides & Tullius capris adſcribunt. Maria tranant, gregatim nantes porrecto ordine, & capita imponentes, præcedentium clunibus, vicibusque ad terga redeuntes. Hoc maximè notatur à Cilicia Cyprum trajicientibus, nec vident terras, ſed in odore earum natant. Infirmos ponunt in ultimo; nec citius ſolvunt, quàm ſecundos ventos ſenſerint. Pingueſcunt æſtate & ideò latent, quòd ſe ſuæ corpulentiæ pondere facilius capi poſſe ſentiant. Sed & cum cornua depoſuere occultantur interdiu, idque in opacis locis, ut muſcarum tædio vacent; paſcunturque per id tempus noctu, donec recipiant cornua; quæ ubi concreverint, ſoli exponunt, ut excoquantur & ſicceſcant. Ubi verò attritu arborum, cum ea ſcalpunt, nihil indolere ſentiunt, in patentia prorumpunt. Defodere, poſtquam depoſuere eadem, fama eſt. Verum alii, alterutrum duntaxat defodere, ſcribunt. Dextrum cornu negant inveniri, inquit Plinius, ceu medicamento aliquo præditum, idque mirabilius fatendum eſt, cum & in vivariis mutent omnibus annis: defodique ab iis putant. Ariſtoteles id de ſiniſtro prodidit, quamvis in Epiro dextrum obrui ſcribat. Abjecta in vivariis negligi, nec humo obrui, obſervatum eſt: quin & in ſylvis in aperto jacentia ſæpè reperiuntur. Serpentibus abundè ſaturati, ne veneni virus noceat, ad flumen contendunt, & ore ſummè tenus corpora demergunt, nec citius bibunt, quàm vi frigoris cogente hauſtum venenum per oculos deſudando elachrymaverint. Vincentius Belluacenſis eſu ſerpentum caligini oculorum mederi ſcribit. Capti, non ſolum cicurantur, ſed etiam vocati ad hominem accedunt. Frena & juga ferre, apud Calpurnium legimus. Certè ſeptem cervorum bigas im pompa Ptolomæi fuiſſe, author eſt Athenæus: Heliogabalus verò junctis quaternis in publicum proceſſit. Taceo Mithridati Regi Ponti pro corporis cuſtode fuiſſe; & Sertorio Romano Hiſpanor. Duci cervam albam in comitatu, quam ille Dianæ numen fingebat. Aſſuefactum à Ptolomæo quendam ut ſermonem Græcum intelligeret, Ælianus refert. In pariendo ſemitas minus cavent, humanis veſtigiis tritas, quàm quæ ſecretæ & feris opportunæ. Seſeli ante partum purgantur; ut faciliori utantur utero: poſtquam peperere, involucrum primùm exedunt, mox herbam quandam deguſtant, ſic ad prolem redeunt. Non

Æl. H. A. l. 2. c. 8.

Plin. H. N. l. 8. c. 32.

Ælian. H. A. l. 5. c. 56.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 5.

Ariſtot. l. 6. & l. 10.

Ælian. H. A. l. 7. c. 46.

Æl. H. A. l. 11. c. 25.

qualibet autem partus ſuos educare, Solinus author eſt; teneros ſtudioſè occultare, & abſconditos inter profunda fruticum, vel herbarum, pedum verbere caſtigare ad latendum; cum maturuerit ad fugam robur, exercitio docere curſus, & aſſuefacere ſalire per abrupta. Mulcentur fiſtulâ paſtorali & cantu, interdum ita, ut interim paſcua negligant. Quantum ad ſenſum, ſi erectas auriculas teneant, acerrimè ſentiunt; ſin demiſſas, facilè opprimuntur. Viſu valere vel id argumento eſt, quòd μεγαλωπὰς Oppianus vocat. De *Uſu in Cibis* in diverſa abeunt authores. Iſidorus tradit, carnes habere teneras, & faciles concoctu propter motus frequentiam: ſi verò caſtrentur, antequam cornua creſcant, magis temperatas fieri. Galenus duras facit, difficiles concoctu & melancholicas; alibi, aſinorum carni ſimiles. Simeon Sethi, bilem atram gignere profitetur, cavendasque æſtate, quod tum propter ſerpentum eſum venenatæ ſint: ſi frequentius ſumantur, corpus tremulum facere: per hyemem tutius ſumi. Julio Alexandrino præſtat caro hinnuli, quanquam & vetuſtioribus laus, neque tamen vetulis; ætatis longitudo in cauſa, ut vel in trimatu commendari poſſint. Conſiſtendi ætas, ut longiſſima, ſic deterior eadem, creſcente ſemper ſiccitate & carnis duritia. Tempore libidinis eam vitiari, & hircorum inſtar fœtere, apud Ariſtotelem legimus. Avicenna quartanas ejus eſu induci putat. At Plinius, quasdam ſe fœminas principes ſcire teſtatur, omnibus matutinis carnem eam deguſtare ſolitas, & longo ævo caruiſſe febribus, quod ita demum exiſtimant ratum, ſi vulnere uno interierint. Alii, diuturnitatem cervinæ eſu ſibi pollicebantur, quòd vivaciſſimum animal eſſet. *Hepar* pravum eſſe Vincentius Bellunenſis ſcribit. *Cornua* recenter enata, in delicatorum etiam unum venere. Bruyerinus, elixari & poſtea in fruſtula frigi ſcribit. In *Medicina, pili, pellis, medulla, ſevum, cerebrum, pulmo, genitale, cor, oſſa, coagulum, urina, lachryma, cornu inprimis*, locum habent. *Pilis* vulvæ ſuffiuntur; ſuffitus contra abortum facit. *Pellis* ramenta defecta pumice, & ex aceto trita, igni ſacro illinuntur. Si eadem cum pedibus dextris portæ infigatur, ingreſſum animalis venenoſi prohibet. Eadem ad involuntarium urinæ exitum, in ſtratis remedium. *Medulla*, leniendo dolori eſt præſtantiſſima: ſerpentes inuncta fugat: perfuſis aquâ aliove liquore fervido, peculiare eſt remedium: in aqua, potui data, inteſtinorum tormina ſedat: dyſentericos dolores per clyſterem injecta, ſopit: uterorum duritiem in peſſis intruſa emollit. De ejusdem in menſtruis aperiendis uſu, ita poſt Agricolam Mizaldus. Si medullæ cervinæ drachmas duas vel tres pro corporis & ætatis modulo, includantur in linteolo mundo & raro, poſtea pudendo muliebri inſerantur, filo extra pendente ut retrahi poſſint, modò tunc ſe offerat opportunum ac ſtatum purgationis tempus, & præparatum fuerit corpus, præſcriptaque vitæ ratio. *Sevum*, podagricos dolores lenit: ad lentigines faciei adhibetur: combuſtum & cùm oſtrea toſta commixtum, perniones ſanat: uteris exulceratis, recens ac viridis ſubditur. *Cerebrum*, in coxarum & laterum dolore, reſtituendisque fracturis laudat Rhaſis. *Pulmo*, clavos, rimas, & calli vitia tollit, ſi Plinio credimus: impoſitus & ſæpè renovatus, ex calceamento læſos pedes, affirmante Marcello, perſanat. Sunt qui phthiſico profuiſſe ſcripſerunt, ſiccatum in fumo, tritumque in vino. Cinis in olla fictili exuſti, multis ad ſuſpirium & dyſpnæam profuit. *Genitale* ſiccatum & tritum cum vino contra viperarum morſus exhibetur: tauro cum vino illitum, ad coitum eundem excitat; aridum, contra difficultatem mingendi aut colicam valet, ſi aqua in qua ablutum fuerit bibatur. Magi, ut author eſt Plinius, partum contineri promittunt, ſi mulieri candida à pectore hyænæ caro, & pili ſeptem, & genitale cervi, illigentur dorcadis pelli, & collo ſuſpendantur. *Oſſa* ad ventris profluvium Galenus inungi jubet. Sextus verò, patellam cervinam, ſi tecum habeas, negat ſurgere inguina, & quæ ante ſurrexerunt, eadem tacta redire. *Cor* cum pelle & cornu combuſtum, vulnera, iisdem cum oleo inunctum, ſanat. Os de corde, inter antidota habetur. Lapis qui in corde aut vulva reperitur, contra abortum facit. *Coagulum* hinnuli in utero occiſi, præcipuum eſt contra ſerpentium morſus remedium. Utiliter quoque bibendum, morſo à cane rabido datur. Quin contra cicutæ & fungorum eſum facit. *Urina*, ſplenis dolorem ſanat, ventriculoque & inteſtinis inflatis prodeſt. *Lachryma*, inter ſudorifera cenſetur, tantosque ciet, ut pænè totum corpus ſolvi credas, in vini momento exhibitum. Quà parte prominet, rotunda eſt, inſigni nitore coloris fulvi, non ſine veſtigiis atriorum venarum, tantâ levitate, ut penè tactum effugiat: ita enim ſeſe ſubtrahit, ut propemodum ſeipſam movere videatur. *Cornu* maximus uſus eſt. Ex typhis ſanguine adhuc madentibus, aqua rhizotica, contra malignas febres deſtillatur. Uritur aperto igne & philoſophicè, & non tantum ad ſudores & adverſus venena commendatur; ſed & contra varios morbos. Floridæ inſulæ incolæ infantium labiis perforatis ea imponunt, ſic à veneno illæſos fore ſibi perſuadent. Andernacus collyrium ex eodem, cum thure, plumbo uſto, opio &c. & aqua pluviali, conficit. Idem, aceto incoctum vel tritum,

porri-

Ælian. H. A. l. 12. c. 46.

Uſus in Cibis.

Galen. de Alim. facult. l. 3. c. 6. & 8.

Jul. Alex. l. 11. c. 11.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 29.

Uſus in Medicina.

Galen in Euporiſtis

Galen. ſimpl. 11. l. 9.

Mizald. cent. 6 aphor. 96.

Hippocrates de morb. mulier.

Galen. Eupor. l. 2. c. 42.

Heurn. Method. ad praxin. l. 2. p. 245.

porrigini & impetiginibus inungitur: cum lenticula & ſevo cervino, lentigines de facie tollit: accenſum, nidore ſuo morbum comitialem prodit: adverſus ſcrophulas tritum cum ſpongiis, in quibus lapides reperiuntur, æquali menſura ex vino aut aqua quotidiè bibitur: ad polypum cum ſandarachanaribus inflatur; ad dentium albedinem in cinerem in olla nova redactum, cum maſtiche, & ſale ammoniaco miſcetur: crudum inque aceto fervefactum, maxillarum, à dentitione dolorem adimit: aduſtum & cum vino tritum, deinde circumlitum, vacillantes dentes confirmat. Hæmoptoicis cum tragacantho medetur; dyſenteriam ſeu uſtum, ſeu in galredam redactum, ſanat: ad vomitum, cum ſulphuris vivi puſillo, in ovo ſorbili exhibetur. Sextus combuſtum ex oxymelle ſplenem ſiccare affirmat. Ad colicam ex iiſdem teneris remedium Marcellus habet, cujus deſcriptionem apud Aldrovandum vide. Contra lumbricos Galenus cum ebore propinat. Sunt qui cretam, ſemen ſanctum, vitellum aſſum, admiſcent, & cum melle placentam parant. Ad profluvium denique muliebre, & præfocationes uterinas adhibetur. In *Differentiis* nihil ferè occurrit, præter ea quæ apud Nierembergium leguntur. Cervinum, inquit iſte, non ſimplex, Novæ Hiſpaniæ genus. *Maçame* vocant. Quidam rubei, quidam albi toti. Hos cervorum Reges dicunt Indi, & *yztac macame* appellant. Alii noſtratibus aut iidem, aut valde ſimiles forma, magnitudine, ingenio: *Aculhuame* nuncupant. His minores *Quauhtlamacame* in magnam generoſitatem degenerant à cervinâ timiditate: efferociunt vulnerati, adoriuntur venatores, ſæpè occidunt. Ejusdem molis & moris ſunt *Thalhuacamacame*, ſed impares animo. Minimi ſunt *tamamacame*, fortaſſe potius caprarum genus. In Duarhe, Xapidâ, & aliis novi orbis plagis, cervorum erant armenta, quemadmodum nobis boum, (prout ſuperius diximus.) domi pariunt, nutriunt. Soluti, per nemora paſtum quærendo luce durante vagantur, ad veſperam pullos domi retentos reviſunt, intra cortes claudi ſe ac, natis depaſtis mulgeri patiuntur, nullum aliud lac, aut ex alio lacte caſeus. In aliquibus Occidentis regionibus vexati cæſique à venatoribus, quærunt herbam Atochielt, (ſic vocant Barbari, & ſpecies pulegii eſt) hac recreantur reſtauratione virium, novam pernicitatem acquirunt: majoris illis uſus eſt, quam dictamni virtus. In Virginiâ cervi longiore caudâ ſunt præditi quam noſtrates, & cornuum extrema in dorſum recurva habent. Cervorum Americanorum quoddam genus Lerius vocat *Seouaſſou*, qui differunt à noſtris, quòd multò ſint humiliores, minora geſtent cornua, & æquè pilos demittant atque noſtrates capræ. In plagis novi Mcxici caudam habent valde piloſam, alii prolixam, non aliter ac mulæ, cujus æquant aut ſuperant molem. Maximi roboris ſunt. Dux quidam Hiſpanus duos injunxit manſuetos rhedæ ſuæ vehendæ. De *Cervopalmato*, ita *Aldrovandus*. Diximus ex Julio Capitolino, Gordiani ſylvam memorabilem pictam in domo roſtrata Cn. Pompeii, inter alias picturas, cervos continuiſſe C C. palmatos: hoſque Geſnero primum viſos, eosdem cum dorcadibus platycerotis. Cæterum cum poſtmodum Joannes Cajus medicus Britannus hæc illi cornua ex Britannia miſiſſet, mutatâ ſententiâ, doctiſſimo illi medico, qui cervum palmatum revera eſſe judicabat, quod & mihi vedetur, aſſenſit. Nam cum cornua hæc aut æquent, aut etiam ſuperent, & longitudine & craſſitudine cervinum, conſonum eſt, corpus animalis, cervi potiùs quàm platycerotis ſimile eſſe. In Perſia circa Schamachiam, Karabach, & Moragè, ſpecie Damæ, ſubfulvos, cornua retrorſum incurva, abſque nodis habentes, quos Turcæ Tzeiran, Perſæ, Ahu in veniri, Olearius author eſt.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 59.

Aldrov. Hiſt. Biſulc. c. 28.

Olear. Itiner. Orient. p. 312.

ARTICULUS VIII.

De Tragelapho, & Tarando.

TRagelaphus inde nomen ſortitus eſſe videtur, quod hirco & cervo ſit ſimilis. Volaterranus & Geſnerus Hippelaphum Ariſtoteli dici volunt, ſeu à ſimilitudine ita dicatur; jubam enim habet, ſeu à magnitudine ut hippoſelinum; major enim & craſſior cervo eſt. Germani Brandthirſch vocant, ſeu, quòd ſit nigrioris coloris quàm cervus, ut Agricolæ placet; ſeu quòd loca in quibus carbones fiant frequentet, & herbis ibidèm naſcentibus paſcatur, ut Fabricio viſum. Major eſt & robuſtior cervo. Villos nigros in gutture, longos in armis gerit. Ideò à cervo, barbâ tantum & armor. villo diſtare ſcripſit Plinius. Suprema pars dorſi cinerea eſt, ventris ſubnigra; villi circa genitalia nigerrimi. Cæteris à cervo non differt. Non alibi quàm juxta Phaſin amnem naſci prodidit Plinius, ſed falsò. Nam & apud Arachoſios inveniuntur Tragelaphi: & in Torantinis Konigſteinianisque Miſniæ ſaltibus Bohemiæ vicinis capiuntur. In Anglia quoque cervi nigricantes reperiuntur, ab his fortè non diverſi. *Tarandus* Barbaris Pyrandrus & Pyradus, Heſychio fortè *ξάνδαρος*, Septentrionalibus *Rebenſchter*, dicitur. Magnitudo ei quæ bovi, caput majus cervino nec abſimile, villus albus magnitudine Urſorum. Tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant. Pectus habet toroſum, ungulas bifidas, concavas, & mobiles. In curſu enim eas explicat. Ipſe ad celeritatem expeditiſſimus, ita ut & ſummas nives

Aldr. H. Biſul. c. 29.

Plin. H. N. l. 8. c. 32.

Aldrovan. H. Biſul. c. 30.

calcet

calcet non impreſſis altè veſtigiis; & pernicitate inſidiantia in vallibus animalia effugiat. Cornua geſtat prælta, quæ ſtatim à fronte ramis duobus latis mucronantur quaſi in digitos. In medio ramulus veluti internodium interjectus, inde rurſus in ramos latos, digitorum expanſorum ſpecie mucronatos exeunt. Cornua ſunt alba, verulisque longis diſtincta. Differunt ab alces cornibus altitudine, à cervi latitudine, ab utriſque colore, & ramorum multitudine. Currendo ea in tergum demittit: nam ſtanti, frontem penè rami inferiores tegunt. His inferioribus, concreta frigoribus flumina ad potum capiendum rumpere fertur. Sylvarum fructibus & arborum muſco veſcitur. Latibula ſtruit in montibus Septentrionalibus, & in Moſibergum, aliosque Norvegiæ montes intenſioribus frigoribus procedit. Capitur ab hominibus ad uſus domeſticos. Nam ad conficienda itinera domatur à curſoribus, ad opera ruſtica ab Agricolis. Caro ejus è ferinis illorum locorum optima & delicatiſſima. Natura animal eſſe gregale; & mille tarandorum armenta, in vaſtis ſeptentrionis ſylvis aliquando conſpici ferunt. Fœmellæ ramis carent. Reperiuntur in Norvegia Suecia, Laponia, & Polonia. Auguſtam Vindelicorum bini cum ſellis, phaleris, & phrenis, erant aliquando adducti. De coloris in
Solin. Polyhiſt. c. 33. ipſo mutatione, ita *Solinus*. Hunc tarandum, affirmant, habitum metu vertere, & cum deliteſcat, fieri ſimilem cuicunque rei proximaverit, ſive illa ſaxo alba ſit, ſeu fruteto virens, ſive quam aliam præferat qualitatem. Faciunt hoc idem in mari polypi, in terra Chamæleontes. Sed & Polypus, & Chamæleon glabra ſunt, & pronius eſt cutis lævitate ſpeculi modo proximantia æmulari. In hoc novum eſt, ac ſingulare, hirſutiam pili, colorum vices facere. Cæterum quis ille Plinii & Solini Tarandus ſit, nec Geſnerus quidem rectè noſſe viſus eſt. Nam modò cum Turone, modò cum Rangifero, de quo in ſequentibus eundem facit. Icon quam hic damus, veriſſima eſſe creditur.

ARTICULUS IX.

De Rangifero.

Aldrovan. Hiſt. Biſulc. c. 31. IN Deſcriptione Rangiferi, quem *Reen* vocant, non conveniunt authores. Albertus ſpeciem cervi repræſentare dicit, ſed majorem eſſe corpore, colore inſignem, & ad fugam celeberrimum. Tres, ſecundum eundem, cornuum ordines in capite gerit, ita ut in ſingulis bina ſint cornua, & caput ejus virgulis compoſitum videatur. Ex his duo cæteris majora, in loco cornuum cervi, quæ ad perfectam magnitudinem augentur, adeò ut quinque cubitorum menſuram aliquando attingant, & ramis viginti quinque conſpiciantur. Duo etiam in medio capitis, ut damarum habentur, mutilis & brevibus ramis mucronata. Denique alia in fronte antrorſum verſa, oſſibus ſimiliora, quibus in pugna potiſſimum utitur. Olaus Magnus tricornem eſſe ſcribit, de genere cervorum, ſed longè proceriorem, velociorem, longiorem. Rangiferum duplici ratione dici, tum quòd in capite alta cornua, velut quercinarum arborum ramos ferat: tum quòd inſtrumenta cornibus pectorique, quibus hyemalia plauſtra trahit, impoſita, ranga & loga patrio ſermone vocentur. Cornuum verò duo cæteris majora, eo loco habere quo cervus: aliud in medio capitis, ramuſculis circumſtantibus cæteris brevioribus ſitum, quo contra infeſtas beſtias pugnat. Jubatum gerere collum, & ungulas rotundas. Johannes Agricola tridentem duntaxat in faſtigio cornuum habere, & in ſaltibus Poloniæ reperiri, prodidit. Julius Cæſar bovem Cæſar. l. 6. de bello Gallico.
cervi figuram facit, cujus à media fronte inter aures, unum cornu exiſtat excelſius, magisque directum his, quæ nobis nota ſunt cornibus. Ab ejus ſummo, addit, ſicut palmæ ramique late diffunduntur. Deſcriptio Damiani à Goës, alci potius quàm Rangifero competit. Apollonium Menabenum Medicum ſi ſequimur, ſunt ex genere cervorum, altitudine & craſſitudine aſello pares, tibiarum gracilitate ſuperant. Caput habent inſtar vituli, collum jubatum velut equus: Cornua frondoſa, lævia, gracilia, oblonga, ad tergum porrecta. Cætera, habita ratione & ſervata magnitudinis proportione, cervos communes imitantur. Taceo Julium Cæſarem Scaligerum, qui rangifero ab Olao Magno tributa alci adſcribit. Utut verò ſit, diſtinctum ab Alce, vel inde colligere licet, quòd Olaus Magnus rerum ſeptentrionalium peritiſſimus, diverſis locis de iiſdem agat. Inveniuntur in Lapponia, Suecia, Norvegia, & vicinis Arctico locis. *Cibus* ei muſcus montanus, candidus, præſertim hyeme nivibus in ſuperficie ſoli coopertus: quas licet denſas naturæ inſtinctu perforat, cibum quæſiturus. Æſtate verò foliis ac frondibus arborum, ſtando eundoque melius quàm ſe inclinando floribus ac herbis, propter cornua nimis antrorſum incurvata veſcitur, idque laterali & obliqua capitis inclinatione. Educti in transmarinas terras non diu ſuperſunt, ut in Holſatia & Pruſſia compertum. Huc à Guſtavo Rege Ann. 1533. miſſi, & ſylveſtri libertate donati, an ſobolem reliquerint, nunquam comperiri potuit. Quia verò & ſylveſtres ſunt & domeſtici; horum lac, pelles, nervi, oſſa, caro, ungulæ, pili, uſibus humanis inſerviunt. *Lac* nutrimentum eſt domeſticum; ſerum, potus. *Pellis* tegendis & corporibus & lectis, & equorum ſellis inſervit. Quia

valida

valida & tenax, ad culeos & diverſorum opificum folles adhibetur. *Nervi* loco lini conſuendis veſtibus deputantur. *Oſſa* & cornua ad arcus parandos ſumuntur. *Carnes* vento & fumo ſiccatæ ad plures annos durant. Ungulæ ſpaſmaticis proſunt. *Pilis* pro farciendis ſellis & pulvinaribus utuntur.

ARTICULUS X.

De Alce.

Ald. Hiſt. Biſul. c. 32. SEd & de fera *Alce* mirè authores diſcrepant. Pauſanias ſpecie inter cervum & camelum facit; naſci apud Celtas, explorari, Pauſan. in Eliacis, & Bœoticis. inveſtigarique ab hominibus non poſſe, hominum odore à longe percepto, in foveas & profundiſſimos ſpecus ſeſe abdere. Secundum Cæſarem, ſunt in Hercynia ſylva, earumque conſimilis capris figura & varietas Cæſar. l. 6. de bello Gallico. pellium, ſed magnitudine paulò antecedunt, mutilæque ſunt cornibus, & crura ſine nodis articuliſque habent, neque quietis causâ procumbunt: neque ſi quo afflicta caſu conciderunt, erigere ſeſe aut ſublevare poſſunt, &c. Plin. H. N. l. 8. c. 15. Plinius jumento ſimilem facit, ni proceritas aurium & cervicis diſtinguat. Haud illi diſſimilem, notam in Scandinavia inſula, nec unquam viſam in hoc orbe, multis tamen narratam Machlin, ſed nullo ſuffraginum flexu: ideoque non cubantem, ſed acclivem arbori in ſomno, eaque inciſâ ad inſidias capi, aliàs velocitatis memoratæ. Labrum ei ſuperius prægrande, ob id retrogredi in paſcendo, ne in priora tendens involveretur. Solin. Polyhiſt. 32. & 33. Idem apud Solinum legimus. Dodoneus huc Strabonis verba trahit, qui Strabo Geogr. l. 4. dicit, Alpes, peculiaris formæ belluam, ut memoriæ prodidit Polybius, gignere, habitu quidem ad cervi ſtaturam, collo duntaxat excepto & villis, in quibus capro pêr quam ſimilis eſt; gerereque ſub mento carnis globum ad palmæ magnitudinem, capilloſum, craſſitudinem pro equini pulli cauda habentem. Cardanus alcem à Julio Cæſare deſcriptam putat: aliis creditam, magnum animal appellat. Scaliger licet duas alces eſſe dicat; hoc tamen animal biſontem nuncupat. Olaus hanc feram alcem ubique vocat, & onagrum. Eraſmus Stella medium quaſi genus inter equos & cervos alcem ponit, easdemque cornua quotannis amittere. Levinus Lemnius in Miracul. Nat. Lemnius caprarum eſſe generis credit. Miechovius crura abſque articulis prælonga habere, ut biſontes, ait. Germanis dicitur Elend / ſeu miſeria; tum quòd ſingulis diebus morbo comitiali laboret, nec citius ab eo levetur, quàm dextri poſterioris pedis ungulam auriculæ ſiniſtræ immiſerit; tum quòd leviſſimo etiam vulnere accepto, exſpiret. Cæterum magnum animal ita deſcribit Cardanus. Cardan. l. 10. de ſubtilitate. *Sub boreali polo animal naſcitur cervo ſimile, cruribus anterioribus longioribus, carneam habens promuſcidem, brevem tamen. Habet cornua peculiari quadam forma prædita, & nulli fermè animali ſimilia. Nam craſſa ab imo, ubi aſcendunt, latiora palmo ſunt.* Menabenus verò hanc partium exteriorum deſcriptionem dedit. *Habet hoc animal craſſitiem, altitudinem* & proceritatem mediocris & pinguis equi. *Humeri* depreſſiores & humiliores ſunt partibus poſterioribus. *Capite* aliquantulum pronum incedit. A ſummo capite uſque ad humeros, & maximè in cervice eſt huic magna *pilorum* prolixitas & ſylva, ita ut collum & barbam hirci repræſentet. In aliis corporis partibus pilorum longitudine non differt ab equo, ſed denſitate ſuperatur, craſſitie verò ſuperat. *Color* plærumque vergit ad cineriçiam albedinem; pro viciſſitudine tamen anni temporum, pili varias habent in colore mutationes. *Caput* eſt oblongum & gracile, ſi conferatur cum toto corpore. *Labra* magna, prominentia & craſſa, & maximè ſuperius, quod *promuſcidem* Cardanus vocavit. *Os* longum. *Dentes* non admodum magni, nec longi. *Aures* longæ latæque. Fœmineus ſexus cornibus caret, at maſculinum genus multifida, & ramoſa cornua producit, ſed non tam longa & frondoſa ut cervi vulgaris. Latiuſcula ſunt craſſitie ferè duorum digitorum tranſverſorum. Si unius cornu figuram ſpectas, triangularem ferè formam deprehendes, & magnæ avis alam extenſam dices: ſi pondus, duodecim ferè librarum majorum erit. Cornua, addit idem, mutat hoc animal ſtatutis quibusdam temporibus, ut cervi ſolent. Unum aliquamdiu fuit apud me, quod ut matura poma ſolent, ſpontè deciderat. Id ſtirpe manifeſtè dignoſcitur; duo alia parva habeo, duorum aut trium fortè ab ortu menſium, paulò ante animalis mortem abſciſſa, quæ molli quadam lanugine, ſanguine etiam imbuta erant. Eſt præterea obeſo & grandi ventre ut vaccæ ſunt. Cauda mirum in modum brevis, ungulæ bifidæ, ut bobus. Et hæc omnia *Dodoneus* ad alcem refert, quæ alibi, DEO volente, examinabimus. De *Pelle* ſcribit Geſnerus in Alce. Geſnerus, denſam & ſolidam eſſe, ut validos etiam ictus punctim cæſimque factos avertat, & ferrei thoracis inſtar hodiè expetatur. Ad thoraces ab alutariis, piſcium adipe præparatur, ut imbrem arceat. A cervina cui ſimilis eſt, inſpirata diſcernitur. Tranſmittit enim ſpiritum ut ab oppoſita manu percipiatur, quod ſit meatibus plena, & concavos pilos habeat. Geſnerus tamen in ungula integra, quam cum ima parte tibiæ piloſa ſe vidiſſe affirmat, nullam in pilis cavitatem reperit. Poſſunt tamen meatus qui in vivis erant, in mortuis collabi, præſertim longo poſt tempore.

Cornua, idem, libras circiter duodecem appendere tradit, eſſeque longitudine ferè duorum pedum, non ramoſa ut cervorum, mucronibus tamen aliquot diviſa, dodrantem lata, armi potius quam cornu figurâ, & advehi ex Lithuania. Cornu verò Magnæ feræ nomine ad Aldrovandum miſſum, ſeptem tantum libras duodecim unciarum appendit, ea juxta caput craſſitudine ut vix manu comprehendi poſſit, quinque ornatum mucronibus hinc inde binis, mox ab uno latere, alio, & ab altero, etiam alterius oſtendens rudimentum, latitudo inter primos ramos trium ferè dodrantum. Tota ferè tibia ſimul cum unguibus libras pendebat tres cum dimidia. Icon quæ hic exhibetur Aldrovandi eſt.

Natura.

Ad *Naturam* ipſius ſpectat, quod animal hoc à venatoribus agitatum ad aquas confugiat, & aquam ore hauſtam, fervidam in canes evomat: quòd rarò ſolum conſpiciatur, ſed terrâ nivibus obtectâ multa progrediantur ſimul: Unum procedit properando, ut occaſio poſtulat: alia ſingula ſequuntur eundem tenorem & modum ſervando, & primi veſtigia calcando, ita ut ſi quis rei inſcius ipſa inſequatur unius tantum veſtigia ſe cernere exiſtimet: quòd ſitis laboriſque adeò ſit patientiſſimum, ut diem noctemque immenſa ſpacia privatum cibo, conficere poſſit: quòd pulli captu adeò ſucceſſivè manſueſcant, ut naturali urgente ſiti maxima cereviſiæ vaſa à diſcumbentibus propinata ebibant: quòd tantam vim in ungula gerant, ut tactum ictu lupum illicò interimat, & elabente cane, oppoſita arbor elidatur, quaſi fungus adeſſet.

Uſus.

De *Uſu* in cibis, hoc dixiſſe ſufficiat, carnibus ubique veſci regionis incolas, & recentibus, & ſale conditis: craſſi tamen & melancholici ſucci apparere. In *Medico uſu*, *cornua*, *nervi*, & *ungula*, laudantur. *Cornua* olim inter adſtringentia duntaxat habebantur: poſt inter antepileptica relata ſunt, modò inter feſtum aſſumtionis B. Mariæ virginis & nativitatis ejuſdem abſcinderentur. Alii, die Ægidii feſto demi debere opinantur. *Nervi* ad ſpaſmum in Suecia adhibentur. Modus adhibenbi, zonam ex eo facere, & membro læſo circumligare. *Unguis* ſeu ungula, Epilepſiæ & hyſtericæ affectioni convenit. Conditiones ad efficaciam requiſitæ, ab Olao Magno ponuntur. Ungula exterior, inquit ille, dextri lateris poſterioris pedis onagri, (ſic alcem vocat) maſculi, qui non genuit, abſciſſa à vivo pede ſecuri, vel alio inſtrumento avulſa, poſt medium menſis Auguſti, ſpaſmum aut morbum caducum patienti adhibita, continuò ſanat. Applicatur rectè, ſi vel ſiniſtræ manus annulari, adponatur: vel annulus ex eodem factus, eidem indatur: vel pars unguis ſiniſtræ palmæ imponatur, manuſque in pugnum complicetur: vel ejuſdem portiuncula in aurem ſiniſtram miſſa, & aliquandiu veluti ſcalpendo moveatur. Suffocatæ mulieri, raſura cum zedoaria, anaticis partibus feliciſſimè exhibetur. Formulas ex ea antepilepticas in authoribus vide.

ARTICULUS XI.

De Rhinocerote.

RHinoceroti nomen à cornu, quod in nare pullulat, nomen datum eſt. Quidam apud Diaconum, *bovem Ægyptium* appellant: alii ex Pauſania, *Æthiopicum quadrupedem* ſeu taurum, ſed falsò. In Ægyptum non potuit niſi fortuito caſu inferri. Pauſanias verò in Æthiopia taurum eſſe dicit, qui ob ſimilitudinem cornu ab ignaris Rhinoceros appelletur.

Diacon. l. 16.
Pauſan. in Bœoticis.

Nullum animal eſt, cujus *deſcriptio*, inquit Aldrovandi continuator, magis ſit in lubrico. Et certè Plinius breviter ſe expedit. *Unum ei in nare cornu, longitudinem cum elephante parem, crura multò breviora, colorem buxeum.* Tantundem & Agatharchides apud Photium protulit.

Plin. H. N. l. 7. c. 20.
Photius Biblioth. Cod. 250.

Nicolaus de Comitibus Venetus, Rhinocerotem ſuillo capite, bovinâ caudâ, elephantino colore, cornu bipedalis longitudinis gerentem, nobis fingit, in provincia Mangi. Ælianus, qui Græcorum permultis & Romanorum viſum & benè notum deſcribere frigidum eſſe putat, in ſumma nare cornu gerere ait, mucronis acuti, robore nec ferro quidem concedens: pellem tantæ firmitatis, ut ægrè jaculo penetrari queat.

Ælian. H. A. l. 17. c. 44.

De *Cornu* maxima eſt diſcrepantia. Tertullianus unum tantum adſignat: Martialis verò duobus deprælìari ſcribit. Utrumque hoc, ſecundum eundem in capite; ſecundum alios in humero dextro alterum & brevius eſſe. Nummus Domitiani utrumque in naribus ponit. Alii majus cornu in naſo, minus in fronte, aliquo ſupra ſpacio, collocant. Sed nec de *forma* ejuſdem conveniunt. Alii rectum inſtar tubæ, lineâ nigrâ tranſcurrente ponunt: alii ſine linea.

Tertull. l. 3. contra Praxeam.
Rer. Indicar. relat. l. 3. c. 7.

Artemidorus apud Strabonem, qui Rhinocerotes longitudine parum ab elephantis excedere, magnitudine tauri, formâ apro proximâ eſſe ait, recurvum & omni oſſe durius facit. Diodorus ſimum, Agatharchidas & Solinus repandum vocant. Addit Artemidorus, belluam duo cingula tanquam Draconum volumina dorſo uſque ad uterum circumeuntia habere, alterum jubam verſum, alterum ad lumbum, hæcque de ea à ſe dici, quòd ſibi viſa eſſet.

Strabo Geogr. l. 16.
Diodor. Sicul. Bibliothec. l. 4.
Solin. Polyhiſt. c. 63.

At Bontius, quem in Capta Pazaartica citavimus, quique Rhinocerotem vel centies non tantum caveæ incluſum, ſed & in ſylvis vagantem vidit, ita nobis eum deſcribit. Cute è nigra eſt cinericia, inſtar Elephantinæ, rugoſa admodum, cum profundis plicaturis circa latera ac in dorſo: craſſam admodum habet pellem,

Bontius Medic. Indor. p. 16.

ut quæ ictui Japonicæ machæræ facilè reſiſtat. Neque enim hæc beſtia, (ut apud nos pingitur) ſcutis munita eſt; ſed hæ plicaturæ hos clypeos mentiuntur; neque una pars durior eſt alterâ. Roſtro eſt porcino; ſed ante acutiore, neque tam obtuſo, in cujus extremitate cornu iſtud extat, unde nomen ſortita eſt bellua, aliud altero majus pro ætate Rhinocerotis. Colore etiam cornu variat, modò nigrum, modò cinericeum, modò album eſt. Magnitudine autem corporis mediocris ſtaturæ, Elephantem proximè accedit mediocrem, niſi quòd pedibus ſit longè humilioribus, & propterea etiam tam conſpicuum non eſt animal. *Locus.* *Locum* ſi quæras, invenitur in Africæ deſertis, Abaſia, multis Aſiæ locis: regno Bengalæ, & Jacatru. Nec ævo Ariſtotelis Græcis notus erat, nec Romanis ante annum urbis conditæ DCLXVI. Quis primus monſtraverit, inter antiquarios non convenit. Dio Hiſt. l. 51. Dio ab Auguſto primum in triumphali pompa traductum, ait: At Plinius, Cn. Pompejum ludis primum exhibuiſſe, tradidit. Plin. H. N. 18 c. 20. Solin Polyhiſt. c. 30. Ideò Solinus: Ante ludos Cn. Pompeii Romana ſpectacula, Rhinocerotem neſciviſſe, reliquit. Bontius l. c. Herbis & virgultis perquam ſpinoſis veſcitur, nam linguam habet aſperrimam. De *Natura* hoc duntaxat conſtat, cum Elephante inimicitias gerere, nec ſævire in hominem niſi laceſſitum. Dimicaturus, cornu ad ſaxa limato præparat ſe pugnæ: in dimicatione alvum maximè petens, quam ſcit eſſe molliorem, perruptoque carnium ambitu exanguem facit: quòd ſi alvum contingendi copia non datur, contra ipſe à proboſcide & dentibus ictus, deficit, & opprimitur. Irritatus, inquit Bontius, hominem ſimul & equum, tanquam pulicem proſternit, quem deinde lambendo necat, dum aſperitate linguæ, cute ac carne usque ad oſſa hominem denudat. Sclopeto læſus, dum per ſylvas fugit, quicquid obvium eſt, cum ſummo fragore ac horrore audientium proſternit, etiam ſatis craſſas arbores. Hiſtoriam inſignis ejus ferocitatis, vide apud eundem. Huc pertinet ex eodem & illud, quòd cœno mirificè gaudeat, nec prius etiam irritatus vindictam exerceat, quam catulo ſuo providerit. *Voce* ſues imitatur. Grunnit enim. *Carnibus* veſcuntur Mauri: quæ tam nervoſa, ut dentes ferratos exigat. Cutis in vino macerata, à Zacuto, in malignis propinatur. Cornu veneno extinguendo quidam propinant: lautioribus apud Romanos pro gutto in balneis erat. In eo oleum aſſervabatur loturis idoneum. In *Genera* quædam diſtingui, affirmare non auſim. Dicitur tamen in Africa deprehenſus, magnitudine aſini ſylveſtris, cornu bicubitali, pedibus cervinis, auribus equinis, caudâ bovinâ.

CAPUT III.

De Ruminantibus non Cornigeris.

ARTICULUS I.

De Camelo.

HActenus de ruminantibus Cornigeris actum eſt, ſequuntur, non ruminantia, *Camelus* nempe, & *Camelopardalis*. Aldrovand. Hiſt. Biſulc. c. 34. *Camelus* vel ab Ebraico Gamal, quod Camolum ſignificat; vel à καμνω laboro, quod ſit animal ad labores doſſuarios aptiſſimum: vel ab χαμοὶ humile & breve, quòd quando onerantur, ut humiliores fiant, accumbant: vel quaſi κάμμηρ☉ curvus, quod media femora curvet, utpote juxta crurum altitudinem conciſum ac decurtatum, ut Artemidorus ex Eveni ſententia derivat, dicitur. *Deſcriptio.* Ariſtot. H. A. l. c. 1. Salg. c. 6. Biſulcum eſt animal, ſed ita, ut à poſteriore parte ad ſecundam usque digitorum flexionem *pes* bipartiatur: at anterior leviter bipartitus ſit, ad primos usque eorundem nodos: fiſſurarum verò intervalla expleat quid, quale & anſeribus. Peculiaris ipſis in dorſo *gibber*, quo cætera animalia carent. Habent & infernè alterum ſuperiori ſimile: quo reliquum fulcitur corpus, ubi genua ſummittit. Papillæ ei quaternæ, quot & vaccis. *Cauda*, aſininæ ſimilis. Ariſtot. H. A. l. 5. §. 2. *Genitale* ponè idque tam nervoſum, ut ex eo confici poſſit, quo arcus fidiſſimè intenduntur. In unoquoque crure genu unum: neque plures plicaturæ, ut Herodotus innuit: verum tot videntur, Herodot. in Thalia. quòd alvo ſubducta ſunt. Similis bubulo *talus*. *Clunes* pro corporis ratione exiguæ. *Fel* non diſcretum, ſed venulis quibusdam Ariſtot. de partib. animal. l 3. c. 14. confuſum. Nulli in ſuperiore maxilla priores *dentes*. Soli ex non cornigeris duo ventriculi, Plin. H. N. l. 11. c. 37. quòd ſpinoſum ligneumque alimentum depaſcatur. Ideò & membrana oris interior, ex toto aſpera eſt, & ea quæ ventribus obducitur, ſimiliter. Medullæ & ſevi apud authores quoque mentio. *Locus.* Reperiuntur in Africa & Aſia, Bactrianos inprimis & Arabas. Anaxagoras etiam in Jonia ad urbem Clazomeniam, agros ſuos gregibus & Camelis depaſcendos reliquit, ut ex Suida vertit Hieronymus Wolfius. Plutarch. in Lucullo. Romæ ſuperato ad Rhyndacum amnem Mithridate, primùm viſos putavit Salluſtius: at poterant bello Achaico & Aſiatico videri. Ptolomæus Lagi Bactrianam totam nigram inter alia ſpectacula exhibuit. Lucian. in Prometheo. *Cibus.* Delectantur ſpinoſo ligneoque alimento; junco præſertim, cujus ſummitatem ſæpenumero abrodunt. Galen. Antid. l. 1. c. 14. Sed nec hordeum putum vel cum fæno, vel gramen tenue & humile negligunt; ſæpe & carduis contenti. Varron. l. 2. c. 7. Hodie Arabiæ deſerta transmittentibus, hordeacea liba quinque quæ malum Cydonium magnitudine non ſuperent, quotidiè dantur.

Solin. Polyhiſt. c. 62.

De *Potu* ita Solinus. Sitim etiam in quatriduum tolerant: verùm cum occaſio bibendi data eſt, tantum implentur, quantum & ſatiet præterita deſideria, & in futurum diem proſit. Lutulentas aquas captant, puras refugiunt, denique niſi cænoſior liquor fuerit, ipſi aſſidua proculcatione limum excitant, ut turbetur. At recentiores, etiam in duodecem imò in quindecem dies totos, ſi fors ferat, abſtinere potu ſolere ſcribunt: imò oculatorum fide conſtat, in hara & Biled Elgerid, nunquam bibere, quam diu viride gramen, quod depaſcant, invenire poſſint.

Generatio. Plin. H. N. l. 10. c. 63.

De *Generatione* hoc habemus, à C. Plinio prodi, averſum coire; ab Ariſtotele non item. Hujus enim verba. Cameli ſedente fœminâ coëunt, nec averſi, ſed complectente mare ut cæteræ quadrupedes agunt, & coitum toto die exercent.

Ariſtot. H. A. l. 5. c. 2.

Petunt receſſuum ſolitudines, cum libet coire, nec aliquis eò tuto accedere poteſt, præterquam paſtor armenti. De geſtatione & partu non conveniunt authores. Suidas, decem menſes geſtare, undecimo parere, & anno intermiſſo rurſus prurire ſcribit. Secundum Plinium, duodecem menſibus ferunt, à trimatu pariunt vere, iterumque implentur à partu.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 15.

Ariſtoteles verò, geſtationi duodecem duntaxat menſes aſſignat, & ſemper unum tantum modo parere, & quidem (*κατὰ τὴν μαμμαλη[illegible] μέγα*) ſcribit. Alibi tamen decem duntaxat menſium meminit, & vernalis temporis. Tres inprimis hoſtes habent,

Ariſt. H. A. l. 6. c. 26. *Inimicitiæ.*

Equum, *Leonem* & *Tabanum*. De equo Cyri hiſtoria teſtatur, qui immiſſis contra Crœſi equitatum camelis, eundem diſſipavit, quod equi ne olfactum quidem camelorum paterentur.

Ælian. H. A. l. 17. c. 36

A leonibus infeſtari, Ælianus author eſt. A Tabanis ne infeſtentur, omnium piſcium adipe Arabes eoſdem inungunt.

Morbi. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 22.

Inter *Morbos* quibus vexantur, podagra eſt & calvities. Illa facilè moriuntur: hanc cum hominibus communem habere, proditum authoribus. Rabie corripiuntur genituræ cupidi, adeò ut injuriæ aliquando illatæ memores, in obvios & ductores ad internecionem usque deſæviant. Quadraginta diebus totis id fieri, quidam prodidere. Affectionem deſcribit Hieronymus.

Hieronym. in vita Hilarionis.

In quibus, inquit, Camelum Bactrum enormis magnitudinis, qui multos jam obtriverat, triginta & eo amplius viri, diſtentum ſolidiſſimis funibus, cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, ſpumabat os, volubilis lingua turgebat, & ſuper omnem terrorem, rugitus perſonabat immanis.

Ætas. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 16. Solin. Polyhiſt. c. 62. Plin. H. N. l. 8. c. 18. Ælian. H. A. l. 4. c. 55.

De *Ætate* non convenit inter ſcriptores. Ariſtoteles pluſquam quinquaginta annis vivere ſcripſit. Solinus in centum durare, niſi fortè tranſlati in peregrina, inſolentia mutati aëris morbos trahant. Plinius quinquagenis annis, quoſdam & centenis vivere prodidit; quod de Bactrianis ab Æliano ſumitur.

Ingenium.

Ad *Ingenium* & *Mores* ſpectant, *vindicta*, *Docilitas*, & *muſices amor*, *verecundia*, *pietas* & *φιλοστοργία*. Percuſſus aliquando, iram reponit longo tempore, & ubi occaſionem nactus fuerit, malum retribuit.

Baſil. Hexam. homil. 8.

Ad tympani ſonitum choreas ducere edocetur. Includitur, inquit *Leo Africanus*, junior camelus, ubi pavimentum præcalidum ſit, ut alternatim pedes attollat, dum calor urget, idque frequentiſſimâ alternatione facit, dum hunc dum illum pedem attollit pungente calore, atque interim ſemper ad fores tympanum percutitur.

Leo Africanus in Africa.

In ſchola hujusmodi ſcholaſticus hic exercetur ad annum integrum, aut circiter. Uſu igitur confirmato hâc diuturnitate, quotiescunque tympani ſonitum audierit, eâdem pedum alternatione, eodemque loco perſiſtens, dum inſonet tympanum, choreæ ductum ſpectatoribus præ ſe fert. Muſicâ delectari vel exinde colligas, quòd feſſus non verberibus ſed cantu ad progrediendum invitetur.

Ariſtot. in Mirabil.

In matrem tanta eſt reverentiâ, ut eam nunquam ineat; nec ſe, ut faciat, cogi patiatur. Opertam cum aliquando violaſſet, admiſſorem paulo poſt necavit. *Verecundiam* de generatione expoſuimus. *Pietatem* compluſculo exprimit. Totâ nocte manducant, quod ſi aliquis in ſtabulo ægrotet, cibo abſtinent. *φιλοστοργίαν* Indi detexere.

Tzetzes Chiliad. 12. c. 404.

Cum celeritate maximâ uti cupiunt, fœtus Cameli per aliquot milliaria cum matre abducunt; illâ abactâ, pullos relinquunt. Dum redeunt, mater paſſus duplicat, quo citius pullis reſtituatur. *Uſum* in pluribus præſtat. In *Medicina*, *caro* provocat urinam. *Adeps* gibbi, ſuffumigatus confert hæmorrhoidibus. *Cerebrum* exſiccatum cum aceto epilepſiæ. *Fel* cum melle potum anginæ. *Sanguis* conceptioni & præfocationi matricis, ſi poſt purgationem menſtruorum adhibeatur. *Lac* ventrem lenit, valdè ſubtile & aquoſum, aſthmati confert, & deſiderium cibi excitat.

Plin. H. N. l. 28. c. 8.

Urina quæ fullonibus utiliſſima quod apud Plinium legimus, ad dentes quoque dealbandos & purgandos, vim habere credebatur. *Cauda* arefacta, ſolvit anum.

Apul. l. 1. Apol.

Fimi cinere cum oleo miſto criſpatur capillus. Idem albus cum melle tritus tumores reprimit, & vulnera mundat. *Setæ* è cauda contortæ & alligatæ ſiniſtro brachio quartanis medentur, ſi credere fas eſt. Invenit & *in cibis* locum. Arabas novimus camelorum lacte veſci.

Galen. l. 3. de Alim. facult. c. 2. Lamprid. in Heliogab.

Carnes, teſte Galeno, Alexandrinis in uſu. Heliogabalus aliquoties in cœnis exhibuit: & calcanea, quia maximè tenera, Apicii exemplo, comedit. Apud Judæos inter vetitos cibos habebatur. Carnem & lac quidam inter ſuaviſſima cenſent. Hoc, parum vicinarum caſeoſæ & butyroſæ ſubſtantiæ minus habet. In *bellis* adhibitos paſſim apud Hiſtoricos habetur. Hinc armaturæ, qua in expeditionibus muniuntur, nomina, de

qui-

quibus ſi DEUS voluerit in Philologicis.
Solin. Polyhiſt. c. 61 Itinera in Arabia, Ægypto, &c. vel hodiè
absque camelis confici non poſſunt. Sunt &
oneri ferendo accommodati, ſed nec ultra
juſtum pondera recipiunt. Sexcentá pondo
communiter geſtant, licet, ſi neceſſitas urgeat,
mille ferre poſſint. Dum onerantur, aut
onere levantur, in ventrem procumbunt, &
ut ſentiunt ſe æquale viribus ſuis impoſitum,
exſurgunt, nec plus recipiunt. Africani
moleſtias itineris non intermiſſi quin-
Differentiæ. quaginta diebus totis haud ægrè ſuſtinent.
Species Camelorum apud veteres ſunt variæ.
Sunt pingues, macri, fuſci, albi. Dedit
& curſus differentiam: *Dromedarii* enim &
Dromades dicuntur, qui minoris quidem
ſunt ſtaturæ, ſed curſus perniciſſimi. Centum
& amplius milliaria uno die peragere
Ariſtot. H. A. l. 9. c. 50. ſolere, Iſidorus Hiſpalenſis habet. Ariſtoteles
equis Niſanis vel potius Niſæis præponit.
Fœminas eſſe velociores ab Achmete
Seirimio & aliis obſervatum eſt. Præcipua
differentia à regionibus ſumitur. Sunt *Arabici*,
Bactriani & *Caſpii*. Illi, bina tubera in
Solin. Polyhiſt. c. 62. dorſo habent. Unde δίτυλοι & δίκυρτοι, dicuntur.
Iſti fortiſſimi habentur, & ſingula
in tergo tubera, alterum verò in pectore,
cui incumbant, gerunt. Hos, ad equorum
maximorum magnitudinem accedere, Æli-
Ælian. H. A. l. 17. c. 34. anus ait. Moderni de Differentiis Africanorum
ita agunt, & in his *Samuel Purchaſius*.
Purchaſ. Peregrin. l. 6. c. 1. ſ. 2. Camelorum tres ſpecies habent. Prima vocatur
Hugium, ingentis ſtaturæ & roboris,
pondo mille librarum ferens. Secunda minor,
duplici in tergo tubere, oneribus ferendis
& equitationi apta, *Becheti*, dicta,
quam ſolam Aſiatici agnoſcunt. Tertiam
vocant *Ragvahil*, macilentam & gracilem,
ad ſola itinera non accommodatam. Eam
quippe inequitant, conficitque uno die amplius
quam centum paſſuum millia. Atque iis
Rex Tombuti ſolet mittere Nuncios Segelmeſſem
aut Darham, nongentis millibus paſſuum
diſtantem, ſeptem aut ad ſummum octo
diebus, ſine ulla in itinere morâ aut requie.

ARTICULUS II.
De Camelopardale.

Aldrovand. H. Biſulc. c. 35. CAmelo pardalis, ſeu ut aliis placet paulo
barbarè, Camelopardalus, à Camelo
& Pardale nomen ſortitus eſt. Corporis vaſtitie
Camelum, macularum varietate Par-
Varro l. 4. L. L. dum imitatur. De cætero ſi Varroni attendimus,
nomen hoc Alexandria, unde iſtud
animal Romam erat adductum, venit. Mul-
Solin. Polyhiſt. c. 43. tas autem ſortitum eſt appellationes. Dicitur
enim *Ovis fera*, quod in aliis regionibus
degat, & ovi manſuetudine reſpondeat; *Nabis*
apud Solinum; *Nabuna* Æthiopibus ut
apud Plinium legitur; *Anabula* & *Saffarat*,
Alberto M. quæ nomina ex aliis detorta eſſe
judico; *Oraſius* Majolo, ſed falsò, cum
Vincentius Bellovacenſis pulcherrimum
animal eſſe ſcribat, Camelopardus verò ſit
deformis; modernis denique *Giraffa*, ex quo
Saffarat corruptum eſt: Nec Ariſtoteles ejus
meminit, nec Ælianus; Strabo verò & Aga- Strabo Geogr. l. 16.
tharchides ex veteribus in diverſa, in eo de- Agatharch. apud Phot. in Bibliotheca.
ſcribendo abeunt. Hunc ſi ſequimur, varietatem
à Pardale habet, magnitudinem à Camelo,
monſtroſam craſſitiem, collum adeò *Deſcriptio.*
longum ut ſummis arboribus pabulum carpat.
Apud illum legimus, nullâ re pardali
ſimilem, cutis varietate hinnulo ſimillimum.
Addit, virgatis pilis diſtingui, poſteriora
humiliora eſſe anterioribus, ut à cauda ſedere
videatur ad bovis altitudinem: verticem
ſublimiorem Camelo habere: ne feram
quidem eſſe, ſed pecus. Plinius collo ſimi- Plin. H. N. l. 8. c. 18.
lem facit equo, collo & cruribus bovi, capite
camelo, albis maculis rutilum colorem
diſtinguentibus. Dio partes poſteriores hu- Dio Hiſt. l. 43.
miliores habere ſcribit. Heliodorus tenuem
cervicem, de reliqua corporis mole in olorinum
collum ſe tendere, ait. Inter recentiores
exquiſitiſſimè Bellonius & quidem Bellon. obſerv. c. 9
oculatus teſtis deſcripſit. Giraffam, inquit,
Græci & Latini vocant Camelopardalem.
Vidi in urbe Cairo tres, duo cornicula ex
fronte eminebant circiter ſex digitos, in
fronte media tuberculum exiſtebat, velut
tertium cornu, altum circiter duos digitos,
collum longum ſeptem pedes, cum caput extollit,
ſedecem pedes à terra effert. Illius
longitudo à cauda ad capitis verticem eſt
duodeviginti pedum; tibiæ tam altæ poſteriores,
quàm priores at femora anteriora longè
altiora poſterioribus. Nimirum, dorſum à
cauda ad ſummum verticem capitis, velut
ſcala, velutque tectum carinatum attollitur.
Totum corpus grandibus maculis diſtinguitur
coloris cervini, obquadratis, ſed in collo,
magiſque in corpore quoquo verſus latis
circiter dodrantem, at clauſula macularum
alba digito latior. Itaque totum corpus reticulatum
eſt: neque tamen ut Pardalis maculas
habet rotundas, ſed aut obquadratas,
aut rotundas. Pes eſt bifidus ut bubulus, labrum
ſuperum longè eminet infra inferum,
Cauda tenuis & exigua, in acumine piloſa.
Jubam habet ut equus, à dorſo ad capitis
verticem. In gradiendo claudicare videtur,
nunc dextris nunc ſiniſtris, non modo cruribus
ſed etiam lateribus, cum ex terra aut
potum aut cibum neceſſe haberet; crura latiſſimè
diſtendebat priora. Nonniſi enim
latè diductis, longeque diu arcuatis tibiis,
cibum ex terra capere poteſt. Addendum ex
Joſaphati Barbari Veneti itinerario, Linguam
bduos pedes longam, ſubobſcuri quaſi
violacei coloris, teretem ſicut anguillis, habere:
hâc ramos frondes, herbaſque capere,
mira celeritate in os trahendo, ut vix ab
attento ſpectatore videatur. Purchaſius ex
Fernando Jeſuita, tam vaſtum animal eſſe

ſcribit, ut eques rectus ſub ejus dorſo tranſi-repoſſit. *Reperitur* in Africa, apud Troglodytas, ut ex Strabone habemus, & Æthiopia. Romanis omnium primus ludis ſuis exhibuit Cæſar Dictator: poſtea Gordianus decem exhibuit, Aurelianus aliquot in triumpho duxit. Leoni Imperatori oblatus eſt ab Æthiopibus; Frederico à Sultano Babylonio; Laurentio Mediceo ab alio Sultano. Tractu motuque tam facilem hanc feram Heliodorus prodit, ut eam quo velit, tenui capiſtro vertici devincto, veluti fortiſſimo vinculo, magiſter perducat. Judæis prohibita eſt in cibis. Unde fortè frequentiorem olim in Judæa fuiſſe colligas.

Locus. — *Solin. Polyhiſt. c. 43.* — *Suidas.*

CAPUT IV.

De Quadrupedibus non ruminantibus.

ARTICULUS I.

De Sue.

Nomen.

QUinque in deſcriptione Suis occurrunt nomina, videlicet, *Sus*, *Porcus*, *Scropha*, *Verres*, & *Majalis*. *Sus* Græcis eſt ὗς, nomen & Apro commune, unde Latinum fluxiſſe videtur. Olim, ut verbis Varronis utar, dicebatur *Thyſus* dicta, ab illo verbo quod dicunt θύειν, quod eſt immolare. Ab ſuillo enim genere pecoris immolandi initium primum ſumptum videtur; cujus veſtigia, quòd initiis Cereris porci immolantur, & quòd initiis pacis fœdus cum feritur, porcus occiditur; & quod nuptiarum initio, antiqui Reges ac ſublimes viri in Hetruria in conjunctione nuptiali, novus maritus & nova nupta primum porcum immolant. Priſci quòque Latini & etiam Græci in Italia idem feciſſe videntur. Nam & noſtræ mulieres, addit idem, maximè nutrices, naturam quâ fœminæ ſunt, appellant porcum, & Græcè χοῖρον, ſignificantes eſſe dignum inſigni nuptiarum. *Porcus* Iſidoro quaſi ſpurcus dicitur, quod ſe cœno & limo illinat, immergat & ingurgitet. Varronis locus, in quo dicitur, Porcus quod Sabini dicunt de Aprino Porco Poridus; inde Porcus niſi à Græcis, quod Athenis in libris ſacrorum ſcriptum eſt, καπρῳ καὶ πόρκῳ, difficilis nimis eſt. Videtur tamen eſſe Græcum antiquum, ſed obſcuratum, quod nunc eum vocant χοῖρον. *Scropha* originis eſt incertæ. Quidam ex ſono fictum nomen ajunt. Græcis eſt γρομφὰς & σκρόφα. Significat ſuem quæ ſæpius peperit, & aliquando pro ipſa porca peculiariter ſumitur. *Verres*, dicitur porcus non caſtratus & manſuetus. Marcellus ſylvaticum pro apro dixit. *Majalis* eſt verres ſeu porcus caſtratus, ut inter equos canterius, inter gallos gallinaceos, capus. *Hybrydas* antiqui vocabant ſues ſemiferos, id eſt, ex domeſtico & fero progenitos. *Deſcriptione* notiſſimi animalis etſi opus non videatur, paucis tamen ſingularia quæque attingemus, (& quidem per ſaturam.) *Oſſibus* itaque parum medullæ ineſt. *Pili*, qui quod rigidiores & erecti, *ſetæ* dicuntur, craſſiores ſunt quàm in bubus & elephantis: apud nos ferè ruffi, in Gallia & Italia nigri, in Provincia, quod ſi benè à nobis obſervatum plærumque verſicolores, qui in cervice rigent, λοφιὰν vocamus. *Pinguedo* inter cutem & muſculos collecta, *Lardum* dicitur; axungia verò, adeps ſuillus inveteratus, aut cum ſale, aut ſyncerus. *Cerebrum* pinguiuſculum eſt, & magis minuitur lunâ decreſcente quàm ulli animali. *Oculi* cavi profundique, ut ſine vitæ periculo eximi non poſſint; quare vel altero tantum privati extinguuntur. *Supercilia* naſum verſus deorſum nutant, ad tempora verò retrahuntur. *Naſi* pars extrema craſſa eſt, *frons* anguſta, *labra* lata. *Os* totum valdè porrigitur, & ut facilius infodiat, latum eſt. *Roſtrum* dicitur, & cutem in eo, callum Grammatici vocant. *Dentes* fœminis pauciores ſunt quàm maribus, nec unquam decidunt. *Corium* circa cervicem durius, ταλλοντα vocant. *Corda* inarticulatiora habent ſues. In *auriculis* invenitur humor quidam felli ſimilis, minus tamen liquidus, ſed denſitate ſua humori ſplenis ſimilis. *Ventriculus* amplus eſt flexuoſusque, ut diutius concoquat, cum levibus & paucioribus cruſtis. In *jecinore* lapilli candidi inveniuntur. Caro exos infra umbilicum *ſpectile* dicitur. Plures habent fœminæ *Mammas* toto ventre duplici ordine, quòd numeroſo fœcunda ſint partu; generoſæ duodenas, vulgares binis minus. Eædem *genitale* eâ continent parte, quâ pecoris ubera habentur: & cum per libidinem turgent ac pruriunt ad coitum, ſurſum tantisper hoc retrahunt, vertuntque foras, ut inde mari coitus ſit facilior. Reſciſſum id longè productius, & dehiſcens amplius eſt. *Apria* vulvæ inter femina adhæret, quâ maribus teſtes maximè continentur. *Caudam* intorquent, & talo probiore carent, inter ſolipedes & biſulcos ambigui. Sine *Liene* putantur inveniri, qui vel ex tamariſcinis alveis bibere, vel radicem ſplenii comedêre. *Coſtas* iiſdem denas apud Plinium legimus. Sed de interioribus ſuis ita Severinus. In ſue aſperæ arteriæ circuli cartilaginei obliquè deſcendentes. Verùm cum primus circulus, qui latiſſimus eſt omnium, ſit paulò minor, quam tranſverſus, cæteri verò inferiores ſint obliqui, neceſſario inter hos, & primum erat intercapedo, quæ ut compleretur, poſuit natura quartã circuli partem, quà reſpicit poſteriora latiorem; quà vero in anteriora deſinit, auctam. Aliud eſt notandum ab his non diſſimile: In circulis paulo inferioribus, quam ſint medii, fecit natura duos ſemiſectos, qui ſibi parte acutiore invicem occurrunt, cujus varietatis uſus adhuc ignotus.

Varro R.R. l. 2. c. 4. — *Iſidor. l. 12. c. 1.* — *Deſcriptio.* — *Plin. H. N. l. 11. c. 37. Ariſt. H. A. l. 2. c. 1. Ariſt. l. 3. de partib. c. 4.* — *Ariſtot. H. A. l. 6. c. 18.* — *Zootom. Democrit. p. 299.*

In

In inteſtinis tenuibus ileo quippe, parte externâ tubercula quædam viſa duriuſcula ſeminis lentis magnitudine & figurâ, quæ, me trahente, ſecuti ſunt ab interna parte lumbrici duo, alter longitudine palmi, alter longitudine digiti. Uterque cavus, & plenus ſucco albo veluti chylo aut coloſtro: formam autem referebant ambo veri lumbrici terreſtris. Diſce igitur ſic hærere lumbricos humanis inteſtinis. Illa autem durities nodoſa, in quam inſertum erat os lumbrici, facta eſt, puto, ab ulcere & morſu lumbrici. Cuticula in ſue concolor eſt pilis albis nigris, &c. De *utero* verò ſuis à ſe ſecto, ita ſcribit. Præterea quæ ſcribit Sylvius, in extremis cornubus appendices quædam membraneæ exungues, in quibus, ut apparet, reſervantur fecum & urinæ recrementa. Vena umbilicalis bifida, cùm appropinquat utero; umbilicalia vaſa primo ſub alam ſiniſtram tendentia, mox cervicem transverſim amplectentia, revolvuntur extrinſecus ad brachium dextrum. In fœtu verò ipſo circiter menſtruo omnia ferè viſcera interna conſpicua. *Hepar*, ventriculus, inteſtina, lien, renes, diaphragma, cor, pulmo. Cor albidum, pulmo concolor hepati, hepar rubrum opacum, renes magni, pro ratione venæ apparentis per rectos pedes anteriores; poſteriores, ſed magis per poſteriores. Item jugulares etiam illæ, quæ ad caput aſcendunt, labdæ quaſi figuram facientes. In porcello vero perfecto detecto thorace per transverſas duas ſectiones, primùm intueris nervulos duos, qui jugulum perforantes & pericardio adhæreſcentes recta per cordis latera deſcendunt ad diaphragma, cujus circulo nerveo inſeruntur per duos ramulos aut tres, hinc tranſit alius ramus ad ventriculi os ſuperius.* Vides hic conſpicue divaricationem venæ axillaris & thymiææ. *Auricula cordis* intus cavæ, divulſæ à corde parte anteriore, conjunctæ poſteriore. Proceſſus *urachi* à fundo veſicæ poſt latos digitos duos inſeritur in arterias. In fine *penis* glandula rotunda: In cervice *veſicæ*, glandulæ duæ, ad hanc committuntur vaſa ejaculatoria, quæ, ut apparet, ad proſtatas, alias glandulas, mediis venis deferuntur, & hinc ad exortum penis. In *ventriculo* & inteſtinis ſuccus viſcidus colore in ventriculo, ut ovi album, in inteſtinis vero, ut mel dilutius. Vena ſine pari in medio ſpinæ ad coſtas ſingulas utrinque mittens ramuſculos.

Locus.

Ubique ferè in noſtris regionibus invenitur.

Strabo Geogr. l. 5.

Strabo Galliam togatam ſuibus ita abundare ſuo tempore ſcripſit, ut & porcorum gregibus qui ibi alebantur, Roma aleretur; ex Lugdunenſi verò Gallia, c[illegible]ma ſalſamenta eò apportarentur. Sed & Syracuſæ proverbium ob bonitatem meruere. *Caſeus Siculus, à Syracuſis ſues.* Solinus nullos in Arabia haberi prodidit, nullos in India Ælianus, ita ut ne naſci quidem, illatos exſpirare putent. At in terra Auſtrali, nihil eſſe quadrupedum, quæ in noſtro orbe inveniuntur, præter bubalos, vaccas, capros, & porcos. Heſſelius Gerardus in deſcriptione terræ Auſtralis reliquit.

Cibus.

Quantum ad *Cibum*, videntur ſues eſſe quaſi πάμφαγοι. Veſcuntur ex plantis & earum fructibus, radicibus, glandibus, caſtaneis, dactylis, vinaceis, cytiſo, bulbis, rapunculi ſylvatici radice, cicuta, cicere, hordeo, tritico, furfure, & aliis.

Plin. H. N. l. 16. c. 6.

Glans fagea ſuem hilarem facit, carnem coctibilem ac levem & utilem ſtomacho: iligna ſuem anguſtam, nitidam, ſtrigoſam, ponderoſam: querna, diffuſam, & graviſſimam. Proximam huic cerream Nigidius facit, nec ex alia ſolidiorem carnem, ſed duram. Iligna tentantur, niſi paulatim detur. Fungoſa caro fit, eſculo, robore, ſubere. Haliphlæi glandem attingunt quidem, ſed nonniſi, cum aliud pabulum non ſuppetit. De Caſtaneis, poſtquam præſtantiora genera recenſuiſſet, ita ſubdit Plinius: Cæteræ ſuum pabulo gignuntur, ſcrupuloſæ corticis intra nucleos quoque ruminatione. Dactylis in Ægypto, Cypro, Syria, & Seleucia Aſſyriæ ſaginantur. Fraxini quoque fructu pingueſcunt. Cytiſus aridus ab Ariſtomacho Athenienſi miris laudibus deprædicatur. Bulbi illud genus in Bavaria ideò ſuillum dicitur. Rapunculus verò ille ſylvaticus, violarum folia habet, acutiora, radicem candidam, dulcem, non ſine lacte. Hyoſcyamo ſumpro inſaniunt.

Columella R. R. l. 7. c. 9. & 10.

Ad viridia pabula haud ſine noxa deducuntur. Nec carnibus abſtinent. Occiſorum à latronibus corpora in ſylvis devoraſſe, exemplis probari poſſet. Propriis fœtibus non parcere, nec à gallinis aut anſeribus hyeme inprimis, abſtinere, experientia me docuit. Effodiunt & lumbricos; limacibus quoque & teſtudinibus nemoralibus paſcuntur.

Plin. H. N. l. 8. c. 51.

Pingueſcunt ſexaginta diebus, ſed magis tridui inediâ ſaginarione orſa. Fico, caricâ ſaginare, & à ſatietate necare, inventum Apicii fuit. Angli per integrum annum ſaginant, cujus pingue ſolidius & lautius fieri voluerint. Cæterum usque adeò ſus pingueſcere ſolet, ut ſe ipſa ſtans ſuſtinere non poſſit, neque progredi usquam. Itaque eas ſi quis quo trajicere velit in plauſtrum imponit. In Hiſpania ulteriore in Luſitania cum ſus eſſet occiſus, Attilius Hiſpanienſis minimè mendax, & multarum, rerum peritus, in doctrina dicebat, Lucio Volumnio Senatori miſſam offulam cum duabus coſtis, quæ penderet III. & XX. pondo, ejusque ſuis à cute ad os, pedem & III. digitos fuiſſe.

Varro R. R. l. Plin. H. N. l. 11. c. 37.

In Arcadia ſpectavit Varro ſuem, quæ pro pinguitudine carnis, non modò ſurgere non poſſet, ſed etiam, ut in ejus corpore ſorex exeſa carne nidum feciſſet, & peperiſſet mures. Idem Baſileæ accidiſſe, Geſnerus, prout accepit, prodidit.

Sitis

Sitis ipſi per æſtatem infeſta, ſed turbidâ aquâ pingueſcit; vinaceis verò colluviei immiſtis, inebriatur. De *Generatione* ita breviter Plinius, Suilli pecoris admiſſurâ, à Favonio ad æquinoctium vernum, ætatis octavo menſe, quibuſdam in locis etiam quarto, uſque ad ſeptimum annum, in aliis erat ad octavum annum. Partus bis in anno. Tempus utero quatuor menſium: numerus fœcunditati ad vicenos, ſed educare tam multos nequeunt. Diebus decem circa brumam, ſtatim dentatos naſci, Nigidius tradit. Implentur uno coitu, qui & geminatur propter facilitatem abortiendi. Remedium, ne primâ ſubactione, neque ante flaccidas aures coitus fiat. Mares non ultra trimatum generant. Fœminæ ſenectute feſſæ, cubantes coëunt. His adde Luna decreſcente coire, ut Plutarchus prodidit. Verrem unicum vel decem-ſuibus implendis ſufficere: ſubantis verò voce auditâ, niſi admittatur, cibum non capere: propter copioſum humorem multum ac diu coire: initum matutinum appetere, fœminas, poſt meridiem blandiri: & ſi pinguet, omnibus anni temporibus, interdiu & noctu, inire poſſe. Idem antequam ſit anniculus prolem vitioſam generat: at fœmina annicula quidem parit, ſed menſe Februario iniri debet: ubi decimum quintum annum nacta eſt efferatur, niſi fortè benè nutriatur. Subans verò in tantum etiam efferatur, ut hominem laceret, candidâ inprimis veſte indutum. Rabies ea mitigatur aceto naturæ aſperſo: nec prægnans venerem arcet. Eandem tantum coitu ſpumam fundere diligentiores obſervarunt. Quantum ad *Partum*, apud nos ſedecem parere audio, inquit Geſnerus, ſed raro: ſæpe octonos vel denos. Pauciſſima, prima partione edere, vigere ſecunda, nec ſeneſcentem copiâ fætus defici, quanquam lentius coëat, Ariſtoteles author eſt. Aliis placet, tot parere debere porcos, quot mammas habet. Fœcundior tamen putatur alba. Fætus qui in utero læſus minutuſque fuerit, *Metacharum* dicitur, quaſi Poſthumum voces. Pollux cordos & parvos porcos μετάχοιρα appellat. Hyeme editi, fiunt exiles, & infeliciſſimè nutriuntur. Helvetii Martio natos præferunt. In calidioribus regionibus melior eſt hyemalis quàm æſtivus. Cum ſcrofa peperit, primas mammas, primo qui editus fuit porco præbet. Eæ ſunt faucibus proximæ, & plurimum lactis habent. Suam quoque quiſque novit in fœtu quo genitus eſt ordine, eaque alitur, nec alia. Detracto illa alumno ſuo, ſterileſcit illico ac reſilit. Uno vero ex omni turba relicto, ſola munifex, quæ genito erat attributa, deſcendit. Si gravidæ glandem copioſius ederint, abortum faciunt. *Antipathiam* gerunt ſues cum *Elephantis*, *Lupis*, *Salamandris*, *Unguento amaracino*, *muſtela*, *hyoſcyamo*, *ſcorpionibus*, *equis*, & *novellis ſegetibus*. Elephas grunnitum eorum ferre non poteſt. Lupus συνέμους ſeu compaſcuos aggredi non audet ob vocem. Salamandras abſque periculo devorant. Amaracinum unguentum ipſis venenum eſt. De Muſtelæ diſcordia apud Plinium legimus. Hyoſcyamo enecantur. In Scythia & Scorpionibus unico ictu exanimantur. Equo, teter odor, turpis grunnitus, fœdus halitus, inſenſa. Cum dentes nunquam amittat, debiles tamen & totâ vitâ infirmi redduntur, poſt guſtatas ſegetes novellas; naturâ penè indomitam obſcæni pecoris ingluviem ſic plectente, quando aliter reprimi non poteſt. De *Ætate* hoc habet Plinius, oculo amiſſo putari cibo extingui, alioquin vita ad quindecem annos, quibuſdam ad vicenos. Inter *Morbos*, quibus ſues laborant, eſt præcipuè χάλαζα, ſeu grando, quæ in viventibus latet, in diſſectis apparet: nec ulla ferè eſt, quæ non grandinis tria ad minimum grana habeat. Subjectæ inprimis huic, quibus crura, collum & armi carne humidiore conſtant. Cognoſcuntur, quod in inferiore linguæ parte hæreant, & ſi ſetam dorſo evellas, cruorem pili inverſi radices exhibeant. Cum à magno fervore in frigidam incumbunt, præſertim ſi non ſtatim pergere cogantur, membris omnibus convelluntur. Infeſtantur & à pediculis: & æſtate, niſi frequenter excitentur, lethargo captæ dormiunt. Corripiuntur & raucedine, anginâ, ſtrumis, & alvi profluvio. Niſi affatim biberint, pulmonariæ evadunt. Ad *Ingenium* pertinet, quod de *brutalitate*, *ſpurcitie*, *immenſa libidine*, & *voracitate* dicitur. Maximè certè brutum eſt, animamque ei pro ſale datam, haud illepidè exiſtimabatur. Volutari in luto eſt eorum requies, ut lavatio hominis. Loca in quibus ſe volvunt, volutabra dicuntur. De *Ardore in venerem*, ſuperius diximus. Gryllus tamen, apud Plutarchum ſingularem in eadem modeſtiam & continentiam probat. Non hic, inquit, ut inter homines, fœminæ ſimulatione ludunt, aut libidini, fraudes, præſtigias, denegationeſque prætexere ſolent: neque mares, ſtimulo & luxuria agitati, mercede, labore, aut obſequiis coitum redimunt, ſed doli expertem & tempeſtivam ſectantur venerem, quæ ſtato anni tempore, cupiditatem animalium, velut germen quoddam excitans, illicò reſtinguit. De *voracitate* etiam ſuperius aliquid attactum. Ne cadaveribus quidem ſui generis abſtinet. Inextinguibilis hæc vorandi aviditas, Laphygemus dicitur, ut Cælius Rhodiginus obſervavit. Huc *vocum humanarum* intellectus pertinet. Compertum magnitam Suarii, furto abactis, merſoque navigio, reclinatione unius lateris, remeaſſe. *Vox* ipſis eſt Grun-

Generatio. Plin. H. N. l. 8. c. 51. Ariſtot. H. A. l. 2. c. 1. & l. 5. c. 14. l. 6. c. 18.

Plutarch. de Iſide & Oſiride. Plin. l. c.

Columella R. R. l. 7. c. 9.

Plin. H. N. l. 8. c. 51.

Ariſtot. H. A. l. 5. c. 14.

Plin. H. N. l. c.

Antipathia.

Phile in Carm.

Ælian. H. A. l. 9. c. 18. Plin. H. N. l. 10. c. 74. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 29.

Ætas. Plin. H. N. l. 8. c. 51.

Plin. H. N. l. 8. c. 51.

Rhodig. Lect. l. 25. c. 26.

Grunnitus. De *Uſu in Cibo*, verum fatea-
Plin. l. c. mur neceſſe, quod Plinius dicit, neque alio
ex animali numeroſiorem materiam ganeæ,
quinquaginta propè ſapores cum cæteris
ſingulos. Nota apud Livium de Chalciden-
ſi hoſpite hiſtoria, qui varietatem exquiſi-
tam ciborum, & ſpeciem ferinæ carnis, ex
Livius Dec. 4. l. 5. manſueto ſue produxerat. Heroico ævo in
precio fuiſſe apud Homerum invenies; veſ-
cebanturque macilentâ ſervi, pinguior Do-
minorum uſibus cedebat. Solennitas quo-
que Saturnalium, non alio pœnè cibo, certe
non lautiore, tranſigebatur, ut obſervavit
Lipſius in Saturnalib. Lipſius eoque itum luxuriæ, ut & integri,
Macrob. iique farti, unde Porcorum hortulanorum
Saturn. l. 3. & Trojanorum nomina apponerentur. Ta-
ceo, ita artificioſè apparaſſe, aut ab altera
parte eſſet ὀπταλέος ἢ κρεμβαλέος, aſſatus
& probè toſtus; ex altera verò jurulentus,
utpote ex aqua coctus; ita etiam jugulatus,
Athen. Dipnoſ. l. 9. ut ἄσφακτος videretur, quod apud Athe-
næum videre eſt. Porcelli tamen maximè in
deliciis, quos δελφάκας & δελφάκια Græci
vocabant. Reperiuntur verò etiam, qui ſuil-
la in totum abſtinent, Judæi nempe, qui-
bus lege prohibita eſt; Arabes, quod apud
Solin. c. 46. Solinum legimus; Muhamedani, qui ex porci
naribus murem natam fabulantur; Mau-
ri, Tartari, ut & olim, prodente Pauſania,
Peſſinuntii. Cæterum ſi de temperamento
& quomodo ſe ad ſanitatem humanam caro
ſuis habeat quæras, Delphacum qui & λακ-
ϑοδέπυλοι dicuntur, humida eſt, & ſuper-
fluitatum abundans, nec boni ſucci. Suilla
Simeoni Sethi boni ſucci & facilis conco-
ctionis, propter ſimilitudinem quam cum
humano corpore habet, magisque quam alia
Galen. de Alim. facult. cibaria alit. Hoc poſtremum & Galenus qui-
dem concedit, athletarum exemplo fretus:
ſed addit, bubulas in tantum lentore antece-
dere, in quantum bubulæ ſuillas craſſitie
vincunt. Alibi tamen ex pedeſtribus proba-
tiſſimum cibum ſuppeditare ait; quod & a-
Hippocrat. de rat. vict. in acut. pud Hippocratem invenies. Idem porcinas
pravas eſſe ait. Suaviſſima ſuis mediæ æta-
tis; juniorum, ſi diu in ventriculo retinea-
Athen. l. 22. tur, corrumpi ſolet. Athenæus ex Sicilia
tanquam præcipuas laudat. Apicius variè
porcellos præparabat. Unde farſilis, liqua-
minati, aſſi, Vitelliani, Flacciani, laureati,
Frontoniani, Oenogerati, Celſiniani, traga-
ni, & cæterorum nomina. *Iecur* omnibus
præfertur, ſi quis animal aridâ ficu paverit,
ut apud Aëtium extat. Habitæ tamen & aliæ
partes in pretio apud veteres, collum nem-
pe, glandium, vulva ejectitia inprimis poſt
porcaria, lardum, perna, petaſo, teſticuli, ſin-
cipita, Omaſum, & cæteræ. Inter pernas lau-
dabantur, Aſiaticæ, Lyciæ, Cerretanæ, Ita-
licæ, nunc Britannicæ, Weſtphalicæ, Mo-
guntinæ, Ruthenicæ. Ex carne & aliis fiunt,
Iſicia, profecta, lucanicæ, faliſci, fundali, far-
cimina, hotelli, apexabones, tomacula, offa,
hira ſeu hila, afratum, ruceta, ſartutilli &
alia, quæ alibi Deo volente explicabimus.
Uſum medicum quòd ſpectat, accuratiſſimè Uſus in Medicina.
iſte à Geſnero deſcribitur, *Carnium* deco- Galen de Antidot. l. 2.
ctum opitulatur contra Bupreſtim. *Sanguine*
porci calido benè verrucæ inunguntur: ube-
ra verò ſuis ſanguine circumlita, minus cre-
ſcere, Plinius author eſt. *Axungia* porcelli
maſculi lactentis caſtrati, illa maxime quæ in
ventre intra carnem circa peritonæum, ad
unguenta paranda à pharmacopæis adhibe-
tur, à Medicis ad emolliendum, diſcutien-
dum &c. Fracta oſſa lardum elixum atque Plin. H. N. l. 28. c. 9.
circum ligatum mira celeritate ſolidat. Panis
illinitur cum calce. Cum geniſta tuſa genua
dolentia ſanat. Cum vino falſo contra hyo-
ſciamum bibitur, pecoribus quoque optimè
auxiliatur. *Iecur*, cum vino ſumptum vene-
natorum morſibus medetur, aſſum alvum ſi-
ſtit. *Veſica* urinam ciet, ſi terram non attigerit,
pubi impoſita. Verrina uſta in potu feliciter
contra mictionem involuntariam exhibetur.
Teſticuli inveterati, & in ſuis lacte triti contra
comitialem morbum dantur. *Perna* ſcrofinæ
os ampliſſimum combuſtum, gingivas ſiccat
& adſtringit. *Talus* combuſtus, donec è nigro
albeſcat, & potus doloribus coli ſuccurrit.
Lac temporibus inunctum vigilias compe-
ſcit. *Succerda* in farinam redacta, ruptis, ex
aceto ſalutaris eſt. Plura vide in Geſnero. De
Differentiis, hoc duntaxat occurrit, alium eſ- Differentiæ.
ſe *ſylveſtrem*, de quo nunc agemus, alium
Domeſticum, de quo jam dicta accipi debent.
Moderni ſcriptores *Guineenſium* & *fluviati-
lium* mentionem faciunt, quibus adjungi po-
teſt *Tapierete* congener ſui animal. *Guineen-* Marcgrav. Hiſt. Braſilien. l. 6. c. 7.
ſis, & è Guinea in Braſiliam tranſlatus, figurâ
ut noſtrates & ruffi coloris: in hoc autem dif-
fert à noſtratibus, quod *caput* habeat non ita
elatum: *aures* autem longas, & acutas planè
& prolongatis acuminibus, *caudam* longam
usque ad talos propendentem, pilorum ex-
pertem. Totum corpus tegitur *pilis* brevibus
ruffis ſplendentibus, non ſetis, quibus & in
dorſo caret, ſed tantum verſus caudam in
dorſo & circa collum paulo longiores habet
pilos. Planè cicur. *Porcus fluviatilis*, Bra-
ſilienſibus Capy-bara, figuram penè porco-
rum habet, magnitudine exæquat porcum
annuum vel bimum noſtratem. Longitudo
corporis à capite ad anum circiter duorum
pedum, craſſities ventris ſesquipedis. Ca-
ret *cauda*. *Pedes* quatuor porcini: anterio-
res quatuor ungulis, poſteriores tribus præ-
ditos. Eſtque in anterioribus *ungula* me-
dia longiſſima, duæ breviores, quarta
minima: in poſterioribus media longior &
duæ minores: habet & callum ad ſuffra-
ginem usque. *Capitis* longitudo decem di-
gitorum, & craſſities totidem ferè: habet-
que craſſum & improportionatum caput,
& os longiſſimum ac craſſum: oculos ma-
gnos, nigros, aures parvas, ſubrotundas.

Inferior *maxilla* brevior ſuperiori; continetque in utraque anterius duos *dentes* incurvatos, qui ad ſeſquidigitum prominent extra alveolos ſuos, & ad duos ferè digitos ſunt inſerti; ſed non eminent extra os, ſed ut in leporibus intus continentur. *Dentes* reliqui mirandi ſunt: conſtat totus ordo in qualibet maxilla octo oſſibus, in quolibet nimirum latere quatuor: & quodlibet os tres dentes inſeparabiles repræſentat: ut ita ſint in qualibet maxilla dentes viginti & quatuor, & in totum quadraginta octo: ſunt autem omnes in extremitatibus plani. Comedunt gramen & fructûs varios. Caro comeditur, licet non bene ſapiat, melior oſſa, caput inprimis. *Tapiereté* Braſilienſibus, Luſitanis *Anta*, animal quadrupes, magnitudine juvenci ſemeſtris: figura *corporis* quodammodo ad porcum accedens, *capite* etiam tali, verum craſſiori, oblongo, ſuperius in acumem deſinente, promuſcide ſuper os præeminente, quam validiſſimo nervo contrahere & extendere poteſt: in promuſcide autem ſunt fiſſuræ oblongæ. Inferior *oris* pars brevior eſt ſuperiore, maxillæ ambæ anterius faſtigiatæ, & in qualibet decem *dentes* inciſorii ſuperne & inferne, hinc per certum ſpacium, utraque maxilla caret dentibus, ſequuntur dein molares, grandes omnes in quolibet latere quinque, ita ut habeat viginti molares & viginti inciſores. *Oculos* habet parvos porcinos: *aures* obrotundas majuſculas, quas verſus anteriora ſurrigit: *crura* vix longiora porcinis, at craſſiuſcula: in anterioribus pedibus quatuor *ungulas*, in poſterioribus tres; media inter eas major eſt in omnibus pedibus; in prioribus pedibus, tribus quarta parvula exterius eſt adjuncta: ſunt autem ungulæ nigricantes non ſolidæ ſed cavæ, & quæ detrahi poſſunt. Caret *cauda* & ejus loco proceſſum habet nudum pilis, conicum, parvum, more Cutian. Mas *membrum genitale* longe exſerere poteſt inſtar Cercopitheci. Incedit dorſo incurvato ut Capybara. *Cutem* ſolidam habet inſtar Alcis; pilos breves. Color *pilorum* in junioribus eſt umbræ lucidæ, maculis variegatus albicantibus ut capreolus: in adultis fuſcus ſive nigricans ſine maculis. Animal interdiu *dormit* in opacis ſylvis latitans; noctu aut mane egreditur pabuli cauſa. Optime poteſt natare. Veſcitur gramine, arundine Saccharifera, braſſica, &c. Caro ejus comeditur, ſed ingrati ſaporis eſt.

ARTICULUS II.

De Apro.

Aldrovand. Hiſt. Biſulc. c. 37. *Nomen.*

APri nomen feris ſuibus duntaxat competit, cum ſus tam de feris quàm de domeſticis dicatur. Sextus tamen, aprum agreſtem nominat, quaſi verres etiam, id eſt, ſus cicur mas, eodem nomine nuncupari poſſit. Græci vocant κάπρον, Poëtæ inprimis, quod vocabulum rei ruſticæ ſcriptores de verre intelligunt, & σίαγρον. χλούνης verò quibusdam eſt ἐκτομίας, id eſt, exſectus eunuchusque aper; (atterunt arbori aut ſaxo testiculos) Homero μόνορχις; aliis ſus in agris libere paſcens, quaſi χλοεύνη ut Varinus habet, id eſt, in herbis fænove dormiens; quibusdam, magnitudine viſcenda aper. Ariſtophanes μονιὸν cum chlune eundem facit; alii & verius epitheton feri ſcribunt, quòd cum aliis minimè aggrègetur. Plutarch. de cauſis natur. quæſt. 12.

Deſcriptio. Colore ſunt ferè nigro, vel ſpadiceo nigricante. Plinius, pilum æreo ſimilem agreſtibus dixit. Albos tamen ſe vidiſſe, ſcribit Pauſanias. *Oculos* gerunt iracundis ſimiles, & apertis palpebris patulos. *Dentes* habent magnos & recurvos, ad incidendum aptos, albos, hinc ἀργιόδοντας Homero, acutos valdè, hinc Sidonio *ſicæ*, quòd ſicarum more res quaslibet violent. In his hoc eſt mirabile, quòd vivente beſtia poſſunt idem quòd ferrum; mortuæ verò detracti, vim inciſionis amiſiſſe credantur, ut liber de natura rerum prodit. Audio exertos aliquando ita excreſcere, ut circulum ferè abſolvant toti in ſe reflexi. In India cubitales dentium flexus gemini ex roſtro. Cum ad terram canibus & haſtis debellatus procubuit, dentem inflammato anhelitu ita ignefcere ajunt, inquit Gyllius, ut ſi quis de cervice ſetam detractam, ad ejusdem etiamnum, ſpirantis dentem admoverit, candens in orbem contrahatur ac aduratur: ac ſi eo dente canes inſectanres attigerit, ſtatim ignita veſtigia pelli ipſorum imprimat. Hinc dentes aprorum αἴθωνας cognominavit Oppianus. *Os* habent ad modum ſcuti, quod venabulis & machæræ opponuut. *Fel* nullum. *Sanguinem* qui fibris refertus non eſt. Pauſanias in Arcadicis. Oppian. de venat.

Locus. Nulli ſunt in Creta, ſi Plinio credimus: nulli in Africa, ſi huic & aliis: idem de India Cteſias prodit. At apud Theophraſtum legimus, in Ægypto (in Nilo) inſulas magnas coagmentari, ſuesque permultos in eis naſci. In Macedonia mutos eſſe Ælianus prodidit. Hiſpani in quadam novi orbis parte invenerunt noſtris minores, caudis breviſſimis, adeo ut abſciſſas fuiſſe arbitrarentur; pedidus etiam diſſimiles, poſteriores quippe ajunt pedes in his apris uno digito non ungulato conſtare, carnibus multo quàm noſtrorum tum ſuavioribus tum ſalubrioribus. Scilicet, palmeta ibi propè littus multa erant, inter quæ & paluſtres ulvas, magna aprorum multitudo libera vagabatur. Lycotas ruſticus in Bucolicis Calphurnii, refert ſe vidiſſe Romæ in ſpectaculis, niveos lepores, & non ſine cornibus apros. Theophr. H. P. l. 4. c. 13. Ælian. H. A. l. 17. c. 10. Plin. H. N. l. 11. c. 51. Petrus Martyr. Decade Ocean. 1 3.

Cibus. *Cibus* apri non alius quàm cicurati porci, glandes, poma, hordeum, herbæ, radices, & alia.

alia. Lumbricos etiam roſtro effoſſos comedit. Ficus aridas ſupra modum appetere, ex Æliano diſcimus, Minus tamen immoratur fœtidis quàm domeſticus. Inveniuntur aliquando inter filicum folia, quæ ipſi ſibi collegerunt aut ſubſtraverunt. Genus verò quoddam farris, quo Germani circa Alſatiam veſcuntur, acutis armatum ariſtis, non attingunt, propter ariſtarum acutiem, ut Tragus prodidit.

Ælian. H. A. l. 17. c. 31.

Tragus Hiſt. plant. T. 1. c. 20.

Generatio.

De *Generatione* hoc habemus, in venerem dum inflammantur, cervicis ſetis ſic inhorreſcere, ut criſtæ galearum eſſe videantur. Spumas fundunt ab ore, magno dentium ſtridore concrepant, & efferveſcentem ſpiritum anhelant. Admiſſi mares, bilem deponunt; rejecti, vel vi ſubigunt, vel opprimunt. Principio hyemis coëunt, vere pariunt, petentes maximè invia, prærupta, anguſta & opaca. Mas cum fœminis converſari dies triginta ſolet. Numerus partus, & tempus ferendi idem atque in urbanis ſuibus. Semel anno gignunt, & apris maribus nonniſi anniculis generatio. *Vox* etiam ſimilis, ſed fœmina vocalior eſt, mas raro vocem emittit. Quantum ad reliqua, quæ ad hujus quadrupedis naturam ſpectant, ſolent in remotis & profundis præcipitum locorum receſſibus verſari. Auditu nos vincunt: gregatim incedunt, nec alios quàm de ſua progenie ſecum veſci patiuntur, lachrymam dulcem habent, ſpumant, dum exagitantur tenacem. Tam gravis iiſdem ſua urina eſt, ut niſi egeſta, fugæ non ſufficiat, ac velut devincti opprimantur. Exuri illâ eos tradunt. Mitigari tardè concipiunt, nec niſi ab infantia educati. Ab aconito & ſyanchi radice occiduntur. Cum per imprudentiam hyoſcyamum comederunt, ſtatim attrahunt poſteriora., ita demiſſe ſeſe gerentes; hinc, contracti quamvis, ad aquas perveniunt, & collectis cancris veſcuntur. Ederâ in morbis ſibi medentur. Ad quadrimatum capiunt incrementa. Muſicâ illecti capiuntur: ideò in leporario quodam Varronis, in Thuſculano, ad buccinam inflatam, certo tempore conveniebant ad pabulum. Sapiunt veſtigia palude confundere. Fœminæ, ſi multæ ſimul ſunt, fugiunt, ubi vident venatorem, cum natis: ſed ubi quis aliquem ex natis venatur, non amplius fugiunt, ne ſi una quidem ſit, ſed ruunt adverſus capere molientem. Dentes acuunt ad luctam. Inter ſe concertantes, cum viderint lupos, quaſi confœderati, ſe juvant mutuò, & ad vocem clamantis quotquot audierint concurrunt. Cæterum, vivaria aprorum cæterorumque ſylveſtrium, primus togati generis invenit Fulvius Hirpinus, qui in Tarquinienſi feras paſcere inſtituit: nec diu imitatores defuere, L. Lucullus, & Q. Hortenſius.

Ariſtot. H. A. l. 6. c. 28.

Plin. H. N. l. 6. c. 34.

Plin. H. N. l. 8. c. 27.

Varro R. R. l. 3. c. 14.

Vſus.

In *Cibis* adhibitos & adhuc adhiberi, nemini ignotum. Primus Romanorum P. Servilius Rullus, pater ejus Rulli, qui conſulatu Ciceronis legem agrariam promulgavit, ſolidum aprum epulis appoſuit. Apri vero *milliarii* dicebantur mille librarum, quos ſolebant in cœnis apponere Romani. De Condimentis cònſule Apicium. Caro ipſa, melior domeſticæ ſuis carne, citò deſcendit, multum nutrit, & ſuccum gignit craſſum ac viſcoſum. Heliogabalus exhibuit ſumina aprugna per dies decem, tricena quotidie, cum ſuis bulbis. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt, in cœna fuerunt, lumbi aprugni, ſumina, & ſynciput aprugnum. Invenere & *in Medicina* locum. *Cerebrum* contra ſerpentes cum ſanguine laudatur, verendorumque carbunculis ſuccurrit. *Lardum* elixum atque circumligatum mirâ celeritate ſolidat fracta. Epinyctides adipe cum roſaceo inunguntur. Cinis *maxillarum* ulcera ſanat quæ ſerpunt. *Dentis* ſcobes pleuritida ſolvunt. *Pulmo* cum melle commixtus, pedibus à calceamentis læſis, ſupponitur. *Iecur* lethargicos excitat; & auribus purulentis inſtillatum proficit: ex vino potum, citra ſalem, recensque alvum ſiſtit. Calculi in eo inventi, & triti, calculos pellunt. *Fel* tepidum illitum ſtrumas diſcutit, & coitum ſtimulat. *Ungularum* exuſtarum cinis, potioni inſperſus, plurimum urinæ difficultates juvat. *Ungues* exuſti & triti ſubmejulis in potione proſunt. *Fimus* aridus, in aqua aut vino potus, rejectiones ſanguinis ſiſtit, vetuſtum lateris dolorem mulcet, ad rupta & convulſa ex aceto bibitur; luxatis cum cerato roſaceo medetur. Recens & calidus præcipuum eſt contra fluxum narium remedium. Ex vino ſubactus, & emplaſtri more impoſitus, quicquid corpori inhæſerit, celeriter extrahit. Tuſus cribratusque, & cum melle deteriore ſubactus, articulis impoſitus medetur. *Vrina* purulentis auribus infunditur. *Veſicâ* elixa & manducata ſubmejulis prodeſt. Plura in Geſnero vide.

Plin. H. N. l. 8. c. 51.

Lamprid. in Heliogabalo.

Geſnerus p. 1047. de quadruped.

Differentiæ.

Ad *Differentias* refero *Zainum*, de quo *Nierembergius* ita: Montanam miri ingenii feram vocant Indi *coya metl*, alii *quauhcoya metl*, alii *quauhtlo coyametl*, alii *quapicotl*, alii *ſajaſſou*, alii *ſaynum*, ſive *Zabinum*. Similis eſt noſtrati apro, niſi quod minor ſit & deformior, umbilico ejus exiſtente ſupra dorſum & circa renes. Mirum aſpectu: ibi humor aqueus receptus digitis expreſſus effluit; nec tamen inquit Franciſcus Hernandus, verus eſt umbilicus, aut ſubeſt quidquam ab eo quod in aliis animalibus reperiri ſolet diverſum, (quod eo diſſecto cognovimus) aliudve quàm glandulоſa quædam & mollis pinguedo. Antonius Herrera putat reſpirare per ſu-

Nieremb. Hiſtor. Natur. Exotic. l. 9. c. 27.

pinum hunc umbilicum. Fætidus eſt. Lerius omnino favet. Scribit aprum Americanum habere foramen in dorſo, quemadmodum in capite ſues marini, quo ſpiritum emittit admittitque: addit frendere terribiliter, & macilentiorem eſſe noſtratibus. Attentior eſt cenſura Franciſci Hernandi de tumulo dorſi. Iracundi ſunt. Venatores conſcendunt arbores: accurrit grex zainorum, mordent & lacerant truncum, cum hominem non poſſint, quos ille ſupernè tutus venabulo cædit. Gregatim diſcurrunt, eligunt ducem, &, ut fertur, minorem aut viliorem omnium. Antonius Herrera ſcribit eſſe ſenem & flaccidum, neque niſi duce occiſo ſocietatem & cohortem diſſolvere: prius enim occiderentur, quam regem deſererent, auctor eſt Petrus Simon. Aliqui Bachiris hoc imputant. Mirum odium in tigridem. Dux Zainorum convocat quoscunque poteſt ſui generis, usque ad trecentos aut plures, quemadmodum Imperator, conducit militem. His copiis invadit tigridem: quæ licet ferociſſima præ omnibus Americanis feris, vincitur multitudine, non ſine magnâ zainorum ſtrage. Inventi innumeri occiſi ſimul cum tigride, ut pauciſſimi poſſint epinicium canere. De ingenio hujus feræ ſic narrat *Franciſcus Hernandus*. Ferus eſt ac truculento morſu, cum primum eſt captus. Sed cum cicuratur, placidus eſt domeſticis, & habetur in deliciis. Caro eſt ſimilis ſuillæ aprugnæve, ſed durior atque inſuavior. Setæ ſunt aſperæ, albo ac nigro promiſcuè variatæ colore. Veſcitur glandibus, radicibus & aliis montanis fructibus, nec non vermiculis, lumbricus, atque aliis hujusmodi animalibus quæ lacuſtribus, humidis & uliginoſis locis naſcuntur. Devaſtant etiam ſacra, cum ab eis non arcentur. Gregatim ambulant; & redditi mites, aluntur quibuscunque eſculentis. *Digiti* pedum variant. Siquidam alii productiores ſunt, alii breviores. Scribunt aliqui apros Indicos breviſſimis eſſe caudis, ut abſciſſas eſſe putes. *Pedibus* etiam eſſe noſtratibus diſſimiles, & poſteriores uno digito non ungulato conſtare. Carnes multò noſtrorum carnibus ſaporoſiores ſalubrioresque; ſed ſaynis opus eſt præcidi umbilicum, alioqui uno die corrumpuntur. Idem eſt cum Tajacu Caaigora Marcgravii: Icon tamen variat, & deſcriptione plenior eſt. Ideò & hanc & illam addidimus. Habuit eum & quidem familiariſſimum Ampliſſimus de Laet, quem cum per ſemeſtre & amplius, humidis cibis aluiſſet, mortuus eſt ex ileo, ut videbatur. Valckenburgius umbilicum illum mammam eſſe putabat, quòd vaſa mammaria haberet. Verum qui animal penitius norunt, catulos ſuos illà parte alere negant.

TITULUS II.

De Biſulcis aquaticis.

CAPUT UNICUM.

De Hippopotamo.

AD Biſulca Hippopotamum retuli, Ariſtotelem ſecutus. (Aldrov. Digit. l.1.c.12.) Ad digitata tamen recentiores referunt, & fortè, ut ex icone & deſcriptione apparebit, melius. Dicitur verò Hippopotamus, id eſt, fluviatilis equus, non quòd equum ſimilitudine referat, ſed quòd magnus ſit, ut ἵππος vim augendi ſignificatum habeat. Fluvius ille Nilus eſt. Dicitur & *equus Niloticus*, *Bos marinus* teſte Bellonio, (Bellon. de aquatil. l. 1.) *porcus marinus*, quòd parte anteriore bubulam figuram, reliquo corpore ſuillam repræſentet; *Elephas marinus*, tam ob magnitudinem, quàm ob dentium candorem & duritiem. Sed & *Elephantus Ægypti*, *Roſmarus*, *Robart*, *Gomarus*, in regionibus inprimis Prete Gani, ſi Alvareſio credendum. Circa *Deſcriptionem* (*Deſcriptio.* Ælian. H. A. l.11.c.44.) diſſentiunt à veteribus recentiores. Ælianus ad quinque cubitorum altitudinem excreſcere, ungulas bubulas habere, tres utrinque dentes maxime omnium animalium circa os eminentes; auribus, cauda, voce, equum præ ſe ferre, reliquo corpore elephanto ſimilem eſſe, ſcribit. Ariſtoteles, (Ariſtot. H. A. l.2.c.7.) jubam equinam habere, ungulam bubulam, roſtrum reſimum, talum biſulcorum, dentes exertos, caudam apri, vocem equi, magnitudinem aſini, internas partes interaneis equorum & aſinorum non diſſimiles, reliquit. Leoni Africano, (Leo de ſcript. Africæ. l. 9.) formâ equum, magnitudinem aſinum refert, depilis eſt, & cymbis inſidiatur. Bellonius, qui parvum Byzantii vidit, capite eum vaccino, auribus urſinis, brevibus & ſubrotundis, oris rictu adeò vaſto ut leoninum ſuperaret, patulis naribus, labiis repandis, dentibus equinis obtuſis, oculis & lingua prægrandibus collo nullo aut admodum brevi, caudâ porci, corpore obeſo ad inſtar ſuis, pedibus tam brevibus, ut vix quatuor digitos à terra attolleretur, ungulis, ut in ſue diviſis, deſcripſit. Accuratisſimè verò eum nobis exhibuit Fabius Columna, (Columna in l. obſerv. aquat. & terreſtr. c.25.) ex cadavere ſale aſſervato, & in Italiam Damiatâ, à Nicolao Zerenghi, Chirurgo Narnenſi, allatam. Nullam habebat cum equo ſimilitudinem, ad bovem potius, ſi magnitudinem attendas, & urſum, ſi crurum figuram, accedebat. A capite ad caudam pedes erat tredecem; corporis latitudo pedes quatuor cum dimidio; alititudo pedes tres cum dimidio; *venter* potius planus quàm carinoſus; *crura* à terra ad ventrem pedes tres cum dimidio; ambitus crurum pedes tres. *Pes* latus pedem, *ungula* ſingulæ uncias tres. *Caput* vaſtum in comparatione ad totum animal, duos pedes cum dimidio latum, pedes tres longum, am-

bitu

bitu pedes ſeptem craſſum. *Oris* rictus pedem unum, roſtrum carnoſum, & repandum; *Oculi* exigui, lati unciam, longi uncias duas; *aures* parvæ, breves, neque uncias tres excedentes; totum corpus obeſum; *pes* latus in quatuòr ungulas diviſus, Ungulæ quales in bubus, & quidem quadrifidæ; *talus* calloſus; *cauda* aprina, vel potius teſtudineæ aut urſinæ non diſſimilis. *Cutis* admodum craſſa, dura, colore pullo. *Nares* imaginem S. repræſentant, fiſſura longa unciarum duarum cum dimidio. *Roſtrum* habet inſtar leonis vel felis, pilis ex poris quibusdam prodeuntibus aſperum, nec in toto corpore alii conſpiciuntur. *Dentes* ſingulariter idem Columna deſcripſit. Habebat, inquir, in inferiore maxilla ſex, quorum bini exteriores, è regione, longi ſemipedem, lati, & trigoni uncias duas cum dimidio, per ambitum ſemipedem, aprorum modo, parum retrorſum declives, non adunci, nec exerti, ſed admodum conſpicui, aperto ore. Intermedii verò parum à gingiva exerti, trigonâ acie, digitali longitudine, medium locum occupantes, veluti jacentes, craſſi, orbiculati, elephantini, ſemipedem ſuperant longitudine atque aciem in externis partibus planam. Maxillares vero habebat utrinque ſeptem craſſos, latos, breves admodum. In ſuperna vero mandibula, quam Crocodili more mobilem habet, quà mandit & terit, anteriores ſex ſunt, ſex imis reſpondentes, acie contrario modo adaptata leviſſimâ & ſplendidâ, clauſoque ore conjunguntur, & aptantur imis, veluti ex illis reciſi, ut planum plano inſideat. Verum omnium acies pyramidalis, veluti obliquè reciſi calami modo. Sed medii ſuperiores non aciem inferiorum, & medium illorum, in quo retractio rotunditatis conſpicitur, petunt. Molares totidem quot inferni, ſed bini priores parvi, exigui, atque rotundi, & ab aliis diſtant ut medium palatum, inter dentes anteriores, occupare videantur. Inter maxillares dentes locus linguæ ſemipedalis remanebat, durities dentium ſilicea, adeo ut percuſſione cultelli coſtæ, cum circumſtantium admiratione, ignis favillæ excitarentur. Qua propter veriſimile foret, nocturno tempore, hoc animal, dentes atterendo, ignem ex ore evomuiſſe, quam proprietatem priſci huic feræ attribuerunt. Propria ipſis patria Saitica Ægypti præfectura, ſi Plinio credimus. Unde fortè Herodotus in ea parte ſacros ſcripſit. At Leo Africanus, & qui navigationes deſcripſere in Nigro quoque fluvio reperiri ait. Sed & in mari verſari dictum, Plinio & illis, qui in Oceano regiones

Locus. Herodot. H.N. l. 2. Leo Afri. l. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Petzoræ alluente, reperiri ſcripſere. Barboſa multos in Goſala obſervavit, à mari ad prata exire, denuoque reverti. Maturis ſegetibus & flaventibus ſpicis veſci, Ælianus prodidit. Cum ad confirmatam pervenit ætatem, periclitari incipir in patre ſuo vires. Si pater cedit, cum matre congreditur, ipſum verò dimittit: ſi pater reſiſtit, interimitur, ut apud Ælianum legimus. In ſicco parere & educare ſolet, ſi Odono credimus, eaque eſt fœcunditate, ut ſingulis annis enitatur. Ad *Naturam & Mores* ſpectat, quòd ex Nilo in campos egreſſus, & ſegetibus ſatiatus, averſo veſtigio, ad flumen rurſus properet, ſeu ut agricolas corpore adverſo excipiat; ſeu ne venatores exitum deprehendere poſſint: quòd hominibus non minus quàm Crocodilus infenſus ſit: & quòd nimia corporis obeſitate preſſus, caudici arundinis tam diu ſe affricat, donec venam aperuerit, ſanguine ad ſufficientiam emiſſo, eandem cœno obturat. Columna tamen primum illud negat, & recto incedere tramite tradit. An hinniat in dubio eſt. Veteres affirmant, recentiores negant. In *Cibis* ab Æthiopibus uſurpatur. Narrât enim Cluſius, in Guinea circa promontorium Cabo Lopez Gonſalvez, Navarchum van der Hagen / cum ſociis id obſervaſſe, viſaque in oppido Ulibetto plurima hippopotamorum capita, ex quibus dentes mirandæ magnitudinis, comites ejus retulerint. Non eſt ergo mirum, à Firmio Selencio, quod Capitolinus prodit; hippopotamum devoratum fuiſſe. Habere & *in Medicina* locum, à veteribus & recentioribus proditum eſt. Ægyptii, prodente Columna, ad hæmorrhoidas cœcas & apertas, dentem alligant, vel annulum ex eo fabrefactum geſtant. Nigritæ eodem à quodam morbo præſervantur. Plinius eosdem dentes, in odontalgia ſedanda inſignem habere prærogativam ſcribit. Idem adipem febrientibus contra rigores commendat: corii cinis cum aquâ illitus ad panos diſſolvendos. Pellis frontis inguinibus alligata, eodem authore, venerem inhibet. Teſticulos exiccatos contra morſum ſerpentum exhibet Dioſcorides. Sed & ad alia partes ipſius adhibentur. Nam Pauſanias refert, Dindymenæ matris faciem ex dentibus ipſius factam: ſanguine cum aqua gummoſa diſſoluto pictores loco cinnabaris uti poſſunt, apud Plinium. Pinguedine delibuti impunè inter Crocodilos verſari, apud Julium Capitolinum legimus. Pelle tecta, fulmine non tangi, prodidere quidam. Corii tantam craſſitudinem Plinius facit, præſertim circa tergus, ut inde validæ haſtæ tornentur.

Cibus. Ælian. H. A. l. 12. c. 43. Generatio. Plin H.A. l. 11. c. 44. Ælian H. A. l. c. Mores. Ælian. H. A. l. 11. c. 43. Uſus. Cluſius in Curis poſterioribus. Dioſcor. M. M. l. 2. c. 22.

HISTORIÆ NATURALIS DE QUADRUPEDIBUS LIBER III.

De Quadrupedibus biſculcis.

TITULUS PRIMUS
De Digitatis viviparis Feris.
CAPUT I.
De Leone.

HACTENUS de Biſulcis actum eſt, ſequuntur πολύποδα digitata, Græcis πολυσχιδῆ & πολυδάκτυλα, quæ vel ſunt ζωότοκα, ſeu vivipara, vel ᾠότοκα ſeu ovipara. Illa, iterum vel ſunt *Feræ*, quæ aut ſunt feris moribus imbuta, aut difficulter cicurantur, aut ſi aliquando mitiora redduntur, nunquam tamen ferociam penitus deponunt; vel *Semiferæ*, vel *Domeſtica*, quibus Appendicis loco *Dubia* addi poſſunt. Ex illis ſunt *Leo, Pardus, Lynx, Tigris, Urſus, & Lupus*. *Leo*, Nomen. Græcis λέων παρὰ τὸ λάω, video, quod perſpicaci præ cæteris oculorum acie polleat, & θὴρ fera per antonomaſiam dicitur. Catulos Æſchylus ὀβρίκαλα, vulgus σκύμνους ab obmurmurando Poëtæ λεοντιδεῖς & λεοντίσκους, appellant. Plin. urſum Numidicum, dum ſcribit, Domitium Rhenobarbum Ædilem curulem, urſos Numidicos centum, & totidem Æthiopas venatores in circo dediſſe, Lipſio appellare videtur. Sed perperam niſi fortè pro Urſos, Leones ſubſtituendum ſit. Parum enim credibile eſt, ſi Romani pro leone dixiſſent urſum Numidicum, ignoraturum id fuiſſe Plinium: qui meminerat & apud Maronem Aceſtem veſtitum induci

Plin. H. N. l.8. c. 36. Lipſius Elect. l. 2. c. 4.

-- pelle Libyſtidos urſæ.

Virgil. Æneid. 5.

Dio quoque ſeu Xiphilinus ab urſis feras Libycas diſtinguit; ut taceam, neminẽ veterum tam inſolentis locutionis meminiſſe. Ariſtoteles eum capite mediocri, fronte quadrata in medio cava poſuit, ſupercilio eminenti, & naſum verſus cujusdã nubis inſtar porrecto, oculis charopis, non valdè volubilibus, neque valdè prominentibus. Recentiores medios inter cavos, & extantes *oculos* notavere, *naſum*, craſſiorem potius quàm tenuiorem, ſuperiorem maxillam inferiori æqualem, rictum inſtar ovis amplum, labia tenuia, ita ut partes ſuperiores ſuperjectæ ſint inferioribũ, *collum* rigens & magnum, mediocrirer craſſum, *pectus* robuſtum, metaphrenum latum, medium *ventrem* gracilem, *crura* valida & nervoſa, *pilos* flavos, neque rectos, neque valdè criſpos. *Pedes* anteriores quinis digitis, poſteriores quaternis diſtinguuntur. Leænam à mare juba quâ caret, & binæ in medio ventre mammæ diſtinguunt, ex quibus numerum catulorum arguere non licet. Lactis inde inopia, adſumpto in ſui nutrimentum cibo, quem rarius aſſumit. *Interiora* ſi ſpectes, Muſculos temporales. Galen. de Uſu part. l. 9. cap. 19. fortiſſimos habet, ut mordendo valeat, *Linguam* aſperitate imbricata horrentem; *Viſcera*, canum inrerioribus penitus, Ariſt. A. l. 5. c. 80. ſimilia, *lienem* nigrum' quod obſervavit Galenus. *Cervicem* unico oſſe conſtare ab Ariſtotele & Cardano proditum, ex vertebris componi à Scaligero. *Oſſa*, medulla carere apud Ælianum legimus, pauciſſimam habere, quod perpetuò reſolvatur, Fallopio, qui ea ſe fregiſſe dicit, credendum. Michaël Epheſius anguſtiſſimos habere meatus, ita ut iis penitus carere videantur, reliquit. In Europa inter Acheloum & Neſſum fluvios inprimis creſcere, Ariſtoteles prodidit: nuſquam in ea naſci, niſi id ex hominis induſtria fiat, certum. Natale ipſis, Mauritania, Parthia, Maſſylia, Marmarica, Caſpia, Libya, Getulia ſolum. Habentur & in Syria nigri, ſi Plinio fides eſt. Naſci & in Tartaria Paulus Venetus paſſim prodidit. In Caragol ruſtici metu eorum, armati terræ cultui operam navant, ut Balbus in itinerario ſuo prodidit. In deſerto Angad juxta Teleſſinum, teſte Johanne Leone, non ſolum in armenta, ſed & in homines indiſcriminatim ſævire ſolent, ab iiſdem ſilvarum Fetz carbonarii ſæpè numero devorantur. Taceo regnum Senegæ, montem juxta Adenam editiſſimum, terram ſanctam, & alia loca. In Cuba degunt innoxii, ſi Martyri credimus. Aglam & regiones circumjacentes tam meticuloſos alere, ut in proverbium abiverint. Ælianus author eſt. Temperamenti eſt calidiſſimi & ſicciſſimi, quod ab acri cordis æſtuatione promanat. Non omnes tales pariter eſſe, vel exinde colligas, quod qui montes incolunt, minus ferociæ habeant; & Geſnerus, partes in iis anteriores calidas eſſe, poſteriores ad oppoſitam naturam degenerare, ſcribat. *Cibus* ipſis carnes bubulæ, & Ælian H. A. 2. l. c. 10. Camelinæ inprimis, fame urgente humanæ & aviculārum. Ideò multi in Africa crucifixi à Polybio Æmiliano Comite viſi, ut reliqui

Galen. de Anatom. adm. l. 6. c. 10. Scalig. Exer. 208. Ælian. H. A. l. 2. c. 24.

Locus.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 28.

Leo Africa l. 4.

Temperamentum.

Cibus.

hoc

hoc ſpectaculo, à cæde hominum deterre-
rentur. Multa ſolida & ſine ullo diſſectu una
vice devorare, inde bidui vel tridui ſpacio,
perfectè celebratam coctionem expectare,
Ariſtot. H. A. l. 8. c. 5. Ariſtoteles docuit. Cadavera an deguſtent,
non conſtat inter Authores. Non attingere
ſeu ob fœtorem, ſeu ob ſuperbiam quod
Ælian. H. A. l. 2. c. 3. Tzetzæ placet, quidam volunt, vorare,
ideò reliquias condere, & ſupra illas teter-
rimum flatum exhalare, ne inventæ ab aliis
feris vorentur, apud Ælianum legitur. Ele-
phantorum quoque pullos aggredi, ſuccur-
Strabo Geogr l. 15. rentibus matribus fugere, Strabo prodidit.
Catulus ubere relicto, imbellium ferarum
carnes depaſcitur, ſed & palmulis victitat.
Potus. *Potum* ſi ſpectes, parcus is ſecundum Ariſto-
Ælian. H. A. l. 9. c. 5. telem, & Ælianum, triduo non bibit, æſtate
inprimis, hyeme indulget. Averſi *coeunt*,
Generatio quod omnibus animantibus quæ retrò uri-
nam mittunt commune. Tempus veneris
continuum, ſed ver, Ælian. H. A. l. a. c. 2. in-
primis, tunc cruentam inter ſe exercent pu-
Plin. H. N. l. 8. c. 16. gnam, & octo aut duodecem unam leænam
ſequuntur. Elapſo primo anni tempore, ma-
ribus ob nimium calorem coire non valenti-
bus, leænæ cum pardis, unde Leopardi, pan-
theris, unde fœtus non jubatus, Hyenis, unde
Crocuta, miſcentur. Eſt ipſis & cum cane
commercium. Solæ inter quadrupeda adun-
cis unguibus prædita catulos videntes eni-
tuntur. Unde animalis ſolaris nomine dona-
Plutarch. ſymp. l. 4. tam Plutarchus opinatus eſt. Imperfecti &
quidem poſt ſex menſium ſpacium, exeunt,
non quòd unguibus uterum, Ælian. H. A.
l. 2. c. 2. vellicent, ſed quod ob numer. in-
opia alimenti, Ariſtot. de gener. Animal.
l. 4. c. 6. laborent. Magnitudinem muſtela-
rum non excedere apud Wottonum habe-
mus, noviſſimo pariendi actu, uterum ex-
cernere, fabuloſum eſt. De numero catu-
lorum non convenit inter Authores. Non
plures quam ſex edere, aliquando unum
Wottonus prodidit. In capta & interfecta
Philoſtr. in vita Apollon. l. 1. c. 7. octo inventos Philoſtratus. Ætate gravem
præter omnium ſpem ſex Florentiæ pepe-
riſſe, Villanus. Quod verò Phile quinquies
eniti, quinos primum, quatuor deinde,
ternos poſthac, inde binos, quintum uni-
cum ſcribit, id ex Ariſtotele, de leonibus
Syriæ incolis accipiendum eſt. Huc *Sympa-*
Sympathia & Antipathia. *thia & Antipathia* ſpectat, quæ leonibus
cum plurimis rebus intercedit. Favet Del-
Ælian. H. A. l. 15. c. 17 phino, ſeu quia ambo ſenectute & morbo
gravati ſimia vorata ſanitati propriæ conſu-
Ælian var. l. 1. c. 9. lunt, ut Æliano placet, ſeu aliam ob cau-
ſam. Abhorret à muliebribus verendis. Ho-
rum, Leo Africæ l. 9. oſtenſu in Africa fu-
gatur, à ſue, Ariſtot. H. A. l. 9. c. 1. aſper-
rimis ſetis horrente, lupo cervario, onagro,
Tauro, ſimia, Plin. H. N. l. 8. c. 38. Leon-
tophono, quo guſtato, tanta illa vis & cæ-
teris imperitans, illicò expirat. Animal à
plurimis ſcriptoribus nominatur, à nullo de-
ſcribitur. Galli cantum extimeſcere tam
certum olim Græcis, ut animam Cecropis,
quam in leonem migraſſe credebant, immo-
latis gallis gallinaceis evocare ſibimet ipſis
perſuaderent: alii id de criſtis rubentibus &
igneis accipiunt: nos falſum eſſe ex Came-
rario didicimus, qui in aula Bavariæ Prin-
cipis, unum ex leonibus miris ſaltibus in vi-
cinam domui aream ſeſe demiſiſſe, & gallos
cum gallinis devoraſſe prodidit. Idem à cu-
licibus in Africa pellitur. Homines ſucco
allii perlinitos, vel aqua, in qua illud ma-
duerat perfuſos, non attingit. Scillæ &,
Ælian. H. A. l. 1. c. 36. ilicis folia ſi incautè
conculcaverit, illico à torpore corripitur.
Ad rotarum ſtrepitus exhorreſcit. Mappam
albam refugit, &, Æl. H. A. l. 6. c. 22. l. 7.
c. 6. ignem, quia igneæ naturæ eſt, abomi-
natur. Creduntur *Vitæ* diuturnæ eſſe. Den- *Vitæ.*
tibus enim defectos captos fuiſſe affirmave-
ré quidam, effractis alii. Cum procis fœta
dimicat, oculorum aciem traditur defigere
in terram, ne venabula expaveſcat. *Dor-* *Somnus.*
miunt & in aperto, & apertis oculis, quod
oculum magnum incumbens oculo longe
minor pellis obrepere non poſſit, caudam
quoque ſopore detenti motitant, ut ſe omni-
no non dormire oſtendant De *Voce* non con- *Vox.*
venit inter authores. Alii mugire dicunt,
quod apud Virgilium invenies; quod ju-
nioribus prædam nactis forte competit: alii
fremere, quod Mancinò & Volaterrano pla-
cet, ut de Seneca Tragœdo taceam: non-
nulli frendere, quod tum accidit, cum præ
iracundia dentes concutit: plærique rugire
affirmant. Quantum ad *Ingenium*, ducen- *Mores.*
tos aliquando equites, Leo Africæ l. 9. A-
fricanus adoritur, etiam lethali vulnere per-
cuſſus, à catulorum tutela non recedit. Æ-
gritudinem faſtidii tantum, Plin. H. N. l. 8.
c. 16. ſentiunt, in qua medetur eis contu-
melia in rabiem agente, annexarum laſcivia
ſimiarum, ſolus, Ælian. H. A. l. 2. c. 17. ve-
natum egreditur, fœtorem oris patitur,
quod à Plinio proditum eſt. Neminem,
Plin. H. N. l. 8. c. 16. limis oculis intuetur.
Generoſitas in periculis maxima deprehen-
ditur, non in illo tantummodo quod ſper-
nens tela diu ſe terrore ſolo tuetur, ac velut
cogi teſtatur, cooriturque non tanquam
periculo coactus, ſed tanquam amentiæ ira-
tus, illa nobilior animi ſignificatio, quamli- Plin. H. N. l. 8. c. 16.
bet magna canum & venantium urgente vi,
contemtim reſtitanſque cedit in campis, &
ubi ſpectari poteſt: idem ubi virgulta ſyl-
vaſque penetravit, accerrimo curſu fertur,
velut abſcondente turpitudinem loco. Dum
ſequitur, inſilit ſaltu, quo in fuga non uti-
tur. Vulneratus obſervatione mira percuſ-
ſorem novit, & in quantalibet multitudine
appetit. Eum verò qui telum quidem mi-
ſerit, ſed tamen non vulneraverit, corre-
ptum, raptatumque ſternit nec vulnerat. Il-

lud

lud adoleſcentis ex Jubæ exercitu exemplum apud Ælianum docuit.

Ælian. H. A. l. 2. c. 5.

Læſus ſagittâ ab eunte, anno interpoſito vertente, redeuntem, in media turba dilaceravit: Hoc illius apud Albertum, qui lancea confodere voluit, ſed fallente ictu non fecit, collapſi ad terram caput leo in galea compreſſit, ſed non vulneravit. Dum incedunt, ungues retrahunt veluti in vaginas, ne hebetentur: nec rectum iter peragunt, ſed obliquum, variis veſtigiis impreſſis ut melius lateant. *Circurari* poſſe non eſt quod dubites. Onomarchus Catanæ Tyrannus convictores habuit. Johanni II. Luſitaniæ Regi, tanquam canis adſidebat: in templo Adonidis regionis Elimeæ, adeò erant mites ut ingredientibus adularentur. Berenices leo linguâ faciei adulabatur. Cujus Martialis mentionem facit, tam unanimiter cum ariete commorabatur, ut alter terroris, alter immanitatis videretur oblitus.

Martial. Epigr. l. 9. c. 73.

Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Jugo ſubdidit eos, primusque Romæ ad curtum junxit M. Antonius, & quidem civili bello, cum dimicatum eſſet in Pharſalicis campis, non ſine quodam oſtento temporum, generoſos ſpiritus jugum ſubire illo prodigio ſignificante: nam quòd ita vectus eſt cum mima Cytheride, ſupra monſtra etiam illarum calamitatum fuit. Primus autem hominum leonem manu tractare auſus, & oſtendere manſuefactum, Hanno, è clariſſimis Pœnorum traditur: damnatusque illo argumento, quoniam nil non perſuaſurus vir tam artificis ingenii videbatur; & male credi libertatem ei, cui in tantum ceſſiſſet etiam feritas. Sunt quoque & fortuita clementæ ipſorum exempla. Mentor Syracuſanus in Syria leone obvio, ſimpliciter volutato, attonitus pavore, cum refugienti undique fera opponeret ſeſe, & veſtigia lamberet adulanti ſimilis, animadvertit in pede ejus tumorem vulnusque, & extracto ſurculo liberavit cruciatu. Pictura caſum hunc teſtatur Syracuſis. Simili modo Elpis Samius natione in Africam delatus nave, juxta littus conſpecto leone hiatu minaci, arborem fugâ petit, Libero patre invocato: quoniam tum præcipuus votorum locus eſt, cum ſpei nullus eſt. Neque profugienti cum potuiſſet fera inſtiterat: & procumbens ad arborem hiatu quo terruerat, miſerationem quærebat. Os morſu avidiore inhæſerat dentibus, cruciabatque inedia, tum pœnæ vim impenſis ejulatibus teſtantem, ac velut mutis precibus orantem, contuitus, fidentior it contra feram, multo diutius miraculo quàm metu ceſſatum eſt. Degreſſus tandem, evellit præbenti, & quàm maxime opus eſſet accommodanti. Traduntque, quandiu navis ea littore ſteterit, retuliſſe gratiam venatus aggerendo. Nihil de Androdo apud Gellium dicam; nec de illo, qui Seneca ſpectante, unum è beſtiariis in Ampitheatro agnitum, ab aliarum ferarum impetu protexit.

Gellius Noct. Attic. l. 5.

Ideo *Plinius*. Leoni tantum ex feris clementia in ſupplices: proſtratis parcit: & ubi ſævit, in viros prius quàm in fœminas fremit, in infantes nonniſi magna fame. Credit Lybia intellectum pervenire ad eos precum. Captivam certè Getuliæ reducem audivi, inquit idem, multorum in ſylvis impetum à ſe mitigatum alloquio, auſam dicere, ſe fœminam, profugam, infirmam, ſupplicem animalis omnium generoſiſſimi, cæteriſque imperantis, indignam ejus gloria prædam.

Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Capere eos ardua quondam erat operis, foveisque maximè. Principatu Claudii caſus rationem docuit, pudendam pænè talis feræ nomine, paſtoris Getuli ſago contra ingruentis impetum objecto: quod ſpectaculum in harenam protinus tranſlatum eſt, vix credibili modo torpeſcente tanta illa feritate, quamvis levi injectu operta capite, ita ut devinciatur non repugnans: videlicet, omnis vis conſtat in oculis.

Plin. l. c.

Uſus.

Habuiſſe olim in menſis apud quosdam populos, Agriophagos, inprimis, locum, Solinus author eſt, ab eſu tamen lienis in totum abſtinuiſſe, Brujerinus prodidit. In *Medicina* eximii eſt uſus. *Dens* caninus pueris collo alligatus in ortu ſecundorum dentium à dolore dentitionis eos præſervat. *Cor* in pulverem redactum Epilepticis & quartanariis prodeſt. *Adeps* ductu Dioſcoridis lotus, aurium dolores immiſſus ſiſtit, & membris à frigore aduſtis feliciter illinitur. Eodem quidam in ſcirrhis & pernionibus utuntur.

Solin. in Polyhiſt. Brujerin. de re cibar. l. 12. c. 17 Porta Phytogn. l. 3. c. 41. Plin. H. N. l. 29. c. 8.

Ea peruncti ab aliis feris tuti eſſe prædicantur, & ſi fas eſt credere, gratiam apud principes inveniunt. *Caro* juxta mentem Sexti ad pavores & arcenda phantaſmata laudatur. *Sanguis* contra carcinomata valet. *Oſſium* pulvis febres ſimplices cum aqua Eupatorii expugnat. *Pellis*, ſi ei inſideatur, hæmorrhoidum dolores efficaciter lenit. Calcei ex eo geſtati podagricos demulcent. *Stercus* cum unguento roſaceo permixtum, mendas faciei emendat.

Scoliaſt. Sexti Philoſophi apud Aldrovand.

De Uſu in deliciis, ludis, triumphis, & ſuppliciis non eſt quod multa dicamus. Heliogabalus exarmatos in deliciis habebat, & ita edoctos, ut ad ſecundas menſas accumberent. Auguſtus ita cicuratos, ut cum leporibus innocuè colluderent. Idem ſe Conſtantinopoli vidiſſe Bellonius reliquit. Simul plurium pugnans Romæ princeps dedit Q. Scævola P. filius, in curuli ædilitate. Centum autem jubatorum primus omnium L. Sylla, qui poſtea Dictator fuit, in prætura. Poſt eum Pompejus M. in circo DC. in iis jubatorum CCCXV. Cæſar Dictator CCCC.

Bellon. obſerv. l. 1. cap. ult. Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Varias apud Authores fortiuntur *Differentias*. Leoni, inquit Plinius, præcipua generoſitas tum cum colla armosque veſtiunt jubæ. Id enim ætate contingit è leone conceptis. Quos verò pardi generavere, ſemper inſigni hoc carent. Sed & *juba*,

Differentiæ. Plin. H. N. l. 8. c. 16.

aliis

aliis eſt brevior & minus criſpa, criſpa & prolixior aliis. *Ferociam* ſi attendas, ſunt quidam timidi, alii ferociſſimi: & Archoleontes, ſi *colorem*, ſunt aurei, flavi, albi, & nigri, quales intima Africa & Abyſſina gignit. Sunt in Lybia Diſcolores, qui ore ſunt rubro, nigris floribus cyaneo colore diſtinctis ornantur, neque multum pilum gerunt. Vergunt & ad cinericium colorem in occidentali India. Ignavior apud Indos novi orbis, inquit Nierembergius, natio leonum. *Puma* Peruani vacant. Minores quam Africani ſunt, fugaces, aut innocentes, niſi invadantur, degeneres omnino animo; mole, jubâ colore fuſci ſunt potius, quam fulvi. Ad eos venandos conveniunt Indi. Lapidibus ac fuſtibus occidunt. Conſcendunt ferè aliquando in arbores, eò uſque haſtis & ſagittis illos infeſtant barbari. Veſcuntur feſtive eorum carne (alba eſt & craſſa) adipem medicamentis reſervant, oſſa ſaltationibus & choreis. Quidam Hiſpanus deturbavit arbore leænam ingentem, quatuor transverberatam ſagittis. In ventre duo tigridum catuli inventi, quos per adulterium ſui generis conceperat. Paternæ maculæ indicia criminis fuerunt. Leones marinos comederunt Hollandi. Sunt præterea aliæ feræ leoni vicinæ. *Muzli*, quemadmodum à Barbaris appellatur, leoni noſtro non jubato aut idem eſt, aut congener, in infantia fuſcus, & fulvus in juventâ, interdumque rubeus aut ſubalbidus, in majorem tamen corporis aſſurgens molem (quod ob regionis diverſam naturam poteſt evenire) ac longè minus ferox. Eſt quoque *Quamuzli* affinis leoni, unde nomen mutuatum, ſed mitior, agiliorque: quo fit, ut quidam Hiſpanorum pantheram eſſe putaverint. Ad ejusdem pertinet differentias *Macamitzli*, qui à cervo & leone ſumpſit nomen, quos quibusdam corporis partibus imitatur: nec non & *cuitlamitzli*, à leone & lupo indigenâ nomenclatione mutuatâ. Hac beſtia eſt leone craſſior, mitior tamen minorque. Vivit cervorum, ovium & crotalium venatione, interimit etiam ſatur quæcunque offenderit animalia. Cum famem ſemel explevit, binos, ternoſque dies dormit, abſtinens à prædâ, donec rurſus eſuriat. Eſt & *Tlalmitzli* fele minor ſed facie leoninâ. Mirabilis eſt in parvo corpuſculo animalis vultus & ferocitas. Cacamitzli vocatur aliud animal, quod ad leonum parvorum feliumve genus pertineat, & in juncetis verſari ſoleat. Quadrupes eſt, quaternas ſpithamas longus, ſed corpore non admodum amplo, fulvo pilo, & aliquantiſper prolixo, auriculis brevib. ac penè nullis, olorino capite, caudâ prolixâ hiſpidioreque. Adeo eſt ferox, ut cervos plerumque aggrediatur, etiam accidat. Unde fortaſſis ei nomen, niſi à fele potius profectum ſit. Mixtli enim apud Mexicanos interdum ælurum, interdum ſignificat leonem. Vivit apud Panucenſes. Quid ſi quædam harum ſpecierum ad Cercopithecos reducantur. Vide Caput de iis.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 21. & 24. Nieremb. H. Exot. l. 9. c. 21.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 24.

CAPUT II.

De Pardo.

FEra, quam deſcripturi ſumus Pardus, ſeu ab ἄρδω irrigo, quod ejus pellis nigris maculis quaſi irrigata ſit: ſeu ab ἀρδαλόω inquino, quod iis quaſi inquinata videatur, dicitur. Vocatur & Leopardus, cujus vocis nemo antè Julium Capitolinum & Ælium Spartianum meminit: & Pardalis, quamvis nonnulli marem Pordalim, Pardalim fœminam vocitent, alii illud comune, hoc Atticum vocabulum eſſe putent; alii Pardi nomine marem indigitent. Appellatur denique & Panthera, quod vocabulum diſtinguendum eſt à Panthere lupi maculoſi ſpecie, ſeu quod omne ferarum genus in venatione capiat, ſed quòd omnifaria feritate ſit prædita, nec crudelitatis unquam etiam manſuefacta obliviſcatur, ſeu quòd omnium ferarum colorib. ornata ſpectetur, & θρόνον quod ſit variegata, & varia. *Facies* ipſi eſt parva; *os* magnum; *oculi* parvi albicantes & vagi, *frons* longa; *aures* rotundæ, magis quam planæ; *collum* valdè longum & tenue; *pectus* parvis coſtis præditum; *dorſum* longum; *clunes* carnoſæ & fœmora. Partes circa ilia & ventrem habet magis planas, id eſt, nec protuberantes nec cavas; *colorem* varium; corpus totum inarticulatum & aſymmetrum. Wottonus quatuor mammas in medio ventre habere, quinq; digitos in pedibus anterioribus, quatuor in poſterioribus Gyllius. Addit ille, *oculos* in umbra longius quàm aliorum hujus generis animalium refulgere, hebetari in ſole. Pellis aureo in fuſco, & nigro in candido conſpicitur, ut Oppianus, deſcripſit. Ideò Solinus narrabat, in Hircania numeroſas eſſe pantheras, minutis orbiculis ſuperpictas, ita ut oculatis ex fulvo circulis, vel cœruleo, vel albo, tergi ſuppellex diſtinguatur. Plinius, in candido breves macularum oculos appellavit. An ſimilem Lunæ in orbes creſcentẽ & pari modo cornua curvantẽ maculam, in armo habeat, quod Plinius affirmat, difficile eſt dictu. Quantũ ad *internas partes*, habet *linguam* imbricatã, *dentes* acutiſſimos *ungues* acutos, *cor* in comparatione ad animalia ejuſdẽ magnitudinis magnum; *pinguedinem* paucam quod ea à nimio calore abſumatur, *oſſa* deniq; denſiora. In Europa nulli habetur. In Africa haud pauci, inopiâ aquarum ad paucos amnes congregantibus ſe feris. Ideò multiformes ibi animaliũ partus: variè fœminis cujuſq; generis mares, aut vi aut voluptate miſcente. Unde etiam vulgare Græciæ dictum. Semper aliquid novi Africam afferre. In Aſia etiam degunt. Nam & Pamphylia illis abundat, ut Philoſtratus prodidit, & provincia Comeri, & in regno Bengalæ, ut Ferdinandus Lopezius reliquit. In Caucaſo monte, odorato multos

Nomen.

Deſcriptio.

Wotton. de Differ. Animal. l. 5. c. 84.

Ælian. H. A. l. 2. c. 20.

Plin. H. N. l. 8. c. 17.

Plin. H. N. l. 8. c. 17.

Plin. H. N. l. 8. c. 37.

Locus.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 26.

Lopez. Navig. l. 4. c. 27.

tos vagari, quod odoriferis herbis delectentur quidam venditant. In monte Hermon, qui ab Amorræis Sanir appellatur, haud paucos., ex Canticis Salomonis colligi poteſt.

Cibus.
Veſcitur Pardus carnibus, canum inprimis, & agnorum ſi fames urget, nec à ſimiarum abhorret, quas ſimulata morte decipit, ſi Æliano credimus, odore illectas ſponte accedere Plutarchus prodidit. Homines invadere author quidam hiſtoriæ Indiæ Orientalis reliquit, quem pantheram cum tigride confundere Ambroſinus arbitratur.

Leo Africæ l. 9.
Ælian. H. A. l. 5. c. 23.

Generatio.
Congreditur ſæpe cum leone, ut ſuperius diximus; aliquando cum cane, nonnunquam cum lupo, plures uno partu producere catulos, mammarum multitudo argumento eſt. tempus partus eoſdem antevertere, & præ impatientia uterum matris lacerare, Iſidori fabula.

Iſidor. Orig. l. 12. c. 2.
Sympathia & Antipathia.

De *Sympathia & Antipathia* hoc habe, ita infenſam ſecundum quosdam homini, ut vel in charta expreſſum laceret; ſecundum alios, ita hominis cranio, ut eo conſpecto fugiat. Secundum nonnullos faciem duntaxat acri odio infeſtat, quod exemplo Regis Galliarum beſtiarii, qui ad venationem emiſſam, nonniſi averſus reducere potuit, Geſnerus confirmat. Par cum gallo ſerpentibus & allio diſſidium. Ideo jure galli perunctos à pantheris non attingi Plinius prodidit, pantherina pelle indutum angues non infeſtare, alii, parietes ſitu aſſu infectos, pantheras non attingere Cælius. Cum hyæna tam malè ipſi convenit, ſi Plinio credimus, ut ſi utriusque pelles è regione ſuſpendantur, pantheræ depilentur. In Armenia per montana vagantes, ad ſtoracis lachrymas ferri, quoties ab ea parte ubi arbores gummi ſtillant odorem ventus pertulerit, fide Philoſtrati habemus.

Plin. H. N. l. 29. c. 4.
Plin. H. N. l. 28. c. 8.
Porta Magia Natur. l. 1. c. 14.

Philoſtr. Apollon. vitæ l. 2. c. 2.
Vox.

Vox pantheræ rugitus eſt, quod Græcis *βρυχᾶσθαι*. Spartianus rictare dixit. Condito mucrone unguium in vaginis incedit, averſisque falculis currit, nec niſi appetendo protendit, quod & de leone ſuperius diximus. Odore quo cæteris quadrupedibus prævalet, (felem zibetti, & capreolum moſchi excipe) cunctas ſollicitat, ſeu ſemper, ſeu deſtituta per ſenium viribus. Eo invitata reliqua animalia, poſtquam acceſſere, præda fiunt. Nec eſt quod odore invitari cum Alberto dubites: nam & Cattaria ſua Catti delectantur, & canes ſæpe à perſequendâ fera odoribus averti videmus.

Wotton. de differ. animal. l. 5. c. 82.
Plin. H. N. l. 8 c. 15.
Ariſtot. probl. l. 13. qu. 4.
Theophr. de cauſis plant. l. 6. c. 5. & 26.
Odor.

Mores.
Quod aliquo affectu correptæ, (ſolent autem rabie agitari) aut à pardalianche herba læſæ, ad ſanguinem capræ ſylveſtris, vel ſtercus humanum confugiunt, quòd catulos ſemper præcedunt, & ad mortem uſque tuentur; quòd fœminæ poſt partum cryptæ præſident, mares de victu proſpiciunt, quòd cicurati nunquam ferè feritatem deponunt, *naturæ & ingenio* debetur.

Plin. H. N. l. 8. c. 27.

Miſerandum illud quod à Geſnero refertur, poſt mortem Franciſci Galliar. Regis Leopardos marem & fœminam caveis elapſos, plurimos circa Aureliam laniaſſe, & inventa mulierum cadavera quibus mammillas tantum devoraſſent.

Geſner. in Hiſt. Quadrup.

Sed memorandum quod de Panthera tradit Demetrius Phyſicus, jacentem media via hominis deſiderio, repentè apparuiſſe patri cujusdam Philini, aſſectatoris ſapientiæ: illum pavore cœpiſſe regredi, feram verò circum volutari non dubiè blandientem, ſeſeque conflictantem mœrore, qui etiam in panthera intelligi poſſet. Fœta erat catulis in foveam delapſis. Primum ergò miſerationis erat non expaveſcere; proximum ei curam intendere: ſequutuſque, quà trahebat veſtem unguium levi injectu, ut cauſam doloris intellexit, ſimulque ſalutis ſuæ mercedem, catulos exemit: eaque cum iis proſequente, usque extra ſolitudines deductus, læta atque geſtiente: ut facilè appareret, gratiam referre, & nihil invicem imputare: quod etiam in homine rarum eſt.

Plin. H. N. l. 8. c. 17.

Quæ de hædo apud Ælian. habentur, quem poſt mortem objectum attingere tanquam contubernalem recuſabat, ex eodem petantur.

Ælian. H. A. l. 2. c. 24.
Vſus.

Locum in cibis apud agreſtivoros, & qui inter caucaſum & flumen Cophena, ut Philoſtratus prodidit, habuere. Majoris ſpeciei etiam in India adhuc ſunt edules, bis olim elixabantur, facilius à ſtomacho concoquendæ. Habet & *in Medicina* aliquem. Nam cerebrum cum ſucco erucæ genitalibus illitum, ſopitam venerem excitat. Teſticulus dexter in provocandis menſibus remedium eſt ſingulare, quod Cardanus prodidit. Sanguis varicibus benè applicatur. Pinguedo inter præſtantiſſima Coſmetica cenſetur, ut de aliis taceam. Pellis vetuſtiſſimis Græcorum pro indumento erat. hodiè Mauri iisdem ſe amiciunt, & Æthiopes hiſce cooperti præliantur.

Plin. H. N. l. 6. c. 30.
Galen. de Alim. facult. l. 3. c. 1. & 2.
Porta Phyſiogn. 3. c. 46.
Alex. ab Alex. l. 5. genial. d.

Olim ipſæ beſtiæ Circenſium gratia Romam importabantur. Primus Scaurus edilitate ſua varias, centum quinquaginta univerſas miſit: dein Pompeius M. quadring. decem, D. Auguſtus quadringentas viginti. De generibus nihil ferè occurrit. Quidam tres Pardor differentias conſtituunt, Pantheram nempe, Pardum, Leopardum: alii quatuor, Pantheram, Pardum, Leopardum non jubatum, qui ex Pardo & leæna naſcitur, & maculoſum Leopardum, qui ex Pantheræ & Leonis coitu prodiit. Apud Plinium iſta leguntur. Nunc Varias & Pardos, qui mares ſunt, appellant in eo omni genere, creberrimo in Africa Syriaque. Quidam ab iis pantheras candore ſolo diſcernunt: nec adhuc aliam differentiam inveni. Senatuſconſultum fuit vetus, ne liceret Africanas in Italiam advehere. Contra hoc tulit ad populum Cn. Aufidius Tribunus plebis, permiſitque Circenſium gratia importare. Huc forte pertinet animal, quod *Daſypoden pinnum*, vocant Hiſpani, *Theotochtli* Indi. Vertagi eſt magnitudine, tereti, humili, & craſſo corpore, auriculis parvis, facie

Plin. H. N. l. 8. c. 17.
Plin. H. N. l. 8. c. 17.
Nieremb. H. E. l. 9 c. 1.

leoninâ ſive felinâ, vividis oculis & rubrâ iride, craſſis cruribus, aduncis unguibus, fuſco circa dorſum pilo, circa ventrem candido, reliquum corpus cinereo, nigris ubique conſperſum maculis; roſtro ac caudâ brevibus, aſperâ linguâ, ululatu exili, & incredibili pernicitate. Vivit Tetrococamis montib. venatur cervos, & alia ejuſdem molis animalia, interdum etiam homines. Linguæ ejus tanta ineſt vis veneni, ut ſi prædæ oculos vel allambuerit vel attigerit, eam confeſtim excæcet, imo interimat. Occiſorum cadavera herbis, fœno, ceſpitibus tegit; deinde conſcendens propinquas arbores, ululat. Tunc feræ circumjacentes arcano naturæ documento conſciæ invitationis, ad epulum ocyus advolant, prædâ ex ſigno inventâ ſatiantur: poſtremus ipſe ocotochtlus deſcendit, ut innocuè paſcantur convivæ: nam ſi ille prior veſceretur, corruptis veneno ſuo reliquiis, ceteræ perirent feræ, quotquot deinde guſtarent. Tantâ urbanitate charitati favit, tam comi providentia ſaluti alienæ. Scilicet nemo eſt qui prodeſſe nequeat, ſi velit. Non ita viribus & opibus beneficentia quam voluntate & ſtudio conſtat. Plurimi opulenti inutiles ſunt, utinam non etiam noxii; at nemo benevolus non beneficus.

CAPUT III.

De Lynce.

Nomen.

FEram, quæ Græcis λύγξ dicitur, Latini non Lynceum ut Cardanus voluit, à Scaligero ideò reprehenſus, ſed Lyncem ἀπὸ τῆς λύκης, à luce, quod omnium animantium acutiſſimè videat, vocant. Appellatur & *Lupus cervarius*, non quòd lupo ſit ſimilis, ſed quòd pari cum eodem aviditate feratur, & in cervos hoſtiliter eat. Thoën non eſſe in ſequentib. videbimus. Chaos an ſit quem Galli Raphium dicunt, Pompeii M. ludi oſtendere, quemque facie lupi & maculis pardorum Plinius facit, in medio relinquerem, niſi alibi quoque in luporum genere cervarium reponeret, qualem ex Gallia in arena Pompeii M. ſpectatum diximus.

Plin. H. N. l. 8. c. 19.

Deſcriptio.

Scaliger. Ex. 210.

Capite eſt parvo, *oculis*, fulgentib. *facie* alacri, *Mammas* habet in pectore. Maculæ magis mari diſtinctæ & orbiculares. Pellem ita deſcripſit Geſnerus. *Pellis* extenſa lyncis à ſummo naſo ad caudam uſque, eſt longitudinis trium pedum, & unciar. quatuor, *cauda* longitudinem unciar. ſeptem non excedit, latitudo circa collum (non ambitus dicimus, ſed dorſi tantum) eſt dimidiati pedis, & in imo dorſo unciar. quindecem, crura anteriora longitudinem unciar. quatuordecem, & poſteriora duodecem æquant. *Pilus* undique molliſſimus, & denſâ lanugine confertus, extremæ pilorum dorſi partes albicant, & venter medius eſt candidus, in quo puncta quædam paſſim nigricant, crebra verò ſunt juxta imum ventrem ad latera, *auriculæ* parvæ ſunt, quaſi triangulum referentes, ambitu nigro, & ſupra eas villus niger, cum paucis pilis albis eminet; *barba* ad inſtar felium ex ſetis albis conſtat. *Pedes* admodum villoſi ſunt, & anteriores quinque digitis, poſteriores verò quatuor tantum integrantur, & tantum cauda in extremitate nigricans per totum æqualis craſſitudinis conſpicitur. Muſculorum tempora habet debilia. *Cranium* tribus ſuturis inſignitur. Sed & viginti *dentib.* armatur, quorum inciſores ſunt duodecem (verba ſunt Ambroſini) ſed primus & ſextus tam inferioris quàm ſuperioris mandibulæ, quatuor mediis paulo minores ſunt, quales in muſtellis obſervantur. Canini quatuor cæteris longiores ſequuntur. Molares ſunt decem, quatuor ſuperiorem maxillam utrinque muniunt, primi propè caninos trigonæ ſunt figuræ duplici quadam appendice inſigniti, ultimus in utraque ſuperiori parte bifidus eſt utriſque, & altero valdè latior. Inferior maxilla ſex molaribus decoratur, primus propè caninos, trigonam refert figuram, ſecundus floris lilii rudimentum repræſentat, tertius utroque latior & major eſt, fiſſus in medio, ſummitatib. acutis. Maxilla inferior illi eſt parva, quòd prona cibum non ſumat. Pes acutiſſimis, cryſtallinis, tunica atque membrana incluſis armatur unguiculis, qui figuram unguium aquilæ & vulturis æmulantur, pars inferior calloſa eſt.

Ambroſ. de Digitat. l. 3. c. 3.

Galen. de uſu part. l. 11. c. 2.

Locus.

Lynces in Orientali plaga vagari Vitriacus ſcribit, inde in Europam delatos Ovidius, reperiri & in Americæ montibus Thevetus author eſt. Elegantiorib. nigri per dorſum maculis inſigniti in Lithuania, Polonia, Moſcovia, & Suecia circa Helſingiam, ubi lynx Rattluchs nominatur, capiuntur: inventos & in Ducatu Wirtembergico, in ruſticumque prætereuntem aliquando inſiliiſſe, & ab eodem ſecuri proſtratum, Geſn. author eſt.

Ovid. Metam. l. 15.

Geſner. in Hiſt. Quadrup.

Cibus.

Cibus lyncib. caro animalium, catorum ſylveſtrium inprimis, quorum caro ſuavior, ſi Olao M. credimus. Habent & cerebella quadrupedum in deliciis, hinc Geſn. ſe à quodam intellexiſſe ſcribit, lynces in arborib. aliquando latitare, & in majores quadrupedes prætereuntes inſilire, & unguib cervici infixis non dimittere, donec animalis proſtrati laniato capite, cerebrum devoraverint, ſunt qui affirment, corpore intacto ſanguinem tantum ſugere.

Geſner. l. c.

Generatio.

Scaliger pauciora in Scandinavia animalia reperiri ſcribit, quòd lyncib. in alimentum cedant. More canum averſi congrediuntur, ut canes implentur, & ritu leporum ſuperfœtant. Catulum ipſis adſcribit Iſidor duos, tres, aut quatuor Odonus. Clariſſimè omnium quadrupedum cernunt, ideò quidam corpora ſolida viſu penetrare fabulati ſunt. Velocis ſunt curſus adeò, ut eum ſaltu præcipitent. De urina ita *Plinius*. Lyncũ humor ita redditus, ubi gignuntur, glaciatur areſcitve in gemmas carbunculis ſimiles, & igneo colore fulgentes, lyncurium

Scaliger. Ex. 210.

Ariſtot. H. A. l. 5. c. 2.

Iſidor. Orig. l. 12. c. 2.

Plin. H. N. l. 8. c. 8.

Viſus.

curium vocatas, atque ob id ſuccino à pleriſque ita generari prodito. Novere hoc ſciuntque lynces, & invidentes urinam terra operiunt, eoque celerius ſolidatur illa. Hoc poſtremum apud Ælianum & Iſidorum invenies, prius Dioſcorides vanum eſſe, quod lyncurium ſit ſuccinum pterigophoron, & pennas ad ſe alliciat, fatetur, & Braſavolus inane eſſe experientiâ ipsâ comperit.

Dioſcor. l. 2. c. 74.

Mores.

Tanta quoque oblivione, ſi prædam ferens retroſpexerit, occupari quidam affirmare audent, ut prædæ ipſius oblita aliam quærat. ego ſi id verum eſt, nimiæ aviditati iſtud adſcripſerim. Æſtate depilari, hyeme valdè hirſutum reddi, Odonus tradidit, quod villoſis animantibus commune. An viſcera virulenta & ſpumæ rabidorum canum comparandi habeat, quod apud Lucanum legimus, in medio relinquo.

Lucanus Pharſ. l. 6.

Uſus.

Haud contemnendas habet in medicando vires. Evonymus ſaxifrages herbas cum ſanguine ad minuendos calculos miſcet; Wekerus ex pinguedine ungentum ad eoſdem pellendos componit. Crollius ſal ex lapide & oculis cancri conficit. Unguis qui eſt in dextro pede pro pollice, contra convulſiones argento incluſus & appenſus valet. Eoſdem omnes cum corio exuri efficaciſſimè in Carpatho inſula tradunt. Hoc cinere potu proluvia virorum, ejusdemque aſperſu fœminarum libidines inhiberi, item pruritus corporum, urinâ, ſtillicidia veſicæ. Eadem & jugulorum dolori monſtratur in remedio.

Plin. H. N. l. 28. c. 8.

Differentiæ.

Oppian. Cyneg. l. 3.

Pellis Bononiæ centum viginti libris venditur. Oppianus à magnitudine & parvitate eas diſtinguit, ſibi undiquaque ſimiles. In Italia duplex pellis oſtenditur. Ampla, ad albedinem magis tendens, quæ lupi Cervarii eſſe creditur, & Ruffa, paulò minor, quam Cati pardi autumant.

CAPUT IV.

De Tigride.

Nomen.

NOmen huic belluæ à velocitate datum à Medis, qui tigrim ſagittam vocant, putatur. Genere maſculino Varro extulit, fœminino Plinius, invenies & Tigrides in plurali apud Philomelæ authorem.

Deſcriptio.

Ad magnitudinem canis leporarii & ultra excreſcere, quidam putant, ad equi Nearchus. Viſa pellis, cujus longitudo quinque pedum menſuram ſuperabat. *Oculos* habet ſplendore igneo micantes, *collum* breve, quale illis quæ paſcendi gratiâ cervicem in terram non dejiciunt, *ungues* aduncos, *dentes* acutos, *pedes* multifidos.

Locus.

Magna ipſorum in Oriente & verſus Auſtrum, in India nempe, intra Gangem & Hyphaſin fluvios, in monte Caucaſo, apud Beſingos Peninnleis vicinos, copia, ut malè, in Hyrcania duntaxat haberi, Poëtæ prodiderint. Inveniuntur & in Java, ubi propter ipſorum metum minus gummi benjuini colligitur, Bengala, & montibus Peruanis. In Taprobana diuturna lucis uſura frui, nonnullis proditum.

Cibus.

Omne animantium genus devorant. Elephantes ſæpè ſuperant, mulos pede apprehenſos trahunt, oves, boves, canes, &c. laniant, nec ab hominibus temperant: hœdorum tamen præcipuè carnibus delectantur: tanta verò aviditate feruntur, ut viſo animantis unius ſanguine, per totum cupiant ire pecus, ut apud Statium habetur.

Stat. l. 8.

Omne genus fœmininum eſſe, quod nulli mares capiantur, Tzetzis memoriæ lapſi cum aliis opinio. ideo ex vento concipere prodiderunt.

Tzetzes Chil. 12. c. 339.

Generatio.

Fabulæ à velocitate animalis apud veteres decantata origo, averſos congredi, & multos uno partu catulos edere, certum, nec inter ſe duntaxat miſcentur, ſed & in canes exardeſcunt.

Ælian. H. N. l. 8. c. 1.

Modum porcreandi apud *Ariſtotelem* habes. Alligantur, inquit, canes locis deſertis, per quæ tigres verſantur, & niſi tigris in luxuriam ſolvatur, lacerantur, ſed cum deſiderio veneris premitur, miteſcit, quod Plinius, ut apud Ælian. eſt, ita protulit. E tigribus eos (canes) Indi volunt concipi: & ob id in ſylvis coitus tempore alligant fœminas. Primo & ſecundo fœtu nimis feroces putant gigni: tertio demum educant.

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 74.

Plin. H. N. l. 8. c. 40.

In India Occidentali nullam Hiſpanis vim facere, infeſtare Indos, in provincia Bambæ, albos homines non attingere, nigros adoriri, imò homine albo & nigro ſimul dormientibus albo intacto, nigrum corripere, Linſchottanus prodidit, an ad Sympathiam referre debeat, dubito: ſed quod Elephanto viſo vehementer excandeſcant, quod bubalorum fimo pellantur, quod denique ad ſonum tympani ferè inſaniant, & ſeipſos ſaucient; inter antipathiæ exempla refero.

Sympathia & Antipathia.

Balb. in Hodepor. c. 34.

Pierius l. 2. Hieroglyph.

Vox.

Vox ipſius propriè per rancatum exprimitur. Mutare & frendere, ira correptum ſcilicet, Oppianus dixit.

Oppian. Cyneg.

Curſus.

Velocitati tremendæ & maximæ dum capitur eſſe, conſtanter à veteribus creditum. Totus n. fœtus, inquit Plinius, qui ſemper numeroſus eſt, ab inſidiante rapitur equo quàm maximè pernici, atque in recentem ſubinde transfertur. At ubi vacuum cubile reperit fœta (maribus n. non eſt cura ſobolis) fertur præceps odore veſtigans. Raptor appropinquante fremitu, abjicit unum è catulis. Tollit illa morſu, & pondere etiam ocyor acta remeat, iterumque conſequitur, ac ſubinde, donec in navem regreſſo inanis feritas ſævit in littore. Et hæc veterum ſententia.

Plin. H. N. l. 8. c. 18.

Recentiores & ex his Bontius, inter errores ponunt, quæ de velocitate dicuntur. Quia hæc fera tardigrada eſt, ac hominem, (multò minus aliam feram) vix curſu aſſequeretur, hinc eſt, quod apri, tauri ſylveſtres, cervi, ſagacius hoc animal odorantes, ejus ungues curſu facilè eludant: ideoque in carrectis, ac inter virgulta latens circa flumina, quo prædictæ feræ ad potum, veniunt,

Bontius de Med. Ind. p. 13.

niunt, ſaltu obliquo in aliquam earum fertur, non ſecus ac feles in mures ac glires impetum faciunt: ſic etiam ex inſidiis hominem aggreditur, ac ſi, (quod ſæpe fit) nimia cupidine prædæ aberraverit in ſaltando, lentè ac rugiens recedit: ſi quoque ab homine detectam ſe ſentiat, abibit, &c. hæc Bontius, quo mortuo, multa quoque Exotica de

Mores.

plantis & animalibus interiiſſe doleo. De cætero, ſobolis eſt amantiſſimi hæc fera, ideo viſo homine protinus catulos transfert; ablatis, in obvium quodcumque crudeliter ſævit, & rabie correpta, perit. Etſi autem indomitæ ferè ſit crudelitatis, indulget tamen aliquando patientiam flagello; & Ovidius, obſequium Tigres domare dixit, & apud Senecam, oſculatur Tigrim ſuus cu-

Plin. H. N. l. 8. c. 11. 17.

ſtos. Nec deſunt manſuefactorum exempla. D. Auguſtus Q. Tuberone, Fabio Max. Coſſ. IV. Nonas Majas, theatri Marcelli dedicatione, tigrin primus omnium Romæ oſtendit in cavea manſuefactum: Divus ve-

Jul. Capitol. in eod. Vopiſc. in eod.

rò Claudius ſimul quatuor. Sub Gordiano decem Romæ viſæ, in triumpho Aureliani quatuor. Heliogabalus tigrides currui junxit. Nunquam tamen feritatem exuunt, aliquando ſubmittunt, ſed cum minimè expectaverimus, torvitas mitigata exaſperatur.

l. 6. Hiſt. Apoſtol. Thevet. Coſmogr. T. 2. l. 19. c. 7. Petr. Victor. var. lect. 4. c. 3.

Id Abdias Babylonius prodidit; nec ignotum, dum per urbem ad ſpectaculum ducuntur, campanulis cingi, ut ſpectatores ab improviſo impetu ſibi caveant. Sæpè nec catenis benè vinciuntur. Succo Mandragoræ vel opio in ſtuporem conjiciantur neceſſe eſt, ne per urbem deductæ, lædant. Po-

Vſus.

ſterioribus hujus feræ partibus in cibis Indos uſos, prioribus tanquam Phœbo ſacratis, quas verſus orientem ſolem attollere, ut ajunt ſolent, abſtinuiſſe, Philoſtratus author

Philoſtr. l. 2. vita Appollon.

eſt. Tota carne Congitanos veſci, ab aliis ſeu muſtacibus quod eorum eſu morte furioſâ corripiantur, ideò edictis Principum cautum eſt, ne quis pellem illis carentem ve-

Petr. Martyr. Decad. 3. l. 2.

num deferat, abſtinere, apud Linſchottanum legimus. Ledeſma Hiſpanus bubula carne nihilo deteriorem invenit. Ungues incolæ Cerebari in corollis texunt, his redi-

Differentiæ.

miti, animoſiores ſe exiſtimant. De *Generibus* Tigridum, nihil ferè apud veteres Au-

Pauſan. in Bœot.

thores occurrit. Equidem refert ex Cteſia Pauſanias, eſſe apud Indos Manticora dictum animal, cui triplex dentium ſit in utraque maxilla ordo, miſſiles in cauda aculei, idque Tigrim eſſe quidam opinantur. Stra-

Strabo Geogr. l. 15.

bo quoque ex Megaſthene reliquit, Tigrides apud Praſios dupla fere ad Leonem magnitudine eſſe; quis tamen quæſo id de Tigride ſumendum probaverit. Apud recentiores tamen aliquot illarum *Differentiæ* occurrunt, quoad molem, furorem, & ſpeciem.

Nieremberg. Hiſt. Exot. l. 9. c. 15.

Vulgaris, inquit Nieremberg. noſtris eſt major: huic alia ſimilis, quæ, quia minor, ab Indis *tlacoocelotl*, id eſt, parva tigris nuncupatur, maculis nigris & fuſcis conſcripta, non pallidis & candentibus ut aliis communes ſunt. Peruani, ut Garcilaſſus putat, tigridem vocant Uturuncu: nam, quod Joſeph Acoſta dixit, urſos dici aboroñocos, corruptâ nonnihil ab Hiſpanis voce, non ita exploratum cenſet, ucumari n. urſus dicitur. Ferociores ſunt leonibus: avide Indos quærunt, etiam in domibus & caſis; & niſi conſtanter fores ſint clauſæ, clanculum ingrediuntur, & correptum aliquem barbarum mordicus deferunt, non ſecus ac felis murem: nec adverſus illas arbores aſyla, quas aſcendunt ut illinc dejiciant fugientem & lacerent. In expeditione Fedremani quædam tigris cohortem militum agreſſa, in medio omnium dilaceravit Hiſpanum unum, tres Indos, tutaque & impunis evaſit. Nihilominus tanta feritas elumbatur: ſi vel baculo circa renes cædatur, languet & vincitur; non alia via patet victoriæ. Nulla alia fera magis timetur Indis Occidentalibus imo in veneratione eſt. Dæmon illis ſæpiſſimè ſpecie tigridis loquebatur. Ungues venenati creduntur, nunquam reparatur plàga ex illis. Jam poſt introductum Euangelium reverentiam imo timorem hujus feræ amiſit Barbaries. Capitur laqueis, alicubi muſcipulis. In Bengala ferociſſima invenitur, & contumacis odii: uſque ad triginta milliaria inſequitur per littora navim quâ aufugit læſor. Obviis præterea quibuſcunque hominibus & feris atrox. Prævenit natura tantam peſtem. Comitatur tigrim aliud animalculum, quod aſſiduo latratu illam indicat, quo audito feræ aliæ recedunt, aut conduntur, homines fugiunt. Sunt illæ tigrides humanæ carnis avidiſſimæ, avidiores Nigritarum quos internoſcunt navium, ſi quam in orâ perſpexerint, per viginti leucas curſitando proſequi ſolent, ut ſi quis in terram exſcenderit, devorent. De nocte in naves inſiliunt, ut incautos navicularios opprimant. Referam hujus exemplum memoratu dignum, quod accidit interim dum noſtri in Bengalâ agerent. Æthiops quidam ſervus cum ſomniaſſet à tigride ſe abreptum, ſequenti nocte ſub navis, qua vehebatur, prorâ ſe abſcondit. Rogatus à Domino cauſam, ſomnium nocturnum enarrat; cujus veritatem illâ ipſâ nocte eventus probavit: omnibus n. dormientibus, tigris in navim inſiliens, cæteriſque qui plus quam triginta in navi jacebant, intactis, de ſub prorâ miſeri Æthiopis apprehendit latus, & abripuit. Felicior alterius ſors fuit, ſed divina protecti providentiâ. Hic cum haud procul in navi ageret à littore, à tergo hinc eum tigris, ab aquâ è flumine illinc crocodilus invadit: ſed audi caſum. Tigris, ut adverſarium præverteret, prædamque extorqueret, nimia velocitate ultra hominem delata, & in navis latus impacta, in crocodili fauces incidit;

cidit;

cidit; hoc modo evaſit. Dici nequit, quantopere Bengalani tigridum rabiem metuant: hinc variis è nominibus nuncupant, veriti ne ſi proprio dicerent nomine, continuò dilacerentur. In Braſilia magna trigidum vis, quæ famelicæ horribili poſſent velocitate, tremendis viribus. Eædem paſtæ tantâ dicuntur eſſe ignavia, ut à gregariis etiam canibus confeſtim in fugam agantur. Non homines tantum perdit gula. In novâ Hiſpania ſpeculatur ex arboribus ad ripas fluminum crocodilos: inde deſiliit, & incautos occidit. Aliquando non minore jacturâ à tigride Indicâ infeſta Darien fuit, quam olim à fero leone Nemea, & à rapido apro Calydonia, ut Petrus Martyr narrat. Integro namque ſemeſtri noctem ajunt exactam fuiſſe, nullam indemnem, quin vel juvencam aut equum, canem aut porcum, intra vici ipſius vias interfecerit. Armenta gregesque jam minuebantur: imo & minime tuto referunt domo exiſſe quenquam, eo tempore præcipuè quando catulos alebat, tunc namque adoriebatur & homines, fame urgente catulorum, ſi homines prius occurrebant quam brutum animal. Neceſſitate cogente tandem ars inventa eſt, quâ tanti ſanguinis pœnas lueret. Exploratis quippe anguſtiis ſemitarum, quibus è cavernarum latebris ad prædam noctu prodire ſolebat: excavatâ ibi ſcrobe aliquâ, cratibus & aggeſta terra levi ſuperſtratis, fallaciam occultarunt Indi. Veniens incautus (mas quidem erat) tigris decidit in foveam, & ſudibus acutis in ſcrobis fundo defixis inhæſit. Saxis tùm ingentibus ex foſſæ margine in eum ſudibus infixum dejectis, peremptus eſt. In mille aſſulas, & mille fruſtula fixa dextra directas haſtas, & ab alto jaculatas, dirumpebat. Semianimis & exanguis formidine replebat intuentes, quid ſolutus & incolumis feciſſet? Joannes quidam Ledeſma Hiſpalenſis, Vaſchi Nunnes amicus, & laborum ſocius, de tigride illo ſe comediſſe faſſus eſt, bovinaque carne nihilo deteriorem eſſe retulit. Unde tigridem eſſe dicant, interrogati qui nunquam tigridem viderant, reſpondent, à maculis, à feritate, à dexteritate, ſignisque aliis ab Auctoribus datis tigrim arbitrari, cum & pardos pantheras maculatos ex ipſis plerique ſe vidiſſe prædicent. Tigride mare perempto montes verſus veſtigia ipſius ſecuti, antrum, conjugale ipſius domicilium, adeunt, duos abſente genitrice catulos uberibus adhue matris indigos auferunt. Mutato conſilio, quo grandiuſculos effectos in Hiſpaniam poſt hæc mitterent, ferreis catenis diligenter in colla compoſitis, ad maternum antrum parvulos reportant à matre lactandos. Poſt paucos inde dies regreſſi ad ſpeluncam, nec catulos reperientes, credebant eos à matre in fruſta præ rabie dilaceratos, ablatosque, ne quiſpiam eis frueretur. Aſſeverant namque, ſolvi è catenis nullo pacto potuiſſe vivos. Pellis peremptæ tigridis ad Hiſpaniolam, ſiccis herbis & culmo farta miſſa eſt ad Admirantum & Primores. Plura de his vide apud eundem Nieremberg. & Marcgr. H. B. l. 6. c. 10.

CAPUT V.

De Vrſo.

Nomen. URſus, vel ab urgendo, quòd impellendo tum homines tum cæteros animantes proſternat; vel quaſi orſus, quòd ore ſuo formet fœtus; ſeu quod in ventre orſus, extrà ventrem linctu compleatur, vel quaſi ſurſus, quia horret pilis, & δασύτριχος eſt, Latinis dictus eſt. Græci ἄρκτον, vel ab ἀρκῶ propulſo, quod ad injurias propulſandas anterioribus pedibus valeat; vel ab ἀρκέομαι, quòd ſine externo alimento hyemem tranſigat, vocavere. *Deſcriptio.* Quantum ad Rationem externarum partium: *Corpus* ei craſſum, & vix mobile, ſemper creſcere quidam affirmant, inventosque (*Vadian. in Melam.*) longitudine quinque cubitorum, latitudinis tantæ, ut quodlibet vel bovis tergus vinceret, talemque Maximiliano Imperatori in Thermis Badenſibus oblatum. *Pellis* ei ſpiſſa & villoſa, *dentes* ſerrati, & penitus reconditi. *Os* longum, celeres *oculi*, *pedes* manibus ſimiles, in brachiisque & lumbis maxima (*Solinus Polyhyſt.*) vis, interdum poſticis pedibes inſiſtunt, *cauda* diminuta, (*Plin. H. N.*) *genitale* ſimul ut exſpiraverit corneſcens. Adde his, *mammas* quatuor, *ventriculum* amplum, & *inteſtinum*, cum hyeme in antris dormientes capti exenterantur, vacuum, & adeò adductum, ut ſimul cohærere videatur. (*Ariſtot. H. A. l. 8. c. 17. Scalig. ed. l. 8. c. 21.*) Galenus nervos recurrentes, qui in aliis animalibus difficulter obſervantur, in hoc evidentiſſimè conſpici poſſe ſcribit. *Caput* ipſis invalidum eſt, vel præſertim ſyncipu, quod leoni fortiſſimum: (*Plin H. N. l. 8. c. 36.*) ideò urgente vi, præcipitaturi ſe ex aliqua rupe, manibus ex operto, jaciuntur. Eo tempore quo latitant, *ſanguinis* exiguas circa cor tantum habere guttas, reliquo corpori nihil ineſſe, Theophraſtus credidit. (*Theophr. de animal. latitantib.*) Nulla denique eis ſecundum Plinium medulla: axungiam & lardum habere, Monachis in Meſuen viſum. *Locus.* In plærisque terrarum partibus degunt, ſed in Germania, Polonia, Lithuania, Norvegia, &c. & aliis Septentrionalibus, in Nova Zemla inprimis, maximè. In Anglia nunc non reperiri, Geſnerus prodidit nec in Creta inſula, Plinius. In Africa quoque (*Plin. H. N. l. 8. c. 58. & l. c.*) non haberi olim creditum, ſed falsò. Eſſe, præter Herodotum & Solinum, Strabo teſtis eſt, dum Mauros, leonum, pardalium, & urſorum pellibus indui ſcribit. (*Herod. in Melpom. Solin. c. 29. Strabo Geogr. l. ult.*) Magis autem montanis quàm planis delectantur. Unde Alpinæ rupes apud Stumpfium animoſis abundant: in montibus Peru, multi nigri ſtabulantur. & Pernes mons Atticus apud Pauſaniam, venatione urſorum clarus eſt, *Victus.* πάμφαγον eſt animal. Plantis victitare apud Mathiolum,

Al-

Albertum, & Geſnerum invenies. Ille ſpecie rubi qui mora rubicunda & odorata producit, delectari ſcribit. Iſte, herbam cuculi, quam Botanici trifolium acetoſum vocant. Hic, radices quaſdam quibus cupiditas cibi expletur, & ſomnus conciliatur. Nam in Alpibus Helveticis ajunt, vaccarum paſtorem, poſtquam urſum, radicem è terra avulſam comediſſe, eminus vidiſſet, radice eadem, poſt urſi diſceſſum deguſtata, tantò ſomni deſiderio captum, ut in via ſe proſternere neceſſum habuerit. Herbam arum comedere, quamprimum è latibulis egrediuntur, Ariſtoteles author eſt. Sed & arbuſtum quoddam ſpinoſum, foliis ferè ut apii diviſis, flore albo, baccis rubentibus, in montibus circa Tridentum panis urſi appellatur.

Ariſt. Hiſt. Anim. l. 8. c. 17.

Veſcuntur & fructibus arborum, quas conſcendunt, leguminibus, melle, cancris, formicis, & carnibus, ſeu præmaceratis & propemodum putridis, ſeu recentibus. Maximè tamen favos appetunt, habeturque apud Jovium faceta de quodam ruſtico in Moſcowa hiſtoria, qui in cava arbore, profundo mellis gurgite collo tenus immerſus, & biduo vitam ſolo melle ſuſtentans, urſo in arboris ejuſdem cavitatem, more humano ſe dimittentis, beneficio, cujus pellem tergoris manibus comprehenderat, extractus fuit. Piſcibus in Iſlandia & glaciali Oceano veſci, Gabottus Venetus, prodidit. Bibunt quidem aquam, ſed nec lambendo, quod carcherodontum, nec ſorbendo, quòd continuis dentibus munitorum proprium, ſed aquam mordendo, ut apud Ariſtot. habetur.

Plin. H. N. l. 10. c. 73. Ariſtot. H A. l. 8. c. 5.

Martyr. Decade. 9. l. 6.

Urſæ veneris ſunt appetentiſſimæ: Ideo, quoniam feræ gravidæ maribus non miſcenſcentur, præter lyncem & leporem, nè diutius maritis careant, & maturius ad Venerem redire poſſint, ventrem ante certum tempus elidere creduntur. Mares, in puellas quoque libidine ferri, proditum. Raptam ab uno in montibus Allobrogum quandam, quam venereo complexu proſecutus eſt, & pomis agreſtibus pavit, Philippus Coſſeus, Conſtantienſium ſacris præfectus, Geſnero retulit: Danorum vero Regum ſtemmata, à quodam dicto urſo, qui ex puella ab urſo compreſſa natus eſſe dicitur, deduci, & Saxo refert; & duo Magni Upſalenſes Epiſcopos, Gothicos Reges ex urſo & virgine nobili originem ducere produnt. *Coeunt* menſe Februario, ſeu hyemis initio, non eodem modo quo quadrupedes; ſed intra mutuos amplexus, velut humanas conjugationes, ſeu ut Plinius, ambo cubantes complexique id eſt humanitus ſtrati. Gravidæ latent, ſecretique honore reverentur mares gravidas. Uterum triginta dies ferunt. Pariunt tum unum, tum etiam duos, ſed complurimum quinque. De *partus forma* variatur. Lucinæ illis properantius tempus eſt, inquiunt Plinius & Solinus, quippe uterum trigeſimus

Ariſt. H. A. l. 8. c. 6. *Generatio.*

Oppian. Cyneg. l. 3. v. 146.

Saxo Grammat. Hiſt. Dan. l. 10.

Magnus l. 8. c. 2.

Plin. H. N. l. 8. c. 36.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 2.

Solin. Polyhiſt. c. 29. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 30.

Solin. d. l.

dies liberat: unde evenit, ut præcipitata fœcunditas, informes creet partus. Carnes pauxillulas edunt, quibus color candidus, oculi nulli, nulli pili, & de feſtinâ immaturitate tantum rudis ſanies, exceptis unguium lineamentis. Has lambendo ſenſim figurant, & interdum ad pectora fovent, ut adſiduo incubatu calefacta, animalem trahant ſpiritum. Idem Ariſtoteles, Oppianus, Ovidius, & alii dixere. Inde quibuſdam Urſus quaſi Orſus dicitur. At recentiores contrarium experientia docuit. Capta in valle Anania ſupra Tridentum gravida urſa, quam exènteratam, catulos omnibus membris diſtinctos geſtaſſe, animadverſum eſt. In ſenatus vero Bononienſis Muſæo, urſulus à cæſo matris utero extractus, omnibus ſuis partibus formatus, in vitreo vaſe ſervatur. Nec malè Camerarius opinatur, ſecundinarum quibus fœtus urſæ obvolutus eſt, tantam craſſitiem, ut nonniſi diuturno linctu à matre avelli poſſit, errori occaſionem dediſſe. Capitale *odium* gerit cum *Phoca*, *equo*, *apro*, *mortuis*, & *mappa*. *Phocam* ſummopere abominari Oppianus reliquit. Agnoſcit *equum* hoſtem nunquam viſum, ac protinus ſe parat ad pugnam: in qua arte potius quàm viribus utitur. Tranſilit enim urſum, & ipſo ſaltu poſteriores pedes impingit in caput. A mortuis abhorrere dicuntur, quòd homines proſtratos, ore ad terram verſo, retentoque ſpiritu, illæſos relinquant. Viſa mappa, teſte Seneca, ad iram concitantur. Aconito quoque pereunt, nec non faba lupina, ſeu marcillio, quam conſiliginem eſſe putat Geſnerus. Piſces etiam quidam nigri venenati in Armenia reperiuntur, quorum farina aſperſas ficus ſi comederint, intereunt. Muſica delectari, experientia docuit. *Vocem* ſi attendas, ſævire dixit Spartianus, rugire alii.

Ambroſ. Hiſt. quadrup. digit. l. 1. c. 5.

Antipathia.

Ælian. H. A. l. 5. c. 15.

Vox.

Naturam & *Ingenium*, ſequentia teſtantur. Cum deguſtavere mandragoræ mala, formicas lambunt. Cum nauſea laborant, myrmeciam adeunt, aſſidenteſque linguam fluore dulci fluentem exertam, leviter tam diu tenent, donec formicis ſcatere viderint. Vulnerati, ſiccis herbis ſibi medentur. Urſæ à latitatione egreſſæ in liberam diem, tantam patiuntur lucis inſolentiam, ut cœcitate obſitas putes. Oculi quia hebetantur crebrò, maximè favos expetunt, ut convulneratum ab apibus os, levet ſanguine gravedinem illam. In antrum, non recto ſui corporis motu ſed ſupina ingreditur urſa, & dorſi ſui tractu repit, ut veſtigia obliteret. Ibique poſtquam eſt egreſſa, ſe quieti dans, habitum corporis extenuat per quadraginta dies: è quibus quatuordecem immobilis manet, reliquis aliis movetur: tantum ſolo lingendo dextro pede ſe ſuſtentat, eique inteſtinum eatenus adducitur, ut propemodum cohæreat. Mares, inquit Plinius, quadragenis diebus latent, fœminæ quaternis menſibus.

Solin. Polyhiſt. c. 29.

Plutarch. l. lectum animal.

Solin. l. 5.

Plin. H. N. l. 8. c. 33. Ælian. H. A. l. 8. c. 3.

Plin. H. N. l. 8. c. 36.

Specus

Specus ſi non habuere ramorum fruticumque congerie ædificant, impenetrabiles imbribus, mollique fronde conſtratos Primis diebus bis ſeptenis tam gravi ſomno premuntur, ut ne vulneribus quidem excitari queant. Tunc mirum in modum pingueſcunt. Ab iis diebus reſidunt, ac priorum pedum ſuctu vivunt. Mirum dictu, credit Theophraſtus per id tempus, coctas quoque urſorum carnes, ſi aſſerventur, increſcere; cibi tunc nulla argumenta, nec niſi humoris minimum in alvo inveniri: ſanguinis exiguas circa corda tantum guttas, reliquo corpori nihil ineſſe. Procedunt vere, ſed mares præpingues, ut movere ſeſe facilè nequeant.

Solin. l.c.

Fœminæ non ita pingueſcunt, quod eo tempore pepererint. In iisdem licet ſoveis, partitis tamen per ſcrobes ſecubationibus dividuntur. Exeuntes herbam arum dictam, laxandis inteſtinis alioquin concretis devorant, circa ſurculos cum dentiunt prædomantes ora. Si quando tauros adoriuntur, ſciunt quibus potiſſimum partibus immorentur, nec aliud quàm cornua aut nares petunt: Cornua, ut pondere deſatigent, nares, ut acrior dolor ſit in loco teneriore. Animæ virus piſtilens. Contacta halitu ejus attingit nulla fera, citiuſque putreſcunt afflata reliquis. In Myſia ajunt eſſe genus alborum, qui cum à venatoribus urgentur, talem halitum edunt, qui canum carnes putrefaciat.

Uſus. Galen. de Alim. facult. l. 3. c. 2. Brujer. l. 13. de cibis. c. 41.

Quantum ad *Uſum* in *Cibis*, etſi caro urſorum ſit frigida, mucoſa, difficilis concoctu, ſpleni & hepati incommoda: Alpinis tamen & Helvetiis, Brujerino teſte, in deliciis habetur, ipſeque ſe eas in cœna apud Symphorianum Campegium comediſſe, culinæ artificio conditam aſſeverat. Sed juvenculus ille urſus erat, qualem, & quidem hyeme captum, in cibis adhibere debere, Bartholomæus Scappius ſcripſit. Licet n. Quintili menſe ob pabulum pinguiores ſint: tamen, quod caro tum malum odorem ſpirare ſoleat, à menſis excluduntur. Cæterum anteriores duntaxat pedes inter cibos ſuaviores ab Æliano reponuntur, quos & principes viros appetere Michael Herus prodidit, forte quòd plurimum exerceantur. Salſos & in camino ſiccatos qui ederunt, optimum & ſuaviſſimum eſſe cibum Geſnero retulerunt, nec amplius ſe mirati, quod eos per hyemem inter latendum ſugant. Cerebrum venenatum eſſe Savanorola ſcripſit. *In Medicina* magni ſunt partes uſus. *Oculus* exſiccatus & puerorum collo appenſus, adverſus pavores nocturnos amuletum eſſe dicitur: ſupra ſiniſtrum hominis brachium alligatum, quartanam febrem mitigat. *Sanguis* panos & apoſtemata, in quacunque parte diſcutit, & pilis qui in oculis naſcuntur prodeſt, & pulices enecat. *Adeps* livores & maculas eximit: ambuſtis, cum lilii radicibus prodeſt: igni ſacro illinitur: ulcera in tibiis & cruribus admixtâ rubricâ ſanat: rimas pedum, alumine addito, ſarcit: raptos alopeciæ vitio capillos reſtituit, & unguento ſympathetico ſeu armario admiſcetur. *Pellis* demorſis à cane rabido ſubſternitur. *Pulmo* attritus à calceamentis contractos ab inflammatione tuetur. *Fel* articulorum doloribus utiliſſimum tradunt: ab Arnoldo Villanovano ad epilepſiam commendatur: tuſſim admixto melle ſanat: in peſſum ad conceptum promovendum adhibetur. *Pili* cum adiantho & arundinum radicibus aduſti, magnæ ſunt in generandis pilis efficaciæ. Difficiles partus ſolvi, cum quis tectum in quo gravida ſit, lapide quo urſus interfectus eſt, tranſmiſerit, Plinius fabulatur. Adhibetur urſus & ad alia. *Pelles* Samojedis & Lapponibus ad veſtimenta inſerviunt: aliis ad ſtragula. Olim equites, loricas & galeas iisdem tegebant, ut truculentiores apparerent. Palladius ferramenta quorum in agris colendis uſus, ſebo, adverſus grandinem & gelu inungit: Mizaldus, cortices vitium adverſus erucas & glaciem. Fuit eorum & in ſpectaculis ac ſuppliciis ſumendis uſus. Annalibus notatum eſt, M. Piſone & M. Piſone & M. Meſſala Coſſ. ad XIV. Calend. Octobris, Domitium Ænobarbum ædilem curulem urſos Numidicos centum, & totidem venatores Æthiopas in Circo dediſſe.

Plin. H. N. l. 8. c. 36.

Differentiæ.

Differentias quod ſpectat, ſunt Magni, Parvi, Nigri, Albi. Tales infeſtavere Hollandos, cum per glacialem Oceanum tranſitum in Catajam quærerent. Stupendæ erant magnitudinis. Nam occiſor. pelles ad tredecem pedes aſcendebant.

Purchas. Navig. T. 3. l. 4 c. 5.

Sunt & in Myſia albi, quorum ſuperius facta mentio. Strabo fulvôſum, in illa Arabiæ regione ultimo promontorio contermina notarit: Agricola in fuſcos & nigros dividit. Helvetii parvos, *ſaxatiles*, magnos *capitales* vocant.

Strabo Geogr. l. 16.

Sunt & in novo orbe ignavi, qui ſolis formicis victitant, canibus cedunt, & bacillo percuſſi fugiunt, nec ullum caudæ veſtigium habent: Myrmeciphagos appellare poſſis.

Majol. Colloqu. 7. de quadrup.

Inveniuntur in provincia Veræ pacis maximi, lanigeri ſatis, nigris pilorum ſive lanæ grumis. Cauda illis palmaris duntaxat: manus velut humanæ. Simi ſunt velut nigritæ, rotundo roſtro, depili & rugoſo: In Virginia eduntur. Meticuloſi ſunt, fugiunt homines, aufugiunt ad arbores, inde deturbantur, ſanciati jaculis. Provincia Beach, ſi Paulo Veneto credimus, domeſticos & innoxios producit.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 28.

Hoc unicum addere placet, habuiſſe Suidrigellum Lithuaniæ Principem urſum matutinis horis à nemore diſcedentem, qui palatio appropinquans anterioribus pedibus fores percutiebat, & cibo ſumpto, remeabat in ſylvam. Solent & ſectæ cujuſdam apud Turcas religioſi, ex eremo egreſſi, cervum vel urſum tintinnabulum colla ferentem per urbes & pagos circumducere.

Textor Tomo. 2. Off.

C A-

CAPUT VI.

De Lupo.

ARTICULUS I.

De Lupo in genere.

Aldrovand. Hiſt. Digit. l. 1. c. 6. LUpum in genere & ſpecie conſiderabimus, eidemque *Gulonem* adjiciemus. *Nomen.* Dicitur Latinis lupus, vel quaſi leopus, quòd in pedibus leoninam virtutem gerat; vel à Græco λύκος, à rabie nempe rapacitatis; vel ἀπὸ τῆς λύκης, à diluculo, ſeu quòd in colore pellis crepuſculorum albedinem æmuletur, ſeu quòd primâ luce ad raptum exeat; ſeu quòd oculi ipſorum ſint terſi & in tenebris fulgeant. Græcis dicitur λύκος, κηνκίας, ſi textus apud Varinum corruptus non eſt, Heſychio ἐλκὸς, quod poteſt eſſe ab ἑλίκω. Alibi νυκτερινοὶ κύνες vocantur. Fœminæ, *Deſcriptio.* λύκαινα nomen. Sunt verò lupi canibus magnis, maſtinis, ſeu paſtoralibus ſimiles, coloris, ut in differentiis dicetur, varii. Habent *oculos* ravos, qui ſplendent lucemque jaculantur. *Dentes* ſerratos, teretes, acutos, *Ælian. H. A. l. 19. c. 26.* & inæquales. Rictum amplum, & os quod maximè diducunt. *Collum* in eas brevitatis anguſtias compulſum, ut contorqueri retroque verſari non queat: & ſi retrò velit aſpicere, totum corporis truncum contorqueat neceſſe eſt. Ideo quidam ex ſolido *Clamorg. l. de lupor. venat.* oſſe conſtare prodidere, ſed falſò. Clamorganus enim in diſſectis vertebras obſervavit, cui & Philes adſtipulatur. Habent & muſculos temporales magnos & nervoſos, pro- *Galenus de uſu partium l. 10. c. 2.* dente Galeno. *Cerebrum* quod cum luna creſcit & decreſcit, ſi Alberto credimus. *Cor*, ſi ſiccetur, odoratum. *Iecur*, ungulæ *Plin. H. N. l. 28. c. 20.* equinæ ſimile. *Genitale* oſſeum. *Pedes*, priores quinis digitis diſtinctos, poſteriores qua- *Galen. l. 11. de uſu part. c. 8.* tuor. *Oſſium* ſubſtantiam denſiorem. *Renes* aliis ſimiles, ſed qui, in ſenectute, vermes vel ſerpentes, quod ſe in tribus vel quatuor *Plin. H. N. l. 11. c. 37.* cadaveribus obſervaſſe, Clamorganus ſcribit, producant. In *veſica* lapillus reperitur, *Locus. Pauſan. in Phocicis. Ariſtot. in Mirabil.* qui Syrites dicitur. Nulli ſunt in Sardinia, ſi Pauſaniæ credimus; Creta, ſi Ariſtoteli; Olympo monte Macedoniæ, ſi Plinio & Solino. Angliam hoc animalis genus non alere certum. Sub Edgaro. Ednii II. exſcindi cœpti, in totum poſtea eradicati ſunt, non in Cambria tantum, ſed in aliis quoque provinciis. In Septentrionalibus provinciis magna luporum copia: in Muſcovia inprimis, pecori, jumentis & hominibus inſidian- *Olear. Itiner. p. 129.* tur, cujus exemplum apud Olearium in itinerario Orientali invenies. Haud paucos in *Cadamuſt. c. 29.* regno Senegæ inveniri, prodidit Cadamuſtus. In provincia Scotiæ Anguſia, ejuſque valle Glamore reperiri, qui ferarum duntaxat raptu vivant, apud Boëthium habetur. *Cibus.* Carnivori ſunt, & inprimis ovillam appetunt. Ideò caulam ingreſſi, omnes ferè interimunt. Equis, bobus, anſeribus, inſidiantur. Humanæ ſapore maximè illiciuntur, ſi humanum cadaver prius guſtaverunt. Prægnantibus capto odore inſidiari Olaus M. *Olaus de gent. ſept. l. 18. c. 10.* prodidit. Sed nec ſuæ ſpeciei, ſi fames premat, parcunt: teſtaturque Clamorganus *Clamorg. l. de venat. lupi.* duos lupos die antecedenti occiſos, ab aliis nocte ſubſequente devoratos fuiſſe. Ælianus verò animadvertit, fame urgente multos ſimul excurrere, vertigine correptum & cadentem à cæteris laniari. Coram catulis qui ablactantur, prædam nuper voratam evomunt, & grandioribus factis agnum vel anſerem apponunt. Præter carnes, plantam illam Scythicam Borametz dictam appe- *Porta Phyſiogn. l. 4. c. 4.* tunt. In regno Congo oleum quod ex palmis elicitur, ſorbent. Terram quoque & *Linſchot. in Navigat.* argillam comedunt. Inde fortè lapis lithargilos dictus, qui in ventriculo, undecim uncias pendens, gyris & plicis intortus, à Schenckio obſervatus eſt. Albertus, non fa- *Schenck in Hiſt. monſtror.* me ſed naturali inſtinctu id facere, dixit, ut gravior redditus, quæ invaſiſſet, ſua mole deprimere poſſet. Exſaturatus per magnum temporis intervallum fert inediam, eique tum venter latè projicitur, lingua tumeſcit, os obſtruitur, manſuetuſque evadit: lingua extenuata, iterum in lupum transformatur. An cibos defodiant, ex æquo eoſdem dividant, & ad reliquias ululatu alios advocent, quod Albertus prodit, venatoribus deciden- *Generatio.* dum relinquo. Coëunt eo modo quo canes, *Ariſt. H. A. l. 5. c. 2.* in medioque coitu, inviti etiam cohærent; coëuntque uno anno nonniſi per dies duodecem, quos à natali Chriſti quidam computant. Libidinis tempore acrius in eos qui acceſſerint ſæviunt, inter ſe tamen, quòd gregales non ſint, non dimicant. Gerunt utero *Ariſtot. H. A. l. 6. c. 35.* duos menſes, & tandem quoad numerum & cæcitatem catulorum ut canes pariunt. Novem catulos generare vulgaris apud Helvetios ſermo, teſte Geſnero, qui etiam ex Rhæto quodam audivit, catulos in Rhætia circa Calend. Maij, ſeptem vel novem aliquando ex una parente, ex latibulis auferri. Idem ajebat vulgò ferri lupam primo partu unicum eniti catulum, ſecundo geminos, & ſic deinceps, ſingulatim catulo ſemper auctiorem fieri partum, uſque ad decem, inde ſterileſcere. Intra duodecem dies parere, quòd Latonam oberrantem totidem diebus ex Hyperboreis Delum deduxerint, ſub ſpecie lupæ, propter metum Junonis, fabuloſum eſt. Antipater apud Plutarchum *Plutarch. probl. 38* partum projicere adſerit, cum glandiferæ arbores florem abjiciunt, quo guſtato uteri illarum reſerantur; cum ejus copia non eſt, partum in ipſo corpore emori, nec in lucem venire poſſe: præterea regiones illas à lupis non vaſtari, quæ glandium quercuumque feraces non ſunt. Potus ſunt parciſſimi. De *Antipathia* hæc apud authores oc- *Antipathia.* currunt. Homo, quem prius viderint conticeſcit: & anticipatus obtutu nocentis, *Solin. in Polyhiſt.*

Digitized by Google

licet clamandi votum habeat, non habet vocis miniſterium. Oculus erutus, quadrupedes domeſticas terret. Mulier ſi unquam ſupra calidam lupi urinam minxerit, non concipiet. Cauda ad præſepe ſuſpenſa, facit ne comedant. [Plin. H. N. l. 10. c. 14] Rumpi traditur equos, qui veſtigia luporum ſub equite ſequantur: quod ſi lupi calcaneum equi quadrigam trahentes conculcent, ſiſtentur tanquam ii cum quadriga conglaciaſſent. [Ælian. H. A. l. 1. c. 6.] Oves ab eo adeſæ ſuaviorem habent carnem, verum lana pediculos & pruritum generat. Agni nuper nati, nec alicujus animalis effigiem extra caulam conſpicati, audito repentè luporum [Porta M. N. l. 1. c. 14.] ululatu, exanimantur. Pellis eorundem lupinæ ſuperpoſita ſtatim depilatur. Stercus in ovili occultatum, pecudes quieſcere prohibet, niſi auferatur. Fides ex inteſtinis ovium, cum inteſtinis luporum permixtæ, obſtrepentes omnem citharæ concentum interturbant, quod tamen falſum eſſe experientia docuit. Scillam ſi contigerit repentè contrahitur. Lapides ideò perhorreſcit, quòd in parte à ſaxis icta vermes naſcantur. Scintillis ex ſilice emicantibus ita terretur, ut etiam famelicus accedere non audeat. [Oppian. in Cyneget.] Tympanum ex ejus corio formatum cætera animalia fugat. Cantus denique & ſonus ipſi inimicus eſt. Pythiocaris tibicinem, cum tibiâ magnâ contentione incitatos numeros caneret, impetum luporum repreſſiſſe prodit. Geſnerus verò novit quendam, qui cum lapidibus lupum terrere non poſſet, ſono tympani, quod geſtabat, perterrefactum fugavit. Dicitur Pſittacum amore proſequi. [*Morbi.*] *Morbos* ſi attendas, rabie, podagrâ, & cynanche laborare ſolet, lycoctono [*Vita.*] ſumpto interit. Vulneratus, in luto ſe volutat, & ſic ſanguinem ſiſtit. Permultos annos vivunt, & ex dentibus in ſenecta malè afficiuntur, ita ut etiam edentuli fiant. De *Moribus* & *Ingenio*, [*Ingenium.*] ut aliquid dicamus, viſcera quia habent infirma, ideò herbas comedunt, Dracontium inprimis ad acuendos dentes. Breves, inter cæteros magis audaces putantur. Cum in foveam inciderunt, vel ſe in cluſos ſentiunt, præ ſtupore innoxios ſe exhibent, [Geſnerus Hiſt. Quadrup. p. 721.] quod una & altera hiſtoria, Geſnerus confirmat. Percuſſores cognoſcunt, & ex obſervato invadunt. [Plin. H. N. l. 8. c. 22.] Fœtus ſuos amant: fœmina partus cuſtodit, mas pro catulorum ſalute cibos ad ipſam defert. Cum fugiunt, catulos ſecum ferunt. Cœlo præcipuè nubilo inſidiantur, ut magis lateant. Cum per folia incedunt, ne ſtrepitum faciant, lingua pedes ſuos lambunt, & lubricos reddunt. Fluvios tranſmiſſuri, ne undarum fluctibus abripiantur, ſinguli apprehenſis morſu prænantium caudis, unâ ſerie tranſmittunt, à quo ingenio λυκάβας annus dicitur. Suidas [Ælian. H. A. l. 8. c. 14] χειμῶνος ὥρα, ita tranſmittere ait. Apprehenſis quoque mutuò caudis, bovem è palude extrahunt. Dum cibum capiunt, vel intuentibus iraſcuntur. Si homo pariter & aliud animal ſe offerant, ſemper homini, narrante Alberto, parcunt. Narravit ſanè [Geſner. Hiſt. Quadrup. p. 723.] mihi, inquit Conradus Geſnerus, quidam, lupum ſe vidente, morſu comprehendiſſe lignum triginta vel quadraginta librarum in ſylva, & cum eo ſe aſſuefeciſſe tranſilire grandem eo in loco arboris abſciſſæ truncum: tandem, cum ſatis peritus tranſiliendi ſibi videretur, ſe abſcondiſſe: & adveniente propter ſatam ibi avenam porcâ ſylveſtri, cum pluribus ætate differentibus porcis, anniculis, bimis, prorupiſſe, apprehenſoque porco, qui æqualis pondere videbatur ligno, quo cum tranſilire truncum didicerat, ſaltu retrò truncum ſe recepiſſe, & interemptum ibi porcum devoraſſe. Aliquando cum canibus amica ſocietate confœderantur, & caulas invadunt. Si in minorem aliquam pecudem inciderint, auriculâ comprehenſâ, ſecum currendo abducunt; renitenti clunes caudâ feriunt, ita ut lupo interdum celerius currat. Ubi caulas intraverunt, omnes interficiunt, antequam aliquam ad comedendum attingant. Tauros à fronte adoriri non audent, quòd cornua extimeſcant. Quamobrem primum, [Ælian. H. A. l. 5. c. 19.] quaſi rectâ viâ pugnaturi eſſent, minas gerunt, & illorum oculis ſeſe crebrò inculcant: deinde ſe retorquentes in dorſum inſiliunt, & acerrimè ad ejus perniciem incumbunt. More equorum & canum per ætatem caneſcunt. Famelici, noctu vento adverſo, odorem eſcæ, per medium milliare ſentiunt, inventumque cadaver trahunt & devorant. Quandoque uno ululante alii conveniunt, [Ambroſin. de Digit. l. 2. p. 147.] & omnes ſimul equorum gregem adoriuntur, quod in Bononienſi territorio ſæpe accidere ſolet. Turmatim etiam progrediuntur, & nocte intempeſtâ, juxta deſtinatum pagum commorantur. Interim illorum unus in pagum excurrens canes excitat, & ſimulatâ fugâ, uſque ad inſidiarum locum, ad ſe perſequendum invitat; ubi canes ab aliis lupis dilaniantur. Frondes [Albert l. 2. de Animal.] & ſalicis ramulos porrigunt, ut capras his gaudentes ineſcent. Vocis ferè obliti eramus, [*Vox.*] quem eruditi ululatum vocant; Græci, per ὠρύω & ὠρύομαι exprimunt. [*Vſus.*] Ad menſas inter honeſtos non admittitur, quod carnem habeat ſiccam, craſſam, fœtidam. In Inſubria tamen aliquando editur. In *Medicina* multi eſt uſus. Vivus, oleo cerati modo incoctus ad podagram laudatur. *Corio* ventrem conſtringere, in colica prodeſt, ſi Rhaſi credimus. *Carnes* ediſſe, parituris prodeſt: aut ſi incipientibus parturire, ſit juxta, qui ederit, adeò ut etiam contra illatas noxas valeat. *Adeps* antipodagricis unguentis admiſcetur. *Sanguis* cum oleo nucum mixtus, ſurditati prodeſt. *Caput*, ſub pulvino reconditum, ſomnum inducit. *Oculus* dexter ſalſus adalligatuſque, febres periodicas arcet. *Dens* gingivas extenuat,

quo

quo dentes levius proveniant. Qui pet *lupi. guttur* in ſynanche bibit, evadit. Hoc experimentum ſe ab Adolpho Occone accepiſſe, Agricola fatetur. *Cor* antepilepticis admiſcetur. Medicamentum quod in M.S. Geſnerus invenit, ex viſci quercini unciâ unâ, viſci de piro unc. ſ. mucronum de cornu cervi ſcobe dr. ij. cordis lupini dr. j. componitur. *Hepar* Archigones apud Galenum ad oris cruſtas commendat. Haud pauca de ejuſdem uſu apud Marcellum habebis. Idem, tuſſim ex vino tepido ſanat, & phthiſicis medetur. *Fel* cum elaterio umbilico alligatum, alvum ſolvit. Pars de *virga* in furno aſſa & inciſa ſumpta, veneris appetitum excitat. *Teſticulus* dexter oleo permiſtus, & cum lana genitali muliebri applicatus, deſiderium coëundi adimit. *Stercus*, colicis potandum, tempore Galeni, cum ſucceſſu dabatur: imò, vel appenſum, juvabat; ſed in fruticibus & vepribus colligebatur. Vide Galenum. Quin & oſſa in excrementis inventa, colo medentur alligata brachio, ſi terram non attigerint. *Oſſa* exſiccata & in pulverem redacta, dolorem intercoſtalem tollunt. Inſervit & aliis. Nam caput in columbario ſuſpenſum, muſtelas & feles arcere dicitur. Roſtrum inveteratum veneficiis reſiſtit. Sanguis circa agrorum fines ſparſus, lupos arcet. Eodem olim in ſacrificiis utebantur, cum Dæmonas invocabant. Adipe novæ nuptæ, poſtes apud Romanos inungebant. Cauda ſupra præſepe ſuſpenſa lupos à ſtabulis arcet. De *Differentiis* ſequenti articulo agemus.

Galen. de compoſ. ſecund. loca. l. 6.

Plutarch. in Iſide & Oſir.

ARTICULUS II.

De Lupo in ſpecie, & de Gulone.

EX Lupis, alii ſunt *Sylveſtres*, alii *Aurei*, *Scythici*, *Marini*. *Sylveſtrium* in Doffriniis montibus, qui Norvegiam à Suecia dirimunt, Olaus, in Sardinia Lonicerus, meminit. Villoſior eſt vulgari, flavi coloris, & caudam erectam geſtans. Frequens eſt ejus apud Mediæ populos in ludis uſus. Armati cum eis congrediuntur. *Aurei* à colore flavo eoque pereleganti ita vocantur. Minores ſunt lupis communibus, voracitate tamen pares. Gregatim incedunt hominibus & armentis innoxii. More canum latrare videntur. In Cilicia & Turcia viſuntur. Turcarum domos & tuguria noctu ſubeunt, & quicquid in eis eſculenti reperiunt, devorant: quod ſi nihil horum obvenerit, pileos, veſtes, calceos, & quicquid coriaceum eſt, auferunt. Ex pellibus veſtes parantur. *Scythicus* in ultima Scandinavia, poſt Norvegiam & Gothiam reperitur. Animal eſt lupi magnitudine, perpetuò iracundum. Germani ab acie unguium, quibus maximè ſævit, Grimmeklaw vocant. *Marinus*, animal eſt amphibium, magnitudine urſi, pelle adeò dura, ut gladiis penè ſit impenetrabilis. Caput habet enorme, Oculos permultis pilis obumbratos; naribus & dentibus caninis; pelle villis erectis hiſpidâ, nigris maculis diſtincta; caudâ oblonga, craſſa, villoſa. In ventriculo nonnulli lapilli reperiuntur. Pinguedine ſcatet. Conſpicitur in Oceani Britannici littore. In Inſula Angræ tanta eorum multitudo, ut quandoque milliarius armentorum grex eſſe videatur. Viſuntur & in inſula poſt portum S Crucis ſita, & in Maritimo Peru tractu. Inimicitias cum avibus Buitri dictis gerunt, à quibus aliquando interficiuntur. Adeò amplas alas habent, ut extenſæ ſpatium XV. pedum occupent. Lupo conſpecto, altera lupi pedes apprehendit, altera ipſum roſtro excæcat. Rugiunt ad inſtar leonum adulti; parvi, vocem hædorum imitantur. Hepar eſt edule. Angræ incolæ carnibus eorum tam recentibus quàm ſalitis nutriti, diu vivunt. Pelles ad veſtimenta adhibentur. *Gulonis* nomen à voracitate impoſitum eſt. Scaliger Vulturem quadrupedem; Crollius Boophagon Germani Vielfraß/ nominant. Eſt, deſcribente Miechovio, magnitudine canis, facie catti, corpore & cauda vulpinis, colore nigro. Reperitur in Lithuania, Moſcovia, & aliis ſeptentrionalibus regionibus. Veſcitur cadaveribus, tantumque vorat, ut tympani inſtar infletur. Plenus, anguſtiam duarum arborum aut rupium anguſtiam ingreditur, & vi per infernas & ſuperas partes excrementa trudit, rurſusque ad cadaver regreſſa, ſeſe implet. Congener ipſi fera Arabibus *Dabuh*, Africanis *Seſef* dicta, magnitudine & formâ lupum referens, quæ etiam cadavera eruit. Fortè eſt eadem cum veterum hyæna, quod & Geſnero placet. Sanguis hujus feræ pro potu venatoribus inſervit: & melle rariſſimo conditus, in pompis nuptialibus, propinatur. Pinguedine ulcera ſuperlinunt. Inteſtina ad uſum chordarum trahuntur. Ungulæ ab animali recenter avulſæ, & canibus aut felibus oſtenſæ, eaſdem fugant: appenſæ, contra tinnitum aurium faciunt. Pellibus ob pulchritudinem veſtes ſubducuntur: eorumque tegumentis honorabiliores hoſpites excipiuntur. Ideò ad exteros evehere non permiſſum. Stuporem ſi verum eſt incutit, quod proditur, in cubilibus harum ferarum quieſcentes, res naturæ Gulonis conformes, & quòd ſemper comedant, ſomniare.

Ambroſin. Hiſt. Digit. l. 1 c. 7. Olaus de gent. ſeptentr. l. 18. c. 11.

Bellon. obſ. l. 2. c. 108.

Ambroſ. Hiſt Digit. l. 1. c. 9.

Bellon. l. 1. de aquat. c. 3. Lopez. Hiſt. Ind. l. 1. c. 3.

Miechov. in deſcript. Sarmat. l. 2. c. 3.

Leo Afric. l. 9.

Olaus lib. 13. c. 6.

TITULUS II.
De Digitatis ſemiferis.

CAPUT PRIMUM.
De Vulpe.

ARTICULUS I.
De Vulpe in genere.

Ambroſin. Digit. l. 2. c. 1.

TAntum de Digitatis feris. Semifera vocamus, quæ licet feris ſint inſtructa moribus; ob parvam tamen corporis molem, ab hominibus facilè ſuperari, regi, & domari poſſunt. Talia ſunt, *Vulpes*, *Simia*, *Cercopithecus*, & alia hujus generis Indica, *Cynocephalus Papio*, *Upalim*, *Taxus*, *Caſtor*, *Lutra*, *Ichneumon*, *Muſtela*, *Genetta*, *Animal Zibethi*, *Lepus*, *Cuniculus*, *Sciurus*, *Glis*, *Mus*, *Talpa*, *Echinus terreſtris*, *Hyſtrix*, *& Tatus*.

Nomen. Iſidor. Origin. l. 12. c. 2.

Vulpes, & ut alii volunt *Volpes*, vel eſt quaſi volupes, quòd ſemper tortuoſis anfractibus ad alias animantes decipiendas currat: vel quaſi volipes, quòd ob curſus celeritatem volare videatur: vel quaſi valipes, ob pedum valorem, Latinis dicitur. apud Græcos plurima habet nomina. Dicitur namque ἀλώπηξ, quod nomen tam in maſculino quàm fœminino reperitur, παρὰ τὸ ἀλῶ & ὦψ ὠπὸς, à fallendis oculis: βασσαρὶς & βασσάρη Cyrenenſibus; θῶπιξ, κερδὼ ab aſtutia, quæ Græcis κέρδος & κερδοσύνη; καλύφη, κερδαλῆ, κερδαλέα κήλας, παρὰ τὸ κηλεῖν, quòd cauda ejus ad demulcendum apta ſit; κίναδος, quod nomen quidam beſtiæ omni imponunt; κινάνδρα, κιδάφη, ſeu κίδαφος, κίρα, κίραφος, κοθουρὶς, κοιλοβάτος, κορώπης, λαμπουρὶς, σκαφώρη & cætera. Οὐανῦν Phrygibus vulpem etiam ſignificat.

Deſcriptio.

Deſcriptione non eſt quòd inſiſtamus cum notiſſimum ſit animal. *Genitale* mari oſſeum ut lupis, & muſtelis. *Caudam* habet villoſam, *Aures* breviores quàm canis.

Cibus.

Cibum ſi ſpectemus, delectatur gallinis, anſeribus, aſtacis, otidibus, cuniculis, leporibus, ſylveſtribus muribus, felibus, parvis canibus, quos coercere poteſt, locuſtis denique. Cum Maſſiliæ piſcatores Buopas Mænarum genus & magnos aſtacos per noctem in navicula reliquiſſent, vulpes buopibus inſidiata, ab aſtaco, forcipe, cui pedem interpoſuerat, capta eſt. Ab uvis quoque maturis non abhorrent, ut nec à pyris, ſi proverbium hoc ſenſu ſumi debet.

Locus. Micchov. de Sarmat. c. 1.

Non habentur in Creta, ſi Solino credimus. At in Ruſſia frequentiſſimæ ſunt: ut & Alpinis Helvetiorum locis. Ideò mercatores multas ibi pelles coëmptas, in alias regiones divendunt.

Generatio. Ariſtot. H. A. l. 6 c. 34.

De *Congreſſu* tradidit Plinius, ad latera projectas coire, alii ad terram. Ariſtoteles, ſupervenientes commiſceri. Invadunt & diverſi generis animalia, modò corporatura & tempora graviditatis ſint æqualia. Ideò ex cane & vulpe, ad montem Ariſtoteles, Canes Laconici, *Alopecides* dicti, generantur. Pariunt catulos cæcos, quatuor ut plurimum: & parturientes ita ſecedunt, ut rariſſimè gravidæ capiantur. Editum fœtum lambunt, refovent, & concoquunt.

Sympathia & Antipathia.

Cum ſerpentibus adeò amicè vivunt, ut in iiſdem cavernis quietè morentur. Hoſtilitatem verò exercent, cum plantis, avibus, & quadrupedibus. Ruta ſylveſtris cum eduliis gallinarum miſta, vel ejus ramuſculus ſub alis gallinarum alligatus, eaſdem à vulpe tutas reddit. Milvus, vultur, & aquila, vulpium catulos ſæpe rapiunt. Circus & Æſalo pilos ab iiſdem avellit. Corvos & vulpem in caveâ clauſos, tam acriter dimicare Avicenna vidit, ut corvi caput ſauciatum ſanguinem emiſerit; corvus verò labia vulpis adeò conſtrinxerit, ut hiſcere nequaquam poſſet. Taxi cum vulpibus ſæpenumero præliantur: hi taxos, cryptas ſtercore fœdando, fugant. Cervi eorundem gannitum reformidant. Lepores ſunt in illis inſulis frequentiores, in quibus nullæ vulpes.

Vox.

Ululando & latrando canem imitatur, quando iraſcitur & dolet; alioquin, cum aliquid, ſi domi alatur, petit, gannit & blandè immurmurat. Hinc κνυζάω ſeu κνυζέω, propriè de canibus, queribundum ululatum edentibus, profertur.

Mores & Ingenium. Plin. H. N. l. 8. c. 28.

Moribus & *ingenio* eſt doloſis. In Thracia amnes gelatos lacusque nonniſi ad paſtus itura redituraque tranſit: & obſervatum, aure ad glaciem appoſitâ, craſſitudinem gelu conjectare. In caverna, multifores aditus facit, ne tam facile à venatoribus illaqueari poſſit. Quia lupus contactu ſcillæ convellitur, latebris ſuis eandem apponit.

Albert. l. 2. de Animal.

Pulicibus infeſtata, manipulum fœni molliſſimum, aut pilos ore continens, paulatim à poſteriori parte in aquam ſe mergit, ut pulices ad caput aſcendant, eoque immerſo, in fœnum vel villum colligantur.

Ælian. H. A. l. 6. c. 64.

Echinos in arctum conſtrictos, quia adoriri non poteſt, urina in os redditâ, ſuffocat. Cum lepore ſe ludere velle ſimulat, & incautum devorat. Famelica, inſidioſè mortuam ſe ſimulans, ſpiritu compreſſo, exertaque linguâ, poſtquam ſe in argilla rubra, ut cruenta quaſi appareat, volutaſſet, accedentes aves corripit.

Ælian H. A. l. 6. c. 24.

In Ponto ſic Otidas venatur, ut & ſeſe avertens, & in terram abjiciens, tanquam avis collum, ſic caudam extendat. Eæ, hac inſidiarum inſtructione ſeductæ, ad illam tanquam ſuam gregalem accedunt, & nullo negotio, capiuntur. In pedica capta, morſu pedem præſcindit, ut aufugiat: nullâ fugæ patente viâ, mortem ſimulat. Gallinas in pertica ſedentes, caudâ huc & illuc impulſâ perterrefactas, dejicit & devorat. Nihil de piſciculorum & veſparum captura, quos cauda aſtutè capit, dicam. In procera arbore deprehenſa, jucundum aliquando ſui ſpectaculum præbet. In ea enim tanquam in arce oppugnari ſolet: cum neque ignem timeat,

niſi

Google

niſi pars proxima ardeat: plærumque etiam acutas cuſpides non fugiat, & perfodi potius ſuſtineat, quàm in turbam canum deſcendere. Tandem verò deſcendere coacta, impetu quodam inſtar fulguris dejici ſolet, in numeroſam canum cohortem, ut ſagaciſſimos laniet, & à præſtantioribus dilaceretur. Vulpium carnes nitidior vita damnavit. A Sarmatis tamen, Vandalis, & ruſticis Gallis ſeu elixæ ſeu aſſæ comeduntur, ut olim à Bœotis. Incolæ inſulæ portus ſanctæ Crucis, aliquando crudas, aliquando parum fumo induratas vorant. Brujerinus qui eas deguſtavit, neſcio quid viroſi & agreſtis habere ſcripſit. At Galenus, vim ei ineſſe carnibus leporinis ſimilem, reliquit. *Cerebrum* infantibus ſæpius exhibitum, à comitiali morbo eos præſervat. *Lingua* in armilla geſtata à lippitudine: areſacta, in collo contra albugineas ſuſpenditur. *Pulmo*, phthiſicis commendatur: ſuſpirioſis à Dioſcoride, lienoſis à Sexto propinatur. *Iecur* in jecoris affectibus præſcribitur. *Fel* cum melle mixtum, oculorum caliginem delet: & in peſſo, ad maſculorum conceptionem, inditur. *Renes*, cum pinguedine, gonagræ opitulantur: iisdemque ad faucium tumores diſſolvendos guttur perfricatur. *Teſticulus* ad juvandum congreſſum & conceptionem in electuariis exhibetur. *Genitale* oſſeum oleo & bitumine imbutum, tanquam peſſus, ad provocandos menſes ſupponitur. *Pudendis* vulpis fœminæ in cephalalgia caput circumdatur. *Sanguis* recens calculoſis exhibetur, eodemque pudenda illinuntur. *Pinguedo* liquata & auribus inſtillata, affectiones earundem inveteratas tollit: nervorum morbis magno eſt adminiculo: Unguentum ad calculum ingreditur: in alopecia mirandum in modum valet. Eodem pedes & manus à frigore præſervat, dummodo ſæpius antequam intumeſcant, inungantur. *Stercus*, cum ſinapi mixtum, Plinius, in ulceribus capitis adhibet: Rhaſis cum oleo roſaceo mixto virgam inungit, atque hoc modo venerem ſopitam excitat. *Pellem*, Galenus in capillorum affectu, Sextus in Podagra, dum calceos ex ea parari jubet, utitur. Iſchiadicos ab ea juvari compertum eſt. *Cauda* ſumma pars brachio illius ſuſpenditur, qui ad venerem iners eſt. Ex tota vulpe, oleum ad omnes arthritidis ſpecies valdè efficax, paratur. Pellem in veſtitu uſurpari, notiſſimum: nigræ inprimis, quæ aliquando quindecem aureis vænit. *Differentia*. *Differentiæ* Vulpium, à magnitudine, colore & more ſumuntur. *Magnitudinem* ſi ſpectes, Odonus minores in Ægypto quàm Græcia reperiri ſcribit. In Peruana quoque ſunt puſillæ, teterrimi odoris, adeo ut ſi urinâ aliquid fœdaverint, fœtor nunquam ablui poſſit. Quantum ad *Colorem*, dantur in ſylvis ſeptentrionalibus nigræ, candidæ, rutilæ, crucigeræ, & iſatides. Viſæ nigræ, quæ ab aliquibus albis pilis, quodam ordine digeſtis exornantur. Ruffeſcentium duas ſpecies. Una quæ guttur in albo nigricans, veluti carbonum pulvere conſperſum exhibet. Altera, candidum, quæ ſpecies tanquam rarior in Germania magnifit. *Albarum* major in Suecia & Norvegia copia: ſed maxima circa Novam Zemblam, quæ ſole ſub horizontem demerſo emergebant; emerſo, occultabantur, quæque Hollandis ibidem vi frigoris conſtrictis, cuniculi carnes ſapere videbantur. In *Crucigera* ab ore per caput, tergum, & caudam, recta nigri coloris linea protrahitur, deinde alia transverſa per armos ad pedes, anteriores ducitur, quæ duæ lineæ crucis figuram exprimunt. *Morem* ſi attendas, Ælianus in Caſpiis regionibus vulpes eſſe ſcribit, quæ & urbes innoxiæ ingrediuntur, & incolis tanquam caniculæ inſerviunt.

Blondus apud Geſnerum.

Vſus in Cibis.

Bruyer. de re cibar. l. 13. c. 26. Galen. de victu atten. c.8.

Vſus in Medicamentis.

Scalig. Exerc. 217. ii.

Ælian. H. A. l. 7. c. 30.

ARTICULUS II.

De Vulpibus Indicis.

Nieremb. H. Exot. l. 9. c. 10.

VUlpium Indicarum varia ſunt genera, variisque ab iisdem nominibus inſigniuntur, *Cojotl, Cuitlaxcojotl, Azcacojotl, Ilpemaxtla, Oztoa, & Izquiepotl*. *Cojotl* animal eſt lupino capite, oculis vividis, magnis ac pallentibus, parvis & acutis auriculis; roſtro nigro, longo, nec admodum craſſo; Cruribus nervoſis, & uncis; Craſſis unguibus; cauda hiſpidâ craſſaque; noxio morſu; fuſco, longo, candidoque pilo. Magnitudine eſt inter lupum & vulpem mediâ. Frequens eſt in nova Hiſpaniâ, locis inprimis frigus & rigorem declinantibus. Victitat imbecilliorum animalium præda, maizio, & arundinibus ſaccarinis. Invadit aliquando & cervos & homines. Sagax eſt venatui, & vulpinis moribus, atque adeò injuriæ illatæ ultor, & ereptæ aliquandò ſibi prædæ memor, ut poſt dies aliquot agnoſcat raptorem, inſectetur obvium, & interdum etiam aliis ſui generis comitantibus, adoriatur, & trucidet; cognitiſque magno ſtudio & cura ædibus, ac interemtis quibusvis domeſticis animalibus, ulciſcatur injurias, & pœnas ſumat. Erga beneficos verò eſt tam gratus, ut allatis ante eum cohortalibus, & cæteræ prædæ parte, benevolentiam plærumque teſtari ſoleat. Fertur dolorem dentium pene ejus expurgatorum ſubitò ſedari. *Cuitlaxcojotl* iisdem quoque præditus eſt moribus, & forma etiam eſſet eadem, niſi Cuetlaztli pilo ſimilis videretur, unde nomen accepit: collo craſſo, & impenſè hirſuto, pectoriſque & faciei pilorum longiorum acervo terrificus *Azcacojotl* formicarum cavernis inſidet. Cum nectu ululat, multiformes edit clamores. *Ilpemaxtla*, candido, nigro, & fulvo pilo veſtitur. Capite eſt parvo, articulis modicis,

 cor-

corpore gracili, ac quatuor ferè dodrantes longo, roſtroque prolixo & tenui. Offenditur ubique, ſed præcipuè calidis in locis. *Oztoa* genus eſt vulpis forma & magnitudine noſtri ſimile. Tres dodrantes vix ſuperat, nigro candidoque veſtita pilo, ſed quibusdam partibus fulvo. Incolit foveas. Alitur cohortalibus. In terræ cavitatibus occultè educat ſobolem. Atrociter mordet. Cum aliter manus venatoris effugere nequit, ſimulat ſe mortuam. In tibi ibidem uſum venit, quamvis crepitus ventris incolis ſit fætidiſſimus. *Izquiepotl* maizium toſtum colore imitatur. Duos eſt ferè dodrantes longa humiliſque, roſtro tenui, parvis auriculis, piloſo & nigro corpore, ac præcipuè juxta caudam, quæ longa eſt, & nigro candidoque pilo, quemadmodum & dorſum univerſum veſtita. Brevibus cruribus, nigriſque & uncis unguibus. Vivit in antris inter ſaxa ubi educat prolem. Veſcitur ſcarabeis, & vermiculis, cohortales jugulat, ſolumque earum devorat capita. Fundit, cum pedit, halitum fætidiſſimum. De urina ſuperius diximus. In extremo conſtituta periculo, reddita urina, aut fæcibus dejectis, ad octo pluriumve paſſuum intervallum (tanta vis eſt excrementi) ſeſe ab omni vindicat injuria, ac veſtes inficit indelebilibus luteiſque maculis, & nunquam ſatis perſpirante putore. Editur ejus caro ſtercusve, ſaluberrimo eventu, ab iis qui lue Hiſpanica laborant. Sunt & alia duo vulpeculæ hujus genera, eadem penè forma & natura, quorum alterum *Izquiepatl* vocatum faſciis multis candentibus diſtinguitur: alterum verò *Conepatl* ſeu vulpecula puerilis, unica tantum utrimque ducta, perque caudam ipſam eodem modo delata. *Bachira* quoque dicuntur animalia vulpibus ſimilia. Rotundiora ſunt & jucundæ carnis. *Anna* etiam appelantur ab Indis, animalia illa fele domeſtico minora, peſtilentis odoris, quæ oppida noctu adeunt: Fætor illa prodit, etiamſi diſtent centum paſſus; nec fores, nec feneſtra clauſa obſtant.

ARTICUTUS III.

De quibusdam vulpi congeneribus.

PUNCTUM I.

De Carygueja & Tajibi.

Marcgrav. Hiſt. Braſil. l.6.c.2.

QUinque inprimis in Braſilia invenio animalia, quæ vulpibus cognata eſſe videntur, *Carygueja nempe*, *Tajibi*, *Tamandua guacu*, *Tamanduani*, *& Coati*. *Carygueja* aliis Jupatiima, Lerio Sarigoy, Ximeni Tlaquatzin dicitur. Animal eſt ex deſcriptione Marcgravii, catuli ſeu mediocris felis magnitudine: *Caput* vulpinum babet. Ore acuminato, eſtque inferior pars oris paulò brevior ſuperiore: linguam longam, quam tamen os aperiens & morſum minitans non exerit, quamvis poſſet, ſed verſus poſteriora attollit: *Dentes* inſtar felis ſeu vulpis; anterius nimirum, tam ſuperius quàm inferius parvulos, hinc quatuor longos caninos, ſuperioris quidem longiores, inferiores breviores, hinc iterum ſex alios, & dein molares: nimirum, ſedecem molares, duodecim intermedios, quatuor caninos, & inciſores parvulos, in inferiore mandibula octo, in ſuperiore decem: nam duos majuſculos in medio habet more leporis. *Nares* habet patentes, *Oculos* pulchros rotundos, nigros: *aures* pro more corporis amplas, longas, latas, vulpinas, quas erectas gerit, ſed conſtant tenui membrana glabra, tranſlucente, cui fuſci aliquid admixtum. *Barbam* habet felinam pilis nigris, ſub mento autem ſunt breves, in ſuperiore parte oris longiores; ſupra oculos aliqui, & itidem in utraque gena. *Caput* tres digitos aut paulo plus longum: aurium quælibet duos digitos longa, ſeſqui ferè lata. *Collum* breve nec ſupra digitum longum: reliquum corpus ſeptem digitos, usque ad caudæ exortum: *Cauda* pedem longa quam curvatam geſtat, nam ea ſe arborum ramis more ſimiæ appendit. *Pectus* latiuſculum. *Crura* duo anteriora breviora, nimirum quodlibet tres digitos longum, poſteriora paulò plus quatuor. *Pedes* anteriores digitis quinque inſtar manus conſtant, unguibus albis, inſtar avium curris: poſteriores longiores, ut in cercopithecis eſſe ſolet, item quinque digitis ut manus. *Pilis* veſtitur longis, ſed qui in capite, collo, infimo ventre & cruribus breviores: pili autem capitis, colli inferius, & caudæ inferius propè exortum ſunt flavi: ſecundum longitudinem autem capitis per oculos & medium capitis, tendit ampla nigra ſtria; collo ſuperius etiam nigri pili admiſcentur. Per totum autem dorſum, latera & caudam, ſuperius propè exortum, maximam partem nigra eſt, ſed luecophæis pilis admixtis. Cauda ab exortu ſuo tantum ad quatuor digitos piloſa eſt, reliqua parte nuda, ubi cute veſtitur, ad quatuor digitos nigra, quatuor digitos ultra albicante, fuſco colore intermixto. Rotunda eſt, & ſenſim attenuatur. Mas fœminæ per omnia ſimilis. In infimo ventre propè crura poſteriora, pellis ejus dupla eſt, & exterior rima ſciſſa, duos & ſemis digitos longa, facitque quaſi burſam, pomi aurantii majoris capacem. Eſt autem hæc burſa intus piloſa, & continet mammas in interiore pelle ad ventrem, octo papillis: burſæ autem os arctè clauditur, ut non appareat, niſi duobus digitis diſtendatur. Hæc burſa ipſe uterus animalis eſt, nam alium non habet, uti ex ſectione illius, inquit *Marcgravius* comperi: in hac ſemen concipitur, & catuli formantur: & hæc ipſa, quam deſcribo, beſtia ſex catulos vivos & omnibus membris abſolutos,

ſed

ſed ſine pilis in hac burſa habebat, qui etiam hinc inde movebantur; quilibet catulus, duos digitos erat longus: in ea tandiu retinentur, donec ipſi ſibi victum quærere poſſunt: inter ea tamen interdum progrediuntur foras, & iterum ingrediuntur. *Teſtes* ſub ano habebat interius jacentes. Pellis ejus facilè detrahi poteſt, ut vulpina aut leporina, modò in ventre incidatur. Fætet animal inſtar vulpis aut Martis. Mordax eſt. Veſcitur libenter gallinis, quas rapit ut vulpes, & arbores ſcandendo avibus inſidiatur. Veſcitur quoque ſaccari cannis; quibus ſuſtentavi per quatuor ſeptimanas in cubiculo meo; tandem funi cui alligatum erat ſe implicans, ex compreſſione obiit. Tantum Marcgravius. Invenitur in Dariene Braſiliâ, & Floridâ, & nova Hiſpania. Videtur quidem ei Ximenis Tlaquatzin deſcriptio competere: quin Nierembergius Cerigonam Braſilienſibus vocari ſcribit: icon tamen, quam Nierembergius exhibuit, ab icone Marcgravii planè differt, ut ex collatione unicuique apparere poteſt. Sed nec Ambroſini Vulpiſimia, vel Simivulpa huic, ſi iconem ſpectes, ſimilis eſt. Ideò in muſtellarum numero repoſuimus, icone hic adjectâ. Ut ut ſit, cauda hujus animalis, magni eſt in Medicina uſus. Drachmæ pondere ex aqua vicibus aliquot jejunis hauſta, mundat ureteres, calculos expellit, venerem excitat, lac generat, colicis doloribus medetur, parientibus prodeſt, partum accelerat; & ſi maſticatam imponas partibus quibus ſpinæ infixæ, extrahit illas.

Marcgrav. Hiſt. Braſil. l. 6. c. 2. *Tai-Ibi*, quod Luſitani *Cachorro do mato* appellant, animal eſt corpore tereti & oblongo. Veſtitur pilis albis ſplendentibus, qui in extremitatibus nigricant. Caput habet vulpino æmulum, ore acuto, barba felinâ: oculos conſpicuos & prominentes, nigros: aures ſubrotundas, molles, graciles, albas, teneras, ut charta mollis. Cauda in exortu ad quinque digitorum longitudinem pilis veſtitur albis, in extremitate nigricantibus: reliqua pars major ad finem uſque, corio tenui, ſquamoſo, albicante, inſtar exuviarum ſerpentis cincta eſt. Caro graviter fætet: comeditur tamen. Pili tenui cuticulæ inſerti ſunt, quæ ſalvo corio craſſiore detrahi poteſt.

PUNCTUM II.

De Tamandua-guacu, Tamandua-i, & Coati.

Marcgrav. Hiſt. Braſil. l. 6. c. 4. De Laet. Ind. Occid. p. 551. & 618. TAmandua-guacu animal eſt canis laniorum magnitudine, (Abbevillanus molem equi attribuit) capite tereti, promuſcide longiſſima, ore acuminato edentulo, lingua tereti, viginti quinque aut ſeptem digitorum, imò duos pedes & ſemis ſubulæ inſtar, longa, quam in ore duplicatam gerit. Oculos habet parvos, nigros. Aures ſubrotundas: caudam inſtar muſcarii hirtam, ſetis equinis conſtantem, unius fermè pedis latitudine, qua diducta ſe totum poteſt tegere: crura teretia. Pedes anteriores quatuor habent ungues recurvos, duos in medio maximos, duos & ſemis digitos longos, & ad utrumque latus minores: volam pedis rotundam. Pili capitis & colli breviores & antrorſum verſi: anteriora albis veſtiuntur: ad tactum omnes aridi ſunt. Tardum eſt in currendo animal: & formicis veſcitur. Tamdiu enim illarum tumulo linguam imponit, donec ab iiſdem obſideatur. *Tamandua-i* eſt vulpeculæ Americanæ magnitudine. Caput habet acuminatum, rotundum, conum acutum repræſentans, paulum infra incurvatum: os nigrum, anguſtiſſimum, edentulum: oculos parvos, nigros: aures erectas, unum circiter digitum longas. Pilos totius corporis duros, ſplendentes, & ex albo flaveſcentes. Linguam inſtar ſubulæ teretem, octo digitos longam, quæ quaſi canali inter inferiores genas incumbit. In prioribus pedibus quatuor ungues incurvos. Ferox eſt animal, ſed mordere non poteſt. Baculo tactum poſterioribus pedibus inſidet ut urſus. Totâ die dormit, capite ſub collo & anterioribus cruribus abſcondito; noctu vagatur. Quando bibit, pars per nares iterum exſilit. Quum mactarem hoc animal, inquit Marcgravius, maximam partem excoriatum adhuc vivebat, quamvis octiduum inediam toleraſſet. In rene ſiniſtro ſuperius proceſſum triangularem inveni, per duplicem tenuem membranam reni adnexum: in inteſtinis multos teretes lumbricos: valvulas cordis inſignes: veſicam fellis magnam. Corium eſt craſſum. Caro vulpinam olet, & non comeditur. Marc. H B. l. c.

Merc. Hiſt. B. l. 6. c. 6. *Coati* eſt Braſilienſium vulpes, magnitudine felis, cruribus & manibus brevibus Cercopithecorum. Caput habet acuminatum, vulpinum: aures ſubrotundas & breves. Oris partem inferiorem ſuperiore breviorem: promuſcidem longam & acuminatam: nares amplas quaſi fiſſuras: oculos nigros: caudam ſuo toto corpore longiorem, quam ſuperius erectam geſtat & incurvatam, cujus pali annulatim variegati cum umbra & ochra. Quando comedit, anterioribus pedibus tenet cibum. Arbores velociter conſcendit ad ramorum extremitates. Habui aliquando ejuſmodi animal cicuratum, inquit De Laet, & valdè domeſticum & mihi amicum, ita ut ad os meum eniteretur, & ex illo cibum caperet: ſed cum caudam ſuam prærodere cœpiſſet, non potuit ab ea abſtineri, ita ut illam tandem penè totam conſumeret, & moreretur.

CA-

CAPUT. II.

De Simia.

Nomen. SImia ſeu Simius, vel à depreſſis & ſimis naribus, (σιμὸς Græca vox eſt) vel quaſi mima, quòd facilè hominem imitetur, Latinis dicitur. Feſtus *Clunas* appellavit. Bartholomæus Anglicus quaſi Simeas, id eſt, hominibus ſimiles dici voluit. Apud Græcos vocatur πίθηξ, πίθηκος, πίθων, παρὰ τὸ πείθεσθαι, quod facile ad humanarum actionum imitationem perſuadeatur; ἡμιμώ, quaſi geſticulator; ἄριμος, veteri Hetruſcorum lingua, βάτης, quòd facilè arbores ſcandat; καλλίας Laconibus, Gyraldus καλλείαν vocari obſervavit.

Anglic. de re.. propric.

Deſcriptio. Tam pronâ corporis parte piloſa eſt, quàm ſupina. Pilo craſſiore veſtitur. *Nares*, aures, dentes, tam primores quàm maxillares, hominis more habet. *Cilium* in utraque palpebra prætenue & prolixius, inferiore inprimis. In *pectore* binas mammarum papillas; & brachia hominis modo ſed hirtiuſcula, quæ & ipſa & pedes ut homo inflectit. Manus, digitos, ungues, hominis ſimilia, etſi rudiora, efferatioraque. *Pedes* ipſi ſui generis, ſunt enim velut manus majuſculæ, & digitis ut manus conſtant, medio longiore. Veſtigium etiam manui ſimile eſt, niſi quòd in longum ſe porrigat, & volam referens tendat ad poſtrema. Calloſius hoc ſui parte extremâ eſt, & calcem ineptè atque exiliter imitatur. *Lacertos* habet & femora proportione cubitorum & tibiarum brevia. *Umbilici* loco qui eminere ſolet, durum quid. Partem corporis ſuperiorem multo majorem quàm inferiorem. Carent natibus utpote quadrupedes, caudâ utpote bipedes. *Internas partes* ſi ſpectemus, *Cor* habet pyramidale: quamvis cujuſdam cum duobus acumminibus repertum ſit. Venæ & arteriæ per brachia perinde ac in homine diſtribuuntur. Vena, quæ in dextram cordis aurem fertur, moxque in ejus ſinum dextrum penetrat, in iis ſupra aur. m cordis ſita eſt. Quæ à cava propagantur, & in renes inſeruntur, ampliſſimæ ſunt, poſt deferuntur ad teſtes. Muſculi temporales ſunt exiles & debiles. Auris ſubſtantia immobilis. Carnoſi, qui nates integrare ſolent, ridiculi ſunt. Etſi verò in multis partibus homini aſſimiletur: in multis tamen quoque differre certum eſt: nempè, in muſculis thoracis & brachia moventibus, in iis qui cubitum & femur agunt; in manus internâ ſtructura; in muſculis digitos pedis moventibus, in tendine pedi ſublato, in colo, meſenterio, & pulmonis quinto lobo venam ſuſtinente. Sed & in oſſibus ab humano ſceleto diſcrepat. Ad lumbos enim ſex vertebræ conſpiciuntur: humeri articulus plurimum eſt à thorace abductus: Crura non recta ad ſpinam tendunt, ideo dum bipes incedit, claudicat.

Ariſtot. H A. l. 2. c. 8.

Galenus Comm. 3. ſupra Hippocr. de articulis.

Galen. de uſu part. l. 16. c. 6.

Veſal. de fabrica corpor. humani.

Pedes habet concavos, & digitos valdè fiſſos. Plura apud Aquapendentem occurrunt. In plaga Orientali, & aliis calidiori cœlo ſubjectis naſcuntur. In Lybia, Mauritania, parte Caucaſi montis quæ in mare rubrum porrigitur, regno Baſman, & cæteris. Omne latifundium, quod inter Ægyptum, Æthiopiam, & Lybiam diffunditur, omni ſimiarum genere repletum eſt. In Indiæ montibus, tanta earum copia, ut ſæpè Alexandri exercitui terrorem incuſſerint. In regno Baſman, captæ, & mactatæ, excepto mento depilantur, & aromatibus conditæ exſiccantur, mercatoribusque venduntur, qui aliò tranſlatos pro homunculis marinis vendicant. Montanis tamen potius quàm planis delectantur. Ideò montes Eniſæ, prodente Leone, frequentant. Herbis & tritico delectantur, ideò ad maturas ſpicas magno comitatu incedunt. Pediculos quoque humanos, vermes & araneos vorant. Inter fructus pomis & nucibus potiſſimum fruuntur: at reperto in iis amaro cortice, totum abjiciunt: ſed & carnium ſagina delectantur, à quarum eſu pilos deponunt. Vinum etiam bibunt. De *Generatione* pauca occurrunt. Natalis Comes circa æquinoctium vernum commiſceri, & circa ſolſtitium æſtivum duos catulos parere prodidit. Ælianus quoque binorum fœtuum meminit, quorum unus charior ulnis geſtetur, alter contemptus penes matrem inambulet. Solent tamen quando in urbes ducuntur, in ſexum muliebrem furere. Amicitiam gerit cum cornice & cuniculis: cum gallo, teſtudine, torpedine, & limacibus diſſidet. Cornix, ſedulò ipſius ſpeciem admiratur. Cuniculos aliquando in Anglia, apud virum nobilem, contra muſtelas defendit. Ob antipathiam matricidæ culeo inſuto, gallus ſimia & vipera addebantur, ut ſimia gallum perſequeretur, vipera gallum fugiens, in hominem ſæviret. Teſtudinem in capite pueri conſpicata Romæ quædam, ita exhorruit, ut præ timore, alvi & veſicæ excrementa redderet. Si limacum corona eidem circumponatur, nec eas comprimere, nec attingere audet. Laborat hernia, propter omentum ponderoſum, morbo comitiali, atrophia, inflammatione hepatis, ſplenis, veſicæ &c. Galenus valdè emaciatam diſſecuit, & cæteris partibus illæſis in pericardio tumorem præter naturam invenit, qui humorem qualem hydatides emittere ſolent, continebat. De morſu nihil dico. Viroſum eſſe tradunt; & Avicennas, emplaſtrum ex cinere cum melle & amygdalis amaris imponit. Naturam, mores & ingenium quod ſpectat, in maxillarum cavitatibus cibaria condunt, indeque ſenſum ad mandendum manibus expromunt. Adeò petulantes ſunt, ut & leones, illorum clunibus affixæ, exagitent. Injuriæ diu meminiſſe prodidit Albertus; facilè obliviſci,

Aquapend. de ſer. fib. L. 2. c. 8. Lucat.

Leo Afri. 2. l. 3.

Cabr.

Generatio.

Ambroſ. Hiſt. Digit. l. 2. c. 5.

Porta Phyſiognl. 7. c. 8.

Galen. de Laff. l. 5. c. 2.

Natura & Ingenium.

viſci, alii. Manſuefactæ catulos ſuos omnibus oſtendunt. In neomenia exultant, in interlunio ſummâ triſtitiâ afficiuntur. Statim atque per tactum, aut mortem, aut morbum putridum deprehenderint, inuſitato narium ſtrepitu perſonant. Ideò Crollius credit, Medicos ſphygmicam ab hoc animali edoctos. Aliquando transverſo latere facilius gradiuntur. Inventæ quæ aurigæ munus obibant: latrunculis cera effictis ludebant. Fuit quædam, quæ cum infantem à nutrice lavari & faſciis involvi videret; abſente, eundem denudatum in ferventem aquam abluendi gratia impoſuit, & interfecit. Quæ Pareus de ſimia in ædibus Ducis Somei habet, vide apud Ambroſinum. Dum quæ venatores facere vident, imitantur; facilè capiuntur. Nunquam ita manſueſcunt, quin facilè fiant rabidæ. Delectantur, quidem puerorum & canum luſu; ſed non cuſtoditos ſtrangulant, vel ab alto præcipitant. Vino inebriantur. Zabeces & Zygantes Africæ populi, iis veſcuntur, ut Herodotus prodidit. Carnem frigidam & auſteram Rhaſis judicavit. Cor aſſum & cum melicrato coctum memoriam acuit: quod Porta ſignaturæ adſcribit. Quantum ad *Differentias*, forma, colore, jubis & magnitudine diſcrepant. Ariſtoteles in Caudatas, ſine cauda, & canicipites diſpeſcit, quod & Oppianus ſequitur. Plinius, coloris albi apud Orſeos in India vagari aſſeveranter ſcribit. Marcus Polus, quaſdam erectas incedere, humano more, prodit. Huc pertinet *Orang-outang* Indorum, ex Angola delatus, & Friderico Henrico Arauſionenſium Principi donatus, quem Tulpius, *Hominem ſylveſtrem*, vocat. Erat quadrupes, longitudine pueri trimi, craſſitie ſexennis. Corpore nec obeſo, nec gracili, ſed quadrato: habiliſſimo tamen ac perniciſſimo. Artubus tam ſtrictis, & muſculis adeò vaſtis, ut quidvis auderet & poſſet. Anterius undique glaber: at ponè hirſutus ac nigris crinibus obſitus. Facies mentiebatur hominem: ſed nares ſimæ & aduncæ rugoſam & edentulam anum. Aures verò nihil diſcrepare ab humana formâ. Uti nec pectus, quod ornatum utrimque mamma prætumida (erat enim ſexus fœminei.) Venter habebat umbilicum profundiorem: & artus cum ſuperiores tum inferiores, tam exactam cum homine ſimilitudinem, ut vix ovum ovo videris ſimilius. Nec cubito defuit requiſita commiſſura, nec manibus digitorum ordo: nedum pollici figura humana, vel cruribus ſuræ, vel pedi calcis fulcrum. Incedebat multoties erectus, nec minus gravatè attollebat, quàm transferebat, qualecunque graviſſimi oneris pondus. Bibiturus prehendebat canthari anſam manu altera; alteram verò vaſis fundo ſupponens, abſtergebat madorem labiis relictum. Cubitum iturus inclinans caput in pulvinar, corpus ſtragulis firmiter operiebat. Tantam habere animi confidentiam Rex Sambacenſis retulit, ut non ſemel in viros armatos impetum faciat. Fœminarum tam ardenti flagrant deſiderio, ut ſæpe raptas conſtuprent. In Guinea ſcribit P. Jarricus, eſſe quaſdam, quæ inſtar famuli in pila tundunt quæcunque in ea imponuntur, quæ aquam à fluviis in hydrus capite domum deferunt, ita tamen, ut ubi primum domus fores attigerint, illico hydrus exonerandæ ſint, alioqui eas excidere, caſuque iſto frangi. Dicuntur *Baris*. Toroſi ſunt & robuſti. In India meruit etiam quædam ſimia alba divinos titulos. Reliquias Zeilan ſervavit, dentem duntaxat. Præda tandem, inquit Nierembergius, fuit, Conſtantini Proregis Luſitani, cum barbari Principis theſauros cepiſſet, inter quos & dens ille fuit. Tantâ ſummorum Regum reverentiâ & divinitatis opinione, habebatur, ut ſingulis annis à Pegu mitterentur legati, magnis onuſti donariis & muneribus, ut ſolum permitteretur, in argillâ quadam aromaticâ, quam in auro cuſtodiebant, imprimere ſigillum ejus, ut abſentiam tanti pignoris divini, ejuſdem adoratione vel ſolum per umbram ſolarentur. Deinde conſcius Rex Pegu captum à Luſitanis ſacramentum ſuum, miſit ad Conſtantinum legatos, onuſtâ navi mercibus, & auri cruciatis trecentum millibus pro redemptionis precio. Plærique Luſitani donandum cenſuere, exactâ majori ſumma: uſque ad millionem expectabant. Et quidem Rex ille plus dediſſet: at noſter Rex, in anguſtia ærarii, prætulit lucro pietatem, atque ut omnibus conſtaret, publico conſeſſu juſſit dentem afferri, agnoſci, extrahi, è locupletiſſima theca, gemmis & auro exornata: deinde manu ſua in æreum mortarium jacit, tundi jubet uſque ad pulviſculum: mox pulverem in ignes ad hoc præparatos diſſipat, ut in fumum evanuerit.

Ælian. H. A. l. 7 c. 27. Plin. 11. N. l. 8. c. 34.

Uſus

Porta Phytogn. l. 1. c. 17.

Ariſtot. H. A. l. 2. c. 8.

Tulpius obſerv. l. 3. c. 56.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 45.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 46.

CAPUT III.

De Cercopitheco.

Cercopithecus caudatum ſimiarum genus eſt. Unde nomen ſortitur. Græcis eodem vocabulo venit. κέρκος caudam, πίθηκος ſimiam ſignificat. Dicitur & κῆπος, quod vocabulum alii κῆβος, κιβλὸς, & κῆπος efferunt. Non deſunt qui à voce Græca κοῦφος levis vocari putent, quòd hoc animal ob miram levitatem, in diverſas partes ſaliat. Albertus Mamonetum vocat, Itali Spingam, Celtæ ἀβερίνας. De *Deſcriptione* dum in genere de eo agimus, non eſt quòd ſimus ſolliciti: in ſpecie de iis acturi, ſingulas deſcribemus. Genitalia nobis delineavit Aurelius. Inveniuntur

Nomen. Ambroſin. de Digit. l. 2. c. 6.

Deſcriptio.

Locus.

Strabo Geogr. l. 15.

in Æthiopia, & quidem, ſi Plinium attendimus, nigris capitibus pilo aſinino: in ſylveſtribus Javæ, & regni Congo; in India ſupra Emodos montes, quod Strabo ſcripſit: in monte editiſſimo, urbi Aden Arabiæ, vicino: in omnibus denique continentis Indiæ locis. In Malabar viliſſimo precio venduntur, quòd nuci Indicæ, à qua ad incolas magnum commodum, infeſti ſint. Cenſentur eſſe inter πυμφάγυς; ſed quando deſiderio carnis premuntur, propriam caudam arrodere ſolent. Crocodilos adeò acerbo odio proſequuntur, ut pelle ipſorum viſâ ferè exanimentur. In Orientali India, quæ Luſitanis ſubeſt non tantum comeduntur; ſed & in morbis, tanquam ſaluberrimi exhibentur. In deliciis propter mimicos geſtus haberi, notum. Oſſa tuſa & hauſta dolores Gallicos, evocato ſudore levant. De *Ingenio & Moribus* ipſorum ita eleganter *Nierembergius* ſcripſit.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 44.

Omnes, inquit, penè filiorum charitate inſignes ſunt, amplexu graves. Veſcuntur fructibus arborum & ovis avium. Ebibunt plures lotium & ſordes ſuas. Nonnunquam videntes hominem ſolum, deſcendunt ad ludendum cum eo. Omni ſunt aſtu induſtrii. Mirificum eſt, arborum ſtipites, quas conſcenderunt, in viatores torquere & jaculari, tranſilire flumina caudis invicem apprehenſis, & ab arboribus fluviis vicinis vibratas, tamdiu, donec extremus oppoſitæ trans amnem arboris ramum abripiat: quo affixo arbori, catena ſimionem utrimque protenditur. Deinde cum is qui in alterâ parte hæſit, tutò ſe affixit, vociferatur, ſignum jam notum ipſis, quo audito, alter extremus ſe ſolvit; ita omnes transmittuntur. Super omnia ſagitta aliove telo confoſſi, viciſſim quantam poſſunt, ne dicam quantum ſolent homines hominibus, opem ferunt, admotiſque foliis muſcove arborum vulneri, ſanguinem confluentem callent ſiſtere, atque ita vitam, ſi fieri poſſit, tueri. Educunt filios, ſingulos pariunt, circumferunt, amplexu tenaci adhæreſcentes mira pietate & amore erga prolem, atque id juxta montium verrucas, & ſumma cacumina, ubi venatores pyram conſtruunt maizio circumdatam, adjecto lapide cacalotetl ſive corvino, cujus eſt natura, ſi igne calefactus fuerit, tonitru edere, atque diſſilire. Accurrunt cercopitheci, juxta incubant, edentes ſparſum cacacoatl: ſed terrente eos ſubito in illos emiſſo lapide, obliti filiorum, ac velut expertes luminis, aufugiunt, deferentes ſobolem chariſſimam venatoribus prædam. Deportant quoque in tergoribus prolem, donec commode jam ſibi poſſit providere. Complectitur filiolus matrem manibus per collum, pedibuſque per ſpinam. Magnâ aliquibus pernicitas: ferè volucrium ritu occupant arbores, transvolantque ab una in aliam. Viſus eſt qui tranſcenderit uno impetu fluvium. Plura de calliditate dixi alibi, pauca adhuc hic appendam, & diverſa. Simiarum duces, quando agmen aliquod noſtrum tranſire ſentiunt (nec enim pauci, ne dicam ſoli, auderent) plebejâ multitudine variarum ſpecierum convocatâ, procurrunt obviam, & clamoribus horrendis ex arbore in arborem tranſilientes, noſtros, quacunque gradiuntur, inſecutæ, mille ſcurrilitatibus & geſtibus mille derident, caudatæ præſertim, finguntque ſæpius velle turmatim noſtros impetere; ſed ubi, ad arborum jam truncos demiſſæ, vident ſagittas & ſclopetas, quas expertæ ſunt aliquando, aptari, ac in ſe dirigi, vento velocius ad arborum culmina reſultant, ibi conqueſtibus rabidis emiſſis, dentibus frendent minabundæ. Tantam eſſe illarum dexteritatem inquiunt, ut diſcuſſas in ſua corpora ſagittas evitare ſciant, & manu prehendere, ac ſi ſponte porrectas acciperent: ſclopetarum tamen globulos non ita disjicere didicerunt, quibus multas juniores, fortè non ita ſagaces, noſtri extinxere. Quando ſociam vident aliquam de ſuo grege præcipitem ruere vulneratam, à noſtriſque tolli è terra, tanto fremitu ac ſtrepitu tonant & replent æthera, ut mille leonum rugitus & tigridum totidem ſuperent runcatus. Sed unum eſt auditu gratiſſimum. Quæque ſimia, quando jam captant arbores aſcenſu ſuo, lapides quotquot unâ manu geſtare poteſt, ore etiam aliquot ſupportat, indeque lapidibus certant in tranſeuntes, quando aut ſagittas, aut ſclopetas in eas jaculari ceſſant noſtri. In vetulam melampo majorem, caudatam ſimiam, ſagittarius è noſtris tetendit ſcorpionem: expectaturam ſe ſimulavit ſimia; ſed ubi jam dirigi oculo clauſo ſagittam vidit, jaculato in ſagittarium lapide, faciem acriter contudit, & dentes illi dicitur confregiſſe. De novo tamen ſtratagemate pœnas cercopithecus dedit: quo enim tempore lapis ad ſagittarium decidebat, ſagitta in ſimiam aſcendebat. Interfectam comederunt in deliciis. Comediſſent & bufones, aut ſi quod deterius; tanta illos fames urgebat. Quod de occurſu in milites fertur, occaſionem puto dediſſe priſcis, ut ſimios aliquos vetuſti orbis homines putarint ob ſimile ſtratagema. Hæc natalitia Cynocephalorum fabulis. Aliquando putavi & pygmæorum fortaſſe fuiſſe, adeò in pluribus ſimulant humanos actus. Illud mirum commercii quodammodo capaces eſſe. Johannes Ardenois ſcribit, magnam familiaritatem contrahere ſimios cum barbaris, pro argento cum illis ludere, deinde ex lucro parato invitare ad tabernam, & ſolvere pretium vini numerata pecunia. Fortaſſe major eſt calliditas quam ob oculato teſte accepi. Aderat inter milites Havanæ, dum luderent ſimius: obſervabat illum qui plus lucraretur, hærebatque ejus lateri donec

col-

colludium largiretur pro more. Si nolebat, pugnis ſimius cædebat; ſi donaret ſtatim ad tabernam convolabat, & manu acceptum vas porrigebat vendenti vinum, ut ſibi infunderet. Coronato calice tunc ebibebat, mox ſolvebat pretium, colludio tradito, & recedebat: quod ſi excederet pretium colludii, expectabat ut rurſus venditor infunderet merum: quod bis aut ter repetebat pro valore argenti. Joſephus Acoſta alium narrat miſſum ad tabernam, non prius tradere ſolitum pecuniam, quam acciperet lagenam plenam, quam adverſus pueros tutabatur, fugans eos correptis per intervalla lapidibus: & quamvis vini avidus potor eſſet, illibatam tamen Domino referebat. Idem mulieribus fuco ornatis valde infenſus, diſcerpebat crines & cultum. De *ferocia* illud admirandum, quod Petrus Martyr prodidit hac hiſtoria, animalia nutriti in arâ Cariai eadem, quæ jam diximus: ſed unum reperêre naturæ longè diſſonæ, id eſt grandi cercopitheco par, cauda longiore proceriorẹque. Cauda ſuſpenſus, & robur, ter quaterve ſe devolvens, captando, ex ramo tranſiliit in ramum, & ex arbore ſeſe projecit in arborem, ac ſi volitaret. Arcuarius è noſtris unum ſagitta confixit. Vulneratus ſeſe dejicit cercopithecus, hoſtem vulneratorem rabidus adoritur. Stricto enſe agit in pecus venator; lacertum cercopitheco abſcidit, cepitque mancum ferociter renitentem. Ad claſſem perductus, inter homines parumper manſuetudinem induit. Dum ſic ferreis vinctus catenis ſervatur, è littoribus adducunt aprum venatores alii (cogebat namque carnium deſiderium nemora perluſtrare) cercopitheco aper, & ipſe ferox oſtenditur. Setas excutit uterque. In aprum cercopithecus furibundus ſalit, cauda circumligat aprum, cum ſervato à venatore victore ſuo lacerto, guttur apri prehendit, reluctantem ſuffocavit. Aſtuto etiam ſtratagemate ſuo uſum alium ſimio Hiſpali, quem volebant occidere: ille per domorum tecta fugax, vidit ſe à ſagittario peti. Deſcendit illico per feneſtram quandam, & caſu obvium infantem ab incunabulis corripiens, complexus eſt, iterumque ſe tectis reſtituens quoties ſagittarium videbat, objiciebat pro clypeo infantem. Conſcius erat, non emiſſurum ſagittam cum periculo innocentis. Tantum Nierembergius. *Differentia* Cercopithecorum ſunt variæ, ſeu magnitudinem, ſeu colorem, caudam, & alia ſpectes. Scribit Megaſthenes referente Æliano, in Praſſiana Indorum regione vagari maximis canibus non inferiores, caudamque quinque cubitorum longam trahere. *Coloris* ratione, alii ſunt nigri, alii cinerei, cæſii, varii. Scaliger aliquos nigros cum maculis albis; alios gilvos; alios furvos, alios fulvos obſervavit. Caudam alii longiorem, alii breviorem habent. Cæterum optimè mihi in *Barbatos*, *Erectos*, *Leoninos*, *Moſchatos* & *Ambiguos* diſtingui poſſe videntur. *Barbatorum* aliquot ſunt genera. Qui *Guariba* apud Braſilienſes dicitur, caprinam & rotundam habet. Ipſe magnitudine eſt vulpis noſtratis: facie elata, oculis nigris, ſplendentibus: auribus brevibus ſubrotundis: cauda longa & verſus extremitatem nuda, quam ſemper torquet; pilis totius corporis nigris, longis, & ſplendentibus. Maximo numero in ſylvis inveniuntur, ibique horribilem clamorem excitant. Singulis diebus, inquit *Marcgravius*, ante & poſt meridiem ſemel atque iterum conveniunt. Unus eorum minor in medio & altiori loco reſidet, reliqui paulò inferius circumſident, tunc præcinit ſuperior alta voce & ſigno manu dato, reliqui omnes accinunt, tamdiu cantiones prorogantes, donec ſuperior iterum manu ſignum det; tunc omnes uno momento ſilent, & ſuperior grandi voce cantionem finit. Catulos ſuos in dorſo geſtant in ramis arborum diſcurrentes. Mordax animal, nec domari poteſt. Dantur & alii nigri ingentes, qui longam, nigram, & villoſam barbam habent. Nigritam mulierem ſi ſolam offendere, vi adactam ſtuprant. Quem Cluſius deſcripſit, hoc peculiare habebat, quod ejus ſatis longa cauda in floccum deſineret, leonum ritu. Guineenſis ille qui in Congo vocatur *Exquima*, pilos habet fuſcos, ſed per totum corpus quaſi aduſtos: fuſcis punctulatim albus inſpergitur. Barba, quæ egregiè alba, capillis duos digitos longis paſſis, & quaſi pexis conſtat. Iratus, os amplè diducit, & mandibulas celeriter movet. Ad hunc referri poteſt *alter* magnitudine par, qui in utraque gena, magnam copiam pilorum longorum ex albo flaveſcentium, inſtar magnæ barbæ hircinæ, utique & ad utramque aurem tenet. Crura & pedes nigri. Ludit & clamat ut alter. Ambroſinus trium icones exhibet. *Primum* Callitricben eſſe putat, quem in alio cœlo, quàm Æthiopico, vivere poſſe negat. *Alter* quoque ipſi congener eſſe videtur. *Tertius* facie eſt ſenis, caudâ longiſſimâ nigrâ. *Erectum* nobis Geſnerus prodidit, facie, cruribus, & membro virili hominem æmulantem. Stando magis perſeverat, ideò nomen dedimus: pueros & mulieres non ſecus amat ac homines ſuæ regionis, conaturque, ſi vincula effugerit, palam cum illis concumbere. Tantæ eſt induſtriæ: ut aliqui homines, minus ingenio valere dicantur. *Leoninorum* aliquot ſunt ſpecies. Prima eſt illa, quæ Braſilienſibus *Cagui*, Congenſibus *Pongi* dicitur: eſtque *major* & *minor*. Major obtinet magnitudinem Cercopitheci Cay, cui & aliquomodo ſimilis eſt. Facies illi rotunda, leonina; aures nigræ & pilis nudæ: os koni-

Ælian. H. A. l. 7. c. 10.

Marcgrav. Hiſt. Natur. Braſil. l. 6. c. 5.

Marcgrav. Hiſt. Braſil. l. 6. c. 5.

num: oculi nigri. Cauda unum pedem & quatuor digitis longa, & pilis ruffis veſtita. *Major*, Leonem quoque facie refert; capite parvo, & vix pomum minus æquante; naſo exiguo, oculis tenens: dentibus acutiſſimis; auribus ſubrotundis: caudâ decem digitorum longa; ex albo quaſi & fuſco annulata. Velociſſimus eſt in ſaliendo: & veſcitur pane, farinâ Mandioca & aliis. Totum corpus longitudinis eſt ſex digitorum. *Altera* eſt, quæ *Sagovin* dicitur, formâ, quantum ad collum, roſtrum, anterioremque corporis partem, leoninæ ſimilis: ſed adeò delicata, ut navis in mari agitationem nullo modò ferre poſſit. Præterea, adeò ſuperba, ut ob leviſſimam occaſionem inediâ potius & cibi abſtinentiâ, vitam finire cupiat, quam minimam moleſtiam perferre. Quem Nierembergius vidit & deſcripſit, à Roderico Lincio advectum, erat ſciuro minor, & adeò delicatulus, ut villoſâ pelle ſovendus eſſet. Roſtrum & capitis pars anterior, leoninam quodammodo formam referebat, fuſcoque colore, cui rubedo permixta erat prædita. Aures albicantibus villis erant hirſutæ; quibus ruber color etiam admixtus: guttur & pectus longioribus villis, partim fuſcis, partim albis tecta habebat: reliqui pili per corpus ſparſi nigri & albi, radiati à dorſo ad ventrem alternis erant diſpoſiti: Cauda etiam, quæ longa erat, ſimilis coloris pilis alternatim erat tecta: venter nigris pilis tectus: Crura breviores albi pili quâdam rubedine infecti tegebant. Pedes in quinque digitos, non valdè longos fiſſi, albis unguibus erant præditi; fortaſſe nullus elegantior.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 9. c. 44.

Moſchatus, Braſilienſibus *Caitaja* dicitur. Pilo eſt longiore ex albo flaveſcente. Capite ſubrotundo, fronte haud elatâ, aut penè nullâ, naſo parvo & compreſſo, caudâ acuatâ. Altiſſimâ voce clamat: & facilè ad iram commovetur. Memini me apud Generalem Wardenburgium ex Braſilia reducem Amſtelodami vidiſſe. Eſt & alia hujus ſpecies pilo magis fuſco, inſtar Zobellinorum. Ad *Ambiguos* ſpectant, *Macaqvo* Congenſium, *Cay* Braſilienſium, & *Guineenſis* alius. *Macaqvo*, colore eſt lupi: naribus bifidibus elatis; capite urſino; natibus calvis; caudâ arcuata. Longitudo corporis à capite ad caudam, unius pedis & ſupra: Craſſities ubi maxima, unius pedis & novem digitorum. Clamat, hah, haha. Penem habet humano ſimilem. *Cay* apud Touvoupiham butios eſt frequentiſſimus, puſillus, & nigri coloris. Maxima ex parte in ſylvis verſatur, & potiſſimum peculiaribus arboribus inſidere ſolet, ferentibus ſiliquas perinde craſſas, ut noſtræ majores fabæ, quarum fructu veſcitur. *Guineenſis alius*, pilo eſt ex umbra gryſeo, fuſcæ & flavo ex umbra admixto, ferè ut in dorſo leporino: capite parvo, & cauda longa.

Marcgrav. Hiſt. Braſil. p. 227.

Marcgrav. Hiſt. Braſil. l. 6. c. 5.

Lerius Hiſt. American. c. 10.

CAPUT IV.

De Cynocephalo, Papione, & ferâ Upalim.

CYnocephalus à canino capite nomen accepit, quaſi κυνὸς κεφαλὴ, Geſnerus Tartarinum alicubi vocat, quòd primùm ex Tartaria hoc animal advectum ſit. Ælianus κυνοπρόσωπον dixit, quod faciem caninam habeat. Ariſtoteli fortè eſt Χοιροπίθηκος, ſeu ſimia porcaria. Ejusdem fermè formæ eſt cujus ſimia caudata: at in corporaturâ, craſſior, validior, & magis efferatus, faciemque caninam à natura adeptus eſt. Strabo faciem Satyro ſimilem ei tribuit. Fœminis ſua natura excidit, ut palam expoſitam extra corpus vulvam, per omnem vitam ferant. Reperiuntur in Æthiopiæ partibus, ſi Solino fides; in regione Arabiæ à Dira uſque ad Auſtri cornu, & præcipuè in ultimo promontorio, ſi Straboni. Ælianus montes ſupra Dachinabadem ipſis tribuit; Herodotus regionem quam Aratores in Lybia verſus occidentem habitant. *Cibus* ipſis idem cum ſimiis. Fructus teſtaceos dum edunt, in volucra rejiciunt. Carnibus quoque & aſſis & elixis veſcuntur: illis inprimis, quæ ad delicias in culina paratæ ſunt. Vini potionem non recuſant. *Vox* iisdem rudis & varia. Aliquando acutum ſtrident, aliquando ululant. Orus latrare dixit. Ad *Naturam* & *Mores* Cynocephalorum pertinet, quòd facilè ad iram effunduntur: quòd nunquam à petulantia ſunt alieni, præterquam quòd, teſte Plinio, ſimiis ſint efferatiores: quòd inſtinctu quodam naturali ducti, Æliano auctore, tempore æquinoctii, ſingulis horis diei ac noctis mingunt, & clamorem quendam edunt: quòd denique mas in interlunio, nec comedit nec quopiam intuetur, ſed faciem in terram dejicit: fœmina vero, etiam ſanguinem è genitali emittit. Lunæ exorienti congratulari dicuntur. Ideò in ſacris ab Ægyptiis nutriebantur, ut inde tempus Synodi luminarium ſcire poſſent. *Ingenio* quoque ſunt ſingulari, & proximè poſt elephantinum ad humanum accedens. In Ægypto diſcunt ad quemlibet epiſtolas deferre. Obſervavit Bellonius qui nummos hero deferendos, manu protenſa, à ſpectatoribus exigebant. Referri ad Cynocephalos poteſt, tum illud animal cujus Alvarez in Æthiopico itinere meminit; tum illud cujus Cluſius. *Illud* vervecem magnitudine æquat, & inſtar leonis hirſutum eſt; gregatimque in monte ſecus locum Calote dictum incedit. *Hoc*, corpus villis longis cineracii coloris obſitum habebat, caudam cercopitheco breviorem, roſtrum longum, extimâ parte obtuſum; nates glabros prorſuſque depiles, & ſanguineo colore refertas, ac ſi cutis ab illis detracta fuiſſet. *Pavio* Germanis Pavoen/ ani-

Nomen.

Geſner. in Appendice quadrup.

Deſcriptio.

Locus.

Cibus.

Vox.

Ælian. H. A. l. 6. c. 48.

Ælian. H. N. l. 6. c. 5.

Strabo Geogr. l. 15.

Bellon. Obſerv. l. 2. c. 52.

Ambroſin. Hiſt. Digit. l. 1. c. 7.

animal eſt, ex deſcriptione Geſneri, magnum, hirſutum, horrendo capite, brevibus cruribus, cauda ferè vulpina, ſed admodum brevi & plærumque erecta. Pedes ſunt humanis ſimiles, & proceritati corporis minimè reſpondentes. Iam eſt ſolutiſſimum animal, ut ad fœminarum conſpectum effervescat. Veſcitur pomis, pyris, & aliis arborum fructibus: aliquando panem & vinum pro potu appetunt. Fœmina geminos marem nempe & fœminam unica paritura, ut plurimum eniti ſolet. *Fera Vpalim* Cercopitheci æthiopici eſt magnitudine. Pellis quaſi cocco tincta rubet, maculis aliquot in locis conſperſa. Caput inſtar globi rotundum. Pedes rotundi & lati, nocuis unguibus vacui. Mauri carnem aſſulis verberatam ut tenerior evadat, comedere ſolent. Quibus cibariis delectetur, ignotum.

Ambroſin. Hiſt. Digit. l. 2. c. 8.

Ambroſin. Hiſt. Digit. l. 9. c. 9.

CAPUT V.

De Ignavo.

Marcgr. Hiſt. Braſil. p. 221.

Cluſ. in Auctar. Exoticor.

DUas Ignavi ſpecies nobis authores prodidere. Primam Luſitani *Perillo ligero*, ſeu Caniculam agilem per antiphraſin vocant, aliquando *Priguiza*. Magnitudine eſt mediocris vulpis noſtratis. *Collo* brevi, duos ad ſummum tres digitos longo: *Capite* parvo & ſubrotundo: *Ore* turbinato non amplo. *Dentes* habet inſtar agni, nec acutos; *naſum* glabrum, elatum, nigrum: *Oculos* parvos, nigros, ſomniculoſos: *auriculas* nullas: *caudam* obtuſam figura panis ſacchari. *Vngues* in ſingulis pedibus tres, ex albo flaveſcentes & deorſum incurvatos; ſuperius arcuatos, inferius excavatos. Totum corpus prolixis & duos digitos penè longis pilis eſt veſtitum cinerei coloris, Taxi ſimilibus, ſed mollioribus & cum albedine miſtis. Animal eſt ignaviſſimum, & tardiſſimi inceſſus, adeò ut eum in vivo cum admiratione Cl. de Laet, obſervarit. In arboribus lentiſſimè rependo progreditur, ibique habitat, foliis arborum veſcens. Nunquam bibit. Vocem nu rariſſimè edit. Arctiſſimè quæ ſemel unguibus apprehendit, tenet. Pluviam etiam levem metuit. In diſſecta fœmella obſervatum, cor motum ſuum, corpore avulſum, per ſemihorium retinuiſſe: placentam uterinam conſtitiſſe multis particulis carneis, inſtar ſubſtantiæ renum, rubicundis, magnitudinis variæ inſtar fabarum; in quas per multos ramulos vaſa umbilicalia inſerta erant. Fætum, pilos, dentes, ungues habuiſſe. Cor fœmellæ, inquit Marcgravius, duos inſignes habebat auriculas, cavas. In ventriculo os ſuperius duos digitos transverſos à pyloro: eratque in altera parte ventriculi, ubi ſuperius aliàs communiter os eſſe ſolet, proceſſus inſtar inteſtini ſpithamæ longitudine, ſed nullum exitum habens. In ventriculo planè viridis materia foliorum arboris comeſtorum inveniebatur. Papillas duas in pectore. Corium ſolidiſſimum & tenax. Animal, addit idem, ſine dubio vivax. Inteſtinis enim omnibus exemptis adhuc ſe movebat, & pedes contrahebat. Icon quam adjicimus, paulo longius collum exhibere, De Laetius, qui vivum vidit, teſtatur. Addunt quidam tanta pertinacia adhæreſcere, ut, niſi mortuus non avellatur. Hernandus unius diei ſpacio vix quinquaginta paſſus pertranſire poſſe dixit: Nocte duntaxat ſonitum edere, poſterioribus ſyllabis ſenſim magis ac magis gracileſcentibus: & in arboribus viginti aliquando dies nullo cibo aſſumpto commorari: obtuſo denique viſu præditum eſſe, addidit. *Altera* ſpecies, quæ Lerio *Hay* dicitur, ſimiæ habet faciem, cutem hiſpidam & villoſam, crura hirſuta, ternos in ſingulis pedibus acutos & oblongos ungues. Capta ſine difficultate cicuratur.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 15.

CAPUT VI.

De Taxo.

Ambroſ. Hiſt. Digitat. l. 2. c. 11.

TAxus nullum proprium apud Græcos nomen habet. Latinis dicitur etiam Daxus, ut Alberto, fortè à Græco *δασὺς* hirſutus & villoſus; Meles ſeu Melis, Melus, ut Bartholomæo Anglico; Melo & Melotus, ut Iſidoro, ſeu propter membrorum rotunditatem ſeu propter aliud quid. Eſt animal ſele majus, & vulpe, ad cujus naturam accedit, humilius, pelle villosâ, rigidâ, coloris leucophæi. *Pilos* plures habet albos quàm nigros. *Caput* in medio nigrum, in lateribus album: *Dorſum* latum: *dentes* acutiſſimos. *Crura* ſiniſtri lateris ipſi quidam breviora aſſignant, ſed experientiâ reclamante. Repe-riuntur paſſim, in locis montanis Italiæ, Helvetiæ, & aliis. *Victitant* crabronibus & vermiculis; pomis & uvis, quorum eſu autumno potiſſimum pingueſcunt. Cuniculorum tamen carne apprimè delectantur, tum anſeribus, pullis & aliis avibus. Fœtus more vulpium in utero gerunt, & cum luna ternos orbes compleverit, pariunt. Adventante autumno quandoque duos, interdum tres enituntur. Summa taxis cum vulpibus antipathia. Hi enim ubi egreſſos obſervavere, latibula eorum excrementis conſpurcant, & fœtore replent, ut alia exſtruere cogantur. De *Natura* & *Moribus* habe, Pellem adeò denſam gerere, ut ictui reſiſtat: Naſum tam imbecillem, ut violato, moriatur. Ideò fortè Plinius, has beſtias diſtenta & ſufflatâ cute morſibus canum & ictibus hominum reluctari ſcripſit. A canibus aut aliis feris vexatus ſemetipſum reſupinat, atque dentibus & pedibus repugnat. Brevitatis pedum conſcius non longè à latibulo digreditur. Urgente bruma occultatur, & ſomno pingueſcit. Ad focum hyeme allatus, in carbones ſe conjicit, ut Carolus Stephanus obſer-

Deſcriptio. *Locus* *Cibus.* *Generatio.* *Antipathia.* *Natura & Mores.*

Plin. H. N. l. 8. c. 38.

vavit. Creſcente lunâ adipem ejus augeri, decreſcente minui, interlunio eadem deſtitui, incertum. Morſus ejus exitialis, quòd crabronibus & aliis venenatis victitet. *Ingenium* in quibuſdam oſtendunt. Dum latibula effingunt, ignavum effoſſæ terræ vectorem conſtituunt, & poſtquam ſupra ſupinum extenſis cruribus terram accumulavere, per pedes mordicus apprehenſos, extra antrum educunt; idque toties repetunt, donec latebræ latitudo habitatoribus ſufficere poſſit. Tantam palearum & foliorum proſternendo ſibi lecto, unica vice, capite & pedibus intra foveam ducunt, quantum homo ſub brachio deferre non poſſet. Latibula cum duobus oſtiis fabricant. Flante Auſtro ſeptentrionale aperiunt; flante Boreâ, auſtrale. Victum pro hyeme colligunt; quâ durante, dum mas an ad vernum tempus ſit duraturus dubitat, ne fœmina ad ſatietatem comedat prohibet. Quando in ſenio excœcantur, tunc ex fovea ad paſtum non egrediuntur, ſed ſe invicem nutriunt. Dum in eminentiori colle deprehenſi venatores ſentiunt, pedes anteriores ſupra capita ponunt, corporeque in globum redacto, more urſorum, ſeſe præcipitant. In Italia, Germania, & aliis regionibus, habentur Taxorum carnes in deliciis, inprimis ſi autumno capti fuerint. Apud Helvetios cum pyris coquuntur. Savanorola porco ſylveſtri aſſimilat; Platina carni hyſtricum. Quantum ad *Medicinam*, adeps taxi per clyſterem infuſus, dolores nephriticos mitigat; mammarum ſciſſuris prodeſt, in compoſitionibus arthriticis adhibetur. In membris contractis oleum commendatur, cujus parandi rationem Veckerus docet. Sanguis ſiccatus lepræ medetur, ſi Carolo Bobuillo credimus. In peſte cum ſale & cornibus animalium deſtillatus offertur. Lonicerus diebus tantum canicularibus deſtillat, & drachmas duas præſcribit. Geſnerus compoſitionem quæ recipit ſanguinem taxi, terram Armenam, Crocum, & tormentillam, ſæviſſimâ peſte, feliciter adhibitam, ſe legiſſe ſcribit. Cinis ſupprimendo ſanguini inſervit. Nihil de cerebro, teſticulis, & dente vel pede ſiniſtro, quem brachio ſubligatum memoriam juvare, Albertus prodit, dicam. Ex pellibus Taxorum olim quoddam genus veſtis texebatur, quæ ab humeris uſque ad lumbos pendebat. Ex iiſdem canum collaria conficiuntur. *Differentias* ſi attendas, Olaus *Domeſticorum*, qui ludicri, & *ſylveſtrium*, quorum ſetæ rigidæ, mentionem facit. Communiter in *Caninos* & *Porcinos* diſtinguuntur. Ambas in agro Matiſconenſi ſe accepiſſe, affirmat Brujerinus. *Canini* rictu ſunt canino, latibula in locis ſabuloſis fodiunt, & quidem ſine multis cuniculis; & cadaveribus, illiſque cibis, qui canibus in deliciis veſcuntur. *Porcinos* Carolus Stephanus ſubalbidos & caninis majores facit; & circa oſtium cavernæ, parvâ prius roſtro excavata fovea, excrementa deponere ſcribit. Addit Geſnerus, radicibus, fructibus, & omnibus quæ ſues appetunt, veſci. In regione Americana quoddam animal vagatur nomine *Heyrat*, quod beſtiam mellis avidiſſimam ſignificat. Colore eſt caſtaneo, magnitudine Cati. Quotidiè apum opificium inquirens, in arboribus verſatur. Poteſt ad Taxum referri: *Quanpecotli*, & *Tzcuintecuani*. Illud, animal eſt duos plus minus dodrantes longum; roſtro prolixo, tenui: verſus ſuperna contorto, prolixâ item cauda, pilo longo, circa alvum candente, cætera fuſco aut atro, candentique, ſed circa dorſum nigriore, atris pedibus & incurvis unguibus. Miteſcit facilè, vorax eſt; nullis eſcis oblatis parcit; placidum eſt item, ac mille modis blandiens, ſed ignotis noxium. Reperitur in nova Hiſpania, & gaudet montibus. *Tzcuintecuani*, ſeu Cynodeticus, eſt huic congener, non ſolum magnitudine & moribus, ſed etiam roſtro, quod prælongum eſt ac tenue, & pedibus. Color albus eſt, maculis nigris ac magnis diſtinctus. Nomen habet à mordendo. Vivit non longè à mari Auſtrali. Hiſce congener eſt *Tlalcoyotl*, animal piloſum, duas ſpithamas longum, unguibus melis, cruribus brevibus, nigro veſtitis pilo, breviſſimâ cauda. Caput habet parvum, roſtrum tenue & longiuſculum, caninos exertos, corpus albũ in fulvum vergens, ſed dorſo ac ſuperna capitis parte & colli nigris, lineaque diſtinctis candenti. Victus eadem ratio, quæ quanperotli.

Olaus Magnus l. 18. c. 18.

Uſus.

Bruyerde Re cibaria l. 13. c. 3.

Vecker. l. 3 Antid. Special.

Differentia.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 9. c. 43.

Nieremb. l. 9. c. 77.

Nieremb. l. 9. c. 73.

CAPUT VII.

De Caſtore.

CAſtor, Græcis κάστωρ, nomen ἀπὸ τῆς γαστρὸς; id eſt à ventre invenit, ἐπειδὴ γάστρειον γὰρ τὸ ζῶον, καὶ σχεδὸν ὅλον κοιλία: quod ferè totum hoc animal venter ſit. Ridiculi, qui à caſtrando deducunt, quaſi venatoribus viſis, conſcius ſe propter teſticulos peti, eoſdem dentibus evellat, & abjiciat. Parvos enim habet & ſpinæ adhærentes, qui ſuperſtite ipſo, avelli non poſſunt. Dicitur & *Fiber*, non tam quod circa extremas fluminum ripas aſſiduè verſetur, & fibrum antiqui extremum dixerint: quàm ab Æobeo φιβερὸς mollis, quòd molles pilos habeat. Lutram ab iiſdem extremis fluminum oris dici, quæ Priſcis, lytræ, falſum. Diverſa enim ſunt animalia. Bellonio eſt Ariſtotelis *Latax*, ſed falſò. Diſtinguuntur enim. An Orchia dici poſſit, non decido. Quidam Semipiſcem ob vitam amphibiam dixere. Colore eſt ex albo cinereo in dorſo nigricante: pilo quam Taxi ſubtiliore, qui quo nigrior, eò pellis precioſior. *Dentes* habet acutiſſimos, quibus ligna ſecat; anteriores rubidos.

Nomen.

Ambroſin. Hiſt. Digit. l. 2. c. 13.

Salmaſ. in Solin.

Deſcriptio.

Pedes

Pedes priores caninis ſimiles, poſteriores propter membranam interjectam anſerinis quibus in natando utitur, utroſque quinque digitis conſtantes. *Caudam* piſcium ſimilem fecit Plinius. Secundum eundem, in majore, ſeſquipedalis eſt, ſenos digitos lata, duos craſſa, quatuor interdum librarum pondo, ad margines in tenuitatem deſinens; membranâ glabrâ & lividâ contecta, ſuper quam lineæ quædam, ſquamas piſcium mentientes, incredibili artificio depictæ ſunt. In inguinibus geminos habet tumores ori anſerini magnitudine, utrinque unum, membranâ ſua concluſum. Inter hos pudendum reſidet. Tumores hi, folliculi ſunt membrana contecti, in quorum medio meatus, ex quibus liquor pinguis & ceroſus exſudat, quo, admoto ore deterſo, corporis quos contingere poteſt partes, velut oleo oblinit, non aliter ac aves quedam, quibus ſupra podicem veſicula eſt, liquorem pinguem & olei æmulum continens, eundem roſtro exhauriunt, & pennas perungunt, ne ſub dio morantes, madefieri poſſint. Teſtes non eſſe, vel exinde colligere licet, quod nullus ab his conſpiciatur meatus. *Partes* internas ſiſpectemus, lingua, corde, ventriculo, inteſtinis, & hepate in quinque lobos diviſo, porco potius quàm alteri animali ſimilis eſt. *Fel* ſub minoribus jecoris lobis latitat. *Splen* parvus pro magnitudine corporis judicatur. *Renes* magni tanquam vituli anniculi, & copioſa pinguedine obducti. *Veſica* ſuillæ ſimilis. *Teſtes* parvi & ſpinæ adhæreſcentes. Fœmina, obſervante Matthiolo, unico tantum meatu, & parit, & egerit, & mingit, uteri & veſicæ cervicibus illuc concurrentibus. In ſecto Caſtoreo, comperit Geſnerus, ſubſtantiam in folliculo flavam, ſolidam, ceræ ſimilem, acrem & minimè terream. Ipſum unius libræ pondere fuit. Comperit & genitale, quod unico oſſiculo conſtabat. Invenit in utroque tumore & alium folliculum, ſubſtantiam melleam & fœtidam putreſcentis caſei inſtar, continentem. Habetur & in fœminis, ſed adeò exiguum, ut vix unciam ponderet. In quo Bellonius calculos ovi magnitudine invenit, adulteratum ſine dubio erat. Reperiuntur Caſtores, apud Burgundiones circa Matronam fluvium, Sequanos in agro Cabillonenſi, Lotharingos, Auſtrios, circa Danubium ubi Biferi nominantur, in Helvetia, circa Arulam, Ruſam, & Lomagum fluvium. In Polonia quoque, Ruſſia, Pruſſia, & Italia, ubi potiſſimum Padus in mare ſe exonerat. Denique circa fluvios Ponti, unde optimum caſtoreum venit, & in Hiſpania. Aquas ſeptentrionales potius quàm Rheni, Danubii, & alios qui continuo navigiorum decurſu ſollicitantur, frequentare, Olaus Magnus author eſt. Ubicunque autem degit, amphibium eſt animal. Ideo vicinas littoribus cavernas ponit. Veſcitur foliis arbor. Corticibus item almi, populi & aliorum. Salices tamen platyphilli maximè, ob ſummam amaritiem appetit. Piſcibus veſci Albertus falsò prodidit. Nam Pelicerius Epiſcopus Monſpelienſis frequenter vivos & mortuos apponebat, quos tamen nec olfacere quidem voluerunt. Ineunte æſtate, quo tempore Delphini conſtellatio unà cum ſagittario occidit, in libidinem ſolvuntur. Tempus parituræ finis autumni eſt, quo folia delabi ſolent. *Vocem* Julius Pomponius cum per Onomatopæiam exprimere non poſſet, ſcriptis mandavit, vagitum infantis apprimè repræſentare. *Naturam* & *Mores* ſequentia teſtantur. Non prius mordere deſinunt, quàm fragorem oſſium audiverint. Quando domi aluntur, tantus ipſis pudor, ut nec ſtercore nec urinâ domum inquinent: ſi non patet egreſſus, querulantur. Tanto amore fœtum proſequuntur, ut quædam, portis & clavis evulſis, ex exalto ſe præcipitem dederit, quod ab Epiſcopo Monſpelienſi Pellicerio proditum. Pedibus anterioribus tanquam manibus ori cibum admovent. Alvo, propter arborum cortices quibus veſcuntur ſtipata, ſeu quòd parum fellis ad inteſtina confluat, partes poſteriores ſæpe in aqua madefaciunt. De avulſione teſtium, dum venatores fugit, quòd dicitur, falſum eſt; nataque inde opinio, quòd eas tam aſtutè occiſtet. *Ingenium* ſingulare habere, obſervatio dedit. Nam cùm ligna ad exſtruenda habitacula convehunt, ſuper ſenes reſupinatos eadem artificioſè inter crura componunt, eoſdemque arreptis caudis ad deſtinatum locum trahunt. Senibus dorſum mirum in modum glabreſcit. Illi qui Scythis *ſervi* dicuntur, poma legunt, & cortices cædunt; alii ſupra duorum junctorum dorſum, crate ex bacillis compoſita, poma & cortices ſuperimponunt. Iidem nigris, qui & *Domini* vocantur captis, luctum & greſſu & facie indicant. Ligna cæſuri, ſemper eadem ſemita à fluvio ad arborem gradiuntur, arboremque non prius relinquunt quàm totam dentibus diſſecuerint, & propè caſuram, ne opprimantur, ſingulis ictibus ſuſpiciunt. Ædificia denique, quandoque; in loco altiori, aliquando in de cliviori, prout amnis undare ſolet, conſtruunt. Mutant ea pridiè quàm fluminis aqua augeatur. Carnes non ſunt inſuavis guſtu, ſi omnem viroſitatem apparatu depoſuere. Partes anteriores de calore participant, poſteriores, teſte Marthiolo, tanta ſcatent frigiditate, ut ad inſtar teſtudinum terreſtrium, jejunii tempore admittantur. Cauda apud Lotharingos in deliciis eſt, & ſaporem murænæ benè præparatæ refert. Aſſatur à quibuſdam, & pauco zingibere conſpergitur. Geſnerus ſaporem carnium thunni vel anguillæ præ ſe ferre ſcribit. In *Medicina*, Caſtorei, fellis, coaguli, urinæ, caudæ & pellis uſus eſt. *Caſtoreum*, quod ſecun-

Plin. H. N. l.8. c.30.

Bellō. Hiſt. Aquat.

Locus. Scalig. Exerc. 215. Bruyer Rei Cibariæ l. 18. c. 4.

Cibus.

Generatio.

Natura & Mores.

Ælian. H. A. l. 13. c. 47.

Uſus.

ſecundum Dioſcoridem, multis naturalibus tunicis circumdatum, liquore intus velut ceroſo, guſtu acri, & odore gravi, eligendum eſt; quod ab animali in vigore ætatis conſtituto, extrahendum eſt, & extractum, cum melleo liquore, in tunicis contento, exſiccandum; quòd denique ad ſeptennium vires obtinet; in morbo comitiali, lethargo, in aceto acerrimo cum ruta decoctum; vertigine, ſi eo cum ſemine viticis, ex oleo roſaceo, vertex perungatur; oblivione chronicos morbos inſequente prodeſt. Cum ammoniaco & aceto mulſo aſthmaticis opitulatur. Singultuoſis à plenitudine vehementer ſuccurrit. Colicam affectionem ſedat. Gonorrhœam, in ſucco viticis & aceto decoctum, cataplaſmatis inſtar pectini & genitalibus applicatum, ſiſtit. Ad juvandam conceptionem ſuffimenti ex eo genus, Rondeletius commendat. Omnes uterinos affectus à frigidis cauſis procedentes, inprimis ſuffocationem, compeſcit. Puerperii excrementa purgat. Opium optimè corrigit. Plurima denique medicamenta, aquas nempe, pilulas, extracta, olea, unguenta, cerata ingreditur. *Fel* venerem ſtimulat. *Coagulum* in morbo comitiali incredibili adjumento eſſe ſolet. *Vrina* contra venena datur. *Cauda* inteſtinorum vulnerib. medetur. Cinis *pellis* cum pice liquida combuſtæ, ſucco porri mollitus, ſanguinem undiquaque manantem, excellenter ſupprimit. Eâdem paralytici utiliter veſtiuntur. *Dentes* de collo ſuſpenduntur, tanquam amuletum contra caſum. *Pinguedine* piſces ineſcantur. Ex pilis mollioribus galeri & tibialia fiunt. Ex pellibus apud Gelonos populos rhenones.

Differentia.

Circa Differentiam nihil planè occurrit. Scythæ in *Nigros, ruffeſcentes, & ex utriſque mixtos* diſtinguunt; illos *Dominos*, hos *ſervos* appellant.

CAPUT VIII.

De Lutra.

Ambroſ. Hiſt. Digit. l. 12. c. 13.

Nomen.

Lutra, quæ & *Lytra* Varroni, vel ἀπὸ τοῦ λύειν ſeu ſolvendo, quod arborum radices ad fluminum ripas ſitarum diſſolvat, vel ἀπὸ τοῦ λύειν, à lavando, quod piſcem in aquis inveſtigando, frequenter ſe in aqua abluat; nomen ſortita eſt. Græcis vocatur ἔνυδρις, ab aqua, quòd in eadem degat; Aeolibus ἐλύδρις, unde fortè Lutra. Suidas cum ea Ictim confundit. Sylvaticus Hydrian perperam vocavit. Gaza Lutria vertit. Aetio eſt κύων ποτάμιος, canis fluviatilis, quòd canis inſtar prædam in aquis requirat.

Suidas l. 37.

Deſcriptio.

Corpore eſt quàm Caſtor graciliore & longiore, capite canino, dentibus inſtar canis venatici; formâ oris quadrata, unde τετραγωνοπρόσωπος dicitur, auribus Caſtoris, cauda oblonga, terete, & in faſtigium deſinente, vulpinis cruribus, paulò tamen craſſioribus, pedibus poſterioribus planis & membrana communitis, pelle denique minus quàm Caſtoris ſpiſſa, frequenti & brevi pilo conſperſa, nonnihil ad caſtaneæ colorem accedens.

Locus.

Reperiuntur paſſim in Europa. Sed & in America haud parva ipſorum copia; in Canada inprimis. Maximè verò circa fluenta & lacus degunt, & quia cavernas quoque ſibi effodiunt, inter amphibia reponuntur. Braſavolus copioſiores in agro Neapolitano ſtabulari prodidit.

Cibus.

Bellon. Aquatil. l. 2.

Veſcuntur piſcib. quorum tantam copiam interdum in cavernas deferunt, ut aëris infectio metui poſſit. Veſcuntur & mollib. herbarum cacuminibus, fructibus arborum & corticibus. Agricola hyberno tempore ad paſtum egredi ſcribit.

Natura & Ingenium.

Scaliger. Excrc. 215.

Ad *Naturam, mores & ingenium* referri debet, quòd in utinando aërem per intervalla exortis naribus hauriunt, ne ſuffocentur: quòd in antro veluti tabulatum ex ramis & virgis conſtruunt, ſuper quo, ne madefiant noctu cubare ſolent: & quòd per aliquot milliaria ex aquæ rivulo piſcinæ ordorem excipiunt. Facilius etiam autam ſecundo flumine hauriunt. Jejunæ curſum amnis ſuperant: ſaturatæ cum aquæ fluxu delabuntur. Piſcinam ingreſſæ mirâ agilitate meliores piſces aggrediuntur, & in omnes quamvis devorare non poſſint, ſæviunt. Facilè cicurantur, & ad certum ſignum in aquas ad piſces capiendos ſe conjicere edocentur. In Suecia, ad coqui nutum piſces ex piſcina in culinam deferunt.

Vſus.

Brujen. de re cibar. l. 13. c. 32.

Carnes in Germania & Gallia à ruſticis comeduntur, ſed ſunt craſſæ lentæ & pituitoſæ. Geſnerus etiam Carthuſianis concedi ſcripſit. In Medicina præſtat ſuum uſum. Nam *adeps* medicamentis digerentibus infarctæ & exaſſatæ ad tollenda articulorum vitia, teſte Hollerio, perutilis eſt. *Sanguis*, ſi Ælianum ſequimur, cum aqua & aceto mixtus, nervis humanis intumeſcentibus conducit. *Teſtes* in morbo comitiali à quibusdam laudantur; caſtoreo tamen minus ſunt efficaces. *Iecur* in furno toſtum ad dyſenteriæ ſuppreſſionem commendatur. Sedilia ex *pellibus* hæmorrhoides levant. Pelles ipſæ paralyſi, vertigini, & capitis dolori conducunt. Calceamenta ex iiſdem dolores pedum mitigant. Ex iiſdem apud nos chirothecæ villoſæ ad aëris injuriam coercendam conſuuntur. Nec non ex pelle integra, cum capite, pedibus & cauda ſemimanicæ hyemales fiunt.

Ambroſ. Hiſt. Digitat. l. 2. c. 13.

Marcgr. Hiſt. Braſil. l. 6. c. 9.

Circa *Differentias* nihil ferè occurrit. Congeneres videntur Lutræ, *Sariconeme*, & *Carygueibeju*, animalia Americana. *Sariconieme*, non excedit magnitudinem felis, pilo eſt molli, leucophæi coloris: pedes membranis quibusdam fulciuntur. Amphibia eſt. *Carygueibeju*, aliàs *Iiya*, eſt magnitudine canis mediocris, capite obrotundo quaſi felino ſed acutiori, auribus obrotundis, & quæ inferius ſitæ ſunt, cruribus

bus & pedibus Cercopithecorum more. Quinque digitos quilibet habet, quorum interior brevior reliquis. Pilis tegitur ad tactum mollibus haud longis. Totum animal atri eſt coloris excepto capite, quod obſcurè fuſcum. In gutture maculam habet flavam. Vivit gammaris, piſcibus, & farinâ Mandiocæ in aqua madefacta. De *Su* quod Ambroſinus ad Lutram redegit, alibi agemus.

CAPUT IX.

De Ichneumone.

Ambroſin. Hiſt. Digit. l. 2. c. 14.

ICHneumoni nomen ab ἰχνεύειν, inveſtigando, quòd noxia diligenter inveſtigans, alimenta à venenis optimè diſtinguere valeat, impoſitum eſt. *Nomen.* Albertus *ſuillum* appellat, quod pilis ſuillis induatur, & perperam *Ibin*, & Anſchycamum. An Avicenna Thyamonem dixerit, ignoro. Manardus Alcaſim vocitum putat. Græcis eſt ὕλλος, porculus, ſeu ſuillius, quòd more ſuis roſtrum dum inveſtigat, ſemper in terra habeat. *Bellon. obſerv. l. 2. c. 22.* Hodiè teſte Bellonio, *Mus Pharaonis*, ſeu Ægypti vocatur. Ælianus, *murem Indicum* dixit. Alii *Lutram Ægypti*. *Deſcriptio.* Magnitudine eſt felis, ſed longior, *pilis* inſtar pili lupini duris, albicantibus ſeu ſubflavis per intervalla, & leucophæis. *Roſtrum* habet nigrum, ſuillum, *auriculas* breves & rotundas: *crura* nigra, quinque in pedibus poſterioribus *digitos*, quorum poſtremus ab interiori parte perbrevis eſt. *Caudam* longam, & circa lumbos craſſam. *Teſtes*, linguam, dentes, felis inſtar. Meatum denique extra foramen excrementi peramplum, undique pilis cinctum, pudendo muliebri non diſſimilem, quem, magno urgente æſtu, loco excrementi interim clauſo, aperire ſolet. Hinc ſcriptores omnes indiſcriminatim Ichneumones & mares & fœminas eſſe arbitrati ſunt. *Locus.* Sola Ichneumonem Ægyptus proferre creditur. *Ariſt. Hiſt. l. 9. c. 5.* Ideò Ichneumonem Ægypti vocavit Ariſtoteles. Haberi tamen & ex altera parte montis Atlantis, ad Nili capita, Vitruvius prodidit. Amphibium eſt animal, & ad Niloticas ripas commoratur. *Cibus.* Veſcuntur muribus, ſerpentibus, limacibus, lacertis, chamæleonte, ranis, & aliis hujus generis. Aves, & inprimis gallinas vehementer appetunt. *Oppian. Cyneget. l. 3.* Hepate Crocodilorum delectari, & ideò in dormientium ventrem irrepere, communiter proditur. Ideò etiam ſingularis inter Ichneumonem & Crocodilum antipathia eſſe creditur, *Antipathia. Ælian. H. A. l. 9. c. 1.* cujus ova in littore inventa frangit, Ægyptiorum, ne tot Crocodili naſcantur, bono. Adverſatur etiam aſpidi, & omni ſerpentum generi. Ventum maximè abominatur. Ideò eo flante gradum ad latibula accelerat. *Natura, Mores, Ingenium.* Mures & ſerpentes, more felium & muſtelarum depopulari, (ideò in Ægypto cicurantur,) aſſiduis colluſionibus gaudere, ne frigore lædatur, caput inter genitalia abdere, & Echini terreſtris inſtar, in pilam ſe contorquere; conſpecto aliquo animali pilos erigere, & magno etiam ſe cani opponere, ſeſeque tribus dentium ictibus ſtrangulare, omne animantium genus, equos etiam & camelos adoriri; tot numero fœtus quot canes eniti, ad *Naturam & mores* ſpectat. Quæ de utroque ſexu apud Ælianum extant; & quomodo victi muliebria pati neceſſe habeant, fabuloſa ſunt. *Ariſt. H. A. l. 6. c. 35.* *Ingenium* multa teſtantur. Prædaturus ſe in poſteriores pedes erigit: prædam verò conſpicatus, tranquillo per humum tractu ſe promovet, & tandem magno impetu adoritur. *Ariſt. H. A. l. 9. c. 6.* Hoſtes ſuos, nunquam niſi advocatis ſociis aggreditur. Contra aſpidem dimicaturus, in luto prius volutatus, in ſole apricatur, donec quaſi loricæ munimentum acquirat: ſi lutum deſit, aquâ madefactus, in pulvere ſe volutat. Gnarus teneras ſibi nares ſolo caudæ flexu in acerrima dimicatione eastuetur. Inſervit & in Medicina. *Uſus.* *Lotium* cum vaccæ nigræ lacte propinatur contra dolorem colicum. *Cinis* pellis combuſtæ in aceto maceratus adverſus ſerpentum ictus facit, ſi eo homines illinantur. *Æginета l. 4. c. 58.* *Pilorum* ſuffumigatio, contra lumbricos facit.

CAPUT X.

De Muſtelis.

ARTICULUS I.

De Muſtela vulgari.

Ambroſin. Hiſt. Digitat. l. 2. c. 15.

MUſtelarum duo ſumma genera inveniuntur. Sunt aliæ *vulgares*, aliæ *ſylveſtres*. Hic de prioribus agemus. *Nomen.* Nominis originem quidam à mure & telo deducunt, ut ſit quaſi mus longus. Telum à longitudine dictum, omnium ferè Lexicographorum placitum eſt. Alii à mure & τῆλε quod eſt longè. Figulus à μῦς & σύλω ſurripio, quòd mures è cavernis ad ſe trahat. Græcis antiquis dicitur γαλῆ & in proſa γαλῆ ἀπὸ τοῦ γάλακτος à lacte vel candore, quòd hoc animal vel ſecundum ſe totum vel ſecundum partem candidum ſit: quibuſdam κερδώ, quod vulpi ob aſtutiam convenire ſuperius diximus: recentioribus νυμφίτζα. *Deſcriptio.* Circa *Deſcriptionem* nihil ſingulare occurrit. Vulgaris iſta in lateribus & dorſo eſt rutila, raro ſubflava, circa guttur ſemper alba. Corpus ei tenue, cauda brevis. Albertus de candida ſcribens dicit, Ermineum eſſe animal candidum, figuræ muſtelarum, & in extremitate caudæ nigerrimum. *Dentes* habet minores quàm mures, *cor* parvũ, ſed in comparatione ad alia animantia ſatis magnum. *Locus.* Inveniuntur paſſim: ſed albæ, in regionib. ſeptentrionalib. inprimis. In Mauritania ſunt prægrandes. In territorio Tarteſi urbis extra Herculis columnas maximæ, ut Suidas auctor eſt. In Java loca ſylveſtria incolũt. In Pordeſelene inſula limites non tranſeunt.

In Bœotiam delatæ aut pereunt, aut ſtatim aufugiunt. In cavernis, petrarum fiſſuris, fœnilibus & ſtabulis habitant. Eſt ex animalibus *πεμφαγοι*.

Victus.

Veſcitur ut plurimum muribus, & talpis. Non abhorret à ſerpentibus. Inſidiatur veſpertilionib. In columbariis ova abſorbet, & avium interemptorum ſanguinem ſugit.

Plin. H. N. l. 9. c. 4. Ælian. H. A. l. 12. c. 22.

Defunctos invadit, & eorum oculos effodit. Lepores denique invadit. Viſa quæ cum ore tenebat.

Generatio.

Ore parere vulgaris fabula eſt, ex illa quæ de Galanthide Alcmenæ ancilla in muſtelam à Junone converſa conficta. Uterum habere certiſſimum eſt.

Antipathia.

Antipathiam cùm corvo & cornice gerit, quòd harum avium ova abſorbeat. Gallinæ auditâ muſtelarum voce ferè exanimantur.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 1.

Cùm catis decertat. Cum ſerpentibus congreditur, ramo rutæ vel ſoncho munita. his deſtituta, opprimitur.

Natura.

Ad *Naturam* & *Ingenium* ſpectat, quòd earum fimus, ſi per agros & ſylvas liberam vitam agunt, moſchum redoleat: quòd ratione ætatis varium colorem induant: catulis viſum deperditum herba quadam reſtituant: facilè cicurentur, inprimis ſi dentes allio confricaveris: majora etiam animalia adoriantur: Caveas duabus foraminibus munitas exſtruant; quorum alterum Septentrionem, alterum Auſtrum verſus obvertitur: fœtus ſpacio unius diei in diverſa loca transferant: cum ſerpentibus denique nonniſi ruta vel ſoncho munitæ congrediantur. Quia in rabiem concitatur morſus ejus lethalis eſt. Ideò & vaccarum ubera, ſi ea attigerit, inflammatione corripiuntur. Oleum in quo muſtela computruit, remedio eſt: vel ſi locus affectus pelle ejusdem ſicca confricetur.

Uſus

Ariſtides Locrenſis ejus morſu periit. Mexicani eas *in Cibis* adhibent. Galenus ſale conſperſas & exſiccatas, carnibus leporinis reſpondere ſcripſit.

Galen. de Theriaca ad Piſon. c. 9.

Quantum ad *Medicinam*, *Cerebrum* exſiccatum adſert haud parvam Epilepticis utilitatem, teſte Galeno. *Ventriculus* coriandro impletus demorſis à ſerpentibus auxiliatur, apud Dioſcoridem.

Dioſcor. M. M. l. 2. c. 24.

Pulmo in pulmonis affectionibus efficax eſt. *Iecur* vertigini & epilepſiæ prodeſt. Quia decreſcente luna minui dicitur, creſcente augeri, Epilepticos quoque, teſte Glyca, juvat.

Glycas l. 1. Annal.

Fel contra omnia veneficia ſalutare deprædicat Plinius. Matthiolus eodem cum ſucco fœniculi mixto, in auferendis oculorum nubeculis, & in cute emaculandâ utebatur. *Virga* exſiccata ſingulare eſt ſtranguriâ laborantibus remedium. *Teſticuli* & *Uterus*, more lapidis ætitis fœtum in utero cohibere dicuntur. *Sanguinem* cum ſucco Arnogloſſæ in mitigando podagræ dolore extollit Lonicerus. Galenus parotidibus eundem illinit.

Galen. de compoſ. medic. ſ. l. l. 3. c. 2.

Fimum melle exceptum & cum farina lupinorum vel fœnu græci mixtum, ad ſtrumas diſcutiendas magnifecit Matthiolus. Eſt & *tota* in uſu. Dioſcorides ſale inveteratam, detractis inteſtinis, contra venenatorum morſus commendat. Pulverem exſiccatæ in morbo comitiali adhibuit Galenus. Matthiolus crematæ cinere aqua ſubacto & illito vehementes capitis dolores mulcet, & oculis caligantibus injecto, ſuffuſiones emendat. Marcellus ad catarrhum in fauces deſcendentem, eandem die Jovis, Luna decreſcente, in olla rudi, ita cremat, ut in pulverem redigi poſſit, quem cum melle mixtum patientibus exhibet. De *Uſu in Variis*, conſule Ambroſinum. Apud Portam legimus, ſemina roſæ cum ſeminibus ſinapi, & pede muſtelæ intra ramos arboris infœcundæ ſuſpenſa, eandem in fœtus reſolvere.

Porta Phytogn. l. 6. c. 4.

Geſnerus tradit equum à ſubito & pernicioſo morbo, Tach Germanis dicto correptum, portione pellis Muſtelina exhibita, à veterinariis liberari. Quidam ſemina cineribus muſtelæ permixta per agros ſpargentes mures à ſegetibus abigunt. Alii in copioſa aqua fervefaciunt, & decoctionem poſtea ad fugandos mures à campis feliciter adhibent.

Differentiæ.

Circa *Differentias* variant authores. Plinius appellatione Muſtelarum & Ictida & Galen complexus, duas ſpecies conſtituebat, alteram in domum tectis errabundam & domeſticam, alteram in agris & nemoribus verſantem & ſylvaticam cognominabat.

Figul. in Dialogo de Muſtela.

Carolus Figulus, vulgaris duas ſpecies ponit, alteram totam albam, *Hermellani*, alteram ſecundum pectus & ventrem, Viſelam dictam. Ad easdem referuntur ſequentia. *Roſola* Alberti ſeu Guiſela cujus excrementum odoriferum eſt. *Quadrupes digitatum* variis maculis inſignitum & Salamandra dictùm, fortè quòd ob colorum varietatem Salamandræ ex genere lacertorum aſſimiletur. *Girella* muris, genus in Auſtria, magnitudine muſtellæ. Pelliones Itali nigri rutilique coloris pellem parvam ex regionibus frigidis delatam oſtendunt, hancque Roſoleum vel Romulum nuncupant. Alii *Chiurcam* inter muſtelas connumerant. Georgius Agricola in genere Muſtelarum *Vormelæ* animantis Viverra ſeu Furone minoris meminit, & Cardanus *Lardironi*. Idem Genettam quandam muſtelam eſſe ſtatuit. *Chiurcam* verò ita Scaliger deſcribit. Viverræ inquit, eſt facie & magnitudine, capite vulpino, ſub terra habitat, Fœcundiſſima eſt, duodenos parit exiguos. Cauda ei tenuis pænè glabra. Ipſa pilo atro. Catulos in burſa ſub alvo obtenſa ſecum fert. Eſt & *Africana muſtela*, quæ apud Cluſium ita deſcribitur.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 32.

Erat, inquit, hoc animalculum majoris muris ſeu gliris non prorſus adulti magnitudine, corporis forma muſtelam & ſciurum quodammodo referens. Nam capite & cauda longis pilis prædita ſciurum æmulabatur: illam quidem attollens, minimè tamen ſupra caput retorquens ut ille, ſed in altum nonnunquam valdè explicans.

Co-

Comedens clunibus ſciuri inſtar inſidebat, anterioribus pedibus cibum tenens & verſans. In utraque mandibula binis longioribus dentibus in anteriore rictus parte erat præditum: aures ferè orbiculares habebat, & pilorum colorem varium à ſpadiceo, fuſcô, & albo, ſingulis coloribus à capite ad caudam, ſecundum corporis longitudinem virgatim & radiatim excurrentibus. Summa venuſtas erat in cauda, ſimilibus coloribus etiam virgatim diſtinctâ, cum ut dicebam, illam interdum valdè explicaret pavonis caudæ penè inſtar. Pedes in quinque digitos erant diviſi, quaternos antrorſum ſpectantes, eorumque binos medios longiores, quintum autem brevem calcari non diſſimilem retrorſum ſpectantem. Omni cibo ipſi objecto indifferenter veſci intelligebam, præſertim verò pane delectari: ferox non eſſe ſed facilè cicurari & domeſticum fieri, ut liberè nullo vinculo adſtrictum, quo vellet vagari, permitti poſſet. In navi qua vehebantur, tam cicura hæc animalia evaſere, ut nautarum ſinum & caligas ſubirent. Nierembergius Muſtelam Lybicam vocat.

ARTICULUS II.

De Muſtela ſylveſtri & Putorio.

Ambroſ. Hiſt. Digitat. l. 2. c. 16. *Nomen.*

MUſtela ſylveſtris, quibuſdam, Furo, Furus & Furunculus ſeu Furectus, ſeu quòd more furis noctu ſurripiat; ſeu à fureo, id eſt, obſcuro colore, quòd ſubterraneos meatus & cuniculos ingrediatur & effodiat, dicitur: aliis Viverra, quod vi verruncet, id eſt animantes à cuniculis expellat. Græcis eſt ἰκτὶς, & per aphæreſin κτὶς, fortè ἀπὸ τῷ ἰκτίνῳ ab ave hujus nominis cujus colorem pilus ejus æmulatur. Grapaldus pholitam vocat. Geſnerus pholeutam, & rectè, legit. φωλεὰ apud Græcos luſtrum eſt.

Deſcriptio. Author de natura rerum, colorem ei eſſe inter album & buxeum medium, ventre albo, oculis rubicundis, muſtelà domeſtica majorem. Ariſtoteles corporaturæ catelli Melitenſis facit, in pilo verò, formâ, albedine partis inferioris, multum à Muſtela vulgari diſcretam.

Locus. In Italia, Gallia, & Germania non reperiri Geſnerus prodidit. In Africa tantum eſſe, Strabo. In Anglia haberi multi perhibent.

Victus. *Victitat* melle, piſcibus, columbis, & carne cuniculorum, quam maximoperè appetit. Fœminæ libidine correptæ, niſi ſe mari commiſcuerint, inflatione correptæ pereunt.

Generatio. Coëunt more felium. Septem vel octo catellos unicâ parturâ edunt: dum tamen ſpacio quadraginta dierum utero geſſerint. Fœtus poſt partum per triginta dies cœci ſunt, & die quadrageſimo poſt acceptam viſionem ad venationem proficiſcuntur. Ad iram provocatæ excrementa alvi odorata egerunt. Cicurati in capſis ligneis plurimum temporis dormiendo conſumunt. In Gallia Narbonenſi utuntur eis in cuniculorum venatione. Alibi, in extrahendis de nidis parietum, inacceſſis inprimis, aviculis.

Differentia. Pertinet ad eam Viverræ in inſula Zeilan genus, ſerpenti coronato inimiciſſimum. (Cluſ. Exot. l. 1.) Quoties adverſus eum dimicat, radicem ligni colubrini præmordet. Nec alterius eſt generis animalculum illud quod Agricola *Hameſter* vocat. Majus eſt muſtela domeſticâ. (Agricola de animal. ſubterran.) Color dorſi leporinus, ventris niger, & laterum rutilus. Pedes breves. Multa frumenti grana in ſpecum congerit. Ager Thuringiæ eis abundat.

Putorius, ab odore nomen ſortitus eſt. Sempèr enim putidum ab ore halitum emittit. (Ambroſin. Hiſt. Digit. l. 2. c. 17) Quidam Ichtim dixere, quòd piſcibus valdè delectetur. Scaliger Catum fœtentem, ni, fallor, dixit. Corpore Marte eſt ſimilis, ſed major. Circa collum anguſtior, circa imum ventrem latior, in cauda & cruribus nigrior, & ad latera flavior. Pellis duplici pilorum ordine conſtat. Alii ſunt breviores & flavi; alii longiores & nigri. Crura ſiniſtri lateris breviora eſſe, à quibuſdam creditum, ſed ipſa αὐτοψία repugnat: *Incolunt* horrea, ſtabula, ſylvas, & ripas. *Victitant* muribus, gallinis, avibus, quibus ſtatim caput auferunt, piſcibus, ranis, &c. Tempore vernali pelles graviſſimè olent: hyeme non item. Albertus meminit cujusdam muſtelæ quam *Noerzam* vocat, magnitudine martis. Pili ad colorem lutræ accedunt. In remotiſſimis nemorum penetralibus latet, & putidum odorem de ſe emittit.

CAPUT XI.

De Marte & Muſtela Zibellina.

MArtes à ferocia nomen accepit. Eſt enim Martia. (Ambroſ. Hiſt. Digit. l. 1. c. 18) Alii Martam & Marterum vocant. Nonnulli Foinam, Gainum, & Sciſmum. Dentes habet candidiſſimos inæquales & aſperos. Canini in utraque mandibula eminent; quibus ſex exigui diverſæ altitudinis interjiciuntur, qui inciſorum munus obeunt, cum hac tamen differentia, quòd inciſores mandibulæ inferioris perexigui ſint. Molares, quorum octo, ſunt ſerrati, triangulares quidam. Ultimi in ſuperiore oris parte multò cæteris interius ſunt, nempe, in ipſo palato Severino circa interiore ſequentia ſunt obſervata. (Zootom. Democrit. p. 317.) Sub cutem *fibræ* nerveæ extentæ, numero & ſitu coſtis omnibus reſpondentes. *Coſtæ* autem num. 14. *Membrana* nulla carnoſa: *Muſculi* abdominis inter duas peritonæi tunicas; ideo videtur peritonæum craſſum & denſum, non minus

quam cornea tunica oculi bovini. In longitudine per eam lineam, quæ reſpondet umbilico carnoſum erat, ſed non late & in infima ſui parte. *Omentum* ventriculo inferne annexum inteſtinis & lieni, ſed *lien* parviculus ſatis parte ſiniſtra ventriculo appenſus, omenti parte adalligante. *Ventriculus* amplior, quam pro puſillo corpore, conſtans duplici tunicâ, ſed externa albidior & levigata interna, utraque tenuis. *Inteſtina* retrorſum annexa ſpinæ per membranam. Nullum cœcum inteſtinum, uniformia omnia. *Veſica* urinaria oblonga, tenuis, ſed ventriculo magis, recto inteſtino incumbens. *Hepar* ſeptem fibris conſtans, quarum infima quædam trifida, velut pes pulli, media ſic triangularis figuræ, venæ cavæ per membranulam parvo ſpacio annexa. *Ren* dexter ſuperior. *Emulgens* ſiniſtra longior quam dextra, utraque ab arteria magna enaſcens, à vena cava non item: Dubius tamen ſum & neſcio, num per injuriam non obſerim. Ad cavam venam hinc & hinc *glandulæ* ſubrubræ ſeu flavæ, ſed dextra ſuperior annexa hepati per venularum ſurculos. *Vena cava* multos ſpinæ ramos mittit per lumbarium muſculorum intercapedinem, ſic & *magna arteria* cavæ ſubdita. *Vaſa ſpermatica* à renum medio deſcendunt, ſed parte ima ſinduntur utrinque, quorum alter ramus continuus teſti fit, abdomen extra pervadens. *Penis* à ligamentis coccygis naſcens cartilagineus & durus inſtar oſſis, ſumma ſui parte contortus ut terebella; amictus ſuâ tunicâ, quæ juxta ſui principium valdè adhærebat, in extremo perforatus, ut acus; ureter dexter inſertus veſicæ ſuperiùs, quàm ſiniſter, nervus ſubtiliſſimus deſcendit rectus adalligatus dextero lateri cavæ venæ, inſerens ſeſe in principium cavæ. Nervulus item alius latere ſiniſtro deſcendit ad orificium ſuperius œſophagi. *Diaphragma* ad fines hepatis oblique deſcendens eâdem illi parte connexum. Inſeritur vena cava in dextrum ventriculum cordis propè auriculam dextram, quæ nigra & plena ſanguine, major quam ſiniſtra: hæc autem alba & exſanguis. Eadem cavâ variè in pulmonem conſpergitur parte dextrâ. Arteria magna inſerta in ſiniſtrum cordis ventriculum, dum ſe contorquet ac flectit ad inferiora: Vena cava dextrorſum pulmonem parum ſupergreſſa ſeſe contorquet & divaricatur in ſex ramos, fitque ἄζυγος, aſcendit eadem ſupernè ad utramque mandibulam inferiorem. Pulmo dextrorſum quatuor conſtat fibris minoribus, ſiniſtrorſum duabus majoribus. In Septentrionalibus regionibus ut plurimum inveniuntur: in Germaniæ Alpibus quæ meridiei & Italiæ obvertuntur. Incolunt magnorum ædificiorum tecta, nec non faginas & abjetinas ſylvas. Retulit quidam ruſticus Geſnero, ſe in prœalta abiete Martem cum quatuor catulis comprehendiſſe. Gallia Martibus abietum caret: ex Polonia deferuntur aliquando colore fuſco diluto. Dicuntur præter cibos muſtelis ſuetos, fruticibus etiam veſci. Excrementa Moſchum redolent. Facilè cicurantur. Habebat cicurem Geſnerus, canis quo cum nutriebatur amantiſſimum, quem in itinere ſequi ſolebat. Vinculis ſoluta circa ædes vagabatur, & ſemper redibat, ſupina quoque cati ritu ludebat. Infida tamen eſt: ideò nonnulli ſuadent, ut canini dentes amputentur. Pellis eſt in uſu. Ex illa quæ ſub gutture, ſalutares capiti pilei concinnantur. In Canada mulieres infantes ſuos eis inſuunt. Duæ ipſius ſunt *ſpecies*. Altera *Domeſtica* pilo fulvo nigricante veſtitur, excepta ea gutturis parte quæ albicat, quam pelliones Fainam vocant. Eſt corporaturæ felis, ſed paulò longior, cruribus unguliſque brevioribus. Per rura vagatur, gallinas jugulat, & ova exhaurit. Altera eſt *ſylveſtris* pilo clariore & molliore, gutture luteo. Ex his aliæ ſylvas fageas, quernas, & ilignas inhabitant: aliæ piceas & abiegnas. Circa lacum Bregantinum dicuntur verſari quæ noctu lucent. *Muſtela Zibellina* Ariſtoteli ex quorundam ſententia ſub nomine *Satheris*, ſub *Cebali* Nipho venit. Alciatus *murem Sarmaticum* & *Scythicum* vocat. Agricola paulò minorem Marte facit, totam obſcuro colore fulvam, præter guttur, quod cinereum eſt. Inveniuntur in partibus ſeptentrionalibus & extremis Moſcovitarum ſylvis; ſed & in Lithuania, alba Ruſſia, & locis mari Cronio vicinis: ut & in Lanceruca Scandinaviæ ſylva. Præſtantiſſimæ ſunt pelles quas Tartari & Lapones mittunt. In regni Congani provincia quadam copiam ipſarum dari, deſcriptionis Guineæ hiſtoria teſtatur. Inſidiantur aviculis, dum in opacoſaltu latitant. Animalia ſunt natura agilia & ſemper inquieta. Obſervatum eſt pelles ipſorum in imo arcæ repoſitas & aliis veſtibus onuſtas, poſt triduum pluſ minus in ſummum aſcendiſſe. Si manibus tractentur ſemper æquales remanent. Præſtantiores, quibus pili longi, & ad nigredinem vergentes. Soli expoſitæ corrumpuntur. A blattis præſervabis, ſi ſæpè concutias, & ramis abſynthii involutas, reponas. Pretium illis ingens, Quadraginta pelles mille coronatis emptas vidit Agricola. Semimanicam hyemalem ex iiſdem concinnatam quadringentis libris Bononienſis monetæ Ambroſinus. Incolæ Obdoriæ eas idolo ſuo Zlata baba dicto, offerunt. Magni Tartarorum Chami tentoria, iiſdem ſubduci, M. Paulus Venetus teſtis eſt.

Renod. l. 3. Pharmacop.

Differentia.

Ambroſin. Hiſt. Digitat. l. 2. c. 19.

CA-

CAPUT XII.
De Genetta, & Animali Zibethi

Ambroſ. Hiſt. Digit. l. 2. c. 21

ANimalis, quod *Genettam* vocamus, nomen, unde deſumptum ſit, ignoratur. Quidam, quia Hiſpanicum eſt, ab aliquo ibid. loco appellatum, credunt. Alii *Cattum Hiſpania*, quidam *Genethocatum*, vocant. Nonnulli *Pantheram minorem* Oppiani opinantur. Minor eſt vulpecula. Corpus totum maculis nigris eleganter diſtinguitur: nam reliquum fuſcum, vel cano fuſcum permixtum eſt. Tota pellis molli & denſo pilo & lanuginoſa, non ingratum odorem ſpirat. Reperitur in Hiſpania, & quidem circa aquoſa loca, ut inde victum quærant. Semimanica hyemalis ex illius pellib. conſtans, viginti quinque, imò triginta libris monetæ Bononienſis venditur. *Animal Zibethi*, quod antiquis fortè ignotum eſt, moderni Græci *Zapetion*, Scaliger *catum zibethicum*, Ludovicus Roman. *felem zibethi*, alii *Sivettam* ſeu *Civettam*, & *Catum ſylveſtrem*, Gyllius Pantheræ genus, quod veteribus hæc ſola odorata ferebatur, Bellonius *Hyenam veterum*, vocant. Armatur dentibus & pilis aſperioribus. A capite ad initium caudæ integrum hominis brachium adæquat: altitudo crurum uſque ad pedes ad trientem brachii reducitur. Magnitudinis ferè eſt vulpinæ, colore lupino maculis nigris reſperſo inſignitur. Folliculum circa inguina geſtat, in quo odoramentum Zibethum dictum, colligitur. Rondeletius addidit, rictu eſſe oblongo inſtar Taxi, linguæ non tam ſcabræ ut felis. Reperiuntur in Pegu, regno Congitano, China, Cambaja, ſylvis Æthiopiæ, quod apud Leonem Africanum legimus. Advehuntur & ex Ægypto, ubi copioſum partum eniuntur. Ex Hiſpania in Italiam deferri, non malè Cardanus ſcripſit. Delectatur crudis carnibus & muribus ſylveſtribus. Romæ apud Cardinalem Galeottum carne pipionum alebatur. Comedit etiam dulciaria & oryzam cum ovis. in China, lignum dulce quod Comaron vocant, ſi id animal eſt, cujus Pigaffetta in itinerario ſuo meminit. Adeò cicuratos Romæ & Mantuæ vidit Scaliger, ut innoxiè ſupra humeros ab hominibus geſtarentur. Conſul Florentinorum Alexandriæ adeò mitem habebat, ut cum hominibus colludens, naſum, aures, labra, dentes ſine noxa apprehenderet. Ab ineunte ætate humano lacte educabatur. Excrementum quod ex loculo circa extremam abdominis partem intra femora, cavernis & anguſtiis inſtructo dimanat, primò eſt album, teſte Fallopio, progreſſu temporis ſubluteum, tandem nigreſcens. Primis diebus hoc odoramentum grave eſt, namque mirandum in modum ferit: concretum & aëri expoſitum, ſuavitatem gratiſſimam acquirit. Nonnulli ſperma animalis eſſe voluerunt. Colligitur cochleari argenteo, æreo, vel corneo, ſingulo quoque die drachmæ unius pondere. Majorem zibethi copiam fundit, ſi, antequam colligas, virgula exagitetur, ut in iracundiam præceps feratur. Alii ſponte certo anni tempore incaleſcere, & liquorem odoriferum è genitali ejaculari ſcribunt. Collectum in vaſe corneo melius & diutius quàm alio ſervatur. Sunt quidam Ulyſſipone nobiles, quorum ex zibetho reditus, ad mille & quingentos aureos aſcendunt. *Vſum* tam in Medicina quàm alibi habet. In Colica effectione granum unum umbilico inungitur, pane calido ſupra poſito. A Crollio in vertigine & apoplexia commendatur unguentum, cujus compoſitionem & hic ſuccus ingreditur, extremitatibus narium, temporibus, & verticis illitum. In uteri ſuffocationibus pudendo affricatur. Adulteratur felle bubulo, ſtyrace liquida, & melle. Parantur ex eo pulveres Cyprii, ſapones, aquæ, olea, eſſentiæ, ſuffitus, de quibus conſule Ambroſinum.

Ambroſin. Hiſt. Digit. l. 2. c. 22

Scalig. Exerc. 211.

Rondelet. Pharmac. l. 3. c. 16.

Bellon. obſer. l. 2. c. 20.

Majol. Colloq. 7.

CAPUT XIII.
De Lepore.

Iſidor. Origin. l. 12.

LEpus Iſidoro dicitur quaſi Levipes, ob currendi celeritatem; vel quòd molliſſimè propter villoſos pedes incedat: aliis ab Æolibus Bœotiis qui antiquâ voce, animal hoc, λέπορις indigitabant, deſcendit. Dicitur autem ita quaſi λείως προδιώκ@, quòd lubricè eat, nec facilè ſit eum apprehendere, aut retinere. Scaliger tamen λίπορις, & λιπόῤῥις legit. Aliis Græcis dicitur λαγωὸς, λάγωος, λαγὼς Atticis, λαγὸς Jonibus, ut Euſtathius docet. Vocatur & δασύπους, à pedum villoſitate, δρομαλὸς, πτὼξ, & ταχίνης, ſine dubio, à curſus celeritate. Cretenſes Lepores κεκῆνας vocant. Albertus Leporem, Trochum Ariſtotelis interpretatus eſt.

Varro. de L. D. l. 3. c. 12.

Nomen.

In *Deſcriptione* non eſt quòd immoremur. *Caput* habet breve & rotundum: *collum* anguſtum, rotundum, molle, oblongum; *aures* ſublimes: *ſcapulas* rectas & laxas: *pectus* non carnoſum: *ſpinam* teretem: *ventrem* depreſſum: *Crura* levia, quorum priora exiguo intervallo diſtinguuntur, poſteriora, infra genu inſtar literæ A divaricantur: *Corpus* denique totum flexile. *Interiores* partes ſi ſpectes, *Cor* ipſi datum maximum: illis verò, qui circa Briletum, Thernen, & in Cherſoneſo ad Propontidem vagantur, quique in Sycino agro circa Bolbam verſantur, duplex jecur, ſeu quòd revera tale ſit, ſeu quò adeò fiſſum eſt, ut duplicati jecoris faciem repræſentet. *Oculi* ſub angulo anteriori cartilago latior eſt: vermiforme corpus cerebello poſtremum: corpus concameratum in aliis non obſer-

Deſcriptio.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Zootom. Democr. p. 309.

obſervatum: os auriculæ tenue pellucidumque ut felis. Inter animantia dentata, unicumque ventrem habentia, ſolus coagulum obtinet. Reperiuntur paſſim, tam calidis quàm frigidis regionibus. Ex Lybia albos delatos reliquit Pauſanias. In inſula Indica Mazzua dicta, tanta ipſorum copia, ut ab incolis paſſim interimantur, ſi Ferdinando Lopezio credimus. In Atho quoque monte tot, ut Ovidio in proverbium abierint. Incolunt tam culta quàm inculta, iſta tamen præcipuè, quæ à venatoribus non frequententur. In Ithaca non eſſe, nec vivere illatos prodidit Ariſtoteles. De *Victu* leporum ita eleganter Bargeus:

Ariſtot. de partib. animal. l. 3. c. 15.

Locus.

Ovid. l. 2. de arte amandi.

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 29.

Victus

Decerpunt læti turgentia gramina campi,
Et culmos ſegetum, & fibras tellure repoſtas
Herbarum, & lento morſus in cortice figunt.
Arboris, atque udos attondent undique libros;
Nec parcunt ſtrato pomorum, aut glandis acervo,
Aut vicia, aut milio, aut proceræ frondibus ulmi,
Præcipuè grata ſylveſtria gramina mentha.
Quaque colunt riguas inculta ſiſimbria valles,
Et vaga ſerpilla, & pulegi nobile gramen
Percipiunt.

Bargeus Cyneget. l. 3.

Generatio.

Commiſcentur averſi, ut omnia animantia quæ retrò urinam mittunt. Solvuntur quocunque tempore anni in libidinem: Xenophon tamen & Pollux verno potiſſimum tempore congredi ſtatuunt. Poſt primum congreſſum ſuperfœtat, ut verè Poëta ſcripſerit.

Prolis amans, gignit fœtus, lactatque tenellos
Dumque ſuperfœtat, dum parit; uſque coit.

Non eſt ergò mirum, catulos prægnantes in diſſecto lepore inventos, quod apud Ælianum legimus: nec mirum, Aſtypalæam ex geminis leporibus, tempore Antiochi Gonatæ, brevi tempore, tot leporibus fuiſſe refertam, ut intra annuum ſpacium plures ſex millibus caperentur, ut apud Athenæum legimus: totamque Geronem Scarii maris inſulam olim leporibus vacuam, intra breve tempus, à prægnante lepore, fœtu occupatam fuiſſe. Enituntur in locis nemorum ſecretioribus; nunc duos, interdum tres, aliquando quatuor catulos. *Sexum*, ſic optimè agnoſces, ſi conſideraveris, fœminam eſſe capite oblongiore, corporaturâ craſſiore, auribus oblongioribus, & pilo dorſi leucophæo, ad nigredinem vergente, canibusque perſequentibus ſemper ſuam regionem currendo circumambire, & per eundem locum pluries tranſire: marem verò humeros habere rubentes, in quarum medio pili oblongiores, obſerventur; caput brevius & obtuſius, pilos barbæ & palpebræ longiores; aures breviores & latiores, canibus perſequentibus recto itinere ſe committere, & quandoque ad decem millia paſſuum currere. *Inimicitias* gerunt cum aquilis, corvis, muſtelis, vulpibus & canibus. *Vrgunt* ad ſeptenium. Ætas ex cavernis vel potius fiſſuris ſecus foramen excrementorum colligitur, ſi Archelao & Alberto credendum. *Vocem* habent acutam. Philomelæ author gemitum appellat. Ad *Naturam* pertinet videndi facultas eximia: nam dum dormit oculos apertos tenet: auditus acerrimus: nam & leviſſimum foliorum motum concitatur & fugit: Utitur etiam auribus tanquam incitamento ad curſum, quibus eundem dirigit & moderatur. Dormiturientes, ne cavernæ locus deprehendatur, huc illuc diſcurrentes, veſtigia primo diſturbant, tandem magno ſaltu in cavum proſiliunt; ubi decumbentes, fœmen illbus ſubjiciunt, cruribus prioribus ut plurimum junctis, & auribus ſuper utrumque humerum demiſſis. Cavernis egreſſi, libentiſſimè ſerenis diebus apricantur. Loci natalis tam ſunt amantes, ut nullum peregrinum admittant. Facilè cicurantur, & nimis pinguefacti, intereunt: at levi datâ occaſione vincula effugiunt, & ad priſtinos mores redeunt. In ſylvis rarò pingueſcunt; fortè quòd ſibi metuant. Ad *ingenium* ſpectat, quod hyeme impendente cubilia in locis apricis conſtituunt; æſtate ad Aquilonem cubant: quòd ad pabula longinqua proficiſcuntur, ut longo curſu exerciti, pedum celeritatem firment: quòd, ut venatores fallant, per flexuoſas incedentes vias, frutices omnes evitant, ne pili iisdem affricati, odorem canibus prætereuntibus præbeant: quod ubi ſegnes ad perſequendum canes vident, lento gradu properant; ubi urgere, citatiſſimo curſu feruntur: quòd denique à venatore agitati inter glebas, quæ ſunt ejuſdem ſecum coloris; ingenioſè latitant. In *Cibis* eos Judæis guſtare nefas: at apud gentiles, poſtquam ab Attalico Cydonienſi ad epularum apparatum deducti ſunt, in deliciis ſemper fuere, adeò inter mattyas caro leporina ponerctur, formoſitatemque vultus conciliare crederetur. Ideò certè Alexander Severus, ut in Lampridio legimus, ſingulis diebus comedebat, & aliquod hujus veſtigium apud Martialem ad Galliam habeamus. Cæterum cujus ſit caro hæc temperamenti, non eſt quòd multis diſquiramus; ſola diſtinctione res confici poterit. Bimeſtres, trimeſtres, & ad ſummum ſemeſtres, optimi ſunt ſucci, & facilis concoctionis. Anniculi & adultiores craſſum ſanguinem generant. Viſi tamen venatores, quorum quotidianus leporina cibus, qui tantum abeſt ut mœrore diſtraherentur, ut etiam lætitia perfunderentur. Quod autem Cato, Cenſorinus oleribus & carnibus leporinis ægrotis ali volunt, de catulis fortè intelligendum eſt.

Athen. Dipnoſ. l. 9.

Sexus.

Inimicitia.

Ætas.

Vox.

Natura.

Ingenium.

Martial. l. 5. Epig. 30.

Bruyerin. l. 13 de re cibaria.

eſt. Meliores verò iis qui ad aquas degunt, illi qui in montoſis & planis habitantes, ſerpillo, pulegio, & aliis veſcuntur. Maximè etiam urgente bruma in cibis commendantur. Præparandi rationem vide apud Ambroſinum. In *Medicina* nulla ferè pars eſt quæ uſum non præbeat: imò & excrementa eidem inſerviunt. *Caput* uſtum cum adipe urſino aut aceto alopeciæ mederi, Galenus reliquit. *Cerebrum* dentitionem infantum promovet, ſi gingivæ ſæpius eo illinantur: ex vino potum, urinæ incontinentiam cohibet. *Cor* quartanariis alligatur: pulvis ſicci cum tertia parte mannæ thuris epilepticis à Sexto in vino albo propinatur, ſeptem dierum ſpacio. *Pulmo* oculis dolore affectis ſuperponitur. *Hepar* cœliacis cum vino auſtero propinatur. *Fel* ſaccaro exceptum gemmas & oculorum nubeculas delet. *Coaguli* ſi ab animali quod nondum quicquam præter lac degustavit, & ad ſolem vel in fumo exſiccatum eſt, magna præſtantia. Fluxu dyſenterico laborantibus à Dioſcoride propinatur. Spinas partibus infixas extrahit, ſi cum thuris polline, & viſco querno miſceatur. Ad punctiones ſerpentum adhibetur. Viri congreſſum & fœminæ conceptionem juvare perhibetur. Dioſcorides potum fœtum necare ait. *Renes* coctos in lithiaſi Matthiolus exhibet. Inveterati & pedibus alligati podagram levant, ſi Olao Magno fides eſt. Ex *Matrice* medicamentum ad fœditatem concitandam Quercetanus parat: eadem in veſicæ malis commendatur. *Carnem* in oleo frixam Albertus in dyſenteria & inteſtinorum ulceribus per clyſterem infundit. Iſdem *ſanguinem* aſſatum. Dioſcorides propinat: quidam cum farinâ hordeaceâ miſcent. *Lac* mulieres fœcundas reddit. *Adeps* extrahendis ſpiculis cum floribus fabarum inſervit. *Dens* appenſus dolorem dentis mitigat. *Talus* ſeu oſſiculum illud in poſteriori ſuffragine leporis, in colica affectione funiculo ex pilis leporinis à Marcello alligatur: pulvis adverſus colicam feliciter bibitur: à Trago mulieribus ut facilius pariant, in liquore ſtillatitio pulegii propinatur: in Epilepſia, cum viſco querno, margaritis, corallis, & ſemine pæoniæ præſcribitur. Urinam denique in lithiaſi validè provocat. *Pellis* ceratum ad hernias ingreditur. *Pili* coërcendo ſanguini undecunque mananti inprimis ex naribus confert. *Pedes* à vivo abſciſſi in dolorem podagricoapplicantur. *Urina* hydropicis cum ſpica nardi utiliter propinatur. *Stercus* à mulieribus geſtatum conceptionem impedit, ſi quibusdam credimus: ſi Matthiolo, ſubtus immiſſum nimios menſium fluxus cohibet, & humentem uterum exſiccat. *Totius* cremati pulvis, ex vino tepido, calculoſis propinatur. Ad eundem affectum Montagnana electuarium componit, eidemque lapidem judaicum, & ſpongias in lapil-

Galen. l. 11. de ſimpl. med. facult.

Montagn. Antidot. l. 3.

lis repertas addit. *Differentia* à colore, quantitate, pinguedine, eo loco ſumuntur. Ratione *coloris*, ſunt alii cyanei, alii in terris nigris fuſci, alii in rubris rutili. Oviedus in America quosdam vagari ſcribit, quorum dorſum leporini eſt coloris, reliquum corpus album, latera leucophæa. Obſervati, ut Plinius prodit, albi in Alpibus, & in ſummis Ananiæ vallis montibus. Geſnerus quoque candidum vidit, cum pilis in ſummitate aurium nigris, carnemque cæteris teneriorem expertus eſt. *Magnitudinem* quod ſpectat. Elymæi vulpes corporatura adæquant. In Macedonia & Gallia trans Alpina ſunt magni; in Italia & Hiſpania minores. *Pinguiores* in Pannonia inferiore quàm Italia Manardus obſervavit. Quantum ad *odorem*, dicitur quoddam Leporis genus ita moſchum redolere, ut canes perſequentes in furorem agantur. A *Loco* ſunt montani, campeſtres, paluſtres, Italici, Gallici, Hiſpanici, Indici. *Montani* à cæteris nigritia, magnitudine, ferociâ, & denſiore pilo diſcrepant. *Italici*, ſecundum Varronem, ſunt primis pedibus humilioribus, dorſo pullo, & ventre albo. *Gallici*, ut plurimum candidi viſuntur. *Hiſpanici* cuniculos complectuntur. De *Indicis* ita Nierembergius. Leporem *Citli* vocant Barbari novæ Hiſpaniæ. Similis noſtratibus eſt formâ atque alimento, ſed auriculis pro corporis magnitudine longiſſimis latiſſimisque. Intexi ſolent ejus pili ab indigenis veſtibus & linteis, quibus utuntur palliorum loco. Braſilienſes *Cotias* nominant animalia quædam magnitudine & formâ, & ſapore leporum, rufo colore, parvis auribus, caudâ ferè nullâ. Majores ſunt ejusdem ferè ſpeciei, quas *Pacas* vacant, roſtro tereti, ad faciem felis, fuſco colore, candidis maculis interſtincto: neque carne tantum, ſed & corio ipſo prætenero: ideò in delicatiores epulas expetuntur. Amatus Luſitanus quoque tradit animal facie & magnitudine leporis in India vagari, quod incolæ tamdiu baculis cædunt, donec moriatur. Mortuum pelle nudant, & carnem ex ictibus lividam conterunt, manibusque quaſi ad paſtam redigunt, quam pellibus ejusdem animantis involutam, Moſchum nominant.

Differentia.

Plin. H. N. l. 18. c. 55.

Ambroſin. L. 1. De Digit. ovipar. c. 13.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 9. c. 8.

CAPUT XIV.

De Cuniculo.

QUadrupes quod *Cuniculum* dicimus, à cuniculis quos ſub terra fodit & inhabitat, nomen ſortitum eſt. Ab aliis vocatur lepuſculus, ab Æliano parvus lepus. Recentioribus Græcis eſt *συναξ* aliis *δασύπους* quem Plin. à cuniculo & lepore diſtinxiſſe videtur. Strabo *γαιωρύχους λαγίδας* lepores foſſores nominavit: nec non *λεβηρίδας*, fortè à voce *λεβηρὶς*, quæ Græcis antiquis *ὁ τοῦ ὄφεως γῆρας*, ſerpentis ſpolium. Hinc Cuniculus recens

Nomen.

Strabo. Geogr. l. 3.

recens natus & adhuc impilis, *liberis*, *laberis* & *laurix* appellatur. Hermolaus in Dioſcoridem *Adapu* homine indigitavit, fortè à vocabulo ἀδάπανος, quod rem quæ minimè poteſt conſumi denotat. Fœcundiſſimi enim ſunt. Erotianus λιμοποιὸν vocavit, quòd annonæ penuriam faceret.

Deſcriptio. Circa *Deſcriptionem* non eſt quod laboremus. Notiſſimum enim eſt animal.

Zootom. Democrit. p. 327. In ſecto ſequentia Severino ſunt obſervata. *Muſculi* omnes abdominis inter duas peritonæi tunicas diſpoſiti, firmè ipſis adhærentes. Inteſtinum rectum ſatis exile. *Cor* exile: *hepar* magnum, renes magni; *lien* oblongus magnitudine reſpondens parvæ hirundini, gallinacei: περὶ πᾶς figurâ cultri calcearii cum manubrio latro, medium inter latas fibras hepatis. *Ventriculus* figura parum varius à ſuillo, ſimillimus verò muris & gliris. *Cyſtis* exigua affixa hepati. *Cæcum* uno palmo vulgari & ampliùs magnitudine reſpondens communi pollici cellulatum & cum appendiculo trium digitorum aut ampliùs ſatis exili. Proceſſus *lumbarium vertebrarum* longiuſculi, quos intercurrunt inſignes interni muſculi. In inſula Ebuſo generari negat Plinius, at alibi plurimi repeπiuntur; in Germania nempe, Gallia, Italia, Mauritania, Moſcovia, Pclonia, &c. Scalig. circa Moſaiſcum Moſcovitarum oppidum innumeram cuniculorum multitudinem ponit. Maximus tamen eorum in Hiſpania proventus. Balearibus inſutis, olim devotaris meſſibus non vulgarem tamen attulerunt. Apud Zelandos quoque in ipſo Oceani aditu, immenſa vis cuniculorum conſpicitur, quâ poſt ſolſtitium brumale tota Brabantia alitur.

Victus. Carol. Stephan. Agricult. l. 9. c. 2. Veſcuntur gramine, trifolio, braſſicâ, lactucâ, cichoreo, raporum putaminibus, pomorum corticibus, & baccis lauri inprimis. Sanguine humano citiſſimè pingueſcunt: ſed ab omni humiditate abhorrent.

Generatio. *Semeſtres* vel potius anniculi congrediuntur: & ſingulis menſibus in calidis regionibus concipiunt. Niphus à quodam eorundem altore accepit, fœminas binos & ternos enixas, poſt quatuordecem dies iterum totidem peperiſſe. In Germania tamen & Italia brumali tempore raro enituntur. Quinos & ad ſummum novenos in lucem edunt. Nonnulli in hoc animantium genere, tam marem quàm fœminam parere fabulati ſunt. Fœmellæ per ſpacium unius diei ſupra viginti lac catellis præbent. Si quis eos manibus pertractet indignantur, & vel deſerunt, vel lædunt, vel etiam interimunt. Mares etiam libidine ſtimulati fætus enecant, & inprimis, ſi fœminæ liberis nutriendis intentæ, eos refugiant.

Natura & Ingenium. *Naturam & Ingenium* ſequentia detegunt. Saltu captum evadunt. Locum, ſi quid in eo periculi ſenſerint, deſerunt: migrante verò uno, reliqui quoque gregatim abeunt. Ruminare compertum eſt. Sibi invicem aliquando ita æmulationis ſtudio infeſti ſunt; ut alter alterum quandoque auribus, quandoque pedibus mutilet. Facilè tamen manſueſiunt. Obſervavit Cardanus quendam qui canes ultrò perſequebatur. Terram aſſiduè fodientes, ſpecus multifores ſibi parant. Quare M. Varro reliquit, in Hiſpania non incelebre oppidum in loco arenoſo ædificatum, adeò à cuniculis ſubrutum fuiſſe, ut incolæ aliò migrare coacti fuerint. Ex cuniculis nonniſi manè & veſperi egrediuntur, nec longè ab iiſdem abſcedunt. Foveas in quibus ſtabulantur arenâ cooperiunt, ne à tranſeuntibus deprehendi poſſint.

Caro cuniculorum tenerior eſt leporina, juniorum inprimis. Primus, Hiſpanus quidam in eſcam menſis appoſuit. Circures in Hiſpania contemnuntur, quod nutrimenti ſaporem concipiant. Agreſtes in deliciis habentur. Durantes primò elixari jubet, poſt herbis odoriferis & pinguedine ſuilla confici. Quantum *ad Medicinam*, pinguedo nervos mulcet, & nonnullis urinæ affectibus præſto eſt. Adhibetur combuſtus ad curandam ſynanchen, à Marcello, de quo vide Ambroſinum. *Uſum.*

Differentia cuniculorum à *colore*, *magnitudine*, *Extis* & *Loco* ſumuntur. *Differentia.* *Coloris* ratione, ſunt albi, nigri flavi, cinerei, variegati, candidis, nigris, vel rutilis maculis ſtellati. *Magnitudo* ſi ſpectetur vidit Valerianus Veronæ apud circulatorem noſtris quadruplo majores, & mirâ corporis obeſitate. In Betica Plinius geminis extis eſſe putat. Quantum *ad locum* ſunt animalia quædam in India, Utiæ dicta, magnis ſoricibus ſimilia, & cuniculis æmula. Nieremb. H. E. l. 9. c. 8. An à Thracicis & Macedonicis cuniculis differant, quas Scaliger leporino pilo, brevioribus auriculis, corpore craſſo, & compacto, cauda longa & ad ſciurinam accedente deſcripſit, judicandum lectori relinquo. Alii mures Pharaoni, quidam Indicos lepores vocant. Ex Indicis cuniculis ſunt etiam illi, quos *Porcellos Indicos* nominamus. Magnitudine ſunt cuniculi noſtratis, ſed cruribus brevioribus, cum digitis ſenis in pedibus anterioribus, & quinis in poſterioribus. Dentes iis ut in muribus: cauda nulla: roſtrum acutum: aures parvæ & rotundæ, & ſetis potius quàm pilis veſtiuntur. Vox nonnihil ad grunnitum procellorum accedit. Veſcuntur omni herbarum genere, fructibus, pane & avena. Multorum ſæpe menſium ſpacio ſine aqua aluntur. Fœmellis ſeptenis vel novenis mas unus ſufficit. Ritu cuniculorum ſuperfætant. Hyeme quoque catulos non cæcos ante ſexageſimum diem enituntur. Duo mares præſente fœmina præliantur. Adjecimus & alterius cuniculi Indici iconem. Nierembergius novem cuniculorum Indicorum ſpecies facit. Nieremb. H. E. l. 9. c. 7. Prior, inquit, eſt *Pactli*, ſeu Hiſpanicus, ſi in pinguibus verſetur agris; non minus jucundam præſtat quàm apud Hiſpanos alimoniam.

Secun-

Secundus eſt *Eliztactotli*, ſeu candens pectus. Tertius *Cuitlatepotli*, ſeu brevis caudæ. Quartus pertinet ad Peruinos vocatur *tocantboctli*, talpæ Mexicanæ (quam tucam vocant) figura. Quintus *quauhtochtli*. Sextus *metochtli*. Septimus *cacatochtli*. Octavus *cuitlatepotli* alter. Ultimus verò ac nonus à rubeo fulvoque colore, quo variat, nuncupatur *hapaztochtli*. Omnes formâ nonnihil inter ſe diſtant, ideò diverſis appellantur nominibus. Nutrimentum noſtratium alimento eſt inſuavius ac durius. Hæc ex manuſcriptis Doctoris Franciſci Hornandi. Lubet adjicere alterius manuſcripti ſententiam de cuniculis Hiſpaniolæ. Erant inquit Anonymus auctor, cuniculi formâ & caudâ marinâ, licet aliquantulum minores quam Caſtellani cuniculi. Caro idonea & jucunda. Degunt inter herbas & in montibus non ſub terrâ. Quatuor eorum ſpecies: quidam quemi dicti, in majores & duriores, alii utiæ, alii mohlas, alii curies, hi parvuli, delicatiores & ſalubriores. Huc pertinent *Viscacha*, cuniculi genus, quod feles imitetur prolixitate caudæ. Amant nives quos ibi etiam inquirit gula. Pilus olim gratus, in precio & uſu.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 9. c. 9

CAPUT XV.

De Sciuro.

Ambroſin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 26.

Nomen.

PRimus qui hoc animalculum Sciurum vocavit, Oppianus eſt, qui Antonini Cæſaris temporibus vixit. Nomen videtur à σκιὰ, id eſt, umbra, & οὐρὰ cauda, quod ſibi cauda umbram faciat, ſortitum. Dicitur & ἱππουρος & καμψίουρος, forte ἀπὸ τοῦ κάμπτειν flectendo, quòd clunibus inſidens caudam ſupra dorſum flectat. Quidam ἐλειὸν nominavere: quod nomen gliri propriè competit. Latini communiter vocant Sciurum: quidam *Nitelam*, ut in Gloſſographo vetere extat, à nitendo, quod in ſcandendis arboribus nitatur: Vincentius *Pirolum*, Albertus etiam *Spirolum*, Belluacenſis *Scurulum* à currendo. Ex murium eſt genere.

Deſcriptio.

Dentes inferiores longiores habent: & cæcum inteſtinum quod ventriculo magnitudine reſpondet.

Locus.

Ubique ferè reperiuntur: maximè tamen in tractu Septentrionali, ubi colore pulchriores ſunt.

Cibus.

Pomis, caſtaneis, nucibus avellanis, faginis, pineis, glandibus etiam veſcuntur: & tempore æſtivo cibos pro hyeme in cavernis condunt.

Generatio.

Tempore verno coëunt, & inter altiſſimos arborum ramos ex bacillis & foliis arborum nidos ſibi conſtruunt. Catuli poſt tertium vel quartum diem nidum deſerere dicuntur. Tres vel quatuor ſimul pariunt.

Natura.

Naturam & *Ingenium* in eo oſtendunt, quòd inſtinctu quodam naturali priorum pedum miniſterio pro manibus utuntur: quod aliquando ita cicurantur, ut ſcuriliter ganniant: quòd dum gradiuntur caudam poſt ſe trahunt, ſedentes ſupra dorſum eandem erigunt, & in ſaliendo ab eadem tanquam ab ala adjuvantur: quòd in ſolis ardoribus ſe eâdem inumbrant: quòd amnes tranaturi, cortice conſcenſo, eâdem pro velo utuntur: quòd denique tempeſtate præviſâ, obturatis unde ſpiraturus eſt ventus cavernis, ex altera parte fores aperiunt.

Uſus.

Apparantur à quibusdam in cibis: apud Vellejos populos inter lautitias cenſentur. Adeps emollit, & in aurium dolore mirum in modum à Galeno commendatur. Dentibus præſtigiatores in prædicendis futuris utuntur.

Brujer. l. 13. de re cibar. c. 29

Differentiæ.

Differentias à colore & loco mutuari placet. *Colorem* ſi ſpectes. In Germania intra primum ætatis annum nigri ſunt, cum adoleverę rubent. In Polonia leucophæum colorem cum rutilo admixtum habent. In Ruſſia cinerei toti conſpiciuntur. In Podolia tradente Cremero, vagantur animalia ſciurorum magnitudine, quæ in cavernis degentia, variis & maculoſis pellibus inſigniuntur. Quantum ad *Loca*, ſunt Sciuri qui Mures Pontici & à colore varii dicuntur, ſunt Getuli, & Indici. *Mus Ponticus* à Ponto ita dicitur Ariſtoteli & Plinio, quòd ex regionibus circa Pontum olim ad uſum & veſtitum peteretur. Matthiolus videtur *Murum Laſſicum* nuncupare: alii Veneium vocant, Poloni Popieliza. Eſt in candido cinereus, nec adeò amplam caudam ac ſciurus vulgaris gerit. Ejuſdem cum ſciuro naturæ. Tempore hyberno profundo ſomno opprimitur. Sunt alii in dorſo magis cinerei, alii magis rutili.

Ambroſin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 27.

Getulus mixti eſt coloris ex ruffo & nigro, ab armis ad caudam per latera & dorſum, albæ & fuſcæ lineæ alternatim certis diſtinctæ intervallis elegantiſſimè depingunt. Minor eſt paulò vulgari ſciuro & aures habet demiſſas, capiti ferè æquales, orbiculares, & per cutis ſuperficiem deductas, in longum caput ranæ capiti aſſimilatur. *Indicorum* ſunt quinque vel ſex ſpecies, de quibus ita Nierembergius. Prior Quauhtechallotl ſpecies dicitur *Tlilic* ſive *Tlilocotequillin*, cognomine ſumpto à corporis & caudæ colore, nempe nigro, & à pinubus quas incolit. Veſcitur pomis quæ ex arboribus decerpit, in earundem cavitatibus reconditis ſervatisque in hiemales alimonias, ubi etiam ſobolem educat, & nihil non abrodit. Verſutus eſt, paſſerum voces ſonat, & caudam, qua ſe totum aperit, lanigeram geſtat. Miteſcit facili operâ, & quibuslibet alitur nutrimentis. Dum comedit, poſterioribus inſiſtit pedibus, ac ori cibos admovet prioribus, attollens, majori ex parte caudam, aut corpus eadem, niſi in curſu tegens; tunc enim protendit illam. Iratus ejusdem pilos erigit. Adjunguntur eorum pelles internis veſtium partibus, caloris conciliandi atque ornamenti gratia, fugata ad eum modum hiemalis rigoris ſævitia. Secundus *Quauhtechallotl*, *Quapachtli* aut

Nieremb. H. E. l. 9. c. 34.

Cortic-Qlotequilin, à luteo alvi colore dictus, in duplam ferè creſcit magnitudinem, alboque, nigro & fuſco colore promiſcuè tegitur, ſi ventrem excipias, qui pallens eſt, aut fulvus, quemadmodum attigimus, & caudam gerit prælongam piloſamque, qua ſe interdum operit. Vivit in terræ foraminibus & antris incluſus, in quibus etiam educat prolem. Veſcitur Indico frumento, quod ab arvis raptum in hiemen recondit. Verſutus eſt velut & reliqui, nec unquam cicuratur, aut congenitam deponit feritatem. Tertius *Techallotl* dictus, caudam ferè depilem geſtat, ac breviorem, nec dodrantem vincit longitudine. Non cicuratur, ſed ſemper mordet atrociter, & corrodit ablata omnia. Fuſco & candenti colore promiſcuè tingitur, & poſterioribus quoque innixus pedibus, oblatam edit alimoniam, ſed præcipuè maizii ſpicas apprehenſas anterioribus. Oculi ſunt magni, ſi illos cum cæteris partibus conferas. Vivit in antris, quæ unguibus facilè excavat, conſternitque lana, goſſypiove & quovis alio ſtramento molli, ac paſſeres voce imitatur. Quartus *Thalmetotli* dictus, ſpithameus eſt, caputque & oculos habet pro corporis amplitudine maxima: caudam vero longam piloſamve, & lineis albis, fuſcis ac nigris interſtinctam, qua ſe eodem quo alii modo tegit. Color totius corporis varius eſt, & aliquando in fulvum inclinans, cætera præcedentibus ſimilis. Quintus dictus *Quimichpatlan*, ſeu mus volans, fuſco pilo nigroque promiſcuè tegitur, qui propè brachia ac crura prolixior eſt, ac parvarum volucrum forma, cujus gratia tanta celeritate in has & illas arbores ſeſe vibrat, ut volare dicatur. Eſt autem cæteris minor, parvo & murino capite, magnis auriculis, nec alia quam cæteræ horum animalium differentiæ utitur alimonia. Caudam ejus uſtam ac redactam in pulverem, & in corpus ſumptum, ajunt parientes juvare. Eſt & aliud genus *Tztactechalotl* vocatum, cæteris forma ſimile, prolixitateque & lanuginoſa cauda; capite, collo & clunibus deſuper fulvis; cauda per alterna intervalla cyanea, ſubalbidaque, ſed fulvis diſtincta lineis, cætero corpore ſubalbido, unde nomen habuit.

CAPUT XVI.

De Glire.

Ambroſin. de Digit. Vwip. l. 2. c. 29.

Nomen.

GLirem à pinguedine nuncupatum putavit Iſidorus. Gliſcere enim, creſcere & pingueſcere ſignificat. Tota is hyeme in cavernis degit & pingueſcit. Græcis dicitur ἔλειὸς, quod antiquioribus addito gamma, γέλειὸς, unde forte glis. Vocatur ita, ſeu ab ἕλη, quoniam in ſylvis & locis apricis degit: ſeu ab εἰλέω quòd in arborum foraminibus per integram hyemem circumvolutus & ſoporatus maneat. Alii λαγόνειρον quaſi leporem dormientem vocaverunt: quidam μυοξὸν, quaſi rictum in comparatione ad alios mures magis acutum habeat. Eſt roſtro, ut *Deſcriptio.* dixi oblongiori, acutioribus auriculis, caudâ non æquè villosâ, ventre medio magis protuberante, quàm in ſciuro, latere & tergo cinerei prorſus coloris; quamvis ſubruffi aliquando in ventre capiantur. Non tantum in ſylvis, ſed & ſub tectis ruſticis ſtabulantur. In Hibernia non haberi prodi- *Locus.* tur vulgo, nec alibi in illis ædificiis quæ ex lignis Hibernicis ſtructæ ſunt, quod me, falſum, experientia docuit. In montibus conterminis Goricienſi agro, & in Alpibus Carniolæ, Carinthiæ, & Styriæ, maxima illorum fætura. Veſcuntur glande fagina, *Cibus.* nucibus regiis, pomis, & aliis. Poma tamen edere quidam negant: aperire duntaxat, ut nucleis fruantur. Quantum ad *Naturam* *Natura & Ingenium.* & *Ingenium*, hyeme in cavis arborum ſter- *Aniſtot. H. 13. c. 17.* tendo pingueſcunt: & tam altum trahunt ſomnum, ut igne vix revocari poſſint: imo diſſecti tanquam mortui jaceant; nec citius membra moveantur, quam in aquam ferventem conjecta fuerint. Æſtivo tempore congrediuntur, & autumno ſuos fœtus edunt. Parentes ſenio confectos inſigni pietate nutriunt. Murium ritu, ædes ruinoſas, trimeſtri etiam ſpacio, antequam collabantur, deſerunt, quod earum compagem ſenſim diſſolvi præſentiant. Senectus hyberna quiete finit, cum tantummodo ſextum ætatis annum excedant. Omnes aliquando ejuſdem ſylvæ congregantur, & ſi aliqui monte vel flumine diſcreti ad eos accedunt, præliantur invicem. Aliquid venenati habere, conſtans authorum opinio: vulgatumque in cauda illud hærere, urinamque ſuper partem aſperſam, illam uſque ad oſſa putrefacere, vulnuſque inſanabile reddere. Epiphanius fœtus à vipera excæcari, & nutriri, ſic venenatos reddi, ſcribit. Q. Scau- *Vſus.* rus primus in ſumptuoſis cœnis carnem glirium apponi juſſit. Apud Romanos in lautitiis habebantur, hinc & glirariorum conſtructio. Optimi à menſe Octobri ad Januarium cenſentur, quòd tum valdè pingues ſint. Durantes juniores in cibis commendat. In *Medicina*, invenit quoque locum. Carnis eſu bulimo laborantes liberantur. Pinguedo ad conciliandum ſomnum plantis pedum inungitur. Excrementa in liquore aliquo pota calculos diſcutiunt: eadem cum aceto & rore marino alopeciam ſanant. Cinis combuſti ad claritatem oculorum prodeſt, ſi Plinio credimus. Sunt aliquot eorundem *genera*. Eſt, Bruyerino *Differentia.* referente, apud Allobroges, Sabaudos, & agro Tarantesio, animal quod ſaxa rupeſque incolit, magnamque anni partem dormiendo conſumit, in cibis gratiſſimum. In Orientalis Indiæ tractu quodam ſunt Nefren-

frendis magnitudine, qui domos ſubruunt, & muros perſodiunt. Ibidem ſunt alii pilo rubicundo, odorem moſchi ſpirantes. In Chiapa eſt animalculum, cuniculi magnitudine, gliris formâ: prolem dorſo vehit, cum victum quæritat.

Nieremb. H. E. l. 9. c. 75.

CAPUT XVII.
De Muribus.
ARTICULUS I.
De Muribus domeſticis,

Ambroſin. de Digit Vivip. l. 2. c. 30.

Nomen.

MUres in Domeſticos, Agreſtes, Avellanarum, Araneos, Alpinos, & Aquatiles diſpeſcimus. *Domeſticus*, Latinis Mus, Ratus & Sorex, dicitur. *Mus*, à Græco μῦς deſcendit. *Ratus* majoris nomen eſt, à rependo vel rapiendo Græcis nuperis ῥοντ۞. *Sorex* vel à ſono, quem in rodendo edit: vel quòd in modum ſerræ res præcidat: aut quòd ex putri ut plurimum materia naſcatur. σαρὸν enim apud Græcos putridū ſignificat. Apud Græcos plurima occurrunt nomina. Μῦς, unde mus, dicitur communiter. Scholiaſtæ Nicandri lingua Æolicâ ὕραξ, quoniam roſtrum ſuillo perquam ſimile habet. σμίνθ۞ Heſychio & Varino. ἄργιλ۞ Thracibus, λαμὰς aliis. *Deſcriptione* externarum partium non opus eſt aliquâ. Ariſtoteles & Plinius quantum ad interiora cor maximum habere, felle aliquando carere retulerunt. Alibi apud eundem habemus, in ſolis cornutis animalibus, altera tantum parte dentatis, quibus daſypodes, veſpertiliones, & mures utrinque dentati adduntur, ineſſe uterum acetabula habentem, & potiſſimum tempore, quo fætus in utero continetur, à quibus per media vaſa pendet embryo. In uſdem à M. Aurelio Severino ſequentia obſervata ſunt, *Auricula cordis* dextra longè major eſt ſiniſtrâ, inquit, & illa nigra velut cruor. Ad orificium ventriculi ſuperius proceſſus quidam circularis revolutus in ſeipſum, parte quâ ventriculum reſpicit, ſimilitudinem habens avis, qui collum & caput in pectus reflectit & condit. *Vena cava*, ubi primum ab epate exſurgit, amplo ſuo initio, mox verò exilior & perpetuò æqualis aſcendit. Cæcum habet inteſtinum figuram habens ventriculi ſuilli, magnitudinem & circumferentiam paulò minorem. *Teſtes* habet non minores pullo vel grandiuſculo omninò, aut magno ad corporis rationem. Credo etiam, addit, epididymida deſcendere inferius quàm ipſi conditi teſtes, eſtque dexter venoſior quàm ſiniſter. *Ren* dexter vicinior cavæ quàm ſiniſter. *Veretrum* qua proximè terminatur, cartilagineum & trifido acumine compoſitum, ni fallor, reliquum duobus nervis. Glanduloſas habet proſtatas ad veſicæ cervicem inſignes Diaphragma media ſui parte pellucidum, oblongum & rotundum. Teſtium ſyſtema ibidem vide. Diſſecuit idem aliquando & murem prægnantem. In eo uteri cornu dextrum quatuor fœtus continebat, in ſiniſtra duos, ſua unicuique placenta rotunda ante umbilicum diſpoſita contectaque. In Paro inſula nullas eſſe ſcripſere quidam: in Scotia circa caſtellum Slani, major ſi importetur interit, ſi Hectori Boëtio credimus. In Peruana quoque olim, nulli: ex Hiſpania cum mercibus delati ſunt. Frumento, leguminibus, pane & carnibus veſcuntur: ſæpe cæpas & allia deguſtant: ex pluribus caſeis optimum. Sorbent quoque vinum, & lambunt oleum. Fame impulſi, in ſeipſos ſæviunt. Fœminæ ſæpe ſolo ſalis linctu implentur. Ideò Plinius generationem eorum lambendo conſtare dixit, non coitu. Coire tamen certum, & unico partu, plures catulos eniti. Ex una genitos CXX. tradiderunt: apud Perſas verò prægnantes & in utero parentis repertas. Generantur & ex domorum ac navium ſordibus. Hinc legimus in India Orientali vermes quoſdam inſtar digiti craſſos, ex putri materia in arundinibus naſci, quorum alii paulo poſt in papiliones, alii in mures degenerant. In nonnullis quoque Joniæ civitatibus, ob Mæandri fluminis inundationem, tanta copia murium teſte Pauſania orta eſt, ut incolæ aliò migrare coacti fuerint. Ex putri natos non generare, & ſi generant, vim prolificam in filius ceſſare, Cardanus prodidit. *Vocem* Homerus per ἰξολολύζειν expreſſit. *Antipathiam* exercent cum elaterio, ſcilla, colocynthide, muſtela, accipitre, felibus, &c. *Sympathiam*, cum majorana ad cujus radicem in morbo confugiunt & cum ſuibus. Muris enim jecore in ficu ſuibus dato, nullo edito grunnitu porrigentem ſequuntur, hujusque experimenti periculum Pierius Valerianus Patavii fecit. De *Natura* & *Moribus* hæc pauca occurrunt. Acris, nempe, eſſe auditus, & lumen noctu odio habere, quod oculorum aciem perſtringat: in officinis aurariis & ferrariis micas metallorum devorare, & ſine dubio concoquere. Theophraſtus apud Plinium author eſt, in Gyaro inſula cum incolas fugaſſent, ferrum quoque roſiſſe eos, id quod natura quadam & ad Chalybas facere in officinis ferrariis. Aurariis quidem in metallis, ab hoc alvos eorum excidi, ſemperque futurum id deprehendi. Urina alicui parti aſperſa eandē erodit, ſi Arnoldo credimus. Plures in aquam delabentes, mutuas inter ſe caudas mutuo tenent, ut uno exeunte omnes evadant. Albertus in inferioris Germaniæ partib. murem ſe conſpicatum tradit, qui nutu ſui magiſtri candelam tenendo lumen miniſtrabat. *Differentias* magnitudo, color, pilus, odor, & locus ſuppeditant. *Magnitudinis* ſi habeatur ratio, Ariſtoteles mures in Arabia ſoricibus longè majores ſcripſit. Vitriacus in Orientis partibus vulpibus pares. Americus in

Deſcriptio.

Ariſtot. H. A. l. 3 c. 1. Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Severin. Zootomiæ Democrit. p. 323.

Locus.

Cibus.

Generatio. Plin H N. l. 10. c. 65. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 37.

Antipathia & Sympathia.

Natura & Mores.

Plin. H N. l. 8. c. 57.

Differentiæ. Ariſtot H. A. l. 8. c. 28.

in inſula quadam maximos invenit. Quantum ad *Colorem*, aſinini ſunt plærique: ſunt tamen & cinerei: alii etiam nigricant, alii ex fuſco ad ruffum tendunt. Vidit Geſnerus albiſſimum in Germania menſe Aprili captum, rubicundis & prominentibus oculis, barbâ multis & oblongis pilis hirſutâ.

Scalig. Exercit. 59.
Vidit & Scaliger alium, oculis igneis, & candore inſignem. Albertus quoſdam albos, eoſque ſalaciſſimos, & in quorum excrementis albi lapilli inveniantur, reperiri ſcribit. Si *pilos* attendamus, molliores alii habent, duriores alii, & ſetarum inſtar.

Ælian. H. A. l. 15. c. 26.
Plinius in Cyrenaica regione, Ælianus apud Ægyptios pilis erinaceorum acutis indutos inveniri produnt. Apud Herodotum, ἐχῖνες

Ruell. Hiſt. Plantar. l. 4.
genus quoddam murium leguntur. Si *odorem*, jucundi odoris à quibuſdam excrementa deponi, Ruellius author eſt. Eſt & in Italia genus quoddam, quod Moſchardinum dicitur. *Rationem loci* ſi ſpectes, vidit Bellonius, hoſcyami ſemine tantummodo victitantem, dorſo cinereo, ventre candido, corpore oblongo, cauda prolixa, & ore mucronato. Apud Scholiaſten Ariſtophanis ſunt σκάλοπες dicti. In Cappadocia apud Varinum quoddam genus μυωξὸς vocatur.

ARTICULUS II.
De Muribus Aquaticis.

Ambroſin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 31.
Nomen.
MUres ſylveſtres ruſticam vitam ducunt. Servius Nitedulas, Marcellus, mures ſubterraneos nominare videtur, quod terram pedibus ſodiendo, cuniculos ſibi faciant. Græci ἀρουραίους ſi per culta vagantur, ἀγρίους ſi per nemora, vocant. Nullibi eorum major copia, quam in Ægypto.

Ælian. H. A. l. 6. c. 21.
Locus.
Juxta Thebaidem poſt Nili inundationem, ſole humum calefaciente, variis in locis ex terræ hiatu innumeri prodeunt. Bellonius inter Gazara & Belba tantam multitudinem vagari ſcribit, ut niſi ab avibus Perenopteris devorarentur, omne ſeminum genus abligurirent.

Cibus.
Vorant lupulorum, paſtinacæ, & omnium leguminum radices Cinaræ maximè expetunt, A. 1271. adeò depopulati fuere frumenta, ut magna exinde annonæ caritas ſubſecuta fuerit.

Cardan. de rer. variet.
Generatio.
In Boreali regione, ſub nivibus latitantes, vermibus, Cardano prodente, veſcuntur. Gignuntur in quibuſdam locis, poſt repentinos imbres, aut fluminis inundationem. Muris pars anterior conſpicitur formata, poſteriore informi. Aliquando & ex ſemine propagantur. Ex Ariſtotele habemus, accidiſſe ut cum agricolæ pridiè metendum ſtatuerint, poſtridie totam ſegetem à muribus conſumptam invenirent. Caleni vidimus, inquit Niphus, quòd unicâ nocte totum campum ſegetibus maturis refertum, mures agreſtes abſumpſerunt. In Cantabria quidam accepta mercede mures venabantur. Æoli & Trojani, murium agreſtium abundantiâ vexati, Smynthio Apollini ſacrificarunt. Aliquando ex cuniculis egredi; eoſdem ſub terræ ſuperficie ſtruere, & bipalio apertos mox reparare: læſos, ad chondrillam confugere, naturæ ipſorum eſt.

Differentia.
Reducuntur ad eos plurimi, inprimis autem *Mus avellanarum*, *araneus*, *Alpinus*, *aquaticus*, & *Coyopollin Nierembergii*. Nam de ſoricibus, qui caudam in extremo villoſam gerunt, & præter alios ſtrident: nec non beſtiola Olao *Leem* dicta, quæ per repentinos imbres de cœlo decidit, & donec herbam renatam guſtaverit, vivit: nec non mure Napelli, quem napello vivere Matthiolus ſcribit, non eſt, quod dicam.

Ambroſin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 32.
Mus avellanarum, qui aliquibus Plinii ſorex eſt, aliquibus mus corylinus, duplex eſt, *Major* nempe, & *Minor*. Illum Geſnerus vivum aliquot dierum ſpacio nutrivit, & refert formâ & magnitudine ratto aſſimilari, colorem murinum per tergum & per latera magis ruffum, præſertim verò in capite habere, auriculis magnis glabris, & ventre candido præditum eſſe: pedibus eſſe rubicundis, caudâ tota hirſuta, oculis majuſculis eminentibus nigerrimis, barbâ partim alba partim nigra: ab eo denique animali domeſticorum odorem emanare. *Minorem* Albertus rubicundi coloris eſſe ſcribit. Eſtque vel *odoratus* rarior, Muſchardinus Italis, vel inodorus frequentior. Quidam *Luciolum* nuncupant, quod illius oculi maximè lucidi eſſe videantur. Valdè eſt muri araneo ſimilis: nec fortè à mure peregrino Hieronymi diſcrepat. Nidificat inter ramos Coryli, vel Eupatorii Avicennæ Cannabinæ nuncupati. Nidi forma ab Ambroſino exhibetur. Tam cavernas arborum quàm terræ latibula incolit, inque iis nucibus avellanis veſcitur. Quidam à fine autumni ad initium veris dormire, & quidem continuò ſcribunt: alii & ex his qui nutrivere, interpolato ſomno corripi. *Mus araneus* à figura nomen muris, ab agilitate, (ſuper tenſum filum, vel aciem gladii impunè ambulare poteſt) aranei accepit, ſi Sipontino credimus; ſi Geſnero, à venefica facultate, ut piſcis quidam araneus vocatur. Græcis eſt μυγάλη vel μυογάλη. Muſtela eum multò minorem, colore ad cinereum declinante, & dentibus tenuibus Aetius prædicat: brevem & gracilem caudam Albertus, roſtrum verò longum & acutum Matthiolus ei attribuunt. Oculos in comparatione ad totum corpus tam puſillos habet, ut Plinius eum obtuſa acie præditum crediderit, & Nicander μυγαλέην τυφλὴν, Vegetius murem cæcum appellaverit. Colore eſt partim fuſco, partim rufo, cum albo ventre. Roſtrum habet porcinum, pilis refertum; caudam in comparatione ad alios mures duplo minorem. Dentes Ambroſinus ita deſcribit. Dentes, inquit, quos in illo mure conſpeximus, anterio-

res

res in utraque mandibula duo erant exerti; inter maxillares nullus locus extabat vacuus, ſed omnes continuati: maxilla unicum tantum habebat punctum longiuſculum. Secundus omnium minimus tria habebat puncta, adeò exigua ut viſum omninò effugerent. Subſequebantur maxillares quatuor: quorum priores tres majores dividebantur in tria puncta: quarti verò punctum adeò perexiguum erat, ut difficulter videretur: quatuor tamen aſperitatibus aliquantulum eminentibus inſigniebatur. In oris parte inferiori, præter quatuor dictos, cæteri ſunt ſine ullo ſpacio continuati. Quocirca omnes numerum vigeſimum quartum explebant. Ultra Apenninum non haberi atteſtatur Plinius: at ſecundum Matthiolum in univerſa Italia, & præcipuè in Tridentino agro, Germania quoque habentur. Hyeme in ſtabulis verſantur: æſtate hortos & loca fimo bubulo repleta frequentant. Veſcuntur herbarum radicibus: ſed carduos præcipuè eſculentos, magno agricolarum detrimento, devorant. Geſnerus, cadaveribus quoque veſci audivit. Veneno in agro Tridentino carere, Matthiolus prodidit: ab orbitis rotarum maximè abhorrere Barbarus. Acutiſſimam in comparatione aliorum murium habet vocem: ſed quia hallucinantis viſus, ſegnis. Morſum ipſius venenatum eſſe vel exinde colligas, quod à fele captus, non comedatur. Prægnantis, prægnanti

Ambroſin. de Digit. Vvip. l. 2. c. 34.

majus parit incommodum. *Mus Alpinus* à loco in quo degit, nomen accepit. Hermolaus Marmotam vocat. Nonnulli Græci ἀρκτόμυω, ob ſimilitudinem quam cum mure & urſo gerit. Albertus ad eum Empetram refert, ſed quid hoc animalis ſit, hodiè ignoratur. Capite leporem refert, magnitudine cuniculum, auresque tam breves habet, ut vix ſupra pilos emineant: vario oblongoque pilo inſtar taxi veſtitur. Caudam habet brevem; pedes unguibus acutis armatos, quibus altè terram effodit. Hyeme quandoque ita pingueſcit, ut monſtroſe intumeſcat. Nonnulli addunt, dentes ejus anteriores eſſe leporinos, & ſi forcipibus ſecentur, unâ nocte renaſci.

Aurel. Sev. Zootomiæ Democrit. p. 325.

De *Interioribus* obſervationes Severini hæ ſunt. Teſtes aliquantulum ſuperiores. Cæcum peramplum, ventriculi modo, internè aſperum & reticulatum, in quo vulva inſignis introrſum externè. Hepar multifidum ſeptenis lobis diſtinctum, quorum major vergit ad ſiniſtram partem, reliqui ad dextram, omnes à ſe invicem diſtincti. Cyſtis fellis cbolidochi valvula ad duodenum. Splen longus hirundinis majoris modo. Ureteres non recto ductu deſcendentes à renibus, ſed dorſo hærentes & exigui. Frequentiſſimi in Annanienſibus Tridentini ſoli montibus conſpiciuntur. In nivoſis quoque & frigidioribus Germaniæ partibus verſantur. Veſcuntur fructibus, lacte inprimis, quod more porcellorum ſugunt. Ideò ſæpe in paſtorum caſis deprehenduntur. Cicurati edunt pulmentum, panem, piſces & alia quæ illis objiciuntur. Circa feſtum Nativitatis Dominicæ terrâ effoſſa dormientes deprehenduntur, nec citius expergiſcuntur quàm à ſolis vel ignis calore reſoluti. Levem ob cauſam metu conſternantur: indignabundi, argutam, ſibilantis fiſtulæ inſtar, vocem edunt: vel aëris mutationem prænunciant. Odore ſunt tam gravi, ut vix æſtate perferri poſſit. Nec deeſt ipſis ingenium. Appropinquante hyeme fænum & paleas in latibula convehunt. Unus ſtratus humi fæno oneratur: alii caudâ onuſtum in cryptam pertrahunt. Duo foramina in unoquoque latibulo parare ſolemne ipſis eſt, per quæ in unum locum tendunt; & juxta unum excrementa deponunt, & per aliud in cryptam ingrediuntur. Adventante frigore meatum ingreſſus claudunt; exaſperato, aliud adeò obturant, ut ne bipalio quidem penetrari poſſit. Circa finem Septembris in cryptam ingreſſi, conglobati, ſeptem pauciores vel plures, ſed impari plærumque numero, ſuper ſtramine ad vernum uſque tempus ſtertunt. Reliquis egreſſis, cryptæ cuſtos adſiſtit, & ex alto ſpeculatur. Si quid obſervaverit, voce acutiſſimâ monet. Sic ad cryptam concurrunt, ipſe ultimus ingreditur. Sereno duntaxat cœlo colludunt, obmurmurant, & aliquando, obſervante Stumpfio, canicularum inſtar latrant. Cicures dentibus pediculos hominis, ſimiæ inſtar, venantur. Veniunt apud Alpium incolas in cibum, inprimis circa hyemis initia. Aſſantur, coquuntur in jure nigro, & ſale inſperſi infumantur. Puerperis etiam conceduntur. Pinguedo nervos contractos emollit, & illita umbilico ſomnum conciliat. Ventriculus colicâ laborantibus utiliter imponitur.

Ambroſin. l. d. c. 35.

Muris aquatici meminit Ariſtoteles in Mirabilium libro.

Bellon. Aquatil. l. 1.

Bellonius ipſi tres meatus aſſignat, unum pro fæcibus, alterum pro urina, tertium pro fætu.

Cluſius in Auct. Exotic.

Si Cluſium ſequimur, magnitudine ad talpam accedit. Coloris eſt fuſci præter ventrem, qui pilis ex albo cinereis veſtitur. Villis tegitur denſis & mollibus. Caput pro ratione reliqui corporis eſt parvum: pars ſuperior roſtri prominula. Dentes quatuor, in utraque maxilla bini, ſed in inferiore minores & obtuſi. Oculi vix conſpicui. Rictus latera longis cinereis villis obſita. Cauda rariſſimos pilos habet, & oſſeo quodam nervo mediam ſecundum longitudinem ſecat. Poſteriores pedes anterioribus ſunt longiores & magis plani, & membrana quadam, prout in palmipedibus cernitur, conteguntur. Ad Strymonem & Nilum freqentiſſimi ſunt, & ſerenis noctibus vagantur. Geſnerus in parvulis rivis verſari ſcribit. Ariſtoteles Luſis Arcadiæ in fonte

quodam. Veſcuntur plantis aquaticis, frugibus, & piſcibus. A Magis olim Zoroaſtrem ſecutis mali Dæmonis eſſe putabantur: ſi modo de muribus iſtis & non teſtudinibus id ſumendum eſt. In nonnullis Galliæ locis in cibo adhiberi, proditum à quibusdam. De *Coyopollin* ita Nierembergius. Vocant Indi Coyopollin parvum animal, muris mediocris magnitudine, aut paulo majus, caudâ verò auriculis & roſtro Tlacuatzin ſimile: nam caudâ & pro manibus utitur, & natus matrem, cùm metuit, ſtringit amplexu. Cauda eſt craſſior murinâ, firmiorque: venter ex albo palleſcit: auriculæ ſunt tranſlucidæ, pedes & crura candida. Educat in àrboribus ſobolem. Poſſet ad genera Tlacuatzin referri, niſi alicui præplaceat pertinere ad mures, aut eſſe ſui generis. Invenitur in montibus tepoplanicis. Cæterum crocodilis quoque cauda pro manu eſt, illâ nimirum arripiunt prædam, belluas, homines.

Plutarch. Sympoſ. 4 quæſt. ult.

Niereмb. Hiſt. Exod. l. 9. c. 3.

CAPUT XVIII.

De Talpa.

Ambroſin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 36. *Nomen.*

NOmen Talpæ huic animali quod deſcripturi ſumus Latini indidere, ſeu à Græco θάπτω inhumo, quod aſſidua terræ effoſſione ſeipſam quaſi inhumare videatur: ſeu quod cæcum ſit, quod Græci τυφλὸν vocant: ſeu quod ſe perpetuo θάλπῃ, id eſt foveat, ſub terra: ſeu à Chaldaico פלח findere, quod terram findat. Græcis dicitur ἀσπάλαξ & σπάλαξ, παρὰ τὸ σπᾶν, quod terram unguibus aſſiduè vellicet: Nicocli σκάλοψ: Varino σιφνεὺς, quod terram fodiendo evacuet. σίφνον terram, & σιφνεύειν Varinus interpretatur. Volaterranus & alii nuperi auctores Græce blattam, ἀπὸ τοῦ βλάπτειν, id eſt à nocendo vocant, ſed perperam. *Deſcriptio.* Deſcriptionem quòd attinet, Scaliger muri non valdè ſimilem ſcripſit. *Corpore* latiore & depreſſiore, *pedibus* quodammodo urſinis, cruribus breviſſimis, *capite* bufonino. Albertus quinque digitos in *pedibus* anterioribus, quatuor in poſterioribus habere ſcripſit: Geſnerus, quintum ita introrſum ſpectare, ut minus curioſè ſpectanti occultetur, reliquit. Palma anteriorum pedum lata & manui ſimilis: *Collum* inter crura anteriora breviſſimum & propè nullum: *pili*, breves, denſi, & in nigredine ſplendentes. *Interna & Anatomica* ſi ſpectes, *Dentibus* binis & anterius conjunctis caret, ſed inſtar canis & muſtelæ utrinque ad latera ſingulos eminentiores habet. *Pulmones* cum multis fibris ſeparatis, nullo inter ſe communi principio cohærentibus, una cum corde, verſus inferiorem ventrem ſiti ſunt. *Crura* anteriora ex duobus conſtant oſſibus, quæ in os humeri inſeruntur. Sic fortius beſtia hæc fodit: poſteriora crura babent os, quod paulo infra genu in alia duo dividitur. M. Aurelius Severinus hæc de internis in talpa mare habet. Viſcera, inquit, omnia, ſicut in aliis quadrupedibus. I. Præterquam, quod nullum colon, inteſtinaque reliqua ferè uniformia; nullum enim cæcum. II. *Teſtes* intrò conditi ſicut in daſipodis, colore tamen nigro: neque in loco, qui proxime renibus eſſe ſolet, ſed à lateribus veſicæ, in infima abdominis cavitate. III. *Renes* conjuncti proximæ venæ cavæ puſillo, ſive ſpatio emulgentium. IV. *Fel* pro corpore majuſculum, cum conſpicuis cholidochis. V. *Ventriculi* janitor lineâ quâdam transverſa, veluti ligatus atque diſtinctus. VI. Vaſa ferentia ſuffulta (ſi rectè memini) ureteris. VII. Larynx, qualis in teſtudine terreſtri; mutum enim animal. VIII. Obſervata in *interna aure* duo, malleolus & incus, mire perpuſilli: Os inter medium duobus aurium oſſibus egregiè pumicoſum. IX. Proceſſus inferioris *maxillæ* utrique tres, X. Vera equidem ſunt, quæ ſcribit Plinius de *oculis* talpæ. Viſuntur enim ipſi in ſuo loco nigri toti, contecti cute puſilli, quale eſt ſemen Pſyllii: nulli ipſis inſerti nervi optici, (quantum mihi advertere licuit) nec ſatis ſcio, num fungi videndi munere poſſint; non eam ſolam ob cauſam, quòd tecti corio ſunt, verùm quod multa eis adhuc deſint, quæ neceſſaria ſunt. Omninò autem exiſtimàrim, veſtigia hæc eſſe oculorum potius, quam oculos verè, in quibus ludere voluiſſe naturam appareat, atque oſtendere, non deeſſe ſibi facultatem oculos fingendi, quando velit; aut verius fortaſſe fingimus hæc ipſi. Rurſus & in alia talpa Anno 1617. obſervata hæc: *Panniculus carnoſus* totus & mirè commiſſus cuti. Cerebrum pro ratione magnum & bonè diſtinctum & exornatum. Auriculæ non ſunt externæ, interna penitùs abdita, cujus oſſicula tria ſupra modum perpuſilla; inteſtina funiculi ſimpliciſſimi modo exilia. In Theſſalia adeò bumus talpis familiaris, ut ſuffoſſum ab iis ibi oppidum quidam prodiderint. In Orchomeno agro, prodente Ariſtotele, frequentiſſimæ vagantur. At in Lebaica nullæ ſunt, nec illatæ effodiunt, forte propter ſoli duritiem. Lumbricis præcipue veſcuntur: ideò ſtercoratis & ſterquiliniis gaudent. Abſumunt & omne aliud vermium genus, eoque deficiente, terram comedunt. Viſi radices herbarum & frugum, bufones etiam infeſtare. Ex terra pluviis madida, & putreſcente, ut plurimum generantur. Nec per horæ ſpacium ſupra terram vivere poſſe dixit Albertus, ſed falsò. Viſum quidem babent hebetem, ſed auditum excellentem. Invenit in Medicina & aliis uſum. *Dens* à viva evulſus dentium dolores ſedare creditur. Pilullæ ex ea cum

Severin. in Zootomia Democrit. p. 317.

Locus.

Plin. H. N. l. 8. c. 28.

Cibus.

Uſus.

melle

meſſe ſubactæ & devoratæ ſtrumas abſumunt. *Caput* inciſum, & cum terra à talpis eruta tuſum, inque pyxide ſtannea in paſtillos digeſtum, contra omnes colli dolores exhibetur. *Sanguis* pilos reſtituit: & ad paronychias commendatur. *Adeps* ad capillorum augmentum ſupprimendum conducit. Marinellus in hoc caſu unguenta quæ ex pinguedine talpæ & veſpertilionis componuntur, præſcribit. Cinis in ſanandis fiſtulis chirurgis inſervit. Mizaldus periclitaturus an æger moriturus ſit, nec ne, chelidonium cum talpæ corde pulvino ægrotantis ſupponit. Cantaturum, aut clarâ voce vociferaturum credit, ſi convaleſcet: fleturum, ſin minus. Aquâ, in qua talpa maduit & pilos depoſuit, pili reſtituuntur. Ex pellibus pileolos confici, memorat Agricola.

CAPUT XIX.

De Echino terreſtri.

Ambroſin de Digit. Vivip. l. 2. c. 37. Nomen.

ECHinus, non ab aculcorum hirſutie, ſed potius ἀπὸ τ̃ μὴ δυνασθῆ ἴχεσθαι διὰ τὰς ἀκανθας, ὅ ἐστιν ὁ ἀκρόχιστος, quòd ob aculeos teneri non poſſit, nomen ſortitus eſt. Galenus Acanthionem terreſtrem vocat, Suidas ἀκανθόχοιρον, porcum ſpinis horrentem, χύλιον, & χοιρογρύλλιον: Heſychius ἀκανθόνωτον, propter dorſum ſpinis refertum: Lycophron ab inſigni vaframento Nauplium nuncupavit, quod nomen Latini Echino marino tribuunt. Quidam cum Plinio, Hericem, Hericium, & Herinaceum proferunt; nec malè. Ab horrore enim, vel etiam ab hærendo, quòd fructus ejus ſpinis adhæreant, hoc animal dictum eſſe videtur. Eſt bellua, ut Hermolaus breviter deſcripſit, cuniculi magnitudine,

Deſcriptio.

aculeis vallata præterquam in ore, & pedibus, parte inferiori, quam rara lanugo tantum operit. Obſervata in illo. *Muſculi*

Severin Zoot. Democrit. p. 319.

conglobatores totius corporis. *Inteſtina* æquè craſſitudinis, imò verius tenuitatis quàm longiſſimæ, ſine cæci aut alterius diſtinctione: in ſumma, qualia muri. Quin paria iſtorum ſtercora, pares teſticuli, qui proximi peni; hic longiſſimus exortus in viam caudæ compreſſus ſemen emiſit, muci flavioris imagine. Septipinne *jecur*. Peni adſtites carunculæ quædam ſubalbidæ, racemoſæ, in pinnulas diſtinctæ, rupis præruptæ modo, quas pulmonis fibris quadantenus aſſimilare poſſis. *Teſtes* intus latent, & lumbis affiguntur. *Oſſa* quædam rotunda, quædam planiora, acuta alia, alia obtuſa conſpiciuntur. Ubique locorum reperiuntur, Cretam ſi excipias, ſi Plinio credendum.

Plin. H. N. l. 9. c. 12. Cibus.

Ad annum abſque cibo durare poſſe, ſcripſit Ariſtoteles. Pomis verò & uvis utplurimum victitat, quæ decuſſa & ſpiois infixa ad latibulum defert. Lac etiam & vinum in ædibus potare animadverſum.

Ælian. H. A. l. 16. c. 69

Inimicitias gerit, cum urſo, lupo, vulpe, vipera, & potamogeto herba. In orbem colligi, & quaſi mortuum jacere, ſimul atque vel canum latratum ſenſit, vel ferarum odorem vel venatorum acceſſum; cubilia ad Aquilonis & Auſtri viciſſitudinem commutare; & ſi domi alatur, pro ventorum flatu modò ad hunc, modò ad illum parietem accedere, ut Ariſtoteles reliquit; dum capitur,

Ariſtot. H. A. l. 9. c. 6.

urinam, cujus contactu ſpinæ dorſi decidunt, emittere; humano denique ritu congredi, ad naturam ipſius ſpectat.

Uſus.

Venit apud quoſdam ſuillus erinaceus in cibum: ſed niſi benè appareтur, ſtranguriam adfert. Ideò unico ictu mactandum, & vaſis urinæ expurgandum quidam cenſuere. Menſe Auguſto ob pabuli copiam ſunt pinguiores. Durantes cum multis aromatibus in artocreate coquit: Geſnerus in aceto & vino fervefacit, deinde lardo & caryophyllis diſtinctam, in veru torret. In Medicina multum adfert emolumenti. *Hepar* renum vitiis miro eſt auxilio. *Felle* contactæ verrucæ ſiccantur. *Lien* aſſatus & pulverizatus efficaciſſimo eſt lienoſis remedio. *Caro* ad prohibendum abortum præſcribitur. Eadem, unico ictu mactati ſtranguria laboranti commodè ſuſpenditur. Exſiccata plica laborantibus exhibetur. *Adipe* in autumno capti Poloni in eodem morbo utuntur. Idem in lithiaſi inſignem haber prærogativam. *Sanguinis* haud ſpernendus eſt in lapide veſicæ, renum, & ardore urinæ uſus. Cinis *Combuſti* cum adipe urſino capillis decorem reſtituit. Eodem ad præcavendum abortum cum oleo unguine multi utuntur. Adhibetur idem in renum doloribus aqua intercute & aliis. *Fimus* recens cum ſandaracho, aceto, & pice liquida, fluxum capillorum cohibet. *Corium* cum ſpinis olim ad extergenda veſtimenta adhibebatur.

Differentiæ.

Diſtinguitur in Suillum, qui roſtrum ſui ſimile habet, & *Caninum*, qui canis. Ex eodem inſignis fætor exhalat. In Braſilia, ut Jeſuita quidam apud Majolum habet, animal Echino ſimile vagatur, cujus ſetæ prælongæ coloris pallidi & in ſummitate nigræ; valdè aculeatæ erant. Mirum in illis natura recondidit. Cuicunque enim cuſpis ejus admovetur, etiam ab animante revulſa, illam, & præcipuè carnem penetrat: experimentoque compertum eſt, hujuſmodi aculeum, unius noctis intervallo craſſiſſimo corio admotum, illud perinde ac eſſet manu hominis impulſum, penetraſſe.

CAPUT XX.

De Hiſtrice.

Ambroſin. de Digit. Vivip. l. 2. c. 38. Nomen.

ERinaceorum generi adſcribit Hyſtricem, Plinius, Ælianus & Oppianus. Græcis ὕστριξ ὕστριχος, & ὕθριξ ὕστριγος nuncupatur, à θρὶξ & ὗς ſine dubio. Plinius fœminino genere effert, maſculino Oppianus. Quidam ſub muris Africani Plauto veni-

venire crediderunt, quòd frequens in Africa eſſe perhibeatur. *Deſcriptio.* Iſidorus à ſtridore quem aculei in motu animalis excitant, deducit, & ſine aſpiratione ſcribit. Claudianus eum ita deſcripſit.

——— os longius illi
Aſſimilat porcum, mentita cornua ſetæ
Summa fronte rigent, oculis rubet igneus ardor,
Parva ſub hirſuto catuli veſtigia dorſo.

At ſi Agricolæ attendimus, habet Hyſtrix *os* leporino ſimile, *dentes* quatuor longos, duos in ſuperiore, totidem in inferiore parte, *aures* humanis ſimiles: *pedes* anteriores pedibus Taxi, poſteriores urſi aſſimulantur. *Dorſo* & lateribus ſpinæ bicolores, partim albæ partim nigræ inſunt, & aliquando ad duorum vel trium palmorum longitudinem accedunt, quas animal, ut pavo caudam, erigere poteſt. Ingreſſurus in cavernam, erectas dimittit. Solinus in Æthiopia frequentiſſimos vagari ſcribit: *Locus.* quamvis in tota Africa & India inveniantur. Habentur & in Italia; ſed in Gallia raræ. In Galæcia reperiri, Compoſtellani peregrinatores teſtantur, qui eorum aculeos in pileis deferunt. In dumetis autem & vepribus latent. *Cibus. Agricola de Animal. ſubterraneis.* *Victitant* pomis, rapis, pyris, paſtinacis, & pane comminuto: bibunt aquam, ſed vino mixtam aviſſimè. *Natura.* Aculeos tenſâ cute in hoſtem ejaculari, unde fortè ſagittandi ars, & nomen ἀκλεϑϐελν; deſtinato ictu ferire; noctu magis quàm interdiu ad paſcua progredi; hyeme in cavernis latere; tot dies quot urſa in utero gerere, à natura obtinuit. *Uſus.* Nec huic gula pepercit. Commendatur enim in epularum magnificentia. Apparatum vide apud Ambroſinum ex Scapio. In Medicina videtur iiſdem affectibus conducere quibus erinaceus. Mulieres ad diſcriminandos capillos aculeis eorum potius quàm acubus utuntur. Plinius ex iiſdem dentiſcalpia ad roborandos dentes conficit. *Differentiæ.* Circa *Differentias* nihil ferè occurrit. Quidam in Marinum & Terreſtrem diſtinguunt, & dentalium pro marini aculeis venditant; ſed nimis audacter. Nemo enim authorum marini meminit. Referri huc poteſt incertæ naturæ animal, quod Cardanus Anno 1550. Papiæ vidit. Magnitudine erat vulpis, rictu leporino; dentibus prominentibus adinſtar ſciuri; oculis nigris & ſerpentinis; comâ hircinæ barbæ ſimillimâ, quæ à capite ad collum ferebatur, cum pedibus anterioribus taxi, poſterioribus urſi; auribus in figura humanis; cum ſpinis ferè centum more hyſtricis, quarum quædam in apice curvabantur, alioquin immobiles, & in motu animalis ſtrepitum edentes. Cauda animalis erat anſerina, cujus plumæ paulatim in ſpinas degenerabant. Vox ſubobſcura & rauca quaſi latrantis canis: canesque odio proſequebatur. Fortè ex hyſtrice aliaque beſtia natum erat.

CAPUT XXI.

De Tato, ſeu Echino Braſiliano.

TAtum Nierembergii verbis deſcribemus. *Nieremb. Hiſt. Exod. l. 9 c. 6.* Cataphractum, inquit iſte, quoddam animal Indiarum varie appellatum invenio. Hiſpani nuncupant *Armadillo.* Luſitani *Sneubertado.* Itali Bardato: Thevetus Braſilico nomine *Tatau*, Maphæus *Tatuſiam*, Geſnerus *Tatum*, nova Hiſpania *Chirquinchum*, alicubi *Caſſamin*, aliis Indis *Ajatochtli* dicitur, hoc eſt, cuniculus cucurbitalis, ſpecubus enim, quemadmodum cuniculus conditur. Una nocte ſpacium leucæ excavat; quare niſi ligetur, nullibi ſe includi patiens, perfodit uſquequò extra domum & oppida emergat. Variæ ſunt ſpecies horum loricatorum: mihi omnium mirabilior ajatochtlus, cujus & rarior mentio & ſterilior, quare illum præſertim narrabo. Duris armatur laminis, quas ipſe vidi. Canis Melitenſis eſt magnitudine. Pedes ei ſuis parvuli roſtrumque ſed oblongum & gracile. Armatur undique cruſtâ, militari & cataphracto equo perſimili, in laminas connexas atque mobiles diviſa, quibus ſe convolvit atque undique tegit. Auriculæ murinæ, ſed longiores, nimis graciles. Cauda ejus eſt longa, teres, geniculata, eodemque modo laminis cruſtatis circumvallata. Venter candet, ac pelle operitur molli, humanæ haud diſſimili, longiuſculis exilibus, ac raris pilis veſtita. Formicas venatur. Cubat ſupinus, atque cauda ori admota, qua rectà procedentes formicæ incidunt in inſidias, & cibum deludenti ſuggerunt. Antonius Herrera addit, lotio proprio implere lacunam ſuper ventrem inter cruſtas ſuas, ſic formicas, humore obſtante, per caudam procedere uſque ad os. Cum fugit, in præceps caput caudamque ventri applicat, ac tuetur cruſtà, & ſeſe in ſpiram convolvens rotat. Quòd ſi pertinacius quiſpiam inſectari perſeveret, ſemet in venatorem contorquet; ut haud raro, validè tundens dorſo ſuo pectus hominis exanimat. Verſatur in uliginoſis lacubus. Lumbrius, piſcibus ac vermiculis veſcitur, & quibuſdam arborum baccis & pomis. Caro impensè pinguis, dulcis, ac pituoſi alimenti, & excrementis redundans. Utebantur caudâ antiqui ad eas, quas zebratanas vocant, (quarum apud illos uſus frequens) muniendas. Cruſta multis rebus utilis, tum ad bellicos uſus, tum ad pacem opportunis. Ajunt illius cruſtam tritam, ac drachmæ unius pondere intrà ſumptam, evocato ſudore magnopere conferre morbo Gallico curando. Invenitur locis calentibus lacuſtribus & uliginoſis. Duæ apud Lucatanenſes horum animalium ſunt differentiæ. Quædam in-

noxia & gratiſſimi alimenti ſunt; alia noxia & venenata, ut vomitu ac flatu alvi citato ſyncopen inducant, tandem interimant. Antidotum eſt oleum olivarum, niſi virus invaluerit, fruſtranea tunc remedia. Si fortaſſe aliqua juverint, diffluunt ſuperſtitibus capilli, languet color, marcent vires. Diſtinguuntur teſtarum ſeu laminarum numero. Innoxia octonis, noxia ſenis conſtant. Innocua etiam coxæ, oſſe carent, & maculis rubeis circa ventrem diſtinguuntur. Eſt autem hoc animal viperis, quæ ſono quodam perſtrepunt tam charum & amicum, ut eodem foramine, ſine alterutrius injuria condantur. Primum illud genus videtur deſcripſiſſe Conſalvus Ferdinandus Oviedus hac ſententia. Καταφρακτὸς, *ſive undique armis munitus, animal eſt aſpectu admirabili, valde diverſum ab iis quæ aut in Hiſpaniâ, aut in aliis Europæ regionibus conſpiciuntur. Quadrupes eſt animal, totumque corpus cum caudâ corio tectum habet ſimili cortici lacerti, de quo infra ſumus dicturi (crocodilum Americanum intelligit) coloris inter album & cinericeum mixti, ad album tamen magis accedentis. Ejuſdem verò eſt forma cum equo undique armis munito, caniculæ autem vulgaris magnitudine. Non eſt animal noxium; domiciliumque habet in terrenis tumulis, pedibuſque terram egerendo, ſublatibula fodit cuniculorum inſtar. Capiuntur hæc animalia retibus & baliſtis, petita occiduntur, magnâ autem ex parte ſementis tempore, quando ſtipulæ aduruntur, aut agri coluntur, ut gramen producant in boum & animantium pabulum. Aliquoties me hoc animali veſci contigit, ac ſanè melioris ſaporis quam hædos, & ſalubrem cibum eſſe comperiebam. Cæterum ſi hæc animalia in iis Provinciis conſpecta fuiſſent, in quibus equos undique armaturâ muniendi conſuetudo originem ſumpſit, ex hujus animalis aſpectu exemplar deſumptum opinari quis poſſet.* Cum alii Auctores Oviedo refragentur, *aliud genus armatorum*, quàm ille cogitant. Diverſa, quæ de loricato animali ſeu tato narrantur, de diverſis ſpeciebus, pro diverſitate provinciarum accipienda ſunt. Sic Monardes prodit, nunquam viſum edere, ideoque ſub terra duntaxat, & ex ipſa terra ali: Geſnerus contrà, licet perpauca, de illo ait, allatum in Galliam ſeminibus & fructibus viſum veſci. Neutrum refuto, cùm de diverſis loqui poſſint. Agnoverunt quoque tria genera horum armatorum Jacobus Plateau & Cluſius: unum breviſſimæ caudæ, quod ſic deſcribit: *Habebat porro id animal pedis unius & quatuor unciarum longitudinem, corporis verò ambitus erat quatuordecim unciarum, binis videlicet minore longitudine. Ejus tegmen durum & teſtaceum, fuliginoſi coloris, quem forte vetuſtate & manuum tractatione contraxerat, quodammodo teſſellatum. A collo ad medium corpus, quaſi orbiculata figura teſſellis variè pictis diſtinctum, medio autem corpore ternis ordinibus quadrangularium teſſellarum variè etiam picturarum inſignitum. Poſtrema teguminis pars ſimilibus orbibus diſtincta erat, qualibus pars anterior. Totum etiam caput ad nares uſque ſimilibus teſtis tectum. Aures patentiores, nec adeò mucronatas habebat. Cauda brevis erat, duobus digiti humani extremis articulis non major, tota etiam orbicularis teſſellis tecta. Ventrem nullâ cruſtâ tectum fuiſſe, ſed villis duntaxat obſitum, pictura repræſentabat, quemadmodum etiam crurum poſteriorem partem, atque guttur & nares. Poſteriores pedes ternis digitis, & calcari præditos fuiſſe, pictura fidem faciebat: anteriores vero duntaxat binis & calcari, niſi à pictore fuerint prætermiſſi: penem ſatis longum & exertum habebat. Neſcio an huic deſit virtus, quam de Armadillo, ſive tato caudato Monardus dixit. Præcipuam ejus vim in caudæ oſſiculo eſſe: cujus in tenuiſſimum pulverem redacti pilula, confecta magnitudine capitis aviculæ, atque auri indita, dolorem ejus ſedare; Et tinnitum etiam cum exigua ſurditate conjunctum curare traditur. Certè dolorem ſedare, frequenti experientia probatum eſt.* Adjicio aſtum Chirqvinchi, quod audivi ab his, qui primùm fama, deinde viſu acceperunt. Teſtes oculati ſic referunt. Pluente cœlo ſupinus jacet: in ventre qui exermis eſt, colligit aquam contentam inter cruſtas laterum, ſic perdurat tranſacto imbre fermè diem integrum, donec occurrat incaute cervus ſitibundus, qui accendens ad potum, immergit buccam, tunc claudit ſe *Chirqvinchus*, labra & nares comprehendens cervi. Hic diſcurrit hinc inde: nunquam laxat prædam chirqvinchus, donec fatigatam interimat anguſtiæ ſpiritus. Aſtum quoque erinaceorum habet, in cruſtis ſuis ſe, dum timet, conglobat, nec niſi ad ignes relaxatur. Conchulis hujus animalis utuntur Indi in maleficis, præcipuè ad explorandos & puniendos fures. Tangunt prius cum concha terram à fure calcatam, ſive aliud quicquid ille attigerit: implent maxillam potione quam chicham vocant: tympanis deinde circumſonant, concha interim ſponte ſubſultante & tripudiante. Hoc veneficio notatur vultus furis puſtula, in genis quæ per utramque maxillam ſerperet, niſi maleficium diligenter diſſolvatur.

TITULUS III.

De Quadrupedibus Domeſticis.

CAPUT I.

De Cane.

Ambroſin. de Digit. Vyip. l. 3. c. 1. *Nomen.*

TAntum de Semiferis, ſequuntur *Domeſtica*, *Canis* nempe & *Felis*. *Canis* vox olim Canes, ut plebes, trabes, pronunciabatur, venitque ſi Varroni attendimus, à canore latratus, quòd voce ſigna edere ſoleant. Græcis veteribus dicitur κυων, & in obliquo caſu κυνὸς, ſine dubio παρὰ τὸ κυω, amo, ſeu quòd proniores ſint in Venerem: ſeu quòd animal ſit φιλοδίαιτον Modernis vocatur σκύλος nomine fortè à Scylax detorto. Aliis ὑλάκτωρ lattator, à voce quam edit: nec non ἀκανθὶς apud Heſychium & Suidam, παρὰ τὸ αἰκάλλειν, quod cauda potis blandiatur.

Deſcriptio. *Deſcriptionem* non eſt quod addamus. Notiſſimum utpote animal eſt.

M. Aurel. Severin. Zootomiæ Democrit. p. 306.

In Cane ſecta ſequentia obſervata ſunt Severino, quæ ejuſdem verbis exponemus. *Uterus*, inquit, bicornis, cervice brevitate & anguſtia medio digito reſpondente. Cornua lata, quantum manus caperet, longitudine majori, quam palmari communi menſura, craſſitudine ubique æquali circumvoluta autem ſimplici gyro, non anfractuoſa vel cellulata, uti ſuillus. Feruntur extrema cornuum uſque ad renes colligata venis, quæ ad uterum veniunt, & teſtibus ipſi incumbentibus per membranam. Ad oſtium primum cervicis viſitur corpus quod dum mole, figura atque colore referens caput limacis exertum à ſua cochlea. Impoſitus in hujus os ſtylus ferreus non eſt admiſſus, niſi poſtquam eſt diſſectus parum. Diſſecto utero inventi ſunt involuti fœtus, involucra autem tria, chorion, allantoides, amnion: ſed priora vix dividi poſſunt adeò ſunt annexa; adeò ſunt tenuis ſubſtantiæ: In dextro cornu catuli quinque, in ſiniſtro quatuor, ſinguli ſuis Involucris contenti, chorion unicuique per medium; transverſim poſitæ zonæ latæ duorum digitorum, diſtinctæ lineis atris ab extremo, & rubrâ in medio: ſingulæ autem ſanguinem fuſum colore ſibi reſpondentem repræſentant. *Omentum* veluti ſaccus, qui integit inteſtina ſuperiora; naſcitur ejus pars ſuperior è fundo ventriculi per mediam ipſius lineam totum ambiens; ſimpliciter & pars poſterior quæ inſeritur in lienem & in pancreas. *Pancreas* autem ſtatim apparet poſt exortum duodéni, illigatum huic & venæ portæ. *Vena porta* mittit triplicem ramum ad conterminas partes meſentericum, cœliacum, ſplenicum. Cœliacus excurrit partem ventriculi concavam. Splenicus mittit ſuperne ramum ad ventriculum parte hujus convexâ per mediam lineam, usque quo ſuperius ventriculi os pertingat. Ligatus eſt *ſplen* diaphragmati. per mediam membranam plus digito latam, & ventriculo per omentum: Habet ſplen figuram propè pedis amplè calceati. *Colum inteſtinum* nullum, recti finis partem accipit cæcum, cujus figura veluti involuti, quod explicatum longitudine eſt medii digiti. Ad finem recti internè *valvula* una inſignis, altera in cæci principio ſed minor. *Rectum* parte inferiore valdè corrugatum: Ab aorta ſurſum convolutus ad cava hepatis plexus arteriarum, qui appropinquat pancreati, attractum hoc attrahit hepar & ſuperiora viſcera. Supra os ſuperius ventriculi glandulæ duæ, major & durior dextra quam ſiniſtra, ambæ ſucculentæ humidiores. *Sanguis* canis ater valdè, propter aduſtionem quippe. Ad finem *linguæ* inſeritur muſculus teres deſcendens per mediam ipſius lineam. *Auricula cordis* dextra duplo major quam ſiniſtra. In cranii parte tum dextra, tum ſiniſtra, quas integunt muſculi temporales; nulla apparet involvens membrana, præterquam ea, quæ propria muſculorum eſt: in aliis vero cranii partibus manifeſta apparet. In radice linguæ utrinque eſt glandula parva & producta obliquo ſitu. Circuli arteriæ aſperæ transverſim poſiti, non ſicut in ſue obliqui. Canis *cerebrum* majus quam ſuis. Inverſo cerebro patuere proceſſus mammillares & ſpinalis medullæ initium, per quorum medium facta ſectione profundiori patuerunt duo ductus parvi, alter, qui à parte mammillarum per rectam lineam tendit ad finem usque cerebelli, alter paulò citerius ſuperne poſitus huic obliquè. De cætero, pedes canum anteriores in quinque digitos, poſteriores in quaternos diſtincti ſunt: fœminarum venter, duplici mammarum ordine, in utroque ſcilicet latere, exornatur. Albertus etiam generoſi canis imas nares, rotundas, ſolidas, & ferè obtuſas obſervat. Ariſtoteles verò & Ælianus calvam futuris carere aſſeverarunt. Galenus denique muſculos temporales in canibus veluti in lupis & leonibus robuſtiſſimos obſervavit, quòd in frangendis oſſibus maxillas exercere ſoleant. Galen. de uſu part. l. 11. c. 9.

De *Loco* hoc tantum pono, nullos in Braſilia ante Vilagagnonis expeditionem fuiſſe, ſi Lerio credimus: ſi Textori, Sigaron Arabiæ inſulam non ingredi; ingreſſos, vagari donec pereant. *Locus.*

Πάμφαγοι ſunt: nec vel à piſcibus, vel à cadaveribus abſtinent, quod primum Balbus in itinerario prodidit. A carne tamen ſuæ ſpeciei, ut & fulmine ictis abhorrent. Gramen etiam comedunt, ſed medelæ gratiâ. Fraxini fructu abſtinent, quòd vertebræ coxarum dolo- *Cibus.*

dolorem inde incurrant. Potione vini vel aquæ ardentis dementantur, & divagantur, donec vapor evanuerit. De *Generatione* nota. *Generatio.* Semper eis coitum opportunum: Tardivus tamen veris initium, rarius autumni tempus congrediendo idoneum, scripſit. *Ariſtot. H. A. l. 5. c. 14.* Coeunt ad annum duodecimum & implentur: ſed ſæpè poſt novem ſunt inutiles. Degenerant, ſi annui venere utantur; ſi quarto anno, generoſiores producunt. Quatuordecem dierum ſpacio vel circitèr libidine tenentur; & poſt ſextum menſem à partu marem iterum appetunt. Dum turgeſcere incipiunt, fœminæ genitale prominet & humeſcit. Congrediuntur autem & cum aliis animantibus; ut cum *Ariſtot. H. A. l. 8. c. 28.* lupis in Cyrenenſi agro, unde nati Crocutæ: cum leonibus, unde Leontomiges: cum Caſtoribus unde Caſtorides; cum vulpibus unde Alopecides. Averſam exercent Venerem & cohærent. Ferunt dies ſexaginta, quædam ſexaginta tres. Pariunt duodecem: aliquando & ſex decem. Viſa Bononiæ leporaria, quæ ſeptendecem enixa eſt. Albertus verò prodit, ſe, ex illorum genere qui Maſtini dicuntur, vidiſſe, quæ primo partu novendecem, altero octo decem, tertio tredecem dediſſet. *Ariſtot. H. A. l. 5. c. 14.* Quæ mulieribus in deliciis, ſingulos ferè enituntur catellos. Primum mares parere, & in cæteris fœturis alternare ex Plinio dicuntur, dum modo tempore opportuno congreſſus fiat: primusque catulus, in lucem prodiens, ſecundum nonnullos patrem refert: *Plin. H. N. l. 8. c. 40.* cæteri, ut caſus tulerit naſcuntur. Gignunt cæcos, & quo largiore aluntur lacte, eo tardiorem viſum accipiunt: non tamen unquam ante viceſimum primum diem, nec ante ſeptimum. Quidam tradunt, ſi unus gignatur, nono die cernere; ſi gemini, decimo. Idemque in ſingulis adjici, totidemque eſſe tarditatis ad lucem dies: quod tamen nondum experientia demonſtravit. Lac ante diebus quinque quàm pariant habent magnâ ex parte: quibusdam quatuor diebus anticipat. Craſſius id quàm cæterorum animalium, ſcrofam & leporem ſi exceperis. *Ætas.* Non excedunt annum decimum quartum communiter: quamvis quidam ad vigeſimum ſecundum aſcenderint. Laconici, inquit Plinius, annos decem, fœminæ duodecem, cætera verò canum genera quindecem vivunt. Junioribus albiſſimi ſunt dentes, & vox acuta: ſenioribus hebetes, crocei, & vox craſſior. *Vox.* *Vocem* authores variè expreſſere. Latrare & bauba edicuntur communiter: βαΰζειν Græcis catuli, ὑλακτεῖν adulti: λάπτειν dum bibunt: κνυζᾶσθαι grunnire, dum queruntur aut blandiuntur: σκυζᾶν, canire & catullire, dum libidine feruntur: προσκυνεῖν, quando latrant antequam feram invenerint: *Antipathia.* δεμαζίζειν, quando irritantur. De *Antipathia* hæc pauca ſufficiant. Metuere hyænam in tantum, ut ejus umbra, ſi Plinio & Solino credendum, eos obmuteſcere cogat: Crocodilos in tantum, ut ſecus Nilum currendo, aquam ejus, etiam ſitibundi lambant. Cum lupis eam colere inimicitiam, ut vel ideò Porta pellem lupi ſuſpenſam ſuper demorſum à cane rabido, aquæ timorem amolire dixerit. Ab otide metui, quòd tardo & humili volatu utatur. Abhorrere quosdam à quibusdam. Blondi canis gallinarum carnem ne attingebat quidem. Alii oſſa avium ſylveſtrium reſpuunt. Olim in templum Herculis victoris non ingrediebantur, ſeu ob odorem clavæ in limine poſitæ, ſeu ob rem aliquam inviſam ſub ſolio ſepultam. Nonnulli ad citharæ pulſum miſerabiliter gemunt: ad clangorem tubarum ululant: in diſploſione bombardarum longiſſimè aufugiunt. Quantus inter eos & homines ſæpe ſit conſenſus, in ſequentibus audiemus. Ad *Naturam* canum pertinet, *Natura.* quòd citò iram concipiant, & ideo ob unicum os diutius inter ſe digladientur: quòd domos vigilias agendo cuſtodiant: ob ſomni levitatem facilè excitentur: cum mulieribus aliquando Veneris conſuetudinem habeant, & palam congrediantur, unde à Spartanis templis arcebantur. Iidem odorum differentias nobis incognitas ſentiunt: poſteriora odorantur, quod cum ſagaces ſint, teſte Plinio, qualitates habitudinum corporis odore cognoſcant. Capitibus ad terram demiſſis odorem trahendo inveſtigant, & ideò primi aëris infecti halitum hauriunt. Auditu pollent: quarto ætatis menſe dentes caninos mutant, & hybernum pilum amittunt. Si ſtomachi gravedine laborent, gramen vorant. Facilè abortiunt, ſi mas, ex quo concepere, occidatur. *Ingenio* & *memoria* pollere, *Ingenium & alia.* docilesque eſſe, multa teſtantur exempla. Ille apud Plutarchum, tot lapillos in ollam oleariam injecit, donec intumeſcente oleo illud lambere poſſet. Itinera quamvis longa meminere: nec ulli præter homini memoria major. Quidam Venetiis in medio foro ſuum Dominum poſt triennium agnovit: Ulyſſis poſt viginti annos. In Theatrum Marcelli ſpectante Veſpaſiano introductus fuit, in omnibus ſaltationibus inſtructus, & qui ægritudinem bellè ſimulare noviſſet. Nam poſt ſigna contracti doloris, tanquam mortuus concidebat, atque huc & illuc ſe trahi patiebatur; mox tanquam ex profundo ſomno experrectus, ſeſe movebat. Franciſcus Marchio Mantuæ per morbum mutus, canem ita inſtruxerat, ut ad ſuos nutus, quemlibet aulicorum vocaret. Coram Juſti-

niano Imperatore, ſpectante populo, alius, annulos ſpectatorum ab hero confuſos ita cognovit, ut unicuique ſuum redderet. Quis pauper vel dives, meretrix aut vidua quæ eſſet rogatus, veſte cujusque ore apprehenſa, demonſtrabat. De *Fidelitate* erga heros

Plin. H.N. l. 8. c. 40.

ita Plinius: Pugnaſſe adverſus latrones canem pro Domino accepimus, confectumque plagis à corpore non receſſiſſe volucres & feras abigentem. Ab alio in Epiro agnitum in conventu percuſſorem Domini laniatu & latràtu coactum fateri ſcelus. Garamantum Regem canes ducenti ab exilio reduxere præliati contra reſiſtentes, propter bella Colophonii, itemque Caſtabalenſes, cohortes canum habuere: eæ primæ dimicabant in acie nunquam detrectantes. Hæc erant fidiſſima auxilia, nec ſtipendiorum indiga. Canes defendere Cimbris cæſis domus eorum plauſtris impoſitas. Canis Jaſone Lycio interfecto, cibum capere noluit, inediaque conſumptus eſt. Is verò, cui nomen Hircani reddidit Duris, accenſo Regis Lyſimachi rogo, injecit ſe flammæ: ſimiliterque Hieronis regis. Memorat Pyrrhum Gelonis tyranni canem Philiſtus. Memoratur & Nicomedis Bithyniæ Regis, uxore ejus Conſingi lacerata propter laſciviorem cum marito jocum. Apud vos Volcatium nobilem, qui Ceſelinum jus civile docuit, aſturcone è ſuburbano redeuntem, cum adveſperaviſſet, canis à graſſatore defendit. Item Cœlium ſenatorem ægrum, Placentiæ ab armatis oppreſſum: nec prius ille vulneratus eſt, quam cane interempto. Sed ſuper omnia in noſtro ævo actis populi Romani teſtatum. Appio Junio & P. Silio Coss. cum animadverteretur ex cauſa Neronis Germanici filii in T. Sabinum, & ſervitia ejus, unius ex his canem nec à carcere abigi potuiſſe, nec à corpore receſſiſſe, abjecto in gradibus gemoniis mœſtos edentem ululatus, magna populi Romani corona circumſtante: ex qua cum quidam ei cibum objeciſſet, ad os defuncti tuliſſe. Innatavit idem cadavere in Tiberim abjecto ſuſtentare conatus effuſa multitudine ad ſpectandum animalis fidem. Huc ille pertinet, qui Domi-

Scalig. Exerc. 202.

ni ſui occiſorem & prodidit & jugulavit: ut & Corſus ille, qui non citius enecti frigore heri corpus auferre familiariſſimis etiam permiſit, quàm perimeretur. Nihil interim de illis dicam, qui cum heris cremari vel ſepeliri voluerunt: qualis Poli Tragœdi, Pyrrhi, & Theodori erat. Eupolidis Poetæ

Athen. H. A. l. 7. c. 33.

Comici canem poſt ejus mortem, vitam inedia finiviſſe; Jaſonis Lycii capere cibum noluiſſe, Darium, ultimum Perſarum Monarcham ſolum comitem ad mortem habuiſſe, Xantippi, navigantem herum eo uſque ſecutum, donec natando periiſſet;

Uſus in Cibis.

Hiſtorici prodidere. A carnium caninarum uſu, omnes ferè moratiores gentes abhorrent; niſi neceſſitas urgeat. Populi Senegæ eis veſcuntur, ſi Cadamuſto credimus: incolæ Guineæ, ſi aliis. Galenus nonnullas

Galen. l. 3. de Alim. facult. l. 2.

gentes caſtratis veſci ſcripſit. In *Medicina* maximi eſt uſus. *Calva* in pulverem redacta,

Uſus in Medicina.

teſtium tumores reſolvit. *Cerebrum* fracta oſſa reſtituit, ſi inſtar emplaſtri ſuperponatur. *Dente* maximo ſi gingivæ ſcarificentur, dolor dentium tollitur. Longiſſimus nigri canis, quartana laborantibus appenditur. Caninus canis rabidi exemtus & in aluta appenſus, rabiem compeſcit. *Coagulum* in vino diſſolutum, colicos dolores ſedat; in aceto, hydropicis propinatur. Per vomitum, hydropicorum ventribus ſuperimpoſitum, hydropicorum aquas Sextus educit. *Hepar* rabidi aſſatum, ſingulare eſt in rabie remedium. *Fel* cum melle ad ulcera interna adhibetur. *Lienem* recenter exemtum, Marcellus regioni lienis applicat. *Sanguis* partibus à rabido cane percuſſis, magno eſt adjumento. *Pinguedo* ad mentem Æſculapii, podagra laborantes ſublevat. *Adipe* catuli varii in cicatricibus & maculis faciei auferendis, Plinius utitur. *Lac* in mitigando oculorum dolore adhibetur. Eodem Sextus gingivas infantium aſſiduè linit. Potùm, fœtus mortuos expellit. *Lotium*, pilos & verrucas aufert: cum nitro miſtum lepram abſtergit. *Stercorum* pulvis in angina, dyſenteria, & ulceribus inveteratis commendatur, ſi oſſa per triduum comedat. Marcellus ex eodem ad ſolem exſiccato & cribrato, cum cera rubra, per partes, & modico olei, medicamentum pro iſchiade concinnat. Plinius, oſſibus in ſtercore canino inventis & alligatis, ſyriaſin puerorum tolli putat. *Pellis* ad deſtillationes, ſi digitis inducatur; & ad anginam, ſi corrigiis ter collum circumdetur, adhibetur. *Pili* morſui canis rabidi impoſiti, venenum ad ſe attrahunt. In ſupprimendo ſanguine adhibentur. Mizaldus de-

Centur. 6.

nique in expugnando febre quartana, lotium ægri quantum in uno paroxyſmo, unica vice reddidit, cum farina ſubactum, in placentam conficit, quam famelico cani exhibet, & ſic quartanam transfert. Reliqua vide in Geſnero. Weckerus ex duobus catellis recens natis, quatuor libris olei violacei, & libra una vermium terre-

Wecker. in Antidot.

ſtrium præparatorum, unguentum ad vulnera machinis bellicis inflicta, componit. Ex catulis quoque Andreas Furnerus aquam deſtillat, quam in cohibendo pilorum augmento mirificè commendat. *Differentiæ* Canum ſunt multæ. Dicuntur

Differentia

olim & in Helleſponto reperti cornuti. Si *vocem* ſpectes, in novi orbis inſula Hiſpaniola non latrant, ut Oviedus prodidit. In Guinea, ſi Cluſio credimus, latrare conantur, ſed non poſſunt. Si *munera*, ſunt alii ſagaces, alii curſores, cubicularii, portæ, vena-

tici,

tici, villatici. Si *locum*, ſunt Epirotæ, Scotici, Anglici, Cyrenaici, Arcades, Indici &c. Nos hi cagemus ordine de *Rabido, Melitenſi, Venatico, Leporario, Sagace, Villatico, Bellicoſo*, & *Inutili*. *Rabidi* ab eſu putridorum ciborum, & carnibus vermibus ſcatentium tales evadunt, Canicularibus inprimis. Cibum tum abominantur & potum, ab aqua abhorrent, huc & illuc vagantur, latratum edunt raucum, ſpumam ab ore & naribus copioſam fundunt, torvum intuentur, demiſſam ferunt caudam, & nullo edito latratu homines mordent. Multi multa remedia adhibent. Ætius helleborum album ad vomitum cum polenta exhibet. Mizaldus ſtercora gallinarum cibis permiſcet. Blondus poſt tertium diem venas turgentes in cruribus tundit, vel canem in lacunam projicit, in qua multæ hirudines innatant, ut ſanguinem exſugant. Hinc totum corpus unguento populeo illinit, & pharmacum cholagogum propinat: tandem canem decocto fumariæ, lapathi acuti, & radicum enulæ abluit. Ad præſervationem, exhibet Plinius catulo lac mulieris quæ marem peperit. Columellas caudas catulorum poſt diem quadrageſimum ab ortu caſtrat. Prehenditur caudæ extremum, in quod ultima ſpinæ articulatio deſinit, & tandiu digitis torquetur, donec excidat. *Melitenſes* ab inſula Melita, quæ Pachyno Siciliæ promontorio imminet, nomen habent. Sunt vel brevioris vel prolixioris pili & jubati. Blondus partim albos partim nigros commendat: hodiè rufi & candidi in precio habentur. Magnitudine ſunt muſtelæ ſylveſtris. Ut parvi fiant & maneant, caniſtris includuntur, ibidemque nutriuntur. Delicatiſſimis veſcuntur cibis. Si plures fœtus concipiunt, ſubitò moriuntur. Ut villoſiores naſcantur, curatores, loca in quibus cubant, velleribus pecudum inſternunt, ut ea præ oculis ſemper habeant. Lugduni in Gallia ſinguli decem aureis væneunt. Bononiæ quadringentis libris venduntur. Mulieribus ſunt in deliciis. *Venatici canes* ubique ferè locorum habentur. Præſtant, quos Hircania ex canibus & Tigridibus natos, Epirus, Moloſſorum regio, & Chaonia proferunt. Apud Perſas fuere audaciſſimi & velociſſimi teſte Megaſthene: in regione Thebeth inveniuntur maximi: in provincia Gingui tam audaces, ut Leonem adoriri non dubitent. Quomodo nutriendi ſint, illi qui de re ruſtica ſcripſere docent. Erant in precio apud Alphonſum Neapolitanum Regem, Magnum Tartarorum Chamum, qui ideò quinquies mille aluit. Diſtinguuntur variè. Nam ſi ferarum differentias reſpicias, ſunt alii leporarii, alii humiles qui taxos tantummodò inſectantur: alii ad aves, qui illas pedetentim in retia pellunt; alii ad aquas, alii ad magnas feras. Si locum natalem, ſunt

Ambroſin. quadr. digitat. l. 3. c. 2.

Ambroſin. l. 3. c. 3.

Ambroſin. l. c. 4.

Arcades, Auſonii, Cares, Thraceſque & Iberi.

Pannonici, Argivi, Lacedæmonii, Tegeatæ, Sauromatæ, Cretes, Celtæ, Magnetes, Amorgi.

Si colores, ſunt leucophæi, mellei, albi, nigri. *Albi* parumper aquam formidant. Iidem nigris maculis inſigniti, pedes craſſos & tenellos habent. Leucophæi fortes & audaces ſunt, ſed curſu non ita valent. Nigri validi ſunt, ſed cum crura habeant humilia, celeritatem alborum non aſſequuntur. Eligendus verò eſt canis, atroci vultu, capite magno, labro ſuperiore ad infra pendente, oculis rubicundis, naribus apertis, dentibus acutis, collo tumente, pectore amplo ut Leonis ſimilitudinem præ ſe ferre videatur. *Canis leporarius* optimus eſt, qui longo & plano eſt capite, auribus acutis retrorſum directis & parvis, labiis ſuperioribus ſupra inferiora non pendentibus, collo longo & aliquantulum turgido, pectore acuto, coſtis longis & validis, ilibus ſtrictis, cruribus altis macriſque potius quàm obeſis, caudâ non craſsâ, nec admodum longa, qui raò aut nunquam latret. Alii ad venationem ducuntur: alii ſpontè exeunt, & comprehenſis leporibus domum revertuntur, *Vertagi* dicti. *Sagacium* tot ferè ſunt quot Venaticorum genera. In Scotia tres ſunt canum ſpecies. Quidam ſunt audaciſſimi, in curſu celeberrimi. Alii odoriſequi, qui & piſces inter ſaxa latentes inveſtigant. Nonnulli ut plurimum aut rufi nigris maculis aſperſi, aut nigri ruffis imbuti, qui fures & furto ablata tanta cum induſtria perſequuntur, ut & flumina tranent. Scotis & Anglis tales alere ſuctum: & ſi quis, eum, qui ſua, cane ſagaci duce inquirit, in ſecretiora non admittit, pro fure habetur. Si Blondum ſequimur, debet eſſe brevis, ſimo potius quàm adunco roſtro, capite concinno, cruribus eadem poſterioribus ferè altitudine, quàm ſunt anteriora, pectore non ventre majore, dorſo plano & ad caudam porrecto, auribus pendulis, oculis agilibus. Palmam reliquis præripiunt Gnoſii, Thuſci, Britanni, Hiſpani. *Canis villaticus* & pecuarius eſt qui villam & pecus cuſtodit. *Albus* probatur, ut à lupis diſtingui poſſit. Tales apud Turcas, Bellonio prodente, herum peculiarem non habent, ideò nec ædes ingrediuntur. Tegetibus in area ſtratis incubant. Olim apud Romanos quingenti ad ſtabulorum tutelam alebantur. De *Bellicoſis* & *Inutilibus* nihil ferè occurrit. Anglia illos producit: ſed & hoc anno inter homines ſanguinarios canes alere cœpit, diris devota capita, qui ne Regio quidem ſanguine adhuc uſque ſatiari potuerunt. Talibus canibus & Hiſpani contra Indos in præliis utebantur, quos etiam ſaginâ humani corporis ad capiendos homines alliciebant. Vaſquez

Ambroſin. l. 3. c. 5.

Ambroſin. l. 3. c. 6.

Bellon. obſerv. l. 3. c. 40.

Nunnez loco carnificum uſus eſt. Obliti ferè eramus Indicorum, de quibus ita Nierembergius. Genus caninum variat in novo orbe, præter illos quos vetuſtas novit. Natura & moribus pænè omnia noſtris vicina ſunt, nec ſpecie valdè diverſa. Illud quod *xoloitzcuintli* vocant Barbari, excedit mole corporis, tres plerunque ſuperat cubitos, nullo pilo protegitur, molli tantùm & depili cute, fulvis & cyaneis maculis aſperſum. Alterum appellant *Itzcuintepotzotli* & à patria, unde datur, *Mechuacanem*. Simile eſt Melitenſibus. variegatur candido, atro & fulvo colore, & quadam deformitate, accommodum deliciis, & gratiſſimum, nec iners blanditiis, gibbo quodam fœdum à capite velut ab humeris eminenti, collo enim pænè caret. Tertium *Techichi* dicitur, cetera noſtratibus ſimile, niſi quod triſte aſpectu. Indis edule, quemadmodum olim Thracibus, quod fortaſſe in uſu Græcis fuit, ſi ſexto Empyrico credimus. Certè Diocles Medicus, ex eorum ſcholâ qui Aſclepiadarum tempore fuerant, quibus dam ægrotis catulorum carnes dari præcepit. Sed Indis *Cozumellæ* canes non tantum ſunt alimentum, ſed gula. Nutriebant comedendos quemadmodum Hiſpani cuniculos; quos ad eſum deſtinant, caſtrant, ita pingueſcunt oppidò. Procreandæ ſoboli ſervant fœminarum copiam, ex maribus exiguum numerum, quemadmodum apud nos pecuarii. Iidem inopia puerorum canibus litant. Alço etiam vocabant Barbari quoddam genus canum parvulorum, quorum ſocietatę mire delectantur, & quos mire diligunt. E ſuo cibo detrahunt, ut illos alant. Cum iter agunt, comportant ſecum aut humero, aut gremio. Cum ægrotant, conſortio inſeparabili & familiaritate catelli recreantur. Sunt quoque *canes muti* apud Indos, qui non latrant & vulpino vultu. Cozumella inſula hos alit. Quin & percuſſi nec gemitum, nec clamorem edunt. Hos in Hiſpaniolâ Oviedus ſtatuit pro Calamitâ ranâ. His naturâ eſt: nec opus ſunt membrana ex fecundis caninis, nec fimus leporis, nec pilus. Superſtitioſe iſta Plinius obmuteſcendis canibus quærit. Anonymus manuſcripti mei auctor, in Hiſpaniola memorat fuiſſe canes parvulos, ſine latratu, ſolùm cum grunnitu, & ſolum palato aptos. In Quivita maximi canes onerantur ſarcinis.

Nieremb. H. l. 9. c. 36.

CAPUT II.

De Fele.

Ambroſin. l. 3. c. 10.

Salmaſ. in Solin.

Nomen.

FElis nomen à φηλὸς impoſtor, fallax, quòd aſtutiſſimum ſit animal: vel ab αἰόλος, adulator, quod cum Æolico digammate Fαιλὸς pronunciabatur, ut maximo Salmaſio placet. Dicitur Latinis etiam Cattus, vel Catus, ſeu à capiendo; ſeu quòd ſit cautus. Græcis vocatur αἰλυρὸς, παρὰ τὸ αἰόλλειν καὶ ἀνάγειν τὴν οὐρὰν καὶ κινεῖν, quòd caudam ſubinde moveat, eademque adblandiatur. Apud Suidam eſt αἰγίλυρος, albi χαίτης. *Spatalem* etiam quidam cattum vertunt. In *Deſcriptione* notiſſimi animalis non eſt quod immoremur: obſervata circa Anatomiam ad finem capitis habebis. Ubique fere inveniuntur. Non fuiſſe aliquando manſuetos verſimile eſt. In Iberia apud Tarteſſios naſci maximas, omnes authores conſentiunt. *Veſcuntur* carnibus, piſcibus, muribus, avibus, lacertis. Bufones interimunt. In Cypro viperas, & chamæleones venantur. Junioribus etiam leporibus inſidias ſtruunt: nec propriæ ſpeciei parcunt. Novimus hic Bononiæ, inquit Ambroſinus, feles adultas cum parvulis primum colludere, deinde illis laniatis veſci. Vivunt ſex annos, aliquando decem, caſtrati plures. Quantum ad *Generationem*: in Europa menſibus Januario & Februario plærumque exardeſcunt: in India omni ferè anni tempore luxuriantur. Fœminæ in congreſſu clamant, ſeu quòd à fervido nimis ſemine adurantur; ſeu quod à mare unguibus lædantur. Mas ſtat, fœmina ſubjacet. Fœminæ plus libidine agitantur quàm mares. Gerunt fœtum duos menſes lunares, ſeu dies ſex ſupra quinquaginta. Martio editus præfertur: Auguſto, propter pulices minus. Utplurimum quinque vel ſex catulos enituntur. Fœmina ſobolis eſt amantiſſima: Mas inventam ſæpè interimit, ut fœmina novorum catulorum deſiderio mota, morem iterum gerat. Exercent *inimicitias* cum quibuſdam, ut muribus, bufonibus, ſerpentibus, vulpanſere, aquila, ruta, felle proprio, ſuavi odore, & humiditate. Rutâ certè à columbariis pelluntur. Unguentorum odore aliquando in rabiem aguntur. Si aquâ mergantur, nec ſtatim exſiccentur, pereunt. E contra, Valerianæ ſe libenter affricant: mentha cattaria delectantur. Fœmina gravida, ſi mas interim occidatur, abortit. Circa *Naturam* occurrunt quædam ſingularia. Oculi enim fælium ad Lunæ vices modò majores modò minores evadunt: imò ſolis vices ſentiunt, & pupillas oculorum ſyderis curſu mutant. Diluculo enim protenduntur, meridiè in orbem contrahuntur, Sole occidente hebeſcunt. Cardanus malè pupillas pro arbitrio contrahere & diſtendere protulit, quia nullos habent muſculos. Noctu medium illuminant. In ſaccis procul delati, redeunt. Mutante hoſpite ædes, eaſdem non deſerunt. Manu hominis demulceri ambiunt. De aſtu ita Plinius. Feles quidem quo ſilentio, quàm levibus veſtigiis obrepunt avibus? quàm occulto ſpeculatu in muſculos exiliunt? Excrementa ſua effoſſa obruunt terrâ, intelligentes odorem illum indicem ſui eſſe. Adhibetur à quibuſdam menſis, in Hiſpania inprimis, Hollandia, & Brabantia,

Locus.

Victus.

Plin. H. N. l. 10. c. 63.

Generatio.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 2.

Sympathia & Antipathia.

Mizald. cent. 4.

Natura.

Plin. H. N. l. 10. c. 73.

bantia, ſapore que leporinam referre dicitur. Peſtiferum halitum emittere, & tabem adferre, Brujerinus, haud ſine cauſa, prodidit. Cerebrum inſaniam inducit, cujus aliquod exemplum in Uratislavienſi puella, in Weinrichio, ni fallor, (liber nunc ad manum non eſt) invenies. Habet & *in Medicina* locum. Pulvis *capitis* in olla cremati, & in oculos inſufflati, caliginem abſtergit, ſi Portæ credendum. *Carnem*, corpori infixa tela extrahere, Galenus prodidit: hœmorrhoidum quoque & dorſi doloribus medetur. *Iecur* uſtum & tritum, calculoſos ſummopere juvat. *Fel* fœtum mortuum extrahit. *Pinguedo*, podagræ illinitur. *Urina* deſtillata ad ſurditatem valet. *Feces alvi* cum reſina & roſaceo permixtum & ſuppoſitum, muliebre profluvium ſupprimit. Evonymus prodit, quosdam anſerem pinguem, medicamentis & carnibus felium minutatim conciſis farcire cum ſale, & lento igne in veru aſſare, deſtillanteque liquore arthriticos feliciter inungere. *Adeps* in ferro à rubigine præſervando aliis non cedit. Quantum ad *Differentias*, Cati alii ſunt *Domeſtici*, alii *Sylveſtres*, alii *Exotici*. Ex *Domeſticis*. Hiſpanici rapaciores ſunt, agiliores, & molliſſimâ cute teguntur. *Exoticorum* precipuæ ſunt *Syriaci*, qui varii, ore torvi, pectore toroſi, pedibus amplis, pauco cibo contenti. *Sylveſtres*, domeſticis ſunt majores, denſiore & longiore pilo, colore fuſco, caudâ craſſiore. Veſcuntur aviculis, & aliis animalibus. Suffitu rutæ ab arboribus depelluntur. De illis qui in Malabar ita *Scaliger*. In Malabar provincia feles agreſtes ſupra arbores verſantur, quarum celeritate nihil nnquam memorabilius proditum eſt. Saltu valere potius. Peculiaris verò volatus. Idque, quod mirum magis eſt, ſine alis. Membranam ab anterioribus ad poſteriores uſque productam tendi. Quam, dum quieſcunt, ad alvum contrahunt. Ubi volare inſtituunt, pedum crurumque agitatione protenta, collectaque membrana, dum ſuſtinenr, tum feruntur. Eſt & in India genus quoddam, pilis veſtitum nigris & promiſcue candentibus. Roſtrum ei eſt longum, auriculæ parvæ, crura brevia, cauda faſciis nigris candidisque interciſa. Pulvis febrientibus conferre dicitur. Huc pertinent & monſtroſi, quorum unus, pedes haber horrendos, alter ſex. Feli ſimile eſt animal in regione Singui, pilo cervino, pedibus multifidis, dentibus in utraque mandibula binis, duorum digitorum magnitudinis. Veſicam habet carneam, prope umbilicum, ſanguine plenam, qui moſchum redolet. Iconem adpoſuimus cujusdam animalis felis ſimilis, quod caput in ſuprema parte valdè acutum habet. Appellamus felem ὀξυκεφαλὸν. Obſervationes Anatomicæ, quas apud M. Aurelium Severinum invenimus, quaſque ſuperius promiſimus, aliæ felem ſectum, ut ipſe ait, aliæ muſculum concernunt. In fele ſecto hæ ſunt inſigniores. *Lienis* oblongi veluti remi noſtratis pars, quæ ad aquas ſpectat. *Cervix* veſicæ fellis veluti varicoſa non ſemel vel bis: Ad fundum ejus rectæ deſcendunt venæ extrinſecus procurrentes. Bini nervi à lateribus *aſperæ arteriæ*, utrinque unus, deſcendunt ad orificium ventriculi ſuperius, qui interim ad dicta latera aſperæ arteriæ & ad pulmones mittunt ramuſculos. Nectuntur dicti nervi communi nervulo oblique deſcendenti; à ſiniſtro inferuntur in ventriculum pluribus fibris. Ubi primum finditur aſpera arteria, apparent nonnullæ *glandulæ* majores, & parvæ albæ, rubræ, cineritiæ, miſtæ. In *aſpera arteria* ſemicirculi, ut in homine diviſi, ſed parte poſteriore duplici tunica comprehenſi: Alterâ quidem externa & carnoſa; altera verò interna & nervoſa, quæ interna, naſcitur ab extremis circulorum marginibus. In *corde* auriculæ differentium colorum, dextra quidem albo & atro diſtincta magis, quam ſiniſtra: Præterea dextra craſſior & rotundior, ſiniſtra tenuior & oblongior; caninæ ſimilis. Ambæ intus cavæ & filamentoſæ veluti ſinus cordis. In ſinu dextro plexus reticularis magis quam in cane conſpicuus & prolixus; ſed contra in hoc non valvulæ ſicut in cane. *Arteria magna* ferè in medio cordis; magis tamen ad ſiniſtram declinat. Interna tunica *ventriculi* ſatis rugoſa, rugis ſecundum ventriculi ductum procedentibus, & in rotundum replicatis, veluti in ventre bovis. Tunicæ ventriculi tenaciſſimæ, adhærentes ab orificio ſuperiori ventriculi, runica interna rugis tranſverſis diſtincta. Color *hepatis* veluti caniculæ piſcis. In oſſe *auris* cochlea; labyrinthi; feneſtella; annulus, muſculus rotundus, tria oſſicula, ſed ſtapes non perforata, ut Caſſerius deſcribit. In *cerebro* ſinus tres, ſed duo circulares cum plexu choroide. In *oculo* uvea parte anteriore non cohærens corneæ; hinc dilatatio huic generi majori minor. Eâ parte eſt uvea colore pallidi folii. Opticus ferè ad medium, quamvis declinet ad inferiora, membrana externa craſſa oculum aliqua parte velans, ut in gallinaceo genere. At in *Fele maſculo*, hæ obſervationes occurrere. Extra abdomen, infernè ſupra pubis os, prodeunt per duo foramina, *vaſa ſpermatica* ad teſticulos deſcendentia, qui teſticuli per mediam membranam cuti alligantur à lateribus penis, qui *penis* medio digito longus, infernè fulcitur muſculo oblongo deſinente ad medium penis vel amplius; fulcitur etiam muſculo oblongo deſcendente ad medium ſpacium muſculi ſphincteris, cujus officium eſt, anum claudere. Linea alba lata digiti tertia parte per rectum abdominis deſcendens; ſubjacet muſculis peritonæi, membrana in hoc animali tenuiſſima; *Peritonæum* ſub

enſifor-

Brujer. de re cibaria l. 13. c. 36.

Porta Phyſiogn. l. 5. c. 26.

Galenus ſimpl. l. 11.

Differentiæ.

Scalig. Exerc. 217. l. 9

Nieremb. H. E. l. 9. c. 30.

M. Paulus Venetus l. 2. c. 62.

M. Aurel. Severin. Zootom. Democrit. p. 4 c. 309.

enſiforme ſatis pingue. *Omentum* præpingue alligatum fibræ uni dextræ hepatis, & ſpleni & ventriculo, & inteſtino duodeno, ad figuram marſupii, ſ. ſacculi cujusdam conſtitutum. Alligata *veſica* peritonæo ſupernè, ad fundum vero alligata inteſtino infernè recto. *Teſticuli* quatuor tunicis ſunt recti; quæ dicitur ſcrotum, id eſt, burſa externa teſticulorum; ſecunda dicitur dartos, etiam externa: Tertia dicitur erythroides, id eſt, rubra, quæ propinquior eſt prædictis; quarta vero eſt immediata. Deſcendunt ad teſticulos *vaſa præparantia ſemen*, & ſunt venæ & arteriæ: Venæ quidem quæ deſcendunt à vena cava; & arteriæ, quæ deſcendunt ab arteria magna; & iſta vaſa, poſtquam attingerint proxime teſticulos, conſtituunt corpus quoddam, quod dicitur epididymis: corpus, ſive ſubſtantia ſub teſticulis poſita. Vidimus *vaſa jaculatoria* ſive deferentia dicta propterea, quod deferant ſemen in teſtibus præparatum ad glandulas paraſtatas, quæ deferentia primò oriuntur ab infima parte per medium teſticulorum & vaſibus præparantibus annexa uſque ad medium ipſorum recurvantur ac reflectuntur, donec pervenerint ad paraſtatas: vidimus & *ureteres* deſcendentes à parte ſima ſeu concava renum ad collum veſicæ, & præcipuè ubi deſinit ipſum collum. Vidimus & *venas emulgentes* ad renum tendentes partem gibbam, ambas naſcentes è trunco cavæ, ſed altior ſiniſtra quam dextra altitudine modii grani hordei, & eadem ſiniſtra longior ſere duplo eſt quam dextra. *Inteſtinum rectum* colligatum caudæ principio per medium ligamentum. Habet inteſtinum rectum, venas & glandulas quasdam miliares aſperas, quæ in cane nobis alias ſunt obſervatæ. Vidimus *menſenterium* & venas meſeraicas etiam *pancreas*, id eſt, corpus glanduloſum. Vidimus & *inteſtinum cæcum* latitudine pollicis longum. Præter inteſtinum rectum & cœcum, totum, quod reliquum eſt inteſtini, uniforme eſt, ſed tortuoſum; adeò, ut ſi violentius extendas, ferè diſrumpatur. *Renes* perampli, magnitudine nucis majoris, intra quos paucæ cavitates ſunt & ſinus (non ut in cane) in quibus percolatur urina. Vidimus & *venam portam* facientem duos ramos, unum quidem meſentericum, id iſt, ad meſenterium propagatum, quique deſcendit uſque ad extremum inteſtini recti. Alterum vero ſplenicum, id eſt, tranſmiſſum ad ſplenem per totam ejus internam partem, rectà via diſtributum per multos ramos hinc inde. A dicto ramo ſplenico derivatur alter cœliacus, ſic dictus, quia ventriculum circumplectitur; hic ducit humorem melancholicum ad ventriculum, ut poſſit appetere. Vidimus *venam aſcendentem* perforare diaphragma & cor petere, in cujus partem dextram ſe inſerit. Vidimus & *venam ſine pari* ramificatam ac propagatam, à dicta vena cava juxta cor reflexam & deſcendentem, per ſpinam à parte dextra, quæ ramos mittit, coſtis dextris ad ſiniſtras, ad ipſas nutriendas. *Hepar* ſex fibris diſtinctum. Medio duarum à parte dextra egreditur foràs *fel*, ita ut fundus inter duas, ad modum prominentis oculi, appareat. Dicta *veſicula fellis* habet duos ramos, alterum, qui derivatur ab hepate in duodenum inteſtinum ad expellendas fædes; alterum, qui recurrit ad veſicam, ut ibi contineatur. In *inteſtino duodeno* digitis quatuor infra poros cholidochos, inventus lumbricus quidam parvulus magnitudine ureterum. A lateribus venæ cavæ aſcendentis, deſcendit *nervus* quidam ad circulum carnoſum diaphragmatis, alter verò à ſiniſtra deſcendit fultus membranis aſperæ arteriæ, deportantes ſenſum diaphragmati. Vidimus *nervos recurſivos*, qui à ſexta nervorum conjugatione propagati ad caput aſperæ arteriæ inſeruntur, alter quidem à ſiniſtrâ revolutus ſurſum circa arteriam magnam, & alter circa arteriæ ramos, qui tendunt ad jugulum: cor cum duplici auricula, dextra & ſiniſtra; dextra major & ſubnigra eſt; ſiniſtra vero concolor cordi: Habet *cor* ventriculum dextrum, in quo generatur ſpiritus vitalis; ſiniſtrum, ad quem ducitur ſanguis venalis: Habet & quatuor *vaſa magna*; primum eſt *vena cava* aſcendens, quæ inſeritur in auriculam dextram; *arteria magna*, quæ inſeritur in auriculam ſiniſtram. Tertium *vena arterialis*, vena quidem dicta, quoniam continet ſanguinem; arterialis verò denominata, quoniam conſtat duplici tunica, quam habet veluti arteria: Inſeritur hæc in pulmonem, ut illum nutriat: quartum eſt *arteria venalis* quæ inſeritur ad ſiniſtrum ventriculum cordis, cujus officium eſt, ſanguinem in dicto ventriculo præparatum ducere ſurſum ad cerebrum, ad generationem ſpiritus animalis. In ventriculo dextro ſunt *valva* quædam ſive ſepta, quæ impediunt exitum ſanguinis, ſic etiam ſunt in ſiniſtro. Habet *pulmo* pinnas ſex. Viſi ſunt muſculi interni circum *laryngem*, id eſt circa caput aſperæ arteriæ, quibus inflammatis fit vera angina. Apparuerunt in radice penis *glandulæ proſtata*, quibus inflammatis fit Gonorrhœa Syphiliæa, quæ ſunt paulo majores: Eſt *penis glans*, id eſt, caput, velut lingua ipſius felis. Obſervavimus meatum, qui ducit ad veſicam. Felis *cranium* lineis quibusdam rubris diſtinctum venarum ſimilibus. *Auricula* interior cumprimis exſculpta: Hoc enim organo non vulgariter opus erat eidem ad noctu prædandum, ſicut & viſu. In hoc obſervata communio arteriæ magnæ & venæ magnæ: ubi ſcilicet primum uſque ſcinditur in iliacos. Credo commune animantibus omnibus, quod obſervavi in medulla ſpinæ felis domeſtici. Membranis

enim

enim propiis cùm integatur ſecundum extrema, quæ reſpondet duræ menyngi, interior, quæ tenui veſtiunt & hæc prodeuntes naſcenteſque ex ſe ipſis nervos: Verum cum in plures veluti funiculos prodeant ſingulæ harum conjugationes, licet adnotare, dictos funiculos, poſtquam aliquantiſper proceſſerint, mox in unum quaſi nodum coire, non diſſimilem à geniculis culmorum in plantis frumentaceis & id genus. Porrò cum ſinguli funiculi iisdem membranis tegantur, ſi retrahas ad te harum ſubſtantiam, ſpoliantur funiculi, quoad nodum illum pertingant. Obſervatus in *coſta* unâ legitima felis domeſtici, nodus quidam teres ſimilis tuberibus, qui innaſcuntur arboribus, cujus dirupti meditullium poroſum crebriſque foſſulis pertuſum cum guttulis ſanguinis. Dubitatum inter ſodales ſectionis, num fractura oſſis ferruminata, num error in formatione, luxuriante materia. Homini in ſima parte oſſis frontis quæ interjacet, æquè duo ſupercilia incubant rectæ naſi radici: In hac ſi effoderis vel terebra os pertuderis, invenies foſſulas duas oblongas, obliquè incedentes, ſub cranio, parte ſuperiori: cœcas infernè, cancellis donatas: Nullus dubitari poſſe videtur, eſſe has cameras olfactus, ubi concluditur implantatus ſpiritus, ut & in aure. Neſcio ſiquidem, quid de eo ſenſerint Anatomici; credo incompertas huc uſque. Porrò confirmat ſententiam noſtram, quod in cane ſenſu hoc eximiè pollente ſunt hæ cryptæ, & latiores & magis conſpicuæ quàm in homine; in ſimia autem caudata non licuit invenire; fortaſſe, quod eo ſenſorio præſtare minus debuiſſet.

HISTORIÆ NATURALIS
DE
QUADRUPEDIBUS
LIBER IV.
De Quadrupedibus Digitatis Oviparis.

TITULUS PRIMUS
De Digitatis oviparis cute tectis.
CAPUT I.
De Rana.
ARTICULUS I.
De Ranis aquaticis.

Ambroſin Digit. Ovipar. l. 1. c. 1.

HActenus de Quadrupedibus viviparis egimus, ſequuntur Ovipara; quæ vel *cute* teguntur, vel *cruſta*. Cute autem teguntur, *Rana*, *Lacerta*, *Salamandra*, *Stellio*, *Scincus*, *Cordylus*, *Chamæleon*, & *Crocodilus*. Rana alia eſt *Aquatica*, alia *Terreſtris*. Illa à ſua garrulitate Iſidoro dicitur, quòd æſtivis diebus ſuum ra ra perſtrepat: aliis à רן Ebræo, quod eſt vehementer exclamare. Græcis dicitur βάτραχος, παρὰ τὸ βοὴν τραχεῖαν ἔχειν, quòd aſperam vocem edat. Vocatur Varino & βαὶξ, βόρταχος, βρέταχος, βύρταχος, βρόταχος, καρβαὶς, κοὰξ, βλίκαρος; Cypriis βρύχιλος, Ionibus βάθρακος, Phocenſibus βελαγχίνη, Ponticis βάβακος, modernis Græcis βόρδακος ſed & γυρῖνος, pro eadem, ſimpliciter apud Ethymologum ſumitur. Varino etiam βρῖνοι & περφυσίδες, ranæ ſunt, quòd buccas inter clamandum inflare ſoleant. Animal eſt amphibium, cujus pars prior carnoſa latitudine caret: naturâ, portionem carnoſam poſteriori parti in qua *crura* poſteriora craſſa & longa, anteriora brevia ſunt, addente. *Digitos* habet quinos, longos, membranâ intertextos, ut commodius natare poſſit. Fœmina mare major.

Nomen. Deſcriptio. Ariſt. H. A. l. 4. c. ult. Ovid. Metam. lib. 6.

Terga caput tangunt, colla intercepta videntur,
Spina viter, venter pars maxima corporis albet.

Internas partes ſi attendas, *linguam* illis inſtar linguæ infantium primam adhærere, intimam verò à gutture abſolutam Plin. ſcribit. *Lienem* eſſe parvum. *Hepar* ſecundum Bellon. in tres dividitur lobos, ſub quo una utrinque pulmonis pars conſpicitur, ſpumoſa & minimè ſanguinea. *Inteſtina* nodulis intercepta ſunt. *Teſtes* & reliqua membra animalium terreſtrium membris ſimilia In Anglia virides non conſpiciuntur. In Germania, Italia, Bononienſi inprimis territorio, plurimæ ſunt. In irriguis Ægypti locis tam frequentes, ut niſi à ciconiis vorarentur, omnia fœdarent. In Cyrenaica & Seripho inſula mutas eſſe dicunt, fortè propter aquarum frigiditatem. Etſi verò & in fluentis appareant: libentius tamen in illis aquis verſantur, in quibus junci & arundines vireſcunt, & ulva creſcit. In illis qua nunquam gelu concreſcunt, omni tempore reperiuntur. Ne dicam de bituminoſis, in quibus eas viſcoſitate ſua naphta obruit. Deglutiunt innatantia animalcula, vorant & apes, talpaſque mortuos. Herbis quoque veſci veriſimile. Permiſcentur mare ſuperveniente, quod apud Ariſtot. legimus, prioribus pedibus alas fœminæ apprehendit, poſterioribus clunes: deinde ova pariunt. Plin. carnes nigras partu edi ſcripſit, quas oculis & cauda inſignes gyrinos vocavit: formam raninam adipiſci, dum cauda in duos poſteriores pedes finditur. *Mirumque*, addit, *ſemeſtri vita reſolvuntur in limum nullo cernente, et rurſus vernis aquis renaſcuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eveniat.* Sed id de temporariis potius ſumendum eſt. Nam de quibus agimus, etiam hyeme in aquis calidioribus durant, & vere veteres natantes conſpiciuntur. *Ova* circa ripas ſtagnorum & paludum effunduntur, continuo veluti filo ſibi cohærentia, quæ nigrarum & conciſarum carnium ſpeciem referunt. Chymici ſperma ranarum appellant. *Odio* proſequuntur ciconias, cygnos, Buteonem, Salamandram, purorium, lucium piſcem, anguillam & ignem. A *Ciconiis* devorantur. *Cygnus*, Michaele Glycà authore, ab affectione quadam eſu earum ſibi medetur. Cum *Salamandris*, ſæpiſſimè præliantur. De *Lucio* & *anguilla*, res notiſſima eſt. Noctu accenſis circa littora luminibus non coaxant: imò loco non moventur, & facilè manibus capi poſſunt. *Vox* ipſarum eſt βρεκεκὲξ, κοὰξ κοάξ.

Plin. H. N. l. 11. c. 37. Locus. Victus. Ariſt. Hiſt. Animal. l. 9. c. 40. Generatio. Ariſt. H. A. l. 5. c. 3. Plin. H. N. l. 9. c. 51. Ariſt. H. A. l. 7. c. 14. Antipathia. Mizald. Cent. 9. Memorab. Vox.

κοὰξ. Ariſtoteli autem ὀλολυγὼν vox dicitur, quam ranæ mares effundunt, pum fœminas ad congreſſum vocant. Plin. H. N. l. 11. c. 51. Quando læduntur, Alberto prodente, vocem inſtar formidantis muris exilem reddunt. Ariſt. H. A. l. 8. c. 28. In Cyrenaico agro non erant olim vocales. Illatis è continente vocalibus durat earum genus. Plin. H. N. l. 8. c. 58. In Seripho quoque; & quodam Theſſaliæ lacu mutas, apud Ælian. legimus. Ælian. H. A. l. 3. c. 37. *Natura.* Caro ipſis naturâ laxa, albida, humida, & putredini obnoxia. Ideò quibus frequenter in uſu, colorem amittunt, & in febres incidunt. Menſe Auguſto, ita compreſſa habent labia, ur difficulter aperiantur, ſi Alberto credimus. Mizald. cent. 8. Ubi diutius pectori incumbunt, latere ſubtus aquam, Mizaldus colligit. Ariſt. H. A. l. 8. c. 2. Niſi aliquandiu reſpirent, ſuffocantur. Quia aquas tepidiores amant, ideò æſtivis duntaxat menſibus coaxare ſolenr, & adventante hyeme occultantur. Busbequius dum Strigonium properaret, menſe decembri coaxantes audivit, quòd aqua in quibus degebant, mineræ ſulfureæ viciniâ, incaleſcerent. Ælian. H. A. l. 9. c. 13. Cum pluvia imminet, clamoſiores fiunt, ſeu quòd frigidiorem ſentiant; ſeu quòd dulcioribus impenſe delectentur. Plin. H. N. l. 18. c. 35. Diu ſub aqua urinantur, quòd exiguum pulmonem habeant. Plin. H. N. l. 11. c. 37. Brumali tempore interire, & vere iterum renaſci, à quibusdam creditum: latere & terrâ condi vel inde certiſſimum, quòd verno tempore, non ſolum ranarum fœtus, ſed & ranæ compareant. Ælian. H. N. l. 9. c. 13. Noctu & quidem in ſicco congrediuntur, non tam ob verecundiam, quàm timorem. In Ægypto, dum natricem ſibi occurrere vident, fruſtum arundinis obliquum apprehendunt, ne deglutiantur. Ab iis civitatem in Gallia pulſam, Plinius prodidit. Plin. H. N. l. 8. c. 29. Marem à fœmina ſi diſcernere volueris, dorſum acu tange. Ex mare rubeus ſanguis; ex fœmina, flava aqua effluet.

Uſus in Cibis. Quo in *Cibis* habendæ eſſent loco, Galenus non indicavit. Facilè digeri, & bonum præbere ſuccum, frigidum tamen & humidum, vulgata eſt ſententia. Nullo olim apud Romanos in uſu. Hodiè totum corpus, capite abjecto, aſſum vel elixum apponitur, à menſe inprimis Majo ad Octobrem. Coxæ inprimis laudantur. Mundella in frigidis innocentiores putat, & cum à Venere abſtinent. Amatus Luſitanus omnes, quia venenatæ, à menſis arcet. Præparationem vide apud Ambroſinum.

Uſus in Medicina. Et tota & partes variis affectibus pellendis inſerviunt. Sugillationibus impoſitæ, livorem auferunt. Galen. l. 9. de compoſ. medic. ſecund. loca. Maxillis alligatæ dolorem dentium; in aceto decoctæ, mobilitatem. Succus cum eodem, anginam tollit, & tonſillis prodeſt. Eodem remedio certo ſtrumæ delentur, ſi Porta non fabulatur. Pulpa earum phthiſicis, cum carne caponis, pineis & ſaccaro exhibetur. In oleo elixa nervorum dolores emollit. In omni virulento animalis morſu vehementer à Dioſcoride, Aëtio, & aliis commendatur. Aëtius l. 13. c. 55. *Cinis* combuſtæ adeò ſanguinem ſiſtere Galeatius de S. Sophia prodidit, ut cum quidam eum collo gallinæ alligaſſet, amputato pòſt ejusdem capite, nihil ex vulnere ſanguinis profluxerit. Habdarrhamanus Aſiutenſis in nares inſufflari in hæmorrhagia jubet. Habdarrham. de propriet. Animal. c. 41. Idem in plumbeo vaſculo cum oleo lilior. interemtam, cum unguento roſaceo contorſionem vultus ſanare ſcribit. Oleum quomodo paretur, vide apud Ambroſinum. In doloribus articulorum à materia calidâ vehementer laudatur. *Partes* ſi attendas, *Oculi* in ſindone contra lippitudines in collo ſuſpenduntur. Plin. H. N. l. 32. c. 10. *Cor* febrium algores minuit. Alii in febribus ardentibus ad cor alligant. Contra fiſtulas cuidam profuiſſe, apud Villanovanum habemus. *Pulmo* per tergus extractus, folio braſſicæ involutus, & in olla concrematus, epileptico exhibitus, opitulatur. Alii id de jecore ſumunt. Hoc certè remedio Elector Palatinus reſtitutus dicitur. Hartm. in Praxi Chymiatr. Pulvis *jecoris* in acceſſione quartanarum utiliter ſumitur. Plinius, Plin. H. N. l. 32. c. 5. objici formicis oportere ſcribit: eam partem quam appetant, contra omnia venena eſſe pro antidoto. *Fel* dyſentericis remedio eſt, & vermes in ulceribus naſcentes interimit. *Adeps* auribus inſtillatus, dolores tollit. *Sperma ranarum* in eryſipelate, & aliis inflammationibus vehementer eſt utile, hœmorrhagiam comprimit: ſcabiem & impetiginem pellit. Quercetanus aquam in rubore faciei commendat. Modum ejus parandi vide ibidem. Baculus quo rana à ſerpente excuſſa fuerit, parturientes adjuvare dicitur. De *lingua* fabuloſa *Plinius*. Plin. l. c. Democritus, *inquit*, tradit, ſi quis extrahat ranæ viventi linguam, nullâ aliâ corporis parte adhærente, ipſaque dimiſſâ in aquam, imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunque interrogaverit, vera reſponſuram.

Differentiæ. Quantum ad Differentias, variæ illæ ſunt. Excluduntur quædam ex ovis, quædam ex limo, quod in Ægypto accidere, Diodorus Siculus prodidit. Sunt viridis, ſublividæ, cinereæ. In Stochornii Bernenſium montis duo ſunt lacus, in quibus ranæ magno capite & caudâ longâ conſpiciuntur. Præcipuam differentiam in initio Articuli dedimus.

ARTICULUS II.
De Ranis Terreſtribus.
PUNCUM I.
De Bufone.

RAnæ Terreſtres ſunt *Bufo*, *Ranunculus viridis*, & *Rana temporaria*. Ambroſ. l. 1. c. 2. Nomen. Quem nos hic Bufonē, fortè quod in appropinquantes maximo impetu ſpiritum efflat, vocamus, is etiā *Rubeta*, quod inter rubos frequenter verſetur, dicitur. Græci φρῦνον vocant, Ariſtoteles

φρυώλω Ethymologus φρυώνον, fortè à φρλω mens, quòd venenum caput petat, & vertiginem inducat. Niſi ἀπὸ τ̃ φρυγάνυ, ſeu frutice derivare volueris. Chryſippus quidem apud Plin. Phryganion febrib. quartanis alligatum remedio eſſe autumat, ſed animal non deſcribit. Luciano eſt φύσαλος quòd leviter contactus mirum in modum turgeſcat. Qui μύοξον, appellant, falluntur.

Plin. H. N. l. 30. c. 11.

Deſcriptio.

In ejus deſcriptione, non eſt quòd multum immoremur, quia vulgare eſt animal. *Cutim* habet denſiſſimam, & adeò craſſam, ut ſæpè nec acutiſſimo quidem palo perforari poſſit, lurido colore perfuſam, maculis veluti quibusdam puſtulis aſperam, *ventre* turgido & inflato; unde *ventroſus* vocatur. *Capite* craſſo, *dorſo* lato. *Pilis* caret. *Amphibium* eſſe animal ſcripſit Plinius: ſed fortè de paluſtri accepit. Opacis nemoroſis cavisque ac putridis locis gaudere tam certum, ac incertum, in Hyberniam illatum, ſolà pulveris aſperſione interire. Non haberi ibidem, à quibusdam proditum.

Locus.

Cibus.

Terreo humore, herbis, lumbricis, & apibus veſci notum. Tantum verò ſingulis diebus terræ abſumere, quantum anteriore pede comprehendere poſſit, à vulgo quidem creditur, ſed nullo experimento fultum. Ob victum γεώφαγος à Græcis dicitur. Sub ſalvia ſæpè ſtabulari, una & altera hiſtoria comprobavit. Periere ſubitò, qui deguſtaverant, ut à Mizaldo & Pareo proditur. An verò ea veſcatur, ignotum.

Mizald. Cent. 1. memorab. Pareus l. 20. c. 34.

Generatio.

Naſcitur ex ovis, & materia putrida. Ex cremati pulvere ſepulto emergere, proditum. In Dariene; ſi Petro Martyri credimus, ex guttis dextrà mancipiorum manu cadentibus, dum pavimenta irrigantur, gignuntur. Exanate ſepulta idem fieri, Reuſnerus canit: ex menſtruo ſanguine Porta, cum mulieres aliquando rubetas enixas fuiſſe, legamus.

Porta Magiæ Natural. l. 2.

Sympathia & Antipathia.

Inimicitia ipſis intercedit, cum *ſale, gravi odore, & odore florentis vineæ* ex inanimatis; cum *fele, talpa, araneo*, ex animalibus. *Sale* conſperſus, ad oſſa uſque conſumitur, ſi Alberto credimus, Rutæ, naſturtii, & hiſce ſimilium ſi urantur odore pelluntur. De florentis vineæ odore idem affirmatur. Cum *fele* dimicat & interimitur. A *talpa* devoratur, ut & hæc ab illo. *Aranei* ictu interit. Affixerat ſe cujusdam ſupinè dormientis ori arctè, oppreſſiſſetque hominem, niſi tertiò aranei ictu interire coactus fuiſſet. De *Sympathia* nihil ſingulare occurrit, præter id quod de ſalvia diximus. Muſtelam in os rubetæ illabi, à viris fide dignis Porta ſe accepiſſe ſcribit. Plantagine conta morſus araneorum ſibi mederi, apud Plinium alicubi extat.

Natura. Ælian. H. A. l. 8. c. 34.

De *Natura* & *moribus* habe, hyeme & interdiu latitare, noctu verò per loca ab hominibus trita vagari: noctu potius quàm de die vivere; imo à ſolari ſplendore abhorrere: tardo gradu incedere, aliquando ſalire: ſæpius verberatum, inflato corpore, virus primò ex clunibus emittere, mox guttas quaſdam malè olentes effundere. Solet herbas ſalivâ inficere, quæ non minus eſt lethalis quàm napellus. Solent ſonum gru gru gru edere. Pluviam, dum veſperiè cavernis egrediuntur, præſagiunt.

Agricola de animal. ſub terra latentibus.

Venenum

Paucum venenum & mite habere, ſcripſit Albertus; quòd fortè de iis qui in frigidioribus regionibus degunt, ſumendum eſt. Illarum qui in calidioribus, primi generis eſt. Sal ipſe; quo bufo extinctus eſt, ſi in aqua diſſolvatur, ita eam inficit, ut linteum vel induſium eà madefactum, incurabili ſcabie hominem inficiat. Si detrahere volueris, vel pellem punge, vel virga exagita, vel ſuperficie punctam, in aquam conjice. Virus infecta evadit. Infectus, tumore, pallore, ſingultu, ſpirandi difficultate, & gonorrhæâ afficitur. Aliquando, dyſenteria, gutturis inflammatio, & vertigines accedunt. Fuit qui canna qua bufo infixus fuit, ita proprias manus infecit, ut tractatum iis cibum ſubinde evomeret, nec citius vomitus ceſſarunt, quam ex aliorum manibus ſumſiſſet. Qui evadunt, edentuli plærumque fiunt. *Medelam* multa ſuppeditant; inter hæc præcipuè. Cancri fluviatiles triti & poti, cinis rubetæ, cornu cervi dextrum, lac muliebre, ſaliva hominis iejuni, radices arundinis, poterion herba, quæ & phrynion in vino exhibita, terra Melitenſis, Smaragdus, Theriaca, & extra, oleum de ſcorpionibus. Sunt qui ipſius bufonis lapidem extollunt. Mithridatium, & quintam eſſentiam theriacalem his adde.

Mizald. Memor. Cent. 3.

Vſus in Medicina.

Noxia etſi beſtia bufo, & venenata, multum tamen contra venena, & alia prodeſt. Marcellus eum cum adipe urſino, in olla rudi pro arthriticis coquit. Oleo in quo decoctus eſt, ſtrumis feliciſſimè inungitur. Diſſectus, & renum regioni applicitus, lotium provocat. Servatos hoc remedio quosdam hydropicos ferunt. Coctus & emplaſtri inſtar cynanchicis impoſitus, certo liberare dicitur. Idem filum quo ſuſpenſus erat facere apud Mizaldum legimus. Pinguedo exenterati, & radice laureolæ, ſtercore gallinæ, ſale, & unguento dialtheæ infarcti, inter aſſandum cadens, fiſtulæ benè in unguntur: pulvere vero ita ad combuſtionem aſſari, aſperſo, optimè curantur, ſi Arnoldo fides eſt. Exſiccatur in umbra & in manu linteolo involutus detentus, hæmorrhagiam ſiſtit. Cinere nimius hæmorrhoidum fluxus, certiſſimè curatur. Nicolaus emplaſtrum ex eo format. Alii arefactum tanquam amuletum contra peſtem, collo appendunt. Crollius pulverem contra quoscunque venenatos morſus aſpergit.

Mizald. Cent. 8. Memor.

Arnold. l. 3. Brev.

Qui

Quidam in ulcere cancroſo bufonem craſſum ſumit, in bilance ponderat, additque ejusdem ponderis cancros vivos, deinde in olla rudi, diligenter luto munita, relicto tamen exiguo foramine, lento igne urit, & pulvere feliciſſimè utitur. Helmondus à Butlero Hyberno edoctus, ex bufonis cadavere, & terrâ ac animalculis quæ ad focum ſuſpenſus intra triduum in patinam ceream evomere ſolet, trochiſcos cum tragacantho, & cerea illa patina format, qui ad mammam ſiniſtram geſtati contagium arcent, & loco alligati, virus extrahunt. Recentes ſunt minus validi: validiores, qui ante in uſu fuere. Bufo, menſe Junio, poſt meridiem capiebatur. Idem Julio menſe, decreſcente lunâ bufones cœpit, quorum oculi (*verba ejus ſunt*) ſcatebant albis vermibus: nigriſque capitibus prominentes, adeò ut uterque oculus totus in vermes transformatus eſſet, fortaſſis 50. numero. in ſingulo ocul. foramine erant densè compacti, quorum capita foris eminebant: & quoties aliquis egredi vel prominere conaretur, ſtatim bufo, appoſitâ manu, egreſſum vetabat. Animalcula quæ evomuit, erant muſcæ nitentibus alis, ſubviridi colore quaſi decoratis. Mox à vomitu obiit. *Pedes* viventis, Lunâ vacua & ad ſynodum properante abſciſſi, ſtrumas curant, ſi eis collum circumdetur. De bufonis lapide agemus alibi.

Helmond. in Tumulo peſtis p. 76.

In inſula novi orbis Peragua, Hiſpanus, coctos bufones, fame premente ediſſe, Petrus Martyr author eſt. Lerius, Braſilianos minimè exenteratis, & toſtis veſci prodidit. Uſtus falconi in cibo datur, ne pennæ à tineis exedantur, prohibet. Sunt qui novo fictili incluſum in medio ſegetum obruunt, & ſic noxias tempeſtates arcent. *Oſſiculum* dextri lateris ad venerem concitandam alligabatur.

Uſus in Cibis, & aliis. Martyr. Decad. 3. l. 10.

Differentiæ à loco, figura, & mole corporis ſumuntur. *Locum* ſi attendas, reperiuntur quidam in ſacrorum commiſſuris. Snebergæ & Mansfeldii eductus primò turget, mox perit. Tholoſæ in ſaxo arenario rubro albis maculis diſtincto reperitur. Latomus quidam Antverpianus, in marmore invenit. Agricola in illis ex quibus lapides molares fiunt reperiri ſcribit, & antequam formentur benè conſiderari an lateant, debere. Idem eundem πυρίφρυνον vocat. De *figura* & *mole corporis* ita Ambroſinus ſcribit. Oviedus in ſummario Indiæ &c. p. 608. *uſque*, quia non clamet niſi lædatur. Geſnerus Gibboſi bufonis meminit, cujus iconem damus.

Differentiæ.

PUNCTUM II.

De Ranunculo viridi, & Rana temporaria.

RAnunculus viridis, vocatur Plinio *rana minima & viridiſſima*; aliis *calamites*, quòd inter arundines & calamos verſetur; Iſidoro *Agredula*; quibusdam, *Rana ſylveſtris*, quòd ſylvis delectetur, vel ad differentiam ranæ viridis quæ editur. Græcis eſt κάυλης, quia ſuâ voce imbres præſagit. Aliis δρυαπέτης, δρυοβάτης quòd per arbores incedat. Quibusdam διοπετὴς quod quaſi de cœlo delabi videatur. Hermolaus δρυοφύτην vocat; δρυόφυτον fortè dicere voluit; id eſt, quaſi in arbore natam. Vocantur & βρέξαυλες, ob vocem quam edunt.

Ambroſ. l. 1. de ovipar. c. 3.

Ita eam Ambroſinus deſcribit. Rana hæc ubique viridi colore perfuſa eſt, præter pedes &c. vide Ambroſin. p. 622. *uſque* cæteras fugat.

Deſcriptio.

Conducit ad multos affectus. A tuſſi liberari qui in ejus os exſpuerit, Plinius author eſt. Extinguit febrile incendium, ſi manu detineatur, Sylvius. Guainerius pro hecticis gallinas pulte ex farina hordei & carne ejus elixa nutrit, gallinas ægro præbet. Timotheus per medium diſſectus renibus hydropicorum applicat, & aquas educit. *Iecur* in pellicula gruis ligatum, venerem concitat, ſi Plinio credimus. Adeps, ſi denti dolenti illinatur, frangit eum. *Cruor* veſtigiis pilorum à genis evulſorum inſtillatus, renaſci eos prohibet. Marcellus acu cuprea ranunculum pungit, & ſanguine inde manante loca, pilis revulſis, inungit.

Uſus.

De *Rana temporaria* Ambroſini verbis agemus. Ita verò ille de ea. Ex differentiâ huic ranæ addita, unuſquisque conjicere poteſt, hoc animal &c. p. 623. *uſque*, ducentes diu vivere nequeunt.

Ambroſ. de digit. ovipar. l. 1. c. 4.

CAPUT. II.

De Lacertis.

ARTICULUS I.

De Lacerto vulgari.

LAcertus| ſeu Lacerta, nomen à lacertorum humanorum ſimilitudine, & quòd pedes veluti homo quadrupes incedens, manus flectat, ſortitus eſt. Græcis veteribus σαῦρος, σαῦρα, Heſychio & Varino σμύλλα, modernis κολισαῦρα, aliis σαῦρα ἡλιακή, vulgaris inprimis, dicitur. Plures quidem eorum ſunt Differentiæ: nam Plinius lacertorum, quorum color ad ferrugineum accedit, meminit: Scaliger in minuſculos & majores diſtinguit: nos tamen, in *vulgares*, *virides*, *Chalcidicos*, & *Braſilienſes* ſeu *Indicos* diſpeſce-

Ambroſin. Digit. Ovipar. l. 1. c. 5.

Nomen.

Differentiæ

Scalig. in Hiſtor. Animal. Ariſt. p. 304.

Vulgaris. ſcemus. *Vulgaris* digitos habet quinos valdè exiles, cum unguiculis tam in prioribus *Deſcriptio.* quàm in poſterioribus pedibus. In his, qui indicis locum obtinet, longiſſimus eſt; pollici, inferior locus datur. Albertus ei piloſam *linguam* attribuit, ex Plinio Ariſtot. bifidam, ſecundum quem, ſiccum *pulmonem*, *lienem* perexiguum, & rotundum, *teſtes* ſpondyliis adhærentes; fœminæ *vulvam* ut in avibus, cujus cervix infernè ſit magis carnoſa, ova proxima ſepto contineantur, habet. *Reperiuntur* in Italia copioſi; in inſula Capraria magni: in India, prodente Linſchotano tam frequentes, ut in lecticas quandoque irrepant. Arabiæ ſunt cubitales: in Indiæ verò monte Nyſa XXIV. pedum, in longitudine, colore fulvi, aut punicei, aut cærulei. Incolunt plærumque ſepulchra, cavernas, ſpineta, & rudera. Genuæ, in arce Principis Doriæ, plurimos conſpeximus apricantes. Veſcuntur, carnibus, herbis, apibus, formicis. *Congrediuntur* circa finem Martii, & quandoque, ita complicantur, ut duo capita & unum corpus repræſentare videantur. Poſt, ova, more ſerpentum pariunt, & teſte Ariſt. terræ committunt, ex quibus ſine incubatu ſtatutis temporibus catuli erumpunt. Ore parere, vel fœtus, uno inerte excepto devorare, fabuloſum. *Abhorrent* à ciconiâ, quæ lacertis pullos nutrit, bufonibus ſcorpionibus, araneis, & ſerpentibus. Aranei parvos lacertos in foraminibus, parietum, aggreſſi, filamentis obducunt, & ictibus obruunt. Cum ſerpentibus præliantur: ideo ophiomeχῶν accepere nomen. *Delectantur* carnibus cochlearum, dictamno herba, ad quam à ſerpentibus vulnerati confugiunt; & homine, quem etiam à ſerpente defendunt. Ori admoti, pituitam humanam avidiſſimè lingunt. Hiſtorias vide ap. Scaliger. citato loco, & Eraſmum in tractatu de ſympathia & antipathia. Temporis tractu viſum amittere, eundemque iterum ſeu ſolis beneficio, in quo tam diu donec convaleſcant, morari dicuntur, ſeu beneficio naturæ, recuperare, cujus apud Ælianum exemplum; menſibus hybernis ſub terra condi, & ſic quaſi ſemeſtrem vitā agere, unde ἑξαμηνόβιοι dicuntur; hybernum & autumnale ſpolium deponere; fœmineum ſexum majorem eſſe; compares incedere, & uno capto alterum in capientem efferari; ovorum quæ pepere oblviſci, ut apud Plin. habetur, per medium diviſos, propter glutinoſum humorem, non perire; imò naturali quodam vinculo coaleſcere; quòd ex cicatrice colligitur; ad *Naturam* & *mores* pertinet. Dicuntur & caudæ ſæpius amputatæ renaſci. Theocriti interpres exſiccatum in viperam tranſmutari falsò ſcripſit. Reperiuntur & monſtroſi viſus quidam, teſte Schenckio, in ceti magnitudinem Lutetiæ excreſcere. Dantur duab. & tribus caudis inſtructi, quòd ab ovis dilecythis fortè proficiſcitur. ſed & ἀμφικέφαλοι ſeu bicipites. Amphisbænæ iconem, in qua unius cauda conſpicitur, hic quoque adjicimus. Quantum ad *uſum in Medicina*, divulſa lacerta ictib. ſcorpionum applicatur: in cibis ad Salamandræ virus à Plin. præbetur. Oleum ex iiſdem in oleo ſuffocatis & percoctis, diſſolvendis ſtrumis, cum fimo pecudum inungitur: & ad delendas faciei lentigines commendatur. Crematar. cinis cum melle Cretico ad ocular. caliginem adhibetur. Efficacius eſt, ſi ex viridibus componatur. *Cerebrum* in ſuffuſionibus valer. *Caput* contuſum & appoſitum, ſeu ſolum, ſeu cum ariſtolochia longa, radice arundinis, & narciſſi bulbo, ſagittas & ſpinas tenaciter adhærentes extrahit. *Cor* combuſtum & cum amurcâ mixtum, torporem membro inducit, ut Chirurgi ferrum non ſentiat. *Sanguis* varices ſuccreſcere prohibet, ſi puſionum crura eo diligenter illinantur: in herniis quoque infantum commendatur. *Stercus* medicamento contra equorum ſtranguriam miſcetur. In urina virili necata, ejus qui fecit, venerem cohibet.

Marginalia: *Deſcriptio.* — Plin. H. N. l. 11. c. 37. Ariſtot. de part. anim. l. 2. c. 17. — *Locus.* — Plin. H. N. l. 8. c. 9. — Ariſt. H. A. l. 8. c. 4. — *Cibus.* — *Generatio.* — Ariſt. H. A. l. 5. c. 35. — *Antipathia* — *Sympathia* — *Natura & Mores.* — Ariſt. H. A. l. 5. c. 35. & l. 8. c. 17. — Plin. H. N. l. 10. c. 64. Ælian. H. A. l. 9. c. 58. — *Monſtra.* — (Lacertæ amphisbænæ, ibid.) — *Vſus in Medicina.* — Plin. H. N. l. 29. c. 6. ib. 30. c. 6. & 11. — Dioſcor. M. M. l. 2. c. 58.

ARTICULUS II.

De Lacerto Viridi & Chalcidico.

LAcertus viridis, à colore ita dicitur, Græcis σαῦρα χλωρὰ & nuperis χλωροσαῦρα. Alii *Majorem* ob magnitudinem vocant. Sylvaticus *Ophiomachum*, à ſuperandis & impugnandis ſerpētib. Amant iſti loca calida: ideò in Italia frequentes apparent, ubi nonnulli, (verba ſunt Ambroſini) eos obſervant multos ſimul obviam egredientes, quandoquidem tum morbos præſagire affirmant. Æſtivo tempore in arboribus morantur, & more ranunculorum viridium vociferantur. Sunt & bicaudati. De *Deſcriptione* non adeò ſumus ſolliciti. Icon namque ſubvenire poterit. *Vſus eſt* in Medicina ſingularis. In ſtrumis à Plinio alligatur, & poſt dies triginta renovatur. Ramices infantium, morſu ejuſdem dormientibus applicati, emendantur. Deinde animal arundine transfixum in fumo ſuſpenditur. Vivum cum vino decoctum phthiſicis jejunis Marcellus exhibet. Oleo decocto faciei lentigines depelluntur, de quo vide Geſnerum. Eodem cum pice liquida, & adipe ſuillo veteri Hierocles ungulam equorum inungit, ut firmior reddatur. Fumanellus in capillis denigrandis utitur. Pro iiſdem regenerandis, compoſuit Veckerus aliud. Unguentum pro Epilepticis apud Ambroſinum vide. Cinere ſtrumæ exulceratæ curantur. *Oculus* vivo erutus, quartanariis alligatur, pelli caprinæ involutus. *Sanguis* attritos hominum & jumentorum pedes ſanat, & clavos eruit. *Oſſa* Epilepticis proſunt, poſtquam vivus ſale optimè in fictili aſperſus, eadem carne amiſsâ depoſuerit.

Marginalia: Ambroſin. Digit. Ovipar. l. 1. c. 6. — Plin. l. c.

La-

Lacerta Chalcidica. Ambroſ. l. 1, c. 7.

Lacerta Chalcidica nomen à Chalco ſeu ære; quòd dorſum ejus lineæ æreæ percurrant, datum eſt. Dicitur Heſychio ζιγλις Bellonio *Samtamuthon*, ſed malè ut Salmaſius docuit. Aliis *Seps*, à putredine, quod caro ad ejus morſum contracto livore putreſcat: quibusdam & *Tarantula*, ſed perperam. Similis eſt parvis lacertis, & illius ſerpentis colore quem Cæciliam dicimus. *Columna*, totam colore æreo refertam obſervavit. Nicandri ſcholiaſtes in Syria, Lybia, & Cypro naſci & inter ſaxa degere ſcripſit. More viperæ ſuos fœtus enititur, niſi quòd more aliorum oviparorum in ventre ova gerat. Fabius Columna in Gallicano caſtro inventum hujusmodi animal interfecit, & in diſſecto illius ventre quindecem partus invenit, quorum alii membranâ exuti, alii pellicula diaphana circumdati, conſpiciebantur. Galenus diſſectum morſui applicat, & cibum ſalſamentorum præſcribit.

Galen. de med. ſimp. facult. l. 11.

ARTICULUS III.
De Lacertis Indicis.

PUNCTUM I.
De Senembi ſeu Igvana.

Marcgr. Hiſt. Braſil. l. 6. c. 11.

LAcertorum Indicorum plures ſunt ſpecies, inter quas celebres, *Senembi*, *Tejuguacu*, ſeu *Temapara*, *Taraguira*, *Ameriama*, *Carapobeba*, *Ameeva*, *Taraguyco*, *Aitu-raba*, & *Tejunbana*. Deſcribemus eas verbis ipſius Marcgravii. Ita verò de prima iſte. *Senembi*, Braſilienſibus, nobis *Iguana*, *Cameliaon* Luſitanis falsò, & falſiſſimè Belgis Legvan. Erat longitudo totius animalis, quod hic deſcribo (reperiuntur tamen longe majores,) ab ore ad extremitatem caudæ, trium pedum & octo digitorum: corporis ambitus vel craſſities, decem digitor. ubi maxima. Tota *cutis* eleganter viridis, ſed maculis nigricantibus & albis, in modum panni undulari, hinc inde variegata. *Cutis* conſtat è ſquamulis, in dorſo, cruribus & caudæ initio paulo majoribus, quam in reliquis partibus. *Squamæ* caudæ omnes æquales, non ut Car. Cluſius obſervat. A cervice ad extremam caudam ſeriem habet planarum, ſed mucronatarum inſtar ſerræ, ſpinarum ſecundum dorſi longitudinem, etiam vireſcentis coloris: ſuntque ſpinæ iſtæ ad cervicem majores, ſemperque minores fiunt, minimæ in extremo caudæ. *Caput* longitudinem habebat duorum digitor. ferè aut paulo minus, ſingularibus ſquamis, majoribus quàm in aliis partibus tectum: *colli* longitudo ſeſquidigiti, craſſities quinque. Magnos claros habebat *oculos* nigricantes & binos nares patentes in prona & ferè extremâ capitis parte, ſingulæ mandibulæ, exiguorum *dentium*, & nigricantium, & brevium numerum habebant, & os *linguam* craſſam: Pone caput in utroque latere albicantem maculam inſtar branchiarum in piſcibus ſub mento ingluviem ad pectus uſque propendentem, maximam partem nigricantis coloris; quam contrahere poteſt, & cum iraſcitur vel terrore afficitur propendere ſinit. Ab ore ad ingluviem ſ. in collo inferiori etiam habebat ſpinas in dorſo. Quattuor *Cruribus* erat præditum, & totidem *pedibus*, quorum quiſque quinque digitos continebat; cruraque & pedes ſquamis tecti ut reliquum corpus. Bina anteriora crura breviora poſterioribus & non ita craſſa, longitudu quattuor digitorum aut paulo minus; *digiti* quinque, & in iis medii breviores, quam medii poſteriorum pedum: intimus & extimus digitus binis articulationibus duo illis proximi tribus medius quatuor conſtabant, omnium *ungues* nigri incurvati & breves inſtar avium. Poſteriora crura longiora & ſolidiora anterioribus, nimirum longitudo eorum uſque ad pedes, eadem quæ craſſities colli vel caudæ propè corpus, nimirum quinque digitorum. pedum poſteriorum longitudo unius pedis aut amplius: digitorum prior extimus anteriorum digitis extremis æqualis magnitudine & articulationibus duabus ſequens hunc tribus tertius quatuor, quartus, qui longiſſimus, quinque, quintus ſeu ultimus verſus caudam etiam quatuor, æqualis cum tertio longitudinis: ungues ut in anterioribus *Cotyledonum* ſeries nulla ut Cluſius aliàs obſervavit. Saltem poſtica crura (tam ſuperius quam inferius) inſtar humanæ ſuræ ſe habebant, priora autem non item: Craſſities *caudæ* proxima corpori, erat quinque digitorum, & attenuabatur ſemper, donec in extremitate planè exilis eſſet & acuta inſtar ſubulæ. Quum mactaſsem, movebatur adhuc pelle detracta, & cor exemptum ſubſiliebat. Habebat in utroque latere *ova* ultra decem, quædam ceraſi magnitudine, quædam & minora: *pinguedinem* inſignem inſtar gallinarum: in ventriculo inſignem copiam fructuum, maxime limonum dulcium: quibus pro cibo erat uſus: Comedunt etiam farinam Mandiocæ aquâ madefactam. Diu inediam tolerare poſſunt; habui, inquit Marcgr. ad duos aut tres menſes ſine omni cibo & potu, & denique aufugerunt, ita ut judicem ſine dubio famen diutius ferre poſſe. Caro boni eſt ſaporis, cocta & diu frixa butyro, & æquè bene ſapit ac caro pullorum & cuniculorum. 28. Maij. 1640 mactavi & ſecui unum, pinguedinem habentem multam inſtar gallinæ. Partes internas, cor, pulmones, jecur, veſiculam fellis, renes, veſicam, genitalia vaſa, habet ut alia animalia: amplum jecur; duplicem ventriculum, unum anteriorem, in quem cibum prius recipit, hinc inteſtinum habet minimi digiti craſſitie,

ac

ac decem circiter digitos longum, cui anne-ctitur alter ventriculus, ubi cibus planè concoquitur, hinc cætera inteſtina uſque ad rectum. In anteriori ventriculo magnam copiam farinæ Mandiocæ & Milii Angolenſis crudi habebat: Poſterior, major, totus ſemicocto cibo plenus erat, cui multi vermiculi vivi inſtar eorum qui in caſeo generantur, inhærebant. Inteſtinum ultimum ſ. rectum ſtercus continebat. Detracta pelle toti animali, & cauda amputata, hæc adhuc movebatur. Vivax animal, nec ſi quinque aut ſex ictus in capite acceperit, moritur, niſi cervix cultro inflicto vulneretur, tunc n. cum ſanguine vitam effundit. Caudæ caro, meris fibris & nervis conſtat. Menſe Decembri 1641. vidi eximi lapidem è ventriculo Senembi, ovi gallinæ mediocris magnitudine & figura, ſed compreſſiorem paulo: exterius glabrum. albicantem, interius compoſitum è tunicis inſtar Cepæ, ita ut una ab altera ſeparari poſſet lapide contuſo. Coloris erat interius albicantis ſ. gryſei, duræ ſubſtantiæ ut Bezoar. Capiuntur fune, nam arboribus inſidere ſolent, quod Braſiliani ſcientes, fuſti longo adaptabant funem, hoc videns animal, miratur, nec tamen ſe movet, ſed tunc ſe illaqueari ſinit, & ita capitur, alias currit velociſſimè. Juniores toti ſunt viridis coloris, grandiores ætate, variegati fiunt, & cinerei: ſenes enim ut plurimum ſunt fuſci vel cinerei coloris. Fr. Ximenes ſcribit, in capite hujus animantis interdum reperiri lapillos, qui præſentiſſimo remedio lapides renum comminuunt & dejiciunt, drachmæ pondere è liquore idoneo hauſti, aut etiam corpori alligati. An autem qui in ventriculo reperiuntur aliquando eis, dum viribus polleant, mihi non conſtat, periculum poſſet capi ſine ullo, meo judicio, diſcrimine.

PUNCTUM II.

De Tejugvacu, Taraguira, & Americima.

Marcgrav. Hiſt Braſil. l. 6. c. 11.

T*Ejugvacu* & *Temapara* Tupinambis; Lacertus egregius: corporis figura, capitis, oculorum, oris, pedum, caudæ, convenit cum Senembi; in hoc autem differt. Primo totius *corporis* color eſt niger, elegantiſſimis maculis albis inſperſis variegatus, & verſus extremam caudam, ſed quaſi aculeos habet albos. Secundo cauda craſſior in exortu. Tertio caret illis dentatis aculeis per dorſi longitudinem. Quarto in pedibus poſterioribus exterior digitus paulo remotior eſt à reliquis, & brevior. Quinto, linguam habet bifidam longam, rubram, glabram, quam velociſſimè inſtar ſerpentis, ad digiti longitudinem protrudit & retrahit. Nullam edit vocem: patiens eſt, lubenter veſcitur ovis, quæ cruda ſorbet. Inediæ patientiſſimum animal: detinebam alligatum, ſed cum ſe vinculis abſolvisſet, liberum permiſi (verba ſunt Marcgravii) per cubiculum currere, & interdum dedi hauſtum aquæ è vitro bibendum, ita adhuc obambulat quando ſitit, alias toto die in angulo ſuo ordinario ſedet. Libenter incumbit cineribus calidis: Vigeſimo Martii quiſpiam partem caudæ calcando detriverat, poſtea tamen de novo ad duos digitos crevit; primo Julii moriebatur inedia planè tabidus factus, ſeptem enim menſium ſpacio nihil comederat, tantum aliquando hauſtum aquæ ſumpſerat lambendo. Caro ejus comeditur. *Taraguira* Braſilienſibus: Lacertus in & propè domos, in hortis & ubique frequens: Longitudo ejus circiter pedalis: (quanquam reperiantur & minores) *Corpus* habet teres, totum ſquamulis triangularibus cinereis ſeu leucophæis tectum. Caret *ingluvie* ſub mento; *dorſum* æquale: nutant velociſſime capite quando aliquid vident & celerrime currunt motando corpus. Si videant hominem dormientem cui ſerpens venenatus, aut aliud venenatum animal lædendi cauſa appropinquat, illum excitant ne lædatur. *Coire* volens mas leni morſu apprehendit fœmellæ cervicem, paulo poſt ad latus ſe inclinat, & fœmina propriam caudam ſurſum levando admittit marem; qui pedibus complectitur corpus ejus à tergo. *Americima* Braſilienſibus: Lacertulus tres digitos longus & pennam olorinam craſſus, ubi craſſiſſimus: crura & pedes ſimilis figuræ & tot digitis, ut Senembi. *Ocellos* habet nigros: *corpus* autem fere quadratum videtur. Totum *dorſum* ſquamulis veſtitur leucophæis, latera autem fuſcis; *caput* itidem & crura, cauda vero cæruleis: omnes autem ſplendent, & ad tactum apprimè ſunt læves: *digiti* in pedibus inſtar ſetarum porcinarum. Venenoſum eſt animal ut Luſitani affirmant, & cupidum exſugendi ſanguinem ex gravidis mulieribus. Referunt fœminam ſemel tactam ab hoc lacerto, vel ſolum ejus indumentum, nunquam poſtea concipere.

Marcgrav. l. c.

PUNCTUM III.

De Caropopeba, Ameiva, Taraguycu, Aycuraba, & Tejunhanâ.

Marcgrav. Hiſt. Braſil. l. 6. c. 12.

C*Arapopeba* Braſilienſibus; Lacertulus tres, quatuor vel quinque digitos longus, venenatus. Figura *corporis* eſt ut reliquorum. Quatuor cruribus & pedibus: in anterioribus quinque, in poſterioribus quatuor habet digitos. *Corpus* totum hepatici eſt coloris, cum albis notulis, in cauda autem albis lineolis, hinc inde etiam aliquantum flavi

mix-

mixtum; *Oculos* habet ſplendentes, & quaſi vitreos. *Amerva* Braſilienſibus & Tubinambis, alia ſpecies Lacertorum & ſuperius deſcriptæ Taraguiræ per omnia ſimilis, excepto quod caudam furcatam habeat, id eſt, deſinentem in duo cornua recta. *Taraguico Aycuraba* Braſilienſibus, Taraguiræ alia ſpecies, ſuperiori item ſimilis, excepto quod cauda ab initio ubique habet triangulatas ſquamas parvulas: *Cauda* extremitas planis ſquamulis tecta eſt, & præterea quatuor maculis fuſcis, *dorſum* & præcipue poſt caput undatum maculis variis fuſcis. *Tejunhana Braſilienſibus*; Lacertulus eſt minimum digitum craſſus; *capite* acuminato ut Senembi; *oculis* nigris, circello aureo: *crura* habet quatuor ut Senembi; Longitudo ejus ad poſteriora crura & trium digitorum; *caudæ* longitudo ſex digitorum & ſemis: eſtque cauda teres & inſtar aviculæ in extremitate acuminata. *Capitulum* tegitur ſquamoſa cute; *dorſum*, latera & crura ſuperiore latere cute veſtiuntur ad tactum molli inſtar holoſerici; *cauda* autem ſquamulis quadratis conſtat minuſculis: guttur & infimus venter itidem ſquamulis quadratis teguntur, majuſculis, capitis teſta fuſceſcit: *Dorſum* & *latera* ſuperius fuſca, vel potius tribus lineis dilutæ umbræ coloris, & aliquot undis ejuſcemodi variegatur: latera inferius viridia; ſuperiora autem in fuſco linea notat viridis ſecundum longitudinem, à capite ad crura uſque poſteriora: itemque alia linea viridis eſt, ubi fuſcum & viride ſeparantur; Inter duas autem lineas ordo eſt punctorum viridium in fuſco; & ſub inferiori linea viridi ſeries eſt punctulorum nigrorum in viridi. *Crura* etiam in lateribus ſuperioribus obſcure flavi ſeu cerei obſoleti ſunt coloris, variegata maculis parvis fuſcis. In inferioribus lateribus ſunt alba. Cauda quoque ſuperius coloris, cerei obſoleti, inferius cerei cum albo mixti. *Caput* inferius, guttur & infimus venter, candidi ſunt coloris, ſanguineis notis variegati. Bifidam habet linguam.

CAPUT III.
De Salamandra.

Ambroſin. de Digit. Ovip. l. 1. c. 8.
Nomen.

SAlamandra, unde nomen ſortita ſit, incertum eſt. Nam dici vel quaſi valincendram, quòd contra incendium valeat, ut Iſidorus vult: vel quaſi ſola amans ſit τοῦ πυρὸς, id eſt ignis; vel quòd σωλαμάνδραν id eſt quieta latibulum teneat; aut quòd σαλαμάνδρα dicatur, id eſt inter ſpacia inania caularum & ſpeluncarum ſtabulans; aut denique quod σέλα μανὰ δρᾷ, id eſt, ſplendores laxet & pellat, ridiculum nimis eſt. A Saanbras vel Samabras Arabico dici, veriſimile eſt etſi incertum. Plinius *animal ſtellatum* nominavit: Ætius *Lacertam venenatam*. Duæ ipſius ſunt ſpecies. Alia enim eſt *Terreſtris*, *Aquatica* alia.

Terreſtris. Deſcriptio.

Illa lacerto viridi eſt ſimilis, caput & ventrem, quæ craſſiora, ſi excipias. Breviorem habet caudam, colorem nigrum maculis luteis inquinatum, ſed quâdam lævitate pellucidum. Geſnerus unam in Alpibus invenit, totam fuſcam, abſque ſplendore, caudâ brevi, ſuccus lacteus à percuſſa dimanabat. Matthiolus in quibuſdam Germaniæ ſylvis, dorſo nigerrimas, ventre rubentes obſervavit. Vitriacus ei caudam longam & tortuoſam, ungues aduncos & hamatos adſcribit. Nicander λιπόῤῥινον quod ſplendida, renitente, & quaſi pingui delibuta cute ſit, vocavit.

Locus.

Loca frigida, humida, & opaca incolunt. In Germania multæ ſimul quandoque conglobatæ inveniuntur. In agro Tridentino & potiſſimum in valle Ananienſi conſpiciuntur frequenter.

Victus.

Sunt qui ore aërem haurire credunt. Alii favos, apes, & lac appetere: ideò alvearia & vaccas infeſtare ſcribunt.

Generatio. Plin. H. N. l. 10 c. 68. Bellon. obſ. l. 3.

Nihil gignere, reliquit Plinius; nec genus maſculinum fœmininumve habere. At Bellonius vidit mulios fœtus ſine involucro enixam. Procreat ſcilicet intus ova, in quibus fœtus ad perfectam maturitatem nutriuntur.

Natura.

Quantum ad *Naturam*, an in igne vivat, vel eundem extinguat, in Exercitationibus, DEO volente, diſquiretur. Lacteum ſuccum percuſſam fundere, ſuperius diximus. Cœlopluvio apparet, ideò viſâ, tempeſtatem ruſtici præſagiunt. Nec æſtate, nec hyeme conſpicitur. Tardè incedit. In Cumana, gallinarum inſtar gracillare, Cardanus prodidit.

Cardan. de rer. variet. l. 7. c. 33.

Si viva gladio in duas partes ſecetur, pars anterior progreditur, poſterior retrocedit. Inſtinctu quodam naturali ranas & teſtudines odio proſequitur, cumque illis acerrimè dimicat. Venenatam eſſe compertum. Integras familias periiſſe tradunt, quæ aquas in quas Salamandra ceciderat, biberant. Sed & fructus ſalivâ oris ejus aſperſi, lethales creduntur.

Plin. H. N. l. 29. c. 4.

Plinius dente Salamandræ percuſſum, obire ſcribit. Ejuſdem, Nicander, Aëtius, & Abenſina meminere. Ubi ſemel partio dentem inflexit, nunquam extrahere; ſi avellatur, lethale eſſe, quidam Geſnero narravere. At ipſe, duas quas domi habuit, nunquam os ad mordendum, diduxiſſe, etſi irritatas, ſcribit. Nec audiviſſe quempiam à Salamandra in Germania morſum. In Galliis tamen morſus lethalis eſt: & Rethi, ab eadem læſum, tot Medicis indigere, quot maculas beſtia habet, proverbio jactant.

Uſus.

Salivâ Medici inter pſilothra utuntur. Kiranides cor pelli nigræ involutum, contra quartanam de brachio ſuſpendit. Quæ de Zona ex pelle, & aliis contra incendia ſparguntur, quia abſurda hypotheſi, ignem nempe extinguere, nituntur, falſa quoque ſunt.

Aquatica. Ambroſ. l. 1. de Digit. Ovipar. c. 9.

Aquatica Salamandra, aliis *Lacertus aquaticus*, Bellonio *Cordulus*,

Monachis qui in Meſuen commentati ſunt, *Scincus aquæ*, cum lata caudâ dicitur. *Quadruplex* ipſarum genus eſt. *Unum* cum cauda, figuræ rhombi, quam Ambroſini, ad diſtinctionem dicimus. *Linguam* habet breviſſimam & latiuſculam: dentes exiles, ut viſum effugiant. *Caudam* in medio craſſiuſculam, quæ prona & ſupina ad inſtar figuræ rhombi contrahitur: *Pedes* anteriores in quatuor, poſteriores in quinque digitos fiſſos: *Cor* ſpongioſum, quod dextro lateri incumbit: cujus auricula ſiniſtra majorem pericardii partem occupat: *lienem* ſubrubrum: *renes* ſpongioſos: *hepar* nigerrimum. *Ova* magnitudine piſi in bicorni utero ordine quodam digeſta gerit, ex quibus poſtmodum vivi fœtus erumpunt. Bellonius ei tergus tuberculis horridum adſcribit; Agricola colorem cinereum, vel in cinereo fuſcum. Illa, quam Geſnerus ſecuit, longitudine erat ſeptem digitorum, colore nigra cum punctis albis in ventre: reliquum corpus nigrum punctis concoloribus aſperum; *Alterum* genus eſt quoque *duplex*, unum majus, ſemicirculis in dorſo albicantibus diſtinctum: alterum minus. Quartum eſt Matthioli, Utinenſibus frequentiſſimum, capite terreſtribus rotundiore & breviore, caudâ anguillarum modo, dorſo nigro luteis maculis inſignito. Lacunis opacis & pingui ſolo ſitis delectantur, aquis inprimis, in quibus limus albus eſt. Ibi ſub petris hærent, & rarò ad ſuperficiem veniunt. In vas aqua plenum conjecta à Geſnero quædam os proferebat. Lento gradu in terra progrediuntur, & ora tenaciter claudunt, nec aperiunt, niſi violenter expreſſeris. In ſal conjectæ caudam movent, & moriuntur. Verberatæ diu vivunt. Pellis adeò dura, ut gladio reſiſtat. Ex vulneribus lactea ſanies prodit. Irritatæ, intumeſcunt; & in pedes erectæ ſudorem virulentum effundunt, laceſſentemque in tuentur. Sues ſi aliquam comederint, moriuntur.

Agricola de animal. ſubterraneis.

CAPUT IV.

De Stellione.

Ambroſin. de Digit. Ovip. l. 1. c. 10. *Nomen.*

STellio inter genera lacertorum quoque ponitur: nomenque ex eo habet, vel quòd maculis, vel quod eminentiis inſtar ſtellarum diſtinctus ſit. Ideo quidam *Lacertam ſtellarem* dicunt: vel quod venenum cibo ſtillet. Græcis dicitur, ἀσκαλάβος, ſeu ἀσκαλαβώτης, fortè παρὰ τὸ ἀσκαλῶς βαίνειν, à molli & tacito greſſu: vel quaſi καλοβάτης, quod artubus ſuis innixus, per parietes repat. Unde & Xylobates à Kiranide vocatur: tùm γαλεώτης, quòd more muſtelæ, quæ γαλῆ clanculum per quodcunque aſcendat: tum καλώτης. Modernis Græcis eſt λιακὸν, σαμιάμινθος, & ψαμαμύθη. Non auſim tamen quicquam certi dicere. *Genera* ſtellionum ſunt varia. *Stellio Græcorum* quem Coloten & Aſcalaboten dicunt, lentiginoſus eſt, & ſtridoris acerbi, omnibusque promiſcuè veſcitur. *Stellio Italorum* Chamæleonum naturam quodammodo imitatur, rore & araneis veſcitur, & venenatus eſſe fertur, ut ille innocuus. Ad Stelliones referri poſſunt, *beſtiola alba*, puſillis lacertis ſimiles, lucido & fragili corpore, ut Geſnero oculatus teſtis retulit, quæ in agro Romano, Hermolao prodente, reperiuntur, & *Tarantulæ* nomine veniunt. Sed & *lacertus parvus* coloris lucidi & argentei, quem Græci λιακὸν vocant. Bellonius in Gazara ſtellionem ſe obſervaſſe ſcribit, colore nigro, magnitudine muſtelæ, craſſo capite, & tumidâ alvo. An verò Stelliones magnitudine & figurâ accedant, ad illos lacertos virides majores, quos vulgus apud Italos *ramatos* vel *Ligures* vocat, alibi dicetur. Hic *Stelliones Matthioli*, & *Lacertum facetanum*, qui Tarantula quibusdam, in iconibus exhibemus. In Germania, Gallia, & Anglia non dantur. In Thracia, Sicilia, & Syria, vagantur. Ibi lethales ſunt magis quàm in Italia: hic, in caminis commorantur. Plinius in angulis oſtiorum & feneſtrarum libenter ſtabulari ſcripſit, qui etiam prodidit, genus illud quòd ſcorpionibus adverſatur, in Italia non naſci: ibidem venenatos eſſe, reliquit Ariſtoteles. De *Natura* notandum, menſibus hybernis latere, nec quicquam edere, & latere in angulis oſtiorum, feneſtrarum, & ſpeluncarum: anguis modo ſenectutem exuere, eamque protinus devorare; præripientes, comitiali morbo remedia: doloſè apibus inſidiari: araneos & ſcorpiones perſequi: rarò mordere, cum dentes obliquos habeat, quos in vulnere relinquunt, morſu denique hominem ſtupidum reddere, & raro interimere. Invenêre in *Medicina* uſum. *Caro* ſurculos corpori humano infixos extrahit. Ipſe morſui proprio medetur, & in oleo putrefactus, ſcorpionum ictus ſanat. In quartanis, Magi capſulis incluſum, capiti patientis ſubjiciunt, & in fine paroxyſmi dimittunt. De *Cinere* prodit Plinius, ſiniſtrâ manu detentum, Venerem excitare; in dextram tranſlatum, inhibere. *Partes* ſomnum inducere, & ſtuporem membris conciliare, creduntur. *Hepar* tritum odontalgiam, ſi ſuperſpergatur, tollit. *Stercus* tritum verrucas delet. *Senecta* in epilepſia maximè prodeſt. In vino ſuffocatus, maculas in facie generat, ſi vinum bibatur. *Fel* in aquâ diſſolutum, muſtelas congregare dicitur.

Differentiæ. Plin. H. N. l. 29. c. 5. Plin. H. N. l. 11. c. 26.

Bellon. obſerv. n. 79.

Locus.

Plin. H. N. l. 8. c. 31.

Ariſtot. H. A. l. 8. c. 29. *Natura.* Plin. H. N. l. 8. c. 31.

Uſus.

CAPUT V.

De Scinco.

QVem Latini *Scincum* vocant, hic Græcis σκίγγος & σκίγκος, ſeu à Tinſa Arabum, quo nomine Scincum Abenſina vocat, ſeu aliunde. Dioſcorides *Crocodilum* ter-

Ambroſin. de Digit. Ovip. l. 1. c. 12. *Nomen.*

terreſtrem vocat, Bellonius *Crocodilum minorem*, vel quòd Crocodilo ſit ſimilis; vel
Deſcriptio. quòd crocum timeat. *Deſcriptionem* ſi ſpectes, quadrupes eſt magnitudine lacerti vi-
Bellon. de Aquatil. l. 1. ridis, aut Salamandræ, ut Bellonius ſcribit; pollicis craſſitiem & longitudinem quadrantem non excedens, caudâ rotunda &
Renodeus Pharmacop. l. 3. c. 31. ſquamoſâ. Renodeus animal quadrupes eſſe ponit, *ſquamis* exiguis, frequentibus, & ſubluteis, *capite* longo, vix colli craſſitiem ſuperante, *ventre* quadantenus alato, *caudâ* rotunda lacertarum ritu, ſed breviore, & ad finem incurva. A capite ad caudam diſcurrit linea. Geſnerus vidit digitis quinis cum unguiculis inſtructum, latitudine ſeſquipollicis, longitudine duorum palmorum. Vidit & alius ſex palmares. Conſtan-
Locus. tinopoli. In Arabia tantum naſci prodidit Abenſina: circa Mecbam vagari, Bellunenſis. Verſantur circa Nilum, & inde ad nos per Alexandriam & Venetias deferuntur. Inveniuntur & in locis mari rubro vi-
Victus. cinis. *Victitant* odoratis floribus: ideò non eſt mirum talem fimum excernere. In ſicco *pariunt*, & ova terræ gremio committunt.
Uſus. *Caro* ſcincorum magnis antidotis miſcetur; unde quædam contra venena, *Diaſcincon* appellatur. Rhaſis, animal ipſum, ſupra puſionem metu ſomniorum laborantem, cum fructu ſuſpendit. Pulverizatus, ad excitandam Venerem drachmæ unius pondere exhibetur. Eadem caro elephantiesis in India exhibetur, & corpora pinguefacit.
Plin. H. N. l. 28. c. 8. *Cor* in lana ovis nigræ, primo partu genitæ portatum, quartanas abigere creditur. *Fel* cum melle mixtum, in ſuffuſionibus decantatum eſt. *Renes* ſperma augent. *Sanguis* cum bortace illitus faciei maculas delet. *Pinguedo* dolorem renum expellit. *Pellis* uſtæ cinis ſuper partes ſecandas ſpargitur, ne dolorem ſentiant. Ægineta unguentum *Eutaticon* componit, quod caudæ Scincorum ingrecliuntur. Ex *inteſtinis* ſuffitus paratur, qui hyſtericis vehementer conducit. Ex *ſtercore* medicamentum antepilepticum à Serapione componitur. Idem in extergendis oculorum maculis Plinius vehementer laudat. Optimum autem eſt, candidiſſimum, friabile, & quòd in aqua ampli in-
Differentia. ſtar citò liqueſcit. Ex eodem, ad faciem erugandam, unguentum meretrices parabant. Dum teritur veteris fermenti aciditatem ſpirat. Olim ſtercore ſternorum qui oryza alebantur, adulterabatur. De *Differentiis* hæc habe. Maximos Indicum & Arabicum, ſecundum Plinium eſſe. In *India* beſtiam naſci ſcinco ſpecie ſimilem, canis Melitenſis magnitudine, cujus pellis aſperis ſquamis patet, quam Indi Phatagenem dicunt, eandem fortè cum C.udiverbera. In *Cypro* lacertæ ſpeciem magnam naſci, ſcincum omnibus notis referentem, cujus imaginem hic exhibemus. In *lacu* denique *Vicentino*, ſcincos ab aliis diverſos haberi, ſed qui ad Salamandras potius referri debent. Ad eaſdem pertinet & *Scincus Rhaſis*, cauda non rotunda, ſed circum latera compreſſa.

CAPUT VI.

De Cordylo quadrupede, & aliis quibusdam lacertis.

DE *Cordylo* hæc Ambroſinus habet. Hæc *Ambroſin. de Digit. Oup. l. 1. c. 12.*
lacertæ ſpecies Cordyli nomine fortaſſis inſignitur, quoniam Cordyli piſcis figuram aliqua ex parte repræſentet. Alioquin à nonnullis recentioribus *crocodilus terreſtris* appellatur; cum tamen Scincus verus, Crocodilus terreſtris Antiquorum fuerit. Nuperi quidam hoc animal *caudiverberam* nominant, quoniam continua caudæ agitatione diverberet. Græci ad imitationem latini vocabuli *Uromaſtigen* dicerent. Bellonius prædictam lacertæ ſpeciem depingit, & crocodilum terreſtrem nuncupat, quoniam primo aſpectu crocodilo Nilotico aſſimilatur. Verum poſtea ab ipſo diſcrepare aſſeverat: quia hoc animal caudam in modum clavæ tuberculis eminentioribus aſperam gerat. Quapropter corpora quibus appropinquat, atrociſſimè diverberare dicitur. Hinc caudiverberæ nomen ſibi vindicavit. An verò habeat branchias, quemadmodum ſcribit Bellonius, & confirmat Rondeletius, non facilè poteſt exponi. Siquidem in exuviis hujus beſtiæ, quæ in publico Muſæo adhuc ſervantur, duo tantum foramina ſecus rictum obſervantur. Quarum meminit Bouſſuetus his carminibus:

Cordylus effigie hic talis depingitur ipsâ
Qualis, & in terris, & ferè degit aquis.
Inter quadrupedes rimam unam, ſive foramen
Poſt oris rictum (reſpice) ſolus habet.

An verò iſtæ rimæ, vel foramina ſint illa, quæ ſub branchiis eſſe ſolent, aliis conſiderandum relinquimus, & ad clariorem hujus animális deſcriptionem accedemus. Thomas enim Eraſtus Helvetius Medicus & Philoſophus inſignis deſcribit hoc animal crocodilo ſimile, minus tamen, & inferius *labrum* movens, figura *capitis*, & *oris* teſtudini reſpondens, cum brevi collo, & in parte inferiori tumido. *Pedes* habet quatuor quinis digitis more lacertarum diſtinctas. Reliquum corpus non ſquamigerum, ſed pelle duriuſcula, inſtar corii ſerpentis veſtitum, *cauda* illi in eſt rotunda, in circulos quoſdam ſquamatim diviſa, modo feræ inexplicabili. *Squamæ* ſunt duriſſimæ, videnturque oſſeæ, & quaſi quadrangulæ, cavæ parum ſunt, ut caudam rotundam efficiant. Alioquin tanquam tegulæ, quæ domorum culmina cooperiunt, ſimul junguntur, extremitas cujuslibet ſquamæ in ſpinam acutiſſimam deſinit. Amplius tales *ſquamæ* pellucidæ,

 flave-

flaveſcentes ſeu pallentes inſtar cornu videntur. *Venter* hujus animantis magis quam in crocodilo tumeſcit. *Tergus* denique latum, & quodammodo planum eſt, ut in icone licet conſpicari. Quid ſi hoc animal *phattages Indicus* ſit Æliani? hic enim author prodidit in Regionibus Indicis naſci beſtiam, crocodili terreſtris ſpeciem gerentem, cujus pellem aſperam ad diſſecandum adhibent.

CAPUT VII.
De Chamæleonte.

Ambroſin. de Digit. quadruped. l.1.c.14. *Nomen.*

DE Chamæleontis ethymo, quæ vox parvum leonem ſignificat, nihil occurrit, præter hoc, ridiculum nimis eſſe Iſidorum, qui à camelo & leone deducit: & recentiores Barbaros, *Gamaleonem*, *Zamaleonem*, *Hamaleonem*, & *Maleonem* eundem vocare. In *Deſcriptione* variant authores, tam antiqui quàm recentiores. Plinium ſi ſequimur, figurâ & magnitudine eſſet lacertæ, niſi *crura* eſſent erecta & excelſiora. *Latera* ventri junguntur, ut piſcibus, & ſpina ſimili modo. Eminet *roſtrum*, ut in porco; haud abſimile ſuillo; *cauda* prælonga in tenuitatem deſinens, & implicans ſe viperinis orbibus; *ungues* adunci; *corpus* aſperum ceu crocodilo; *oculi* in receſſu cavo, tenui diſcrimine prægrandes, & corpori concolores. *Caro* in capite & maxillis & ad commiſſuram caudæ admodum exigua, nec alibi toto corpore. *Sanguis* in corde & circa oculos tantum. Viſcera ſine ſplene. Idem ferè apud Ariſtotelem invenies. Theophraſtus addit, parum abeſſe quin pulmo totum corpus impleat. Ariſtoteles verò, lacertam planè repræſentare, & roſtrum ſimiæ portariæ habere. *Ambroſinus* ita hoc animal deſcripſit. Primitus, inquit, ſi caput meditemur, à medio capite retrorſum oſſea pars triquetra eminet, reliqua pars antrorſum colligitur cava, & quaſi canaliculata, eminentibus utrinque oſſeis marginibus aſperis, & leviter ſerratis. *Oculi* in cavo receſſu prægrandes, & colori concolores conduntur, cujus pupilla non movetur, ſed animal totius oculi motu circumſpicit, ore ſemper hiante, linguam habet longam & terreſtri lumbrico ſimilem, in cujus extremitate ſpongioſus quidam & glutinoſus nodus exiſtit. Ideò Johannes Laudius (referente Scaligero) huic animali aſſignat *linguam* palmi longitudine, & quid tanquam acetabulum in ſumma ipſius parte cum muco, quo prædam citò tollit. *Dentium*, & *gingivarum* loco, os quoddam continuum, & ſerratum habet: nec non ſuperius labium brevius. *Gula* atque *arteria* ex mente Ariſtotelis in eodem ſitu ut in lacerta eſt. *Pulmo* in comparatione ad molem corporis illi, ineſt maximus. *Cor* habet magnitudine cordis muris domeſtici; *hepatis* lobos duos, quorum ſiniſter eſt major: *folliculus fellis* granum hordeaceum æmulans, ſiniſtro jecoris labo adhæret. Denique *inteſtina* omnia interaneis lacertæ ſimilia eſſe prodit Ariſtoteles. *Crura* poſtea illi inſunt recta & longiora, quam lacertæ, quamvis inflexus ſit ſimilis. Demum pedes anteriores à poſterioribus valdè diſcrepantes Natura huic animali conceſſit. Etenim teſte Bellonio, priores pedes ternos digitos intra, binos extra, poſteriores verò ternos extra & binos extra poſſident. Itaque ex Geſnero longitudo hujus animalis à ſummo roſtro ad initium caudæ ſeptem, vel octo digitorum eſt. Altitudo digitorum quinque, medius locus inter imum ventrem, & ſummum dorſus flexus coſtarum continet circiter, ſexdecim. Et demum maculis diſtinctus ut pardus conſpicitur. At paulò aliter de quibuſdam *Gaſſendus*. Sunt enim ſecundum hunc Chamæleoni *dentes* eleganter diſpoſiti. Unicum *inteſtinum* non circumvolutionibus ſed curvaturis ſolum productum. *Excrementum* ſatis liquidum, niſi quâ parte ad anum accedit. *Hepar* bifidum, & ex gibba parte quidem ſanguinem in cor auriculatum infundens, at non ſuperſtite aſcendente deſcendenteve caudice venæ: quippe aliunde non porta modò nuncupata, in inteſtinum: ſed venæ quoque aliæ, ad cæteras partes directè procedunt. *Pulmo* inflatus, abiit, inquit, in membranam tenuiſſimam, toti animali ambitu æqualem. In *imo ventre* nullum peritonæum, ſed membrana ſolum partes dextras à ſiniſtris dirimens. Non item *lien*, non *veſica*, non *renes*, ſed carunculæ ſolum obſervatæ ſunt, quæ genitalia fortè fuerunt. *Lingua* eſt pedalis propè longitudinis. Habentur in Aſia, Africa, India, & Madagaſcar inſula. Cairi hortorum ſepibus ad Nili ripas inſident. Per ſolum raró vagantur, quòd ſibi à ceraſtis & viperis metuant. Bellonius in fruticibus Rhamni plurimos conſpexit. Aere victitare credidere veteres: muſcas, locuſtas, erucas, ſcarabæos vorare, obſervatum à recentioribus; à Peireſcio, vermiculis qui ex farinaceis mactris colliguntur, vehementer delectari. Linguâ ut promuſcide utuntur, quam jaculi inſtar evibrant, & tantâ quidem celeritate, ut penè viſus aciem effugiat. Id præſtatur, addit Gaſſendus, beneficio oſſiculi, quod bifurcatione quadam implantatur utrinque ad extremas fauces, & cætera teres ſecundum oris longitudinem, deſervit implicandæ explicandæque linguæ: cavæ ſcilicet, inteſtini inſtar, niſi quòd in ſummo caruncula eſt, nonnihil viſcida, ut prædam corripiat. In fœmina una ex illis octo quas Peireſcius aluit, ut formationem eruptionemque obſervaret, fuere ova intra membranulam ſupra centum, quorum nonnulla extitere magnitudine nuclei olivæ, in quibus viſum luteum ſolum, nihil vero albuminis; cum tamen parva viderentur

Deſcriptio. Plin. H. N. l.8.c.33.

Ariſtot. H. A.l.2.c.11. Theophr. de mutantib. colorem.

Gaſſend. in vita Peireſcii l.5. p. 315.

Locus.

Bellon. obſerv.l.2.c. 34.

Cibus. Plin. H. N. l.8.c.33.

Generatio.

qu:in-

Antipathia. quandam lactis ſpeciem referre. *Inimicitias* gerunt cum *accipitre*, *corvo*, *elephante*, & *viperis*. *Accipiter* deguſtata chamæleontis carne interire creditur. Idem *corvo* accidit, niſi ſe lauri foliis muniat. Ab *Elephante* frondibus concolorem deglutiri fabulatur Solinus, & cum diſpendio vitæ, niſi ſtatim oleaſtro ſibi medeatur. Metu viperarum & ſerpentum, in fruticibus & arboribus degit. Saliva ejus ab ore in caput ſerpentis demiſſa, ob viſcoſitatem fili inſtar; eundem interimit. Circa caprificos ferum, innoxium alioqui Plinius facit. *Naturam* & quædam alia ſi attendas, nunquam os aperit, inquit Plinius, ſed totius oculi vorſione circumſpicit. Ipſe celſus, hianti ſemper ore. Defuncto pallor eſt. Hybernis menſibus latet ut lacertæ. Coloris natura mirabilior. Mutat namque eum ſubinde & oculis, & cauda, & toto corpore, redditque ſemper quemcunque proxime attingit, præter rubrum candidumque. De pallore, idem Ambroſinus affirmat, & quidem experientiæ innixus. De coloris mutatione addit, & candidum recipere, adducto viri nobilis teſtimonio, qui ſudario ſeu muccinio incluſum, ideò periiſſe putabat, quod ejusdem albedinem mentiretur. At Peireſeii Chamæleontes, rerum objectarum colores non induebant. Seu virides, ſeu cinerei ſint, *inquit Gaſſendus*, atrorem ſolem quendam ſubeunt, quâ parte ad ſolem aut ignem obvertuntur. Id rarum & admirabile; non moveri oculos Chamæleonis conjugatos; ſed uno aliquorſum ſpectante, reliquum vel ſtare immotum, vel in aliam partem deflecti. Deflectuntur quoquo verſum, propter quatuor trochleolas, nullâ oſtentata diſtinctione iridis; ſed ſolâ pupilla, ad quam cornea undique (cum ſit ut corpus reliquum radiata, variegata, granulata) terminatur.

Plin. H. N. l. 8. c. 33. — *Natura.* — *Plin. l. c. & l. 28. c. 8.* — *Gaſſend. l. c.*

Uſus in Cibis. Incolis Cochinchinæ in cibis eſſe author relationis illius prodidit. Multi ſimul colligati venduntur; empti, in ignem conjiciuntur, eidemque ita, vinculo aduſto reluctantur, ut incedere conentur: tandem ſuperati torrentur. Pelle abraſâ, caro candidiſſima remanet, quæ in liquore butyro noſtro ſimili coquitur. *Uſus in Medicina.* Habet & in *Medicina* uſum. Ad epilepſiam profligandam Trallianus eum in fictili novo cum oleo decoquit, donec tabeſcat. Ad podagram verò depellendam, unguentum mirabile componit quod apud ipſum vide. Arnoldus Villanovanus *linguâ* ſuper obliviosum ſuſpensâ, memoriam reddit. Alii ad evitanda puerperii pericula, eandem alligant. Marcellus hypochymata felle tollit. *Cor* Plinius contra quartanam in lana nigra primæ tonſuræ involvit. Decoctum Chamæleontis viridi colore in balneo aſperſos inficere: caput & guttur, lignis quernis aduſta, imbres & tonitrua ciere; linguâ cum radice herbæ chamæleontis & cynogloſſæ homines obmuteſcere cogi; *hepar* amatoria diſſolvere; *inteſtina* & excrementa cum ſimiarum urina miſta, odium hominibus conciliare, ſi januis illinantur; armum dextrum ad hoſtes ſuperandos valere; Democriti apud Plinium ſunt ineptiæ. Integrum enim de eo ſcripſit librum. Palamque eſt, *addit Plinius*, virum aliàs ſagacem & vitæ utiliſſimum, nimio juvandi mortales ſtudio prolapſum. *Plin. H. N. l. 28. c. 8.* Quantum ad *Differentias*, Bellonius varias ejus ſpecies obſervavit. *Differentiæ.* Pallentes in Ægypto, in Arabia prædictis multò minores, colorisque diverſi. Albicantes erant, ſubſulvi, & rubentibus maculis diſtincti. Nos hic pallidi, nigri & varii icones damus.

CAPUT VIII.
De Crocodilo.

Nomen. De *Crocodilo* hic agimus, quia ad lacertorum genus refertur, & Palladius hanc beſtiam, generis vocabulo *lacertum* appellat. Græcis dicitur κροκόδειλος & quandoque κρεκόδειλος à quibus & Latini ſumſere: ſine dubio. παρὰ τὸ τὰς κρόκας φοβεῖσθαι, quòd littora timeat. δειλὸς Græcis timidus. Heſychius πύλλιν, & δερμόπτιλον vocat. Ægyptii χεμψὰν, vel χαμψὰν, à quo Turcarum Kimſac, quod eidem indidere. Lexicon Ægyptiacum Kircheri habet πιχαρουκι. Statio eſt fera Pharia, Alberto Tenchea. *Kircher. p. 172. Linguæ Ægypt. reſtitutæ.* In Arſinoitica præfectura, teſte Strabone, dicebatur Suchus: Indis Cayman. *Deſcriptio.* Lacertæ figuram repræſentat. Crocco eſt colore, ventrem ſi excipias, qui ſubalbidus. *Ariſt. H. A. l. 2. c. ult.* Corium ſub ventre molle, ut facilè ſauciari poſſit, in reliquis partibus tam durum, ut ne bombardæ manuariæ globo cedat. Viſus ad viginti quinque, imò viginti ſex cubitos excreviſſe. Ille ætate Pſammetichi, teſte Plutarcho; hic, Amaſidis, prodente Æliano. *Ælian. H. A. l. 17. c. 6.* Circa urbem Panamam, ultra centum pedes in longitudinem creſcunt. *Caput* habet latum, *roſtrum* ſuillum, rictum oris uſque ad locum aurium productum, *Oculos* præduros & ſuillis ſimiles, ut Albertus prodidit. *Plin. H. N. l. 8. c. 25.* *Palpebram* inferiorem ſine ulla nictatione. *Dentium* ſeries pectinatim ſtipatur, & quidem magnorum, albicantium, robuſtiſſimorum. Sexaginta poſt Ælianum Geſnerus numeravit. *Ælian. H. A. l. 10. c. 21.* Plures ſuperiorem maxillam munientes deorſum prominent, ita ut ore etiam clauſo conſpiciantur. *Lingua* quia indiſcreta, non mirum Plinium poſt Diodorum Siculum ſcripſiſſe, *Unum hoc animal terreſtre linguæ uſu caret.* *Ariſt. H. A. l. 1. c. 10.* Unum ſuperiore mobili maxillâ. *Lien* eſt parvus. *Teſtes* internis lumbis adhærent. *Ariſt. H. A. l. 3. c. 1.* *Spina* ſexaginta vertebris quas totidem nervi colligant, conſtat. *Crura* cum pedibus acutiſſimis unguibus armatis in latera parum flectuntur. *Cauda* longitudine reliquum corpus æquat. Geſnerus in ea pinnam per ſeptem digitos ad poſtremam uſque partem

Plin. H. N. l. 8. c. 26. Scalig. Exercit. 196.

obſervavit. Primus quinque Crocodilos Romæ, Ædilitaris ſuæ ludis, M. Scaurus temporario Euripo oſtendit.

Locus.

Inveniuntur in Africa, Aſia, & America. In Nilo inprimis & vicinis ipſi ſtagnis, Nigro fluvio, Gange circa Bengalam, in Bamboto flumine juxta Atlantem, quod Solinus prodidit; non longe à Chalcedone, ſed parvi, quod Strabo.

Acoſta Hiſtor. Ind. Occid. l. 3. c. 15.

Acoſta aquis in America calidis delectari ſcripſit, ſed in Peruana uſque ad Pacram non inveniri, inde frequentiſſimos eſſe.

Cibus.

Quidam luto vivere dixerunt: ſed revera piſcibus ſaturantur, & humanæ carnis ſunt avidiſſimi.

Martyr. l. 2.

In terris etiam animalibus inſidiantur. Petrus Martyr in legatione ſua Babylonica, comprehenſum qui tres puſiones devorarat, ſcribit. In Arſinoitica præfectura olim ſacer, pane, carne & vino, à Sacerdotibus nutriebatur. Fuere, prodente Strabone, qui placentas, carnes aſſas, & mulſum iiſdem offerebant.

Generatio.

Quantum ad *Generationem*, maſculus fœminam reſupinat, cum aliter ob crurum brevitatem congredi nequeant.

Ælian. H. A. l. 10. c. 21. Plin. H. N. l. 8. c. 25.

Parit fœmina ova ſexaginta, quanta anſeres: eaque, prædivinatione quâdam, extra eum locum ſemper incubat, ad quem ſummo auctu eo anno acceſſurus eſt Nilus. Totidem diebus ea parit, & totidem ſovet, & tandem partus decurſu ſexaginta dierum peragitur. Gyllius arena obrui, & abſque ullo incubatu catulos egredi obſervavit. ὠοτοκία vernum tempus indicat: nec aliud à minori origine in majorem creſcit magnitudinem.

Antipathia.

Gerit ex quadrupedibus cum ichneumone, bubalo, tigre; ex avibus cum accipirre; ex piſcibus cum hydro, porco piſce, delphino; ex aliis animalibus, cum ſcorpione, homine, Tentyritis, & plantis quibusdam inimicitiam.

Plin. H. N. l. 8. c. 25. Ælian. H. A. l. 8. c. 25. l. 10. c. 47. Acoſta Hiſtor Ind. l. 3. c. 25. Ælian. H. A. l. 10. c. 24.

Ichneumon ova ejus conterit, & in aprico dormientis os illapſus, eundem eviſcerare conatur. A bubalo proſternitur. Reſupini ventrem, tigris ſæpè in America dilaniaſſe viſus eſt. Propter accipitrum odium, Coptitæ Crocodilorum veneratores, eos ſæpe in crucem agunt. Hydro ita eſt hoſtis, ut propter fel à venatoribus geſtatum, iiſdem nocere non poſſit. A porco piſce quod ſpina circa caput armetur abſtinet, ut Strabo prodidit. Delphini Nilum ingreſſi, aquis ſe immergunt, & ſubeuntium Crocodilorum ventrem dilaniant.

Seneca Natural. quæſt. l. 4. Phile in Iambis.

Spectaculi teſtis fuit Babillus, quondam Ægypti præfectus. Erumpentem ex ovo crocodilum, ſcorpius ſauciare ſolet. Ad humanum ſtrepitum perhorreſcunt, & perſequentem fugiunt.

Plin. H. N. l. 8 c. 25.

De *Tentyritis* ita *Plinius*. Quin & gens hominum eſt huic belluæ adverſa, in ipſo Nilo, Tentyritæ, ab inſula, in quâ habitat, appellata. Menſura eorum parva, ſed præſentia animi hoc rantum uſu mira. Terribilis hæc contra fugaces bellua eſt, fugax contra inſequentes: ſed adverſum ire, ſoli hi audent. Quin etiam flumini innatant: dorſoque equitantium modo impoſiti, hiantibus reſupino capite ad morſum, additâ in os clava, dextra ac læva tenentes extrema ejus utrinque, ut frænis in terram agunt captivos: ac voce etiam ſola territos, cogunt evomere recentia corpora ad ſepulturam. Itaque uni ei inſulæ Crocodili non adnatanr: olfactuque ejus generis hominum, ut Pſyllorum ſerpentes, fugantur. Romam ætate M. Scauri delatos, Tentyritæ cuſtodes ſequebantur, illoſque à piſcinis ad ſpectacula, à ſpectaculis ad piſcinas ducebant. Ex plantis fabam ſpinoſam, annotante Creſcentienſi, vitant. Potamogeton tanquam quoddam contra Crocodilos amuletum, urinatores ſecum deſerre ſolent.

Sympathia.

E contra cum porco, & trochilo amicitiam colit. Porci circa Nili ripas impunè oberrant.

Plin. H. N. l. 8. c. 25.

De *Trochilo* ita *Plinius*. Dies in terra agit, noctes in aqua, temporis utrinque ratione. Hinc ſaturum cibo piſcium, & ſemper eſculento ore, in littore ſomno datum, parva avis, quæ trochilos ibi vocatur, rex avium in Italia, invitat ad hiandum pabuli ſui gratia, os primum ejus aſſultim repurgans, mox dentes, & intus ſauces quoque ad hanc ſcabendi dulcedinem quàm maximè hiantes.

Leo l. 9. Africæ.

Leo Africanus, vermes ex continuo piſoium eſu, inter dentes exortos devorare ſcribit. Crocodilum ut abſumptos percepit, aviculas devorare niti; ſed acuta quam ſupra caput gerunt ſpina punctum, os diducere, & ita dimitti.

Natura & Ingenium. Martyr Legat. Babylon. l. 3.

Quantum ad *Naturam & Ingenium*, è Nilo in terram egreſſi, per eadem veſtigia regrediuntur, ſi Petro Martyri credimus; ob crurum brevitatem difficillimè in latus ſe vertunt: dum gradiuntur, gratum relinquunr odorem, adeò ut fœminam Arabicos odores æquare, Nili accolæ prodant.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 15. Ælian. H. A. l. 10. c. 21.

Quatuor menſibus ſecundum Ariſtotelem, quadraginta diebus ſecundum Suidam, ſexaginta ſecundum Ælianum, latitant, & ine victu morantur. Artemidorum Grammaticum, adeò viſo perterritum, ut læſa mente, literarum memoriam perdiderit, & ſiniſtrum crus ſibi à fera ablatum crediderit, Cœlius Aurelianus author eſt.

Cœlius de furore.

Humanum depaſti cadaver, oſſa capitis lachrymis frangere, ut medulla inexiſtente veſcantur, dicuntur.

Petrus Martyr. l. c.

Nocentiores ſunt Nilum aſcendentibus, quod illa fluminis, pars à piſcatoribus exhauriatur. Ferociores inde facti, quod piſcibus deſtituantur, homines & jumenta adoriuntur. Nec minus eodem ad proprium alveum poſt inundationem redeunte ſæviunt, propter piſtium inopiam, quam aqua in Nili

ſau-

faucibus minus profunda facit. Tum, cœno indutus, aquatum venientibus inſidiatur: & navigium flumen aſcendens ſecuti, cum nauta conto ad expungendam navem inhæret, celeri caudæ ictu, nautam cum conto
Plin. H. N. l. 33. c. 4.
dejiciunt. Neminem iiſdem diebus Apis natales celebrabantur, læſiſſe, fabula fortè
Scalig Exerc. 196.
eſt. Rediiſſe, poſtquam Achmed Ben Tolon ſignum Crocodili plumbeum, in templorum fundamentis inventum diſſolvi juſſiſſet, apud Scaligerum legimus. De divinatione, ſupra dum de ovis ageremus,
Ælian. H. A. l. 8. c. 4.
diximus. Ejuſdem apud Ælianum exemplum legitur. Ptolomæum regem neſcio quem, cum ex Crocodiliſis antiquiſſimum, *inquit*, & præſtantiſſimum appellaret; exauditum non fuiſſe; quum cibaria objeciſſet, rejeciſſe. Inde ſacerdotes morti vici-
Ælian. H. A. l. 9. c. 3.
num collegiſſe. *Ingenium* indicant, quòd prolis indolem ex prædæ raptu colligunt: cicurati vocem humanam intelligunt; & manu tractati, diducto rictu, mantili, dentes ſibi abſtergi patiuntur. Non eſt ergò mirum in paludibus Ombitarum arte paratis nutritos, domeſticos eſſe, ut Ælianus prodidit, iiſdemque hoſtiarum capita objici. In oppido Anteo aniculam quandam in lecto cum crocodili deprehenſam, Gyllius prodidit. Humanam ætatem æquant, ſi
Diodor. Biblioth. l. 9. c. 5.
Ariſtoteli, Plinio, & Diodoro Siculo credimus. Ælianus ſexaginta vitæ annos aſſi-
Uſus in Cibis.
gnat. *Utuntur* iis quidam in *Cibis*. Apollonopolitæ vi legis carnem eam comedere tenebantur, ſeu quòd Pſammeniri Regis filia à Crocodilo devorata fuerit; ſeu odio Typhonis, quem in Crocodilum verſum fabulantur, ut apud Herodotum extat. In partibus Indicis aſſari, Ferdinandus Lopez vidit: in Florida, alii: imò exſiccantur ibidem, & hyeme menſis apponuntur. *Ova* comeſta, in autboribus novi orbis inveniens. In Ægypto iiſdem quoſdam veſci, apud
Leo Afric. l. 9.
Leonem Africanum habetur. De *Uſu in*
Uſus in Medicina.
Medicina hoc habe. Decoctum demorſis ab araneis opitulari: *Caninis dentibus* thure repletis, typos febrium arceri: quoſcunque à vivo animali extractos, ipſoque dimiſſo, parti dextræ viri, & ſiniſtræ mulieris adaptatos, Venerem ſtimulare, niſi fabulatur Kiranides. *Sanguis* viſui claritatem conciliat, & partibus à ſerpentibus ſauciis, auxiliatur. *Pinguedine*, febricitantes contra horrorem inunguntur. Eadem antiquis vulneribus & carcinomati prodeſt. *Corium* crematum & cum olei amurcâ miſtum, partem mutilandam adeò ſtupidam reddit, ut ferrum ſecans non ſentiat. Apud quoſdam Indos olim ad ſupplicia alebantur, objiciebanturque eis vincti manibus & pedibus ſontes. In foſſis urbis Pegu habentur, pro-
Baldus in Itiner. c. 35.
dente Balbo, ne quis per aquam ad urbem accedere audeat. Incolæ, quia eos venerantur, aquam foſſarum bibunt: occiſi ab ipſis animam, rectè ad ſuperos evolare credentes. Firmus Ægypti Tyrannus pinguedine Crocodilorum inunctus, impunis inter eos natabat. Circa *Differentiam* pauca *Differentia.*
occurrunt. Plinius in *Magnos* & *Parvos*, qui Scinci dividit. Albertus Tencheæ meminit, cui omnia quæ prodidimus, applicari poſſunt. Ælianus duplices in fluvio Gange ponit, *Noxios* cum cornu in roſtro, & *Innoxios*. In provinciâ Xanagarræ à vivis crocodilis vagantibus odor moſchi ſpirat.

TITULUS II.

De Digitatis Oviparis cruſtà tectis.

CAPUT I.

De Teſtudine in genere.

TEſtudo à tegmine teſtaceo nomen obti- Ambroſin. l. 2. c. 2.
nuit, ut Iſidoro placet. Græcis χέλις, *Nomen.*
χέλυς, χελώνη, χελώνη, à χέω, capax ſum, dicitur: ut & κλεμμύς, σφεγγὶς, φέροικος, &c. quanquam hoc inter epitheta cenſeri debet. Animal eſt ingratum viſu. *Deſcriptio.*
Tegitur teſta figuræ ovalis, & inſtar ſcuti concavâ, ſub quâ caput, pedes, & caudam recondit. Pacuvius ideò capite brevi, cervice anguinâ, & aſpectu truci ſcripſit. Teſta illa Palladio dicitur *Corium*, Marcello *tegumen*, Plinio *operimentum*, *putamen*, & *ſuperficies*, aliis *operculum teſtaceum*, Græcis χελώνιον, & generali nomina ὄστρακον.
Loco *dentium* unicum os continuum habet; Plin. H. N. l. 9. c. 10.
inde μονόδους dici poſſet: intus prægrandem Idem H. N.
pulmonem eumque exanguem, *jecur* vitia- l. 32. c. 37.
tum, *teſtes* lumbis adhærentes, *lienem* perexiguum. *Renes* & *veſicam* omnibus tribuit Ariſtoteles, lutariam ſi excipias. Unico ta- Ariſtot. de partib. animal. l. 3. c. 8.
men *excrementorum* exitu referta ſunt. Ideò illa ſemper liquida & aquea. *Pedes* ſimiles ſunt lacertis, quinque digitis unguibus munitis inſtructi. In cauda Cardanus quando- Cardan. de variet. rer. cap. 29.
que unguem gallorum calcaribus ſimilem conſpicatus eſt, qui fortè à callo. Nam in his animalibus veluti & in lacertis, cauda amputata durior renaſcitur. De *Loco* hoc *Locus.*
duntaxat ponimus, reperiri in terra, mari, & lacubus, vel locis cænoſis. In mari rubro reperiuntur copioſæ, ut Arrianus pro- Arrian. in Periplo maris rubri.
didit, quæ ad emporium venales deferuntur. In inſula quoque Dioſcoridis, quæ nunc Socotora, inveniuntur: ut & in inſula Mauritii, quam Cernen veterum quidam Herbert. in Itin. p. 349.
credunt. *Coeunt* more viviparorum, & mas *Generatio.*
ſupervenit fœminam. Hæ quia nullam vo- Ariſtot. H. A. l. 5. c. 3.
luptatem in congreſſu ſentiunt, difficulter Ælian. H.
admittunt, nec citius, quàm vehementer A. l. 13. c. 4.
exagitatæ fuerint. Pariunt *ova* ovis gallina- Plin. H. N. l. 9. c. 52.
rum ſimilia, ſed minora & oblongiora, putamine, albumine & vitello prædita, ut in

icone

icone videre eſt. De *Natura & moribus* habe, teſtam, quam tam duram habent, ut nec à plauſtri currentis rotis conteri poſſit, non mutare, quod cruſtacea faciunt: menſibus hybernis ſine cibo in cavernis latere: exeuntes, lento gradu incedere, ſeu quòd onere premantur; ſeu quòd natura tardæ ſint: cum perdicibus perpetuò rixari: Aquilas, quæ in ſublime ſublatas ad petras allidunt, unde & Æſchylo Tragico Poëtæ, cui caput calvum, & petræ inſtar, mors, abhorrere: diu ſecundum Hippocratem vivere: perexiguum ſibilum colubrorum paulò altiorem voce edere: denique cum ſerpentibus & viperis præliaturas, ſatureja, cunicula, vel origano ſe munire. Nihil quidem de earum *in cibis* uſu apud Galenum vel Apicium. Brujerinus tamen carnes prius elixat, deinde in fruſta ſectas, in vaſe frixorio aſſat. Quo loco habendæ ſint, disquiritur inter quosdam. Alii inter piſcium carnes reponunt, ut Caſtor Durantes. Unde tempore jejunii piſcium loco conceduntur: alii non item. Habent ſcilicet teſtudines oſſa & ſpirant: ne de ovis quicquam dicam. Ut ut ſit, apud quosdam Barbaros in America in deliciis eſſe certum eſt: nec dubium delicatis ventriculis obeſſe, & difficulter concoqui, validè tamen, ſi concoquantur, nutrire.

Ælian. H. A. l. 4. c. 22.
Ariſtot. H. A. l. 4. c. 6.
Ariſtot. H. A. l. 9. c. 6.
Plin. H. N. l. 8. c. 16.
Vſus in Cibis.
Brujer. de re cibaria l. 22. c. 7.

In *Medicina* haud contemnendæ ſunt. Hydropicis & phthiſicis caro prodeſt. Coctæ faſtidium ex melle natum, prodente Plinio ex Pelope, ſtatim tollunt. Tegminis cremati cinere, in fiſtulis, capillorum defluxu, Porta; ulceribus pedum cum oleo & vino Marcellus: in ſuffumigio contra hæmorrhoidas Galenus utitur. *Ipſa* crematæ cum albumine ovi fiſſuras mammarum apud Rhaſen tollunt: & in herniis feliciter, ſi Crollio, credimus, ob quandam ſignaturam adhibentur. *Sanguis* ex capite reſupinatæ amputato collectus, & inſolatus donec exſiccetur, ſacrum ignem extinguit, verrucas abolet, porriginem pellit, & in capitis ulceribus adhibetur. *Ova* ad tuſſim infantium commendantur. Adhibentur & *ad alia*. Mizaldo ſi credendum, ex ovis formicarum, hyoſcyamo, cicuta & teſtudinis ſanguine, egregium paratur pſilotbrum: tegmen ollæ operculi loco ſuperpoſitum ebullitionem impedit. Myrepſo vinum cum ſanguinis modico propinato, abſtemios homines reddit. Albertus carne equos obeſat: porcos pingues ea evadere, experientia comprobavit. Vegetius ex teſtudine viva ſupra farmenta combuſta, alumine crudo, medulla cervina & vino, medicamentum componit, pro pilis jumentorum citius augendis. Scobs tegminis fœminæ in aliquo liquore pota, Venerem inhibere creditur. Majora, ad menſas, vaſa & lectos olim uſurpabant. *Placuit*, inquit Plinius, *materiam & in mari quæri. Teſtudo in hoc ſecta. Nuperque portentoſis ingeniis principatu Neronis inventum, ut pigmentis perderet ſe, plurisque veniret, imitata lignum.* Teſtudinum verò putamina ſecare in laminas, lectosque & repoſitoria his veſtire, Carbilius Pollio inſtituit, prodigi & ſagacis ad luxuriæ inſtrumenta ingenii. Ideò Seneca. *Video elaboratam ſcrupuloſâ diſtinctione teſtudinem, & fœdiſſimorum pigerrimorumque animalium teſtas, ingentibus preciis emptas, in quibus illa ipſa quæ placet varietas, ſubditis medicamentis, in ſimilitudinem veri coloratur.* Hodiè Amazones corticibus ſe tuentur: quibus & alicubi pro cunabulis infantum utuntur.

Vſus in Medicina.
Galen. Euporiſt. l. 3.
Cent. 7.
Plin H. N. l. 36. c. 43.
Plin. H. N. l. 9. c. 11.
Seneca de Benef. l. 7. c. 9.

Quantum ad *Differentias*. Plinio teſtudinum genera ſunt, *terreſtres*, *marinæ*, *lutariæ*, & quæ *in dulci aqua* vivunt: quarum has *emydas* vocant. De his omnibus in ſequentibus agemus. Viſa & in inſula à Zambolo reperta, quædam animalia parva, corpore rotundo teſtudinum inſtar, duabus lineis invicem per medium tranſverſis, in quarum ſingula extremitate, auris & oculus conſpicitur, ita ut quatuor oculis intueri, & totidem auribus audire videantur. Unico conſtant ventre, ſed pedibus pluribus, quibus innixa in utramque partem gradiuntur. Sanguini ſingulare aliquid ineſt. Nam omne corpus ſaucium, eo dum ſpirat illitum, cohæret. Geſnerus *Teſtudinem polypodem* vocat. Videtur ex Diodoro Siculo hiſtoria deſumpta eſſe, ni fallor, nam author nunc ad manus non eſt. In inſula Mauritii, quæ Zonæ torridæ ſubjacet, tam validæ inveniuntur, ut homines ferre & transferre poſſint. Luſitani de quindecem affirmant.

Differentia
Plin. H. N. l. 32. c. 4.
Ambroſ. ex Bohemo. l. 2 Ovip. c. 2.
Hebert. in Itin. Perſiæ p. 349

CAPUT II.

De Teſtudinibus in ſpecie.

ARTICULUS I.

De Teſtudine terreſtri.

Quatuor teſtudinum genera ex Plinio ſupra poſuimus. Sed hæc ad duo, *Terreſtres* nempe & *Aquaticas*, optimè reduci poſſunt. *Terreſtris* alii *montana*, *ſylveſtris*, *campeſtris*, *agreſtis*, & *nemoralis* dicitur. Græcis χερσαίαν, Nicander ὀρεῖον, Oppianus ὀρεσίφοιτον vocat. Luteis & nigris maculis inſtar Salamandræ in tergore diſtinguitur: cortice ſuperiore marinam valdè æmulatur. Fœmina à mare in eo differt, quod inferiorem teſtam planam habet, quæ mari concava; & ſemper ponderoſior obſervatur. Interiora ſic M. Aurelius Severinus deſcribit. Principio, inquit, ablato cortice inferiore ſtatim apparuere duo *muſculi* anteriores moventes, ut apparent brachia, utrinque unum; quanquam uterque diſtinctus videtur in duos, quorum major eſt exterior, minor verò interior. Oblique deſcen-

Ambroſin. Ovip. Digit. l. 2. c. 2.
Nomen.
Deſcriptio.
Severin. Zootom. Democrit. par. 4. p. 323.

cendunt quaſi ab axillis brachiorum, naſcentes à membrana adhæreſcente cortici, & deſinentes in tendinem acutum. Figura ipſorum oblonga, rotunda, quaſi plantæ manus; infra hos muſculos tum parte dextra, tum ſiniſtra ſex alii viſuntur oblongi, flexores fortaſſe brachiorum; duo totidem apparent muſculi deducti ad femora, naſcentes ab externa dicta membrana corticis, qui tertiò ſunt minores brachialibus, neque in tendinem deſinunt, ut illi, ſed carnoſiores ſunt, quod inſerantur femoribus. *Spina* compacta eſt & validè innexa cortici, per longitudinis medium. Infra *caput* medio lato digito deſcendunt duo muſculi à lateribus poſiti, ipſum intra trahentes, cum duobus aliis paulo inferioribus, quatuor iſti oblongi maximè omnes. *Iecur* parte dextra & ſiniſtra æquali magnitudine bipartitum, Gibbum externè, cavum internè, ſed dextra internè inæqualis veluti prærupta rupis, complectens miro artificio ventriculi orificium inferius & portionem duodeni; ſiniſtra complectens majorem ventriculi cavitatem, excavato quodam ſupercilio ſimilis. Cyſtis *fellis* dextra in fibra hepatis profunde condita; *ventriculus* ad humanum vel ſuillum maximè accedens: ſed poſtquam in inteſtina perducitur, tres amplas habet cavitates, in quibus totidem perfici coctiones & transmutationes aſſumptorum videntur. In prima, herbacea materia; in ſecunda item, ſed elaboratior, & hinc externè adhærebat *lien* rotundior & ater; in tertia materia quædam ſubliquida & albiſſima, ſimilis manſæ caſtaneæ, ſed dilutæ. Aperta eſt conjectura, ſervire hanc in locum veſicæ, quæ ejaculatur quandoque humorem album, veluti gallinæ ſolent. Ampla eſt hæc & caſtaneæ figuram æmulatur: tenuiſſima eſt & amplo canali, quantum eſt inteſtinorum extremum ſimilis, cui correſpondet parte inferiore. Hæc validè adhæreſcit peritonæo atque immediatè illi incumbit. *Inteſtinum rectum* in fine habet proceſſus illos laterales, qui ſunt gallinaceis omnibus, ſed diviſos tamen & in latera longè productos, usque ad rênum viciniam. Cum his ponè ſunt *ovorum* utraque parte productiones, *Meſenterium* amplis ſatis venis intextum. *Cor* rotundæ figuræ, ſed non exactæ, ut lenticulam referat; colore ſubalbidum, intus uno ſinu cavum; ſitum ſupra jecur ſtatim. *Aſpera arteria* (quæ digniſſima omninò eſt obſervatio) paulò poſt initium biſida, quorum rami contorti *Pulmones* parte ſuperiore adhæreſcentes ſpinæ, ſubſtantiæ admodum raræ, non carnoſæ, ſed veriùs membranoſæ, intextæ arteriæ aſperæ, ramis velut rete quoddam implexum, colore ſubatro. Obſervanda diſpoſitio oſſis hyoidis & cartilaginis ſcutiformis. *Calvaria* teſtudinis marinæ ſeptum eſt, quod ſupernæ teſtudini extenſum cerebri partes utraſque diſterminat præter cujuslibet calvæ conformationem.

Vagantur plurimæ in Africæ deſertis: ut & in Lybiæ parte quadam, Mauritania fortè, ut Strabo ſcribit: proveniunt & in ſylvis Arcadum, teſte Pauſania, ex quibus lyræ olim ſabricabantur. Sed maximæ in inſula Dioſcoridis in mari rubro habentur. De inſula Mauritii ſuperius diximus. (*Locus.* Plin. H. N. l. 32. c. 4. Pauſan. in Arcadicis.)

In deſertis quia inveniuntur roſcido duntaxat humore paſci quidam judicavere. Alii, olera germinare inchoantia, melopepones inprimis & ſeſamum, præcidere dicunt. Nicander κυλισίωμα, quod Cytiſo, vel cytinis delectentur, vocavit. Edunt & lumbricos, & cochleas. Domi ſurfure & farina nutriuntur. (*[illegible]* Brujer. Rei cib. l. 22. c. 7)

Quantum ad *Generationem*, fabulæ ſunt ex Cerano muliere in gruem murata & Nicodamante natam: imò potius Boei apud Athenæum jocus eſt. *Coeunt* ut ſuperius diximus. *Ova* durioris teſtæ intuſque bicolora enituntur, quæ terra contecta, repetitis vicibus incubant, fœtumque ſequenti anno ad paſtum educunt. Flantibus ventis concipere, quod apud Nicandrum habetur, falſum: Certius, cum fœmina ad Venerem tarda ſit, herba quadam à mare concitare, quod apud Ælianum invenitur. (*Generatio.* Athen. Dipnoſ. l. 5. Ælian. H. A. l. 5. c. 32.)

A Græcis non comedi, Bellonius author eſt. Hungari quidam cum Cluſium carnem unius deguſtaſſe vidiſſent, moriturum putabant. In India frequentiſſimè menſis inferuntur. Auguſto & Septembri, quòd tempore ſegetum pinguiores ſint, quidam laudant. Scappius à menſe Februario ad Majum fœminas optimas, quòd tùm ovorum plenæ ſint, ſcribit: à Junio ad autumnum, mares. Sunt qui ex alliato eas mirum in modum commendant. Hodiè, *verba ſunt Ambroſini*, Bononiæ, teſtudo terreſtris & præſertim fœmina, decollatur, & toto effuſo ſanguine elixatur, donec tegmina à carne eximi poſſint. Poſtmodum inteſtina non abjiciuntur, ſed ab excrementis abſterſa abluuntur, deinde una cum carne teſtudinis, croco, pulveribus aromaticis, pineis, paſſulis, in vino malvatico diligenter coquuntur, & menſis inferuntur. Plura apud Scappium & Ambroſinum vide. (*Vſus in Cibis.* Scapp. l. 3. Rei cib. c. 166.)

De Uſu in Medicina ita *Plinius*. Terreſtrium *caro* ſuffitionibus propriæ, Magicisque artibus refutandis, & contra venena ſalutares produntur. In Africa amputato capite pedibusque, pro antidoto dari dicuntur: & ex jure in cibo ſumptæ, ſtrumas diſcutere, ac lienes tollere: item, comitiales morbos. *Sanguis* earum claritatem viſus facit, ſuffuſionesque oculorum tollit: & contra ſerpentina omnium, & araneorum, ac ſimilium, & ranarum venena auxiliatur, ſervato ſanguine in farina pillulis factis, (*Vſus in Medicina.* Plin. H. N. l. 32. c. 4.)

& cum opus ſit in vino datis. *Felle* teſtudinum cum Attica melle glaucomata inungi prodeſt, & ſcorpionum plagæ inſtillari. *Tegumenti* cinis, vino & oleo ſubactus, pedum rimas ulceraque ſanat. *Squama* à ſumma parte deraſæ, & in potu datæ, Venerem cohibent. Eo magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina, accendere traditur in libidinem. *Urinam* earum aliter quam in veſica diſſectarum inveniri poſſe non arbitror. Er interea hoc quoque eſſe quæ portentoſa Magi demonſtrent, adverſus aſpidum ictus ſingulare, efficaciore tamen, ut ajunt, cimicibus admiſtis. *Ova* durata illinuntur ſtrumis, & hulceribus frigore aut aduſtione factis. Sorbentur in ſtomachi doloribus.

Hactenus Plinius. Apud alios invenies, Syrupum ex teſtudinibus apud Bononienſes haberi, qui phthiſicis, emaciatis, feliciter propinatur: apud Amatum Luſitanum ex eadem decoctum in deſtillationibus tuſſi, &c. deſcribi: apud Veckerum, electuarium quoddam ad ſeminis acris repreſſionem ex teſtudine componi. *Iecur* Galenus tritum, in peſſo adverſus uteri ſtrangulatum propinat.

Galen. in Euporiſt.

Differentiæ. Ælian. H. A. l. 16. c. 15

In India gignuntur maximarum glebarum magnitudine. Teſtas exuunt, & quemadmodum vermes ex verminoſis plantis, ligonibus extrahuntur. Pingues & ſuaves carnes habent. *Iabots* Braſilienſibus, Teſtudinis terreſtris ſpecies eſt, Luſitanis *Cagado do terra*. *Teſta* nigra eſt tecta, cui multæ figuræ hexagonæ ſunt inſculptæ. *Roſtrum* habet ut reliquæ. *Caput* & crura ſunt fuſca, verum maculis ex umbra variegata. *Iecur* hujus ſaporis eſt optimi, & antecellit omnium animalium jecora ſuo ſapore.

Marcgrav. Hiſt. Braſil. l. 6. c. 15.

ARTICULUS II.

De Teſtudine Aquatica.

PUNCTUM I.

De Teſtudine aquæ dulcis, & Lutaria.

Ambroſin. de Digit. Ovip. l. 2. c. 3.

Nomen aquaticæ.

TEſtudines aquaticas, in illas quæ in aqua dulci degunt, ad quas Lutariæ benè referri poſſunt, & illas quæ in mari, dividimus. *Aquaticam* Plinius murem aquaticum & *Emyda* vocavit, quod vocabulum alii ab α, alii ab ω inchoant, & deſcendere à Græco μῦς videtur. Niphus Mydam, quandam teſtudinem colore luteo dixit. Græci πηλάμια χελώνια vocant.

Locus. Geſner. de quadruped.

Degunt in aquis dulcibus, lacubus, & fluviis. Geſnerus in agro Tigurino, in exiguo lacu, propè Adelfingum inveniri ſcribit. In balneo aquæ calidæ, Conſtantinæ vicino, quæ fluens inter rupes longè lateque diffunditur, ingentem copiam haberi, Leo Africanus prodidit. Dæmones à mulieribus illius civitatis appellantur, iisdemque cauſas morborum adſcribunt. Vagantur & in Gange ac Nilo fluviis ut Ælianus ſcripſit. Reſpirare etiam tum, apud Ariſtotelem habes. Tempore fæturæ aquas deſerere, & in locis ſiccis, ſcrobe effoſsâ ova ponere, poſtmodum diem trigeſimo detegere, & fœtum ad aquam continuo ducere, ex eodem habeo.

Leo Afric. l. 5.

Ælian. H. A. l. 12. c. 41

Ariſtot. H. A. l. 5. c. 33.

Uſus. Plin. H. N. l. 32. c. 4.

De hujus *uſu in Medicina* ſequentia nobis Plinius reliquit. Ex quarto genere teſtudinum, quæ ſunt in amnibus, divulſarum *pingui* cum aeizoo herba tuſo admiſto unguento & ſemine lilii, ante acceſſiones ſi perungantur ægri, præter caput, mox convoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicuntur. Hanc teſtudinem quintadecimâ Lunâ capi oportere, ut plus pinguium reperiatur. Verum ægrum ſextadecima Luna perungi tradunt. Ex eodem genere teſtudinum *ſanguis* inſtillatus crebros capitis dolores ſedat: item ſtrumas. Sunt qui teſtudinum ſanguinem cultro æreo ſupinarum capitibus præciſis, excipi novo fictili jubeant: ignem ſacrum cujuſcunque generis ſanguine illini: item capitis hulcera manantia, & verrucas. Iidem promittunt omnium fimo panos diſcuti. Et licet incredibile dictu ſit, aliqui tradunt tardius ire navigia teſtudinis pedem dextrum vehentia.

Ælian. H. A. l. 16. c. 14

Circa *Differentias Aquaticarum* nihil ferè occurrit, hoc unicum ſi exceperis, Indicæ fluviatilis, non minorem eſſe teſtam, quàm juſtæ magnitudinis ſcapham. Decem enim leguminum medimnos capit.

Lutaria.

Plin. H. N. l. 32. c. 4.

De *Lutaria* etiam quædam occurrunt. Videntur eam Græci χελώνην πηλαμίδα vocaſſe, & peraphæreſin amyda. Laritudo ei in dorſo pectori ſimilis, nec convexo incurva calice, ingrata viſu. Stabulatur quidem in locis cænoſis; ſed verno tempore, ad fluentes quoque aquas proficiſcitur. Veſicâ & renibus carere ſuperius diximus, fortè propter tegumenti mollitiem, humor enim facilè diffluere poteſt. Circa Ferrariam, in Gallia, Polonia, Hungaria, & alibi multas conſpicies. De *Uſu* inter cætera hæc habet apud Ambroſinum *Mizaldus*. Sunt, inquit, qui inſtantem grandinem obſervantes, manu dextra teſtudinem paluſtrem ſupinam circa hortum vel agrum ferant, & reverſi unde exierunt, illam humi deponant, eâdem figura, ut animal nubem grandine prægnantem intueatur, hacque ratione eam amoliri conantur. *Plinius* de ea ita. Ex hac quoque tamen aliqua contingunt, auxilia. Tres namque in ſuccenſa ſarmenta conjectæ, dividentibus ſe tegumentis rapiuntur: tum evulſæ carnes earum, coquuntur in aquæ congio, ſale modicè addito: Ita decoctarum ad tertias partes ſuccus, paralyſin & articularios morbos ſentientibus bibitur. Detrahit item fel pituitas, ſanguinemque vitiatum. Siſtitur ab eo remedio alvus aquæ frigidæ potu.

Mizald. Cent. 4.

Plin. l. c.

PUNC-

PUNCTUM II.

De Teſtudine Marinâ.

Ambroſin. de Digit. Ovip. l. 2. c. 4. *Nomen.*

TEſtudo marina, Plinio eſt *Mus marinus*; Græcis χέλυδρος quaſi χέλυς ἔνυδρος, θαλαστένομος, & χέλων dicitur, Germaniæ & Flandriæ piſcatores, & *Militem* vocant, quòd ſcutum & galeam geſtet; & *Barchoram*, prodente Alberto, nomine fortè ab Oſtracodermo corrupto. Idem adjicit *Zytyron* maris quoddam animal à Priſcis Militem dictum, à capite cute rugoſa & durâ galeato, & quod de collo quaſi ſcutum ſuſpenſum geſtaret.

Diſcriptio.

Terreſtribus eas aſſimilat Pauſanias, pedes & magnitudinem ſi exceperis. Loco *dentium* habet os unum tam durum, ut craſſos baculos unico ictu præcidat. Hinc apparet, Oppianum qui ei crebros tribuit, de roſtri marginibus potius intelligendum eſſe. *Oculi* fulgorem procul emittunt, *pupillis* candidiſſimis & ſplendidiſſimis, ſi Æliano fides, inſtructæ. *Pedes*, alæ potius videntur, quibus tanquam remis ad natandum utitur. Reliqua in obſervationibus ſuis accuratè proſecutus eſt Severinus, dum inquit: Inferiori primum cortice ſupinæ huic cultro transverſim ſeparato atque ablato, viſa membrana *peritonæa*, totam anteriore parte veſtiens, à jugulo ad pubem continua, cortici inhærens, fibris quibusdam carneis, præſertim parte thoracis; *omentum* nullum, nullum *cæcum*; ſed *inteſtina* ſupernè deorſum gracileſcentia, contrà quàm in cæteris quadrupedis. Quin à ſummo œſophago, qui duplicati pollicis magnitudinem æmulatur, donec ad recti initia pertingit, perpetim minuitur cum tota membri craſſitudine, tum tunicarum, quæ tunicæ duplices, externa nervoſior, carnoſior interna. Sed hæc quoque villoſa & lentore quodam pingui madida, haud valdè diſſimilis à recto vaccæ inteſtino benè saginatæ. Parte priore & primo ductu Oeſophagi aculei crebri transverſim poſiti, majores, quam in bovina lingua; quod certè mirabile & à Rondeletio non obſervatum: Fabricati fortaſſe hi ad comminuenda alimenta, quæ duriora ab hoc genere ingeri perhibent. *Veſica* cervix recto inteſtino intrò reſpondens, ut utriuſque recrementum uno ductu exitum habeat. *Lien* rotundus inſtar ovi, inteſtino ſuperiori alligatus. *Renes* plani & oblongi, quaſi ex parvis pluribus compoſiti. *Cor* uvidum cum vaſis valdè implexis in primo exortu. *Auricula* magnæ & pendulæ tenui membrana præditæ ac nigreſcentes. *Pulmones* ampli, multo inferius quam cor deſcendentes. *Cervix* inflexa cum crebris muſcūlis, ſed duo longiſſimi intro in corticem caput trahunt.

Oppian. Halieut. l. 1. — Ælian. H. A. l. 4. c. 28. — Severin. Zootom. Democrit. par. 4. p. 321.

Locus.

Habitant in ſalſis aquis, & Pauſanias circa Moluridem verſari ſcribit. *Victitant* piſciculis, chochleis, & ad terram delatæ, gramina depaſcuntur. Tempore *partus* terram petunt, & ova circiter centum, ſecundum Ariſtotelem, in ſcrobe deponunt, avium cohortalium ſimilia: eaque nonniſi noctu incubant. Poſtquàm inhumavere, loco pedem imprimunt, ut reduces agnoſcant. Hoc *Plinius* ita protulit. In terram egreſſæ, in berbis pariunt ova, avium ovis ſimilia, & ad centena numero. Eaque defoſſa extra aquas, & cooperta terrâ, ac pavida pectore & complanata, incubant noctibus. Educare fœtus annuo ſpacio addit: ſed id de terreſtri intelligendum. Marinæ quadraginta diebus excoquuntur & rumpuntur. In Americæ parte quâdam ter centena & ultra humo obruta, quæ à ſole excocta, abſque parentum adjumento pullulant, ut quaſi exercitus teſtudinum fundi videatur, quod apud Petrum Martyrem legimus. Ad Naturam pertinet, quòd extra aquam diu vivere non poſſint: quamvis vitulorum marinorum inſtar, in terra ſomnum quandoque capiant: quòd, poſtquam paſtum noctu egreſſæ, avideque ſaturaræ, laſſantur, dum in ſuperficie maris reſupinatæ dormiunt, ſonum quendam edunt: quod denique, quotiescunque ſolis radiis mari innatantes ſiccantur, ita ut in gurgitem deferri nequeant, intereunt. Eædem dum aërem captant, caput exerunt, vitulorum marinorum imitatione: & tantæ ſunt audaciæ, ut tres homines adoriantur. Capite amputaro non moriuntur confeſtim, ſed oculos movent, & manus ſi admoveris mordent.

Pauſan. in Atticis. *Generatio.* — Ariſtot. H. A. l. 5. c. 33. — Plin. H. N. l. 9. c. 10. — Plutarch. l. Utra prudent. — Petrus Martyr l. 9. dec. 3. — Plin. H. N. l. 9. c. 10. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 25. — Oppian. Halieut. l. 1. — Ælian. H. A. l. 4. c. 28.

Vſus in Cibis. Bellon. obſerv. l. 2. c. 68. Scappius de re cibar. l. 5. c. 180.

Armeniis olim à Patriarcha Alexandrino prohibitæ in cibis, ſub excommunicationis pœnâ. Scappius ſcriptor Italicus in conviviorum apparatu eas commendat, ſi intra tempus quod à vere ad autumnum decurrir, capiantur. Conficit ex iisdem & artocreata, quæ apud Ambroſinum vide. In Braſilia capta aliquando tam magna, ut ſola octuaginta hominibus ſufficeret. Carnes lardo diſtinctas & toſtas comedebant: ſapor, vitulinæ erat.

Vſus in Medicina. Plin. H. N. l. 32. c. 4.

De *Vſu in Medicina* ita *Plinius*. Marinarum carnes admiſtæ ranarum carnibus, contra Salamandras præclarè auxiliantur. Neque eſt teſtudine aliud Salamandræ adverſius. *Sanguine* alopeciarum inanitas & porrigo, omniaque capitis hulcera curantur. Inareſcere autem eum oportet, lentaque ablui. Inſtillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Adverſus comitiales morbos manditur cum polline frumenti. Miſcetur autem ſanguis heminis tribus aceti, hemina vini addita his, & cum hordeacea farina: aceto quoque admiſto, ut ſit quod devoretur fabæ magnitudine. Hæc ſingula & matutina & veſpertina dantur,

dein poſt aliquot dies veſpera. Comitialibus inſtillatur ore diducto, his qui modicè corripiantur. Spaſmo cum caſtoreo clyſtere infunditur. Quod ſi dentes per annos colluantur teſtudinum ſanguine immunes dolore fiunt. Et anhelitus diſcutit, quaſque orthopnœas vocant: ad has in polenta datur. *Fel Teſtudinum* claritatem oculorum facit: cicatrices extenuat: tonſillas & anginas, & omnia oris vitia. Privatim nomas ibi: item ardentium teſtium. Naribus illitum, comitiales erigit, attollitque. Idem cum vernatione anguium aceto admiſto, unice purulentis auribus prodeſt. Quidam bubulum fel admiſcent, decoctarumque carnium teſtudinis ſuccum, addita æquè vernatione anguium. Sed diu in vino teſtudinum excoquunt. Oculorum quoque vitia omnia fel inunctum cum melle emendat: ſuffuſiones etiam marinæ fel cum fluviatilis ſanguine & lacte mulierum. Capillus mulierum inficitur felle. Salamandras
Hippocr. l. 1. de mortibs mulier. & ſuccum bibiſſe ſatis eſt. Apud alios invenies, *cerebrum* cum croco & ſale Ægyptio benè ad aperiendum uterum ſupponi. *Pupillas* auro incluſas caliginem oculorum pellere. *Sanguinem* aridum cùm cymino ſylveſtri demorſis à vipera exhiberi. *Hepar* in lacte muliebri tritùm, & cum unguento irino & vino ſubactum; in purgamentis puerperii educendis commendari. Quidam ova in morbo epileptico exhibent.

Eſt earum & *in aliis uſus*. Nam olim poſtes
Ælian. H. A. l. 12. c. 38. Diodor. Sicul. l. 4 teguminibus exornabantur: Taprobanæ inſulæ incolæ, iiſdem culmina domorum tegebant: Chelonophagi verò, pro navigiis, vaſis aquaticis, & tentoriis utebantur. Infantes recenter nati in eis lavabantur: Barbaris ad fluvium Gambræ ſcutorum loco inſerviunt. Turcæ denique ex teſtis pellucidis gladiorum manubria fabricant.

Differentia. Scalig. Ex. 196. Bellon. obſ. 2. c. 68. *Differentia* à magnitudine & figurâ ſumuntur. In Taprobana una centum tria pondo pependit: earum quæ in mari rubro, teſta amplam alicujus ædificii januam adæquat. Apud Ælianum in India decem
Ælian. H. A. l. 13. c. 37. leguminum modios capit. *Figuram* ſi attendas, aliæ ſunt oblongiores, quæ pelagiæ: aliæ rotundiores, quæ littorales. Tro-
Plin. H. N. l. 9. c. 10. glodytæ, *verba ſunt Plinii*, cornigeras habent, ut in lyra, annexis cornibus latis, ſed mobilibus, quorum, in natando, remigio, ſe adjuvant. Coſtium id genus vocatur, eximiæ magnitudinis, ſed rarum. Namque ſcopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem ad quos adnatant, tam quam ſacras adorant. Hermolaus Barbarus *Cheletas* vocari jubet, id eſt, Equites quòd cornibus non aliter utantur, ac iſti cal-
Cardan. de Rer. variet. l. 7 c. 37. caribus. Cardanus cujuſdam generis meminit, quod corio veluti præparato tegitur, demptiſque cum capite pedibus cheli aſſimilatur. Dorſum ſex veluti tabellis ſimul junctis conſtat, & cauda, inquit Ambroſinus, ſimilis eſt illi parti citharæ, cui Collopes intrudi ſolent, ad tendendum & laxandum nervos. Marcgravius duas deſcribit, Marcgr. d. l. 6. c. 413. quarum una *Jurucua* Braſilianis, altera *Jurura*. *Jurucua* loco pedum, *inquit ille*, habet quaſi alas; Anteriorum quidem quamlibet ſeſquipedem circiter longam, poſteriores vero breviores; *caudam* acutam conicam: *oculos* nigros magnos, *os* edentulum & inſtar roſtri volucrum. Habui quarum teſtæ tres pedes erant longæ, duas latæ & ſupra. *Coſtis* ipſius inſeruntur teſtæ, ad quodlibet latus octo: anteriores breviores, mediæ longiores, poſteriores iterum breviores. *Ova* illarum comeduntur uti & caro. Ponunt autem ova ad littus maris, foveam in arenâ facientes, & dein arena tumulantes. Sæpius inveni veſtigia earum, ex mari egredientium, & terra abeuntium. Reperiuntur autem variæ magnitudinis. Habni quarum longirudo erat quattuor pedum, latitudo trium: tantæ molis ut à quatuor robuſtis viris vix poſſent moveri. Variis figuris Geometricis, teſtæ quaſi inſculptæ viſuntur. Quædam teſtam nigram habent ſplendentem, flavis lineis & figuris, egregie interſtinctam: aliæ aliter conformatam. *Juruta Cadago d'agoa* Luſitanis, minor eſt reliquis teſtudinibus: *Teſta* ſuperior decem digitorum habet longitudinem, latitudinem autem novem, convexitate conſiderata. Inferior teſta novem digitos longa, quatuor & ſemis lata & plana. Ellypticam autem figuram habet ſuperior. Infra teſtam ſe abſcondere poteſt, & collum rurſus ad trium digitorum longitudinem, foras extendere. *Caput* tres digitos craſſum, & paulò oblongius; *naſus* elevatus & acuminatus. *Os* amplum: *oculi* nigricantes, pupilla nigra. In pedibus quattuor *ungues* oblongi, nigri: cauda brevis acuminata; cutis rugoſa & quaſi ſquamis conſtaret. *Teſta ſuperior* fuſca, inferior flaveſcens. *Ova* ponit ſubrotunda, dimidii gallinacei magnitudine, teſta alba ut ova gallinarum, boni ſaporis ſi frixentur. Comedi aliquoties. *Tantum Marcgravius.*

APPENDIX.

De quibuſdam Exoticis quadrupedibus iiſque Dubiis.

CAPUT I.

De Tlacaxolotl, Cabim, & animali maripeto.

ABſoluta ita, per Dei gratiam, omnium quotquot nunc nota, quadrupedum, hiſtoria: viſum eſt hanc de quibuſdam Exoticis, & quidem dubiis, Appendicem annectere.

ctere. Dubiis inquam, Nam ad quod genus referri propriè, adhuc mecum delibero. Inter hæc occurrit primò *Tlacaxolotl*, ſ. animal abrotundæ *facies*, beſtiam tauro vaſtiorem, *capite* magno, prolixo *roſtro*, latis *auriculis*, atrocibus *dentibus*, humana pænè facie, unde ſumpſit nomen: craſſo *collo*, manibus pedibusque & his taurinis unguibus, ſed majoribus, magnis latisque clunibus, *caudâ* craſſa & prolixa, ac pelle craſſa, fulvo & hiſpido *pilo*. Rarum animal, ſaxorumque & ſolitudinum incola. Atzaceani, Tepotzonzotla, & Haquelagani, non procul à regione, quam à ſitu profundiore vocant De honduras. *Veſcitur* montano cacaoth, quapachtli, & virenti haoli, vaſtatis paſſim arvis ſatisque: cùm horum non adfuerit copia, foliis arborum & fruticum. *Caro* edulis eſt. Humanum conſpectum non reformidat, neque ſagittarum ictibus occumbit, tergus n. eſt impenetrabile. Quamobrem defoſſa terra, ac deſuper ramis frondibusque contecta, & ſubaggerata capitur, haud aliter ac apud Indos Orientis elephantes.

Nieremb. hiſt. Ex. l. 9. c. 3. Animal *Cabim* Maphæo animal *Sionium*, Antonio à S. Romano *Thabal* dicitur. Naſcitur in Java. Hujus animalis unam virtutem ſcio, ſed mirificam. Si ejus oſcilli extremitatem aliquis geſtet, quantumvis mille transverberatus vulneribus ne guttam ſanguinis dabit. Experimentis pluribus probatum eſt: ſed illud celebre & notiſſimum, quòd cùm Naodabeguea Malacenſis infenſus Luſitanis, & adverſus illos egregiè dimicans, tandem oppreſſus, multisque confoſſus ictibus corrueret, ex patulis vulneribus nihil omnino cruoris manaret. Mox inter ſpoliandum, ut primùm detracta ejus brachio eſt aurea armilla, (mirum dictu) tanquam vaſe confracto, ita ſeſe cum anima univerſus repente ſanguis effudit. Cujus rei ſtupore defixi Luſitani, cum de aliis captivis cauſam quæſiſſent, cognovere incluſum eſſe in armillâ os ejus animalis, cujus in ſiſtendo ſanguine tam efficax eſſet vis.

Nieremb. hiſt. Exot. l. 9. c. 49. Quantum ad animal *Maripetum*, ſcribit Aloyſius Almeida cum periculo omnis fidei, & multi confirmant, apud Japones in regno Goto extare ſylvam, in quâ tantum gignitur animal canis magnitudine, cruribus brevioribus, ad eſum humanum percommodum, aureo colore, præmolli etiam villo. Cùm ſenuerit hoc animal, dimiſſa terra, ſponte mare ingredi, ibique paulatim transformari in piſcem, ac per ſingulares corporis partes, certo quodam temporis intervallo, verè mutata quadrupedis forma, ac natura tranſire in piſcem. Idque adeo verum eſſe obteſtatur Auctor, ut affirmet aliquando contigiſſe, piſcem hujuſmodi captum, inventum nondum omnibus corporis quadrupedis partibus prorſus transformatis, nondum videlicet opportuno elapſo tempore, quo omnia piſcis membra effici potuerunt: pars enim adhuc habebat formam quadrupedis, altera jam ſquamis & pennis formata videbatur. Adiicit, fabuloſum hoc non eſſe, ſed compertiſſimum jam fuiſſe, veritatique huic adſtipulare indigenarum omnium conſenſum.

CAPUT II.

De Dante & Cappa.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 9. c. 65. SUI generis animal *danta* eſt (aliqui Indi *capam* vocant, alii *tapirouſſu*, alii *doueanare*, ut Lærius ſcribit) ſed mulis ſimilis. Mulares habet *aures*, vitulina *labra*: *roſtrum* ſuperius propendet per palmum ſuper rictum: attollit, cùm iraſcitur: pænè reliqua membra diverſæ beſtiæ ſimilia, ſed plerumque vitulo conformiora. *Cornu* caret. *Vngula* juvat dolorem cordis, pellis loricæ uſum ſupplet, impenetrabilis eſt ictibus. Duos *ventriculos* habet, unus alimenta excipit, alter ignoto adhuc ſacramento invenitur putrefactis lignis & virgulis plenus. Una auctoritas parſimoniæ naturæ excuſet hîc ſuperfluitatem. Neſcitur uſus & finis hujus ventriculi. Venator oportet vulneret illam ante ingreſſum aquæ: ibi enim morſu ſe defendit, & occidit canes. Didiciſſe phlebotomiam fertur ex hac beſtiâ, homines doctos, namque cum craſſeſcit, interna crura vulnerat arundine reſecta, eâdem induſtria atque Hippopotamus.

Lerius de hac bellua ſic narrat: Hanc *tapirouſſu* appellant, pilo ſubrubeſcenti, atque promiſſo, vaccam magnitudine ac forma valdè referentem. Attamen cum cornibus careat, ſitque contractiore collo, auriculis longioribus & pendulis, ſiccioribusque tibiis ac gracilioribus, ungula continua, & aſini ungulæ perſimili, meritò quis eam vaccæ aſinique naturæ participem eſſe diceret. Differt nihilominùs ab utroque plurimùm quòd & breviſſimam gerat caudam (Obiterque hic monendus eſt lector, permulta in America gigni animantia, quæ omninò ſine cauda ſint) & dentes habeat multo acutiores; nec hominibus propterea quidquam periculi ab ea poteſt creari, cùm in fuga potius, quam in viribus ſalutem ponere conſueverit. Eam barbari ſagittis confixam, ut & alias pleraſque interficiunt, aut foſſa excavata, muſcipulis ſeu aliusmodi ingenioſè fabrefactis venari ſolent. Cæterùm fera illa magno eſt in pretio apud barbaros, pellis gratia, quam ſimul atque illi dextraxerint, dorſi corium in orbem circumcidentes, ad ſolem exſiccant, in parmasque findi mediocris cadi magnitudine conformant, quibus in bello hoſtium excepta repellunt. Tantam vero duritiem pellis ad ſolem ſiccata contrahit, ut nullius ictu teli, quantumvis magno impetu vibrati, tranſigi poſſe facile

cile credam. In Galliam duas hujuſmodi parmas ſtudioſè afferebam: redeuntibus verò fames ita moleſta fuit, ut omni commeatu abſumpto, ne cercopithecis & pſittacis, ejuſdemque generis animantibus exceptis, quæ ex regione illa nobiſcum advehebamus, parmæ illæ duæ carbonibus impoſitæ, fuerint etiam ad depellendam famem comedendæ: quibus reliquæ pelles, quæ, (ut ſuo dicam loco, in navi erant, additæ ſunt. Porrò Tapirouſſu caro ad bubulæ guſtum ferè accedit. Appendo quæ *Franciſcus Hernandus* de *dautis* ſcribit. Mediocrium mularum æquant magnitudinem, fulvo teguntur pilo, & firma impenetrabili veſtiuntur pelle. Capiuntur in canibus, ſed diligenter cavendum, ne priùs confugiant ad flumina, in quibus ſeſe adverſus illos vehementius tuentur. Carnes eorum, ac præcipuè pedum, ſi probè coquantur, guſtu ſuaves ſunt, ac bonum alimentum præſtant, offenduntur autem hæc animalia non una in parte continentis.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 9. c. 71. *Cappa* dicitur animal aſino grandius, nigrum, villoſum, férox, canibus quoque infeſtum. Obvium quemque raptat, non ſecus ac lupus pecudem. Forma pedum inſolens. *Ungula* ſimilis eſt calceo Gallico, à fronte lata, rotunda non ſciſſa: à calcari acuta. Aſpectum humanum formidat. Fortaſſe hoc eſt anonymum animal Franciſci Hernandi, & ex dantarum genere, de quibus jam dixi.

CAPUT III.

De Ejulatore, Su & Peva.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 4 c. 72. DE *Ejulatore* ita idem Nierembergius. Nocentior aſtus alterius animalis, infantilem ſimulantis luctum, edito ſono ſub oppida & villas in prima nocte. Statim miſerenti accurrentes, affectu quæſituros plorantem perimit. Sed jam cautè repetito periculo oppidani, prodeunt è domibus incenſis titionibus ſtructi. Forma & moles hujus feræ canem leporarium imitatur.

Idem. l. 9. c. 74. *Su*, id eſt, aqua, quod juxta fluvios plerunque degat, apud Patagones invenitur. Alii *ſuccarath* vocant. Torva eſt: prima oris acie quodammodo leonem æmulatur, aut hominem, nam ab aure barbata, haud promiſſis valde pilis, pectore propendente: circa lumbos nimis conſtringitur, *cauda* ampla & longa ſciuri inſtar. Gigantes ejus regionis, quoniam cœlo non admodum calido fruuntur, protegunt ſe hujus feræ pellibus. Cum urgetur pellis gratia, catulos in dorſum admiſſos cauda contegit, & fuga elabitur. Capitur una cum catulis ſcrobe effoſſa & celata ramuſculis. Incluſa, præ rabie aut generoſitate catulos obtruncat, & horribili clamore venatores atterret, donec ſagittis cæſa excorietur. Legi (licet autor non ſit oculatæ fidei) præ charitate ad prata portare filios, ubi ſertis floridis & odoriferis, comit & coronat illos, tum filios recicomare ſimili in parentes vetulos pietate, eoſque portare & alere.

Peva catelli eſt magnitudine. Hoc ubi tygridem conſpexit, illius inſiſtit veſtigia, & allatrat aſſiduè, ut latratu audito, tum feræ, tum homines latebras petant, ac ſibi ab inſtanti ferá caveant. Hinc ſæpe fieri videmus, ut præ inediâ, prædæque defectu, in agris expirent. Nieremb. hiſt. Exot. l. 9. c. 76.

CAPUT IV.

De animali fœtido, Graffâ & Caoch.

APud Chiribicenſes animal eſt geſtu mirabile, ait Petrus Martyr, ſtrigoſum, cubitales loco ſtercoris emittit colubros. Unum domi ſuæ ſe nutriſſe, & aperto experimento rem ita eſſe deprehendiſſe, Fratres Dominicani aſſerunt. Quò ſolutæ tendant colubri, interrogati. Ad vicinas, dixerunt, ſylvas, ubi vitam agunt brevem. Putet animal plus, quam qualecunque cadaver fœtidum in ſterquilinia projectum: Inde putoris ejus impatientes interfici animal Dominicani juſſerunt. Vulpem *roſtro*, *pilo* lupum imitatur. Cum in infantum ventribus vermes paſſim creari, neque ſenes ab eâ peſte eſſe immunes, atque una cum excrementis, emitti vivos didicerim, quos mutato nomine vulgus lumbricos appellat, cur & illud accidere poſſe non crediderim, *inquit Nierembergius*, talibus præcipuè viris, id affirmantibus. Nieremb. l. 9. c. 80.

Graffa in inſula Zanzibar, potiſſimum invenitur. Animal eſt exigui capitis, & longiſſimi colli: anteriora crura oppidò excedunt poſteriora, colore vario albet, rubet, roſeiſque diſtinguitur maculis. Mitis beſtia eſt. Idem l. 9. c. 82.

Coach animal eſt tres dodrantes longum, pilo veſtitum nigro, promiſcue cum candenti, ſed ventre fulvo. Clamans noctu, humanas imitatur voces. Suis inſtar edit mayzium cùm viret, nec dum ſpicas concoxit Sol. Idem l. 9. c. 93.

Et tantum de Quadrupedibus ſufficiant. Si quid interim obvenerit, quod nos hactenus latuit, in Paralipomenis, ſi Deus ita voluerit, poterit adjici.

Gratia Tibi, Domine IESV.

PETRI CASTELLI, ROMANI, EXETASIS

DE

HYÆNA ODORIFERA, Zibethum Gignente, quæ Civetta vulgo appellatur.

CAPUT I.

IN rebus arduis indagandis exacta, & ſedula opus eſſe cogitatione, longaque meditatione, & quo quiſque judicio, & ratione magis pollet, eo facilius obſtructa reſerare, recondita promere, & inacceſſa aſcendere, ſatis cuique patens eſt. Unde, cum inquiſitur, *an Antiquorum Hyænæ nobis innoteſcant*, & vice verſa, *an Zibeth ferax Animal priſcis innotuerit*, multis valde arduum omnino videatur: Neceſſum erit, diligenti perveſtigatione nos uti, & magis judicio, ac ratione, quam ſenſibus inniti, horum ut voti compotes evadamus, quare à nominis (quod multiplex eſt) explanatione initium ducentes *Civettam*, Ruellio *Sivettam*, (Animal nunc ita dictum) ex qua Zibethum colligitur, quamque *Catum Zibethicum*, Matthiolus, Scaliger, Renodeus, & alii vocarunt, *Muſtelam* verò Hiſtoriæ inſulæ Virginianæ Auctor cenſuit, *Zapetion* à Græcis recentioribus dici ſcripſit Renodeus, & à quibuſdam *Cadopleptum* appellatur, HYÆNAM ODORIFERAM nos nuncupabimus.

Quæſitum.

Nominum enumeratio.

Porrò hujuſcemodi nomenclaturarum quærendi Etymon *Zibeth* Arabicum eſſe nomen reſpondere licebit, apud Arabes enim hujuſmodi nomen diverſo quamvis ſignificatu, legitur. Nempe apud Serapionem cap. 121. de *Sedervam* his verbis: *Zebet, & eſt Algalia habens odorem bonum, & ingreditur in Medicinis ad abſcindendum fluxum ſanguinis, & ad caſum capillorum.* Et addit Sadervam eſſe dictum in lingua Perſica, *& eſt res nigra cum qua tinguntur lana in Haaman, & eſt herba, vel ſuccus niger ingrediens in medicinis odoriferis.* Citat autem Abenmeſuai, Bedigoram, & Raſim, non autem Græcos, & ipſe Raſis de eadem re agit lib. 3. ad Almans. ſub nomine *Scedram*, vel *Scedegnuram*. Et Judæus apud Januenſem in Synonymis *Severam* vocavit: ex quibus conſtat Serapionis *Zebeth* aliud quid à noſtro Zibetho eſſe, nec quid ſit, id quod propoſuit Serapio, imaginari queo; in mentem tantum venit Arabibus Zebeth ſignificare rem odoratam, ſicut Galia & Algalia, cum dicat hic Serapio Zebeth eſſe Algaliam. unde extant compoſitiones non paucæ Galliæ nomine; ut Gallia moſchata, Gallia Alephangina, Gallia Sebellina, &c. erit ergo Gallia, & Algalia odoramentum: unde Zebeth noſtrum ſummè odoratum Avorum noſtrorum ætate tale ſumpſiſſe nomen cenſendum. Ita Simon Januenſis Zebeth eſſe Avicennæ Galiam, ſeu Algaliam, & Animalis Arabici ſudorem, (de quo videtur fuiſſe loquutus Avicenna lib. 2. c. 326.) ſumpſit: ſed Avic. Zebeth, & Algalia diverſa res erit, à Zebeth, & Galia Serapionis, quæ herbæ ſuccus eſt, & à Zebeth videtur primo Animali ipſi nomen *Zivetta* ſeu *Zebetta* fuiſſe impoſitum, à quo corrupto *Sivettæ*, & *Civettæ* nomenclatura ortum duxit. Quod ſi Pandectario fides aliqua eſt præſtanda, quum *Zebet albahar* ſpumam Maris interpretetur; Zebet forte *ſpumam* ſignificabit, & non inepte noſtro Zibetho aptabitur metaphora, ſiquidem quum colligitur irato Animali, quaſi ſpumans apparet.

Zebet quid.

Algalia.

Avicennæ Zebeth.

Qui Catum, vel Muſtelam dixere, hoc Animal inter Feles Silveſtres repoſuiſſe reor. Verum etiamſi capitis ſit aliqua ſimilitudo, in cæteris tamen plurimum diſcrepant. *Nos Hyænam odoratam* nuncupare maluimus, idque in ſequentibus porbabile oſtendemus.

CAPUT II.

An Civetta ſit Pardalis Antiquorum?

QUærit Ariſtot. ſect. 13. probl. 4. Cur Animantium nullum bene oleat, præter Pardalim, ſeu Pantheram: hæc namque propter ſuavem quem ſpirat odorem, ad ſe feras illicit: quod pluribus expoſuit Theophraſtus ipſius diſcipulus libro 6. de cau. plant. cap. 5. hiſce verbis: *Omnino inter bruta, vel nullum, vel certe rarum admodum eſt, quod odorem perſequitur gratia ſuavitatis, niſi per accidens, cum alimentum eſt tale. Quippe appetitus ad ipſum pabulum, ejusque cauſa eſt. Si quid tamen etiam iſtiusmodi eſt, haudquaquam hominibus conſtat. Nam, & Pardalim cæte-*

Cur animalia inodora.

cæteris animalibus ſuaviter olere quidam affirmant, & venari in ſenecta nimirum beſtias alliciendo gratia ſui odoris. At nobis nullam odoris affert ſuavitatem. Niſi verum etiam illud dixeris, ut certe eſt verum, olfactum homines habere omnium ferme deterrimum. Itaque multi odores, ſuavitateſque eorum, vel gravitates, latere hominem poſſunt. & cap. 26. *Animal nullum,* inquit, *penitus odoratum eſt, niſi quis Pardalim dixerit belluis benè olere,* retulit id etiam Plinius lib 8. cap. 16. *ferunt* ſcribens *odore earũm mire ſolicitari quadrupedes cunctas, ſed capitis torvitate terreri. Quamobrem occultato eo, reliquas dulcedine invitatas corripiunt.* Dixerat enim Ariſtot. lib. 9. de Hiſt. An. cap. 7. *Pantheram ſeſe abſcondentem venari dicunt, propterea quod ſuo odore belluas delectari intelligat, propius enim ita accedunt, quas corripiat, hujuſcemodi autem ſuavem odorem, non belluæ tantum ſentiunt; ſed ſui odoris vim ipſa quoque Pardalis ſentit.* Scriptum etiam reliquit Ælianus lib. 5. de Hiſt. Anim. cap. 40. *Admirabilem quandam, & nobis occultam odoris ſuavitatem olet Pardalis, quam bene olendi præſtantiam divino munere donatam, cum ſibi propriam plane tenet, tum verò cætera animalia hanc ejus vim præclare ſentiunt. Hæc autem hoc modo venationem capit. Quum horum, quæ ad victum opus ſunt, eget, ſeſe vel in loca fructibus denſis conſita, vel foliis veſtita, ita occultat, ut inventu difficilis, tantum reſpiret. Tum hinnuli, doreades, capræ ſilveſtres, atque alia ejuſmodi animalia quadam ſuavis odoris illecebra attrahuntur, & proxime accedunt, illarum, quam mox de latebra exiliens ad prædam ſe rumpit, atque eam comprehendit.* Eſt igitur Pardalis odorata. Addit Plinius: *Panthera, & Tigris macularum varietate prope ſolæ beſtiarum ſpectantur, cæteris unus, ac ſuus cujuſque generis. Pantheris in candido breves macularum oculi.* Hæc autem duo, odor nimirum, & maculæ, Petrum Gillium, & alios (ut refert Geſnerus) induxerunt, ut crederent, noſtram Civettam eſſe Pardalim antiquorum. Quæ opinio facile refellitur. Antiquorum enim Panthera vera omnibus hoc ævo eſt nota, & multum differt à Civetta, immo Septalius in problematibus, Joan. Faber, & alii negant Pantheris ſuavem ineſſe odorem: ſed bruta alimenti ſpecie odorem iſtum inſequi, hominibus autem neutiquam gratum apparere. Sed, ut verum dicam, multorum animalium excrementa hominibus ſuaviter odorata videntur, quæ Ariſtoteli, atque Theophraſto ignota fuerunt. Siquidem Plin. libro 28. de animali Cordylo Crocodilo ſimili verba faciens, *Alter,* inquit, *illi ſimilis, multum infra magnitudinem, in terra tantum, odoratiſſimiſque floribus vivit: ob id inteſtina ejus diligenter exquiruntur jucundo nidore farcta Crocodileam vocant:* Nimirum ipſius excrementum. Muſium autem ſylveſtrium, qui flavo colore, & noſtrorum puerorum deliciæ, (nuncupati *Sorci moſcaroli*) ſtercus odore moſchi præditum eſt, tale etiam Serpentium quorundam ſentitur. Et Renodeus de mat. med. lib. 3. c. 15. *Eſt quoddam genus Muſtelæ majoris, quæ quod martia ſit, & pugnax (Gallinas enim etiam grandiores enecat) quibuſdam Martes, aliis Martorella, vulgo Fovina dicitur, cujus excrementa Moſchum redolent, ut ſæpe obſervavi.* Addit Scaliger Exerc. 211 part 2. Cercopithecum nihilo inſuavius quàm quodvis Moſchum fragrare, mediocriter tamen, & ſine faſtidio. Moſchum etiam Gazellæ excrementum eſſe notiſſimum eſt. Addam ego me obſervaſſe parva quædám Inſecta vaginipennia à me picta libro de Inſectis, quæ contrectata ſuaviſſimum ſpirabant odorem, qualis in floribus Dipcadi, ſeu Muſchi Græci dicti percipitur. Igitur præter Pantheram, multa etiam animalium ſunt genera valde odorata, & hominibus grata, inter quæ eſt Zibeth: quare mitto tanquam inutilem quæſtionem illam inter Cardanum, & Scaligerum de odore animalium, & de naturæ conatu in ejus generatione.

Pantheræ odoratæ.

Venatus Pantheræ.

Error. P. Gillii.

Animalium excrementa odorata.

Inſecta odorata.

Quidam arbitrati ſunt Animal Zibetti (ut refert Dalecampius) eſſe Plinii *Chaum,* de quo talia protulit. lib. 8. cap. 19. *Pompeji Magni primum ludi oſtenderunt Chaum, quem Galli Raphium vocabant, effigie Lupi, Pardorum maculis.* Namque hæ notæ adſunt in Civetta. Verum nulla odoris fit mentio, nomen autem, quod habet Gallicum, fortaſſe à Gallia patria deſumpſit. Nec caput Lupi eſt in Civetta, quamvis adſint magnitudo, pilorumque aſperitas, & color: maculæ pellis ipſum præterea diſtinguunt. Annotavit vero Dalecampius, fortaſſe Thoëm pro Chao eſſe reponendum: vulgo Lupum Cervarium: & qui Genettam noſtram eſſe putant veriſimiliora loqui videntur. Sed de Thoë extant Philes verſus Græci, qui ita latine ſonant:

Chaum.

Thoes.

At quæ pudoris eruditus dogmata,
Hominem veretur Thoe, hominem ſi viderit?
Quæ jura fœderationis mutua
Coleus opem fert impiger nobis ſuam,
Hoſtilis in nos irruat ſi bellua?

Herodotus lib. 4. Thoës ex Hyæna, & Lupo genitos eſſe, teſtatum reliquit.

CAPUT III.

An ſit Antiquorum Hyæna?

CIvettam veteribus probe fuiſſe cognitam, & Hyænam ab ipſis fuiſſe nuncupatam, eorundem auctoritate demonſtrare conatur Petrus Bellon. ſuar. obſerv. li. 2. c. 20. quamvis odoratum reddere excrementum non obſervaverint. Ratio autem eſt, quia Civetta ferum eſt Animal, quale

etiam Hyæna deſcribitur: nec tradita figura differt; ſiquidem Hyæna ex Ariſt. colore Lupi propè eſt; ſed hirſutior, & juba per totum dorſum prædita eſt. Civetta etiam magnitudinem, & colorem Lupi habet, ſimilique modo hirſuta eſt, verùm corpus maculis eſt aſperſum nigris, ita ut ſub oculis binæ ſint nigræ maculæ, pedes nigro pilo obſiti, crura maculata, cauda oblonga, ſuperius nigra, infima verò parte albis maculis aſperſa. Præterea Civetta in cervice, & per dorſi ſpinam pilos habet nigros, quos ſurrigit, cum indignatur, non minus quam ſus, inde factum, ut Glanis piſcis etiam Hyæna nuncupatus ſit, & talis forte erit juba illi ab Ariſt. tributa: accedit, quod omnes antiqui maxime ferum Animal dixerint Hyænam, adeo ut Pantheræ mirum in modum eas timeant: etenim ſcriptum fuit à Plinio lib. 28. cap. 8. *Præcipue Pantheris terrori eſſe traduntur, ut ne conentur quidem reſiſtere, & aliquid de corio earum habentem non appeti. Mirumque dictu, ſi pelles utriuſque contrariæ ſuſpendantur, decidere pilos Pantheræ.* Hyænam Pardali inimicam eſſe, Ælianus etiam lib. 6. c. 22. retulit. At Civettam Cardanus X. de ſubt. feram adeo judicavit, ut quæ nulla temporis longitudine miteſcat.

Hyæna piſcis.

Genitale Hyænæ.

Potiſſima autem ratio deſumitur ex eo, quod antiqui Hyænam genitale ſimul & maris & fœminæ habere ſcripſerunt, unde Ovid.

——*& quæ ſit fœmina tergo*
Paſſa marem, nunc eſſe marem miretur Hyænam.

Et Plinius lib. 8. cit. *Hyænis utramque eſſe naturam* (ait) *& alternis annis mares, alternis fœminas fieri, parere ſine mare vulgus credit*; quod quamvis revera falſum ſit, negetque conſtanter Ariſtoteles, tamen negligenter aſpicienti vas quoddam ori vulvæ ſimile, fœmininus videtur ſexus, quæ apparentia forſan impoſuit antiquis, ut crederent utroque ſexu donatam fuiſſe Hyænam. Ariſtot. 3. de Gener. Anim. cap. 6. voluit ſtultè, magnoque errore narrari à multis Hyænam duplex genitale habere, maris, & fœminæ, & 6. de Hiſt. Anim. cap. 32. commentitium id iſſe aſſerit. *Sed Hyænæ virile ſimiliter, atque in Lupis, & Canibus haberi; quod verò fœmineum eſſe videtur* (ὑποκάτω) *ſub cauda poſitum eſt, figura ſimile genitali fœminæ, ſed ſine ullo meatu, ſub hoc meatus excrementorum eſt. Quin etiam fœmina Hyæna præter ſuum illud, etiam ſimile, ut mas habet, ſub cauda ſine ullo meatu, à quo excrementorum meatus eſt, atque ſub eo genitale verum continetur. Vulvam etiam Hyæna fœmina ut cæteræ hujuſcemodi fœminæ animantes habent*, & lib. de gen. citato ſcripſit, Hyænas tam mares, quam fœminas habere ſub cauda lineam quandam ſimilem genitali fœminino, quæ quidem nota, quamvis communis ſit, tamen in maribus potius cernitur, quia mares, quam fœminæ frequentius capiuntur, quæ, qui negligentius conſiderat (refert Ariſt.) in dictam aberrat opinionem.

Ariſtot. de genitali Hyænæ.

Linea pro Genitali.

Nobis diligentiſſime conſiderantibus Civettæ genitalia membra apparuit in ipſis ad amuſſim quodcumque Hyænæ tribuit Ariſtot. ſiquidem hæc primo aſpectu, & negligenter conſideranti duplex videtur habere genitale, at diligenter ſpeculanti nullo modo duplex apparebit; ſed unicum tantum, & maris tantummodo in mare, (quale fuit in Cadavere à nobis ſecto) virile autem perinde ut Lupi, & Canes habet, nimirum oſſeum, in hoc tamen differt à Canibus, Lupis, & vulpibus, quod horum genitale totum in medio ſit oſſeum, glans vero carnoſa ſolum ſine oſſe: contra Civettæ oſſiculum eſt in ſola glande admodum breve, reliqua pars genitalis nervoſa oſſe carens. Vidimus etiam Cuniculum Indicum dictum Romæ *porcelletto d' India* in Genitali continere oſſiculum in ſummo tenue, in baſi quadratum, ſed depreſſum.

Notæ ab Ariſtot. aſſignatæ.

Hyænæ conveniunt noſtræ.

Genitale oſſeum.

Quod verò fœmineum eſſe videtur, infra caudam, & genitale poſitum eſt, immo inter virile, & teſtes: figura ſimile vulvæ fœminæ, & in mare labiis eſt craſſioribus, quam in fœmella: verum ſine ullo meatu eſt; ſed duæ tantummodo cavitates inſpiciuntur, in quibus colligitur excrementum dictum Zibeth; vocavit autem Ariſt. hanc particulam in libro de Gener. Anim. citato, *lineam ſimilem genitali fœminino*: Græcè ὁμοίαν γεγραμμένην τῷ τοῦ θήλεος αἰδοίῳ nam negligenter aſpicienti fœminea apertura, quaſi linea videtur, ſed meatus non habet penetrantes. In fœmina porro Civetta eædem partes eodem ſunt diſpoſitæ modo, & ubi in mare eſt virile, in fœmina vulva eſt: ſolum modo vaſcula zibetti in fœmina minora ſunt, & teſtes interius latent. Cum igitur tanta appareat Hyænæ, & Civettæ genitalium partium ſimilitudo, aſſerendum omnino videtur cum Bellònio, idem eſſe Animal, quamvis Zibeth excrementum non conſideraverint antiqui.

Linea Genitalium.

Opinio Bellonii.

Ex altera parte Scaliger de ſubt. exer. 117 part. 7. irridet Hyænam exiſtimantes Catum Zibeticum; quam quoque opinionem refellunt etiam Geſnerus; Augerius Busbequius Ep. 1. de legatione ſua Turcica; Cluſius in addit. ad Bellonium; & Io. Faber Bambergenſis in Romano Lyceo, meus olim Collega; Plura namque ſunt ab Ariſtotele, Plinio, Solino, atque Æliano de Hyæna relata, quæ Civettæ noſtræ aptari minimè queunt.

Hyænam non eſſe Catum Zibeticum.

Primo quidem callum, & jubam continuitate ſpinæ porrigi, flectique niſi circumactu totius corporis non poſſe, de Hyæna retulerunt, quod in Civetta noſtra falſum vidimus, & ex oſſium forma in noſtro Scheleto quilibet conſiderare valet, collum facile verti poſſe.

A Colli inflexione.

Præterea quoque Solinus aſſeruit, in ore gingivam nullam, ſed dentem unum habere,

Ab uno dente.

atque perpetuum, qui ut nunquam retundatur, naturaliter capſularum modo clauditur: in noſtro autem Scheleto dentes plures.

A ſermone humano.

Demum ſcriptis mandarunt Hyænam ſermonem hominum aſſimilare, paſtorum nomina addiſcere, ut eos dolo capiat. Item vomitionem hominis imitari ad ſollicitandos canes, quos invadat. Nec ullum ex his adhuc obſervatum eſt in Civetta etiam maxime cicurata. Sed hæc facile refelleret Bellonius. Namque ſicut Lupo, & Leoni falsò tribuit Ariſtoteles hujuſcemodi rigorem colli; ita falsò potuit eundem tribuiſſe Hyænæ. Deinde Solinus non loquitur de Hyæna; ſed de Crocuta, quæ genita fuit ex Hyæna, & Leæna. Quæ demum afferuntur ſunt potius admiranda, quam credenda, tum quia, qui ea retulit Plinius pro re mirabili propoſuit. Ælianus vero lib. 7. c. 22. Crocutæ iſta tribuit, dubitatque an ſit fabuloſum, quod confirmari videtur, quia Ariſt. tanquam falſa ea reticuit, nec Busbequius meminit in ſua Hyæna.

Crocuta quid ſit.

Civetta manſueta.

Addit Scaliger contra Cardanum Exer. 211. part. 2. tantum abeſſe, ut Civettæ ſint implacabiles, ut eorum unam humeris ſuis geſtaret Nicolinus ab Ancisa Marchionis Mantuæ ſpurius: immo Bellonius fatetur, quendam Alexandriæ, qui tunc Florentinorum Conſulem agebat, Civettam habuiſſe adeo cicurem, ut cum hominibus colludens illis naſum, aures, & labra ſine noxa morſu prehenderet. At levia quidem hæc ſunt, natura enim ferum eſt animal, & fœminam quidem cicuratam ſcimus, non autem marem.

A Iuba.

Majorem vim facit Iuba, quam ex Ariſt. 8. de Hiſt. Animal. c. 5. Hyæna habet, quemadmodum equus, ſed ſeta duriore longioreque & per totum dorſum porrecta his verbis: χαίτην δ' ἔχει ὥσπερ ἵππος, καὶ ἐπισκληροτέρας καὶ βαρυτέρας τὰς τρίχας, καὶ δι' ὅλης τῆς ῥάχεως: & libro 6. c. 31. *Iuba per totum dorſum prædita eſt*, ſcriptum reliquerat, & quamvis Civetta irata in dorſo pilos erigat Apri modo, non tamen longior eſt equina juba.

Sed reſpondere probabiliter admodum Bellon. poſſet; Nequaquam eſſe intelligendum Hyænam habere jubam longiorem equina juba; ſed cæteris ſui corporis pilis; quia equi multi jubam habent ultra tres palmas longam, quod ſi talem, & longiorem, ac duriorem, nec non per totum dorſum porrectam haberet Hyæna, quum ſit Animal omnium conſenſu lupi magnitudine, & proinde duob. palmis non altius, proculdubio hujuſmodi Iuba longa per terram traheretur, quare rationi conſentaneum eſt dicere Ariſt. voluiſſe, Iubam Hyænæ per totum dorſum eſſe porrectam, non in collo tantum, atque conſtare ex ſeta duriore, & longiore, quam ſint reliqui pili, ut videmus in ſuibus, & in noſtra Civetta.

At dices, ſi hoc eſt, cur Ariſt. Hyænæ jubam non aſſimi lavit potius Aprinæ Iubæ, quam equinæ, quæ in ſolo eſt collo? Reſpond. Ariſt. fortaſſe deſcripſiſſe formam Hyænæ ex aliquo Indo auctore, qui equum jubatum in collo vidit, non autem Aprum, vel ſuem, haud enim conſtat an in India naſcantur ſues noſtris ſimiles: unde Ariſt. non commutavit inditam jubæ ſimilitudinem.

Genitalium præterea ſitum diverſum eſſe Hyænæ, & Civettæ, ex Ariſt. verbis colligunt Scaliger in libro 15. Metamorph. Ovidii, & Io. Faber hoc loco. Namque Ariſtoteles videtur collocare, tam in mare Hyæna, quam in fœmina imperviam vulvam ſtatim ſub cauda, ſub hac excrementorum exitum, ſub quo genitale: ex quibus colligit Scaliger, tum à ſitu, tum quia impervius eſt meatus, non eſſe uterum: abſurdum enim eſſet cenſere Matricem ſupra rectum inteſtinum ſub dorſo eſſe. Nam ex Ariſt. meatus excrementorum inter illam rimam, & veretrum eſt. Faber autem invenit etiam Scaligerum ſibimet ipſi contradicentem Exerc. 217. contra Card. par. 7. *Ariſtotelem*, inquiens, *eam rimam, quæ ſub excrementorum exitu eſt, imperviam introrſum eſſe dixiſſe, & dicere debuiſſet*, ait Faber, *quæ ſupra excrementorum exitum eſt, ſi Ariſtotelis mentem declarare, nec ſibi ipſi contradicere voluiſſet*. At veritas ipſa coegit Scaligerum recte loqui; eo enim modo intellecta Ariſtotelis verba rem impoſſibilem fingere videntur; omnia enim animalia caudata meatum excrementorum immediatè ſub cauda habent; unde, vel deceptus fuit Ariſtoteles falſa relatione: vel error eſt in textu, & intelligendus, quod dicat, ſub cauda quidem eſſe pſeudovulvam, ſed non immediatè, aut ſub cauda meatum excrementorum, ex altera vero Genitale verum, ipſum vero in medio, & hæc ſunt conſona rationi, & poſitui, quem à natura obſervatum in Civetta videmus, illam autem ſituationem in nullo animali, nec etiam monſtruoſo, adhuc vidimus. Sed ſubtilius hi diſputaſſent, ſi dixiſſent, Hyænam habere lineam tantum ſine ullo penitus meatu: ſed Civettam habere meatus duos, & cavitates, in quibus colligitur Zibethum, verùm non ita ſtrictè accipienda ſunt Ariſtotelis verba, ſed ut rationi, & experimentis congruunt. Porrò Busbequius, qui legitimam antiquorum Hyænam ſe vidiſſe refert, lineæ dictæ ſitum, & formam ſi dilucidaſſet, ſuas egiſſet partes: interim dicemus Hyænam non poſſe habere ſuum pſeudouterum, niſi ea poſitione, quia ſpectatur in Civetta, quæ magnitudine ſua ferme naturali talis eſt in reſupinato Animali.

A Genitalium ſitu.

Scaligeri contradictio.

Explicatio

Busbequii negligentia.

Sed omnium maxime hanc refellit Bellonii opinionem ipſe Busbequius, dum narrat ſe Hyænas duas Conſtantinopoli vidiſſe, cui fidem præſtamus; deſcribit autem Lupo aliquanto

Figura I. Deſcriptio Hyænæ à Busbequio.

quanto

quanto humiliorem; ſed nihilo breviorem eſſe. Pellem habere Lupi ſimilem; niſi quod pilo ſit horridiore, & grandiore, maculis quoque nigris diſtinguatur. Atque Caput (quod maximum eſt) dorſi ſpinæ contiguum ſine ullis vertebris eſſe, ut cum reſpicere velit totam ſe vertere neceſſe habeat: plurimas eſſe in Galatiâ Hyænas, & frequentiſſime ſepulcra ſuffodere, & oſſa congregare ad ſuas ſpeluncas, tam humanorum, quam ferinorum cadaverum, & ob id Hyænas facile inveniri, nimirum ex oſſium cumulo, ante harum ſpeluncas conſpecto. Præterea Joan. Leo in nova Africæ deſcriptione, eſſe, ait, forma Lupi, habere pedes humanis ſimiles, humanis maxime cadaveribus delectari, quæ ex ſepulturis auferat. Animal eſſe minime aſtutum, & cum cantu, ac Tympani ſono maxime recreetur, fieri ut interea venatores adeo ad muſicam attento, fune pedes ambos innodent, atque ita è ſpeluncis ſuis extrahant, occidantque. Sed adhuc dubitare licet, numne hæc ſit vera Hyæna, quum nec Jubæ, nec genitalium partium, nec morum ab antiquis Hyænæ tributorum fiat mentio: ſed diverſorum: imo cum veteres maxime malignam, & callidam deſcripſerint Hyænam, & Leo dictus minime aſtutam prædicet: dubitatio augetur; quia nec conſtat de noſtra Hyæna, quod refert Plin. li. 8. c. 30. *Hyænæ plurimæ gignuntur in Africa, quæ & Aſinorum ſylveſtrium multitudinem fundit. Mares in eo genere ſinguli fœminarum gregibus imperitant. Timent libidinis æmulos, & ideo gravidas cuſtodiunt: morſuque natos mares caſtrant. Contra gravidæ latebras petunt, & parere furto cupiunt; gaudentque copia libidinis.* Tamen cum dicatur Hyæna libidinoſa, & mas, & fœmina, non differet à noſtra, quæ ob Zibethum, non ſolum ad coitum prona eſt: Sed alios homines utriuſque ſexus, ob id ipſum inunctum incitat.

Joan. Leo.

Dubitatio.

Huc etiam referendi erunt Philes Græci verſus de Animalium proprietate, quibus quædam Anim. proprietates adnotantur, non convenientes Cato Zibethico, ut cap. 43. de Hyæna, & terreſtri, & marina: qui ita latinè ſunt redditi:

Hyæna quæ mas pridie videnda erat,
Nunc fœmina eſt, intuque inturque invicem,
Materuus utque fiat avus haud dixeris.
Alvo fereus, ferenſque fœtum mutuo.
Si forte quemquam dormientem offinderit,
Pede ſtrepitum non excitante ſubvolat,
Suamque porrigens doloſè dexteram,
Somno jacentis, admovet eam naribus,
Soporis auctorem, quod ajunt, maxime.
Hinc eruto, quod ſubtus eſt caput, ſolo,
Deponit hoc, nudo, & ſupino gutture,
Inque illud incumbens feris complexibus,
Somnos trahentem ſtrangulat miſerrime.
Quod ſi marina quiſpiam hyæna pinnula
Dextra ſopore tangat oppreſſum, gravem

Hyæna Marina.

Statim rigorem huic injicit, cum ſomniis,
Quæ terreant diræ jacentem imagine.
Aſtutia canes hyæna irretiens,
Mox paſcit horum carnibus jejunia.
Fulgente namque Cynthia ſub veſpꝛram,
Umbra ſui illos corporis ferit, retro
Lumen tenens veſtigiorum elide.
Mutoſque reddens perctios formidine,
Inſtar veneſica increpantis carmine,
Occidit incautos doli crudeliter.

Idem refert Ælian. lib. 6. c. 14.

Multa quidem de Hyæna relata videntur potius fabuloſa. Sic etiam Ælianus lib. 15. de Anim. cap. 14. referre videtur Hyænam eſſe cornib. præditam, cum ait: *Denique Hyæna, quod animal Capreis minus eſſe ajunt, ſed Cervis animoſius multo, & cornibus ferocius*: de quo Æliani loco dubitavit etiam P. Cillius, dum in ſua translatione omiſit, & Geſnerus adnotavit, eſſe abſurdum, cum Lupi cognata quadrupes ſit, nihil cũ Capreis, aut Cervis commune habens. Sed quicquid ſit de hac Bellua, certum fatemur, multas Hyænæ notas adeſſe in Civetta, non paucas deſiderari.

CAPUT IV.

Sub quo Animalium genere ſit reponenda Civetta.

Quum clare ex dictis pateat, noſtram Civettam, neque antiquorum Pantheram, neque Plinii Chaum, neque veram Hyænam eſſe, jure adhuc quæritur, ad quod animalium genus ſit referenda: Multis quidem de genere Felium viſa eſt: unde Catum appellarunt; ſic Alexander Benedictus, Ruellius, Matthiolus, Scaliger, & alii non pauci Feli ſilveſtri ſimilem faciunt. Et quidem facies videtur Feli ſimilis, piloſ enim in barba, ut Felis, habet, eodemque modo tres alios oblongos in genis: Sed præter hæc nihil aliud commune cum Cato habet: non pellem, quæ in Fele levis, in Civetta aſpera, & oblongis, craſſiſque pilis: neque ungues, quæ Feli ſunt aduncæ, Civettæ obtuſæ: diſſimilia etiam genitalia, immo Fab. Columna Io. Fabro ſcribens: *Effigies, ait, ad Canum, quam Felium, aut potius Vulpium figuram accedit; quod roſtrum non harum ritu obtuſum; ſed illorum forma oblongum habeat.* Renodeus: Animal ferum eſt, dentibus ferox, Feli non tam ſimile, ut multi ſcribunt. Majus enim eſt, ſæpe Vulpem excedens, caput, collum, pedes, atque alias partes habens illi valde diſſimiles. Os ei oblongum eſt, ut Meli, ſeu Taxo animali, corpus longum, maxillæ inferius albæ, ut etiam barbitium, pedes nigri, laterales ventris partes albicantes, dorſum ex obſcuro cinereum, maculis nigris conſperſum. Præterea dentibus cani potius, quam Cato aſſimilatur.

Quæſitum.

An ſub genere Felium.

Geſner. inter Lupos.

Equidem ad Hyænas refero, & has ad genus generale illud, quod continet Lupos, Canes, & Vulpes, & ſimilia animalia carnivora. Genus autem Hyænarum multiplex

Genus generale.

cum etiam dicat Herodotus lib. 4. ex Hyæna, & Lupo gigni Thoës. unde ſi conjunguntur Lupis, aliqua inter ipſos eſt affinitas naturæ.

Hyænarum diviſio. Dico autem, Hyæna, vel eſt odorata, vel inodora. Atque Hyæna odorata; vel eſt Orientalis, & Arabica; vel Occidentalis; & Americana. Hyæna inodora erat antiquorum Hyæna, quæ fortaſſe duplex eſt: nam, ut mox dixi, Hyæna Busbequeii deſiderat non paucas antiquæ notas, & ad Lupum ſilveſtrem arabicum referri poſſet.

Hyæna autem odorata, & Zibethum ferens duplex eſt, Arabica, & Americana, ambo conveniunt in generatione Zibethi: ſed forma aliquantulum differunt, ni pictor nos fefellerit in Americana. Namque Zibethicum Animal Americanum, quod pictum oſtendit Nardus Antonius Recchius, hanc habet formam.

Figura II. Deſcribens ipſum Faber: Caput, inquit, non craſſum, ſed tenue, & acutum habere, ut roſtrum Caninum potius quam Felinum eſſe judicares, quod cum labris ſuis ſubrubet. Orbitæ circa oculos, qui minus truces ſunt, nec magni admodum albicant. Cæterum ſubcineritii coloris eſt caput, & pili in barba vix ulli. Collum quoque longius, quam in Tigre, aut Catopardo, quod pulcro quodam ordine alternis nigriuſculis, & albicantibus faſciolis, velut totidem torquibus arte adpictis exornatur. A capite ad dorſum, per colli longitudinem ſupernam ſimilium colorum lineæ excurrunt. Dorſi medium à collo ad caudam linea nigricans piloſa valdè diſtinguit. Maculis in corpore cinereo minus obſcuro nigricantibus, rotundis, & ovalibus ordinatim ſecundum lineam rectam, verſus caudam productis, inſigniter decoratur. Ita ut ſuperiores, dorſo quippe viciniores, ſint majores, mediocres paulo inferiores, & quæ in imo ſunt ventre ſenſim evaneſcant. Caudam gerit alternis ſimiliter, ut in collo dictum, faſciolis nigreſcentibus, ac cineritiis diſtinctam, ac ſatis longam; ſub cauda tria foramina eminenter viſui ſe præbent, anus ſcilicet, loculus ille, in quo Zibethum colligitur, & extrahitur, ac vulva: medium tamen cæteris duobus majus apparet.

Hyæna Americana.

Figura III. Hyæna autem odorata Africana, quæ noſtra Civetta eſt, Lupum potius æmulatur, quam Felem: capite enim eſt oblongo, & roſtrum acuminatum, non obtuſum, ut Feles, habet, item dentium formam, ut Canum, duorum palmorum altitudine erat à me ſectum animal, tantundem erat corpus à ſcapulis ad caudam: caudæ vero longitudo quanta totius corporis: collum etiam longitudine ſuperabat ſemi palmam, (corpus ſine collo dupla longitudine altitudinem ſuperare viſum eſt Columnæ: ſed vidit animal timidè, & depreſſè gradiens, ego vero etiam Scheletum ſum dimenſus) capitis longitudo dupla erat *ad latitudinem*. In barba, & genis pilos habebat duros, albos & longos Felium ritu: roſtrum pilis denudatum, nares nigricantes, & ſub oculis maculæ nigræ: oculi ſplendentes, & ſubrubentes Bellonio: Columna autem apud Fabrum, nigriores vidit ex colore caſtaneo, & flaveſcente mixto, nec hilares; ſed potius triſtes, & depreſſos magis, quam eminentes. Verum ex ambobus oculis noſtri Animalis mortui erui gemmas piſi ſiccati forma, & magnitudine orbiculares, & anguloſas, criſtallo æmulas, quas etiam nunc ſervo, quod facit, ut confirmem illi Hyænæ nomen. Nam ſcripſit Plinius lib. 37. cap. 10. & ſimiliter Albertus de lapidibus ex Enace, & Aarone: *Gemma Hyænia ex oculis Hyænæ, & ob id in vaſe inveniri dicunt, & ſi credimus, linguæ hominis ſubdita futura prædicere.* Sed haud dico veras eſſe gemmas, nam etiamſi erutæ hæ gemmæ per duos, vel tres dies manſerint criſtallinæ, duræ nimirum, & Diaphanæ; proceſſu tamen temporis opacæ fiunt, & ſcinduntur in tres aut quatuor veluti ſquammas lapidibus limacum ſimiles. certè Alexander 1. probl. 6. propoſuit: *Cur feles, Hyæna*, & veſpertiliones acute noctu conſpiciunt? Præterea Civettæ aures ſunt parvæ, orbiculares ad Melis, ſeu Taxi formam, in ipſis ſimilis pilus, nec mollis, nec aſper. Corpus habet albicans, & cinereum Lupi colore, maculis aſperſum nigris: crura, & pedes potius parva, quam magna; brevia, quam alta, & pilo nigro obſita. Pedum digiti, quatuor ſimul, & inſuper parvus pollex internè ſitus, nec longè diſtinctus, ut in Fele. Ungues ſunt caninæ, nigræ, breves, craſſæ, & obtuſæ, minimum aduncæ. Circa genitalia, dicemus, ſub cauda immediatè eſſe excrementorum meatum, proxime collocari teſtes in maribus, tum vas Zibethicum, & ſub hoc ſexum maſculinum, vel fœmininum. At in reſupinato animali pinximus primo virile membrum, foris exertum; licet in Animali vivo ſit intus reconditum, quod in media glande oſſiculum habet; ſub hoc ſituata eſt pſeudovulva, ſub hac teſtes, infra quos excrementorum exitus eſt immediate ad caudam; ut ſuprà pag. 21.

Hyæna Africana.

Gemmæ ex oculis Hyænæ.

Aures.

Situs veſiculæ Zibethi.

Pinximus autem ea omnia ſua ferme naturali magnitudine ad unguem dimenſa. Vas autem Zibethi poſitum eſt inter genitale, & teſtes, quos ſatis magnos, ac evidentes habet, iſtos ſecui, & inodoros reperi, & ab his vaſa ſeminaria admodum craſſa ferebantur, ad genitalis radicem ad latera pſeudouteri ſub quo veſica parva erat. Natura autem hujus particulæ paulò poſt conſiderabitur. Genitale totum occultatur in corpore Felium modo, dum vivum Animal quieſcit, apparetque ſola glans: at in cadavere ob relaxationem, uti pictum eſt, totum membrum

Explicatio

brum foris extabat, ut à nobis tractum remanſerat, nec intus iterum reductum, quieſcebat. Totius præterea corporis pili ſunt longi, rudes, & aſperi apri modo, & in cervice, ac per dorſi ſpinam pili adſunt nigri, prælongi, ac duriores, quos erigit iratum animal, uti ſus. Cauda eſt oblonga, & bene piloſa, uſque ad terram pertingens, variis diſtincta maculis. Icones hujus animalis poſitæ à Matthiolo, Bellonio, Cluſio, & Columna inter ſe differunt: magis placet, quæ eſt in Matthiolo à Valgriſiis impreſſo.

Hyænæ nomen univerſale. His poſitis concludemus, jure hæc tria animalia à nobis reducta eſſe ad Hyænæ nomen, nimirum ob proprietatem inſignem, quam hæc tria animalia habent nullis aliis animalibus communem: nimirum falſæ Hyænarum proprietas. vulvæ formam, ob quam utrumque habere ſexum ab aliquibus credita ſunt: quæ proprietas, ut ab aliis animalibus hæc diſtinguit, ita eadem inter ſeſe unit generica unitate. Communicant igitur ſimul Hyæna noſtra, & antiquorum Hyæna, pſeudovulva, genitali oſſeo, & oculorum gemmis. Verum quia generis nomen hæc tria animalia continentis nos latet, ab antiquiori ſpecie nomenclaturam mutuari libuit. Fortaſſe ſub eodem innominato Genere continetur Fiber, nam Caſtoreum, veſicæ ſunt in inguinibus humorem apertura ſtillantes melleum: non autem teſtes ut dicemus.

CAPUT V.

Ubi Hyænæ naſcantur?

Ex Syria. HYænas, ſcripſerunt Herodotus lib. 4. Plinius, atque Solinus, plurimas gigni in Africa. At noſtra Hyæna, odorata dicta, à Franciſco Alexandri Catus Syriacus vocitata fuit, & Matthiolus Venetiis vidit ex Syria delatas. Cardanus verò ſcripſit, Hiſpaniam ipſas mittere, quapropter notatur à Scalig. Clarius autem loquutus eſt Amatus

In in Lituania. ſcribens, Luſitanos eas deferre ab Indiis: ſed memoria non excidit mihi, aliquot ab hinc annis à Lituano quodam pharmacopœo Romam ad Henricum Convinum transmiſſum fuiſſe vaſculum Zibethi, & Ungulam Alcis, qui etiam ſcripſit, iſta eſſe fructus ſuæ regionis: unde ſuſpicor etiam in illis frigidis regionibus oriri Civettam.

In Indiis. De Zibethico autem animali Americano ſcribens Jo. Faber ex P. Gregorio de Bolivar; Hoc animal, inquit, naſcitur in multis Indiæ orientalis, atque occidentalis partibus, cujuſmodi in orientali ſunt provinciæ Bengala, Ceilam, Sumatra, Java major, & minor, Malipur, & pluresaliæ.

Nova Hiſpania. In nova Hiſpania verò ſunt provinciæ de Quatemala, Campege, Nicaragua, de vera Cruce, Florida, & magna illa Inſula S. Dominici, aut Hiſpaniola, Cuba, Matalino, Gudadalupa, & aliæ.

Peru. In Regno Peruano animal hoc magna copia reperitur. In Paraguay, Tucamam, Chiraguanas, Sancta Cruce de la Sierra, Yungas, Andes, Chiachiapoias, Quizos, Timana, Novo Regno, & in omnibus provinciis magno flumini Maragnone confinibus, quæ circa hoc ferme ſine numero ad duo Leucarum millia ſunt extenſæ. Multo adhuc plura ejuſmodi animalia naſcuntur in Braſilia, ubi mercatura Zibethi exercitatur.

Guinea. Magna horum abundantia quoque eſt in Guinea, in provinciis nimirum de Loango, Congo, Manicongo, circa flumina Angolæ, uſque ad Cafres, & finem bonæ ſpei, maximè autem in grandiſſimis, & extenſiſſimis montibus, qui ibi proſtant, quos Fragoſas Cuſpides appellare ſolent. Et ex parte quidem Cafres montium de Torea, aut de Luna, ubi maxima Algaliæ quantitas extat.

CAPUT VI.

De Vaſculo Zibethico.

ZIbeth, quod ab hoc animali generatur, non ex toto corpore; ſed ex determinata particula colligitur, quo, qualis, quanta, & ubi ſit, nunc eſt à nobis inveſtiganda. Turpiter autem erravit Jo. Riolanus, ſuæ Pathologiæ cap. 11. ſcribens: *Damarum ſtercus benè olet, & Gazella cacat Zibethum.*

Pars ferens Zibethum. At Ruellius primo de Nat. ſtirp. capite 27. *erui è genitalibus locis* ſcripſit & ſubjunxit, *è cujus natura ſordes manant, &c.* cui aſſentiri videntur Matthiolus, & Franciſc. Alexandri. Excrementitium genitalium humorem vocavit Deſſenius. At Renodeus circum *teſtes & pudenda* concreſcere ſcripſit. Itaque hi videntur cenſuiſſe teſtes eſſe vaſculum Zibethi, ſed ridiculum eſt, quod Everhardus à Mepſchen narravit Deſſenio de Civetta Alexandri Cardinal. Farneſii, *exectis teſtibus aperto vulnere ſudorem defatigatæ, & irritatæ feræ colligi.* Nam orificia, quæ cernimus naturalia, ipſe cenſuit arte facta exectis teſtibus. Columna autem E- Columna. piſt. 1. ad Fabrum, vocat teſticulos, ſive utriculos, qui medii inter anum, & pudendum prominent, tam in mare, quam in fœmina. *In mare tamen duplo grandiores apparent. Hi utriculi interna ſui parte, ubi pili curti hærent, capacem ſatis cavitatem obtinent, in quam ingreſſus patet exiguus, & cartilagineus.* deinde ſubdit: *ſub dictis utriculis, folliculis, ſive teſticulis (nam alij teſticuli haud apparent) maris genitale ſitum eſt.* Quæ verba fecerunt, ut Faber dubitaret, quid ſibi vellet Columna, ex folliculis illis, utriculis, ſive teſticulis Zibethum colligi. an fœminæ quoque extra prominentes Didymos habent?

Clarius profecto loquutus fuit Alexander Benedictus de cur. morbis Fœminæ intra genitale, & alvum: Mari intra genitale membrum, & teſtes colligi Zibethum, & Columna altera Epiſtola ad Fabri dubitatio-

tionem reſpondens, denuo reviſis, & exactius conſideratis dictis animalibus: *Teſtes*, ait, *ex lateribus folliculorum cum manibus everſi, tam magni eos attrectanti manifeſtantur, quam ab iiſdem folliculis contineri poſſunt*; & ſubdit: *folliculis his ad latus foraminum (qua inſtrumento humorem exempturo ingreſſus datur) in externa parte teſtes adhærent. In fœmina teſtes illi perquiſiti, non inveniuntur, molliores enim ſunt illi utriculi, ſeu folliculi, nec ut in mare grumoſitas illa, & durities oblonga teſtium percipitur.* Præterea Frater Grego-

Verior. ſententia. rius de Bolivar apud eundem Fabrum, *Mares ſolos*, ait, *foras eductos, & conſpicuos teſtes, intus concluſos fœminas geſtare.* Decipi autem omnes affirmabat, qui prominentias illas in fœmina ambas intra vulvam, & anum ſitas, teſticulos eſſe ſibi perſuaderent. Hos enim tumores, ſolos eſſe illos folliculos, & utriculos à natura eo loci fabricatos, in quibus Zibethum paulatim colligitur, & inde evacuatur. Et cum duo ſint, imponere facile poſſent, etiam valde gnaris, & Naturæ ſtudiorum non inexpertis, ut teſticulos eſſe ad credendum adducerentur. Et quoniam iidem utriculi in eadem regione, ubi maris teſticuli hærent, poſiti videntur, illoſque veluti inveſtiunt, & cooperiunt, hinc fieri poſſet, ut crederent aliqui teſtes eſſe; hæc, ſi apud eruditos quidem, & oculatos auctores leguntur, quid ſperandum ab iis, qui Animal non viderunt? Columna aſſerere videtur, teſtes in folliculis contineri, & adhærere in externa parte folliculis ad latus foraminum, quod jure negat Bolivar.

Noſtra inſpectio. Sed nos cæteris omiſſis dicemus in reſupinato animali mortuo ſub ipſis utriculis teſtes eſſe, non tactu ſolum; ſed oculis quoque manifeſtiſſimos, ut pictura oſtendit, erecto animali non ita prominent; cum interius comprimantur, ita etiam in vivo, & bene valente Animali ſemper teſtes ſunt retracti, ut in homine juvene, & valido accidere dixit Galenus libro 1. de ſem. capite 15. ſecus in

Dilucidatio. ſene, niſi morbosè fuerint convulſi, ideo F. Columna in animali inquietiſſimo, ferociſſimo, erecto, & valido non potuit iſtos benè tangere, & conſiderare; adeo ut ipſi viſum fuerit teſtes in folliculis ipſi contineri. Sunt autem teſtes à Zibethi vaſculis omnino diſtincti, & ſua habent vaſa ferentia ſemen ad meatum genitalis, valde craſſa, ut nos Anatome docuit, & ſervamus adhuc apud nos hujus Animalis ſcrotum exiccatũ, in quo teſtes.

Vas Zibethi. Membrum Zibethicum primo aſpectu fœminea vulva videtur: lineam enim oblongam habet, & labia craſſa, quod ſi manibus tangatur, tactu ſentitur ovi parvi magnitudine, veluti cartilaginoſum corpus, & duriuſculum, in quo, cum parum digitis deducitur, & dilatatur, apparent duo oblonga foramina, iis, quæ ſunt in naribus, ſimilia, ſub quibus cavitates quædam ſunt, ſedes Zibethi; Hæc vaſcula ſi digitis magis preſſa deducantur apertis omnino foraminibus totas cavitates demonſtrant, loculique perfecte patent, quorum cavitas tanta eſt, quanta ſufficeret ad continendum Amygdalæ nucleum, in his loculis nullus porus, nullus meatus apparet: Sed ſectione facta, corpus duriuſculum ovi magnitudine, quod cartilaginoſum tactu videbatur, agnovi diſtingui in duos utriculos olivæ Hiſpanicæ magnitudine, & nequaquam cartilaginoſos, ſed carnoſos, & minutis, albis, duris glandulis, ſeu granulis inſertos; duriore autem multum, quam teſtes, erant ſubſtantia: omnino tamen inter ſe diſtinguebantur hi folliculi, membranis tamen uniti, & interior quidem communis erat ambobus utriculis; ſervo adhuc apud me hoſce utriculos exiccatos, qui mire redolent Zibethum, cum teſtes veri exiccati cum ſcroto nihil oleant: ſed quod mirum Animal Hydrope exanimatum putrefactis omnibus viſceribus, & maximè fœtidis, vehemens ut nauſea ſecanti excitaretur: & alioqui fœtidum totum: tamen mire olebat, & nunc etiam optimum ſpirat odorem, vas Zibethi. Structura.

CAPUT VII.

De Caſtoreo.

CUm autem ad dilucidandum genus, & proprietatem Hyænæ odoratæ plurimum conferat Fibri Hiſtoria: ideo dicemus quod Fiber Animal ſit, cujus & mas, & fœmina reperitur, ambo in inguinibus conceptacula quædam habent, è quibus, per ſua oſcula, melleus quidam liquor emanat, quem Fiber ipſe delingere ſolet; Mares autem habent præterea ſuos teſtes ſub cute intus ita concluſos, ut tangi nequeant, veluti ſues, teſte Dioſcoride. Rondeletius ſimiles tumores in Leporibus eſſe dixit, unde factum ſit, ut vulgus eos, mares, & fœminas cenſuerit. Pariter Moſcho Animali ſimiles eſſe cenſuit, veſiculæ enim Moſchi id indicant, ſed Ron- Rondeletius.
deletii verba digna ſunt, quæ huc transferantur, hic lib. de Amphibiis cap. 8. *Fibri*, inquit, *in inguinibus geminos tumores habent, utrinque unicum, membrana ſua concluſum, ovi anſerini magnitudine, inter hos eſt mentula in ma[illegible]que, in fœminis pudendum. Hi tumores teſtes non ſunt; ſed fo[illegible]uli membrana contexti in quorum medio ſinguli ſunt meatus, è quibus exudat liquor pinguis, & ceroſus, quem ipſe Caſtor ſæpè admoto ore lambit, & exugit, poſtea hoc veluti oleo, quas poteſt corporis partes contingere, oblinit. Hos tumores teſtes non eſſe hinc maxime colligas, quod ab his nulla ſit ad mentulam via, neque ductus, quo humor in mentulæ meatum derivetur, & foras emittatur. Præterea quod teſtes intus reperiuntur. Liquor ille, de quo loquimur, quum recens eſt, oleum refert, quum vetuſtior mellis liquidi colore eſt,*

eſt, & craſsitudine. Idem Leporum exemplo declarâre non inutile fuerit. Iis in utroque inguine tumor eſt, glandulæ prominentis modo, intus meatus eſt varicoſus, capreoli modo intortus, è quo liquor effluit. Hos tumores cum in omnibus leporibus obſervaſſet vulgus, lepores omnes ſimul mares, & fœminas eſſe credidit. Eosdem tumores Moſcho animali eſſe puto, à quibus odoratum illud pus emanat. Neque ſunt audiendi, qui putant tuberculi, vel umbilici inflammati ſaniem eſſe. Tumorem eſſe glandulæ, vel teſticulo ſimilem membrana circundatum norunt, qui adulterant. nam in teſticuli formam effingunt, ac teſticulum *Moſchi* appellant. *Hæc, quæ de tumoribus inguinum Caſtoris, & liquore inde manante à nobis prodita ſunt, cum ita ſe habere doceat ipſa inſpectio*, & paulo ante dixerat Rondeletius. *Teſtes parvi, ſubſtrictique, & adhærentes ſpinæ, qui adimi ſine vita animalis non poſſunt.* id prius ſcripſerat Dioſcorides, licet cenſuerit. quod defertur, bivaſculum eſſe teſtes. pariter Plin. lib. 32. cap. 3. ex Sextio Medico diligentiſſimo. ex quo videtur colligi poſſe liquoris folliculos non eſſe teſtes, & quidem facile, quia teſtes non ſunt liquoris forma in folliculis. Dicendum ergo adeſſe Animalia multa, ut Hyænas, Zibethica, Caſtores, Moſchifera, Lepores, & alia, quæ inguinibus vaſcula ferant, in quibus liquores quoſdam odoratos proprios deferant, ut inter piſces ſepia, loligo, purpura, excrementa odorata continent in Veſiculis.

Quod autem de Moſcho ferunt, non videtur verum. Concedimus quidem Animal eſſe exoticum, & Indicum in regno *Pegu*, ac potiſſimum in agro Tumbaſcorum admodum frequens, capræ non multum diſſimile, ac corpore prægandi, *Dorchadem Moſchi*, *Gazellam Indicam*, & *Capreolum Moſchi* nominatum, ex cujus inferiore maxilla, æque dentes utrinque ſinguli porcorum inſtar exeruntur.

At quum narrant, huic cum Veneris œſtro percellitur, furoris vehementia umbilici regionem intumeſcere, ibique congeſto ſanguine multo, & craſſo fieri apoſtema: atque tum ferum illud animal potum, cibumque averſari omnem, & humi ſeſe provolvere, atque lapidibus, & arborum truncis turgentem partem quadam voluptate confricando, diſrumpere, ac vomicam aperire, ex qua ſaniem quandam excerni, quæ verus eſt Moſchus, illam autem ſaniem (etiam referunt) ſuper arborum truncis, aut ſaxis relictam, calore ſolis, ac Cœli bonitate coqui, & elaborari, ſic viroſum ipſius odorem, ſi quis eſt, diſſipari, & hanc eſſe optimum Moſchum. Alioqui capta fera venatores partem cum corio ſimul abſcindere, cruorem effluentem exprimere, colligere, exiccare, & ſervare cum utriculis, aut pellibus eorumdem animalium, quorum ſæpe ſanguinem exiccatum, pauculæ recrementi dicti portioni commixtum pro puro Moſcho ab inſtitoribus, ſeu adulteratoribus vendi, &c. Nos ſi hæc attentè conſideraverimus eandem eſſe naturam Moſchiferi Animalis, ac Zibethici apertè cognoſcemus, nonne ambobus ſub umbilico vas excrementi collocatur? nonne ambo ad Venerem irritantur copia ſui excrementi? nonne ambo, ut tale excrementum expurgent, ſe confricant lapidibus, & ſtirpibus? nonne utrumque excrementum eligitur potius ab Animali expurgatum, quam ab homine extractum? Quare utriuſque ſimilis eſt natura, & ideo ſi ex Ariſt. à notioribus nobis ad minus nota procedendum: ex nota natura Zibethi, veniemus in cognitionem Moſchi minus nobis noti, & dicemus ſicut Zibeth eſt non ex apoſtemate, ita neque Moſchus: quare Moſchiferum Animal habebit etiam particulam determinatam naturaliter ad colligendum excrementum dictum Moſchus.

CAPUT VIII.

Quid ſit Zibeth.

EX hoc Animali colligitur odoramentum dictum Zibeth à Scaligero, Zibettum, & Zapetion ab Hermolao, & Ruellio: à nonnullis Algalia, ab aliis Civetta. Hujus in Animali ipſo, quæ ſit materia, non certo apud omnes conſtat. Nomina.

Siquidem animalis ſemen vocavit Cardanus: unde à Scaligero reprehenditur, & jure: verum enim ſemen non eſſe, patet manifeſte, quia, qui adhærent, ſubſuntque teſtes, non eo ſuos ſeminales ductus evacuant; ſed per penem, ut in Canibus, quod ſectione earum partium clariſſime vidimus. Nec poſſumus dicere, quatuor habere teſtes, duos proli generandæ deſtinatos, alteros vero apertos ad ſuperflui ſeminis excretionem; quia hi utriculi exiccati, quos ſervo, odorem Zibethi ſpirant, nullum autem teſtes, quo patet aliam materiam contineri in teſtibus, aliam in iſtis folliculis, & verum ſemen neutiquam eſſe odorem Zibethi. An ſit ſemen?

Plurimi cenſuerunt eſſe Animalis ſudorem, ut Scaliger, Matthiolus, Januenſis, Rodeletius, Jo. Leo in deſc. Africæ, F. Gregorius de Bolivar, quibus ſubſcripſit Faber, id affirmant, quia defatigato, irritato, & ſudante animali plurimum colligitur, imo etiam ſub coxis, brachiis, collo, & cauda ex F. Gregorio. Quibus ego aſſentiri nequeo: nam cum ſudor per totum corpus emittatur, non in hominibus tantum, verum etiam in belluis (vidimus enim in equis ſudantia dorſum, coxas, collum, & caput) etiam ſi copioſior à dictis partibus ſudor emergat: & ideo totum corpus eodem deberet eſſe præditum odore. Cum verò ſoli utriculi, & humor ſolus in ipſis collectus percipiantur odorata, non autem pellem, carnem, axillas, & totum corpus, An ſit ſudor?

odora-

odorata ſentiamus, neutiquam dicendus erit ſudor: niſi fortè à modo, quo colligitur in ipſis utriculis, hoc nomen ſumere voluerimus; videtur enim à corpore glanduloſo, & ſpongioſo per inviſibiles poros in cavitates folliculorum reſudare; unde dicetur, non ſimpliciter ſudor; ſed membri Zibethici ſudor.

An ſit excrementum? Alii generalius loquentes excrementum dixere, ita Ruellius vocavit ſordem odoratiſſimam genitalium locorum. Deſſenius excrementitium genitalium humorem dixit, Scaligero & Renodeo placuit etiam appellare ſtrigmentum circa teſtes, & pudenda concretum. Sed hi non deſcendunt ad particularem hujus excrementi naturam: quare aſſumpto, omnium auctorum conſenſu, quod ſit Animalis excrementum, conſiderandum à nobis erit, quale ſit excrementum.

Diſtinctio excrementorum. Poſſumus diſtinguere excrementa, ut aliud ſit utile excrementum, ut ſemen, lac; aliud inutile, ut pus, ſudor, ſordes, &c. Diximus, non eſſe ſemen, neque ſudorem, neque erit pus; quianec ulcus adeſt, nec materia corrupta, vel ſimilis, ex qua pus gignatur. Ego cenſeo eſſe excrementum proprium ſubſtantiæ glanduloſæ dictorum folliculorum, quæ tale gignat inſita & propria vi, ac facultate, ut ventriculus chylum generat, Hepar ſanguinem, Mammæ lac, teſtes ſemen, aures ſuas ſordes, ſepia atramentum, Vipera in dentibus Venenum, & ſimilia, immo, & ſimile omnino Melleo excremento Caſtorei, & Moſchi, & ſimilium Animalium. Sed vereor determinare, an ſit excrementum utile ipſi parti, vel Animali gignenti, ut lac, & ſemen: vel omnino inutile, ut ſordes aurium. *Dubitatio.* Nam quum genitum excrementum grave videatur ipſi animali; ab ejus enim acrimonia vellicatur, & cogitur ſe ipſum eo exonerare. fœmina autem, quæ cicur facta eſt, videtur delectari, dum auriſcalpio Zibethum extrahitur, ex quo ſuſpicari, inutile, & nocuum ipſi animanti eſſe excrementum, poſſumus. Contra odoris ſuavitas non indicat concoctionis carentiam, nec putredinem, uti accidit in excrementis præter naturam; ſed perfectam concoctionem, & naturæ dominium: unde ſuperante natura, materia concocta à viſpecifica membri, dicenda erit naturalis, quamvis copioſe excreſcens, partem propriam, veluti ad fœtum edendum, ad ſui excretionem irritet. idem enim accidit abundante in ſuis vaſis *Excrementum utile.* ſemine, & lacte. Erit ergo excrementum utile, alioquin fruſtra natura tantam vim dediſſet illis utriculis, qua gignerent materiam adeo odoratam, & ſuavem, ut multas alias *Finis.* ſuperet odoratas res. Sed ad quem finem? ſemen inſervit ad generationem animalium, lac ad eorundem nutritionem. ad quid proderit hoc excrementum? equidem poſſem imaginari, vel ut irritentur animalia ipſa ad coitum; vel ut ad idem remedium ſit homini, ejus enim gratia animalia fuerunt creata, ad hoc Caſtoris mellaginem deſtinamus, vel denique, ut iſte odor inſerviat animali ad venandum, & ad ſe allicienda alia animalia, ut de Pantheræ odore diximus. ſi quis meliora attulerit, laudabimus ingenium.

CAPUT IX.

De collectione, & electione Zibethi.

Quum repleti fuerint utriculi ſubſtantia Zibethi, animal ipſum inquietum eſt, & ſeme exonerare ſatagit: unde videtur dicendum, ab ipſius acri qualitate turgere, vexari, & pungi, atque ad excretionem proritari: delectarique videntur cicurata animalia, dum folliculi ii auriſcalpio exinaniuntur, *Collectio.* ſcribit Faber ex F. Gregorio citato. *In hiſce montibus, quos animalia hæc pererrant, omni adhibita diligentia Nigritæ, ſive Mauri illi perquirunt veteres arborum, aridosque truncos, & ubi aliquas maculas magnas, easque oleoſas obſervaverint, eo ſe conferunt, & globoſam quandam materiam truncis iisdem adhæreſcentem, nuculas, aut caſtaneas magnitudine æquantem ſude auferunt, in aqua ebullire permittunt, id quod ſupernatat pingue, & oleoſum removent, mundioribus vaſis infundunt, uſuique reſervant. Atque hæc eſt omnium optima, ac puriſſima Algalia.* repletis enim folliculis, ob acrimoniam, ut reor, vellicantur, & coguntur animalia ſe depurare: ideo in ſilvis arborum truncis ſe confricant, ut talis materia arboribus adhæreat.

Ea autem Animalia, quæ in caveis magnis domi aſſervantur, vel cicurata ſunt, ſi abundaverit in eorum utriculis ſuccus iſte quaſi eo moleſtata, velociter per caveam ambulant, nec loco ſtare queunt, & ſi non extrahatur à nobis excrementum, Animal ipſum, caveæ lateribus, & domus parietibus ſe confricando, Zibeth à ſe abſtergit, quòd ita perit. F. Columna apud Fabrum deſcripſit modum, quo famuli D. Barnardini de Corduba odoriferum hunc liquorem ex maſculo detrahere parabant. *Ex famulis unus lorum, ſeu catenulam, qua ligabatur, trahebat. Poſteriores alius pedes tenebat: Tertius utriculos revolvebat, qui medii inter anum, ac pudendum, prominent, tam in mare, quam in fœmina, in horum cavitate ſcaturiginem ſuam liquor ille Zibethicus, conſiſtentia prorſus mellea, ſumit. Hic extrahitur immiſſo auriſcalpii majoris ſimili inſtrumento, quod per cavitatem quaquaverſum ſæpiuſcule revolvitur. Hoc ubi in uno, atque altero folliculo præſtitiſſet, goſſypio utriusque pilos, qui curti ſunt, abſtergebat. At ubi ſexties forſan cochleari* *Modus colligendi.*

illo

illo parvo utrumque utriculum emundaſſet, tantum ferme Zibethi collegit, quantum avellanæ nucis cortici implendo ſatis eſſet. Addebat idem D. de Corduba æſtate liquidiorem, quàm hyeme ſuccum colligi, ita ut in caloribus illis, ſingulis binis diebus ſemuncia corraderetur: hyberno vero tempore, vix ſemel in ſeptimana ſuccum illum, nec tantam ejus quantitatem acquiri. Ex fæmina poſtea minus Zibethi educebat, quæ cicur facta nullatenus repugnabat.

Subſtantia. Zibethi ſubſtantia videtur eſſe pinguis, & unctuoſa: nam in aqua ebulliens ſuperiora petit, & ab heterogeneis ſeparatur: conſiſtentia Mellis, ſeu Buttyri eſt: liquidius æſtate abſtractum, vel recenter, temporis proceſſu incraſſatur. ego extraxi à folliculis animalis demortui ultra drachmas duas, colore albido, & mellis liquidioris conſiſtentia. Scaliger (& **Qualitates.** cum hoc Renodeus) dixit eſſe *odoramentum pingue, craſſum, nigri ſaponis facie*; ſed vidit in ſuperficie, & antiquatum. Amatus vero, *quum recens eſt*, inquit, *tetri, & horribilis eſt odoris, poſtea vero ſucceſſu temporis gratum ſpirat odorem*. Quadramius Zibetho contrarium accidere, Ambræ, & Moſchi, hæc enim quo recentiora, eo præſtantiora, Zibethum autem vetuſtius, melius F. Donatus ab Eremita lib. 1. Antidotarii cap. 10. optimum, ait, eſſe leonino, ac ſub pallido colore, pingue, moderate liquidum, tempore craſſeſcens, papyro impoſitum, & confricatum ſolubile ſine corpore, quo diſtinguitur ab adulterato. Idem Frater Euangeliſta Quadramius lib. de Theriaca c. 11. ſcripſit: Maſculi Zibethum albido eſt colore, fæmellæ vero leonino, poſt hebdomadam ab Animali extractum, tempore procedente obſcurum apparet, cum tamen & ipſum initio album ſpectetur, ſed citiſſime fulveſcat, præſtans ſic evadat. fœminei Zibethi uncia valet quantum Maſculi unciæ quatuor. ita admiſta uncia una fœminini, ſex maſculini unciis ambo perficiuntur, cum maſculinum ſolum abſque fœminino parum valeat.

Adulteria. Adulteratur variis modis, admiſto Butyro, vel pulpa paſſularum majorum, ſeu Zibibi, & aliis rebus. Frater Evangeliſta Quadramius l. de Theriaca cap. 11. Zibethum adulteratur Adipe rancido, vel Butyro; vel caſeo. ſed ſi hujusmodi parum impoſitum fuerit cochleari argenteo ſuper prunas, adulteratum reddet ſuæ miſtionis odorem, vel caſei, vel adipis, vel butyri rancidi, legitimum **Legitimum** vero ſuaviſſimum odorem. Sed legitimumne, an adulteratum ſit, ex F. Gregorio ſcribit Faber, cognoſci, quia infuſum in vas in quo aqua bullit, ſtatim, quod heterogeneum, & Algaliæ admixtum fuit, fundum petit, Zibethum autem ſincerum aquæ ſuperficiei innatat. Nos dicemus admixtum cum Butyro, vel alia re pingui, non poſſe ſeparari dicto modo: ſed percepimus etiam aliquando in ipſo odorem Butyri rancidi; butyrum enim veteraſcens corrumpitur, & odore rancido ſemetipſum manifeſtat. Solet etiam optimum Zibethum acquirere colorem, veluti telam quandam fuligineam; ſed in profundo albeſcit; quod vero adulteratum fuit, ejusdem eſt coloris in profundo, ac in ſuperficie. ſervatur in vitro, non alibi.

CAPUT X.

De uſu, & facultatibus Zibethi.

Cautio. DUplicis eſt uſus Zibethum, vel odoris gratia, vel facultatum. odorem tantum reſpiciunt Myropolæ, Medici facultates.

Cautè dicunt Myropolæ adhibendum eſſe in compoſitionibus aromaticis Zibethum; nam ſuo valido odore alios ſuperat; unde odorata unguenta ex multis conflata Zibethum tantum redolent. **Pulvis Zibethi.** *Pulvis Zibethi ſimplex apud Alexium fit*, ex ſaccharo candi, & Zibetho ſimul in pulverem redactis, qui ſervatur vaſe vitreo optime clauſo. *Roſellus* ſumit Ovorum cortices lotos, & ſiccatos, in tenuiſſimum pulverem redigit, & cuilibet unciæ addit Karactos iij. Zibethi. Karactus autem pendet grana iiij. vel recipit cortices præparatos ovorum duarum unciarum pondere, infundit in aqua roſacea Moſcbata 10. vel 12. diebus, eos exiccat, terit, & cribrat in tenuiſſimum pulverem, addit pulveris ſacchari fini unciam unam, tunc Mortarium æneum prunis ardentibus intropoſitis calefacit, quantum tactu ferre manus poſſint, inde abſterſo mortario imponit pulverem corticum, levigat piſtillo, & addit Zibethi Karactos iiij. paulatim miſcendo inuncta piſtilli ſummitate, ſic levigat ſpatio unius horæ, poſtea in vitreo vaſe bene clauſo ſervat. quo pulvere aſpergemus dealbata linteamina, ſubuculas, & alias veſtes.

Sapo. Sapo odoratus fit ab iiſdem auctoribus, accipiendo ſaponem communem optimum, ſecant ſubtiliter, & exiccant ad ſolem, vel in umbra per 10. dies, tundunt, & cribrant in pulverem tenuem, tunc addunt Zibethi pulverem, & aqua roſacea uniunt in ſolidam formam.

Odoramenta. Fiunt etiam ex Zibetho olea, unguenta, & ſuffumigia, quæ deſcribere ſuperſedebo.

Vires Pellis. Quoad vires medicas; F. Gregorius de Bolivar apud Fabrum, *Pellis*, inquit, *ventris ipſius eſt ſaluberrima in omnibus frigidis affectibus. Ventriculum præcipue roborat, ſi fruſtulum ex hac eadem imponatur, & quotidie geſtetur. Nigri illi Guineæ, & Braſilienſes barbari hujus quoque animalis carnibus veſcuntur, utcumque ſit peſſimi odoris, & digeſtionis duriſſimæ, quam ad venerem tamen præſtare maximũ ſtimulum affirmant.* Sed Hyenæ pellis ad morſum canis facit ex Scribonio Largo cap. 171 *Pervenit ad me opinio*, inquit, *eſſe in inſula Creta barbarum quendam naufragio appulſum. majorem natu publice mercedem accipientem. Quin*

etiam

Digitized by Google

etiam quum liquorem timent, & latratus edunt ſpaſmoque vexantur: remedium brachio ſiniſtro alligato eſſicere, ut & potionem accipiant, & liberentur vitio. Hoc ego cum quærerem ab hoſpite meo legato inde miſſo, nomine Zopyro, Gordienſe medico, quod eſſet pro magno munere, accepi. dixit autem Hyænæ corii particulam eſſe panno inligatam: quod eo adhuc non ſum expertus, quamvis protinus magna cura Hyænam invenerim, & pellem paratam habeam: quia non incidit ex eò quiſquam, & opto quidem ne incidat: ſed quia id non eſt in noſtra poteſtate, ſi caſu inciderit, remedium habere oportet ad tanta rei experimentum, & Marcellus Empiricus cap. 36. *Vituli marini, aut quod melius eſt, Hyænæ pelle facta calceamenta ſi quis in quotidiano uſu habuerit, efficaciter podagra morbo carebit.* ſic etiam Ætius ſerm. 2. cap. 162. *Hyænæ pellem quidam domi repoſitam adſervant, & uſu expetente ipſam à rabioſo cane commorſis circumdant. Nam proprietate quadam prohibet, ne commorſus in aquæ timorem delabatur ſed etiam illapſis auxiliatur.* ſupra fidem autem eſt, quod refert Nonius cap. 259. de fulminib. ſcribens, à fulminibus dictas pelles homines tueri, & præſervare, his verbis: *Phocæ pellis, & Hyænæ: Quorum animantium pelles etiam imperatorum Naves circumferunt.*

Avicenna.

Zibethi autem liquorem equidem affirmarem Avicennæ fuiſſe cognitum, & de eo egiſſe lib. 2. c. 326. nomine Galiæ, & Algaliæ. quo loco non poteſt intelligere Galliam Moſchatam, quia loquitur de medicamentis ſimplicibus, non autem de compoſitis. Alia verò res eſt Algalia, & Sedervam Serapionis, quæ ſuccus herbæ frigidus, & aſtringens eſt, ut Acacia, quod etiam animadvertit Luſitanus in Dioſcoridem. Porro Simon Ianuenſis Zebeth eſſe Avicennæ Galiam cenſuit, & animalis Arabici ſudorem. Adde quod vires ab Avicenna Algaliæ tributæ nulli alteri rei, quam noſtro Zibetho conveniunt. ſcribit namque Avicenna: *Galia lenit apoſtemata dura. Diſſolvitur in Oleo Ben, aut Keiri, & deſtillatur in aurem doloroſam, & ejus odoramentum confert epileptico, & vivificat eos, & ſedat ſodam frigidam, & quando datur de eo in vino, inebriat. Odor Galiæ confortat cor. Algalia confert doloribus matricis frigidis ſuppoſita, & apoſtematibus ejus duris, & phlegmaticis, & provocat menſtrua, & facit matricem deſcendere præfocatam, & inclinatam, & mundificat eam, & præparat ipſam ad impragnationem.* quæ omnia Zibethum peroptime præſtat; non differt Galia, ab Algalia, quia *al* eſt articulus apud Arabes.

Temperamentum.

Matthiolus calidæ, & humidæ facultatis eſſe cenſuit. contra Cardanus animalium odorata excrementa valde ſicca pronunciavit. Renodeus, & Amatus Luſitanus odorem Zibethi Moſcho affinem dicunt, ſic & qualitatem, at Moſchus ex Avicenna eſt calidus, & ſiccus in ſecundo gradu. Quod ſi Animalis ſudor eſt, quum ſit Animalis calidiſſimi, & tempore calidiſſimo abundans; immo in animali ira, & motu calefacto; dicendum videtur Zibethum eſſe ſubſtantiam bilioſam, calidam, & ſiccam, facultate digerente præditam. ſed quia ſapor à nemine, quod ſciam, eſt deguſtatus, ideo ex hoc nihil colligere poſſumus certi. Galen. 10. de ſimp. med. fac. agens de ſudore, illi miſceri interdum dixit nonnihil bilis, ita ut aliquando ſalſus, aliquando amarus appareat ſudor, unde quum Civetta ſudans, & bileſcens copioſiorem reddat Zibethum, huic ſudori nonnihil miſceri bilis opinabimur: quare ſuccus erit facultate calidus, & ſiccus, & fortaſſe amarus, & acris. Et quum ſudantium ſordes facultatem habete expertus fuerit Galenus digerentem, ita ut in phlegmone uberum fuerint efficax remedium; præterea ad Bubonem iiſdem uſus, celeriter disparuiſſe tumorem, conſpexerit. Hinc Avicenna Zibethum, ſeu Algaliam dura apoſtemata lenire ſcripſit. Sed partium genitalium videtur proprium, iiſdemque dicatum pharmacum, de quo Caſtor Durantes ita cecinit:

Zibeth calidum, ſiccum.

Caſtor Durantes.

Zibethi Veneris creſcunt ſolatia odore,
Adjuvat hoc uterum ne præfocetur, & inde
Eſt adeo vulvæ gratum, ut proclives ad illud
Quamvis admotum irrepat.

Ruellius vero, *ſi cavernulæ*, inquit, *umbilici admoveatur, tradunt converſum in alterutram partem uterum in ſuam reſilire ſedem: aut ſi ſurſum verſus impulſus opprimat, ſubdito eo devocari, tam amans hujus odoramenti vulva, ut ad id undecunque admotum irrepat.* idem tradit Matthiolus, Renodeus, Amatus, qui etiam peſſos adaptat. Hoc etiam utuntur ad uteri ſtrangulationem L. Marcatus, M. Paſcalius, G. Bruelius, Schenckius, Hollerius, Altimarus, & Capivaccius. Ad uteri prævocationem malignam commendat Jo. Colle. eodem etiam utuntur Raſis, & Valeſcus Algaliam vocantes. Rod. à Caſtro lib. 2. de Morb. Mul. cap. 1. ad ſtrangulatus uteri, inungit os vulvæ oleo aliquo odorato, admiſto uno, vel altero grano Zibethi; utitur etiam ejuſdem ſuffitu ad uterum. & lib. 3. cap. 1. ad ſterilitatem, ex Zibetho ſuffitus facit utero. item cap. 2. facit linimentum, & cap. 4. os uteri Zibetho inungit. Hæc autem vis experientia confirmata, ſignatura videtur eſſe indicata; quum enim gignatur in animalibus particula, quæ uteri, ſeu vulvæ quandam formam habet, videtur per id natura nobis indicare voluiſſe, hujuſcemodi ſuccum ibi genitum habere maximam proprietatem cum animalium vulvis.

Ad uteri ſtrangulatus.

Et quia Zibethum abundans in folliculis Animalis, irritat ipſum ad ſui excretionem, vide-

Ad coitum.

videtur per id natura nobis ſignificaſſe ipſius vim ad coitum incitandum, *protinde*, inquit Matthiolus, *nec mirum eſt, ſi eo viri peni circumlito magnum mulieribus in coitu afferunt ſolatium*. Sic Amatus Venerem incitari ſcripſit pudendis illitis. At Cæſalpinus lib. 8. de mor. cap. 9. ad conceptum: *Ut autem avidius* (inquit) *uterus ſemen ſuſcipiat, ajunt Zibethum glandi illitum in coitu voluptatem mulieri adaugere, unde alacrius ſemen admittit.* Gattinaria ſcripſit, ad præfocationem Matricis valere Zibeth, vel Zebeth, quod applicatur inuncto digito obſtetrici, & in vulvam immiſſo, & ſubdit: *De quo ſemel uſus ſui in muliere quadam patiente præfocationem, cui cauſavit tantum appetitum coeundi, quod quaſi continuè volebat marito ſuo copulari; deinde rogavit me ſibi vellem talem appetitum removere, dixi quod ex ſe removebitur poſt aliquot dies. Et nota, quod ſi vir, quando vult uti cum muliere, ponat in ſummitate virgæ de dicto Zibeth, & ſubito utatur, cauſabit in ea maximam delectationem.* utuntur etiam eo ad delectationem mulieri præſtandam Capivacceus, Fumanellus de comp. med. cap. 54. & alii.

Ad appetitum Venereum.

Ad varios morbos.

Ad impotentiam coeundi, Rod. à Fonſeca conſult. 10. Zibetho oleo de Ben diſſoluto inungit penem, & teſtes. Fallopius, & Bellocatus apud Trincau. lib. 4. conſ. 78. Capivacc. ad Epilepſiam cujuſdam fœminæ. Salomon Albertus apud Jo. Philipp Brendelium conſ. 19. ceroraria ex Tacamahaca, cum Zibetho in eorundem meditullio ſubligare fecit oſſi ſacro. unum in confinio hujus, & lumborum, & unum è regione ſub umbilico. eadem Cerata [illegible]iam applicat Hyſtericæ, conſ. 99. ſed conſ. 98. in ſuffocatione uteri. Oleum liliorum alborum cum Zibetho, & Moſcho ſubdit mulieri in goſſypio. Præterea Felix Platerus apud eundem conſ. 102. ad juvandam conceptionem jubet inungi pectinis regionem noctu cubitum ituræ ex quodam linimento, cui Zibethi ſcrupulum ſemis miſcet, & ſubdit: hujus magna eſt utilitas affectibus uterinis, ut ſint, qui credant, hoc ſolum ſterilitatem uteri corrigere poſſe. & Daniel Mylius lib. 1. Antid. Medicochym. in fin. *Zibeth*, inquit, *Colica ſtercora expellit.* Sed Hollerius ad colicam ab humore frigido. ℞ *Civettæ gr. iiij. aut vj. diſſolve oleo rutaceo, inungatur venter:* Greg. Horſtius lib. 4. obſerv. 12. colico linimentum ex Theriaca cum pauxillo Zibethi ad inunctionem umbilici: Solenander ſect. 3. conſ. 28. in colica pituitoſa, *Zibethum*, inquit, *utiliter umbilico infricatur, & inungitur: vis enim ipſius penetrans caloriſica promptè ſe in interna inſinuat, & quicquid nebuloſum eſt, diſcutit, ac diſſolvit, quod humidum eſt, ſiccat, & mediocriter ita uſurpatum calefacit.* quod repetit ex iſto Camerat. de Mirabil. cent. 4. num. 46. Erot. de paſſ. mul. c. 4. *ad ſuffocationem, ſuper omnia eſt inunctio facta ex Zibetho intus,* & *extra vulvam, quia menſtrua attrahuntur, & provocantur.* etiam Mercur. de morb. mul. lib. 4. cap. 10. Paræus de hom. gen. cap. 48. Vidius de cur. membr. lib. 11. c. 2 f. Capivacc. Hyſtericis inungit pudenda Zibetho, vel Mariti p[illegible]m.

De Catti Zibethici *felle, pinguedine*, & oleo ex ipſo incocto, nihil apud recentiores legimus; ſed apud antiquos nonnulla extant de Hyæna ipſorum, ut ex Gal. 2. de comp. med. loc. cap. 7. Aſclepiades in Collyrio quodam liquido Baſilis habet *fellis Hyænæ*. in alio Antonii Muſæ, & alio Philoxeni. Sed Ælianus de Hiſt. Anim. lib. 6. c. 46. Ibis felle, inquit, Hyænæ interimitur & 1. de comp. med. loc. cap. 1. Galenus ad Alopeciam *Hyænæ adipem* laudat, quia tenuium partium ſubſtantiam habet, quæ promptè in cutis profundum penetrare queat, atque ad radices uſque capillorum pertingat. denique Ætius ſerm. 2. cap. 164. *idem facit*, & *Hyæna tota oleo velut vulpes cocta*. Olei vulpini multas dotes enumerat, quæ Hyænæ oleo etiam convenient. demum cap. 194. *Hyæna viva* inquit, in oleo cocta, velut de Vulpe dictum eſt, oleum diſcuſſorium efficit, arthriticis utiliſſimum.

CAPUT XI.

De oſſibus Civettæ.

RESTAT ultimo loco proponendum de Animalis ejuſdem Scheleto à me parato, quod apprimè utile erit iſtius naturam inveſtigantibus; in hoc enim cognoſcetur oſſium diſpoſitio: unde licebit conferre cum Scheleto Canis, Vulpis, Lupi, Felis, & aliorum animalium, ut percipiatur ſimilitudo, & diſſimilitudo cum dictis animalibus.

Quum in omnibus animalibus non idem ſit vertebrarum ſpinæ numerus: in noſtra Hyæna odorata 49. numerantur. at Sui, & Erinaceo 4. tantum ſunt, Equo 8. Camelo 15. collum enim conſtat ſex vertebris; ut in Canibus. hinc thorax aſſumit ſibi duodecim, more ſolito, adſunt in dorſo ſeptem aliæ, ut Cani, &c. at Erinaceo 8. Cuniculo 10. demum Cauda conſtat viginti quatuor oſſiculis. In Cane numeravi 15. tantum. In Maxillis, dentes inciſorii ſunt ſex utrinque, admodum parvi, ut in Catopardo, & Canibus; his proxime accedunt canini dentes magnitudine, & forma, ut in canibus. molares autem utrinque ſunt ſex, quorum primus prope caninos cæteris minor ſpectatur, ut penultimus, ex his, major omnibus eſt.

Effigies potius Cani, & hujus generis ſimilibus, quam alteri generi aſſimilari videbatur; & hæc breviter dicta ſufficiant de Anatome. Excuſet autem nos lector, ſi nihil obſervavimus interiora ſecando; quia taliſerat viſcerum putridorum fœtor, ut nauſea excitata in meis diſcipulis præſentibus nempe in Doctore Dominico Panarolo, ſecante, & aliis adſtantibus, celerrimam ſectionem vix permitteret.

IN

INDEX CAPITVM HISTORIÆ

DE

HIÆNA ODORIFERA.

EXetaſis, ſive Cap. I. *De Hyæna Odorifera, Zibethum gignente, quæ Civetta vulgò appellatur.*

CAP. II.

An Civetta ſit Paradalis Antiquorum?

CAP. III.

An ſit Antiquorum Hyæna?

CAP. IV.

Sub quo animalium genere ſit reponenda Civetta?

CAP. V.

Ubi Hyænæ naſcantur?

CAP. VI.

De Vaſculo Zibethico.

CAP. VII.

De Caſtoreo.

CAP. VIII.

Quid ſit Zibeth?

CAP. IX.

De collectione & electione Zibeth.

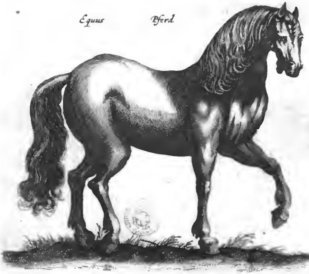
CAP. X.

De uſu & facultatibus Zibethi.

CAP. XI. & ult.

De oſſibus Civettæ.

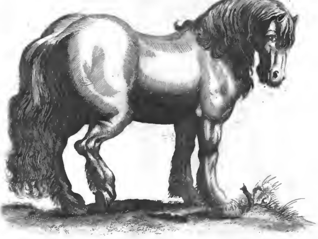

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Equus Friſicus Friſich Pferd

Equus Pannonicus ſive Hungaric
Hungariſches Pferd

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Equus *Pferd*

Equus Æthiopicus Æthiopiſch Pferd

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

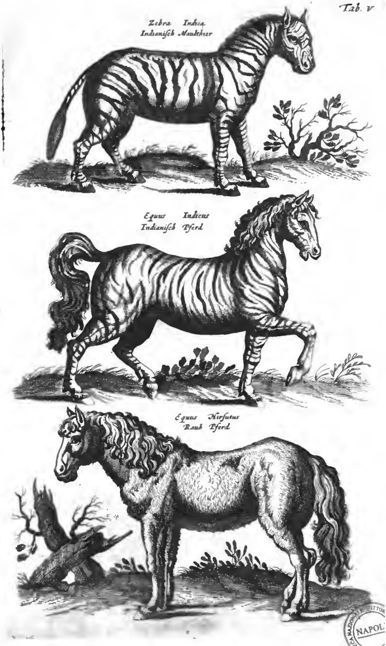

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. V

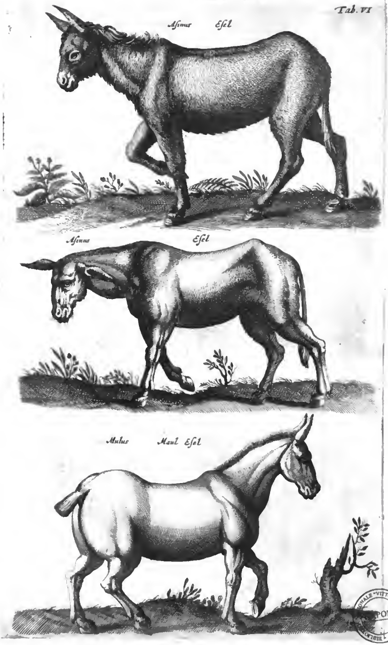

NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Elephas *Elephant*

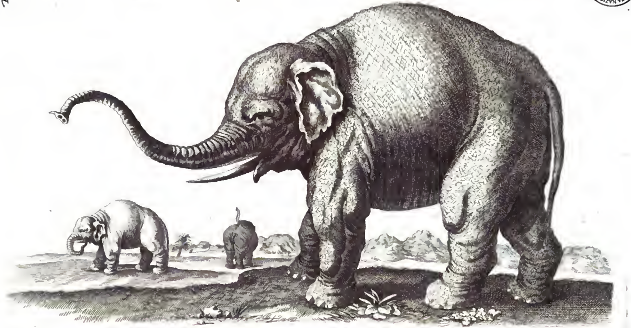
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Tab. VIII

Elephas

Elephant

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

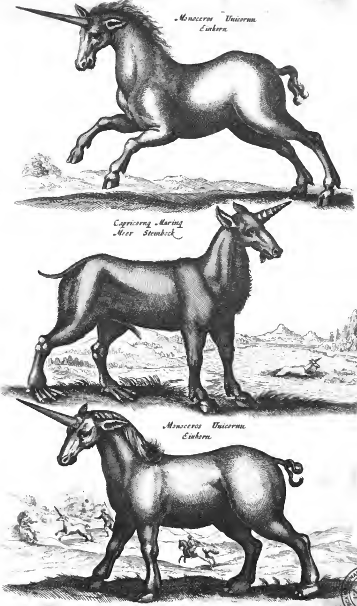
Elephas Elephant

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

[illegible]
[illegible]

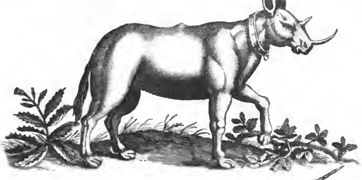
Tab. x

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III · NAPOLI

Digitized by Google

Onager Aldro Wald Eſel

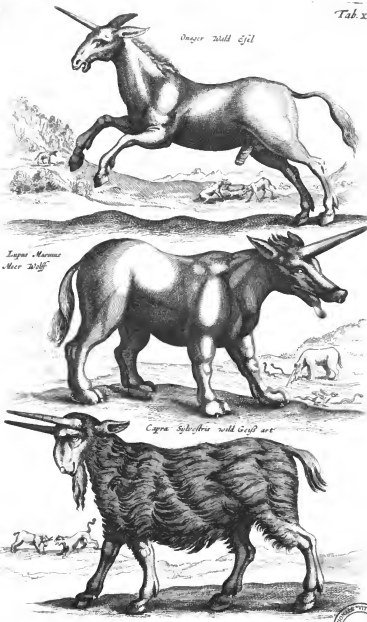
Monoceros ſeu Unicornu Iubatus
Einhorn mit mahnen

Monoceros ſeu Unicornu aliud
Einhorn mit mahnen ein andr art

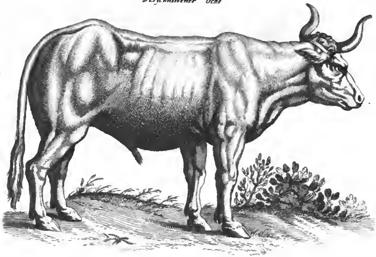

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

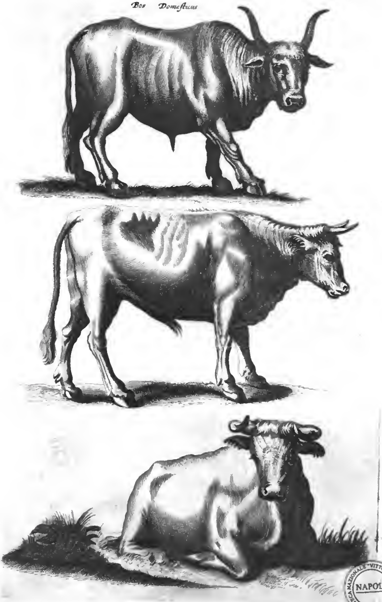
Taurus Caſtratus Bos
Verſchnittener Ochs

Kuh und Kalb

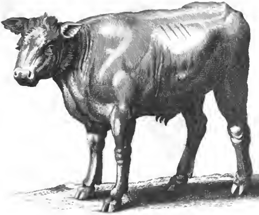

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Digitized by Google

Bos Stier
Iunger Ochs

Vitulus

Kalb

Taurus
Ochs

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Biſon Wilder Ochs Wiſent

Bubalus Indicus

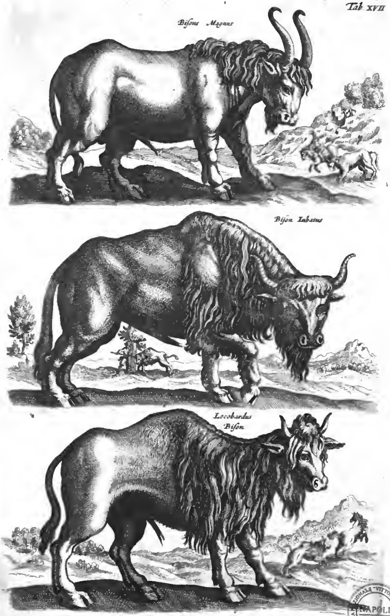
Vacca Indica

NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Digitized by Google

Tab XVII

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Bonaſus Munſter wild Ochſen geſchlecht

Tab. XVIII

Bubalus Africanus

Taurus

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Bubalus Buffel

Alius Bubalq Taurus Sylueſter

Urus Awer Ochs

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Bos Scythicus

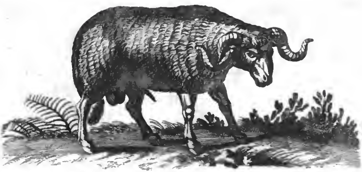
Bubali Iuvenci Iunge Buffel

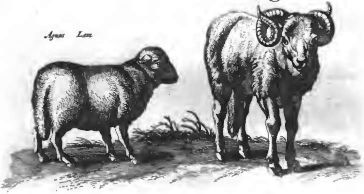
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Aries *Wider*

Agnus *Lam* *Vervex* *Hamel*

Ovis *Peregrina*

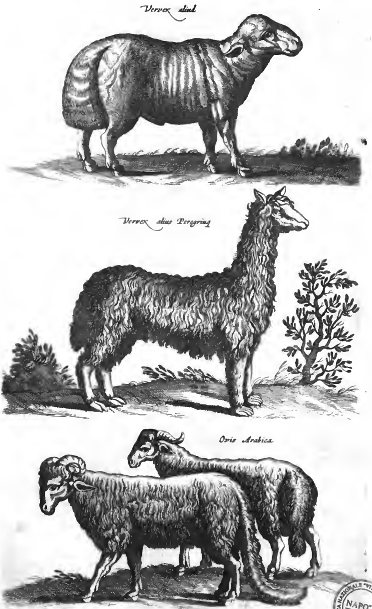

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XXIII

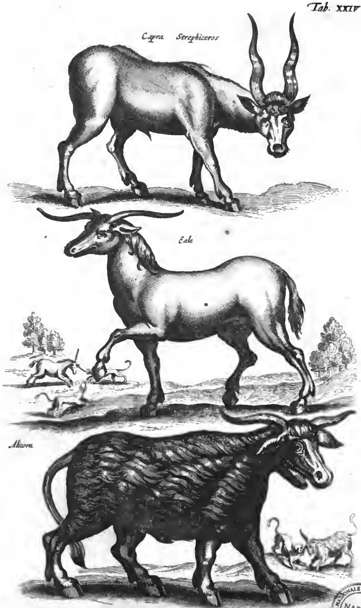

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

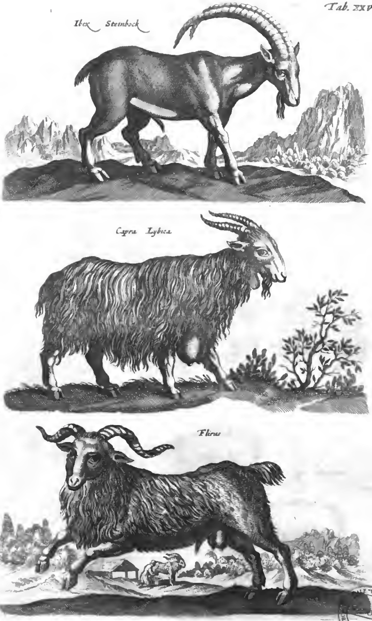
Digitized by Google

Tab. XXIV

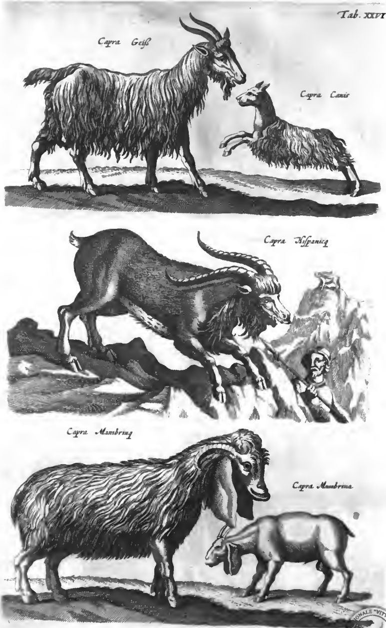
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

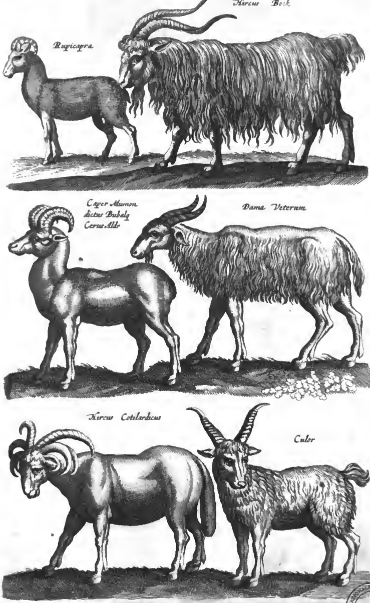
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI
Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XXVII

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Ibex Sylueſter Sardus

Muſimona

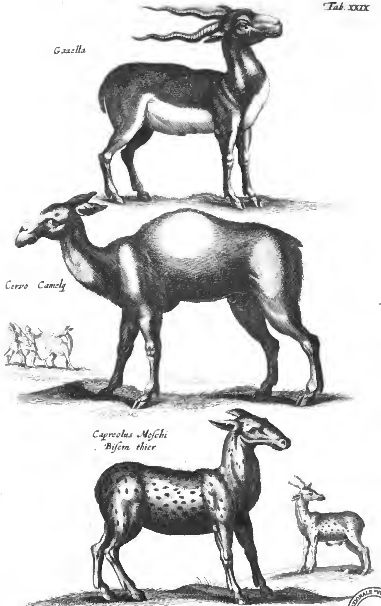

Trais Vel Ibex

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

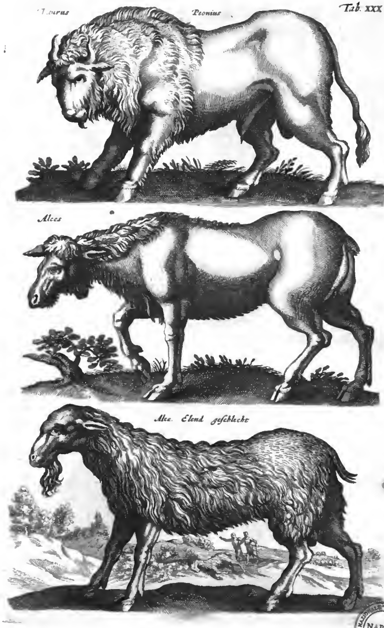
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

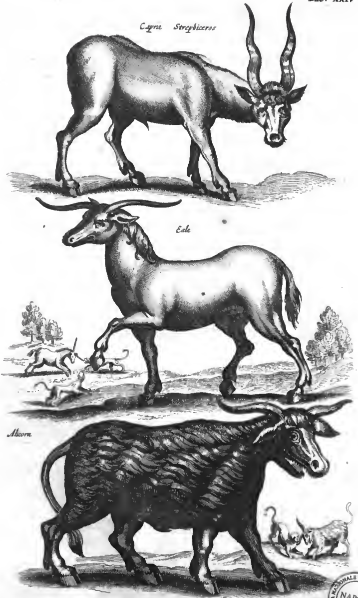
Digitized by Google

Tab. XXX

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

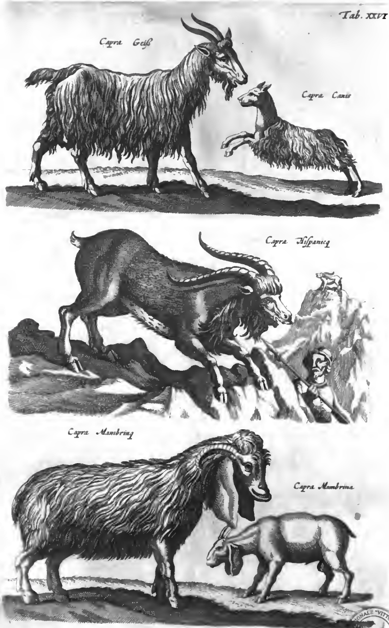

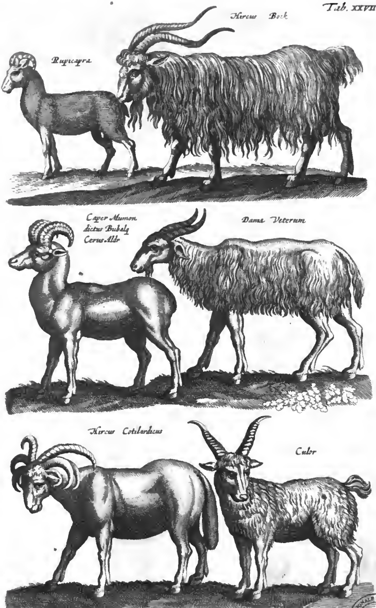
Digitized by Google

NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Ibex Sylueſter Sardus

Muſimona

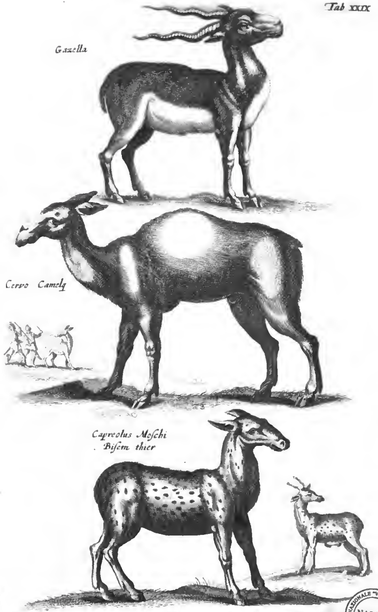

Trais Vel Ibex

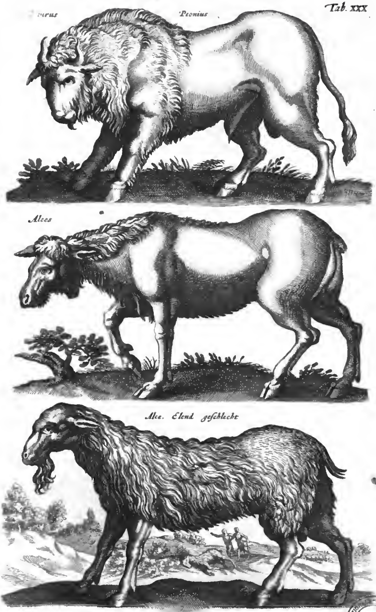
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

NAPOLI
Digitized by Google

Digitized by Google

Dama Cervq Damhirſch

Caprea Rehe-Kalb

Alce Mas

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

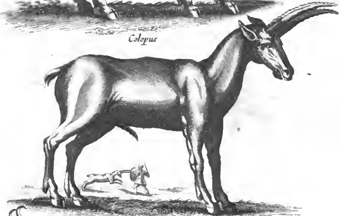
Digitized by Google

Digitized by Google

Cerva Hinde

Colopus

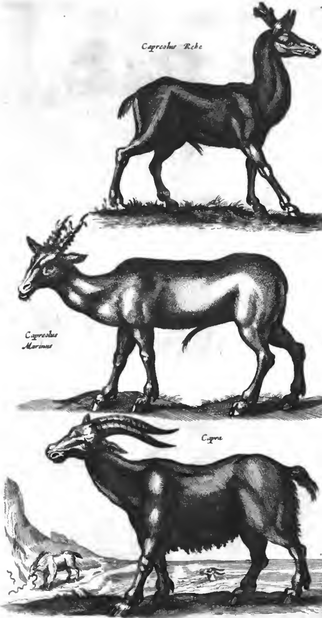
Rupicapra Gems

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

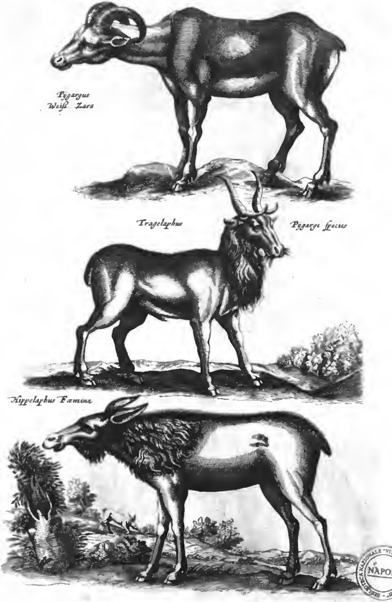
Digitized by Google

Tab XXXIII

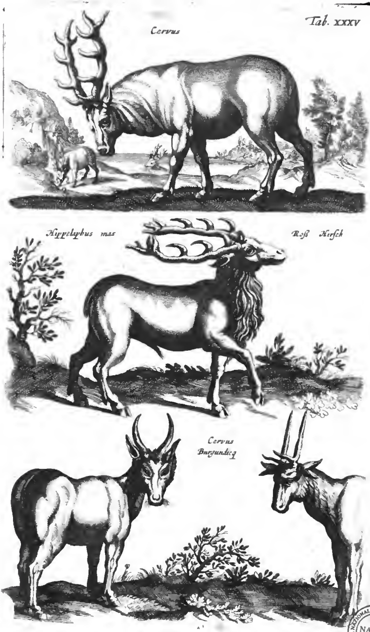
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

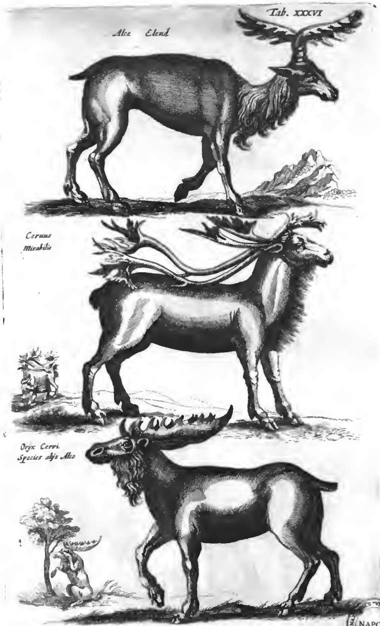
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

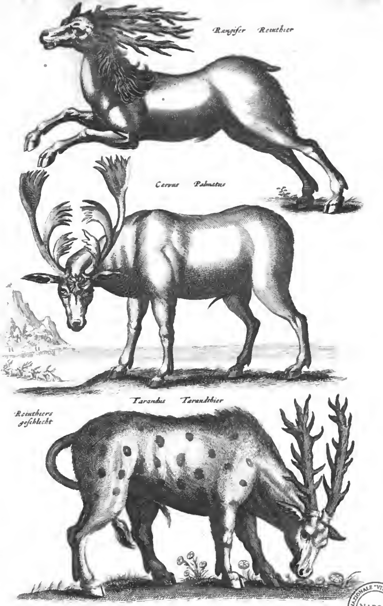
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Tab. XXXVII

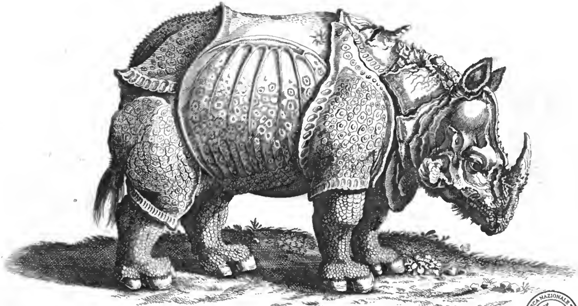
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XXXVIII

RHINOCEROS *Hornnaſe* *Rhinocer*

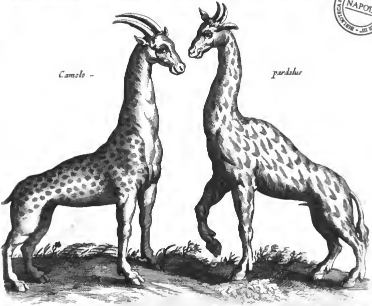
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

Camelo pardus ſeu Gieraſfa

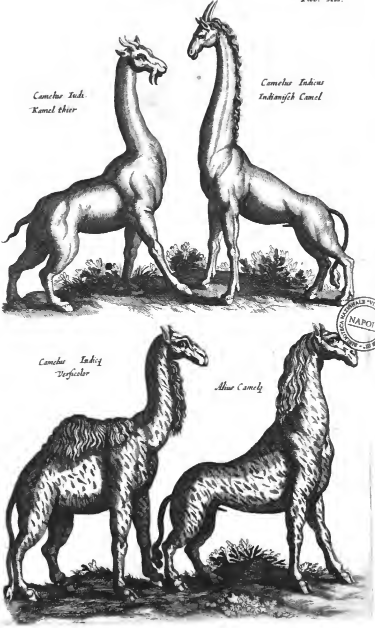

Camelo - pardalus

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

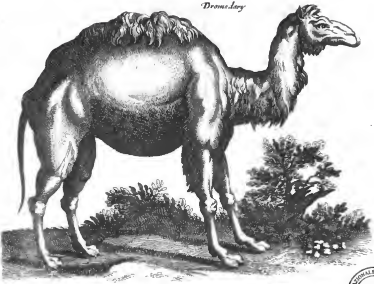
Digitized by Google

Tab. XL.

Digitized by Google

Tab. XLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

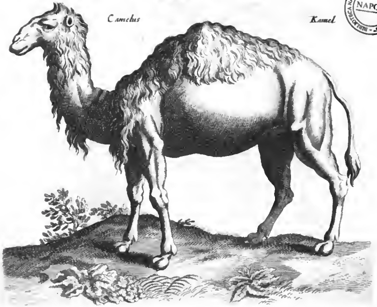
Digitized by Google

Dromedarij

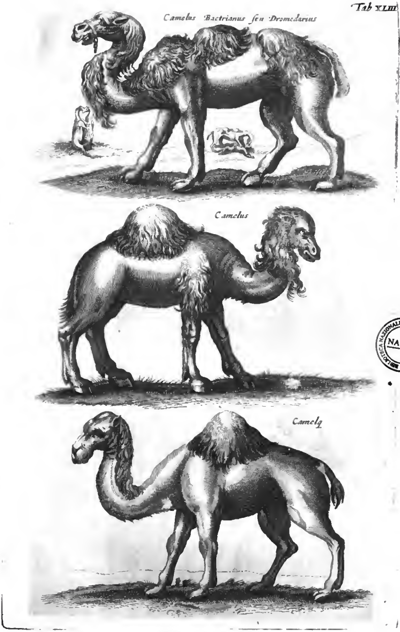
Camelus

Kamel

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

Tab. XLIV

Dromedarius

Camelus

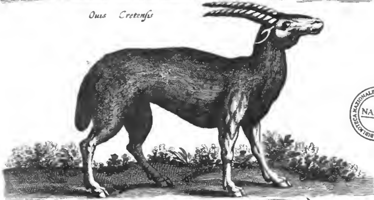
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

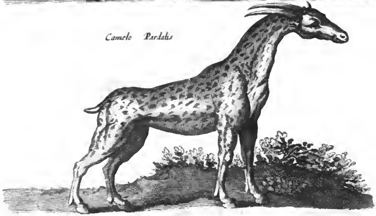
Digitized by Google

Lea Capra

Ouis Cretenſis

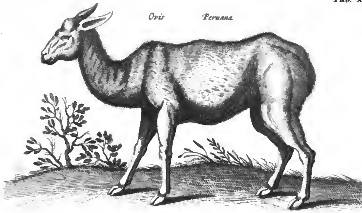

Camelo Pardalis

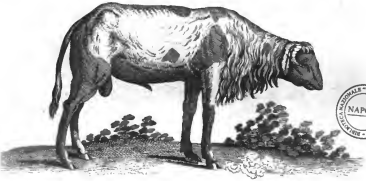
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Ovis Peruana

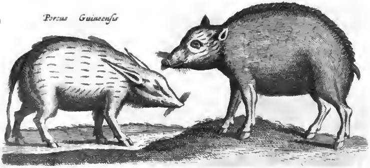
Aries Guineenſis

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Zainq. s. Tajacu Porcus ſilueſter

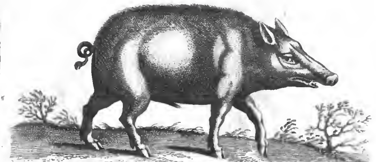
Porcus Guineenſis

Digitized by Google

Digitized by Google

Verres *Eber*

Aper *Wild Schwein*

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Scrofa *Mock*

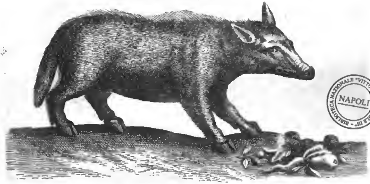

Digitized by Google

Sus Cornut

Porcus pumilo Taxus porcinq

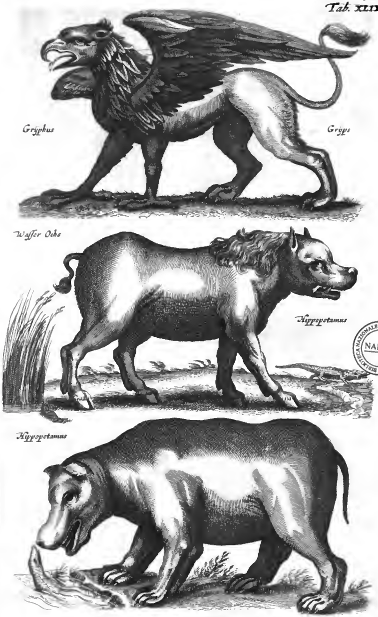
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Aper Wild Schwein

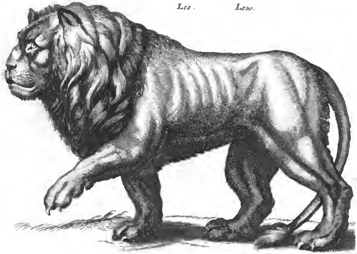
Digitized by Google

Tab. XLIX

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Leo. Low.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

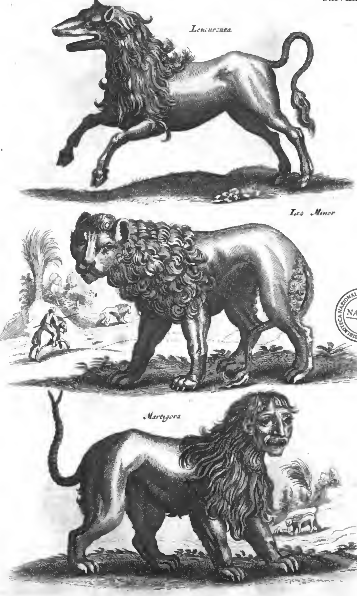
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Pardus Leopardus
Parderthier Leopard

Pardus Parderthier

Tigris Tygerthier

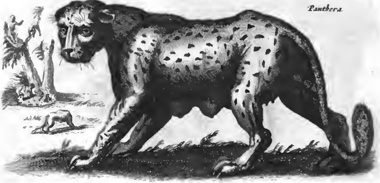
Lynx Luchs

Tigris Geſneri

Panthera

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Vrſus Baer

Tab. LV

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

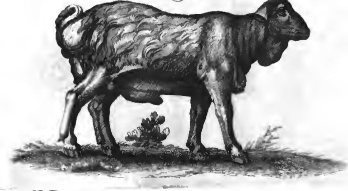
Lupus Scythicus

Semivulpa

Vervex Æthiopicq

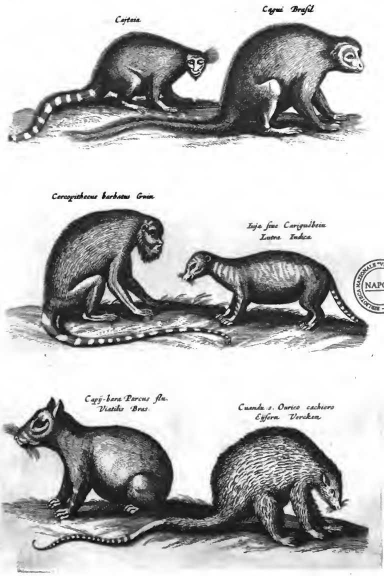
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. LIX
Simia
Affe . 1
Cynocenbalus
Hunds Kopff
Mommenet . 1
Simia 2
Cynocephalus 2
Pertrand
Cercopithecq
Cercopithecus

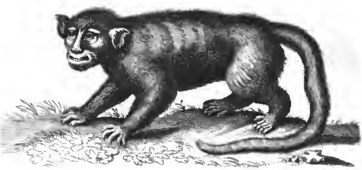
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Cercopithecus Major ſeu Manticora

Papio Pavion 1

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Papio 2

Digitized by Google

Digitized by Google

Tamandua 1

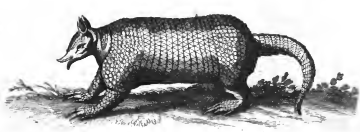
Tamandua guacu 2

Ai ſiue Ignavus

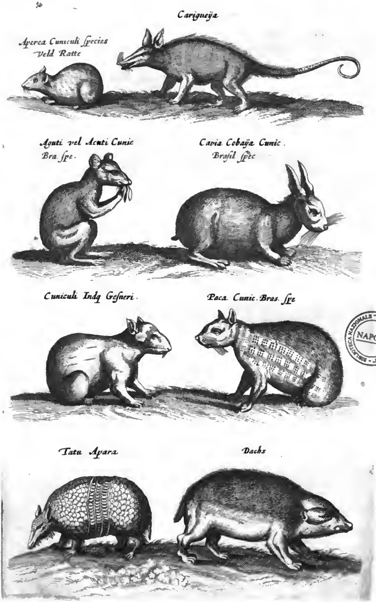

Tatu ſeu Armadillo

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

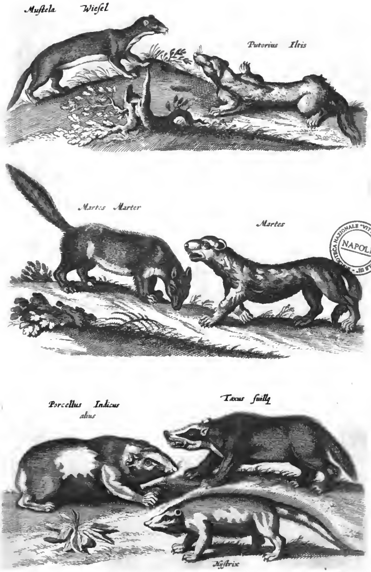

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. LXIV

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

BIBLIOTECA [illegible]

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO ... NAPOLI

Digitized by Google

Tab. LXVI

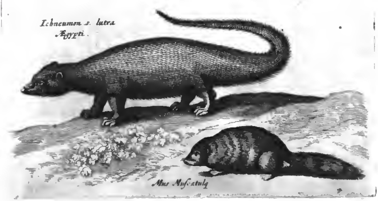
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE

Digitized by Google

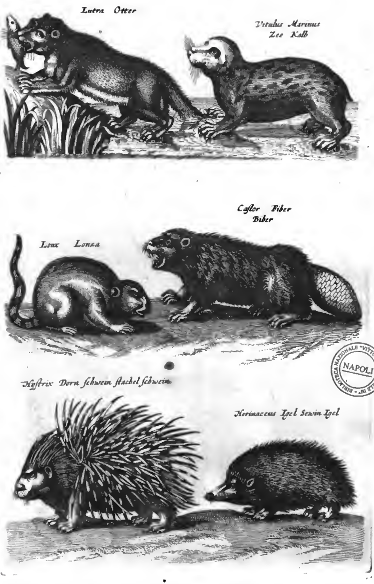

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Canis Leporarius

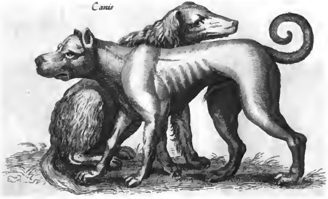

Canes

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" · NAPOLI

Canis

Digitized by Google

Canes Hunde

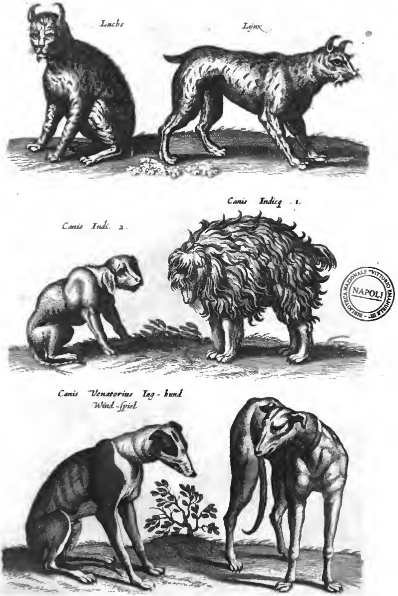
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

Digitized by Google

XXI.

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Felis Domeſtica
Zahme Katz

Felis ſylveſtris
Wilde Katz

Felis Zibetti *Zibet Katz*

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Genetta
Geneth Katz

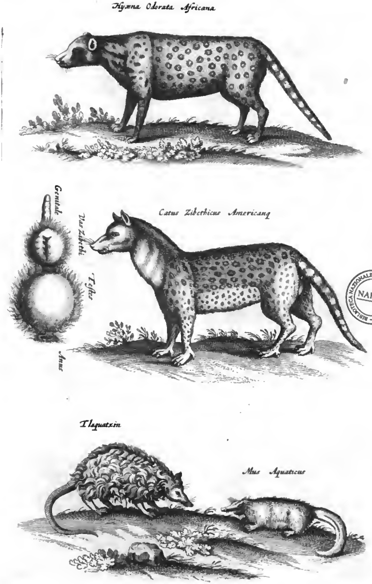
Meles vel Taxus Canin.
Dachs

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE V. E. III NAPOLI

Digitized by Google

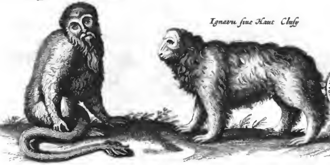
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Cercopithecus Sagovin Cluſij *Mapach*

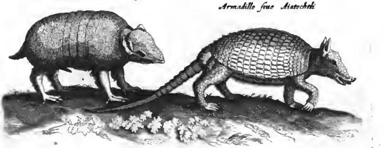

Cercopithecus Barbatq Cluſij *Ignavu ſiue Haut Cluſij*

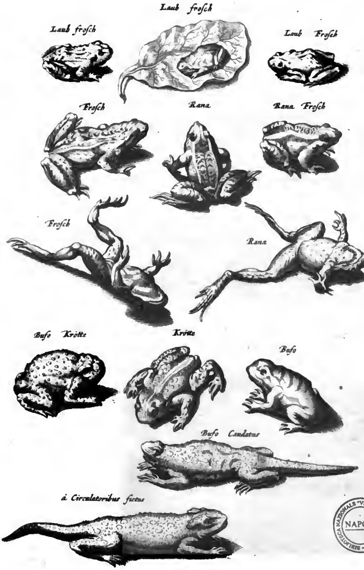
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Armadillo Genus Alterum Cluſij *Armadillo ſiue Aiatochtli*

Digitized by Google

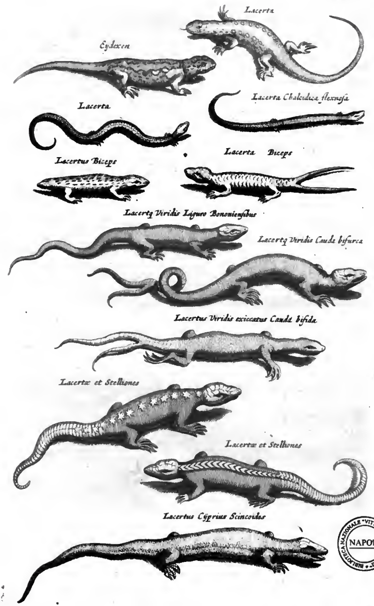
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" - NAPOLI

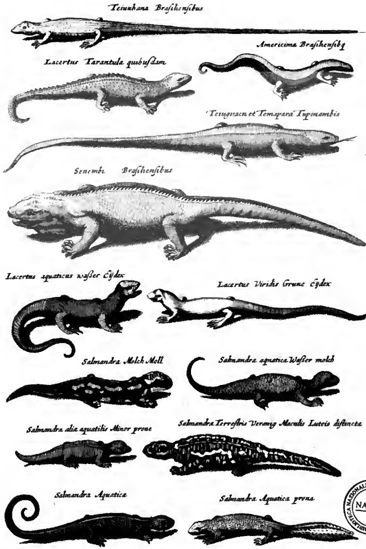
Digitized by Google

Digitized by Google

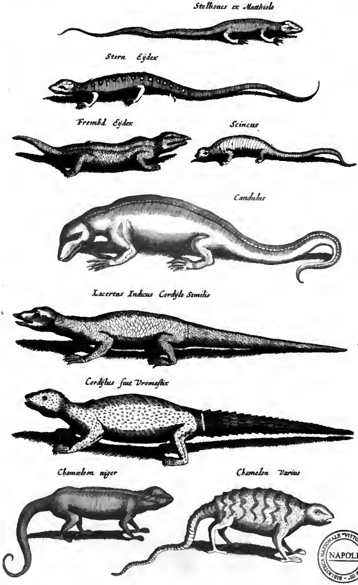
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

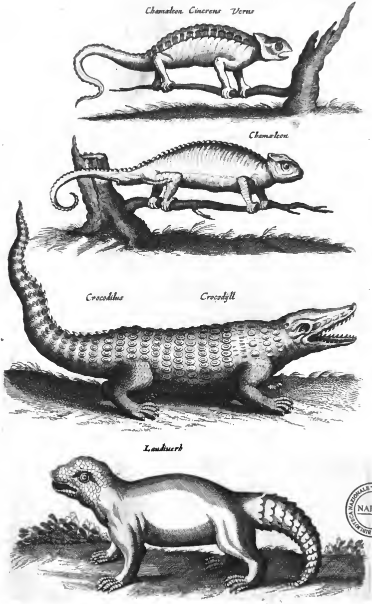
Tab. LXXVIII

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Tab. LXXIX

NAPOLI